

PRŪSŲ KALBOS ETIMOLOGIJOS ŽODYNAS

3

L-P

Vytautas
Mažiulis

3

PRŪSŲ KALBOS
ETIMOLOGIJOS ŽODYNAS

L-P

Vytautas
Mažiulis

PRŪSŲ KALBOS ETIMOLOGIJOS ŽODYNAS

Vuo lėipelė,
Žaliuojė mona,
Kuo padžiūvā,
Žali būdama?

(Iš žemaičių dainos)

In memoriam
Irenae uxoris meae

Vytautas
Mažiulis

ALTPREUSSISCHES ETYMOLOGISCHES
WÖRTERBUCH

Bd. 3.

Vytautas
Mažiulis

PRŪSŲ KALBOS
ETIMOLOGIJOS ŽODYNAS

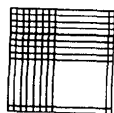
3

L-P

VILNIUS Mokslo ir enciklopedijų leidykla 1996

UDK 801. 3:801. 54 = 881
Ma 736

Išleista
KALBOS UGDYMO
PROGRAMOS
lėšomis

SUTRUMPINIMAI (priedas)

A. ŠALTINIAI IR LITERATŪRA

Agrell Beitr.	S. Agrell. Zwei Beiträge zur slavischen Lautlehre. Lund 1918.
AIO	Annali dell' Istituto Universitario Orientale. Napoli 1959.
Bammesberger Abstr.	A. Bammesberger. Abstraktbildungen in den baltischen Sprachen. Göttingen 1973.
Bielenstein Grenz.	A. Bielenstein. Die Grenzen des lettischen Volksstammes... St. Petersburg 1892.
Brückner SEP,	žr. Brückner.
BSS	Балто-славянский сборник. Москва 1972.
BW	Kr. Barons un H. Wissendorfs. Latwju dainas. I–VI. Jelgawā un Petrogradā 1894–1915.
Ceitlin LSJa	Р. М. Цейтлин. Лексика старославянского языка. Москва 1977.
Coll. Pr.	Colloquium Pruthenicum primum. Warszawa 1992.
Dybo Slav. akc.	В. А. Дыбо. Славянская акцентология. Москва 1981.
Drusk. žod.	G. Naktinienė, A. Paulauskienė, V. Vitkauskas. Druskininkų tarmės žodynas. Vilnius 1988.
Fraenkel BS	E. Fraenkel. Die baltischen Sprachen. Heidelberg 1950.
Frenkelis BK	E. Frenkelis. Baltų kalbos. Vilnius 1969.
Girdenis Fnl.	A. Girdenis. Fonologija. Vilnius. 1981.
Inoue Graph. Phon.	T. Inoue. A Graphological and Phonological Study of Old Prussian Enchiridion. Kobe 1984.

- Izsled. na Mladenov Езиковедски изследованија в чест на академик Стефан Младенов. София 1957.
- Kabelka BFI J. K a b e l k a. Baltų filologijos įvadas. Vilnius 1982.
- Karulis LEV K. K a r u l i s. Latviešu etimoloģijas vārdnīca. I, II. Riga 1992.
- Kaukienė LVI A. K a u k i e n ė. Lietuvių kalbos veiksmazodžio istorija. Klaipėda 1994.
- Kiparsky RGr. V. K i p a r s k y. Russische historische Grammatik. Band III. Heidelberg 1975.
- Klusis M. K l u s i s (L. P a l m a i t i s). Prūsų kalba. I. Vilnius 1989.
- Kortlandt Sl. Fr. K o r t l a n d t. Slavic Accentuation. Lisse 1975.
- LeF Linguistica e filologia (Atti del VII convegno internazionale di linguisti). Brescia 1987.
- Leskien Nom. A. L e s k i e n. Die Bildung der Nomina im Litauischen. Leipzig 1891.
- Lex. Lith. Lexicon Lithuanicum (parengė V. D r o t v i n a s). Vilnius 1987.
- LgB Linguistica Baltica (ed. Wojciech S m o c z y ŋ s k i). Warszawa 1992–.
- Lidén Arm. St. E. L i d é n. Armenische Studien. Göteborg 1906.
- MHWd Monumenta historiae Warmiensis. Diplomata. Mainz 1860.
- Mikkola Balt. u. Sl. žr. M i k k o l a B S.
- Miklosich EW Fr. M i k l o s i c h. Etymologisches Wörterbuch der slavischen Sprachen. Wien 1886.
- OL. Общая лексика германских и балтославянских языков (отв. ред. А. П. Н е п о к у п н ы й). Киев 1989.

- PB Popiežių bulės dėl kryžiaus žygių prieš prūsus ir lietuvius. Vilnius 1987.
- Persson Beitr. P. P e r s s o n. Beiträge zur indogermanischen Wortforschung. Uppsala 1912.
- Pėteraitis ML V. P ė t e r a i t i s. Mažoji Lietuva ir Tvanksta. Vilnius 1992.
- PoU Pommerellisches Urkundenbuch. Danzig 1882.
- Sehwers J. S e h w e r s. Sprachlichkulturhistorische Untersuchungen vornehmlich über den deutschen Einfluß im Lettischen. Leipzig 1936.
- Shevelov G. Y. S h e v e l o v. A Prehistory of Slavic. Heidelberg 1964.
- Schmid W. P. S c h m i d (Hrsg.) Nehrungskurisch. Mainz 1989.
- Šilas-Sambora Š i l a s - S a m b o r a. Mažoji Lietuva. Vilnius 1990.
- Skardžius P. S k a r d ž i u s. Daukšos akcentologija. Kaunas 1935.
- Szemerényi O. S z e m e r é n y i. Studies in the IE system of Numerals. Heidelberg 1960.
- Tolstoj SGT Н. И. Т о л с т о й. Славянская географическая терминология. Москва 1969.
- Trubačev O. H. Т р у б а ч е в. Этногенез и культура древнейших славян. Москва 1991.
- Walde LEW A. W a l d e. Lateinisches etymologisches Wörterbuch (2. Aufl.). Heidelberg 1910.
- Vėlius MB N. V ė l i u s. Mitinės lietuvių sakmių būtybės. Vilnius 1977.
- Ziese mer PM W. Z i e s e m e r. Die ostpreußischen Mundarten. Breslau 1924.
- C. KITI SUTRUMPINIMAI
prsn. personale

L

labbai, žr. *labs*.

labbaiquoitisnan „wollūsten (Wollust) – gerai norėjimą (geidimą“ III 97₁₃ [61₂₂] (= *raskaschesu* „malonumuose, pasileidimuose“ VE 42₁₀) = pr. **labaikvaitīsna* „t.p.“ (subst.) acc. sg. fem. resp. (nom. sg. fem.) pr. **labaikvaitīsna* „gerai norėjimas (geidimas)“ – A. Vilio kalkė (kompozitas) iš vok. *Wollust* „geidimas (geidulus), gašlumas“, pastarąjį suvokiant adv. (vok.) *wohl* „gerai“ (→ adv. pr. **labai* „t.p.“, žr. *labs*) + subst. (vok.) *Lust* „geidimas, geidulus“ (žr. Götze 154) → subst. pr. **kvaitīsna* „geidimas, norėjimas“ < **kvaitīsna* „t.p.“ < **kvaitēsna* „t.p.“, kuris – sufikso **-snā* (žr. s.v. *bousennis*) vedinys iš verb. (inf.) pr. **kvaitē-tvei* „norėti, geisti“ (žr. *quoitē*). Padarydamas kompozitą (subst., kalkę) pr. **labaikvaitīsna* „gerai norėjimas (geidimas)“ A. Vilis rėmėsi ir gyvosios pr. kalbos faktu – samplaika pr. (adv.) **labai* „gerai“ (verb.) **kvaitūtvei* „norėti, geisti“. Plg. dar *labbapodingausnan* (žr.), *labbasegīsna* (žr.).

Į visa tai atsižvelgiant nederėtų sakyti, kad „Конструирование прусск. *labbaiquoitisnan* для передачи нем. (in) *wollūsten* в данном контексте следует признать переводческой у даче й“ (Тороров PJ IV 395; išretinta mano. – V. M.).

labban „Gut – turtą“ III 33₁₀ [27₂] (= *turtū* „turtų“ VE 12₂), III 33₁₂ [27₄] (= *lobi* „lobį“ VE 12₄), „Guts – gerumą“ III 39₆ [29₁₄] (= *giera* „gėra, gerumą“ VE 14₁₀), „gūte (Güte) – gerumą“ III 83₁₆ [53₁₉] (= *geribes* „gėrybės, gerumo“ VE 35₂₃) subst. acc. sg. (neutr.); gen. sg. *labbas* „Gut – turto“ III 54₁₄ [37₁₄] (= *turtas* VE 21₁₁), „Guts – turto“ III 57₈ [39₁₃] (= *lobia* „lobio“ VE 23₅); acc. pl. (masc.) *labbans* „gūter (Güter) – turtus“ III 41₈ [29₃₅] (= *lobiu* „lobių“ VE 15₉), III 117₇ [73₆], III 131₂₂ [81₇]. Šis pr. (III) žodis buvo neutr. tik sg. [o pl. – masc., plg. acc. pl. (III) *labbans*, žr. anksčiau]; pr. kat-muose nėra pluralinių neutr. formų (žr. dar Mažiulis PKP II 128, išn. 150). Pastaba: a) minėta lytis (III 39₆) *labban* „Guts“ (acc. sg. neutr.), kuri laikoma adjektyvine (Trautmann AS 366, Endzelins SV 200, Torоров PJ IV 401), yra substantyvinė (kontekste atlieka substantyvinę

funkciją), b) lytis (III 53₁₄ [37₁₄]) *labbas* „Gut“ – ne nom. sg. (sic Schm alst ieg OP 45, plg. Torоров IV 397), o gen. sg. (Trautmann l.c., Endzelins l.c., Mažiulis PKP II 321, plg. ir Torоров PJ IV 396).

Turime subst. (o-kamienį neutr., nom.-acc. sg.) pr. **laban* „turtas; gerumas“ < „gerumas (tai, kas gėra); turtas“ < balt. (subst., neutr.) **laba(n)* „t.p.“ → subst. (neutr. → masc.) lie. *lābas* „gerovė, gerumas (tai, kas gėra); turtas“ (LKŽ VII 3) = la. (subst.) *labs* „gerumas (tai, kas gėra); turtas“ (ME II 397 s.v. *labs* 11). Subst. (neutr.) balt. **laba(n)* „gerumas (tai, kas gėra); turtas (tai, kas tūrima)“ – iš adj. (o/ā-kamienio, neutr.) balt. **laba(n)* „geras; turimas (dalykas)“ = **laba-* „t.p.“ < adj. balt. **laba-* „t u r i m a s, t u r è t i n a s; geras“ (žr. s.v. *labs*); plg. pvz. lie. subst. *tuřtas* „turtas, gėrybės“ < (subst., neutr.) **turtā* „tai, kas turima“ ← adj. (neutr.) **turtā* „turimas, turėtinas“. Plg. dar lie. subst. (io-kamienį) *lōbis* „gėrybės, turtas“ (→ verb. *lōb-u* „įgyti lobio“ S k a r d ž i u s ŽD 459) = „tai, kas gėra; tai, kas tūrima“ – fleksijos vedinį (su šaknies balsio kiekybine apofonija) iš adj. (lie.) *laba-* „geras“ (S k a r d ž i u s ŽD 65) < „geras; turimas, turėtinas“ (žr. s.v. *labs*). Tačiau plg. pvz. lie. subst. (neutr. → masc.) *gėras* „gėrybės, turtas“ ← adj. *gėra-* „geras, malonus, doras“, kuris yra ne iš pirmųkščio (adj.) **t u r i m a s, t u r è t i n a s; geras* (kaip lie. adj. *lābas* ir pan., žr. anksčiau ir s.v. *labs*), o iš (adj.) **g i r i a m a s; geras* (žr. F r a e n k e l 154 s.v. *girti*).

labbans, žr. *labs*, *labban*.

labbapodingausnan „wolgefallen (Wohlgefallen) – gerą pamėgimą“ III 83₁₁ [53₁₆] acc. sg. fem. (= *passimegimu* VE 35₁₂₋₁₃ instr. sg.) = pr. **labapadingausnan* „t.p.“ resp. (nom. sg. fem.) **labapadingausna* „geras pamėgimas“ – A. Vilio kalkė (kompozitas) iš vok. *Wohlgefallen* (wolgefallen) „pamėgimas, pasitenkinimas“, pastarąjį suvokiant adj. (vok.) *wohl* „geras“ (→ adj. pr. **laba-* „t.p.“, žr. *labs*) + subst. (vok.) *Gefallen* „pamėgimas, pasitenkinimas“ → subst. pr. **padingausna* „t.p.“ (< **-ā*), žr. *podingausnan*. Plg. *labbasegīsna* (žr.), *labbaiquoitisnan* (žr.).

labbas, žr. *labs*, *labban*.

labbasegīsnan „wolthat (Wohlthat) – geradarybė“ III 85_{13–14} [53₃₃] (= *geribes* „gerybės“ VE 36₁₆ acc. pl.), III 133_{3–4} [81₁₁] subst. acc. sg. fem. = pr. **labasegīsnan* „t.p.“ resp. (nom. sg. fem.) **labasegīсна* „geradarybė“ – kalkė (kompozitas) iš vok. *Wohlthat* (woltat) „geradarybė“, pastarąjį suvokiant adj. (vok.) *wohl* „geras“ (→ adj. pr. **laba-* „t.p.“, žr. *labs*) + subst. (vok.) *Tat* „darymas“ → subst. pr. **segīсна* „t.p.“ (< **-ā*), žr. *segisna*. Plg. *labbapodinausnan* (žr.), *labbaiquotīsnan* (žr.).

labbatīngins „hoffertigen (hoffärtigen) – išdidžius III 97₄ [61₁₅] (= *puikiemusiams* „puikiesiems“ VE 42₃) adj. acc. pl. masc. = pr. **labatīngins* „t.p.“, kuri suponuoja adj. (*o*-kamienį, nom. sg. masc.) pr. (III) **labatīngs* (su **-s* < **-as*) „išdidus“ [dėl *o*-kamienių fleksijų acc. sg. pr. (III) **-an*/acc. pl. **-ans* perdirbimo į pr. (III) **-in* resp. **-ins* žr. pvz. s.v.v. *klausīwings*, *caulan*] arba adj. (*io*-kamienį, nom. sg. masc.) pr. *labatīngis* (< **-īs*) „t.p.“ (žr. pvz. s.v. *niseilewings*).

Adj. (nom. sg. masc.) pr. (III) **labatīngs* (ar **labatīngis*) „hoffärtig – išdidus“ yra sufikso (adj.) **-īng-* vedinys iš subst. pr. **labatā* „Hoffart – išdidumas“ (Trautmann AS 366, Endzelīns SV 200, Schmalstieg OP 92, Toporov PJ IV 399) < **-in* „turtingumas“ < adj. [(*o*-)ā-kamienis] pr. **labatā* „turtingas“ (fem.), o šis – sufikso **-at-* vedinys iš subst. (neutr.) **laba-* „... turtas“ (žr. *labban*), plg. pvz. pr. *giwato* (žr.) darybą. Šio subst. pr. **labatā* darybą kitaip suvokia Trautmann l.c., Toporov l.c.

labbings „guter – geras“ III 51₈ [35₂₅] (= *giera* „gerà“ VE 20₇ nom. sg. fem.) adj. nom. sg. masc. = pr. **labīngs* „t.p.“ < **labīngas* „t.p.“ (plg. lie. *labingas* „t.p.“ DP 187₄₂) – sufikso **-īng-* vedinys iš adj. pr. **laba-* „geras“ (žr. *labs*), plg. Endzelīns SV 51.

labbis, žr. *labs*.

labbisku „güte (Güte) – gerumas“ III 85₂ [53₂₅] subst. nom. sg. fem. (= *geribe* „gerybė, gerumas“ VE 36₅); acc. sg. (fem.) *labbiskan* „güte (Güte) – gerumą“ III 41₁₃ [31₃] (= *gieribes* „gerybės“ VE 15₁₄ gen. sg.), III 109₁₂ [69₄] (= *geribe* „gerybė“ VE 52₉), III 117₂₈ [73_{21–22}], *labiskan* „t.p.“ III 85_{8–9} [53₃₀] (= *gerybei* „gerybei“ VE 36_{10–11}).

Yra subst. (*ā*-kamienis, nom. sg. fem.) pr. (III) **labisku* „gerumas“ < **labiskū* „t.p.“ < **labiskā* „t.p.“ ← adj. (*ā*-kamienis) **labiskā* „gerà“ (fem.) – sufikso **-isk-* vedinys iš adj. pr. **laba-* „geras“ (žr. *labs*). Plg. pvz. subst. pr. (III) *deiūwītisku* (žr.) darybą.

Labegow (1249 m.), *Labegowemoter* (1258 m.), *Labigow*, *Labiow* „Labguva – Labiau“ (1300 m.) – vv. (dk.), žr. Gerullis ON 79. Daugiau dk. medžiagos žr. Vanagas Baltistica I 186, Toporov PJ IV 390; bet šie du baltistai neatsižvelgė, kad toje medžiagoje slypi ne vienas pr. vietovardis (gvv.), o bent jau du (vienodai skambėję prūsiškai): sembiškas „Labguva (prie Kuršių marių) – Labiau“ ir notangiškas [*Labegow* (1249 m.), žr. Gerullis l.c.], kuris jau seniai išnykęs.

Iš tos dk. medžiagos reikia atstatyti vv. (gvv.) pr. semb. (XIII–XV a. pradž.) **Labjow*, kuris: a) su ilgoju pr. **-ō* (kirčiuotu) = žemo tonalumo tembrą turėjęs balsis pr. **-ā* [dėl tokio pr. **ā* bei pr. **ā* plg. Girdenis Baltistica XIII (1) 303 (čia šiek tiek patikslinama Kazlauskio–Mažiulio nuomonė)], b) su trumpuoju **-o* (nekirčiuotu) = žemo tonalumo tembrą [ypač šiuo atveju (t.y. heterosilabiniame diftonge!) – prieš pr. **-v-* (= **-u-!*)] turėjęs balsis pr. **-ā-* (plg. s.v. *kanowe*), c) su segmento pr. **La-* balsiu pr. **-ā-*, kuriam, nekirčiuotam ir nesančiam heterosilabiniame diftonge, žemo tonalumo tembras nebuvo ryškus (be to, plg. Mažiulis BS 18: „AB balsių sistema“) arba to pr. **La-* balsis pr. **-ā-* (po pr. **-!*) yra iš pr. **-ē-* (plg. s.v.v. *claywio*, *klantūns*, *clattoy*, *ladis*), žr. toliau.

Iš minėto pr. semb. (XIII–XV a. pradž.) **Labjow* atsirado vok. (XIII–XV a. pradž.) **Labijowe* [= dk. (pvz.) *Labegowemoter* (1258 m.); dėl jo grafinio segmento *-eg-* = vok. (Ryt. Pr.) **-ij-* žr. toliau], kur: a) fleksija pr. **-ō* (t.y. **-ā*) transformuota į vok. (Ryt. Pr.) **-e*, o b) segmentas (priebalsių junginys) pr. **-bj-* transformuotas į vok. (Ryt. Pr.) **-bij-* [su naptiksinio balsiu vok. **-i-* (pereiginiu tarp vok. **-b-* ir vok. **-j-*)] dėl to, kad junginys *bj* (t.y. ypač labialis + *j*) visai nebūdingas vok. kalbai (jos dialektams). Iš to vok. (XIII–XV a. pradž.) **Labijowe*, nukritus jo fleksijai (vok.) **-e*, yra vok. (XIII–XV a. pradž.) **Labijow* = dk. (pvz.) *Labiow* (1300 m.), *Labigow*, *Labegow* (žr.

anksčiau). Čia raidės (dk.) -g- parašymas vietoj -j- atspindi visiems žinomą dalyką, kad Ryt. Pr. vok. šnektose priebalsiai g ir j buvo „maišomi“: priebalsis vok. (Ryt. Pr.) g vienosė pozicijose buvo tariamas kaip g, kitose (tam tikrose) – kaip j. Ypač dažnai raide (dk.) g tas vok. j perteikiamas pozicijoje *-ij-; plg. pvz. [pr. vv. *Nerijā (t.y. *Nerijō) „Aismarių nerija“ →] vok. *Ner-ij-e = dk. Ner-ig-e (1390 m.) greta dk. (vok.) Nerie (= vok. *Ner-ij-e), plačiau žr. Mažiulis LKK III 303 tt. Vietoj lyties vok. *Labijow „Labguva“ (greta pr. semb. *Labjōwō „t.p.“) maždaug nuo XIV–XV a. pradeda įsigalėti vok. *Labijaw „t.p.“ (greta pr. semb. *Labjavū „t.p.“, žr. toliau) = dk. (vok.) Labiaw (pvz.: 1353 m. SRP II 519) ir pan., o iš čia turime dab. vok. Labiau „t.p.“

Pr. semb. *Labjōwō „Labguva“ apie XIV–XV a. virto į (pr. semb.) *Labjavū „t.p.“, egzistavusį greta vok. (XV a.) *Labijaw „t.p.“, kurį (su segmentu vok. *-bij-!) bilingviai (vokiškai mokėję resp. supratę) prūsai traktavo kaip pr. (semb.) *Labjavū „t.p.“ (su segmentu pr. *-bj-!) transformą [apie tą pr. *-bj- → vok. *-bij- (su anaptiksiniu vok. *-i-) žr. anksčiau] ir – atvirkščiai. Dėl minėto priebalsių vok. (Ryt. Pr.) g ir j „maišymo“ žodis vok. *Labijaw „Labguva“ (= dab. vok. Labiau „t.p.“), egzistavęs greta savo transformo pr. semb. *Labjavū „t.p.“, galėjo būti ištariamas ir kaip vok. (Ryt. Pr.) *Labigaw „t.p.“ [būtent su Ryt. Pr. vok. *-g- (o ne *-j-)!], o iš čia nesunku buvo atsirasti ir jo transformui (lyčiai) pr. (semb.) *Labgavū „t.p.“ (vietoj *Labjavū „t.p.“) → lie. (Ryt. Pr.) Labgavà „t.p.“ resp. (daug dažnesnė lytis) Labgavā [lie. toponimijoje (hidronimijoje) sufiksas -uv- yra kur kas būdingesnis nei jo variantas -av- (pr. toponimijoje – atvirkščiai), žr. Mažiulis Baltistica III 41.

Lie. (vv.) Labgavà/Labguvā „Labiau“ priebalsį -g- iš *-j- kildino jau Vana gas (Baltistica I 186 tt.), tik nepakankamai gilindamasis į svarbiausią šio klausimo aspektą – į Labgavà (Labguvā) segmento lie. -bg- (t.y. ne vien segmento lie. -g-) kilmę; kaip sakyta, šis lie. -bg- < pr. *-bg- iš pr. *-bj- atsirado ne dėl vok. (Ryt. Pr.) *-bg- < *-bj- (sic Vana gas l.c.), kurio vokiečiai visai neturėjo (žr. anksčiau), o dėl vok. (Ryt. Pr.) *-big- < *-bij-

(su anaptiksiniu vok. *-i-, žr. anksčiau) transformo į pr. (*-bj- >) *-bg- → lie. -bg- (žr. anksčiau). Taigi reikia atstatyti pr. (gvv. < up.) *Labjavā, kuris jau mėgintas gretinti su hidronimais pr. (ež., dk., 1318 m.) Labelles [Gerullis ON 79 (be reikalo sieja su pr. labs „geras“)], lie. (up.) Labà, Labžė ir pan., Lóbas, Lobà ir pan., la. (pelkė) Labas-purvs, o jie visi – su lie. (subst.) lóbas/lobà „dauba, slėnis; upės vaga; klanas, pelkutė“ (LKŽ VII 636), žr. Vana gas Baltistica I 189, Vana gas HŽ 177, 195, Toporov PJ IV 390–393. Tie gretinimai šiaip jau galimi (žr. toliau), tačiau juose apeitas svarbiausias dalykas – hidronimo pr. (up.) *Labjavā istorinė daryba (vadinasi, ir pati jo etimologija) ir apeliatyvo lie. (subst.) lóbas/lobà kilmė, kuri, beje, iki šiol yra labai neaiški [1911 m. paskelbtoji Būgos (I 298) etimologija (plg. ir Fraenkel 383 s.v. lóbas) – nepatikimà]. Beje, ir šiaip jau visiems žinoma, kad tie pr.-lie.-la. hidronimai bei lie. (subst.) lóbas/lobà neturi etimologijos (žr. pvz. Toporov PJ IV 394 t. ir liter.).

Manyčiau, kad pr. semb. (up.) *Labjavā yra iš adj. (ā-kamienio) vak. balt. *labjavā „ta (upė), kuriai būdingas vangaus slinkimas (tekėjimas)“ [Labguvos apylinkių (jos – pelkėtos lygumos!) upės teka (ir tekėjo) labai lėtai (vangaui)!] – sufikso *-avā-vedinys iš subst. (i-kamienio) *labi- „vangus slinkimas“, o šis – fleksijos vedinys iš verb. balt. *leb- (: *lab-) „vangiai (nu)slinkti“ [plg. pvz. lie. verb. breñd- „bręsti“ → subst. (i-kamienis) brandis, žr. Skardžius ŽD 52] < verb. ide. (dial.) *leb-/lob- „t.p.“ (dėl jo plg. Pokorny I 655 t.s.v. lēb- „schlaff herabhängen“). Panaši etimologija šiam pr. hidronimui (up.) tikėtų ir tuomet, jeigu suponuotume, kad jis buvo ne pr. *Labjavā, o pr. (*Labjavā <) *Lebjavā (žr. anksčiau). Iš to verb. balt. *leb- (: *lab-) „vangiai slinkti“ kildintini lie. (subst.) leb-edà „nerangus, apsileidęs žmogus“ (LKŽ VII 218; < „kas vangiai slenka“), lie. (up.) Leb-edà ir pan. Greta verb. balt. *lab- (: *leb-) „vangiai slinkti“ (→ adj. balt. labā „vangiai slenkanti“ → up. lie. Labà) bus buvusi jo lytis (verb.) balt. *lāb- „t.p.“, iš kurios atsirado minėtas subst. (turbūt deadjektyvas) lie. lóbas/lobà [< „klanas“ < „tai (vanduo), kas vangiai slenka (mažai juda)“]; dėl jo darybos

plg. pvz. subst. lie. *gróbas* ← verb. balt. **grāb-/*grab-* (žr. s.v. *grobis*).

P a s t a b a: man rodos, kad tas verb. balt. **leb-* „vangiai slinkti“ giminiuojasi dar su verb. balt. **lep-* „t.p.“ [→ verb. lie. *lėp-ti* „...schlaff herabhängen (vangiai slinkti)“ ir kt.], – panašiai kaip pvz. verb. balt. **kn(e)ib-* ir **kn(e)ip-* (žr. s.v. *kniēipe*); bet apie visa tai – atskira kalba.

Labguvā, žr. *Labegow*.

Labiau (vok.), žr. *Labegow*.

labonache BPT [XIV a. vid. (ar XV a. pradž.)] – adj., kuris atspindi turbūt adj. (*o/ā*-kamienį, nom. sg. masc.) pr. **labants* (su afrikata pr. **-ts* < **-s*, plg. s.v. *abskande*), o šis gali būti iš: a) pr. **labans* < **labns* < **labnas* „geras“ = lie. (Liškiavà) *lābnas* „t.p.“ arba b) pr. **labans* < **labanas* „gerutis“. Plačiau žr. M a ž i u l i s Baltistica XI 127 t. (tam linkęs pritarti T o p o r o v PJ IV 400 t.).

labs „guter – geras“ III 51₂₀ [35₃₅] adj. nom. sg. masc. (= *giera* „gerà“ VE 20₁₇ nom. sg. fem.); nom. sg. neutr. *labban* „gut – gëra“ III 89₁₄ [57] (= *gier* „gëra“ VE 38₁₃), III 91₁₈ [57₃₂] (= *ger* „gëra“ VE 39₁₆), III 101₉ [63₁₈] (= *ger* „gëra“ VE 48₁₄), III 107₅ [67₁₄] (= *ger* „gëra“ VE 51₁₈); gen. sg. neutr. *labbas* „guts (gutes) – gero“ III 35₃ [27₁₄] (= *gerai* VE 12₁₄ adv.); acc. sg. masc. *labban* „frumb (tüchtig) – puikų, gerą“ III 53₁₄ [37₁₄] (= *gera* „gerą“ VE 21₁₁ acc. sg. fem.), „gut – gerą“ III 53₁₆ [37₁₅] (= *geras* VE 21₁₃ nom. sg. masc.), „gutem – gerą“ III 95₁₄ [61₂] (*giera* „gera“ VE 41₁₁ instr. sg. fem.); acc. sg. neutr. *labban* „wol (wohl) – gëra“ III 37₁₈ [29₇], „wol- (wohl-) – gëra“ III 55₁₁ [37₂₉] (= *gier* „gëra“ VE 29₆), III 93₁₅ [59₁₆] (= *gier* „gëra“ VE 40₁₃), „gutes – gëra“ III 95₁₆ [61₄] (= *gier* „gëra“ VE 41₁₃); acc. sg. fem. *labban* „gut (gute) – gerą“ III 53₁₅ [37₁₅] (= *geras* VE 21₁₂ nom. sg. masc.), „guts – gerą“ III 107₇ [67₁₆] (= *giera* „gerą“ VE 51_{19–20}); acc. pl. masc. *labbans* „frommen (tüchtig) – puikius, šaunius, gerus“ III 93₂ [59₅] (= *geruju* „gerųjų“ VE 40₂); acc. pl. fem. „fromme – t.p.“ III 53₁₄ [37₁₄] (= *gieri* „geri“ VE 21₁₂), *labbans* „gute – geràs“ III 53₁₇ [37₁₆] (= *geri* VE 21₁₄); adv. *labbai* „wol (wohl) – gerai“ III 49₁₆ [35₁₃], III 51₉ [35₂₅], „wol (wohl) – labai“ III 55₉ [37₂₇], „t.p.“ III 71₂ [47₃], „wol (wohl) – gerai“ III 73₃ [47₂₄], III 77₁₃

[49₃₅] (= *gerai* VE 32₂₂), III 87_{6–7} [55_{14–15}] (= *gierai* „gerai“ VE 37₆), III 87₂₅ [55₂₉] (= *gierai* „gerai“ VE 37₂₂), III 97₂₁ [61₂₉]; adv. *labban* „gerai“ III 29₁₈ [25₃], „wol- (wohl-) – gerai“ III 95₃ [59₂₈] (= *gier* „gëra“ VE 41₂); *labba* „gut“ Mag. XXI 319. Minėtinai dar adj. *labbis* „gutt (gut) – geras“ GrG 59, „guth (gut) – t.p.“ GrA 71, „cruch, taberna“ GrF 70 (dėl „cruch, taberna“ žr. PKP II 55, išn. 46), kuris yra matyt nom. sg. masc. (adj.) pr. **lab's* < **labs* „geras“; jeigu ši pr. (Gr) *labbis* laikytume ne adjektyvu, o substantyvu (sic T r a u t m a n n AS 366, T o p o r o v PJ IV 397), tai jis būtų buvęs parašytas greičiausiai ne (Gr) *labbis*, o (Gr) **labban* (žr. s.v. *labban*) ar pan. (t.y. be galinės raidės *-s*!). Plg.: dk. (vv.) *Labalaucs* „Gutenfeld“ (1285 m.) ir pan. (žr. G e r u l l i s ON 79).

Adj. (*o/ā*-kamienis, nom. sg. masc.) pr. **labs* „geras, šaunus, puikus“ < **labas* „t.p.“ = lie. *lābas* „geras, teisingas; tinkamas, primtinas“ (LKŽ VII 4; ir adv. lie. *labai* „gut; sehr“) bei la. *labs* „t.p.“ suponuoja adj. (*o/ā*-kamienį) balt. **laba-* „geras; turimas, turėtinas“ < **,* „turimas, turėtinas; geras“ (plg. s.v. *labban*). Plg. T o p o r o v PJ IV 406 t.

Adj. balt. **laba-* „turimas, turėtinas; geras“ < **,* „turimas, turėtinas“ – vedinys iš verb. balt. **lab-* „tverti, griebti/būti tveriamam, griebiamam“ [plg. baltiškajį darybos modelį: pvz. lie. verb. *kniùb-ti* „būti lenkiamam“ (= „linkti“) → adj. *kniùbas* „lenktas (palinkęs)“] < verb. ide. **labh-* „t.p.“ > s. ind. *rābhate* „(jis) tveria, griebia“, gr. (subst.) *λάφ-οπον* (ppr. – pl.) „grobis“ ir kt. Dėl adj. balt. **laba-* etimologijos plg. T r a u t m a n n AS 366, T o p o r o v BSW 148, F r a e n k e l 327 (ir liter.), P o k o r n y I 652, F r i s k II 91, M a y r h o f e r III 42 ir ypač T o p o r o v IV 404 tt. (ir liter.).

ladis „is (Eis) – ledas“ E 56 nom. sg. masc. = pr. **lad's* < **led's* „t.p.“ < **ledas* „t.p.“; dėl pr. **le* > pr. dial. **la* žr. pvz. s.v.v. *klantūns*, *clattoy*, *kraclan*, *lattako* (žr. dar E n d z e l i n s SV 23, 201, T o p o r o v PJ IV 410 t. ir liter.).

Subst. (*o*-kamienis, nom. sg. masc.) pr. **ledas* „ledas“ = lie. *lėdas* „t.p.“ (LKŽ VII 222) ir subst. (*u*-kamienis, nom. sg. masc.) lie. dial. *ledūs* „t.p.“ (LKŽ VII 228) = la. *lėdus* „t.p.“ (ME II 445)

bei sl. **ledъ* „t.p.“ (< **ledus* „t.p.“) suponuoja subst. (o-kamienį resp. u-kamienį) balt.-sl. **ledas* „t.p.“ [masc., o ne neutr. (yra E 56 *ladis*, o ne E 56 **ladan!*)] resp. **ledus* „t.p.“ (masc.). Tuo, kad balt. (dial.) **ledas* „ledas“ (o-kamienis) būtų iš (u-kamienio) **ledus* „t.p.“ (Toporov PJ IV 411 t.), sunku patikėti.

Subst. balt.-sl. **ledas*/**ledus* „ledas“ neturi etimologijos, žr. (ir liter.) Berneker SEW I 699, Trautmann BSW 154, ME II 445, Vasmer II 474, Fraenkel 350, ypač Toporov PJ IV 413–415 ir ESSJ XIV 92; to balt.-sl. **ledas*/**ledus* nemini Pokorny I. Verta dėmesio yra hipotezė Toporovo, kuris substantyvą balt.-sl. „ledas“, jam suteikdamas pirmą reikšmę *, „sutirštėjimas, sustingimas ir pan.“ < *, „sustingimas, susilpnėjimas“ < *, „atleisti, atrišti“, t.y. iš to paties jau žinomo archetipo verb. ide. **lēd-/lād-* (žr. Pokorny I 666), tik jį pakoreguodamas į verb. ide. **lēd-/lād-* (Toporov l.c.). Bet šioje Toporovo hipotezėje, kurios principui esu linkęs pritarti (žr. toliau), neatsižvelgta į žodžių darybos aspektą, be to, neišspręstas labai svarbus (bet labai sunkus) klausimas (šitai mato ir pats Toporov l.c.): kaip iš ide. *-ē-/*-ǝ- (= verb. ide. **l-ē-d-/l-ǝ-d-*) atsirado balt.-sl. *-ē- (= subst. balt.-sl. **l-ē-das*/**l-ē-dus*)?

Manychiau, kad subst. (masc.) balt.-sl. **ledas*/**ledus* „ledas“ < (subst.) *, „tas, kuris (šalant) su r i š a (suleidžia, sustandina, sukieta ir pan.) ką (žemę ir kitus daiktus)“ (plg. Toporov l.c.) yra iš adj. [o(ā)-kamienio resp. u-kamienio] balt.-sl. **leda-/ledu-* „surišantis (ir pan.)“ [dėl o- ir u-kamienių balt.-sl. adjektyvų „dubletiškumo“ (ir dėl adj. → subst.) žr. pvz. s.v.v. **Jāt(u)vā, Curche*], o šis – vedinys iš verb. balt.-sl. **led-* „surišti (suleisti, sustandinti ir pan.)“ = *, „surišti (suleisti, sustandinti ir pan.)“ ↔ *, „atrišti (atleisti ir pan.)“ [dėl jo enantioseminijos (patienantioseminija – labai senas dalykas!) plg. pvz. s.v. *etwērpt* (ir liter.)]. Tai, kad iš verb. balt.-sl. **led-* išvestas adj. balt.-sl. **leda-/ledu-* yra su *-e- [o ne pvz. su *-ā-, plg. pvz. balt. (verb. **plet-* „plėsti“ →) adj. **platu-* „platus“], mano nuomone, rodo štai ką: adjektyvo balt.-sl. **leda-/ledu-* (aiškiai seno!) darybos

p a m a t a s verb. balt.-sl. **led-* savo šaknyje turėjo t o k i balt.-sl. **ē*, kuris buvo ne iš ide. **ē* (= **ē* : **ō*), o iš ide. **ǝ* (= **ǝ* : **ē*), p e r d i r b t o i balt.-sl. **ē*, v ē l i a u balt.-sl. dialektuose net įtrauktą į apofoninę balt.-sl. **e* : **a* (< ide. **e* : **o*) eilę, žr. dar toliau [o ypač s.v.v. *mettan*, *matei*, kur patikslinama ir tai, kas pasakyta apie pr. *dabber* (žr.) ir *debica* (žr.) šaknies vokalizmo istoriją].

Verb. balt.-sl. **led-* „surišti (suleisti, sustandinti ir pan.)“ ↔ at-rišti (atleisti ir pan.)“ [< ide. **lād-* „t.p.“ (!), žr. anksčiau] kildinu iš verb. balt.-sl. **lēd-/lād-* „t.p.“ < ide. **lēd-/lād-* „t.p.“, iš kurio išriedėjo: (**lēd-* >) go. *lēt-an* „(at)leisti“ resp. (**lād-* >) go. *lats* „vangus, suglebęs“ (< *, „atsileidęs“) ir kt., (**lēd-* >) alb. *loth* „nuvarginu“ (< *, „daru silpstantį, atsileidžiantį“) resp. (**lād-* → **lād-no-* >) *lënë* „ramus“ (< *, „atsileidęs“), gr. ληδ-εῖν „van-giam, suglebusiam būti“ ir kt. (dėl medžiagos žr. Toporov PJ IV 413 tt., plg. Pokorny I 666). Verb. ide. **lēd-/lād-* „su-rišti (ir pan.)“ ↔ atrišti (ir pan.)“ yra formanto *-d- išplėstas verb. ide. **lē-/lǝ-* „t.p.“, iš kurio turime pvz. verb. balt.-sl. **lē-* (: **le-*) „t.p.“ su jo vediniais (ryt.) balt. **lē-na-* „atsileidęs; apsileidęs“ [> lie. *lėnas* (*lėnas*) „langsam, träge“ = la. *lēns* „ruhig, langsam, gelassen“ ME II 460] = sl. **lē-na-* „t.p.“ (> s. sl. *lěnъ* „ленивый“ ir kt.), (ryt.) balt. **lē-ta-* „t.p.“ (> lie. *lėtas* „langsam, ruhig“ = la. *lēts* „leicht, wohlfeil“ ME II 463) ir kt.

Ne tik verb. balt.-sl. **lēd-/lād-* (< ide. **lēd-/lād-* ← **le-/lǝ-*), bet ir greta jo kurį laiką egzistavęs sinoniminis verb. balt.-sl. **lē-/le-* (< ide. **lē-/lǝ-*) bus turėję atematinį praes. [plg. verb. balt. **leid-* „leisti“ (su atemat. praes., žr. Karaliūnas BKS 76, 114) – perdirbinį iš minėto verb. balt. **lēd-* (: **led-*), žr. toliau], t.y. verb. (praes. 1 sg.) ne tik balt.-sl. **lēd-mi*, bet ir balt.-sl. **lē-mi* su (praet. kamienu) balt.-sl. (**lej-* =) **lei-* (čia *-e- < ide. *-ǝ-). Atrodo, kad verb. balt.-sl. **lē-/le-* už verb. balt.-sl. **lēd-/led-* ilgiau egzistavo prabaltų nei praslavų dialektuose. Toks verb. (su atemat. praes.) balt. **lē-/lei-* „(a t)leisti...“ (t.y. praes. **lē-/praet. lei-*), veikiamas fonetiškai ir semantiškai p a n a š a u s verb. (turbūt su temat. praes.) balt. **lei-/lēi-* „lie-ti“ (t.y. praes. **lei-/praet. lēi-*) = „a t l e i s t i, i š l e i s t i v a n-

denį“ [> lie. (dial.) *lej-ù/léj-au/líe-ti* „t.p.“ ir kt., žr. s.v. *pralieton*], galėjo būti išverstas į verb. (su atematinu praes.) balt. **lēi-/*lei-* „(a) t l e i s t i...“ (iš jo lyties verb. balt. **lei-* „t.p.“ matyt išvestas adj. **laīma-*, žr. *-laims*), o dėl to ir minėtas jo variantas (sinonimas) verb. balt. **lēd-/*led-* „t.p.“ buvo perdirbtas į verb. balt. **lēid-/*leid-* „t.p.“, kuris, išstumdamas sinonimą verb. balt. **lēi-/*lei-* „t.p.“, turbūt „sus kilo“ į variantinius verba balt. **lēid-* „t.p.“ [> lie. *lēid-* „leisti“ = la. **lēid-* „t.p.“ (→ *laīd-/laīst* „t.p.“) ir pan.] ir **lēid-* „t.p.“ (žr. s.v. *laeims*).

Vadinasi, esu linkęs pritarti Toporovo minčiai, kad verb. lie. *lēid-* „leisti“ ir kt. (tiesa, Toporovas jų kilmės visiškai neličia) tradicinis kildinimas iš verb. ide. **lēid-* (žr. pvz. Trautmann BSW 154, Fraenkel 352, Pokorny I 666) yra nepagrįstas (Toporov PJ IV 413).

laeims, žr. *-laims*.

I lagno „leber (Leber) – jeknos“ E 125 nom. sg. fem. = pr. **jaknō*, t.y. **jagnā*. Čia raidė *l-* į **i-* (tiksliau: *L-* į *I-*) reikia taisyti [žr. pvz. Berneker PS 295, Trautmann AS 367 (ir liter.), Endzelīns SV 183, Toporov PJ III 11], plg. dar pr. (E 66) *luriay*, taisytiną į **iuriay* (žr. *iūrin*). Parašymo (E 125) *lagno* segmentas *-gn-* atspindi greičiausiai ne pr. **-gn-* [sic Toporov PJ III 14: iš *lagno* (E 125) rekonstruoja pr. **jagno/*jagna* (reikėtų pr. **jaknō/*jagnā*)], o pr. **-kn-*; dėl to, kad čia raidė *g* perteikia pr. **k* (ne pr. **g!*), žr. dar *II lagno*, *laignan*, *sagnis*, *agins* ir ypač s.v.v. *girmis*, *greiwakaulin*.

Spėti, kad pr. (E 125) *lagno* esanti nom. pl. neutr. (*o*-kamienė) forma (Trautmann AS 218), vargu ar galima. Subst. *lagno* = pr. **jagnā* (t.y. **jaknō*) „jeknos“ – greičiausiai *ā*-kamienis nomen collectivum (nom. fem., sg. tantum; žr. ir Toporov PJ III 11) **jeknā* „t.p.“ < balt. **jeknā* „t.p.“, iš kurio turime lie. dial. *jakna* (*jekna*) „t.p.“ (LKŽ IV 291) bei la. dial. (**jakna* >) *akna* „t.p.“ (ME I 65), dažniausiai vartojamus plurališkai (pluralia collectiva) – lie. *jėknos* (*jāknos*) „t.p.“, dial. (*jėknos* >) *ėknos* „t.p.“ (Būga II 172) bei (*jāknos* >) *āknos* „t.p.“ (LKŽ I² 84), la. *aknas* (dial. *jėknas*) „t.p.“ (ME I 65, Būga I.c.).

Subst. (*ā*-kamienis nomen collectivum) balt. **jeknā* „jeknos“

(nom. sg. fem.) yra formanto **-ā* (plg. s.v. *austin*) išplėstas subst. (*K*-kamienis neutr.) balt.-sl. **jekn-* = (*r/n*-kamienis) < **jekr-/jekn-* „t.p.“ (žr. s.v. *ycroy*) < ide. **jekr-/jekn-* „t.p.“ > s. ind. *yakṛt* (*yaknāḥ* gen. sg.) „t.p.“ ir kt. Žr. pvz. Trautmann I.c. (ir liter.), Benveniste Origines 8, Endzelīns I.c., Fraenkel 192 t. (ir 183 s.v. *ikras* 2), Pokorny I 504, Mayrhofer III 1, Toporov PJ III 12 tt. (ir liter.), Gamkrelidze-Ivanov II 815 t.

II lagno „hosen (Hosen) – kelnės“ E 481 nom. sg. fem. [plg. sinonimą *broakay* (žr.)] = pr. **laknō*, t.y. **laknā* (dėl raidžių *-gn-* = pr. **-kn-* žr. s.v. *I lagno*). Ši *lagno* (E 481) kiek kitaip rekonstruoja Toporov PJ IV 418. Tiesa, šis pr. **laknā* galėtų būti ir iš pr. **leknā* (žr. pvz. s.v. *ladis*)?

Pr. (E 481) *lagno* kilmė daug kur neaiški [žr. Trautmann AS 367 (ir liter.), Endzelīns SV 201 (ir liter.), Toporov PJ IV 417 t. (ir liter.)]. Perspektyvesniu laikytinas bandymas šį pr. žodį sieti su verb. lie. *lėkia lėkti* ir pan. (Vaišiant Gr. comp. I 93, Pokorny I 673, PKP II 279, Toporov I.c.); bet ir čia apeinamas arba tik trumpai paliečiamas (žr. pastabą PKP II 279, kuriai pritarė Toporov I.c.) svarbiausias šios etimologijos aspektas – žodžių *d a r y b o s* (bei semantikos) istorija.

Subst. pr. (E 481) *lagno* „kelnės“ = *ā*-kamienis nomen collectivum (sg. tantum, fem.) pr. **laknā* „t.p.“, atsižvelgiant į jo giminybę su verb. lie. *lėkia lėkti* „...plazdenti, plevėsuoti ir pan.“ ir kt. (žr. toliau), kildintinas iš (subst.) **laknā* „tai, kas plazdena, plevėsuoja ir pan.“ [šitai būdinga platesnėms (ne siauroms!) resp. apkritimų turinčioms kelnėms; plg. dar *lactye* (žr.)]; drabužių pavadinimams nėra svetima darybinė reikšmė „tai, kas lekia, plazdena, plevėsuoja ir pan.“ (plg. PKP II 276, išn. 92).

Subst. pr. **laknā* „tai, kas plazdena, plevėsuoja ir pan.“ yra matyt iš adj. (fem.) pr. **laknā*/(ne fem.)**lakna-* „plazdenantis, plevėsuojantis ir pan.“ (plg. PKP II 276; dėl subst. ← adj. plg. pvz. s.v. *gasto*), o šis – sufikso **-na-* (**-nā-*) vedinys (su šaknies vokalizmo apofonija) iš verb. balt. **lek-* „lėkti, plazdenti, plevėsuoti ir pan.“, kurį, atsižvelgiant ir į verb. lie. *lėkia lėkti*

„l è k t i; k r i s t i“ (žr. toliau) bei į jo kilmę iš verb. ide. **lek-* „l e n k t i (s)...“ (P o k o r n y I 673 s.v. 2. *lek-*), nesunku transformuoti į verb. balt. *,*l e n k t a i* (ne tiesiai) *k r i s t i* ↔ *k i l t i / k r i n t a n č i a i* ↔ *k y l a n č i a i l e n k t i (s)*“ [čia dėl enantiosemitos (*, ..., *k r i s t i* ↔ *k i l t i*...)“] plg. pvz. s.v. *etwiērti*]. Iš tokio verb. balt. **lek-* išriedėjo lie. *lēkia lēkti* „lėkti, skristi ir pan.“ (< *,*lenk-* tai *kristi* ↔ *kilti/krintančiai* ↔ *kylančiai lenktis*) ir „*k r i s t i*“ (LKŽ VII 308 s.v. *lēkti* 11) = la. *lēc-u lēk-t* „šok(inė)ti“ (< „lenk- tai *kristi* ↔ *kilti*“). Panašios reikšmės verb. sl. **lek-* slypi turbūt žodyje (verb.) sl. **let-ėti* „lėkti, skristi, skraidyti“ (> s. sl. *letėti* „t.p.“ ir kt.) < **lek-t-ėti* „t.p.“ (intens.), tik nelengva paaiškinti formanto (**lek-* +) **-t-* kilmę (žr. liter. apud ESSJ XIV 147 t.); šio sl. **lektėti* (intens.) formantas **-t-* atsirado gal panašiai kaip pvz. verb. (intens.) lie. *deg-č-ióti* „deginėti“ (plg. ir *lėkčioti* „dažnai lėkti“ LKŽ VII 298) formantas **-t-* (t.y. **-t-* + **-j-* > -č-).

Tas verb. balt.-sl. **lek-* „lenktai kristi ↔ *kilti*“/krintančiai–kylančiai *l e n k t i (s)*“ yra iš verb. ide. **lek-* „t.p.“ (dėl jo plg. P o k o r n y I 673 s.v. 2. *lek-* „biegen...“) → s. isl. (subst.) *leggr* „koja, blauzda“ (< *,*tai*, kas tam tikru būdu lenkta“) ir kt. (žr. P o k o r n y l.c.).

**lagzdē*, žr. *laxde*.

laydis „leym (Lehm) – molis“ E 25 = turbūt *io*-kamienis pr. **laidīs*, turėjęs matyt cirkumfleksinį **-ai-* (nekirčiuotą) ir kirčiuotą **-īs*, plg. tokio pr. **laidīs* giminaičius (su cirkumfleksinėmis šaknimis ir ne baritonu) lie. (up.) *Laidē*, *Lydà* (žr. toliau), pr. **līdē* „lydys“ (žr. *liede*). Dėl pr. **laidīs* „molis“ (*io*-kamienio) plg. pr. vv. **Laid'agarb-* „Molio kalnas“ (turbūt su **-d'a-* < **-dj-* ir kirčiuotu skiemeniu **-d'a-*) = (dk., 1366 m.) *Laydegarbe* „bei Tornienen Kr. Rössel“ (G e r u l l i s ON 80 s.v. *Ladegarbe*, be to, i b i d e m s.v.v. *Layde* ir kt.).

Subst. (*io*-kamienis, masc.) pr. **laidīs* „molis“ (su kirčiuotu **-īs*) galėtų būti iš (subst.) *,*drėgnas* (šlapias) molis“ [plg. jo gimnaitį (turbūt savarankiškai atsiradusį) alb. *leth* „t.p.“] < (subst.) *,*tas* (sc. dalykas!), kuris glitus (schleimig), (šlapiai) slidus“ (dėl reikšmės žr. toliau), plg. subst. pr. (E) **laisā* „molija (molžemis)“ < (subst.) *,*ta* (sc. ž e m è!), kuri gliti, slidi“ (žr. *layso*). Subst.

pr. (E) **laidīs* „molis“ < *,*tas* (sc. dalykas), kuris glitus, slidus“ yra fleksijos vedinys [gimine priderintas prie subst. (masc.) „dalykas ir pan.“, o ne prie subst. (fem.) „žemė“ (žr. *layso*)] iš adj. (*o/a*-kamienio) balt. (masc.) **laidas* „glitus, slidus“; plg. pvz. adj. balt. **sūras* „sūrus“ (> lie. dial. *sūras* „t.p.“) → subst. (*io*-kamienis) balt. **sūris* „tas (sc. dalykas), kuris sūrus“ (plg. s.v. *glumbe*) > „sūris, Kāse“ [> lie. *sūris* „t.p.“ (su nepakeista intonacija), žr. *suris*], žr. dar S k a r d ž i u s ŽD 65 t. Iš to paties adj. (*o/a*-kamienio) balt. **laida-*, t.y. iš jo lyties balt. (fem.) **laidā* „gliti (schleimig), slidi“ (fem.!) nesunkiai galėjo atsirasti subst. balt. dial. **laidē* „ta, kuri gliti“ (plg. s.v. *glumbe* ir S k a r d ž i u s l.c.) > *,*turinti* glitų dugną, gličius krantus“ → lie. (up.) *Laidē* ir (matyt su atitraukiniu kirčiu) *Laidē* ir pan. Greta adj. balt. **laida-* „glitus, slidus“ bus buvęs ir jo variantas (apofoninis) adj. balt. **līda-* „t.p.“ [> adj. lie. dial. *lydas* „tuščias, plikas“ (LKŽ VII 401) < *,*glotnas*, (tarsi) nuglaistytas“ < *,*glitus, slidus*“], iš kurio lyties (fem.) **līdā* „gliti (schleimig)“ turime subst. (fem.) balt. dial. **līdā* „ta, kuri gliti“ (dėl jo darybos plg. pvz. s.v. *gasto*) → lie. (up.) *Lydà* (*Lydq*) → gyv. (Gardino srities miestas) *Lydà*. Žr. dar *liede*.

Adj. balt. **laida-* „glitus, slidus“ (: **līda-* „t.p.“) yra turbūt fleksijos vedinys iš verb. balt. **leid-* (: **līd-*) „glieti (tepti), daryti slidų; liėti (iš molio ką daryti)“ = balt.-sl. *(s)*leid-* [: *(s)*līd-*] „t.p.“ [> lie. *slýsti*, (adj.) *slidūs* ir kt., s. sl. (subst.) *slēdž* „Spur“ ir kt.] < verb. ide. *(s)*leidh-* [: *(s)*līdh-*] „glieti, liėti (iš molio ką daryti)“ [plg. P o k o r n y 1960 t., 662 tt. (s.v. 3. *lei-*)] ← verb. ide. *(s)*lei-* [: *(s)*li-*] „t.p.“ (plg. P o k o r n y l.c., M a ž i u l i s PKP II 291), dėl kurio žr. s.v. *pralieiton*.

laygnan „wange (Wange) – skruostas“ E 98 nom. (-acc.) sg. neutr. = pr. **laiknan* (dėl raidžių -gn- = pr. **-kn-* plg. s.v.v. I *lagno*, II *lagno*) < **leiknan* „t.p.“ (B ū g a III 109, M a ž i u l i s PKP II 311) turbūt su akūtinu **-ei-* (žr. toliau).

Subst. (*o*-kamienį, neutr.) pr. **lėiknan* „skruostas“ kildinu iš (subst.) *,*tam* tikro p a v i r š i a u s įlinkimas, į l e n k t u m a s (plg. M a ž i u l i s l.c.) < subst. (neutr.) balt. **lėikna(n)* „t.p.“ > subst. (masc.) lie. *lieknas* „įlinkimas, dauba; šlapias, klampi pie-

va, pelkē...“ (LKŽ VII 418) = la. *liēkns* „eine feuchte, sumpfige Stelle im Walde...“ (ME II 495 s.v. *liēkna*). Bus buvēs ir subst. (*ā*-kamenis, fem.) balt. (dial.) **lēiknā* (gal ir **lēiknā?*) „tam tikro p a v i r š i a u s īlinkimas, īlenktumas“ > subst. (fem.) lie. *liēkna* [*liēknā* (*liēkna*)] „žema, drēgna pieva be krūmų...“ (LKŽ VII 417) = la. *liēkna* „der Sumpf...“ (ME II 495). Dēl minētų lie. bei la. substantīvų semantinės kilmės plg. B ū g a II 280, ME II 495, Fraenkel 332 t., Pokorny I 669, Urbutis Baltistica VIII 209, Mažiulis l.c.

Subst. (*o*-kamenis, neutr.) balt. **lēikna(n)* „tam tikro paviršiaus īlenktumas“ bei subst. (*ā*-kamenis, fem.) balt. (dial.) **lēiknā* „t.p.“ (jū dviejų šaknies akūtas – metatoninis) kildintini iš adj. (*o/ā*-kamienio) balt. (neutr.) **lēikna-* (resp. fem. *lēiknā-*) „turintis (turinti) paviršiaus īlenkimą (īlinkimą)“ [su cirkumfleksiniu **-eĩ-* (senoviniu!)] > adj. lie. *liēknas* „laibai aukštas, išbėginis“ (LKŽ VII 418; < *, iš laibo aukštumo net l i n k s t a n t i s“); dēl tų balt. subst. (neutr. resp. fem.) ← adj. (neutr. resp. fem.) plg. pvz. s.v. *garian*.

Adj. balt. **lēikna-* „turintis paviršiaus īlenkimą (īlinkimą)“ – sufikso **-na-* (plg. pvz. s.v. *clenan*) vedinys iš verb. balt.-sl. **lēik-* (: **līk-*) „lenkti tam tikrą paviršių (linkti tam tikram paviršiui)“ [iš čia – subst. s. sl. *lice* „skruostas, veidas“ ir pan. (plg. pr. **leiknan* „skruostas“, žr. anksčiau)] < *, glaistant molį i l e n k t i j o paviršių“ = verb. balt. **(s)lēik-* „glaistant molį īlenkti jo paviršių; glieti (tepti), daryti s l i d ū; ...“ (žr. s.v.v. *likuts*, *slayx*) < verb. ide. dial. **(s)leik-* [: **(s)lik-*] „t.p.“ ← ide. **(s)lei-* [: **(s)li-*] „glieti, liėti (iš molio ką daryti)...“ (žr. s.v. *pralieiton*).

-lāikings, žr. *aulāikings*.

-lāikt, žr. *polāikt*.

laikūt „leisten – atlikti; laikyti“ III 107₁₀ [67₁₈] (dėl reikšmės žr. PKP II 208, išn. 650) inf.; partic. praet. pass. nom. sg. masc. *laikūts* „gehalten – laikytas“ III 17₂₁ [19₂₁]; praes. 3 pl. *lāiku* „halten – laiko“ III 37₁₈ [29₇] (= *laika* „laiko“ VE 14₃), III 39₇ [29₅] (= *laika* „laiko“ VE 14₁₁), „halte – laiko“ III 87₉ [55₁₆] (= *laikitu* „laikytų“ VE 37₈); praes. 1 pl. *lāikumai* „halten – laikome“ III 29₁₄ [23₂₆] (= *laikitumbim* „laikytume“ VE 10₉), III 31₅ [25₉] (=

laikitumbim „laikytume“ VE 10₁₈), „erzeygen – t.p.“ III 31₆ [25₁₀] (= *laikitumbim* „laikytume“ VE 10₂₀); imperat. 2 pl. *lāikutei* „halte (haltet) – laikykite“ III 87₂₅₋₂₆ [55₂₉]. Žr. dar *enlāikumai*, *erlaikūt*, *etlāikusin*, *islāiku*, *polāikūt*, *preilaikūt*.

Turime verb. pr. (III) **lāiku* (praes. 3 sg./pl.) **laikūtvei* „laikyti“ (XVI a. vid.) < pr. (semb. dial.) **lāikū/*lāikūtvei* „t.p.“ < pr. **lāikā/*lāikā-tvei* „t.p.“ < vak. balt. **lāikā/*lāikī-* „t.p.“ (žr. Stang Vergl. Gr. 396), kuris kartu su verb. lie. *lāiko/laikyti* „t.p.“ = la. *lāiku/lāicī-t* „hüten, aufsparen, länger erhalten“ (ME II 401) atsirado iš verb. caus. (resp. intens.) balt. **lāikā* (praes.) **lāikī-* (inf.) „daryti, kad liktų“ (žr. Trautman AS 367, ME II 401), o šis – vedinys iš verb. balt. **leik-/*lik-* „likti“ (žr. s.v. *polinka*) arba iš „perfektinio“ verb. balt. **laik-* „pasilikti“ (žr. s.v. *polāikt*, plg. s.v. *etbaudinmons*).

Dėl verb. pr. (III) *laikūt* žr. dar Toporov PJ V 21–24 ir liter. **lailisnan** „marter (Marter) – kankinimą“ III 69₂₂ [45₃₂] (= *muka* „kankinimą“ VE 29₇) subst. acc. sg. fem. [su raide *-i-* = pr. **-i-* (vargu ar su *-i-* = **-in-* = pr. **-in-*) = pr. **lailisnan* „t.p.“ resp. (nom. sg. fem.) pr. **lailisna* „kankinimas“ (XVI a.) < **lailisnā* „t.p.“ – sufikso **-snā-* (žr. s.v. *bousennis*) vedinys iš verb. (inf.) pr. **lailī-tvei* „kankinti, varginti“, kuris matyt iš verb. pr. **leilī-tvei* „t.p.“ (plg. pvz. s.v. *laygnan*), žr. Mažiulis PKP II 277. Verb. pr. **leilī-tvei* „kankinti, varginti“ < *, „spausti“ < *, „siaurinti, laibinti, ploninti“ [plg. verb. lie. *leil-ėti* „plonėti, laibėti...“ (LKŽ VII 240, Vitkuskas 172), la. *liēl-itiēs* „didžiutis“] yra vedinys iš adj. pr. **leila-* „laibas, lieknas, plonas“ [ar iš (adj. neutr. >) subst. (neutr.) pr. **leilan* „laibumas, lieknumas, plonumas“] = adj. lie. dial. *leilas* „t.p.“ (LKŽ VII 240) bei la. (adj.) *liēls* „didelis“, kurie suponuoja adj. (*o/ā*-kamienį) balt. **leila-* „laibai aukštas“ (matyt su cirkumfleksiniu **-eĩ-*, plg. dar adj. lie. *liēknas* „t.p.“, žr. s.v. *laygnan*) = *, laibas (plonas) + aukštas (didelis) < *, nuglaistytas, o šis – sufikso **-la-* vedinys iš verb. balt. **lei-* „glaistyti ir pan.“ < verb. balt.-sl. **(s)lei-* [: **(s)li-*] „glieti, liėti (iš molio daryti puodus ir pan.)“ (žr. s.v. *pralieiton*). Žr. dar Mažiulis l.c., plg. Berneker PS 145, Endzelins SV 201.

-laims, pavartotas kompozite (III 63₁) *etnīstislaims* „gnadenreich – malonės turtingas“ (žr.), atspindi adj. (o/ā-kamienį, nom. sg. masc.) pr. **lāims* „turtingas“ (su cirkumfleksiniu **-āi-*) = (I 9₁₅ [7₅]) *laeims* „t.p.“ [su *-aei-* (*-ae-* = pr. **-ā-*) = pr. **-āi-*], dėl kurio žr. dar PKP II 74 (išn. 45).

Adj. pr. **lāims* „turtingas“ (su cirkumfleksiniu **-āi-*) < **lāimas* „laimingas; turtingas“ < **laiminga* s“ (dėl „laimingas“ > „laimingas; turtingas“ plg. pvz. lo. *beatus* „t.p.“, gr. ὀλβιος „t.p.“) = lie. adj. *laīmas* „laimingas“ (DP 579₄₉: *laīmaq* „laimingą“ acc. sg. fem.) su cirkumfleksiniu (lie.) *-ai-*, plg. lie. *laimūs* (*laīmu*) „t.p.“ [LKŽ VII 57; IV akcent. paradigma], perdirbtą iš (lie.) *laīmas* „t.p.“ (plg. S k a r d ž i u s ŽD 34). Lytis (adj.) lie. *laīmus* (*laīmu*) „t.p.“ [LKŽ VII 57 s.v. *laimūs* (*laīmu*)], irgi perdirbtą iš lie. (adj.) *laīmas* „t.p.“, vietoj cirkumfleksinio *-ai-* turi akūtinį *-ai-* (ir I akcent. paradigma), atsiradusį dėl subst. (lie.) *lāimē* (*laīma*) „laimė“ (I akcent. paradigma) įtakos ir gal net veikiant modeliui subst. (lie.) *mōlis* „Lehm“ → adj. *mōlus* „molinis“ ir pan. (dėl tokių lie. adj. žr. S k a r d ž i u s ŽD 59).

Taigi reikia atstatyti adj. (o/ā-kamienį) balt. **laīma-* „laimingas“ [su cirkumfleksiniu **-ai-* (ne akūtinium!), plg. B ū g a I 487, II 396, 406], iš kurio turime: a) adj. (balt.) **laīmā* (fem., su cirkumfleksiniu **-ai-*) → subst. **laīmā* [fem., su akūtinium (metatoniniu!) **-ai-*, žr. B ū g a II 396] > lie. *lāima* „laimė“ = la. *laīma* „t.p.“, b) adj. (balt.) **laīmā* (fem., su cirkumfleksiniu **-ai-*) → subst. **lāimē* (plg. pvz. s.v. *glumbe*) > lie. *lāimē* „laimė“ = la. *laīme* „t.p.“ [dėl jų šaknies akūto (metatoninio!) žr. B ū g a II 406], c) adj. (balt.) **laīma(n)* [neutr. (nom. -acc. sg.)] → subst. (neutr.) **laīma(n)* [ar **lāima(n)?*] → lie. dial. *laīmas* „laimė“ [masc. (IV akcent. paradigma), LKŽ VII 52; čia dėl cirkumfleksinio *-ai-* plg. B ū g a II 387].

Adj. balt. **laīma-* „laimingas“ < **skirtas* (lemtas) *laimei*“ [= **turintis* likimo deivės (ar dievo) palankumą“] < **leistas* *laimei*“ (plg. pvz. lie. *lėisti* „...skirti, lemti...“ LKŽ VII 246 s.v. *lėisti* 6) < **leistas* – sufikso **-ma-* vedinys (su šaknies vokalizmo apofonija) iš verb. balt. (**lēi-/lēi-* =) **lēi-* „(at)leisti ir pan.“, bet vargu ar iš jo lyties verb. balt. (**lēid-/lēid-* =) **lēid-* „t.p.“; dėl šių dviejų balt. verb. lyčių žr. s.v. *ladis*.

Taigi manyti, kad subst. lie. *lāimē* (*laīma*) „laimė“ = la. *laīme* (*laīma*) „t.p.“ bei adj. pr. **lāims* „laimingas“ (= *laeims* I 7₅) ir pan. esą vediniai iš verb. balt. **lēid-* > lie. *lėisti* „lassen“ ir pan. (pvz. F r a e n k e l 333, plg. ME II 409, P o k o r n y I 665, T o p o r o v PJ V 31 t. ir liter.), negalima jau vien dėl to, kad deverbatyvai yra tik adj. pr. **lāims* ir kt., o ne ir subst. lie. *lāimē* ir kt. (žr. anksčiau).

laimintiskai „reichlich – turtingai, gausiai“ III 45₂₀₋₂₁ [33₁₄] (= *dau-xingai* „gausiai“ VE 18₁) adv. = pr. **laimintiskai* suponuoja adj. pr. **laimintiska-* „turtingas, gausus“, kuris – sufikso pr. **-isk-* vedinys iš adj. = partic. praet. pass. pr. **laiminta-* „turtingas padarytas“ ← verb. pr. **laimin-tvei* „turtingą daryti“, o šis – sufikso pr. **-in-* vedinys iš adj. pr. **laima-* „turtingas“ (žr. -laims), plg. pvz. lie. adj. *liūksmas* → verb. *liūksmin-ti* „linksma daryti“. Taigi pr. (III 45₂₀₋₂₁) *laimintiskai* taisyti į **laimingiskai* (T r a u t m a n n AS 367, S c h m a l s t i e g OP 119) nėra reikalo, žr. ir E n d z e l i n s SV 201, M a ž i u l i s PKP II 126 (išn. 141), T o p o r o v PJ V 28 t.

laimiskai „reichlich (reichlich) – turtingai, gausiai“ III 41₁₀ [31₁] (= *dau-xingai* „gausiai“ VE 15₁₁) adv. bei *laimisku* „reichlich (reichlich) – t.p.“ III 63₆₋₇ [41₂₈] (= *daugsingai* „gausiai“ VE 25₁₉) adv. Abi adv. lyties – iš adj. pr. **laimiska-* „turtingas, gausus“ (žr. *laimiskan*). Lytį pr. (III 63₆₋₇) *laimisku* laikau (dėl -u!) ne senovine (sic pvz. T r a u t m a n n AS 249, E n d z e l i n s SV 92, K a z l a u s k a s Baltistica IV 128; S t a n g Vergl. Gr. 65), o inovacine [žr. M a ž i u l i s PKP II 167 (išn. 372)].

laimiskan „reichlichen – turtingą, gausią“ III 119₂₅ [75₇] (= *bago-toja* „turtingojo, gausiojo“ VE 59₆) adj. acc. sg. fem. = pr. **laimiskan* – sufikso pr. **-isk-* vedinys iš adj. pr. **laima-* „turtingas“ (žr. -laims).

laipinna „gebot – liepiu“ III 105₉ [65₂₇] (= *vschdraudziau* VE 50₁₇) praet. 1 sg.; partic. praet. act. nom. sg. masc. *laipinnons* „hiessen – liepęs“ III 67₂₃ [45₁₃] (= *priesakie* „prisakę, liepę“ VE 28₁₁ nom. pl. masc.), *laipinmans* „geboten – liepęs“ III 57₁₈ [39₂₁] (= *prisa-kie* „prisakė, liepė“ VE 23₁₄) = pr. **laipinuns* „t.p.“ (žr. M a ž i u l i s PKP II 252 t.).

Turime pr. (III) verbum „liepti, geisti (kad būtų daroma)“ (žr. toliau), kurio (XVI a. vid.) pagrindinės lytys bus buvusios: praes. (3 sg./pl.) **laipina* (su **-ā < *-ā*) – praet. (3 sg./pl.) **laipina* (su **-a < *-ā*) – inf. **laipin-tvei* (žr. dar *enlaipints, polaipinnons, polaipinsnan*). Atrodo, kad šis pr. (III) verbum yra neseniai (turbūt apie XIV–XV a.) perdirbtas (plg. s.v.v. *etbaudinmons, wartint*) iš pr. verbum „liepti, geisti“ praes. (3 sg./pl.) **laipā* – praet. (3 sg./pl.) **laipē* – inf. **laipī-tvei* [plg. verba tipo lie. *vartý-ti* (*vařto vařtē*), žr. s.v. *wartint*], kurį laikau verb. intens. (resp. iterat.) vak. balt. (inf.) **laipī-tvei* „(intensyviai) geisti, trokšti“ (dėl reikšmės žr. dar s.v.v. *pallaips, pallaipsītvei*) ← verb. (ne intens.) balt. (dial.) **leip-* „geisti, trokšti“ (dėl jo sinonimo žr. s.v. *quāits*) > lie. *liēp-ti* „liepti, norėti (kad būtų daroma)“ (čia turbūt pridera ir la. *laip-uōt* „helfen, aushelfen...“, žr. ME 410 s.v. II *laipuōt*). Dėl visa to plg. pvz. verb. (inf.) pr. (III) **vartīn-tvei* ≡ verb. (intens.) balt. **vartī-tvei* „vartyti“ ← verb. (ne intens.) balt. **vert-* (žr. s.v. *wartint*). To verb. pr. (III) **laipintvei* darybos istoriją anksčiau (žr. PKP II 106, išn. 18) šiek tiek kitaip buvau suvokęs.

Verb. balt. (dial.) **leip-* „geisti, trokšti“ yra iš **.....labai norėti, siekti ko* < **.....prie ko nors lipti, kibti, kabintis* < **.....kabin-tis, lipdytis (lipti prie ko)* < verb. balt.-sl. **l(e)ip-* „.... (pri)lipdyti (prilipti)...“ < ide. **l(e)ip-* „t.p.“ [*>* gr. *λίπ-τω* „geidžiu“ ir pan., plg. Frisk II 127 t. (ir liter.)] < **.....glieti (glaistyti), (te)pant* glostyti...“ (žr. s.v. *laipto*). Vadinas, pritarti tam, kad egzistavo atskiras verb. ide. **leip-* „geisti“ (pvz. Trautmann BSW 155, Endzelīns SV 201, 218, Fraenkel 367, Pokorny I 671), negalėčiau (plg. Frisk l.c.): minėtiems verb. balt. (dial.) **leip-* ir gr. *λίπ-τω* (ir pan.), kildintiniams iš vieno ir to paties (polisemiško!) verb. ide. **l(e)ip-* (žr. anksčiau), reikšmė „geisti“ bus atsiradusi matyt savarankiškai. Dėl minėtos pr. (III) *laipinna* ir jo giminaičių semantinės raidos plg. Karaliūnas BKS 33 t., Toporov PJ V 33.

-laipinsnan, žr. *polaipinsnan*.

-laips, žr. *pallaips*.

-laipsītwei, žr. *pallaipsītwei*.

laipto „stercz (Pflugsterz) – plūgo rankena“ E 248 nom. sg. fem. =

pr. **laipō*, t.y. **laiptā*. Jo, labai atsargiai siejamo su lie. *láipta* „laiptas (Treppenstufe)“ ir pan. [Berneker PS 303, Trautmann AS 368 (ir liter.), Endzelīns SV 201] arba su lie. *láibas* „schlank“ ir pan. (Endzelīns l.c.), etimologija nėra aiški (žr. Berneker l.c., Trautmann l.c., Endzelīns l.c.); šio pr. žodžio visai neliečia Būga, Fraenkel.

Man rodos, kad subst. (*ā*-kamienis, nom. sg. fem.) pr. **laiptā* „plūgo rankena“ yra iš (subst.) **.....tai, kas tarsi prilipdyta (prilipę), prikabinta (prikibę)* ← adj. (*o/ā*-kamienis, fem.) vak. balt. **laiptā* „prilipdyta (prilipusi), prikabinta (prikibusi)“ (plg. pvz. s.v. *gasto*) resp. (ne fem.) **laipta-* „prilipdytas (prilipęs), prikabintas (prikibęs)“, kuris – sufikso **-ta-* (**-tā-*) vedinys iš verb. balt. **l(a/e)ip-* „(pri)lipdyti (prilipti), (pri)kabinti (prikibti)...“ (dėl kitokių jo reikšmių žr. toliau) = verb. balt.-sl. **l(a/e)ip-* „t.p.“ > lie. *liēp-ti* „dėti linų ar kanapių pluoštelį prie šakos (vijos, vielos) virvę vejant, siūlą verpiant, pynę pinant“ (LKŽ VII 432 s.v. *liēpti*; < **.....ką prie ko prilipdyti, prikabinti*“), *līp-ti* „prilipti, prisikabinti“ = la. *lip-t* „t.p.“, sl. **lěp-iti* „prilipdyti“ (> ček. *lep-iti* „t.p.“ ir kt.) bei **lbp-ėti* ir pan. Žr. dar s.v. *lipe*.

Iš verb. balt.-sl. **l(a/e)ip-* „(pri)lipdyti (prilipti), (pri)kabinti (prikibti)...“ = **.....lipdytis (prie ko), kabintis (už ko), (už)lipti (ant ko), k o p t i* (klettern, steigen)“ turime verb. lie. *līp-ti* „klettern, steigen“ (LKŽ VII 569 s.v. 1 *līpti*), deverbatyvus adj. balt. dial. **laip-ta-/laip-tā-* „....už(si)kabinamas, (už)lipamas“ [→ subst. lie. *láiptas/láipta* „lipynių, kopėčių skersinė plokštė, pakopa“ (LKŽ VII 61), plg. minėtą subst. pr. **laiptā*], subst. lie. *liēptas* „Steg“, *līptas* „t.p.“ (LKŽ VII 569), la. *lāipa* „t.p.“ ir pan. Žr. dar s.v. *laipinna*.

Verb. balt.-sl. **l(a/e)ip-* „(pri)lipdyti (prilipti)...“ yra iš verb. ide. **l(e)ip-* „t.p.“ < **.....glaistyti, (te)pant* glostyti, lip(dy)ti...“ [*>* s. ind. *rip-* „tepti“, gr. *λίπ-αίνω* „tepu“ ir kt., žr. Trautmann BSW 162, Pokorny I 670 t., Mayrhofer III 60, Frisk II 126 t. (s.v. *λίπα*)], o šis – matyt **-p-* išplėstas verb. ide. ** (s)lei-* [**(s)li-*] „glieti, liėti (iš molio daryti puodus ir pan.)“, dėl kurio žr. s.v. *pralieiton*.

Plg. Mažiulis PKP II 306 (išn. 198), Toporov PJ V 34–36.

lāiskas „-büchlein (-büchlein) – knyga“ – kompozitų (žr. *cixti lāiskas*, *cixtisnālaiskas*, *sallūbs laiskas*) antrasis sandas ≈ subst. (ā-kamienis, nom. pl. fem.) pr. (III) **lāiskas* „knyga“ = (pl. collectivum, pl. tantum) „knygos“ (žr. s.v. *cixti lāiskas*), verstas ne iš vok. (sg.!) *Buch* (kaip. pr. III *laisken*, žr. toliau), o iš vok. (sg. = pl.!) *Büchlein*, čia pastarąjį suvokiant kaip vok. nom. pl. formą („knygelės“) dėl to, kad buvo pr. **lāiskas* „knygos“ (pl. collectivum!) = (reikšme) „knyga“ (žr. anksčiau). Yra dar forma pr. *laisken* „buch (Buch) – knyga“ III 101₈ (63₁₆) acc. sg. = pr. **lāiskan* (ā-kamienė, fem.), kuri čia (III 101₈) vietoj lauktinios (ā-kamienės acc. pl. fem.) pr. **lāiskans* „knygas“ (pl. collectivum!) = „knyga“ bus atsiradusi dėl to, kad ji versta ne iš vok. (sg. = pl.!) *Büchlein*, o iš vok. (sg.!) *Buch* (: pl. *Bücher*!).

Reikia priminti, kad lytys pr. (III) *lāiskas* ir *laisken* įprastai laikomos o-kamienėmis masc. (t.y. ne ā-kamienėmis fem.), šį pr. žodį siejant su lie. *laiškas* (*lāiškās*) ir pan. ir su sl. **listā*, tačiau jų visų darybą, vadinasi, ir pačią etimologiją paliekant neat-skleista, žr. pvz. Endzelin SBE 54–55, Trautmann AS 368, Trautmann BSW 148, ME II 407 (s.v. *laiksne*), Endzelins SV 32, 201, Vasmer II 500 t., Fraenkel 333 t., Machek EŠČ 335, Skok II 307, Bezlaž II 144, Toporov PJ V 37 tt. (ir liter.).

Subst. (ā-kamienis, nom. pl. fem.) pr. (III) **lāiskas* „knyga“ = (pl. collectivum) „knygos“ yra iš pr. **lāiskās* „t.p.“ < **lāiskāš* „t.p.“ < „susiūti popieriaus lapai, lakštai“ ← subst. (ā-kamienis, nom. sg. fem.) balt. **lāiskā* „augalo laiškas, lapas“ [> lie. *laiška* „popieriaus lapas“ (LKŽ VII 71), la. *laiska* „lino stieblapis“ (ME II 410 t. s.v. I *laiska*)], kuris su savo g r e t y b e subst. (o-kamieniu) balt. dial. **lāiška-/lāiškā-* „t.p.“ [> lie. (Vak. Liet.) *laiškas* (Ryt. Liet.) *lāiškās* „javo ar žolės lapas...“ (LKŽ VII 71)] matyt suponuoja adj. (o/ā-kamienį) balt. **lāiška-/lāiškā-* „laibas, gležnas, švelnus“. Manau, kad šis balt. adj. yra iš adj. balt. **lāiška-/lāiškā-* „t.p.“ (čia dėl balt. **-s-* > **-š-* plg. Karaliūnas Baltistica I 117) < **nuglaistytas*, (tepant) nuglostytas – sufikso **-ka-*

(**-kā-*) vedinys iš verb. balt.-sl. **l(a/e)is-* „daryti švelnų (darytis švelniam)“ < **nuglaistyti*, (tepant) glostyti“ (žr. s.v. *loyso*), iš kurio turime sufikso balt.-sl. **-ta-* vedinį sl. **leis-ta-* > **listō* > s. sl. *listō* „augalo lapas“ ir kt. Plg. Mažiulis PKP II 212.

Tuo, kad subst. lie. *laiškas* „лист“ ir pan. ir sl. **listō* – vediniai iš verb. balt. **laisk-* resp. verb. sl. **leist-* > serb.-chorv. *list-ati* (se) „lapoti“ ir kt. (ESSJ XV 143 t.), sunku patikėti: a) baltų dialektuose vieninteliai šaknies **laisk-* verba yra lie. *laišk-ėti* „laiškim darytis“ [LKŽ VII 71; vedinys iš adj. *lāiškūs* „nemaloniai, aitrai salstelėjęs“ < „turintis laiško (lapo) skonį“ ← subst. *lāiškās* „lapas“ (plg. Skardžius ŽD 59)], *laišk-yti* „skinti lapus“ (LKŽ VII 72), *laišk-ūoti* „laiškais (lapais) auginti“ (LKŽ VII 72), kurie visi – aiškūs d e n o m i n a t y v a i, b) verb. sl. **list-ati* (> serb.-chorv. *list-ati* „lapoti“ ir kt.) yra veikiausiai irgi denominatyvas (žr. pvz. Skok II 307), plg. pvz. lie. *lap-oti* „(serb.-chorv.) listati“ ← subst. *lāpas* „лист“.

laisken, žr. *lāiskas*.

layso „let (Letten = Tonerde) – molija (molžemis)“ E 27 nom. sg. fem. = pr. **laisō*; t.y. **laisā*. Dėl vok. (E 27) *let* „Letten (Tonerde) – molija“ žr. Paul DW 373 (s.v. *Letten*). Šis pr. subst. buvo matyt **lāisā* (su nekirčiuotu **-ai-* resp. kirčiuotu **-ā-*) – nebaritonas (plg. jo giminaitį s. isl. *leir* „molis, dumblas“ ir pan., žr. toliau) su cirkumfleksiniu (o ne akūtinu!) **-ai-* (jis iš kilmės yra ne ilgasis, o trumpasis diftongas, žr. toliau).

Subst. (ā-kamienis) pr. *lāisā* „molija“ (nom. sg. fem.) yra iš (subst.) **gliti* (schleimig), slidi žemė“ = „ta (sc. žemė), kuri gliti (schleimig), slidi“, kuris, gimine (fem.) derindamasis prie subst. „ž e m ē“ (žr. s.v. *semmē*), bus atsiradęs iš adj. (o/ā-kamienio) balt. (fem.) **lāisā* „gliti, slidi“ (dėl adj. fem. → subst. fem. plg. s.v. *gasto*) resp. (ne fem.) **lāisa-* „glitus, slidus“ < adj. (o/ā-kamienis) balt.-sl. **l(a/e)iša-* „nuglaistytas, (tepant) nuglostytas“ [> adj. ryt. balt. **leis-a-* „nuglostytas, nulaibintas“ > lie. *lies-as* „mager“ = la. *liēs-s* „t.p.“ (turbūt su metatoniniu akūtu)] < adj. ide. dial. **l(o/e)iso-* „t.p.“ > [**t.p.* > **glitus, slidus* → subst. **tai*, kas glitu, slidu >] s. isl. *leir* „molis, dumblas“ ir kt. (iš oksitono, o ne baritono!).

Adj. ide. dial. **l(o/e)iso-* „nuglaistytas, (tepat) nuglostytas“ – vedinys iš verb. ide. (dial.) **l(e)is-* „nuglaistyti, (tepat) glostyti“ [$>$ verb. balt.-sl. **l(e)is-* „t.p.“ ir pan. “ ($>$ lie. *lys-ti* „liesėti“ $<$ **„darytis laibam, nuglostytam“*), žr. dar. s.v.v. *lāiskas*, *lyso*] ← verb. ide. **(s)lei-* [$:(s)li-$] „glieti, liėti (iš molio daryti puodus ir pan.)“, dėl kurio žr. s.v. *pralieiton*.

laitian „wurst (Wurst) – dešra“ E 381 nom.(-acc.) sg. neutr. = pr. **lait'an* ($<$ **-tjan*), kurio etimologija nėra atskleista (žr. *Trautmann* AS 368 ir liter., *Endzelīns* SV 201 t. ir liter., *Fraenkel* 368 s.v. *liėti*). Yra dvi jo kilmę aiškinančios hipotezės (žr. liter. apud *Trautmann* l.c., *Endzelīns* l.c.), iš kurių, man rodos, geresnė yra ta, kuri šį pr. žodį sieja su verb. lie. *lie-ti* ir pan. (*Pierson* AM VIII 363, *Endzelīns* SV 202), plg. la. *dēsas liēt* „Würste machen“ (*Endzelīns* l.c.). Iš principo pritariant šiai hipotezei, reikia pasakyti, kad šio pr. žodžio d a r y b a – svarbiausias jo etimologijos aspektas, iki šiol nenagrinėtas, yra gana sudėtinga problema.

Manychiau, kad subst. (neutr.) **lait'an* „dešra“ $<$ **laitjan* „t.p.“ yra iš subst. pr. **„tai, kas įdaryta (pridarėta, pri-, įkimšta)“* (plg. pvz. lie.: *grobas p r i d a r ý t a s s u žirniais* „žarna p r i k i m š t a s u žirniais“ LKŽ II² 296 s.v. *pridaryti* 6) ← adj. (neutr.) pr. **laitja-* „įdarytas (prikimštas)“ (dėl adj. neutr. → subst. neutr. žr. pvz. s.v. *giwan*). Šis pr. adj. gali būti fleksijos vedinys iš adj. pr. **laita-* „(i)- glietas (gliejant pri-, įkištas“ (dėl verb. lie. *igliėti* reikšmės žr. LKŽ III 422 s.v. *igliėti*), o pastarasis – sufikso **-ta-* vedinys (su šaknies vokalizmo apofonija) iš verb. pr. $<$ balt. **lei-* „liėti, glieti ir pan.“ (žr. s.v. *pralieiton*). Dėl tos adj. pr. **laitja-* darybinės kilmės plg. pvz. lie. adj. *slāpčias* „slaptas“ (LKŽ XII 1186 t.) ← adj. *slāptas* „t.p.“ ← verb. *slep-* (*slēp-ia slēp-ti*) „slėpti“.

lactye „kurse (Pelzrock) – kailinukai“ E 476, taisytinas į **lactys* [plg. pvz. *geytje* ← *geytys* (žr.), žr. *Endzelīns* FBR XV 93]; vok. (E 476) *kurse* „Pelzrock – kailinukai“ = vid. vok. *kurse* „t.p.“ (Lex 119 s.v. *kursen*). Pr. (E 476) yra „bez drošas etimologijas“ (*Endzelīns* SV 202).

Tas pr. (E 476) **lactys* „kailinukai“ gali būti subst. (*i*-kamienis) pr. **laktis* „t.p.“ (nom. sg.) $<$ **„tai, kas plazdena, plevėsuoja ir*

pan.“ (dėl semantikos plg. s.v. II *lagno*) – sufikso **-ti-* vedinys (su šaknies vokalizmo apofonija) iš verb. balt. **lek-* (dėl jo žr. s.v. II *lagno*); plg. pvz. subst. (*i*-kamienį) lie. *dangtis* „tai, kas apdengia, apvelka“ (LKŽ II² 260 s.v. 2 *dangtis*) ← verb. *deņg-ti*. P a s t a b a: panašiai dėl pr. (E 476) *lactye* kilmės, tik iš čia be reikalo atstatydamos pr. **laktē* (o ne pr. **laktis*), jau esu anksčiau trumpai kalbėjęs (PKP II 276, išn. 92), ir tam pritarė *T o p o r o v* PJ V 54.

lalasso „lachs (Lachs) – lašiša“ E 563 nom. sg. fem., taisytinas (taip visi ir daro) į **lasasso* (žr. dar *palasallis*) = pr. **lasasō*, t.y. **lasasā* $<$ vak. balt. **lasasā* „t.p.“ $>$ jotv. **lasasā* „t.p.“ → lie. dial. (Druskininkai) *lasasā* „t.p.“ (Drusk. žod. 185). Vak. balt. **lasasā* „t.p.“ yra matyt iš senesnio vak. balt. **lašasā* „t.p.“, kurio a) sufikso buvo, man rodos, ne **-aša* (t.y. su **-š-* $<$ ide. **-k-*, kaip suponuoją pvz. *Trautmann* BSW *Specht* UID 31, ESSJ XVI 89, plg. *T o p o r o v* PJ XVI 109), o būtent **-asā* (t.y. su **-s-* $<$ ide. **-s-*, žr. toliau), b) šaknies priebalsis **-š-* (tradiiciškai žymimas **-š-*) į (vak. balt.) **-s-* išvirto netrukus po ca. VI a. (po Kr.); apie šią datą ir apie tai, kad maždaug nuo VI a. prasidėjo (pra)lietuvių infiltracija į šiaurritinius vak. baltų teritorijos pakraščius, plačiau kitur pakalbėsiu.

Iš vak. balt. **lašasā* „lašiša“ apie VI a. atsirado minėtų infiltracijų (pra)lietuvių lytis (lie. dial.) **lašasā* „t.p.“ → *lašasā* „t.p.“ [priebalsis **-š-* (= **-ša-*) asimiliavo **-s-* (= **-sā*) į **-š-*] $>$ **lašasā* „t.p.“ (plg. lie. **seš-* $>$ **-šeš-* $>$ *šeš-i*) $>$ lie. (Ryt. Pr.) *lašasā* „t.p.“ (= *lašasā* „t.p.“ Lex. Lith. 56 a). Panašiu būdu iš vak. balt. (prajotv., up.) **Lašasā* kildintinas ir lie. (up.) *Lašasā* (Prienų apyl.). Subst. vak. balt. **lašasā* „lašiša“ (fem.) gali būti iš adj. (fem.) balt. dial. **lašesā* „šlakuota (gesprenkelt)“ (čia dėl **-as-* $<$ **-es-* plg. *S k a r d ž i u s* APh VII 42 tt.), t.y. iš adj. (*o/ā*-kamienio) balt. dial. **lašesa-/ā-* „šlakuotas, -a“, kuris sufikso **-es-* vedinys turbūt iš subst. balt.(-sl.) **laša-* „šlakas (Sprengel)“; lašas“ [$>$ lie. *lāšas* „Tropfen; Sprengel“ (žr. LKŽ VII 164t.); iš jo matyt ir verb. lie. *lašėti* (*S k a r d ž i u s* ŽD 521)]; plg. lie. (ež.) *Brādesas* bei (up.) *Bradesā*, kurie laikytini adjektyvinio sufikso **-esa-/esā-* vediniais iš subst. **brada-* ($>$ lie. *brādas* „brada“ ir pan.). Iš adj. (balt. dial. =) sl. dial. **lašesa-* „šlakuotas“ (masc.) $>$ **lašasa-* „t.p.“

bus atsiradęs fleksijos vedinys (*jo*-kamienis) subst. sl. dial. **laš-asja-* „lašiša“ (masc.) > lenk. *łosoś* „t.p.“ ir kt. (dėl slavų kalbų medžiagos žr. ESSJ XVI 88 t.); plg. darybinį modelį (gana seną!) lie. adj. *mārgas* → subst. (*jo*-kamienis) *mārgis* „margas jautis“. Iš to subst. balt.(-sl.) **laša-* „šlakas“ turbūt yra sufikso **-isa-/isā-* vedinys adj. (*o*/*ā*-kamienis) balt. dial. **lašisa-/lašisā-* „šlakuotas, -a“, o iš *jo* – subst. balt. dial. **lašisā* „lašiša“ (fem.) resp. **lašisas* „t.p.“ (masc.) → **lašisā/*lašisas* „t.p.“ [> lie. *lašišā* „t.p.“ / *lašišas* „t.p.“ (LKŽ VII 170), plg. lie. (up.) *Lašišā* (keli upėvardžiai, ne vien Vak. Liet.)], kurio priebalsis **-ś-* (= **-sā*) yra matyt iš **-s-* (plg. anksčiau) dar ir dėl jo pozicijos (po **-i-*, plg. K a r a l i ū n a s Baltistica I 113–126).

Iš subst. balt.(-sl.) **laša-* „šlakas“ turime fleksijos vedinį (t.y. *jo*-kamienį) adj. balt. dial. **lašja-* „šlakinis (šlakuotas)“ → subst. balt. dial. **lašja-* „lašiša“ (masc.) → lie. *lašis* „t.p.“ (LKŽ VII 170) = la. *lasis* „t.p.“ (L a u m a n e 115 tt.); plg. lie. subst. *šlakys* „tokia lašišažuvė (Salmo trutta trutta L.)“ (*jo*-kamienį), kuris atspindi senovinį darybos modelį (dėl jo žr. S k a r d ž i u s ŽD 62t.): subst. (*jo*-kamienis) ← adj. (*jo*-kamienis) ← subst. (*o*-kamienis, t.y. čia subst. lie. *šlākas*).

Tas subst. balt.-sl. **laša-* „šlakas“ – fleksijos vedinys iš verb. balt.-sl. **laš-* „šlakuoti (sprendinti)“ < ide. (dial.) **lak-* „t.p.“ < **lak-* „t.p.“ (plg. P o k o r n y I 653), o iš *jo* – adjektyvinio sufikso **-so-* (plg. minėtą adjektyvinį sufiksą balt.-sl. **-esa-*) vedinys adj. → subst. ide. dial. **lakso-* „tas, kuris šlakuotas“ > „lašiša“ > s.v.a. *lahs* „t.p.“ ir kt. (dėl jų žr. P o k o r n y I.c.).

Plačiau apie balt., sl. ir kt. žodžius „lašiša“ (tik, deja, neanalizuotus jų d a r y b o s istorijos aspektu) žr. T o p o r o v PJ V 101–110 ir liter.

landan „speyse (Speise) – peną“ III 83₉ [53₁₅] (= *penukschla* „peno“ VE 35₁₁ gen. sg.) bei *landen* „speise (Speise) – t.p.“ III 85₃ [53₂₆] (*penukschla* „peno“ VE 36₆ gen. sg.) acc. sg. fem. [ar masc. (gal iš neutr.)?] = pr. **landan* su (nom. sg. fem.) pr. **landā* „penas“.

Tai, kad pr. (III) *landan* giminiuojasi su air. *longaim* „valgau“ (T r a u t m a n n AS 368, B ū g a I 311) ar su air. *lann* „kep-

tuve“ ir s. ind. *randhanam* „das Garmachen, Kochen“ (E n d z e l i n s SV 202 ir liter.), yra abejotina (žr. T o p o r o v PJ V 62, plg. ir E n d z e l i n s I.c.). Šį pr. žodį Būga giminingo su lie. *land-uonis* „zanogcica, ногтоѣда“ (= „votis piršto gale“ = „panaritium“) ir čia, remdamasis tą pačią reikšmę turinčiu lie. *ėduō* (*ėduoniēs*) „t.p.“, įžiūrėjo verb. balt. **land-* „ėsti, valgyti“, giminišką su air. *longaim* „valgau“ (B ū g a I.c.). Bet šitaip manyti vargu ar galima: jeigu lie. *ėduō* „panaritium“ yra iš „ta (votis), kuri nagą ėda“ (plg. rus. *ногтоѣда* „panaritium“), tai lie. *landuonis* „panaritium“ – veikiausiai iš „ta (votis), kuri l e n d a po nagu“ (plg. lenk. *zanogcica* „panaritium“); plg. ir F r a e n k e l 377 s.v. *lįsti* (jo lizde įrašytas ir lie. *landuonis*, bet nėra pr. *landan*).

Nagrinėjant pr. (III) **landā* „penas“ (nom. sg. fem.) kilmę, pirmiausia reikia atsižvelgti į tai, kad šis pr. (III) žodis turėjo sinonimus a) pr. (III) **īdis* „valgis“ (žr. *īdis*) bei **īda* „t.p.“ (< **īdā* „t.p.“, žr. *īdai*) ir b) pr. (III) **maitāsna* „maitinimas“ (žr. *maitāsnan*). Jeigu pastarieji pr. žodžiai iš kilmės buvo semantiškai neutralūs, tai man rodos, kad pr. (III) **landā* „penas“ kildintinas iš ekspresyvo (plg. lie. aukšt. *vālgyti* „essen“ < **vālgyti*) – iš (subst.) pr. **landā* „tai, kas gerai (su apetitu) vālgoma“ < **kimšimasis* < **l i n d i m a s*“ (plg. lie. *landā* „skylė lįsti“ < **l i n d i m a s*“), kuris laikytinas fleksijos vediniu (su šaknies vokalizmo apofonija) iš verb. pr. **lend-/lind-* „lįsti; k i m š t i s; būti g e r a i (su apetitu) v a l g o m a m“ [plg. pvz. lie. *kimšti* „...godžiai, gerai (su apetitu) ir pan. valgyti“] = lie. *leñd-a/lįsti* „t.p.“ (žr. LKŽ VII 578 tt. s.v. *lįsti* 1,4) = la. *līst* „t.p.“ (ME II 690 s.v. *līst* 1,2); žr. dar M a ž i u l i s PKP II 169, išn. 382 (tam pritaro T o p o r o v PJ V 62t. ir liter.). Taigi pr. **landā* „lindimas“ dėl darybos galima palyginti pvz. su lie. *naršā* „neršimas“ (← verb. *nerš-ū*). Tik bėda yra ta, kad verb. lie. *lįsti* (*leñd-a*) = la. *līst* tolimoji kilmė iki šiol yra labai neaiški (žr. ME II 490, F r a e n k e l 377 ir liter., P o k o r n y I 961).

Manychiau, kad verb. balt.(-sl.) **lend-/lind-* „lįsti“ = **lįlįsti* (įsmukti) ↔ „išlįsti“ (dėl šios enantioseimijos plg. s.v. *etwiērt*), dėl kurio žr. dar s.v. *lindan*, gali būti iš verb. ide. dial. **(s)lend(h)-*

/*(s)l̥nd(h)- „lįsti, šliaužti“ < *slend(h)-/*sl̥nd(h)- „t.p.“ [> go. *fra-slindan* „verschlingen“ (< „gleiten lassen“), šved. *slinta* „slysti“ ir kt., plg. ME II 490, Pokorny I 961, Vries 515], o šiam spėju tokią kilmę: determinatyvo *-d(h)- (dėl *-dh- žr. Benveniste Origines 188 tt.) išplėstas verb. ide. (dial.) *slen- (*selj-) „t.p.“ < *sl- (+ *en-) = verb. ide. *sel- (*sl-) „šliaužti, lįsti“, iš kurio yra ne tik lie. *sel-ėti* „schleichen“ ir kt. (Pokorny 1900 s.v. 5. *sel-*), bet turbūt ir lie. *sál-ti* „fließen“ ir kt. (dėl medžia-gos žr. Pokorny I 899 s.v. 4. *sel-*), plg. Būga II 305, Endzelīns SV 241 (s.v. *salus*), Fraenkel 774 (s.v. *selėti*) ir liter.

-lāngi, žr. *erlāngi*.

lāngiseilingins „einfeltigen (einfältigen) – patikliusius“ III 17₁₄ [19₁₄], III 65₅ [43₁₅] (= *prasti szmones* „paprasti žmonės“ VE 26₁₅), III 73₅₋₆ [47₂₆₋₂₇] (= *prastuiu* „paprastųjų [žmonių]“ VE 30₁₁₋₁₂) subst. mob. acc. pl. masc., suponuojantis subst. mob. (io/iā-kamienį, nom. sg. masc.) pr. *lāngiseilingis „patiklusis“ (< *-īs) – fleksijos vedinį iš adj. (o/ā-kamienio, nom. sg. masc.) pr. *lāngiseilings „patiklus“, o šis yra sufikso *-inga- (*-ingā-) vedinys iš subst. (io-kamienio, nom. sg. masc.) pr. *lāngiseilis „lengvamanis“ (< *-īs), dėl kurio žr. s.v. *lāngiseiliskan* (čia ir apie adj. balt. *lengu- „lengvas“).

lāngiseiliskan „einfeltigkeit (Einfältigkeit) – patikluma“ III 95₁₀ [59₃₂] (= *prastibejæ* VE 41₈ iness. sg.) acc. sg. fem. = pr. *lāngiseiliskan, kurio nom. sg. (fem.) forma bus buvusi pr. (III) *lāngiseilisku „patiklumas“ ← adj. (fem., nom. sg.) pr. (III) *lāngiseilisku „patikli“ < *-ū < *-ā.

Adj. (o/ā-kamienis) pr. (III) *lāngiseiliska- „patiklus“ – sufikso *-isk- vedinys iš subst. (io-kamienio) mob. pr. *lāngiseilis „lengvajausmis“ (< *-īs, nom. sg. masc.; dėl tokios jo reikšmės žr. PKP II 100, išn. 6), kuris yra kompozitas: adj. pr. *lāngi- „lengvas“ (su jungiamuoju balsiu *-i-) ir pr. *-seilis „jausmas“ iš subst. pr. *seili „t.p.“ (< *seilī „t.p.“ < *seilē „t.p.“, žr. *seilin*).

To kompozito sandas adj. pr. *lāngi- „lengvas“, turintis jungiamąjį balsį *-i- matyt vietoj *-u- (plg. s.v. *butta tawas*), suponuoja adj. (u-kamienį, nom. sg. masc.) pr. *langus „t.p.“ (žr. s.v. *preilāngus*)

< *lēngus „t.p.“ (dėl. pr. *le > *la žr. s.v. *lānkinan*), o šis – veikiausiai adj. (u-kamienį) balt. *lengu- „t.p.“ (plg. pvz. Trautmann BSW 158), iš kurio atsirado ir adj. (o/ā-kamienis) lie. *leņgvas* „t.p.“ < ryt. balt. *leņgva- „t.p.“ Pastarojo kilmę aiškinu taip: jis – fleksijos (t.y. o/ā-kamiengalių) vedinys iš subst. (u-kamienio, nom.-acc. sg. neutr.) balt. *lengu „tai, kas leņgva“ < adj. (u-kamienis, nom.-acc. sg. neutr.) balt. *lengu „lengvas“ (čia dėl adj. neutr. → subst. neutr. žr. pvz. s.v. *labban*); adj. (o/ā-kamienį) ryt. balt. *leņgva- „t.p.“ dėl tokios jo darybos plg. pvz. su adj. (o/ā-kamieniu) balt. *jātva- [žr. s.v. *Jāt(u)vā*].

Adj. (o/ā-kamienio) ryt. balt. *lengva- „lengvas“ forma *lengvas „t.p.“ (o-kamienė, nom. sg. masc.) ir pvz. forma *lengvan „lengvą“ (o-kamienė, acc. sg. masc.) virto į (pra)la. *lēngus „lengvas“ (ji, netekusi kamiengalio *-a-, pasidarė u-kamienė) > *liegus „t.p.“ (nom. sg. masc.) resp. į (pra)la. *lengvan „lengvą“ > *liegvuo „t.p.“ > *lieg-uo „t.p.“ (*-v- prieš *uo turėjo tendenciją nykti, žr. Endzelīns LVG 212) = adj. la. *(balt)-uo „balta“ (o-kamienė, acc. sg. masc.) > (balt)-u „t.p.“. Tos formos la. *lieg-us „lengvas“ (u-kamienė) resp. *lieg-uo „lengvą“ (o-kamienė) ir pan. vėliau visos pasidarė o-kamienės – atsirado adj. (o/ā-kamienis) la. *liēgs* „lengvas“ (su šaknies vokalizmo metatonija).

Remiantis virtimu ryt. balt. *lengvas „lengvas“ (nom. sg. masc.) → (pra)la. *lēngus „t.p.“ (nom. sg. masc.), galima būtų kelti hipotezę, kad ir pr. *lēngus „t.p.“ (nom. sg. masc., žr. anksčiau) yra iš *lengvas „t.p.“ (o-kamienėje nom. sg. masc. formoje kamien-galis *-a- nyko ir prūsams). Tačiau dėl to, kad pr. kalba daugeliu atvejų archajiškesnė už lie. ir la. kalbas, patikimiau manyti, kad adj. forma (u-kamienė) pr. *lēngus „lengvas“ (nom. sg. masc.) suponuoja betarpiškai adj. (u-kamienį) balt. *lengu- „t.p.“, kuris buvo perdirbtas į adj. (o/ā-kamienį) ryt. balt. (lie.-la.) *leņgva- „t.p.“ (žr. anksčiau).

Adj. balt. *lengu- „lengvas“ įprasta kildinti iš adj. ide. *lēngʰh- „t.p.“ < ide. *lēgʰh- „t.p.“ > ide. dial. *lēgʰh- „t.p.“ (su redukciniu *-e-), iš kurio esąs ir sl. *līgu- „t.p.“ (→ s. sl. *lbgz-kz* „t.p.“ ir kt.), žr. pvz. Pokorny I 660 t. Esu linkęs manyti, kad adj. balt. *lengu- „lengvas“ yra ne iš adj. ide. *lēngʰhu- „t.p.“, o iš adj.

ide. **leg^uhu-* „t.p.“, iš kurio turime adj. lo. *levis* [fleksijos (kamiengalis **-i-*) vedinį, plg. adj. ryt. balt. **lengva-* „t.p.“ darybą (irgi fleksinę), žr. anksčiau] ir kt. Tas adj. ide. **leg^uhu-* „lengvas“ davė adj. balt.-sl. **legu-* „t.p.“, kuris a) balt. prokalbėje, asociaciškai veikiamas panašią šaknį (bet su nazaliu) turėjusio verb. (matyt verb. balt. **leng-* „supti“, žr. s.v. *erlāngi*), virto į adj. balt. **lengu-* „lengvas“ (plg. dar s.v. *lunkan*), o b) slavų prokalbėje, veikiamas apofoninio santykio sl. **-ě-* : **-ī-* [pvz. sl. **bred-* (> s. sl. *bresti* „bristi“): **brūd-*], virto į adj. sl. **ligu-* „lengvas“.

-lāngwingiskai, žr. -lāngwingiskai.

-lāngus, žr. *preitlāngus*.

-lāngwingiskai, t.y. *uckalāngwingiskai* „auff das einfeltigst (aufs einfältigste) – patikliausiai“ III 39_{13–14} [29_{21–22}] (= *prascziausey* „paprasciausiai“ VE 14₁₆), *ucka lāngwingiskai* „auff einfeltigst (aufs einfältigste) – t.p.“ III 47₄ [33₂₂] (= *prascziausei* „paprasciausiai“ VE 18_{6–7}), *ukalāngewingiskān* (sk.: -an) „einfeltigklich (aufs einfältigste) – t.p.“ III 73_{11–12} [47_{31–32}] (= *prascziausei* „paprasciausiai“ VE 30₁₅), *uckcelāngewingiskai* (*uckce-* taisytinai į *ucke-*), t.p.“ III 59_{4–5} [39_{28–29}] (= *prascziausey* „paprasciausiai“ VE 23₂₁) adv. grad. superl. = pr. **ukalāngevingiskai* „patikliausiai“ [jo segmentas **-ev-* (plg. E n d z e l ī n s SV 44) vienais atvejais yra **-ev-*, kitais – matyt **-iv-* (iš nekirčiuoto **-iv-*, plg. E n d z e l ī n s l.c.) vietoj **-ev-*], kuris – iš pr. (III) praef. **uka-* (žr. *ucka*) + adv. (grad. posit.) **lāngevingiskai* „patikliai“ < „patikliai; lengvai“, o šis suponuoja adj. (*o/ā*-kamienį) pr. (III) **lāngewingisks* „patiklus; lengvas“ (nom. sg. masc.). Pastarasis – sufikso **-isk-* vedinys iš adj. pr. **lāngevinga-* „t.p.“, o šis laikytinas sufikso **-inga-* vediniu iš adj. (*o/ā*-kamienio) pr. **lāngeva-* „t.p.“ < **lēngeva-* „t.p.“, kuris – sufikso **-ev-* (plg. E n d z e l ī n s l.c.) vedinys iš adj. (*u*-kamienio) pr. **lēngu-* „lengvas“ (žr. s.v. *lāngiseiliskan*).

Lankaym (1430 m.) ir kt. (žr. Gerullis ON 82) vv. (dk.) = pr. **Lankaim-* gali būti kompozitas pr. **Lank-kaim-* (su iškritusiu jungiamuoju balsiu) iš subst. pr. **lankā* „lanka“ (< subst. balt.-sl. **lankā* ← verb. **lenk-*, žr. s.v. *lanctis*) + subst. pr. **kaimas* „kaimas“ (žr. *caymis*). Žr. dar Gerullis l.c., E n d z e l ī n s SV 202.

lānkinan deinan „Sabbaths – švenčiamą (šventinę) dieną“ III 29₈ [23₂₂] (= *diena Schwenta* VE 10₄ acc. sg.), *lankinan deynan* „feiertag (Feiertag) – t.p.“ II 5₉ [11₇], *lanken deinan* „t.p.“ I 5₉ [5₈] acc. sg. fem. = pr. **lānkinan *deinan* „švenčiamą (šventinę) dieną“, kur pr. **lānkinan* „švenčiamą (šventinę)“ – adj. acc. sg. fem. forma (*ā*-kamienė).

Čia turime adj. (*o/ā*-kamienį) pr. **lānkina-* „švenčiamas“, kuris jau senokai yra siejamas, pirmiausia, su la. dial. (< kurš.) *linc-ēt* „feiern und ehren“ bei lie. *link-ėti* „norėti kam ko (ppr. gero)“ ir, toliau, su lie. *leñk-ti/liñk-ti* ir pan. (ME II 471, E n d z e l ī n s SV 202, F r a e n k e l 374, T o p o r o v PJ V 72). Tačiau tuose siejimuose neatsižvelgiama į žodžių darybą ir visų pirma į tai, kad adj. pr. **lānkina-* „švenčiamas“ yra veikiausiai ne iš senesnio pr. **lānkina-* „t.p.“ (bet šitaip įprasta manyti), o iš pr. **lēnkina-* „t.p.“ (dėl pr. **le* > **la* žr. s.v.v. *ladis*, *lāngiseilingins*), žr. toliau.

Adj. (*o/ā*-kamienį) pr. **lēnkina-* „švenčiamas“ laikau sufikso **-in-* vediniu iš verb. pr. **lenk-* „švęsti, feiern“ [plg. pvz. lie. adj. *kūp-inas* ← verb. *kup(ė)-ti*, plg. S k a r d ž i u s ŽD 240], turėjusio inf. pr. **lenkī-tvei* „t.p.“ < pr. **lēnkē-tvei* „t.p.“ (*ē*-kamienį inf. I!); plg. šio pr. verb. (inf.) **leñkē-(tvei)* artimiausius giminaičius verb. (inf., taip pat *ē*-kamienius) kurš. (**linkē-* >) **lincē-* „t.p.“ (> la. dial. *lincē-t* „feiern und ehren“) bei lie. *linkē-ti* „norėti kam ko (ppr. gero)“. P a s t a b a: adj. pr. (III, II, I) **lānkina-* kilmę (bei jo darybos pamatą) anksčiau šiek tiek kitaip buvau suvokęs (žr. PKP II 83, išn. 5).

Verb. pr. **lenkē-(tvei)* „švęsti“ yra matyt iš **kam* nors rodyti pagarbą [plg. la. (< kurš.) *lincē-t* „feiern und ehren“] < (intens., intrans.) **kam* nors iš pagarbos lankstyti [plg. lie. *linkē-ti* „norėti kam ko (ppr. gero)“ < **kam* nors dėl ko lankstyti“, žr. F r a e n k e l l.c.] < **lankstyti* s“ [plg. lie. *linkē-ti* „lankstyti“ (LKŽ VII 535 t. s.v. 2 *lin-kėti*) ir *lėnkē-ti* „t.p.“ (LKŽ VII 343). Plg. dar ME II 471 (s.v. *lincēt*).

Tų verb. (inf.) pr. **lenkē-(tvei)* „švęsti“ ir kurš. (**linkē-* >) **lincē-* (> la. *lincē-t* „feiern und ehren“) bei lie. *linkē-(ti)* „norėti kam ko (ppr. gero)“, kurie visi yra iš (verb. intens., intrans.) **kam* „lankstyti“, tarpusavio santykį (dėl jų šaknies vokalizmo) plg. su seno-

vinę reikšmę išlaikiusiais verb. lie. *lénk-ėti* „lankstyti“ (LKŽ VII 343): *līnkē-ti* „t.p.“ (LKŽ VII 535 t. s.v. 2 *līnkēti*).

Minėtų (senovine reikšme rekonstruotų) verb. (intens., intrans.) pr. **lenkē-(tvei)* „lankstyti“ ir kurš. **līnkē-* „t.p.“ (> **lince-*) bei lie. **līnkē-(ti)* „t.p.“ [*> līnkē-ti* „norėti kam ko (ppr. gero)“] darybos pamatas – verb. balt. **lenk-* (> lie. *leñk-ti* = la. *līek-t*) resp. **link-* (> lie. *līñk-ti* = la. *līk-t*), dėl kurių žr. s.v.v. *lanctis, perlānkei*.

lanctis „creugel (Kräuel) – puodšakės“ E 360 nom. sg. (matyt i-kamienis) masc. (ar fem.) = pr. **lanktis*. Dėl vok. (E 360) *creugel* plg. v.v.a. *kröwel* „Kräuel, Gabel mit hakenformigen Spitzen“ (Lex 117).

Subst. pr. **lanktis* „puodšakės“ yra aiškiai iš (subst.) **tai*, kas leñkta“ – sufikso **-ti-* vedinys (su šaknies vokalizmo apofonija) iš verb. pr. **lenk-* „lenkti“; plg. subst. (i-kamienį) lie. *lanktis* „lankstas“ bei (jo-kamieniu virtusį) *lañktis* „tam tikras prietaisas siūlams lenkti“ (žr. S k a r d ž i u s ŽD 327, 328, be to, LKŽ VII 138) ← verb. lie. *leñk-ti* = la. *līek-t* „t.p.“ = sl. **lęk-ti* „t.p.“ (dėl jo žr. ESSJ XV 62).

Turime verb. balt.-sl. **lenk-* (**link-*, **lank-*) „lenkti(s)“ < ide. **lenk-* (**lñk-*, **lonk-*) „t.p.“, žr. pvz. T r a u t m a n n BSW 159, F r a e n k e l 356 t., P o k o r n y I 676 t., T o p o r o v PJ V 78t. Žr. dar *lānkinan, lonki, lunkis, perlānkei*.

lanxto „fenster (Fenster) – langas“ E 213 nom. sg. fem. = pr. **lankstō*, t.y. **lankstā* (žr. dar *perstlanstan*) < pr. **langstā* „t.p.“ Jis jau seniai laikomas giminaičiu su lie. *lāngas* „t.p.“ = la. *luōgs* „t.p.“ (žr. pvz. B e r n e k e r PS 303, T r a u t m a n n AS 368, E n d z e l ī n s SV 202, F r a e n k e l 339, T o p o r o v PJ V 75t.). Tačiau šių pr. ir lie.-la. žodžių darybos (bei semantikos) istorija nėra atskleista, o dėl to ir pati jų etimologija vis dar nėra aiški (plg. pvz. F r a e n k e l l.c.: „Etymologie unklar“).

Pirmiausia reikia pasakyti, kad lie. *lāngas* „langas (Fenster)“ bei la. *luōgs* „t.p.“ kildintini iš (subst.) ryt. balt. **lānga-* „tam tikra anga, skylė“ (plg. ME II 524, T o p o r o v l.c. ir liter.); pastarą jo reikšmę atspindi la. *luōgs* „L o c h, Ö f f n u n g; Fenster“ (ME II 524) ir lie. *lāngas* „langas (Fenster); tam tikra s k y l ė“ (LKŽ

VII 122t.). Pr. **langstā* savo rašytinės fiksacijos (E žodynėlio sudarymo) laikais (t.y. XIII–XIV a.) matyt buvo irgi „tam tikra skylė; langas (Fenster)“ [ar „langas (Fenster); tam tikra skylė“], kildintinas iš (subst.) vak. balt. **langstā* „tam tikra anga, skylė“. Subst. ryt. balt. **langa-* „tam tikra anga, skylė“ ir vak. balt. **langstā* „t.p.“ [jų reikšmę anksčiau (žr. PKP II 284t.) esu kitaip suvokęs] bus atsiradę iš subst. **lenkta* kiaurymė“ < **lenktas* įdubimas“ (žr. toliau), ir jie du darybiškai santykiuoja panašiai kaip pvz. subst. lie. *brādas* „(per)bridimas, brasta (Furt)“ su lie. *brastā* „t.p.“, kurie yra fleksijos **-a-* (lie. *brādas*) resp. sufikso **-(s)tā-* (lie. *brastā*) vediniai (su šaknies vokalizmo apofonija) iš verb. balt. **bred-* „bristi (waten)“ (dėl jo žr. s.v. *brast*). Kitaip sakant, tie subst. ryt. balt. **langa-* „lenktas įdubimas“ ir vak. balt. **langstā* „t.p.“ laikytini fleksijos **-a-* resp. sufikso **-stā* vediniais (su šaknies balsio apofonija) iš verb. balt. **leng-* = **leng-/ling-*, kurio reikšmė buvo, man rodos, **įdumbančiai* (nusvyrančiai) ↔ *išdumbančiai* (išskylančiai) lenkti/linkti“ (tam tikra enantioseimija, plg. s.v. *etwīēpt*). Tokią jo reikšmę gana gerai atspindi pvz. verb. lie. *ling-uoti* „suptis“ = la. *līg-uōt* „t.p.“ (žr. dar s.v. *erlāngi*), kur „suptis“ = „su nusvirimais (tam tikrais į d u b i m a i s) bei su iškilimais (tam tikrais i š d u b i m a i s) linkčioti“; tos pačios šaknies yra dar verb. lie. *lėng-ti* „silpnėti, nykti, džiūti (nuo ilgos lėtos ligos)“ (LKŽ VII 330; < **dubti* + linkti“), *līng-ti* „svirti žemyn“ (LKŽ VII 528) ir pan. Žr. dar *lingo, nolingo*.

Iš to verb. balt. **leng-/ling-* „įdumbančiai ↔ išdumbančiai lenkti/linkti“ = balt.-sl. **leng-/ling-* „t.p.“ buvo išvestas subst. sl. **langa-* „lenktas įdubimas ↔ išdubimas“ > **logō* → serb.-chorv. *lūg* „miškas, krūmai; užžėlusi žemuma“ (dėl reikšmių „miškas ir pan.“ ir „žemuma ir pan.“ sambūvio plg. B ū g a II 280t.) ir kt. (dėl medžiagos žr. ESSJ XVI 139 t.). Čia pridera ir verb. sl. **lēg-ati* (sę) „supti(s)“ [dėl medžiagos žr. ESSJ XV 54 s.v. **lēgati* (sę) II], plg. lie. *ling-uoti* „suptis“ = la. *līg-uōt* „t.p.“ (žr. anksčiau). Verb. balt.-sl. **leng-/ling-* „įdumbančiai ↔ išdumbančiai lenkti/linkti“ yra iš verb. ide. **leng-/lñg-* „t.p.“ (plg. P o k o r n y I 676 s.v. *leng-*), kuris galėtų būti verb. ide. **lenk-/lñk-* „lenkti“ variantas (P o k o r n y l.c.).

Dėl pr. (E) *lanxto* ir lie. *lángas* = la. *luōgs* etimologijos plg. T o p o r o v l.c. (ir liter.).

Lansania = (parašyta:) *Lausania* (1216 m., PU I 7, žr. dar PB 49) – prūsų didiko Varpodos (žr. *Warpoda*) žemė (teritorija, Elbingo aukštumose), jo padovanota (1216 m.) pirmajam Prūsijos vyskupui Kristijonui.

Šio dk. *Lansania* [plg. dar *Lanzania* (1246 m.) MHWd 20] kilmę, kuri visai neaiškinama (pvz. G e r u l l i s ON 82) arba laikoma neaiškia (T o p o r o v PJ V 63 t., 79 t.), suponuoju tokią: iš gvv. pr. **Lindā* „Linda“ (jį lietuvinu į *Lindà*) = „Lindos gyvenvietė“ tam tikru metu (aišku, prieš XIII a.) atsirado ir prūsų feodalo žemės (teritorijos) pavadinimas pr. **Lindā* „Lindos žemė“, kuri tiems prūsams artimi kaimynai lenkai perdirbo į (lenk.) **Lęda* „t.p.“ (→ vok. **Lande* „t.p.“) bei iš jo pasidarė (lenk.) **lę(d)zańe* „Lindos žemės gyventojai“ → vok. **lansan* (> **lansen*) „t.p.“ (dėl lenk. **-ę-* → vok. **-an-* plg. s.v. *Drewancz*) → lo. (vok.) **lansan-ī* „t.p.“ → (dk.) *Lansan-ia* „Lindos žemė“; dėl pastarojo kilmės plg. dk. *Pogesania* „Pagudė (jos žemė)“, *Pomesania* „Pamedė (jos žemė)“ istoriją (žr. B ū g a III 113).

Minėtas vok. **Lande* „Lindos žemė“ ir populiariesnis vok. (lo., dk.) *Lansan-ia* „t.p.“ vokiečiams buvo matyt ne tik vietoj pr. **Lindā* „Lindos žemė“, bet ir vietoj pr. **Lindā* „Lindos gyvenvietė“. Tie vok. **Lande* ir vok. (lo.) *Lansan-ia*, kontaminuojami tarpusavy ir dar su vok. *Land* „žemė, kraštas“, galėjo duoti vok. (dk.) *Landesan* (1312 m., MHWd 289), *Landesen* (1268 m., CDP I 163) – *Lentzen* (1298 m., MHWd 183) > *Lenzen* „jetz Lenzen Kr. Elbing“ (G e r u l l i s ON 82). Tik neaišku, ar šis vok. *Lenzen* (Kr. Elbing) atliepia būtent tą (t.y. anksčiau minėtą) pr. gvv. **Lindā*: toks pr. vietovardis (gvv.), kildintinas iš appell. (subst.) pr. **lindā* „lydimas“ (žr. s.v. *lindan*), Elbingo kraštuose galėjo būti ne vienas.

lape „vochz (Fuchs) – lapė“ E 658 nom. sg. fem. = pr. **lapē*. Iš karto primintinas visiems žinomas dalykas: balt. bei ide. žodžio „lapė“ istorija yra labai sudėtinga ypač dėl to, kad ji smarkiai veikė įvairios tabuistinės deformacijos (ir semantinės atrakcijos). Pr. **lapē* „lapė“ bei lie. *lāpē* „t.p.“ suponuoja subst. balt. dial.

lapē* „lapė“, tabuistiškai (ir pagal liaudies etimologiją) atsiradusį matyt iš adj. balt. dial. **lapē-* „uodeginė (turinti didelę uodegą)“ < **lāpīnē* (turinti uodegą, panašią į l a p ā), kuris, veikiamas modelio subst. balt. **vilkas* „vilkas“: **vilkē* „vilkė“, buvo išvestas (fleksijos vedinys) iš subst. balt. **lapa-*/lapā-* „lapas“ (plg. lie. subst. *piėnas* → adj. *piėnė* „pieninė, pieninga“, žr. S k a r d ž i u s ŽD 73), dėl kurio žr. s.v. *lapinis*. Plg. T o p o r o v PJ V 84 tt.

Subst. balt. dial. **lapē* „lapė“ yra tabuistiškai pakeitęs matyt subst. balt.-sl. **lapsā* „t.p.“ (> la. *lapsa* „t.p.“), kuris buvo tabuistiškai (ir iš asociacijos su kažkokiu kitu žodžiu) perdirbtas į subst. sl. **leipsā* „t.p.“ (> rus. *luca* „t.p.“ ir kt.; plg. ESSJ XV 137 tt. ir liter.). Tas subst. balt.-sl. **lapsā* „lapė“ laikytinas irgi tabuistiniu perdirbiniu veikiausiai iš senesnio subst. balt.-sl. **lapeša-*/**lapiša-* „t.p.“ < balt.-sl. **vlapeša-*/**vlapiša-* „t.p.“, o šis – perdirbiniu iš subst. balt.-sl. **vilpeša-*/**vilpiša-* „lapė ir pan.“ (→ lie. *vilpišys* „Wildkatze“) < ide. **ulpek-* „t.p.“ (plg. G a m k r e l i d z e-I v a n o v II 513, ESSJ XV 139 ir liter., T o p o r o v PJ V 87 t.). Pastarasis jau ide. prokalbės dialektuose buvo įvairiai deformuojamas (tabuistiškai), pvz.: ide. **ulpek-* „lapė ir pan.“ > ide. dial. **ulopek-* „t.p.“, iš kurio (pailginant jo balsius) bus atsiradęs subst. gr. ὀλώπηξ „lapė“.

Yra iškelta nuomonė, kad subst. ide. **ulpek-* „lapė ir pan.“ (arba **ulopek-* „t.p.“) esąs kompozitas, kurio pirmasis sandas – verb. ide. **ul-*/**uel-* „plėšti; grobti“ (G a m k r e l i d z e-I v a n o v l.c., ESSJ XV 139, T o p o r o v PJ V 88). Bet, man rodos, galima ir šiek tiek kitaip suponuoti: subst. ide. **ulpek-* „lapė ir pan.“ gali būti ne kompozitas, o sufikso **-ek-* (: *-k-*) vedinys iš verb. ide. **u(e)lp-* „plėšti; grobti“, kuris – determinatyvo **-p-* išplėstas verb. ide. **uel-* „t.p.“ (dėl jo žr. P o k o r n y I 1144 t.); plg. pvz. verb. ide. **uerp-* „sukti“ (P o k o r n y I 1156), kuris yra tokio pat determinatyvo **-p-* išplėstas verb. ide. **uer-* „t.p.“ (P o k o r n y I 1152 t.).

lapynna, žr. *laipinna*.

lapinis „leffel (Löffel) – šaukštas“ E 359 nom. sg. masc. = pr. **lapinis*.

Pr. (E 359) *lapinis* „šaukštas“ kilmę aiškino keletas hipotezių [žr. liter. apud F a l k M é l a n g e s S k o k (Zagreb 1985) 137 tt., T o p o r o v P J V 89 tt.], iš kurių populiariausia pasidarė 1907 m. Klugės (K l u g e I F X X I 361) iškeltoji: šis pr. žodis esąs germanizmas (iš go. kalbos), žr. T r a u t m a n n A S 368, B ū g a I I 85 t., 93 I I I 496, 896, E n d z e l i n s S V 202.

Patikimiausia pr. (E) *lapinis* etimologija yra K. O. Falko, 1985 m. įrodžiusio, kad šis pr. žodis yra ne skolinys (t.y. ne germanizmas), o savas – subst. (*io*-kamienis) pr. **lapinīs* „šaukštas“ < (subst.) „lapo išvaizdos daiktas“ < adj. (*io*-kamienis) pr. **lapinīs* „lapinis (lapo išvaizdos, blattförmig)“, o šis – sufikso **-in-* vedinys iš subst. (*o*-kamienio) pr. **lapis* „lapas (Blatt)“ < **lapas* „t.p.“ = lie. *lāpas* „t.p.“, plačiau žr. F a l k I c. (jam pritarė ir T o p o r o v P J V 90 tt.). Tačiau tuo, kad adj. pr. **lapinīs* darybos pamatas buvęs subst. (*o*-kamienis, masc. nom. sg.) pr. **lapas* „lapas“ (F a l k I c., T o p o r o v I c.), reikia abejojti: čia buvo turbūt ne subst. (*o*-kamienis, masc. nom. sg.) pr. **lapas* „t.p.“, o subst. (*o*-kamienis, neutr. nom.-acc. sg.) pr. **lapan* „t.p.“ [subst. lie. *lāpas* „t.p.“ (masc.) yra matyt iš subst. neutr., žr. toliau] ar subst. (*ā*-kamienis, fem. nom. sg.) pr. **lapā* „t.p.“ = la. *lapa* „t.p.“

Iš tų pr.-lie.-la. (ir net jau vien iš lie.-la.) substantyvų „lapas (Blatt)“ visai lengva atstatyti subst. (*o*-kamienį) balt. dial. **lapa-* „t.p.“ resp. subst. (*ā*-kamienį) balt. dial. **lapā-* „t.p.“. Tačiau jų etimologija (ir pati jų ide. archetipo rekonstrukcija) daug kur labai neaiški visų pirma dėl to, kad jų d a r y b o s istorija nebuvo analizuota resp. nėra atskleista. Iš čia nesunku suprasti, kodėl vieni tyrinėtojai žodžius lie. *lāpas* „Blatt“ bei la. *lapa* „t.p.“ laiko giminaičiais pvz. su lie. *lōpa* „letena, nagai“ = la. *lāpa* „t.p.“ = sl. **lapa* „t.p.“ [pvz. B ū g a I 312 t., F r a e n k e l 379 (s.v. *lèpti*), P o k o r n y I 679 (s.v. *lèp-*), T o p o r o v P J V 94 t.], o kiti – negiminaičiais [pvz. T r a u t m a n n B S W 149, 160, M E I I 421 (s.v. *lapa*), 439 (s.v. *lāpa*), B e z l a j E S S I I 124, 134, E S S J X I V 26 (s.v. **lapa*), 121]. Tuos subst. balt. dial. **lapa-* „lapas“ bei subst. balt. dial. **lapā-* „t.p.“ kildinu iš (subst.) **tai*, kas atlupta (atsilupęs)“ (plg. pvz. vok. *Laub* „lapai, lapija“ panašią semantinę kilmę, žr. K l u g e 426) ir toliau, atsižvelgdamas į jų morfologinę (t.y. *o-* resp. *ā-*

kamienę) gretybę (plg. pvz. s.v. *lāiskas*), – iš adj. (*o*-/*ā*-kamienio) balt. **lapa-* (**lapā-*) „atluptas (atsilupęs)“ (dėl tokios jo reikšmės žr. toliau): iš jo (adj.) lyčių neutr. balt. **lapa-* „atluptas“ resp. fem. balt. **lapā-* „atlupta“ bus atsiradusios lytys neutr. subst. balt. dial. **lapa-* „tai, kas atlupta“ [matyt iš čia subst. (neutr. > masc.) lie. *lāpas* „Blatt“; plg. pvz. s.v. *giwan*] resp. fem. subst. balt. dial. **lapā-* „t.p.“ (> la. *lapa* „lapas“; plg. pvz. s.v. *lasto*).

Adj. (*o*-/*ā*-kamienį) balt. **lapa-* „atluptas (atsilupęs)“ laikau fleksiniu vediniu (su šaknies balsio apofonija) iš verb. balt.(-sl.) **lep-* (: **lap-*) „(tam tikru būdu) lupti (schälen), skusti; luptis, skustis“ (dėl jo trans. ir intrans. reikšmės plg. verb. lie. *kèp-ti* ir kt., žr. S k a r d ž i u s Ž D 469) > verb. (intrans.) lie. dial. *lèp-ti* (*lempa lèpo*) „atsilupti“ = „knotis, kerti“ (LKŽ VII 372 s.v. 2 *lèpti*), lie. *lèp-ti* (*lempa lèpo*) „aplèpti, nulinkti; darytis lepiam, išpaikusiam“ (I c. s.v. 1 *lèpti*; < **aplèpusiai nulinkti* < **atsilupti*) = la. *lep-t* „verwöhnt werden (išlepti, išpaikti)“ (M E I I 453), lie. *lèp-ti* (*lèpsta lèpo*) „aplèpti, nulinkti“ (LKŽ VII 372 t.); pastarasis su *-ē-* vietoj senesnio **-e-* (plg. pvz. verb. lie. *gréb-ti* su *-ē-* vietoj senojo **-e-*, žr. s.v. *grobis*). Tiesa, tas adj. balt. **lapa-* „atluptas“ galėtų būti ir ne iš verb. balt. **lep-* „lupti, skusti“, o iš jo lyties (apofoninės) verb. balt. **lap-* „t.p.“

Iš verb. (balt.-)sl. **lep-* (: **lap-*) „(tam tikru būdu) lupti(s), skusti(s)“ bus atsiradęs pvz. adj. (*o*-/*ā*-kamienis) sl. **lepena-* [plg. adj. sl. **vežena-* (> s. sl. *vezenō* „vežtas“ ir kt.) darybą] → subst. sl. **lepenō*/**lepeno*/**lepenь* (> slovėn. *lépen* „augalo lapas“ ir kt. ESSJ XIV 119 t.), plg. pvz. B e r n e k e r S E W I 701, ESSJ XIV 120 t. (ir liter.).

Verb. balt.-sl. **lep-* (: **lāp-*) „lupti(s), skusti(s)“ < ide. **lep-* (: **lop-*) „t.p.“ (> gr. λέπ-ω „lupu, skutu“ ir kt., plg. P o k o r n y I 678). Iš verb. ide. **lep-/lop-* „t.p.“ > balt. -sl. **lep-/lap-* „t.p.“ bus išriedėjusios lytys verb. balt.-sl. **lep-/lap-* „t.p.“ (žr. anksčiau) → **lèp-/lāp-* „t.p.“, plg. lyčių verb. balt.-sl. **grēb-/grāb-* ← **greb-/grāb-* kilmę (žr. s.v. *grobis*).

Iš lyčių verb. balt.-sl. **lèp-/lāp-* „lupti, skusti“ kildinu subst. la. *lēpa* „letena, nagai“ [< „nagai“ < **tai*, kuo dreskia (skuta, lupā)“] resp. la. *lāpa* „t.p.“ = lie. *lōpa* „t.p.“ bei sl. **lapa* „t.p.“ (>

lenk. *łapa* „t.p.“ ir kt.), taip pat subst. la. *lāps* „lopas“ (< *,tai, kas atlupta“) ir pan., lie. *lōp-etā* „Spaten“ (< *,tai, kas skuta“) ir kt. (žr. dar *lopto*). Man rodos, kad žodžiai (subst.) go. *lōfa* „delnas“ ir kt. yra iš germ. *,letena“ < *,nagai“ < *,tai, kuo dreskia (skuta, lupa)“ ir iš minėto verb. ide. *lep-/lop- „lupti, skusti“ išriedėjo panašiai (bet matyt savarankiškai) kaip lie. *lōpa* „lete-na, nagai“ ir kt. (žr. anksčiau). P a s t a b a. Manyti, kad verb. sl. *lapati (> ček. *lapati* „griebti“, bulg. *lānam* „ryti, godžiai valgyti“ ir kt.) esąs onomatopėjinės kilmės (ESSJ XIV 28), negalėčiau: šis sl. verb. yra ekspresyvas iš *,godžiai griebti“ < *,griebti lete-nomis, nagais“ – vedinys iš subst. sl. *lapa „letena, nagai“ (> lenk. *łapa* „t.p.“ ir kt., žr. anksčiau), plg. pvz. lie. subst. *globā* → verb. *globōti* (S k a r d ž i u s ŽD 504 tt.).

Taigi nuomonei, kad lie. *lāpas* „Blatt“ ir kt. nesigiminiuoja pvz. su lie. *lōpa* „letena, nagai“ ir kt. (pvz. T r a u t m a n n BSW 149, 160), ir nuomonei, kad tie žodžiai esą iš verb. ide. *lēp- (*lōp-, *lap-) „būti plokščiam“ (P o k o r n y I 679 ir pvz. T o p o r o v PJ V 94 t.), negalėčiau pritarti: visi tie žodžiai suponuoja vieną ir tą patį ide. archetipą – būtent verb. ide. *lep-/lop- „lupti, skusti“ (žr. anksčiau).

lapiwarto „phorte (Pforte) – varteliai“ E 212 nom.(-acc.) pl. neutr. = *lapivartō; t.y. *lapivartā, kuris buvo „tvoroje greta vartų esantys varteliai (pėstiesiems įeiti)“ < *,nedideli vartai“ < *,durys (anga) lapei įeiti“ < *,lapės durys“ (= *,Fuchstüre“, T r a u t m a n n AS 368). Pr. *lapivartā „lapės durys“ – kompozitas: pr. *lapi- „lapė“ (žr. *lape*) + *-vartā „durys“ (žr. *warto*). Šio kompozito jungiamasis balsis pr. *-i- atsirado turbūt vietoj pr. *-ē- panašiai kaip kompozito pr. *butitāvs balsis pr. *-i- vietoj pr. *-a- (žr. s.v. *butta tawas*); arba pr. *lapē „lapė“ (žr. *lape*) ir šis pr. *lapivartā „lapės durys“ suponuoja ne tik pr. *lapē „lapė“, bet ir pr. (dial.) *lapi- „t.p.“ (i-kamienį), plg. s.v.v. *ape*, *apisorx*.

largasaytan „sticledder (Steigleder) – balnakilpės diržas“ E 446 nom. sg. neutr., visuotinai taisomas į *lingasaytan [plg. *cinyangus* taisymą į *caryangus (žr.)], žr. dar PKP II 33 (išn. 130); vok. (E 446) *sticledder* = v.v.a. *sticleder* „Steigleder, die Riemen, an welchen die Steigbügel hängen“ (T r a u t m a n n AS 368 t.).

Pr. (E 446) *lingasaytan „balnakilpės diržas“ = „balnakilpės saitas (odinis)“ = pr. *lingasaitan yra kompozitas iš subst. (nom. sg. fem.) pr. *lingā „balnakilpė“ (žr. *lingo*) ir subst. (nom. sg. neutr.) pr. *saitan „saitas“ [= lie. *saītas* (masc.), dėl kurio etimologijos žr. F r a e n k e l 756]. Dėl šio pr. kompozito kilmės žr. T r a u t m a n n l.c., E n d z e l i n s SV 204, F r a e n k e l l.c., T o p o r o v PJ V 272 tt. (ir liter.). Tik iki šiol nebuvo atkreiptas dėmesys, kad kompozitas pr. *lingasaitan, kurio pirmajame sandė slypi ā-kamienis subst. pr. *lingā (žr. *lingo*), jungiamąjį balsį vietoj lauktino pr. *-ā- (t.y. -o-; plg. pvz. lie. *dien-ó-vidis* „dienos vidurys“) turi pr. *-ā-; dėl tokio inovacinio pr. *-ā- plg. pr. (vv., dk.) *Merg-a-pille* (G e r u l l i s ON 98), lie. (vv.) *Meřg-a-laukis* (G e r u l l i s l.c.), *galv-ā-viršis* „galvos viršus“ ir kt. (S k a r d ž i u s ŽD 422 t.).

-lasallis, žr. *palasallis*.

*lasasso, žr. *lalasso*.

lasinna „leget (legte) – uždėjo, užguldė“ III 113₇ [69₃₄] praet. 3 sg. (= *vschdedams* „uždėdamas“ VE 60₁₄); partic. praet. act. nom. sg. masc. *lassinnuns* (taisyti į *lassinnuns*) „geleget (gelegt) – užguldęs, uždėjęs“ III 103₂₉ [65₁₉] (= *vschdeięs* „uždėjęs“ VE 50₉).

Šį pr. žodį (verb.) slavizmu laikyti (B r ü c k n e r AslPh XX 490, T r a u t m a n n AS 369) dabar, aišku, negalima: jis – tikrai baltiškos kilmės žodis [žr. E n d z e l i n s SV 202, S c h m i d IF LXIII 220 tt. (ir liter.), M a ž i u l i s PKP II 202 (išn. 612), T o p o r o v PJ V 111 tt. (ir liter.)]; tačiau jo darybos istorijoje ir šiandien yra neaiškumų.

Iš tos pr. III-jo kat-mo medžiagos nesunku atstatyti verb. (inf.) caus. (ar iterat.) pr. *lazin-tvei „(už)guldyti, uždėti“ < „guldyti“ (žr. dar *polasinsnan*), kuris yra matyt vietoj senesnio verb. (intens., inf.) pr. *laz-ītvei „t.p.“ (plg. verb. pr. *baudin-tvei ← pr. *baud-ītvei, žr. s.v. *etbaudinmons*), o šis – vedinys (su šaknies vokalizmo apofonija) iš verb. (inf.) pr. *lez-tvei „gul(ė)ti“ (žr. dar *lasto*), plg. s.v.v. *etbaudinmons*, *wartint*.

Verb. pr. *lez- „gul(ė)ti“ < balt.(-sl.) *lež- „g u l (ė) t i; šliaužti (gulomis vykti)“ [< *,gul(ė)ti“, žr. s.v. *līse*], iš kurio yra pvz.: a)

verb. lie. *iš-lėž-ti* „išgulti nuvytus“ (LKŽ VII 389), b) verb. lie. *lėž-ti* „(nu)tilti, rimti“ (LKŽ VII 389 s.v. 1 *lėžti*) < lie. **lež-* „(at-)si-gulti“ (plg. lie. *grėb-ti* < **greb-*, žr. s.v. *grobis*), c) verb. lie. **lež-* „gulti“ → verb. (intens.) lie. *laž-óti* „(iš)gulti (apie javus)“ (LKŽ VII 217), plg. pvz. verb. lie. *liē-ti* (< **lei-*) → *laj-óti* „glaistyti“ (LKŽ VII 81); žr. Mažiulis PKP II 202 (išn. 612).

Dėl pr. *lasinna* etimologijos plg. ME II 434 (s.v. I *laža*), 465 (s.v. *lėžns*), Endzelīns SV 202, Fraenkel 349 (s.v. *lažà* 3), Toporov PJ V 111 tt. (ir liter.).

-lasinsnan, žr. *polasinsnan*.

lastan, lastin, žr. lasto.

lasto „bette (Bett) – lova, gultas“ E 209, 492 subst. nom. sg. fem. = pr. **lastō*, t.y. **lastā*; acc. sg. (turbūt masc., žr. toliau) *lastan* „bette (Bette) – lovą, gultą“ III 81₁ [51₂₉] (= *gultu* „gultų“ VE 34₁₀ sup.), *lastin* „bette (Bett) – t.p.“ III 79₂ [51₁₀] (= *patala* „patalo“ VE 33₈).

Lyčių (acc. sg.) pr. (III 81₁) *lastan* ir pr. (III 72₂) *lastin* sambūvis, manau, rodo tai, kad III kat-mo semb. šnektoje (XVI a. vid.) šis subst. buvo o-kamienis (masc., nom. sg.) pr. (semb.) **lasts* „lova, gultas“ [apie tai plg. s.v.v. *wijrs* (acc. sg. *wijran* ir *wijrin*), *quāits*], kildintinas iš senesnio o-kamienio (neutr., nom.-acc. sg.) pr. semb. **lastan* „t.p.“ (plg. pvz. s.v. *testamentan*).

Taigi turime ā-kamienį pr. pmd. (E) **lastā* „lova, gultas“ (fem., nom. sg.) ir o-kamienį pr. semb. (III) **lastan* „t.p.“ (neutr., nom.-acc. sg.), plg. pvz. lie. subst. (fem.) *gūltā* „gulima vieta; guolis; lova“ (LKŽ III 717 = la. *gūltā* „lova“ ME I 679) greta subst. (masc.) lie. *gūltas* „t.p.“ (l.c.), kildintino veikiausiai iš subst. (neutr.) **gultā* „t.p.“ (nom.-acc. sg.). Tie subst. pr. (pmd.) **lastā* „lova, gultas“ (fem.) ir pr. (semb.) **lastan* „t.p.“ (neutr.) yra matyt iš adj. pr. **lastā* „gulima“ (fem.) resp. **lastan* „gulimas“ (neutr.), t.y. iš adj. (ā/o-kamienio) pr. **lastā-* (fem.)/**lasta-* (neutr.) „gulima/gulimas“ (čia pr. *-st- < *-z-t-), o šis – sufikso *-tā-/*-ta- vedinys (su šaknies vokalizmo apofonija) iš verb. pr. **lez-* „gul(ė)ti“ (žr. s.v.v. *līse*, *lasinna*). Dėl tos darybos plg. pvz. (negiminaiti!) subst. (fem.) lie. *lāstā* „narvas vištoms ir pan.“ (LKŽ VII 163) bei subst. (masc.) *lāstas* „t.p.“ (l.c.), kurie yra iš

subst. (fem.) **lanstā* resp. subst. (matyt neutr.) **lanstā* (nom.-acc. sg.), o šie – greičiausiai iš adj. (ā/o-kamienio) **lanstā* (fem.)/**lansta-* (neutr.) „lendama/lendamas“ (su *-st- < *-d-t-) ← verb. lie. **lend-* „lįsti“ (> *leñd-a lįsti*). Plg. dar subst. (fem.) pr. **gastā* darybą (žr. *gasto*).

Dėl pr. (E) *lasto* etimologijos plg. Endzelīns SV 202, Schmid IF LXIII 220 tt., Mažiulis PKP II 202 (išn. 612), Toporov PJ V 115 tt.

lattako „hufysen (Hufeisen) – pasaga“ E 543 nom. sg. fem. = pr. **latakō*, t.y. **latakā*. Įprasta kildinti iš pr. **letakā* „t.p.“ < **led-takā* „t.p.“ su **led-* „ledas“ (žr. *ladis*) + **-tak-* (žr. *tackelis*), plg. lie. *lėdžingā* „pasaga“, *ledžygā* „t.p.“; žr. Pierson AM VII 583, Bezenberger-Fick GGA 1874, p. 1244, Trautmann AS 369, Endzelīns SV 203, plg. Toporov PJ V 119 tt.

Tačiau pr. **led-takā* „pasaga“ < **leda-takā* „t.p.“ daryba nėra labai aiški: jo sandas *-takā gali būti ne tik iš verb. pr. **tek-* „bėgti“ (apofonizuojant jo šaknies vokalizmą), bet ir iš subst. pr. **takā* (← verb. pr. **tek-* „bėgti“). Patikimiau manyti, kad pr. **leda-takā* „pasaga“ < *, „priemonė arkliui bėgti ledu (slidžiu)“ < *, „ledu bėgimas“ yra iš subst. (pr. **leda-* „ledas“) + verb. pr. **tek-* „bėgti“ → **-takā*; plg. pvz. lie. *pėdsaka* „pėdsakas“ (ir *pėdsakas* „t.p.“, žr. LKŽ IX 740) < „pėdomis sekimas, pėdų sekimas“ < subst. (*pėda-* „pėda“) + verb. **sek-* „sekti“ → -saka (resp. -sakas). Plg. dar lie. *lėdtakas* „ledo varveklis“ (LKŽ VII 227) < „ledo tekėjimas“ < subst. (*lėda-* „ledas“) + verb. *tek-* „tekėti“ → -takas.

Pr. **leda-taka* „pasaga“ < *, „priemonė arkliui bėgti ledu (slidžiu)“ < *, „ledu bėgimas“ savo daryba ir reikšme labai panašus į lie. *ledžingā* „pasaga; pačiūža“ (ir *ledžingas* „pasaga“, žr. LKŽ VII 229) < *, „priemonė arkliui resp. žmogui žengti (žingsniuoti) ledu (slidžiu)“ < *, „ledu žengimas“, kilusį iš subst. *lėda-* „ledas“ + verb. **žing-* „žengti“ (plg. lie. subst. *žing-snis*) → -žinga (resp. -žingas). Lie. *ledžygā* „pasaga; pačiūža“ (ir *ledžygas* „pasaga“), *ledžegā* „pačiūža; kojos pėda (pejoratyviškai); koks netikęs, gramozdiškas daiktas“ ir kt. (žr. LKŽ VII 229) yra turbūt perdirbiniai [iš dalies ir dėl jų eventualios e k s p r e s y v i n ė s (pejora-

tyvinės) vartosenos] iš lie. *ledžingà*. Reikia priminti, kad tie lie. *lédžingà* (*ledžingas*), *ledžygà* (*ledžygas*), *lédžegà* ir kt. yra visi iš Vak. Lietuvos (bei Ryt. Prūsijos) šnektų.

laucagerto „rephun (Rebhuhn) – kurapka“ E 768 nom. sg. fem. = pr. **laukagertō*; t.y. **laukagertā* „kurapka“ < „lauko (dirvos) višta“ – kompozitas iš subst. pr. **lauka-* „dirva, laukas“ (žr. *laucks*) + **gertā* „višta“ (žr. *gerto*). Žr. dar Trautmann AS 369, Endzelīns SV 203, Toporov PJ V 127. Spėjimu, kad subst. pr. „kurapka“ < „lauko višta“ esąs kalkė iš vok. *Feldhuhn* „pilkoji kurapka“ < „lauko višta“ (Toporov l.c.), nelengva patikėti (plg. ir Toporov l.c.); plg. pvz.: „Kurapka, laukinė vištelė“ Ivanauskas I 130 (citatoje išretinta mano. – V.M.).

laukinikis „leman (Lehnsmann) – žemininkas (žemvaldys)“ E 407 nom. sg. masc. = pr. **laukinīks* < **laukinīkas*. Vok. (E 407) *leman* yra „wer vom Oberherrn ein Lehen erhalten“, tačiau XIII–XIV a. Prūsijos sąlygomis (Ordinui esant žemės savininkui) jis buvo „Grundbesitzer jeder Art“ (Trautmann AS 369 ir liter.) = „žemininkas“.

Subst. pr. **laukinīka-* „žemininkas“ – sufikso **-inīk-* (žr. pvz. *balgnīnix*) vedinys iš subst. pr. **lauka-* „dirva, laukas, žemė“ (žr. *laucks*); plg. labai panašios darybos žodžius (subst.) lie. *laukinīškas* (*laukinīškas*) „laukų gyventojas; žemdirbys“ (LKŽ VII 181), la. *laūcinieks* (*laucenieks*) „der Feldbewohner, Landsmann; der Aufseher der Feldarbeiter zur Fronzeit; der Feldarbeiter“ (ME II 425). Plg. dar lie. *žėminīnīkas* (*žėminykas*) „žemvaldys“, la. *zeminieks* (*zemenieks*) „der Bauer, Landsmann“ (ME IV 712).

laukit „suchen – ieškoti“ III 69₂₁ [45₃₁] inf. (= *ieschkoti* „ieškoti“ VE 29₆ inf.); imperat. 2 pl. *laukijti* „suchet – ieškokite“ III 117₂₅ [73₁₉] (= *eschkoket* „ieškokite“ VE 58₈). Turime verb. (inf.) pr. (III) **laukit* „ieškoti“ resp. **laukī-tvei* „t.p.“ < **laukē-tvei* „t.p.“ = lie. *lauké-(ti)* „laukti, (kiek) palaukti“ (LKŽ VII 179), žr. ir Schmalstieg OP 199, Toporov PJ V 143.

Verb. (inf.) pr. **laukē-(tvei)* „ieškoti“ bei lie. *lauké-(ti)* „(pa)laukti“ yra iš verb. (inf., intens.) balt. dial. **laukē-* „ieškoti, laukti“; greta jo buvo ir verb. (inf., intens.) balt. dial. **lūkē-* „t.p.“ > pr. **lūkē-* „ieškoti“ (žr. *kāimaluke*) = lie. *lūkē-(ti)* „(pa)laukti“ [plg.

lie. *lūkó-ti* „laukti, lūkuriuoti“ = la. *lūk-ât* (*lūk-uôt*) „žiūrėti, žvalgyti“. Tie verb. (inf., intens.) balt. dial. **laukē-* „ieškoti, laukti“ bei **lūkē-* „t.p.“ yra iš verb. (inf., ne intens.) balt. **lauk-/lūk-* „t.p.“ (dėl **luk-* „t.p.“ → **lūkē-* plg. pvz. lie. *riš-ti* → *ryšė-ti*) > lie. *lāuk-ti* „laukti“ (su metatoniniu šaknies akūtu).

Verb. balt. **lauk-/lūk-* „ieškoti, laukti“ yra iš „žiūrėti, matyti“ (plg. la. *lūk-at* „t.p.“) < verb. balt.-sl. **lauk-/lūk-* „šviesti“ (dėl tos semantinės evoliucijos plg. s.v. *gėide*; žr. dar Karaliūnas BKS 90), iš kurio išvestas verb. sl. **laukī-ti* „šviesti, švitinti, švystelėti“ > rus. dial. *лучиться* „atsitikti“ (< „pasirodyti“ < „pasimatyti“ < „nušvisti“ < „šviesti“), serb.-chorv. *lučī-iti* „surasti“ (< „akimis sueškoti“ < „pamatyti“ < „šviesti“), ukr. *лучу-му* „taikyti“ (< „akimis ieškoti“ < „žiūrėti, matyti“ < „šviesti“), slovėn. *luči-ti* „šviesti, brukti“ [< „švystelėti“ (plg. pvz. lie. *švystelėti* „sušvisti; nušvisti, nubrukti“) < „šviesti“] ir kt. (dėl medžiagos žr. ESSJ XVI 162 s.v. **lučīti*). Žr. dar s.v.v. *laucks*, *Lochstete*.

Dėl visa to, kas pasakyta, plg. pvz. Trautmann AS 369, Trautmann BSW 151 t., ME II 519 (s.v. *lūkuôt*), Fraenkel 345 (s.v. *lāukti*), Toporov PJ V 143–146 (ir liter.).

laucks „acker (Acker) – dirva, laukas“ III 105₁₀ [65₂₈] subst. nom. sg. masc. (= *szeme* „žemė, laukas“ VE 50_{18–19}); acc. sg. (masc.) *laukan* „acker (Acker) – dirva, lauką“ III 39₈ [29₃₄] (= *lauku* „laukų“ VE 15₈ instr. sg.), III 53₁₃ [37₁₄] (= *laukas* VE 21₁₀ nom. sg.), „felde (Feld) – lauką“ III 105₁₃ [65₃₁] (= *lauka* „lauko“ VE 50₂₁). Turime pr. **lauks* „dirva, laukas“ (nom. sg.) bei **laukan* (acc. sg.). Man rodos, acc. sg. lytį pr. **laukan* „dirva, lauką“ su nuomėstū **-n* atspindi *laucka* GrC, *luncka* „acker (Acker) – dirva, laukas“ GrA 29 bei „ager – t.p.“ GrF 20 (*-un-* taisyтина į *-au-*), *luncka* „felt (Feld) – laukas“ GrG 68 (*-nn-* taisyтина į *-au-*). Plg. dar tai, kad vok. (E 237) *acker* „Acker“ yra išverstas į pr. (E 237) *samyen* „žemė, dirva“ (acc. sg. fem.), žr. s.v. *semmē*.

Subst. pr. **lauks* < **laukas* (**lauka-*) randame, be to, daugelyje pr. dk. vietovardžių, pvz. (žr. Gerullis ON s.v.v.): (1411/19 m.) *Berselaukin* [= pr. **Berzēlauk-* < pr. **berzē* „beržas“ (žr. *berse*) + **lauka-*], (1357 m.) *Geyselawken* (žr. s.v. *geeyse*),

(1394 m.) *Kaukelawke* [= pr. **Kaukalauk-* < pr. **kauka-* „kaukas“ (žr. *cawx*) + **lauka-*], (1285 m.) *Labalaucs* [= pr. **Laba-lauk-* < pr. (adj.) **laba-* „geras“ + **lauka-*], (1326 m.) *Laukemedien* [= pr. **Laukamed-* < **lauka-* + **med'an* „miškas“ (žr. *median*)], (1318 m.) *Laukoslauk* bei (1382 m.) *Lawkaslauken* [= pr. **Laukaslauk-* < pr. **laukas* (gen. sg.) + **lauka-*] ir kt. Plg. adj. (*o/ā*-kamienį) pr. **laukas* „šviesus“ (žr. toliau), slypintį pr. dk. hidronimuose (žr. *Gerullis* ON s.v.v.): up. (1321 m.) *Laukappe* [= pr. **Laukapē* < pr. (adj.) **lauka-* „šviesus“ + **apē* „upė“ (žr. *ape*), plg. lie. up. *Laūkupė*, *Laukupė*, ež. (1306 m.) pr. *Lauken* [= pr. (neutr.) **Laukan* (ar **Laukan*) < pr. (adj.) **laukan* „šviesus“ (neutr.)].

Subst. pr. *laucks* bei jo artimiausių giminaičių (subst.) la. *laūks* (su metatoniniu šaknies akūtu, žr. toliau) ir lie. *laūkas* kilmė šiaip jau yra seniai visiems žinoma [žr. pvz. *Trautmann* BSW 151, *Fraenkel* 344 (s.v. *laūkas* 1) ir liter., *Pokorny* I 687 tt., *Toporov* PJ V 148 tt. ir liter.]. Tačiau jų darybos (ypač semantikos) istorija vis dar turi aiškintinų klausimų.

Subst. (*o*-kamienis, nom. sg. masc.) pr. **lauks* „dirva, laukas“ (turbūt su akūtinio **-au-*, žr. *Būga* II 387; plg. dar *cawx*, žr.) = la. *laūks* „die Waldblösse, Lichtung, waldlose Fläche im Walde; das Freie, das freie Feld, im Gegensatz des von den vier Wänden eingeschlossenen Raumes, auch des Waldes od. der Stadt; Acker“ (ME II 426 t. s.v. I *laūks*) = lie. *laūkas* „lygi, be medžių vieta (skiriant nuo miško, nuo gyvenviečių); dirbama žemė; tam tikro didumo žemės sklypas; kaimas, sodžius (skiriant nuo mies-to)“ (LKŽ VII 177 t.).

Iš visos tos medžiagos reikia atstatyti subst. (*o*-kamienį, nom. sg. masc.) balt. **laukas* „dirbamas laukas iškirstame miško plote, lydimas“ (plg. s.v.v. *gasto*, *lindan*) < *, „progymė (Waldlichtung)“ < *, „šviesumas“ (oponuojant miško „tamsumui“) < subst. (masc. < genus act.) ide. **loukos* „šviesumas, švietimas, prošvaistė“ > lo. *lūcus* „giraitė“ (< *, „išretintas miškelis“ < *, „proskyna, Lichtung“), germ. **lauhaz* > s.v.a. *lōh* „bewachsene Lichtung, niedriges Gebüsch“ ir kt. [dėl jų žr. *Pokorny* I 687 tt., *Mayrhofer* I 111 t. (s.v. *ulokāh*), III 75 t. (s.v. *rócate*),

113 (s.v. *lokāh*), III i č-S v i t y č IA 34 t. (ir išn. 19)]. Subst. ide. **loukos* bus buvęs baritonas, žr. III i č-S v i t y č I.c.; be to, plg. subst. la. *laūks*, kuris turi metatoninį šaknies akūtą (vietoje cirkumflekso) – k y l a n č i a j a (ne laužtinę!) intonaciją. Greta subst. (baritono) ide. **loukos* „šviesumas, švietimas, prošvaistė“ bus buvęs adj. (oksitonas) ide. **lo/eukos* „šviesus, šviečiantis“ [> balt. **laūkas* „t.p.“ (> lie. *laūkas* „blessig“ = la. *laūks* „t.p.“), gr. *λευκός* „šviesus, baltas“, plg. pvz. gr. subst. *φóρος* „duoklė“ (< *, „nešimas“) ir adj. *φωρός* „nešantis“.

Tie ide. subst. **loukos* bei adj. **lo/eukos* yra vediniai, aišku, iš verb. ide. **leuk-* (: **louk-/*luk-*) „šviesti“ (*Pokorny* I.c.). Žr. dar *laukīt*, *-luke*, *luckis*.

*lauksnās, žr. *lauxnos*.

*Laukstētā, žr. *Lochstete*.

Laumygarbis – Notangos vietovardis (1339 m., *Gerullis* ON 85) = pr. **Laumigarbis* (sc. „Laumės kalnas“) – kompozitas iš pr. **laumi-* „laumė“ + **garbis* „kalnas“ (žr. *garbis*), plg. lie. (vv.) *Laumėkalnis* (Varniai), *Laumiakalnis* (Utena), (up.) *Laūmupis* (Seda) ir pan. (žr. *Vėlius* MB 91). Sandas pr. **laumi-*, kurio **-i-* matyti jungiamasis balsis (plg. s.v. *lapiwarto*), suponuoja turbūt subst. (*ā*-kamienį) pr. **laumā* „laumė“ (= la. *laūma*, žr. toliau), o ne (kaip *Toporov* PJ V 169) subst. (*ē*-kamienį) pr. **laumē* „t.p.“ (= lie. *laūmė*): labiau tikėtina, kad pr. kalba, daugeliu atžvilgių *a r c h a j i š k a*, buvo išlaikiusi *a r c h a j i š k a* šio subst. deklinaciją, t.y. *ā*-kamienę; be to, baltų kalbose paprastai *ā*-kamieniai subst. perdirbinėjami (kartais) į *ē*-kamienius, o ne atvirkščiai.

Taigi manyčiau, kad la. *laūma* „Hexe; Erdgöttin der heidnischen Letten“ (ME II 428 t.) kartu su pr. **laumā* „laumė“ suponuoja subst. (*ā*-kamienį) balt. **laumā* „laumė“ → subst. (*ē*-kamienis) lie. *laūmė* (*laumė*) „t.p.“ = la. dial. *laūme* (čia dėl lie. ir la. *-au-*intonacijų žr. *Būga* II 405). Plačiau dėl medžiagos apie pr. lie.-la. „laumė“ žr. *Toporov* PJ V 156 tt., 169 t.; apie tos medžiagos mitologinį aspektą žr. *Vėlius* MB 83 tt., *Toporov* I.c.

Subst. balt. **laumā* „laumė“ yra specifiškai baltiškas darinys,

tačiau matyt ne prabaltiško, o protobaltiško senumo žodis – iš subst. ide. dial. (balt.) **louth-mā* „tam tikra mitologinė būtybė“, kuris kildintinas veikiausiai iš (subst.) *** „augimą skatinanti jėga“ < *** „augimas“ [G ā t e r s KZ LXXIII 52–57: tik jis atstato ide. **louth-mē(-ā)*], t.y. laikytinas sufikso **-mā* vediniu iš verb. ide. **louth-/leudh- (*ludh-)* „augti, kilti“ [> s. ind. *ródh-ati* „jis ky-la, auga“, go. *liud-an* „augti“ ir kt., lie. *liūd-is* „Volk“ ir pan. Pokorny I 684 t.], plg. subst. gr. *ὀδ-μή* „kvepėjimas, kvapas“ (: verb. **ὀδ-ιω* > *ὄζω* „uodžiu“), lie. *glėi-ma* „gleivė“ (: verb. *gliē-ti*) ir pan. (dėl subst. sufikso balt. **-mā* žr. Endzelīns LVG 332, Skardžius ŽD 204). Plg. G ā t e r s l.c., Fraenkel 346, Toporov PJ V 164 tt. Dėl kitokių (mažiau patikimų) žodžio balt. „laumė“ kilmės hipotezių žr. liter. apud Fraenkel 346, Toporov l.c.

laustineiti wans „demūtiget euch (demūtiget euch) – nusižeminkite“ III 97₆ [61₁₆] imperat. 2 pl. (= *passiszeminket* „nusižeminkite“ VE 42₄) = pr. *laustinaiti* [turbūt ne su **l-* (sic PKP II 190)]. Šios formos nekirčiuoti segmentai buvo pr. **-in-* (jo **-n-* parašytas ne geminaciškai!), **-ai-* (parašytas „reduktiškai“ raidėmis *-ei-*) ir **-tī* [iš nekirčiuoto **-tī* (< **-tē*). Vadinasi, šio verb. (inf.) pr. **laustin-tvei* „nužeminti (demūtingen)“, matyt deadjektyvo (žr. toliau), kirčiuotas skienu bus buvęs pr. **lau-* (su circumfleksiniu **-āu-*, žr. toliau), plg. deadjektyvinius verb. (inf.) lie. *kreivīn-ti*, *suñkin-ti*, *truñpin-ti* ir kt. (dėl jų žr. Skardžius ŽD 540 t.).

Verb. (caus., inf.) pr. **laustin-tvei* „nužeminti (demūtingen)“ = „daryti nužemintą, nuolankų“ bus buvęs deadjektyvas (caus.) – sufikso **-in-* vedinys iš (adj.) pr. **laūsta-* „nužemintas, nuolankus“ (su circumfleksiniu **-āu-*, žr. s.v. *laustingins*), o šis – sufikso **-ta-* vedinys iš verb. pr. **laūd-* „nulenkti, nužeminti“ < verb. balt.-sl. **laūd-/leūd-/lud-* „nu(si)lenkti“. Iš pastarojo turime pvz.: a) verb. (balt. **leūd-* : **lud-* →) lie. [**laūd-* : **lūd-* (dėl pailginto **-ū-* plg. Būga II 545) =] *liūd-* (*liūsti*) „darytis (būti) liūdnam, nelinksmam“ (< „nusiminti“ < *** „susigūžti“ < „susilenkti“, plg. Būga I 369), b) adj. (sl. **lauda-* > **ludō* >) bažn. sl. *ludō* „kvailas“ (< *** „neįprastai atrodantis“ < *** „susigūžęs“ <

*** „susilenkęs“) ir kt.; iš to adj. sl. (**lauda-* >) **ludō* atsirado pvz. verb. sl. **ludi-ti* > slovėn. *lúditi* „kvailinti“ ir kt. (žr. ESSJ XVI s.v.v. **ludō* ir **luditi*).

Verb. balt.-sl. **laud-/leud-/lūd-* „nu(si)lenkti“ < verb. ide. dial. **leud-/louth-/lud-* „t.p.“, iš kurio yra dar go. (adj.) *liuts* „veidmainiškas“ ir kt. (žr. Pokorny I 684).

Dėl pr. (III) *laustineiti* rekonstrukcijos ir etimologijos plg. Neselmann Thes. 92, Trautmann AS 369, Endzelīns SV 203, Fraenkel 379, Pokorny l.c., Toporov PJ V 174. Mėginimai šį pr. (III) žodį etimologizuoti kitaip (Schmaltstieg OP 188, Toporov PJ V 175 t.) nėra patikimi.

laustingins „demūtingen (demūtingen) – nusižeminusius, nuolankius“ III 97₅ [61₁₅] adj. acc. pl. masc. (= *pakarniems* „nuolankiems“ VE 42₃), kuris suponuoja adj. (o-kamienį, nom. sg. masc.) pr. **laustingins* „nusižeminęs, nuolankus“ (plg. s.v. *labbatīngins*) – sufikso **-ing-* vedinį iš adj. pr. **laūsta-* „t.p.“ (aiškiai su circumfleksiniu **-āu-*), dėl kurio kilmės žr. s.v. *laustineiti*.

laustingiskan „demut (Demut) – nusižeminimą, nuolankumą“ III 97₃ [61₁₄] subst. acc. sg. fem. (= *passiszeminiama* „nusižeminimą“ VE 42) – sk. *laustingiskan* (Trautmann AS 370) = pr. **laustingiskan*. Turime subst. (*ā*-kamienį, nom. sg. fem.) pr. (III) **laustingisku* „nusižeminimas, nuolankumas“ ← adj. (*ā*-kamienis, nom. sg. fem.) pr. (III) **laustingisku* „nusižeminęs, nuolankus“ (< **-ū* < **-ā*), o šis – sufikso **-isk-* vedinys iš adj. pr. **laūstinga-* „t.p.“ (žr. *laustingins*). Plg. pvz. subst. (nom. sg. fem.) pr. **labisku* „gerumas“ darybą (žr. *labisku*).

-**lāut**, žr. *aulāut*.

lauxnos „gestirne (Gestirne) – žvaigždės“ E 4 subst. nom. pl. fem. = pr. **lauksnōs*, t.y. **lauksnās*. Taigi turime subst. (nom. sg. fem.) pr. **lauksnā* „žvaigždė (Stern)“; jo kilmė šiaip jau seniai žinoma (žr. pvz. Trautmann AS 370 ir liter., Trautmann BSW 152, Endzelīns SV 203, Pokorny I 687, Toporov PJ V 179–188 ir liter.), tačiau jo darybos istorijoje yra neaiškumų. Pastaba. Manyti, kad lie. *žvaigždė* „Stern“ ir pan. atitikmenį turėję prūsai (pvz. Trautmann BSW 373 t.), nėra pamato (žr. s.v.v. *erschwāigstinai*, *swāigstan*).

Subst. pr. < vak. balt. **lauksnā* „žvaigždė“ kartu su subst. sl. **lauksnā* „mėnulis ir kt.“ (> rus. *лuna* „mėnulis“, lenk. *luna* „pašvaistė“ ir kt., žr. ESSJ XVI 173 t.) suponuoja subst. (fem.) vak. balt.-sl. **lauksnā* „nakties dangaus šviesulys, šviesuma“ („Leuchte“ – T r a u t m a n n BSW 152, plg. B r o z o v i ć Baltistica XIX 11) < *, „šviesuma, šviesumas“, o šį kildinu iš adj. (*o/ā*-kamienio) ide. **louksnā* (fem.), „šviečianti, šviesi“ [plg. darybinį modelį (gana seną!) pvz. gr. adj. fem. *κακή* „bloga“ → subst. fem. *κάκη* „blogumas“] resp. **louksno-* (ne fem.) „šviečiantis, šviesus“; iš čia bus išriedėję adj. av. *raoxšna-* „blizgantis, spindintis“, subst. (fem.) av. *raoxšna* „šviesa“ (iš adj. fem.), subst. (fem.) lo. *lūna* „mėnulis“ (taip pat iš pirmųkščio adj. fem.) ir pan. (dėl medžiagos žr. P o k o r n y I 687). Tas adj. (fem.) ide. **louksnā* į subst. (fem.) bus virtęs ne ide. prokalbės laikais, o gerokai vėliau (plg. ir G a m k r e l i d z e-I v a n o v II 684) – atskiruose ide. dialektuose; tą vartimą lėmė tai, kad minėtas darybinis modelis (adj. fem. → subst. fem.) atskiruose ide. dialektuose ilgą laiką buvo gajus.

Adj. (*o/ā*-kamienis) ide. **louksno-* „šviečiantis, šviesus“ gali būti sufikso **-no-* vedinys iš verb. ide. **lo/euk-s-* „šviesti“ (dėl jo **-s-* žr. s.v. *bousennis*) ← verb. ide. **lo/euk-* „t.p.“ (žr. s.v. *laucks*).

laxde „hasele [Hasel(strauch)] – lazdynas (Corylus)“ E 607 nom. sg. fem. = pr. **lagzdē*, kuris slypi ir pvz. pr. vv. (dk., 1419 m.) *Laxdenen* „Gebiet Balga“ (G e r u l l i s ON 85) = pr. **Lagzdēn-* (plg. lie. gvv. *Lazdėnai* G e r u l l i s l.c.) ar **Lagzd-īn-* (plg. la. vv. *Lagzdine* B i e l e n s t e i n Grenz. 197). Pr. **lagzdē* bus buvęs ne tik „lazdynas“, bet ir „(lazdyno) stiebas, kotas“ (žr. s.v. *kellaxde*). Pr. **lagzdē* bei jo lie.-la. giminaičių (žr. toliau) d a r y b o s (ir semantikos) istorija nėra atskleista (to nepadarė ir T o p o r o v PJ V 47–52), o dėl to ir dabar galima pasakyti: „Die Etymologie der genannten balt. Wörter ist umstritten“ (F r a e n k e l 348 s.v. *lazdā* ir liter.), plg. dar pvz. ESSJ XVI 119 t. (s.v. **loza*); pr. **lagzdē* ir pan. kildinti iš ide. **lēg'(h)-/*lāg'(h)-* „Zweig“ < „Haselstrauch“ (P o k o r n y I 660) resp. iš ide. **log'h-to-/ta* (T o p o r o v PJ V 50) yra nepatikima resp. aiškiai negalima (žr. toliau).

Pr. **lagzdē* „lazdynas; (lazdyno) stiebas“ (plg. la. dial. *lagzde* „lazdynas“) bus atsiradęs iš senesnio pr. **lagzdā* „t.p.“ (plg. pvz. pr. **berzē* ← **berzā*, žr. *berse*), kurį bei la. dial. *lagzda* „lazdynas“ resp. *lagzds* „t.p.“ (ME II 399), turinčius įspaustinį *-g- (žr. pvz. E n d z e l i n s SV 40, E n d z e l i n s BVSF 55) ir segmentą -zd- < balt. **-zd-* (žr. toliau), kildinu iš lyčių: a) subst. (fem.) balt. **l a ž d ā* „lazdynas“ [> la. *lazda* „t.p.“ (ME II 433) = lie. *lazdā* „lazda; lazdynas“ (LKŽ VII 211 t.; dėl lie. dial. *lazā* „lazda“ < *lazdā* „t.p.“ žr. B ū g a I 273)] ir b) subst. (galbūt neutr.) balt. dial. **lažda(n)* „t.p.“ [> la. *lazds* „t.p.“ (ME II 433), jeigu jis nėra vėlyvas perdirbinys iš *ā*-kamienio subst.]. Dėl subst. balt. **lažda* > lie. *lazdā* (o ne lie. **laždā*!), t.y. dėl balt. **-zd-* (tradiciskai – balt. **-zd-*) > lie. -zd- vartimo (šios problemos visai neliečia pvz. T o p o r o v l.c.) žr. jau E n d z e l i n SBE 110 tt. (ir liter.), B ū g a I 273–274. Kaip iš to subst. balt. „lazdynas“ atsirado pr.-lie. „lazdynas; (lazdyno) stiebas; lazda“, plg. pvz. lie. *mėdžias* „miškas; m e d i s“ (LKŽ VII 996) < balt. „miškas“ (žr. s.v. *median*).

Panašiu būdu iš la. *lēgzda* „lazdynas“ resp. *lēgzds* „t.p.“ (ME II 445) ir *lēzda* „t.p.“ (ME II 455) resp. *lēzds* „t.p.“ (ibid.; apie jo morfologiją pasakytina tai, kas ir apie la. *lazds* „t.p.“, žr. anksčiau) atstatau lytis: a) subst. (fem.) balt. dial. **l e ž d ā* „lazdynas“ ir b) subst. (neutr.) balt. dial. **ležda(n)* „t.p.“, kurios galėtų būti perdirbiniai (gana seni) iš subst. (fem.) balt. **laždā* resp. subst. (neutr.) balt. (dial.) **lažda(n)*, žr. toliau.

Manychiau, kad subst. (fem.) balt. **laždā* „lazdynas“ bei subst. (neutr.) balt. (dial.) **lažda(n)* „t.p.“ yra iš (subst.) balt. „šliaužimas“, kas vegetuodamas vešliai plinta, slenka, š l i a u ž i a < *, „vegetacinis aukštai n e i š k y l a n č i ū augalų (pvz. karklų, lazdynų) vešlus plitimas, s l i n k i m a s“ < *, „slinkimas aukštai n e p a s i k e l i a n t resp. n e i š k y l a n t“ < *, „gulomis, t.y. nepasikeliant (n e i š k y l a n t), slinkimas“ = *, „š l i a u ž i m a s“ [plg. lie. (Ds): *piėva* a ž ū š l i a u ž è („užslinko, užėjo“) *karklais, lazdynais*], plg. T o p o r o v l.c. Šie balt. substantyvai iš *, „šliaužimas“ > *, „tai, kas šliaužia“ į *, „lazdynas“ bus virtę tuomet, kai subst. balt. **reisas* „riešutas; l a z d y n a s“ išvarto į balt. **reišas*

„r i e š u t a s“, dėl kurio žr. s.v. *buccareisis* [čia (p. 163–164) parašymas „riešutas; riešutmedis“ klaidingas, – turi būti „riešutas; lazdynas“].

Subst. balt. **laždā* „tai, kas šliaužia“ < **šliaužimas*“ laikau sufikso **-dā-* vediniu (su šaknies vokalizmo apofonija) iš verb. balt.-sl. **lež-* „šliaužti“ (dėl jo žr. s.v.v. *lasinna*, *līse*), plg. pvz. subst. lie. *žaiž-dā* „sužeidimas“ (< **žaid-dā*) ← verb. **žeid-* „(su)žėisti“ (S k a r d ž i u s ŽD 99). Panašios kilmės ir subst. balt. dial. **lažda(n)* „šliaužimas“ (neutr.), jeigu jį iš tikrųjų suponuoja minėtos la. dial. lytys „lazdynas“ (žr. anksčiau). Lytys subst. balt. dial. **leždā/*ležda(n)* „šliaužimas“ > **tai, kas šliaužia*“ (> la. *lęzda* „lazdynas“ ir kt., žr. anksčiau) galėtų būti perdirbiniai (dėl verb. balt. **lež-* „šliaužti“) iš subst. balt. **laždā/*lažda(n)* „t.p.“

Iš to verb. balt.-sl. **lež-* „šliaužti“ bus atsiradęs fleksijos vedinys (su šaknies vokalizmo apofonija) subst. sl. **lāžā* „šliaužimas“ [plg. pvz. lie. subst. *grąžā* „(su)grįžimas“ ← verb. *gręž-* „gręžti, sukti“] > **tai, kas šliaužia*“ > **loza* > s. sl. *loza* „vynšakė, vynuogienojas“, lenk. *łozą* „gluosnis, žilvitis, karklas; rykštė; karklynas“ ir kt. (plg. pvz. T r a u t m a n n BSW 153, ESSJ XVI 118–120 ir liter.). Dėl santykio minėtų subst. (deverbatyvų) balt. **laž-dā* : sl. **laž-ā* plg. pvz. lie. subst. (deverbatyvus) *žaiž-dā* „sužeidimas“ (< **žaid-dā*) : (pa)-*žaid-ā* „pažeidimas“. Taigi nuomonei, kad sl. **loza* etimologiškai atskirtinas nuo lie. *lazdā* (ESSJ XVI 119–120), negalėčiau pritarti.

Tų subst. balt. **laždā/*lažda(n)* bei sl. **lāžā* giminaičiais laikytini dar pvz. lenk. *laska* „lazda; lazdynas“ ir kt. resp. rus. dial. *лязга* „lazdynas“, suponuojantys subst. sl. **lēška* resp. **lēzga* (ESSJ XIV, 239 tt., XV 34) < subst. sl. **lēškā* „tai, kas šliaužia“ resp. **lēzgā* „t.p.“: šie du sl. substantyvai – sufikso **-kā/*-gā-* vediniai iš verb. balt.-sl. **lēž-* „šliaužti“ ← **lež-* „t.p.“ (dėl jo žr. s.v. *līze*, *lasinna*), plg. M i k l o s i c h EW 167, T r a u t m a n n l.c.

Dėl subst. pr. *laxde* ir kitų jo baltoslaviškųjų (be to, albaniškųjų) giminaičių kilmės plg. T o p o r o v PJ V 47–52 (tik čia, deja, neanализuojama tų žodžių daryba) ir liter.

leygenton, žr. *līgint*.

leiginwey, žr. *līgint*.

Leypiten, žr. *līpe*.

-leis, žr. *pomeleis*.

lembtwey, žr. *limtwei*.

lemlai, žr. *limtwei*.

lesuns, žr. *līse*, *semmailsons*.

-letan, -lieiton, žr. *palletan*, *pralieiton*.

lyda, žr. *liede*.

liede „hecht (Hecht) – lydeka“ E 561 nom. sg. fem. = pr. **līdē*.

Parašymai *lyda* „hecht (Hecht) – t.p.“ GrG 70, *meida* „hechtt (Hecht) – t.p.“ (sk. *lieda*) GrA 30, „lucius – t.p.“ GrF 21, *ageida* (sk. *lieda*) GrC bei *heida* (sk. *lieda*) GrH (žr. PKP II 57) atspindi greičiausiai pr. **līde* „lydeka“ (su matyt nekirciuotu **-e*) < **līdē* „t.p.“; dėl pr. (Gr.) **līde* (< **-ē*) fleksinio **-e* perteikimo raide *-a* plg. pvz. pr. (Gr) **bīle* „kirvis“ (< **-ē*) parašymą *bila/byla* (žr. s.v. *bile*).

Pr. **līdē* „lydeka“ jau seniai ir teisingai yra siejamas su lie. *lydys* „t.p.“, *lydekā* „t.p.“, la. *līdaka* „t.p.“ ir pan. (N e s s e l m a n n Thes. 93, B e r n e k e r PS 304, T r a u t m a n n AS 370, E n d z e l i n s SV 203, F r a e n k e l 364), tačiau jų visų daryba bei pati etimologija iki šiol nėra atskleista.

Man rodos, kad subst. (ē-kamienis, fem.) pr. **līdē* „lydeka“ < vak. balt. **līdē* „t.p.“ (ir ryt. balt. **līdē* „t.p.“, žr. toliau) yra iš (subst.) **ta* (žuvis), kuri slidi“ – fleksijos vedinys iš adj. (o/ā-kamienio) lyties (fem.!) balt. **līdā-* „slidi“ (žr. s.v. *laydis*), o iš jo lyties (masc.!) balt. **līda-* „slidus“ (žr. s.v. *laydis*) – fleksijos vedinys subst. (iō-kamienis, masc.) ryt. balt. (dial.) **līdīs* „tas, kuris slidus“ > „lydeka“ (žr. toliau) > lie. *lydys* (*līdī*) „t.p.“ (LKA I 154 ir Žemėl. Nr. 80). Dėl tokios šių subst. (vak.) balt. **līdē* ir ryt. balt. (dial.) **līdīs* darybos (jos santykio) plg. fleksijų vedinius (deadjektyvinius) pvz. lie. subst. (ē-kamienį, fem.) *sēnē* [iš adj. (ā-kamienio, f e m.) *senā*] ir subst. (iō-kamienį, masc.) *sēnis* [iš adj. (o-kamienio, masc.) *sēnas*]; plg. dar s.v. *glumbe*.

Subst. (fem.) lie. *lydekā* „lydeka“ = la. *līdeka* (*līdaka*) „t.p.“ bei subst. (masc.) lie. *lydēkas* (*līdākas*) „t.p.“ = la. *līdeks* (*līdaks*) „t.p.“ [dėl jų (taip pat dėl jų fleksinių vedinių) žr. LKŽ VII 401 t., LKA I 154, ME II 477 (s.v. *līdaka*), L a u m a n e ZN 120 tt.]

suponuoja subst. (fem.) lie.-la. **līdekā* „lydeka, Hecht“ resp. subst. (masc.) lie.-la. **līdekas* „t.p.“ (abu turinčius sufiksą **-ek-*, kai kur dialektuose išversta į **-ak-*), kurių daryba nėra aiški dėl to, kad jų sufikso **-ek-* (dabar visai neproduktyvus!) darybinę reikšmę atsekti yra nelengva (žr. S k a r d ž i u s ŽD 125 t.). Manychiau, kad jie iš pradžių buvo ekspresiniai-emociniai sufikso **-ek-* dariniai (subst.), t.y. tam tikri d i m i n u t y v a i [plg. pvz. (S k a r d ž i a u s l.c. pateiktus) subst. lie. dial. *bern-ēkas* „berniokas“ (← *bēmas*) resp. *kalv-akā* „kalvelė“ (← *kalvā*)], plg. subst. lie. dial. *lydek-āitis* „l y d e k a (Hecht)“ bei *lydek-āitē* „t.p.“ (LKA I 154), aiškiai kilusius iš diminut. „l y d e k a i t ē (junger, kleiner Hecht)“ (žr. LKŽ VII 403). Kitaip sakant suponuoju, kad a) subst. (fem.) lie.-la. **līd-ekā* „lydeka“ yra iš (diminut.) **„lydekaitē“* (fem.!) – sufikso **-ekā* vedinys iš subst. (f e m.!) ryt. balt. **līdē* „lydeka“ (= vak. balt. **līdē* „t.p.“, žr. anksčiau) ir b) subst. (masc.) lie.-la. **līd-ekas* „lydeka“ yra iš (diminut.) **„lydekaitē (junger, kleiner Hecht)“* (m a s c.!) – sufikso **-ekas* vedinys iš subst. (masc.!) ryt. balt. (dial.) **līdis* „lydeka“ (> lie. dial. *lydys* „t.p.“, žr. anksčiau). Plg. darybą d i m i n u t y v u (subst.) pvz. lie. (m a s c.) *sen-ēlis* (← subst. m a s c. *sēnis*) ir (f e m.) *sen-ėlė* (← subst. fem. *senė*).

-lieiton, žr. *pralieiton*.

lijgan „urtheil (Urteil) – nuteisimą, nuosprendį“ III 89₂₄ [57₁₄] (= *apsudima* „nuteisimą, nuosprendį“ VE 38₂₀), *ligan* „gericht (Gericht) – teismą“ III 119₁₁ [73₃₂] (= *suda* „teismą“ VE 58₁₈₋₁₉) subst. acc. sg. neutr. (žr. toliau) = pr. **ligan* „nuteisimą, nuosprendį; teismą“, kurio giminaičiai (žr. s.v.v. *ligint*, *poligu*) yra seniai žinomi (N e s s e l m a n n Thes. 93, B e r n e k e r PS 304, T r a u t m a n n AS 370, E n d z e l i n s SV 203, F r a e n k e l 370 t., žr. ir T o p o r o v PJ V 236 tt.), tačiau jo morfologijos bei darybos istorija nėra atskleista.

Manychiau, kad forma (*o*-kamienė, acc. sg.) pr. (III) **ligan* „nuteisimą, nuosprendį; teismą“ yra neutr. (kitaip – T o p o r o v PJ V 232), egzistavusi greta senesnės (nepaliudytos) formos (*u*-kamienės, acc. sg. neutr.) pr. (III) **līgu* „t.p.“, plg. formas (acc. sg. neutr.) pr. (III) **peku* // **pekan* (žr. s.v. *pecku*). III pr. kat-mo (XVI

a.) šneklės *u*-kamienėje subst. neutr. paradigmoje atsirasti *o*-kamienės formoms padėjo matyt *u*-kamienė subst. masc. paradigma (žr. s.v. *soūns*).

Taigi man rodos, kad šiek tiek seniau buvo *u*-kamienis (kitaip – B ū g a I 111, plg. ir T o p o r o v PJ V 235) subst. (neutr., nom.-acc. sg. – ppr. sg. tantum) pr. **līgu* „nuteisimas, nuosprendis; teismas“ (matyt baritonas), kildintinas iš subst. (neutr.) pr. **līgu* „lygumas (Ebenheit), tiesumas“ (plg. B ū g a l.c.) < subst. (neutr.) balt. **līgu* „t.p.“ (žr. dar s.v. *ligint*), o šis – iš adj. (*u*-kamienio neutr., nom.-acc. sg.) balt. **līgu* „lygus, tiesus“ (baritonas, plg. la. *līdzs* „t.p.“, žr. s.v. *poligu*); čia dėl adj. neutr. → subst. neutr. plg. pvz. s.v. *giwan*. To subst. neutr. pr. „nuteisimas, nuosprendis; teismas“ evoliucija iš subst. (neutr.) balt. **„lygumas, tiesumas“* bus buvusi maždaug tokia: **„lygumas, tiesumas“* > **„tiesa (Wahrheit)“* > **„teisė (Recht)“* > „nuteisimas, nuosprendis; teismas“, plg. pvz. la. *tiesa* „teismas“ = lie. *tiesà* „t.p.“ (SzD s.v. *sąd*) < **„tiesumas“* (B ū g a l.c.); be to, žr. B ū g a I 109 tt., T o p o r o v PJ V 236 tt. (ir liter.).

Iš subst. (neutr., nom.-acc. sg.) pr. **līgu* „...teismas“ atsirado subst. (masc., nom. sg.) lie. dial. *lygus* „teismas“ (Ryt. Pr. raštai, žr. Ž u l y s Baltistica I 154 t., Lex. Lith. 57), kurį laikyti balt. prokalbės veldiniu (B ū g a I 111) negalima (Ž u l y s l.c.). Taip pat prūsizmas yra ir subst. (masc., nom. sg.) lie. dial. *lygius* „teismas“ (Ryt. Pr. raštai, žr. Ž u l y s l.c.), tik čia *u*-kamienis pr. subst. (neutr.) buvo perdirbtas į *ju*-kamienį lie. subst. (masc.).

ligint „richten – teisti“ III 43₆ [31₁₈] (= *suditu* „teistų“ VE 16₁₈ sup.) resp. *leiginwey* (sk. *leigintwey*) „t.p.“ I 9₄ [5₃₃] inf. = pr. **ligint* resp. **līgintvei* < **ligintvei* „t.p.“; *liginton* „t.p.“ III 127₁₅ [79₄] resp. *leigenton* „t.p.“ II 9₄ [11₃₂] inf. = pr. **ligintun* resp. **līgintun* < **ligintun* „t.p.“ < sup. **ligintun* „teistų“. Plg. Bretkūno „Biblijos“ (Jo-an. 5, 27) prūsizmą lie. *līginti* „t e i s t i“ (žr. F a l k e n h a h n 204, Ž u l y s Baltistica I 154 t., T o p o r o v PJ V 241 t.).

Turime verb. (inf.) pr. **ligin-tvei* „teisti“, kurio, aiškiai besigiminiųuojančio su subst. pr. (III) *lijgan/ligan* (žr. *lijgan*), tiksliausiu atitikmenimi jau seniai (ir teisingai) laikomas verb. lie. *līginti*

„daryti, kad būtų lygus, tiesus...“ (Trautmann AS 370, Endzelīns SV 203, žr. ir Toporov PJ V 242). Tačiau pasilieka iki šiol neatskleista verb. pr. **ligintvei* „teisti“ daryba ir jo darybinis santykis su verb. lie. *lyginti*.

Manychiau, kad verb. pr. **ligin-(tvei)* „teisti“, lie. *lygin-(ti)* „daryti, kad būtų lygus, tiesus...“ ir la. *līdzin-(āt)* „t.p.“ suponuoją verb. (inf.) balt. **ligin-* su reikšmių variantais a) „daryti, kad būtų lygus, tiesus“ resp. b) „daryti, kad būtų lygumas, tiesumas“ – sufikso **-in-* vedinį a) iš adj. balt. **ligu-* „lygus, tiesus“ resp. b) iš deadjektyvinio subst. (neutr., nom.-acc. sg.) balt. **ligu* „lygumas, tiesumas“ (dėl jo žr. s.v. *lijgan*). Tuo, kad balt. prokalbė bus turėjusi sufikso **-in-* verb. vedinių iš adj. ir iš subst., nereikia abejoti. Tuomet, kai iš subst. (neutr.) balt. **ligu* „lygumas, tiesumas“ atsirado subst. (neutr.) pr. **ligu* „nuteisimas, nuosprendis; teismas“ (žr. s.v. *lijgan*), minėtas semantinis variantas verb. (inf.) balt. **ligin-* „daryti, kad būtų lygumas, tiesumas“ išvirto į verb. (inf.) pr. **ligin-* „daryti, kad būtų nuteisimas, nuosprendis; daryti, kad būtų teismas“ > pr. (III) **ligin-tvei* „teisti“.

-lijeki, žr. *polijeki*.

lickte „licht (Licht) – šviesa, žvakė“ GrG 25, *licte* „lichte (Licht) – t.p.“ GrA 50, „lucerna – t.p.“ GrF 50 nom. sg. fem. = pr. **liktē* [ar (**liktē* >) **liktē*], kuris ir lie. dial. *liktē* „žvakė“ (LKŽ VII 496 s.v. 2 *liktē*) bei *liktis* „t.p.“ (LKŽ VII 513 s.v. 2 *liktis*) yra, be abejo, germanizmai – iš vok. *Licht* „šviesa, žvakė“. Žr. ir Trautmann AS 370, Endzelīns SV 203, Hermann NAWG 1949, Nr. 6, 152, Kiparsky Baltistica VI 221, Toporov PJ V 247.

likuts „(der) kleine – mažas“ III 17₁₂ [19₁₂] (= *maszas* „mažas“ VE 1₃) adj. nom. sg. masc. = pr. **likuts* [matyt su pr. **-i-* (kirčiuotu), žr. toliau] < **likutas* „t.p.“ Lytis *licuti* „klein“ GrG 49, GrA 66, „parvus“ GrF 65 yra turbūt ne adj., o adjektyvinis adv. pr. **likuti* „mažai“ su **-i-* atsiradusiu vietoj senesnio pr. **-ai* (plg. s.v.v. *ainawidai*, *ainawijdi*). Yra dar pr. (E) **likut-* „mažas“ = *licut-* (žr. *lituckekers*).

Taigi manau, kad čia turime adj. pr. (III, Gr, E) **likuta-* „mažas (nedidelis), menkas“ (dėl jo sinonimo žr. *massais*) – a) o-kamie-

nį [o ne jo-kamienį: toks jis būtų buvęs parašytas (III 17₁₂) **likutis* (ne *likuts*!)], b) su šakniniu (kirčiuotu) pr. **lik-* [o ne su pr. **lik-*: toks jis būtų buvęs parašytas greičiau ne (III 17₁₂) *lik-* resp. (Gr) *lic-* bei (E) *lic-*, o **lick-* ar **licc-*]. Plg. dar parašymus (matyt su tuo pačiu pr. **Lik-*): pr. ež. (dk., 1364 m.) *Licutyn* „See, Kammeramt Heilsberg“ (Gerullis ON 89), avd. (dk.) *Likutte* (Gerullis l.c.). Asmenvardžiai pr. (dk.) *Lickucz*, *Liccutigeyn* (vv. iš avd.) ir pan. (Trautmann PN 143) gali atspindėti: a) avd. pr. **Likut-* < **Likut-* [su pr. **-i-*, okazionaliai (gal net vok. tartyje) ne kirčiuotu resp. pr. dialektuose išvirtusiu į (pr. dial.) **-i-*, plg. PKP II 251 t.] ← adj. pr. **likuta-* „mažas (nedidelis), menkas“ arba b) avd. pr. **Likut-* – giminaitį su avd. lie. *Likas* ← adj. lie. *likas* „neporinis, be poros, liekas“ (LPŽ II 81). Hipoteze, kad pr. (III) *likuts* „mažas (nedidelis), menkas“ sietinas su tuo adj. lie. *likas* arba su subst. lie. *palikūtis* „Zurückgebliebener“ ir *likūtis* „Überbleibsel“ resp. ir su verb. lie. *lik-ti* ir pan. (Trautmann l.c., Toporov PJ V 249 t. ir liter.), nelengva tikėti (žr. jau Endzelīns SV 204).

Iš visų adj. pr. (III) *likuts* etimologinių hipotezių (žr. liter. apud Endzelīns SV 203 t., Toporov PJ V 248 tt.), man rodos, geresnė yra Lidėno–Būgos hipotezė: Lidėnas (Arm. St. 97 t., žr. ir Walde-Pokorny II 398, Krogmann IF LIII 47) šį pr. *likuts* gretino su adj. lie. *liēknas* „schlank“ (tuo abejojo Endzelīns l.c.), o Būga (I 332) – su adj. lie. *leilas* „dünn, schlank“, *liesas* „mager“ ir pan. Bet ir šie (Lidėno–Būgos) gretinimai nėra neįdomingi: jie neatsižvelgė į pr. *likuts* raidės *-i-* fonetinės vertės (ilgasis ar trumpasis balsis) problemą (žr. anksčiau) ir, svarbiausia, į šio pr. žodžio darybos istoriją. Jau vien dėl to ir dabar galima sakyti, kad pr. (III) *likuts* yra „bez drošas etimologijas“ (Endzelīns l.c.); plg. ir pvz. Fraenkel (jis visai nemini pr. *likuts*).

Adj. (o/kamienis) pr. **likuta-* „mažas (nedidelis), menkas“ (žr. anksčiau) yra veikiausiai iš pr. (adj.) **menkas* < **laibas*, *lieknas*, *lankstus*, plg. tos pačios šaknies adjektyvus lie. *liēk-nas*, „schlank“ (žr. s.v. *laygnan*), *lie-sas* „mager“ (žr. s.v. *layso*), *leil-as* „dünn, schlank“ (žr. s.v. *lailisnan*) ir pan.

Atrodo, kad adj. pr. **likuta-* „mažas (nedidelis), menkas“ < *,*lai-*bas, lieknas, lankstus“ < *,*lankstus* (iš *laibumo*, *plonumo*)“ yra (ne denominatyvas, o) deverbatyvas – sufikso **-ut-* vedinys iš verb. balt. **līk-* „....linkti (iš *laibumo*, *plonumo*)“ = **leik-*/**līk-* „....lenkti (ploninti) tam tikrą paviršių; linkti (plonėti) tam tikram paviršiui“ < verb. balt. *(s)*leik-*/*(s)*līk-* „glaistant (tepant) molį įlenkti jo paviršių...“ (žr. s.v. *laygnan*). Plg. M a ž i u l i s PKP II 291. Tą adj. pr. **likuta-* dėl darybos plg. pvz. su adj. (o/*ā*-kamieniu) lie. **truputa-* „nutrupėjęs“ (← verb. lie. *trūp-ti* „trupėti“, dėl jo žr. U r b u t i s BEE 88), kurį darybiškai matyt suponuoją subst. (jo-kamienis) lie. *trūpūtis* „mažas kiekis, trupinys“ < „kas nutrupėję“ [plg. subst. (jo-kamienį) lie. *gývis* „kas gyva“ – fleksijos vedinį iš adj. lie. *gývas*].

licutkekers, žr. *lituckekers*.

limatz, žr. *limtwei*.

līmauts, žr. *limtwei*.

limtwei „brechen – laužti“ III 31₁₇ [25₂₀], *limtwey* „t.p.“ II 51₁₇ [11₁₃], *lembtwey* „t.p.“ I 51₁₇ [51₁₄] inf.; praet. 3 sg. *līmauts* „brachs (brach) – laužė“ III 75₃ [49₇] (= *lausze* „laužė“ VE 31₅), *limatz* „t.p.“ I 13₆ [7₂₀], *lymuczt* „t.p.“ II 13₆ [13₂₁]; opt. 3 sg. *lemlai* „bricht – telaužia“ III 51₁₄ [35₂₉] (= *lausz* „laužia“ VE 20₁₂). Lytis inf. *lembtwey* (I 51₁₇) = pr. **lemtvei* turi *-em- (vietoj *-im-) matyt iš praes. pr. **lem-*, plg. opt. (3 sg.) *lemlai* (III 51₁₄, žr. PKP II 132, išn. 171) = pr. **lem-lai* (su prezentiniu **lem-*). Lytis praet. (3 sg.) *līmauts* (III 75₃) taisytina į **līmuts* (W i j k Apr. St. 43, E n d z e l i n s SV 204) = *lymuczt* (II 13₆) = pr. **līmuts* < **līmūts* (su nekirčiuotu *-ū-) < **līmā* (plg. E n d z e l i n Slavia I 612) arba **lēmā* (W i j k l.c.). Lytis praet. (3 sg.) *limatz* (I 13₆) turi pr. *-ā- (vietoj *-ū-) pagal analogiją.

Iš tos medžiagos galima atstatyti verb. (praes.~praet.~inf.) pr. semb. **lem-*~**līm-*~**lim-* „laužti“ (su praet. **līm-* turbūt iš senesnio **lim-*) < pr. **lem-*~**līm-*~**līm-* „t.p.“ (dėl šaknies vokalizmo plg. pvz. lie. *gēn-a*~*gīn-ē*~*gīn-ti*), kurio artimiausi giminaičiai – verb. lie. *līm-ti* (*līm-sta*, *līm-o*) „linkti, lūžti“ (LKŽ VII 518) < (turbūt) **līm-ti* „t.p.“ (t.y. su cirkumfleksiniu *-iñ-) = la. *līm-t* „t.p.“ (ir *līm-t* „t.p.“ ME II 470 t. s.v. I *līm*), lie. *leñ-ti* (*lēm-*

-ia, *lēm-ē*) „(pa)skirti kam kokį likimą (lemti)“ [LKŽ VII 325 s.v. I *lēm*ti I; dėl lyties (su akūtine šaknimi) lie. *lēm*ti „t.p.“ (= la. *leñt* „t.p.“) < lie. *leñti* „t.p.“ (cirkumfleksinė šaknis) žr. Būga II 435] = la. *lēm-t* „t.p.“ (ir *leñ-t* „t.p.“, *leñ-t* „t.p.“, žr. ME II 450); žr. dar ME II 450 (s.v. *leñt*), 471 (s.v. I *līm*ti), B ū g a II 255, 261, 435, F r a e n k e l 338 (s.v. *laminti*), 354 (s.v. *lēm*ti), 373 (s.v. *līm*ti), P o k o r n y I 674, T o p o r o v PJ V 256 tt.

Verb. lie. *leñti* (*lēm*ti) = la. *lēm*t (*leñt*) reikšmė „(pa)skirti kam kokį likimą (lemti)“ (gana abstrakti) bus atsiradusi iš „(pa)skirti“ (dėl šios reikšmės plg. LKŽ VII 325 s.v. *lēm*ti 9) < *, „tam tikru būdu (at)skirti ką nuo ko“ < *, „tam tikru būdu (jėga, laužimu) atidalyti ką nuo ko“ < *, „(at)laužti“, plg. pvz. verb. lie. *skirt*i, turintį reikšmės „tam tikru būdu (ardymu ir pan.) atidalyti ką nuo ko“ ir „lemti“ = „(pa)skirti kam kokį likimą (lemti)“ [plg. dar subst. lie. *skirtis* „likimas, lemtis“ (LKŽ XII 944 s.v. *skirtis* 2) bei *lemtis* „t.p.“ (LKŽ VII 326)]; tą procesą *, „(at)laužti“ > *, „(pa)skirti kam kokį likimą (lemti)“ šiek tiek kitaip suvokia T o p o r o v PJ V 257 tt. [be to, čia (p. 257) pateikiamų lie. *lēm*ti reikšmių „отделять, разъединять“ nepažįsta LKŽ VII 324 tt.]. Iš to, kas pasakyta, nesunku rekonstruoti verb. balt. **lem-*/**lim-* „laužti“ < balt.-sl. **lem-*/**lim-* „t.p.“, iš kurio (t.y. iš jo lyties balt.-sl. **lem-* „t.p.“) turime vedinius (su šaknies vokalizmo apofonija) pvz. verb. lie. *lam-inti* „glamžyti, laužyti“, sl. **lom-iti* „laužyti“ (> s. sl. *lom-iti* „t.p.“ ir kt.) ir pan.; be to, plg. darinį (be šaknies vokalizmo apofonijos) verb. sl. **lem-iti* „laužyti“ (ESSJ XIV 113).

Verb. balt.-sl. **lem-* (: **lim-*) „laužti“ kartu su germ. (adj.) **lam-* „(ap)laužytas“ (> s.v.a. *lam* „raišas, paralyžiuotas“ ir kt.) ir pan. suponuoją verb. ide. dial. **lem-* „laužti“, matyt laikytiną ekskliuzivą protobalt.-sl.-germ. leksine bendrybe (S t a n g Lex. 33, plg. T o p o r o v PJ V 261).

Lynaw (1348 m.), Lynow (1388 m.), Leynaw (1476 m.) „Leynauer See Kr. Ortelsburg“ (G e r u l l i s ON 89) = pr. (ež.) **līnavan* (o-kamienis, nom.-acc. sg. neutr.), kuris, man rodos, yra iš adj. (neutr., nom.-acc. sg.) vak. balt. **līnavan* „tas, kuriam būdingas glitumas, slidumas“ [gimine (neutr.!) derinto prie subst. (neutr.!)

vak. balt. *ežeran „ežeras“ (žr. *assaran*)], o šis – sufikso *-ava- vedinys iš subst. (neutr.) vak. balt. *līnan „glitumas, slidumas“ (nom.-acc. sg.) ← adj. (neutr., nom.-acc. sg.) vak. balt. *līnan „glitus, slidus“ [čia dėl adj. neutr. → subst. (abstractum) neutr. plg. pvz. s.v. *giwan*], apie kurį (tą adj.) žr. s.v. *linis*. Dėl tos adjektyvo (neutr.) vak. balt. *līnavan „tas, kuriam būdingas glitumas, slidumas“ [gimine derinto prie subst. (neutr.!) vak. balt. *ežeran!] desubstantyvinės kilmės plg. irgi desubstantyvinį adj. (fem.) vak. balt. *labjavā „ta, kuriai būdingas vangumas (vangus slinkimas)“ [derintą prie subst. (fem.) vak. balt. *apē „upė“!], žr. s.v. *Labegow*.

Taigi man rodos, kad ež. pr. (dk.) *Lynaw* iš kilmės sietinas ne su „l y n u (t o k i a ž u v i m i)“ (bet šitaip įprasta manyti, žr. *Gerullis* ON 89, *Endzelīns* LV I₂ 323, *Vanagas* HŽ 192), o su *,[ežero (jo pakrančių, dugno)] glitumu, slidumu“ (žr. anksčiau), plg. semantinę kilmę lie. (up.) *Lydā* (žr. s.v. *laydis*). Matyt ir pvz. lie. (ež.) *Lýnas* (*Vanagas* l.c., bet žr. *UEV* 93: *Lýnas*) yra iš (ež.) **Līnā* (neutr., nom.-acc. sg.) ← adj. (neutr., nom.-acc. sg.) ryt. balt. *līnā „glitus, slidus“ [šis adj. (žr. anksčiau) buvo gimine derintas prie subst. (neutr., nom.-acc. sg.) ryt. balt. *ežerā „ežeras“], o ne – kaip teigia pvz. *Vanagas* l.c. – iš subst. (ryt.) balt. *līnas „lynas (tokia žuvis)“ [masc. (ne neutr.!), nom. sg.]; pastarasis yra iš adj. masc. (ne neutr.!), nom. sg. balt. *līnas „glitus, slidus“ (žr. s.v. *linis*).

lymuczt, žr. *limtwei*.

lindan „thal (Tal) – slėnį“ III 57₁₁ [39₁₆] acc. sg. = pr. **lindan*, kuris suponuoja subst. (*ā*-kamienį, nom. sg. fem.) pr. **lindā* „slėnis“ arba subst. (*o*-kamienį, nom.-acc. sg. neutr.) pr. **lindan* „l.p.“ Šis pr. žodis buvo matyt *, „slėnis; lydimas (dirbamas laukas, gautas iškirtus ir sudeginus medžius tam tikrame miško plote); terra inculta“ (žr. toliau); plg. pr. vv. (dk., 1362 m.) *Lindelawke* „jetzt Linglack Kr. Rössel“ (*Gerullis* ON 89) ir pr. vv. (dk., 1255 m.) *Lindemede* (*Gerullis* l.c.), kildintinus veikiausiai iš *, „lydimas laukas“ resp. iš *, „lydimas miškas“ (plg. *OL* 159); žr. dar *Lansania*.

Tų dviejų pr. dk. vietovardžių sandas *Linde-* suponuoja subst. (*ā*-kamienį, nom. sg. fem.) pr. **lindā* „slėnis; lydimas; terra in-

culta“ = kurš. **lindā* „l.p.“ [plg. kurš. vv. (dk., 1253 m.) *Lindale*, žr. B ū g a III 169] arba subst. (*o*-kamienį, nom.-acc. sg. neutr.) pr.-kurš. **linda(n)* „l.p.“ ar gal net subst. (*i*-kamienį nom. sg. fem.) pr.-kurš. **lindis* „l.p.“ Tiksliau sakant, šis pr.-kurš. substantivas vienuose dialektuose galėjo būti *ā*-kamienis, kituose – *o*-kamienis, o trečiuose – *i*-kamienis; plg. šio pr.-kurš. žodžio artimiausią giminaitį (jo morfologinius variantus) sl. **lindā*/**lindā*/**lindis* „slėnis; lydimas; terra inculta“ > **lēda*/**lēdo*/**lēdb* „l.p.“ (čia sl. *-ę- turbūt ne iš *-en-, o iš *-in-), dėl kurio žr. *ESSJ* XV 44 tt. Iš subst. (*ā*-kamienio, nom. sg. fem.) sl. **lindā* „slėnis; lydimas; terra inculta“ resp. subst. (*o*-kamienio, nom.-acc. sg. neutr.) sl. **lindā* „l.p.“ turime rus. *ляда* „lydimas; raistas; dauba, griova...“, bulg. *ляда* „dirvonas, laukas“ ir kt. resp. rus. dial. *лядо* „lydimas“ ir kt. (dėl medžiagos žr. *Tolstoj* SGT 134–143, *ESSJ* XV 44 tt.). Tų vak. balt. (pr.-kurš.) ir sl. substantyvų reikšmės „slėnis“ ir „lydimas“ kildinu: a) reikšmę „slėnis“ iš *, „ilindimas-įdubumas“ ir b) reikšmę „lydimas“ iš *, „lydiminis laukas, įlendantis (įsikišantis, įdumbantis) į miško plotą“ < *, „ilindimas-įsikišimas (įlinkimas)“ (plg. panašios kilmės sinonimą pr. **vangus* „lydimas“, žr. *wangus*) < *, „ilindimas, įdubimas“. Vak. balt.-sl. subst. (*ā*-kamienį) **lindā* „ilindimas, įdubumas“ bei subst. (*o*-kamienį) **linda(n)* „l.p.“, atsižvelgdamas į jų morfologinę (*o*- resp. *ā*-kamienę) gretybę (plg. pvz. s.v. *lāiskas*), kildinu iš adj. (*o*/*ā*-kamienio) vak. balt.-sl. **linda-* (**lindā*) „(i)lendantis, įlindęs; įdubus“ [plg. pvz. subst. (*ā*-kamienio) lie. *geltā* „geltonumas“ daryba, žr. *Skardžius* ŽD 37] ← verb. balt.-sl. **lind-/*lend-* „(i)lįsti, (i)smukti, (i)dubti“ (žr. s.v. *landan*); plg. *Mažulis* PKP II 138 (išn. 221). Iš to adj. vak. balt.-sl. **linda-* „įlendantis, įlindęs; įdubus“ matyt atsirado ir minėtas subst. (*i*-kamienis) sl. dial. **lindi-* „ilindimas-įdubumas“ (dėl tokio sl. ir balt. darybos modelio žr. pvz. *Skardžius* ŽD 53) > rus. dial. *лядь* „žema vieta lankoje“ (dėl medžiagos žr. *ESSJ* XV 44 t.).

Adj. (*o*/*ā*-kamienis) vak. balt.(-sl.) **lindā-* „.... įdubi“ (fem.) bus davęs subst. (*ē*-kamienį) jotv. **lindē* „įdubėlė“ (dėl darybos plg. s.v. *glumbe*) → jotv. (up.) **Lindē* > lie. (up., *Lzd.*) *Lindē*. Lie. žem. (vv.) *Lėdimas* (*Vanagas* HŽ 185) yra matyt kuršių

(t.y. šiaurinių vak. baltų) palikimas – kurš. **Lendima-* < adj. **lendima-* „lydiminis“, kuris darybiškai suponuoja turbūt subst. (*i*-kamienį) kurš. **lendi-* „lydimas“ < *,*ilindimas*, įdubumas“ (> lie. žem. *lendis* „grioveliai krumpliuotame vole“), plg. S k a r d ž i u s ŽD 209; o subst. kurš. **lendi-* „ilindimas, įdubumas“ – vedinys iš adj. kurš. **lenda-* (**lendā-*) „ilendantis, ilindęs; įdubus“ (plg. subst. sl. dial. **lědb* < **lindis* darybą, žr. anksčiau) ← verb. balt.(-sl.) **lend-/lind-* „(i)lįsti, (i)dubti“ (žr. anksčiau).

Su subst. pr. (III) *lindan* bei sl. **lěda* įprasta etimologiškai sieti go. *land* „kraštas (Land)“, s. isl. *land* „t.p.“, šved. *linda* „dirvonas“ ir pan. (T r a u t m a n n AS 370, E n d z e l i n s SV 204, P o k o r n y I 672, T o p o r o v PJ V 267 tt. ir liter., OL 153). Šie germ. žodžiai, man rodos, yra iš (subst.) *,*terra inculta*“ < *,*lydimas*“ < *,*ilindimas-įdubumas*“ (plg. subst. vak. balt.-sl. *,*lydimo*“ kilmę, žr. anksčiau) ir darybiškai suponuoja verb. germ. **lind-* „(i)lįsti, (i)dubti“ < ide. dial. *(s)*lend(h)-* „t.p.“ (žr. s.v. *landan*). Ar su go. *land* ir pan. [taip pat su pr. (III) *lindan*, sl. **lěda* ir pan.] giminiuojasi s. air. *land* „freier Platz“ (sic pvz. T r a u t m a n n l.c., P o k o r n y l.c., T o p o r o v l.c., ESSJ XV 47), – visa tai nėra labai aišku (žr. S t a n g Lex. 33).

**lingasaytan*, žr. *largasaytan*.

lingo „stegerefe (Steigbügel) – balnakilpė“ E 447 nom. sg. fem. [dėl vok. (E 447) *stegerefe* „balnakilpė“ plg. v.v.a. *stēgereif* „t.p.“ (Lex 209), v.v.ž. *stegerēp* „t.p.“, žr. T r a u t m a n n AS 370, K l u g e 743 (s.v. *Stegreif*)] = **lingō*; t.y. **lingā*. Apie šio pr. (E) substantyvo giminaičius jau ne kartą rašyta (žr. P a u l i KSB VII 162, B e r n e k e r PS 304, T r a u t m a n n AS 370, E n d z e l i n s SV 204, T o p o r o v PJ V 280 t. ir liter.), bet pagrindinė jo etimologijos problema – jo darybos istorija nebuvo analizuota.

Manau, kad pr. (E 447) **lingā* buvo „kįlpa (Schlinge); balnakilpė“ (plg. lie. *kilpa* „t.p.“) < *,*kilpa*“ = „tam tikras lankelio pavidalo lenktumas“ < *,*tam tikras lenktas išdubimas (iškilimas)*“ – fleksijos vedinys iš verb. pr. (balt.) **ling-/leng-* „išdumbančiai (iškylančiai) ↔ įdumbančiai (nusvyrančiai) linkti/lenkti“ (dėl jo žr. s.v. *lanxto*); plg. pvz. (subst.) lie. *skilā* „skeveldra...“

(= la. *škila* „t.p.“) < *,*(at)skilimas*“ ← verb. lie. *skil-ti* (= la. *škil-t*).

linis „slye (Schlei) – lynas (tokia žuvis)“ E 571 nom. sg. masc. = pr. **lin's* < **līnas* „t.p.“ (*o*-kamienis) arba pr. **līnīs* (*io*-kamienis) kartu su lie. *lynas* „t.p.“ = la. *līns* „t.p.“ ir (*io*-kamieniu) la. *līnis* „t.p.“ (žr. dar L a u m a n e 125), taip pat su sl. **linz* „t.p.“ (> serb.-chorv. *līn* „t.p.“ ir kt.) ir (*io*-kamieniu) sl. **linb* „t.p.“ (> s. sl. *linb* „t.p.“ ir kt.) suponuoja subst. (*o*-kamienį, masc.) balt.-sl. **līnas* „t.p.“ greta jo varianto subst. (*io*-kamienio, masc.) balt.-sl. dial. **līnjas* „t.p.“ Manyti, kad subst. balt. **līna-/līnja-* „lynas“ esąs slavizmas (ESSJ XV 113, plg. B r ü c k n e r SE 299), nėra pagrindo, žr. pvz. T r a u t m a n n AS 371 t., T r a u t m a n n BSW 162 t., ME II 489, E n d z e l i n s SV 204, V a s m e r II 498, F r a e n k e l 373, M a c h e k ESČ 333 t., S k o k II 304, P o k o r n y I 663, T o p o r o v PJ V 282 tt. (ir liter.).

Subst. (*o*-kamienio, masc.) balt.-sl. **līna-* „lynas“ resp. subst. (*io*-kamienio, masc.) balt.-sl. dial. **līnja-* „t.p.“ d a r y b o s istorija iki šiol nėra analizuota. Manychiau, kad subst. (*o*-kamienis, masc.) balt.-sl. **līna-* „lynas“ yra iš subst. (masc.) balt.-sl. *,*tas*, kuris glitus, slidus“ ← adj. (masc.) balt.-sl. **līna-* „glitus, slidus“ [plg. pvz. lie. subst. (masc.) *šeřnas* „wilder Eber“ ← adj. (masc.) **šer-na-*, žr. S k a r d ž i u s ŽD 219], o šis – sufikso *-*na-* vedinys iš verb. balt.-sl. **lī-* „būti gličiam (nuglietam), slidžiam“ [< verb. balt.-sl. **lī-* „glietis, liėtis“ / **lei-* „glieti, liėti“ < ide. *(s)l(e)ĩ- „glieti(s), liėti(s)“, žr. s.v.v. *lyso*, *pralieiton*], plg. pvz. lie. adj. *siļp-nas* „schwach“ ← verb. *siļp-* „silpti“ (S k a r d ž i u s ŽD 215). Manau, kad būtent iš to adj. balt.-sl. **līna-* „glitus, slidus“ atsirado minėta lytis subst. (*io*-kamienis, masc.) balt.-sl. dial. **līnja-* „tas, kuris glitus, slidus“ (> „l y n a s“, žr. anksčiau), plg. pvz. lie. subst. (*io*-kamienį, masc.) *jūodis* „tas (arklys), kuris juodas“ ← adj. *jūodas* (žr. S k a r d ž i u s ŽD 66). Žr. dar s.v. *Lynaw*.

-*linka*, žr. *polinka*.

Linko (1271 m., SRP I 120) = pr. **Linkō*; t.y. **Linkā* – vardas (avd.). Prūsijos didvyrio, Didžiajame prūsų sukilime (1260–1274) pagudėnų (žr. s.v. *Pogusania*) vado.

Pr. (avd.) **Linkā* kildintinas iš appell. (subst.) pr. **linkā* „palinkėlis“, kuris – fleksijos vedinys iš verb. pr. **link-* „linkti“ (žr. s.v. *lonki*), plg. subst. lie. *būrba* „burbeklis (žmogus)“ (← verb. *buřb-ti*), *lėpa* „sulėpėlis, sudribėlis“ (← verb. *lėp-ti* „dribti“) ir kt. (žr. S k a r d ž i u s ŽD 39 t.). Plg. sūd. (avd.) **Skurdā* (žr. *Scurdo*) darybą. Pr. (subst.) **linkā*, vadinasi, ir pr. (avd.) **Linkā* šaknis galėjo būti su metatoniniu a k ū t u, t.y.: pr. (avd.) **Līnkā* < subst. pr. **līnkā* ← verb. pr. **līnk-* (plg. pvz. minėtą subst. lie. *būrba* ← verb. *buřb-ti*); taigi matyt bus buvęs pr. (avd.) **Līnkā* [suletuvintai – *Līnka* (o ne *Linkas*, kaip pvz. PDK 173)]. Plg. pvz. lie. (pvd.) *Līnka* (ir *Linkā*, LPŽ II 86; žr. ir T r a u t m a n n PN 52, T o p o r o v PJ V 288), kurio kilmė panaši į pr. (avd.) **Līnkā* kilmę.

lino „flachs (Flachs) – linai“ GrG 72, *lynno* „flox (Flachs) – t.p.“ GrA 31, „linum – t.p.“ GrF 22, galbūt nom. sg. fem. (*ā*-kamienis, nomen collectivum, ppr. sg. tantum) = pr. (Gr) **linō*, t.y. pr. **linā* „linai“ [ir (rečiau) „linas (atskiras augalas)“, perdirbtas iš subst. (neutr., nom.-acc. pl.) pr. < vak. balt. **linā* „linai“ [dėl to (morfologinio) perdirbimo plg. M a ž i u l i s BS 180] < subst. (nom.-acc. pl. neutr.) balt. **linā* „t.p.“ [→ subst. (nom. pl. masc.) lie. *linai* = la. *lini*]. Manyti, kad pr. (Gr) **linā* dar (t.y. ir XVI a. pradž.) būtų buvusi nom.-acc. pl. neutr. forma (pvz. I l l i č-S v i t y č IA 54, plg. T o p o r o v PJ V 289), visgi nėra nerizikinga. Greta lyties subst. (neutr., nom.-acc. pl.) balt. **linā* „linai“ bus buvusi lytis (rečiau vartota) subst. (neutr., nom.-acc. sg.) balt. **lina(n)* „linas (atskiras augalas)“ [čia dėl fleksijos **-a(n)* žr. M a ž i u l i s BS 84–87] → subst. (nom. sg. masc.) lie. *linas* „t.p.“ = la. *lins* „t.p.“; teigti, kad šios lie.-la. lytis „linas“ (singularinės, retai vartojamos) esančios „извлеченные позднее из множественного числа“ (I l l i č-S v i t y č l.c.; išn. 47), vargu ar galima. Tuo, kad lytis (sg., masc.) lie. *linas* „linas“ = la. *lins* „t.p.“ bei sl. **linъ* „linai; linas“ (žr. toliau) ir senovėje buvusios ne neutr. (žr. pvz. T r a u t m a n n BSW 162, T o p o r o v PJ V 305), taip pat nenorėčiau tikėti. Reikia pasakyti, kad žodžio balt.-sl. „linai (resp. linas)“ morfologija (ypač gramatinė giminė) iki šiol pasilieka neatskleista.

Lytis subst. (neutr.) balt. **linā* „linai“ (nom.-acc. pl.) bus buvusi

nebaritoninė (I l l i č-S v i t y č l.c.), o lytis (rečiau vartota) subst. (neutr.) balt. **lina(n)* „linas (atskiras augalas)“ (nom.-acc. sg.) – baritoninė (plg. I l l i č-S v i t y č l.c.). Man rodos, kad vietoj šių dviejų lyčių a n k s č i a u buvo viena lytis – subst. (neutr., nom.-acc. sg., baritonas) balt.-sl. **lina(n)* „linai“ [sg. collectivum bei sg. tantum; dėl fleksijos **-a(n)* žr. M a ž i u l i s l.c.] ir (rečiau vartota reikšmė) „linas (atskiras augalas)“. Toks subst. (neutr.) balt.-sl. *lina(n)* „linai; linas“ (baritonas) bus virtęs į subst. (neutr., nom.-acc. sg.) sl. **linan* „linai; linas“ (baritonas!) > subst. (masc., nom. sg.) sl. **linъ* „t.p.“ [apie b a r i t o n i n i ū o-kamienių subst. fleksiją sl. **-an* (neutr., nom.-acc. sg.) bei jos virtimą į sl. **-ъ* (masc. nom. sg.) žr. M a ž i u l i s BS 86 t. ir liter.] > rus. *лѣн* „linai; linas“ ir kt.

Balt.-sl. **lina(n)* „linai; linas“ (neutr.) etimologiškai gretintinas, rodos, tik su gr. *λίνον* „linai“ (neutr.; su trumpuoju *-l-*) ir lo. *linum* „t.p.“ (neutr.; bet su ilguoju *-l-*), žr. G a m k r e l i d z e I v a n o v II 659. Tačiau tų balt.-sl., gr. ir lo. žodžių tolimesnė kilmė yra labai neaiški, žr. P o k o r n y I 691, G a m k r e l i d z e I v a n o v l.c., plg. ESSJ XVII 89 t. (ir liter.), T o p o r o v PJ V 292 tt. (ir liter.).

lipe „linde (Linde) – liepa“ E 601 subst. nom. sg. fem. = pr. **līpē* „t.p.“ yra matyt perdirbinys iš vak. balt. dial. **līpā* „t.p.“ (plg. s.v. *berse*), kurį [arba (**līpā* „t.p.“ >) pr. **līpē* „t.p.“], be to, supo-nuoja vv. dk. (1338 m.) *Lipa* (*Lieppe* 1446 m.) „jetzt Liep Kr. Königsberg“ (G e r u l l i s ON 89) ir turbūt vv. dk. *Lipnick* „Löbenicht“ (dėl jo žr. G a u s e I 35) = pr. **Līp(i)nīk-* „Lėbenichtas, Karaliaučiaus priemiestis“ (M a ž i u l i s PKP II 241). Dėl pr. (E) **līpē* „liepa“ (*ē*-kamienio) < **līpā* „t.p.“ (*ā*-kamienis) plg. jo giminaičius lie. dial. *liēpē* „liepa“ (Marcinkonys, Tve-rečius ir kt., žr. B ū g a II 138, LKŽ VII 424) bei la. dial. *liēpe* „t.p.“ (ME II 503 s.v. *liēpa*), kurie irgi gali būti vietoj lie. *liēpa* „t.p.“ = la. *liēpa* „t.p.“ Plg. dar subst. (masc.!) lie. dial. *liēpas* „liepa“ (LKŽ VII 423) bei la. dial. *liēps* „t.p.“ (ME II 504) – matyt irgi p e r d i r b i n i u s (nors ir kitokius) iš lie. *liēpa* „t.p.“ resp. la. *liēpa* „t.p.“ < balt. dial. **lēipā* „t.p.“

Bus egzistavusi ir lytis vak. balt. dial. **lēipā* „liepa“, kurią [arba

(**leipā* „t.p.“ >) pr. **leipē* „t.p.“] atspindi pvz. vv. (kaln.) dk. (1331 m.) *Leypten* „Berg im Samland“ (Gerullis ON 86); plg. sūd. **leipā* [arba (**leipā* >) **leipē*] „liepa“ (jī suponuoją vv. lie. *Lēip-alingis*, žr. pvz. Būga III 133). Manyti, kad pr. (E) **līpē* „liepa“ balsis pr. *-ī- atsiradęs (vietoj pr. *-ei-) dėl lenk. *lipa* „t.p.“ įtakos (Trautmann AS 371, Gerullis ON 237, Trautmann BSW 155, Berneker I 723, ESSJ XV 115), nėra pagrindo, žr. Endzelīns SV 204, Fraenkel 366 [čia pateikiamas lie. dial. *lūpa* „liepa“ vargu ar autentiškas (jo neturi LKŽ VII)], Schmid Verb. 103. Dėl dialektinio santykio tarp pr. (E) **līpē* „liepa“ (≠ **līpā* „t.p.“) ir pr. **leipē* „t.p.“ (≠ **leipā* „t.p.“) žr. Endzelīns l.c. (ir Fraenkel l.c.), plg. dar pvz. lie. žem. *lytūs* „lietus“ : aukšt. *lietūs* „t.p.“ (su -ie- < *-ei-).

Subst. balt. **leipā* „liepa“ bei (dial.) **līpā* „t.p.“ kartu su subst. sl. **leipā* „t.p.“ (ir galbūt sl. dial. **līpā* „t.p.“) > **lipa* „t.p.“ (> serb. *lipa* „t.p.“ ir kt.) suponuoją subst. (ā-kamienį, fem.) balt.-sl. **leipā* / **līpā* „t.p.“, kuris laikytinas ekskluzyvinio balt.-sl. žodžio. Bandymai jį sieti su kimr. *llwyf* „guoba“ (pvz. ME II 503, Trautmann BSW 155) ar ir su gr. (Hes.) ἀλίφαλος „tam tikros rūšies ažuolas“ (pvz. Vasmer II 499), nėra patikimi, žr. Berneker SEW I 723, Fraenkel l.c., Pokorny I 309 (dėl kimr. *llwyf*), Frisk I 74 (dėl gr. ἀλίφαλος), plg. ir ME II 503, Trautmann l.c.

Subst. balt.-sl. **leipā* / **līpā* „liepa“ yra matyt iš subst. ← adj. (žr. ESSJ XV 116) *, „ta, kuri lipni (klebrig)“ (čia dėl liepos pavadinimo pagal šio medžio syvų lipnumo požymį žr. Miklosich EW 178, Vasmer II 499, ESSJ XV 115 t. ir liter.) – fleksijos vedinys iš verb. balt.-sl. **lēip-* / **līp-* „(pri)lip(dy)ti“ < **leip-* / **līp-* „t.p.“ (žr. s.v. *laipio*); plg. Miklosich l.c., Vasmer l.c., ESSJ XV 115 t. (ir liter.).

līse „kreucht (krieht) – šliaužia“ III 107₃ [67₁₃] (= *krutanczuyu* „krutančiųjų“ VE 51₁₆) praes. 3 sg.; partic. praet. act. nom. sg. masc. *sammay lesuns* „nidergestigen (nidergestiegen) – žemyn (nu)lipęs (nusileidęs), nušliaužęs“ I 7₁₇₋₁₈ [5₃₀], *semmay lysons* „t.p.“ II 7₁₈ [11₂₉], *semmal līsuns* „nidergefaren (nidergefahren) – t.p.“ III 127₁₂ [79₁], *semmailisons* „t.p.“ III 43₂ [31₁₅] (=

nūszenge „nužengė“ VE 16₄). Čia turime paliudytas lytis: 1) praes. 3 sg. *līse* „šliaužia“ (III 107₃) = pr. **līza* < **lēza* (Endzelīns SV 110, Schmid s. t. e. g. OP 169), 2) partic. praet. act. nom. sg. masc. – a) *lesuns* „(nu)lipęs (nusileidęs, nušliaužęs)“ (I 7₁₈) = pr. **lēzun s*, b) *lysons* „t.p.“ (II 7₁₈) ir *līsuns* „t.p.“ (III 127₁₂) bei *lisons* „t.p.“ (III 43₂) = pr. **līzun s* < **lēzuns*.

Iš tos medžiagos reikia atstatyti verb. pr. **lēz-* (praet., praes.) / **lēz-tvei* (inf.) „šliaužti; (nu)šliaužti, (nu)lipti, leisti (nusileisti)“ < *, šliaužti“ < verb. balt.-sl. **lēž-* „šliaužti“ [su akūline šaknimi (ir pastoviai kirčiuota, žr. Stang Vergl. Gr. 477)], iš kurio turime dar pvz.: a) la. **lēz-t* „t.p.“ → (intens.) *lēz-ēt* „pamažu šliaužti prie ko (langsam, lauernd gehen)“ (ME II 464 s.v. II *lēzēt*) [plg. pvz. lie. *birb-ti* → (intens.) *birb-ėti*, žr. Skardžius ŽD 525], b) sl. **lēz-ti* „šliaužti“ (> lenk. *leż-ć* „t.p.“ ir kt.).

Verb. balt.-sl. **lēž-* (praet., praes., inf.) „šliaužti“ kildinu iš senesnio verb. balt.-sl. **lež-* (praet.) / **lež-* (praes., inf.) „t.p.“ [dėl **lēž-* (praet.) plg. Vailant Gr. comp. III 79, 146] < **lež-* (praet., praes., inf.) „gul(ė)ti; šliaužti (gulomis vykti)“ < verb. balt.-sl. **lež-* (praet., praes., inf.) „gul(ė)ti“ (dėl tokios jo reikšmės žr. ypač s.v. *lasinna*); apie jo reikšmės (tolimesnės) *, „šliaužti“ atsiradimą iš *, „gul(ė)ti“ žr. dar pvz. ESSJ XV 38 ir liter. Dėl to verb. (praet., praes., inf.) balt.-sl. **lēž-* kilmės iš **lež-* plg. pvz. verb. lie. *grėb-* (praet., praes., inf.) „grėbti“ < **grėb-* (praet.) / **greb-* (praes., inf.) < balt.-sl. **greb-* (praet., praes., inf.), žr. s.v. *grobis*. Panašiu būdu lie. *lėg-ti* „guldyti“ (LKŽ VII 231) bei (* „atsigulti“ >) *lėg-ti* „(su)mažėti, (at)lyžti“ ir kt. suponuoją verb. balt. (dial.) **leg-* „gul(ė)ti“ = sl. **leg-* „t.p.“ (> s. sl. *lešti* „gulti“ ir kt.). Verb. balt.-sl. **lež-* „gul(ė)ti; šliaužti“ < *, „gul(ė)ti“ resp. verb. balt.-sl. **leg-* „gul(ė)ti“ bus atsiradę iš verb. ide. **legʰ-* „t.p.“ resp. iš verb. ide. **legʰ-* „t.p.“, o jie abu – iš vieno ir to paties verb. ide. **legʰ-* „gul(ė)ti“ (> gr. λέχ-ετα „atsigula“ ir kt., dėl medžiagos žr. pvz. Pokorny I 658 t. s.v. *legʰ-*). Čia dėl „sateminio“ balt.-sl. *-ž- ir „kentuminio“ balt.-sl. *-g- plg. pvz. s.v.v. *balgnan*, *gėide* (ir Mažulis Etimologija 1986, p. 127), *semo*; plg. dar s.v. *quāits* (verb. balt.-sl. **kveit-* „šviesti“ ir **šveit-* „t.p.“, kurie abu iš verb. ide. **kveit-* „t.p.“).

Tiesa, vietoj to vieno verb. ide. **legh-* daugiau ar mažiau linkstama rekonstruoti (explicite arba implicate) du jo archetipus, žr. pvz. Trautmann BSW 158 (s.v.v. *legjō, lagejō, laga-*) ir 161 (s.v. *lēžō*), ME II 399 (s.v. *lagača*) ir 464 (s.v. II *lēžēt*) bei 465 (s.v. *lēžns*), Fraenkel 350 (s.v. *-lēgti*) ir 353 (s.v. *lēkštas*), Pokorny I 658 (s.v. *leg-*) ir 660 (s.v. *lēgh-*), ESSJ XIV 100 (s.v. **legti*) ir XV 37 (s.v. **lēžti*), Toporov PJ V 112 t. Taip pvz. Pokorny (l.c.) greta verb. ide. **leg-* „gul(ė)ti“ rekonstruoja dar ir verb. ide. **lēgh-* „šliaužti; žemas“ (nors ir sako: „Ist *lēgh-* eine Variante von *leg-* 'liegen'?“ – Pokorny l.c.), pastarąjį išvesdamas iš pr. *līse* „šliaužia“, la. *lēž-ēt* „šliaužti“, *lēž-ns* „plokščias“, lie. *lēkštas* „t.p.“ (< **lēž-tas* „t.p.“) ir kt., s. sl. *lēsti* „šliaužti“ ir kt., s. isl. *lágr* „žemas“ (< germ. **lēga-* „t.p.“) ir pan. Tačiau Pokorny'o siūlomai rekonstrukcijai verb. ide. **lēgh-* „šliaužti; žemas“ nepritaria, visų pirma, jo (t.y. Pokorny'o l.c.) pateiktieji la. *lēžns* „plokščias“, lie. *lēkštas* „t.p.“, s. isl. *lágr* „žemas“: jie yra veikiausiai ne iš **žemas* < **šliaužiantis*“ (sic Pokorny l.c.), o iš **gulsčias* < **gulintis*“ (plg. pvz. ME II 465 s.v. *lēžns*, Skardžius APh V 165), t.y. jie suponuoja ne (Pokorny'o teikiamą) verb. ide. **lēgh-* „šliaužti; žemas“, o verb. ide. **leg-* „gul(ė)ti“.

lisytyos „notstal (Notstall) – tam tikra aptvara arkliams kaustyti“ E 545 nom. pl. fem. = (matyt) pr. **līsūt'os*, t.y. **līsūt'ās* < **līsūtjās* „t.p.“ (Mažiulis PKP II 257, išn. 28), žr. toliau. Dėl vok. (E 545) *notstal* „tam tikra aptvara arkliams kaustyti“ plg. v.v.a. *notstal* „Notstall, gewaltsam enge Umschränkung“ (Lex 153), (anks-tyvoji) n.v.a. *notstal* „Zwanggestell für Pferde bei Hufbeschlag und Operation“ (Götze 168), vok. *Notstall* „ein starkes Holzgestell worin unbändige Pferde zum Stillstehen gezwungen werden, um sie beschlagen zu können“ (Grimm VII 952). Žr. dar Trautmann AS 371, Endzelīns SV 205, Toporov PJ V 317.

Spėjimas, kad pr. (E 545) *lisytyos* „notstal“ galįs būti ir „Schut-
dach zum Aufbewahren der auf dem Felde gebrauch-
ten Ackergeräte [...], denn es folgen im Voc. unmittelbar
dahinter Sense, Sichel, Spaten u. s. w.“ [Nesselmann Thes.

95 (išretinta mano. – V.M.), plg. ir Endzelīns l.c., Toporov l.c.], nėra patikimas: juk žodis E 545 yra žodžių grupėje E 513–E 549, kurią sudaro įvairūs kalvystės pavadinimai – kalvis (E 513), kalvė (E 514), metalai, kalvėje daromi įrankiai (dalgis, pjautuvas, kastuvas ir kt.), arkliams kaustyti aptvara (E 545) ir pan.

Pr. *lisytyos* „aptvara arkliams kaustyti“ įprasta laikyti slavizmu – skoliniu iš lenk. *lesica* „Hürde (gardas, žardis) ir kt.“ (dėl jo bei jo reikšmių plačiau žr. Sławski IV 170, Nepokupny Baltistica IX 175 t., ESSJ XIV 236 t., Toporov PJ V 317 tt.), žr. Pauli KSB VII 181, Brückner AslPh XX 502, Trautmann l.c., Milewski Sl. Occ. XVIII 30, 51, Fraenkel 383 (s.v. *līdzas*), Sławski l.c., Nepokupny l.c., Toporov l.c., plg. Endzelīns l.c. Nuomonė, kad šis pr. žodis yra baltiškos kilmės (Būga I 286, Mažiulis PKP II 257), mažiau patikima (žr. Levin SE 102, Toporov l.c.).

Iš pr. (E 545) *lisytyos* „aptvara arkliams kaustyti“ rekonstruoju subst. (*iā*-kamienį, nom. pl. fem., pl. tantum) pr. **līsūt'os*, t.y. **līsūt'ās* < **līsūtjās* „t.p.“ (plg. Levin l.c., Toporov PJ V 319), kuris veikiausiai iš lenk. (X–XII a.) **lēśica* (Levin l.c.). Tik pastarojo singularinę (o gal pluralinę) paradigmą prūsai perdirbo į pluralinę – pl. tantum (plg.: „... pr. valodā šā vārda forma būtu pielāgota kādam citam vārdam“ Endzelīns l.c.); plg. subst. (sg.) lie. *āptvaras* „aptvara, aptverta ganyklos dalis“ ir subst. (pl.!) lie. dial. **aptvarai* „t.p.“ (ta pati reikšmė kaip ir singularinio lie. *āptvaras*!).

liscis „lēger (Lager) – guolis, gulykla; stovykla“ E 412, čia (t.y. E 412: kontekstas E 410–E 428) pavartotas (kaip ir vok. *lēger* E 412) reikšmė „karinė stovykla“; dėl vok. (E 412) *lēger* „guolis, gulykla; (karinė) stovykla“ plg. v.v.a. *lēger* „t.p.“ (Lex 123, Paul DW 387 s.v. *Lager*).

Pr. (E 412) *liscis* fonetinė vertė, morfologija ir daryba – pagrindiniai jo etimologijos klausimai yra labai neaiškūs, žr. Endzelīns ZslPh XVIII 122 (ir liter.), Endzelīns SV 205 (ir liter.), Fraenkel 383 (s.v. *līdzas*), plg. Toporov PJ V 321 tt. (ir liter.). Atsargiai keliama Toporovo hipotezė (alternatyvi), kad pr.

(E 412) *liscis* gali būti ir iš (subst.) pr. *,плетеное“ (Т о р о р о в PJ V 323 t.), trumpai kalbant, nėra patikima (plg. ir patį Т о р о р о в l.c.). Čia toliau pateikiu savo anksčiau skelbtą (PKP II 31, išn. 116) nuomonę (respektuojamą ir Т о р о р о в PJ V 322), ją detalizuodamas ir kai kur patikslindamas.

Manychiau, kad pr. (E 412) *liscis* yra o-kamienis (subst., nom. sg. masc.) pr. **lisk's* < **liskas* „guolis, gulykla“ [su pr. *-ž (ne su pr. *-ī-, kaip esu spėjęs PKP II 31 ir tam pritaręs Т о р о р о в PJ V 325), žr. toliau] < vak. balt. (masc.) **liska-* „t.p.“, greta kurio bus egzistavęs ir ijo-kamienis (subst., nom. sg. masc.) pr. dial. **lisk's* „t.p.“ (žr. toliau) < vak. balt. dial. (masc.) **liskja-* „t.p.“ Pr. plk. (dk., 1331 m.) *Kaucaliskis* (G e r u l l i s ON 58) yra pr. vv. (ijo-kamienis, nom. sg. masc.) **Kaukalisk's* – kompozitas iš pr. **kauka-* „kaukas“ (žr. *cawx*) + **liskas* „guolis“; plg. pvz. lie. kaln. (Alytaus valsč.) *Béržakalnis* (ijo-kamienį) – kompozitą iš lie. *bérža-* „beržas“ + *kálnas* „Berg“. Lytyse (pr. >) vok. (dk.) *lisca*, *liske*, *lischke* „Ansiedelung um eine Ordensburg“ (Thes 95, žr. dar Т о р о р о в PJ V 320 tt.) ir Sembos vietovardyje pr. (dk., 1391 m.) *Liske* (G e r u l l i s ON 90) slypi pr. **lisk's* „gyvenvietė, buveinė“ < **liskas* „guolis, gulykla“ (o-kamienis, nom. sg. masc.) ar pr. dial. **lisk's* „t.p.“ (ijo-kamienis, nom. sg. masc.); manyti, kad tos lytys (dk.) *liscā*, *liske*, *lischke* atspindinčios pr. subst. (nom. sg.) f e m. (Т о р о р о в l.c.), nėra pamato: jų morfologija yra sulotyninta resp. suvokietinta. Pr. vv. (dk., 1397 m.) *Lysskow* resp. (dk., 1405 m.) *Liskouwe* „jetzt Lischkau Kr. Wehlau“ (G e r u l l i s ON 90) = pr. **Liskavā* (plg. lie. vv. *Liškiavā*, žr. toliau) yra veikiausiai iš pr. up. **Liskavā* ← appell. (adj., fem.) pr. **liskavā* „turinti (upę) dugno įdubimų, panašių į g u o l i u s (išgulėtas vietas)“, o šis – sufikso *-av- (plg. s.v. *Lynaw*) vedinys iš subst. (o-kamienio) vak. balt. (pr.) **liska-* „guolis, gulykla“. Lie. vv. (Alytaus valsč.) *Liškiavā* (hidroniminės kilmės) yra matyt iš jotv. up. **liskava* (čia dėl jotv. *-s- → lie. -š- plg. pvz. s.v. *dumsle*) ← appell. (adj., fem.) jotv. **liskjavā* „turinti (upę) dugno įdubimų, panašių į g u o l i u s (išgulėtas vietas)“, kuris – sufikso *-av- (žr. anksčiau) vedinys iš subst. (ijo-kamienio) vak. balt. dial. (jotv.) **liskja-* „guolis, gulykla“.

Subst. (o-kamienis, masc.) vak. balt. **liska-* „guolis“ yra, manau, iš adj. vak. balt. **liska-* „gulimas, gultas“, plg. pvz. adj. (balt.-sl. **sūra-* „sūrus (salzig, roh)“ → subst. sl. **sūras* „sūris (Käse)“ (> s. sl. *syř*, „t.p.“ ir kt.). Iš to adj. vak. balt. **liska-* „gulimas, gultas“ bus atsiradęs subst. (ijo-kamienis, masc.) vak. balt. dial. **liskja-* „guolis“, plg. minėtą adj. balt.(-sl.) **sūra-* „sūrus“ → subst. (ijo-kamienį) lie. *sūris* „Käse“ (žr. S k a r d ž i u s ŽD 66).

Adj. (o/ā-kamienį) vak. balt. **liska-* „gulimas, gultas“ laikau sufikso *-ka- (plg. adj. lie. *pil-kas* „grau“, žr. S k a r d ž i u s ŽD 122) vediniu iš verb. vak. balt. **liz-* „gul(ė)ti“ < **liž-* „t.p.“ < balt. (dial.) **liž-* „t.p.“, o ši – perdirbiniu iš senovinio verb. balt.(-sl.) **lež-* „t.p.“ (žr. s.v.v. *lasinna*, *līse*); apie tokio tipo perdirbinius (jie gana seni!) baltų (ir slavų) dialektuose žr. pvz. S k a r d ž i u s ŽD 473 t. To verb. balt. (dial.) **liž-* „gul(ė)ti“ veldiniu laikytinas (iki šiol neetimologizuotas) verb. lie. (dial.) *lyž-ti* „silpnėti, nurimti (apie šaltį, vėją ir pan.)“ (LKŽ VII 636; < *,atsigulti“), plg. verb. lie. *slýsti* ← **slīsti* ir pan. (žr. S k a r d ž i u s ŽD 485).

lyso „bete (Beet) – lysvė“ E 242 nom. sg. fem. = pr. **līsō*, t.y. **līsā*.

Subst. pr. **līsā* „lysvė“ yra iš (subst.) *,ta (sc. žemė), kuri nuglaistyta, (tepant) nuglostyta“, kuris – iš [su subst. „žemė“ derinto (plg. s.v. *layso*)] adj. (o/ā-kamienio) balt.-sl. (fem.) **l(o/e)īsā* „nuglaistyta, (tepant) nuglostyta“ (plg. pvz. s.v. *gasto*), iš kurio turime: a) subst. sl. **laisā* „t.p.“ > s. sl. *lēxa* „lysvė“ ir kt., b) balt. dial. adj. **līsā* „nuglaistyta...“ (fem.) → (fleksijos vedinys, plg. s.v. *glumbe*) lie. *lýsė* „lysvė“ (žr. dar M a ž i u l i s ABSI IX 68). Tas adj. balt.-sl. **l(a/e)īsā-* „nuglaistytas, (tepant) nuglostytas“ < adj. ide. dial. **l(o/e)īso-* [**l(o/e)īsā-*] „t.p.“ [→ subst. v.v.a. *leis(e)* „Spur“ ir kt., lo. *līra* „lysvės vaga“ ir pan.] ← verb. ide. dial. **leis-* (: **lis-*) „glaistyti...“ (žr. dar s.v. *lāiskas*, *layso*) ← verb. ide. *(s)lei-[: *(s)li-] „glieti, liėti (iš molio daryti puodus ir pan.)“, žr. s.v. *pralieiton*. Žr. dar M a ž i u l i s PKP II 291, plg. Т о р о р о в PJ V 329.

lisuns, žr. *līse*.

-liten, žr. *praliten*.

lituckekers „linsen (Linsen) – lęšis (bot.)“ E 271, taisytinas į *licut-kekers* „t.p.“ [čia raidės *-t-* į *-c-* resp. *-c-* į *-t-* taisymas nelaikytinas net taisymu (žr. toliau), plg. pvz. s.v. *cuncilis*] = pr. **likutkekers* „t.p.“, kuris – kompozitas (sc. „mažas žirnis“) = pr. **likut-* „mažas (nedidelis)“ (žr. *likuts*) + **kekers* „žirnis“ (žr. *keckers*). Dėl sando pr. **likut-* < **likuta-* (t.y. dėl jungiamojo balsio pr. **-a-* išnykimo) plg. s.v.v. *butsargs*, *kellaxde*, *kerberse*, *lattako*.

-liuns, žr. *islūms*.

loase „decke (Decke) – antklodė“ E 493 nom. sg. fem. = pr. **lōzē*, t.y. **lāzē*.

Šį pr. *loase* slavizmu (plg. lenk. *łże* „lova“) laikyti (B r ü c k n e r AsiPh XX 500, T r a u t m a n n AS 371, plg. L e v i n SE 102) arba kildinti iš **lōd-s-ē* (B ū g a l 312) ar sakyti, kad jis esąs „bez drošas etimologijas“ (E n d z e l i n s SV 205), šiandien nebegalime: jis giminiuojasi su pr. *lasinna* (žr.), *lise* (žr.), ir jie visi yra aiškiai baltiškos kilmės žodžiai [žr. ypač S c h m i d IF LXIII 225 tt., be to, žr. M a ž i u l i s PKP II 255 (išn. 22), T o p o r o v PJ V 334 tt.]; tik pr. (E 493) *loase* d a r y b a iki šiol, deja, nėra atskleista.

Pr. (E 493) *loase* „antklodė“ = pr. **lāzē* (t.y. **lōzē*) „t.p.“ darybą esu linkęs aiškinti taip: jis yra iš (subst.) pr. **,užtiesalas* < **,(už)-tiesimas*, *(už)klojimas* < **,(už)dėjimas* < **,(už)-guldymas* [plg. pvz. lie. *guldyti* reikšmių „guldyti“ ir „dėti, kloti“ (LKŽ III 707 s.v. *guldyti* 1 ir 2) sambūvį] – fleksijos vedinys (su kiekybine šaknies vokalizmo apofonija) matyt iš verb. (intens.) pr. **laz-* „guldyti“ (dėl jo žr. s.v. *lasinna*); plg. subst. (labai panašų į subst. pr. **lāzē*!) lie. *lōžē* „vieta, kur išgulę (išguldyti) javai; išgulę (išguldyti) javai“ [iš jo yra ir verb. lie. *lōž-ėti* „būti išgulusiam (apie javus)“, dėl panašių verb. darinių žr. S k a r d ž i u s ŽD 521] < **,išguldymas* – vedinį matyt iš verb. (intens.) lie. **laž-* „guldyti“ (= pr. **laz-* „t.p.“, žr. anksčiau). Plg. dar pvz. subst. lie. *brydē* „brydis, bristas pėdsakas“ < „bridimas“ – fleksijos vedinį (su kiekybine šaknies vokalizmo apofonija) iš verb. lie. *brid-* „bristi“.

Löbenicht, žr. *lipe*.

-lobis, žr. *arglobis*.

Lochstete (1299 m.), *Louchstete* (1305 m.), *Louckstet* bei *Locstet* (1433 m.), *Lochsteet* ir pan. „jetzt Lochstädt Kr. Fischhausen“ (G e r u l l i s ON 90; dėl šiuo vardu vadintos pilies pastatymo žr. B a t ū r a – in: PDK 388), kurio kilmė yra neaiški (plačiau žr. T o p o r o v PJ V 153–156 ir liter.). Jis matyt baltiškos kilmės žodis; bet jo pr. tarimą atstatyti yra sunku, o dėl to, suprantama, dar sunkiau nušviesti jo darybą – pagrindinį jo etimologijos klausimą.

Iš tos dk. (vok.) medžiagos esu linkęs atstatyti pr. (vv.) **Laukstētā* (jį lietuvinu į *Laukstėta*). Čia dėl pr. **-au-* perdirbimo į dk. (vok.) *-o-* (*L-o-chstete* ir pan.) resp. *-ou-* (*L-ou-chstete* ir pan.) plg. pr. **-au-* → dk. (vok.) *-o-* resp. *-ou-* pvz. s.v. *Laukoslauk* apud G e r u l l i s ON 84 (žr. dar i d e m, 219). Minėtų dk. (vok.) lyčių *Lochstete* ir kt. (XIII–XV a.) parašymo segmentai (dk.) *-tet-/tet-* (ne **-tett-/tett-*!) ir *-teet* galėtų rodyti, kad čia buvo segmentas pr. **-tēt-* [o ne (kaip spėja T o p o r o v l.c.) pr. **-tēt-*].

Toks pr. (vv.) **Laukstētā* kildintinas galbūt iš up. (tiksliau, – iš upelės) pr. **Laukstētā* < adj. (fem.) vak. balt. dial. **laukst-ētā* „ta, kurios ypatybė – švysčiojimas“ (greta galėjo būti ir verb. vak. balt. **laukst-ētvei* „švysčioti, švitinėti“), kuris yra sufikso **-ēt-* [plg. pvz. adj. (fem.) lie. *ánkšt-ét-a* (← subst. *ánkštis*), žr. S k a r d ž i u s ŽD 342] vedinys iš subst. balt. dial. **laukštis* „švytėjimas, šviesumas“, o šis – fleksijos vedinys iš adj. balt. (dial.) **lauksta-* „švytintis, šviesus“ (plg. pvz. lie. subst. *drūtis* „drūtas“ ← adj. *drūta-* „drūtas“, žr. S k a r d ž i u s ŽD 53); pastarasis – sufikso **-st-* (plg. lie. adj. *rūgštas* „rūgštus“) vedinys iš verb. balt. **lauk-* „šviesti, švytėti“.

Dėl tos pr. (up.) **Laukstētā* kilmės plg. pvz. lie. (up.) *Laukščiótas* (Šilavoto apyl.), kuris turbūt iš jotv. **Laukstāta-* < **Laukstjāta-* < adj. vak. balt. dial. **laukstjāta-* „tas, kurio ypatybė – švytėjimas“ – sufikso **-āt-* vedinys iš minėto subst. balt. dial. **laukštis* „švytėjimas, šviesumas“. Greta adj. vak. balt. dial. **laukstjāta-* galėjo būti ir verb. vak. balt. dial. **laukstjā-tvei* „švysčioti, švitinėti“, iš kurio bus atsiradęs ir **,ieškinėti, laukinėti, lūkuriuoti* (dėl **,šviesti* > **,laukti, ieškoti* žr. s.v. *laukū*), o iš čia – ir verb. (jotv. >) lie. *lauksčio-ti* „pamiršti, vengti, varžytis“

(LKŽ VII 184 t.; < *,ieškinėti, lūkuriuoti“). Plg. dar pvz. adj. lie. *laukstūs* „nedrąsus, bailus“ (LKŽ VII 185), kuris yra matyt iš adj. balt. dial. **laukostas* „lūkuriuojantis, nedrįstantis“, išriedėjusio iš minėto adj. balt. (dial.) **laukostas* „švytintis, šviesus“ (dėl semantinės evoliucijos žr. anksčiau).

Pastaba. Petro Dusburgišio nuomonė, kad *Locstete* „Lauk-stėta“ gavęs pavadinimą iš avd. *Laucstiete* (SRP I 109), remiasi turbūt liaudies etimologija. Šis avd. pr. (dk.) *Laucstiete* yra matyt pr. (avd.) **Laukstūt-* – sufikso **-ūt-* vedinys iš adj. balt. (dial.) **lauksta-* „šviesus“ (ar su išvestine jo reikšme, žr. anksčiau).

Pr. (dk.) *Lochstete* ir pan. kitokią kilmę atsargiai suponuoja Toporov PJ V 156.

locutis „bresme (Brachse) – karšis (Cyprinus brama)“ E 562 nom. sg. masc., iš kurio atstatau pr. **lūkutis* „t.p.“ (žr. toliau), t.y. su (balsine raide) *-o-* = (balsis) pr. **-ū-*, o ne (kaip buvo manyta) su *-o-* = pr. **-ā-* arba su *-o-* = pr. **-ā-* (to, kad čia *-o-* = pr. **-ō-*, niekas rimčiau nėra suponavęs).

Brücknerio (AslPh XX 503) ir Milewskio (Sl. Occ. XVIII 31, 42, 49, 54) hipotezei, kad pr. (E 562) *locutis* „karšis“ esąs slavizmas (polonizmas) – iš s. lenk. **lokutb* „alkūnė“ (Milewskio l.c.), negalima pritarti (plg. Endzelīns SV 205, Levin SE 102, Toporov PJ V 341) jau vien štai dėl ko: a) pr. *locutis*, jeigu jis būtų buvęs iš s. lenk. **lokutb* būtų buvęs parašytas ne pr. (E 562) *locutis*, o pr. (E 562) **lacutis* (t.y. su raide **-a-*, o ne *-o-*!), b) sunku patikėti, kad prūsai, garsėję žvejyba, šiai žuviai nebūtų turėję savo (t.y. baltiško) pavadinimo. Apžvalgą kitokių šio pr. žodžio kilmės hipotezių ir dėl jų menko patikimumo žr. Toporov PJ V 340 tt.

Toporovas iškėlė naują hipotezę: pr. *locutis* „karšis“ esąs diminutyvas pr. **lākut-* (Toporov PJ V 342) – sufikso **-ut-* vedinys iš verb. pr. **lāk-* „skleisti garsą (karšių neršimo metu), panašų į lakimo garsą“ < „lakti“ < balt. **lāk-* „lakti“ > lie. *lāk-ti* „t.p.“ ir pan. (Toporov PJ V 345). Tačiau ir šia hipoteze nelengva patikėti: a) pr. *locutis*, laikant jį diminutyvu (Toporov PJ V 342), negali būti vedinys iš verb., b) pr.

locutis segmentą *loc-* skaityti pr. **lāk-* resp. iš čia rekonstruoti verb. pr. **lāk-* „lakti“ (Toporov PJ V 345) labai rizikinga, nes verb. balt.-sl. **lāk-* „lakti“ niekur balt. ir sl. dialektuose (žr. pvz. ESSJ XVI 6–7 s.v. **lokati*) nėra išvirtęs į **lāk-* „t.p.“ (su ilguoju **-ā-*!). Pagaliau šia savo hipoteze mažai tiki ir pats jos autorius: jis teigia, kad Endzelyno žodžiai, jog pr. *locutis* esąs „bez drošas etimologijas“ (Endzelīns l.c.), galiojantys ir dabar (Toporov PJ V 340).

Iš visa to, kas pasakyta, galima teigti, kad pr. (E 562) *locutis* segmentą *loc-* skaityti pr. **lāk-* arba pr. **lāk-* (ar net pr. **lōk-*) nėra patikima. Vadinasi, belieka tą *loc-* skaityti pr. **lūk-* (E ir kituose pr. raštuose raidė *o* neretai perteikia balsį pr. **ū*). Dėl to pr. (E 562) *locutis* „karšis“ skaitau pr. **lūkutis* „t.p.“, kurį laikau sufikso **-ut-* vediniu iš verb. pr. **lūk-* „šviesti“ (dėl jo žr. s.v. *luckis*), plg. pvz. lie. *kiš-ūtis* „tas, kuris visur kišasi“ (Skardžius ŽD 362). Taigi pr. **lukutis* „karšis“ yra iš **-ta* (žuvis), kuri šviečia, turi šviesios spalvės (spalvinė motyvacija!), plg. „spalviškai“ atsiradusius pvz. lie. *kāršis* „Brachse“ (žr. Fraenkel 223 ir liter.), vok. *Brachse* „t.p.“ [< **-ta* (žuvis), kuri žiba“ Kluge 94 t. s.v. *Brachsen*].

lonix „varre (Stier) – bulius“ E 671 nom. sg. masc. = pr. **lōniks*, t.y. **lāniks*. Vok. (E 671) *varre* „t.p.“ = v.v.a. *varre* „t.p.“ (Lex 264). Šį pr. *lonix* taisyti į **ionix* (Smoczynski LeF 528) nėra jokio reikalo.

Pr. (E) **lāniks* „bulius“ < **lānikas* „t.p.“ = „karvės patinas“ yra neseną žodis (žr. toliau), taip pat neseną ir pr. (E) **klentē* „karvė“ = „buliaus patelė“ (žr. *klente*). Atrodo, kad pr. **lānikas* „karvės patinas“ yra iš **-elnės patinas*, plg. pvz.: dusetiškiams *kārvē* „karvė“ neretai yra ir „elnė, briedė“, o *jautis* „karvės patinas“ – ir „elnės, briedės patinas“ (plg. Žulys Baltistica I 157, Toporov PJ V 348).

Subst. pr. **lānikas* („bulius“ = „karvės patinas“ <) „elnės patinas“ gali būti sufikso **-ik-* vedinys iš subst. pr. **lānī* „elnė“, laikytino slavizmu (polonizmu) – iš lenk. *łani* „t.p.“; plg. slavizmą lie. *lonė* (*lonia*) „elnė“ (dėl jo žr. Žulys Baltistica I 155 tt.). Tačiau pr. **lānikas* „elnės patinas“ dėl darybos plg. su lie. (Ryt. Pr.)

stirn-ikas „stirninias“ = „stirnos patinas“ (LKŽ XIII 823) – sufikso *-ik-* vedinį iš *stūrna* (žr. S k a r d ž i u s ŽD 127).

Dėl pr. *lonix* kilmės žr. dar Ž u l y s Baltistica I 155, 157, T o p o r o v PJ V 346–351 ir liter.

lonki „styeg (Steig, Pfad) – takas“ E 800 nom. sg. fem. = pr. **lunkī* su *-on-* = pr. **-un-* (T r a u t m a n n AS 372, E n d z e l i n s SV 205, plg. M a ž i u l i s PKP II 317, T o p o r o v PJ V 351 tt.) ir su *-i* = pr. **-ī* (žr. M a ž i u l i s l.c., T o p o r o v l.c., kitaip – pvz. T r a u t m a n n l.c.). Šis pr. „t a k a s“ etimologiškai siejamas su pr. (E) *lunkis* „k a m p a s“ (žr.), lie. *leūk-ti* ir pan., žr. pvz. T r a u t m a n n l.c. (plg. ir E n d z e l i n s l.c.), T o p o r o v l.c. Tokio siejimo kliūtį „Bet kā saskaņot nozīmes?“ (E n d z e l i n s l.c.), man rodos, vykusiai pašalino T o p o r o v l.c. Tik reikia pridurti, kad žodžio pr. „takas“ d a r y b o s niekas nėra analizavęs.

Subst. (*ī/īā*-kamienis) pr. **lunkī* „takas“ kildintinas iš (subst.) pr. **-lenktumas*“ (plg. ypač T o p o r o v l.c.) ir laikytinas fleksijos (**-ī/-īā*-kamiengalio) vediniu iš adj. (*ā/-o*-kamienio) pr. **lunkā-* „lenktā, išlinkusi“/**lunka-* „lenktas, išlinkęs“, plg. lie. subst. *plikē* „galvos plikumas“ – fleksijos (*ē*-kamiengalio) vedinį iš adj. *plikā* „išplikusi“/*plikas* „išplikeš“ (žr. S k a r d ž i u s ŽD 72); čia pr. *ī(īā)*-kamiengalis funkcinio atžvilgiu panašus į lie. *ē*-kamiengalį (plg. s.v. *kexti*).

Adj. pr. **lunka-* (**lunkā-*) „lenktas“ = la. (< kurš.) *lunks* „lankstus, lenktas“ = lie. dial. *lūnka-* „lenktas“ [su a k ū t i n e šaknimi, plg. subst. lie. *lūnkaūsis* „lenktaausis“ (LKŽ VII 688) < **lūnka-ausis* „t.p.“] suponuoją adj. (*o/ā*-kamienį) balt.-sl. **lūnka-* „lenktas, lankstus ir pan.“ (su akūtine šaknimi; dėl šio balt.-sl. adj. žr. dar s.v.v. *lūnkan*, *lunkis*) – vedinį iš lyties verb. balt.-sl. **lunk-* „linkti“, egzistavusios greta verb. balt.-sl. **link-* „t.p.“ (čia dėl **-un-/*-in-* plg. s.v. *guntwei*) > lie. *liūk-ti* „t.p.“ = la. *lik-t* „t.p.“ Plg. verb. balt. **link-* „linkti“ vedinį adj. balt. (dial.) **linka-* „lenktas“, kurio veldiniai – adj. la. *liks* „krumm“ (ME II 486) bei lie. *līnkas* „lenktas, kreivas“ (LKŽ VII 534); pastarąjį turi ir subst. (mob.) lie. *līnkausis* „lenktaausis“ (l.c.) < **līnka-ausis* „t.p.“ (plg. minėtą lie.

lūnkaūsis „t.p.“). Dėl verb. balt.-sl. **link-/lenk-* „linkti/lenkti“ žr. s.v. *lanctis*.

-ionx, žr. *stanulonx*.

lopis „flamme (Flamme) – liepsna“ E 44 nom. sg. – turbūt (*o*-kamienis, masc.) pr. **lōp's*, t.y. **lāp's* < **lāpas* „t.p.“ (plg. pvz. s.v. *grobis*). Šis pr. subst. (*o*-kamienis) bei jo giminaitis subst. (*ā*-kamienis) la. *lāpa* „deglas, fakelas“ išriedėjo, man rodos, iš adj. (*o/ā*-kamienio) balt. **lāpa-/lāpā-* „žėruojantis/žėruojanti, degantis/deganti“ (dėl tokių subst. kilmės iš adj. plg. pvz. s.v. *lindan*), o iš jo (adj.) fem. lyties balt. **lāpā-* „žėruojanti, deganti“ – fleksijos vedinys subst. lie. *lopė* „deglas, fakelas; skalų ryšulėlis prakurai ar pasišviesti“ (dėl jo darybos plg. s.v. *glumbe*).

Adj. balt. **lāpa-* (**lāpā-*) „žėruojantis, degantis“ kildinu iš verb. balt. **lāp-/lāp-* „žėruoti, degti“ < balt. **lāp-* „t.p.“ (plg. lyčių verb. balt. **grāb-/grāb-* kilmę iš verb. balt. **grāb-*, žr. s.v. *grobis*) < verb. ide. **lāp-* „t.p.“ (> het. *lap-* „t.p.“) → s. air. *lassaim* „žėruoju, liepsnoju“ (< **lap-sami*), oset. *læf-īnæ* „spindulys, šviesa“ ir kt. (dėl medžiagos žr. pvz. T r a u t m a n n BSW 149, A b a j e v IĖS II 19, plg. P o k o r n y I 652 t., T o p o r o v PJ V 353 t.).

Subst. pr. (E) *lopis* „liepsna“ ir pan. bandoma genetiškai sieti dar su s. ind. *lip-* „uždegti“, la. *lip-t* „glänzen, flimmern“, lie. *liep-snā* „Flamme“ ir pan. bei iš visa to atstatyti verb. ide. **lā(i)p-/lāip-/lāp-* „leuchten, brennen“ (P o k o r n y l.c.). Tačiau tokį ide. verb. archetipą suponuoti la. *lip-t* „glänzen, flimmern“ ir pan. aiškiai negali (žr. ir T o p o r o v PJ V 354 tt., plg. pvz. ME II 475 s.v. *lipt*); be to, la. *lipt* „glänzen, flimmern“ ir pan. su s. ind. *lip-* „uždegti“ nesigiminiuoja (žr. M a y r h o f e r III 104).

Pritarti hipotezei, kad pr. (E) *lopis* „liepsna“ ir pan. esą giminaičiai su lie. *lōpas* „lopinyš“, *lōpetā* „Spaten“, *lāpas* „Blatt“ ir pan. ir visi jie esą iš verb. ide. **lēp-/lōp-/lāp-* „būti plokščiam“ (T o p o r o v PJ V 357), taip pat negalėčiau, nes: a) lie. *lōpas* „lopinyš“, *lōpetā* „Spaten“, *lāpas* „Blatt“ ir pan., man rodos, suponuoją ne verb. ide. **lēp-/lōp-/lāp-* „būti plokščiam“ (jis, manau, visiškai neegzistavo, žr. s.v. *lapinis*), bet verb. ide. **lep-/lōp-* „lupti, skusti“ (žr. s.v. *lapinis*), o b) iš pastaro kildinti pr. (E) *lopis* „liepsna“ ir pan. svarbiausia kliūtis yra ta, kad jų giminaitį

pvz. verb. kelt. *lap- (> s. air. *lassaim* „žėruoju, liepsnoju“ ir kt.) paprasčiau (patikimiau) vesti, aišku, ne iš verb. ide. *lōp- (: *lep-), o iš verb. ide. *lāp- . Tiesa, čia galima būtų atsargiai kelti tokią hipotezę: iš to verb. ide. *lōp- (: *lep-) „lupti, skusti“ atsirado (?) semantinis homonimas verb. ide. *lōp- (: *lep-) „medžio s k u t i m u išgauti ugnį“ > „uždegti“, vėliau (gal dėl tabu) perdirbtas į verb. ide. *lāp- „t.p.“ (??).

lopto „spate (Spaten) – lopeta“ E 548 nom. sg. fem. = pr. *lōptō; t.y. *lāptā. Šis pr. nomen instrumenti yra, man rodos, iš subst. (ā-kamienio) pr. *lāptā [ar *lāpetā (su nekirčiuotu *-e-)?] „lopeta“ < *,ta, kuri skutanti (žemė)“ ← adj. (o/ā-kamienis) fem. pr. (vak. balt.) *lāptā „skutanti; skusta“ – sufikso *-tā- vedinys iš verb. balt.(-sl.) *lāp- (*lāp-) „lupti, skusti“ (dėl jo žr. s.v. *lapinis*); plg. pvz. ryt. balt. subst. (nomen instrumenti) *slōtā „šluota (Bessen)“ (> lie. *šluota* „t.p.“ = la. *sluōta* „t.p.“) = „ta, kuri šluojanti“ ← adj. (o/ā-kamienis) fem. *slōtā „šluojanti; šluotā“ (> partic. praet. pass. fem. lie. *šluotā* ir pan.) ← verb. *slō- „šluoti (fegen)“ (> lie. *šluo-ti* „t.p.“), žr. S k a r d ž i u s ŽD 324. Plg. dar s.v. *laipto*.

Iš to paties verb. balt.(-sl.) *lāp- (*lāp-) „lupti, skusti“ bus atsiradę: a) sufikso *-stā- (fem.) vedinys ryt. balt. dial. adj. (o/ā-kamienis) fem. *lāpstā „skutanti; skusta“ → subst. (nomen instrumenti) *lāpstā „ta, kuri skutanti“ = „lopeta“ > la. *lāpsta* „t.p.“ [plg. pvz. lie. subst. *kup-stā* „kupstas“ (ir *kūp-stas* „t.p.“!) ← adj. (o/ā-kamienis) fem. *kup-stā „kylanti, besipučianti“ ← verb. *kūp-ti* „kilti, pūstis“], b) sufikso *-etā- (fem.) vedinys ryt. balt. dial. adj. (o/ā-kamienis) fem. *lāp-etā „skutanti“ (dėl deverbalyvinių sufikso *-eta-/*-etā- adjektyvų žr. S k a r d ž i u s ŽD 339–340 → subst. (nomen instrumenti) *lāpetā „ta, kuri skutanti“ = „lopeta“ > lie. *lōpetā* „t.p.“ [plg. pvz. lie. subst. *kūpetā* „šieno kūgis, kupetys“ ← adj. (o/ā-kamienis) fem. *kup-etā „kylanti, besipučianti“ ← verb. *kūp-ti* „kilti, pūsti“].

Taigi pr.-lie.-la. nomina instrumenti (ā-kamieniai) „lopeta“ yra deadjektyvai – iš adj. (o/ā-kamienių) fem. lyčių (ā-kamienių) *,„skutanti; skusta“, išvestų iš verb. balt.(-sl.) *lāp- (*lāp-) „lupti, skusti“. Panašią kilmę suponuoju ir subst. (ā-kamieniam nomen

instrumenti) sl. *lāpātā „lopeta“ (> s. sl. *lopata* „t.p.“ ir kt.): jis yra veikiausiai iš (subst.) sl. *lāpātā „ta, kuri skutanti“ ← adj. (o/ā-kamienis) fem. *lāpātā „skutanti; skusta“, o šis turbūt laikytinas sufikso *-tā- (*-tā-) vediniu iš verb. (intens. resp. iterat.) sl.-balt. dial. *lāpā-ti „lupti, skusti“ ← verb. (ne intens. resp. ne iterat.) balt.-sl. *lāp- (*lāp-) „t.p.“ (žr. toliau). Dėl tos subst. sl. *lāpātā „lopeta“ darybos plg. minėtą subst. pr. *lāptā „lopeta“, kilusį iš adj. (o/ā-kamienio) fem. pr. (vak. balt.) *lāp-tā „skutanti; skusta“, kuris irgi to paties sufikso *-tā- (*-ta-) vedinys iš to paties verb. (tik ne intens. resp. ne iterat.) balt.-sl. *lāp- (*lāp-) „lupti, skusti“ (žr. anksčiau).

Verb. (intens. resp. iterat.) sl.-balt. dial. *lāpā-ti „lupti, skusti“, man rodos, slypi ekspresyvuose (sl. *lopa-ti* „t.p.“ >) ukr. *лónamu* „стучать, хлопать; ж а д н о е с т ь“ ir kt. (dėl medžiagos žr. ESSJ XVI 45), (ryt. balt. dial. *lāpā-ti „lupti, skusti“ >) lie. *lapóti* „su garsu ęsti, godžiai valgyti; skubiai vyktyti“ (LKŽ VII 153 s.v. 2 *lapóti*); dėl jų kilmės iš *,„lupti, skusti“ plg. pvz. lie. *lūpti, skūsti*, turinčius ir ekspresyvinės (išvestinės) reikšmės, visiškai panašias į minėtų verb. ukr. *лонamu* ir pan. bei lie. *lapóti* reikšmės. Tiesa, šiuos verb. (ekspresyvinius) sl. *lopati ir lie. *lapóti* įprasta laikyti onomatopėjinės kilmės žodžiais (pvz. ESSJ XVI 46, F r a e n k e l 241). Su tuo gal ir galima būtų iš dalies sutikti: tuos sl. ir balt. dial. verba galbūt kontaminaciškai veikė kiti žodžiai – panašūs onomatopėjinės kilmės verba. P a s t a b a. Dėl minėto ekspresyvo verb. lie. *lapóti* (< *,„lupti, skusti“) plg. jo lytį verb. lie. *lapóti* „atidaryti, atsegti“ (LKŽ VII 153 t. s.v. 3 *lapóti*), kurio kilmė (ekspresyvinė) iš *,(at)lupti, (at)skusti“ yra dar aiškesnė.

Verb. (intens. resp. iterat.) sl.-balt. dial. *lāpā-ti „lupti, skusti“ ← verb. (ne intens. resp. ne iterat.) balt.-sl. *lāp- (*lāp-) „t.p.“ (žr. s.v. l a p i n i s) plg. pvz. su verb. (intens. resp. iterat.) balt.-sl. *kāpā-(ti) „kirsti ir pan.“ ← verb. (ne intens. resp. ne iterat.) balt.-sl. *kāp- (*kāp-) „t.p.“ (žr. s.v. *enkopts*).

Taigi subst. pr. *lāptā „lopeta“, lie. *lōpetā* „t.p.“, la. *lāpsta* „t.p.“, sl. *lāpātā „t.p.“ laikytini savarankiškais atskirų balt.-sl. dialektų dariniais iš to paties verb. balt.-sl. *lāp-/lāp- „lupti, skusti“ ← *lep-/lap- „t.p.“ < ide. *lep-/lop- „t.p.“ (dėl jo žr. s.v. *lapinis*), iš

kurio bus atsiradęs ir het. (verb. **lap-* „t.p.“ →) subst. *lappa-* „lopeta“. Visų tų balt.-sl. žodžių „lopeta“ (ir net het. žodžio „lope-ta“) kilmę įprasta kitaip aiškinti (žr. pvz. T o p o r o v PJ V 359–363 ir liter., ESSJ XVI 41–43 ir liter.); o taip yra dėl to, kad tuos žodžius, nesigilinant į jų d a r y b o s istoriją, jų šaknimi balt.-sl. **lāp-/lāp-* įprasta siėti su verb. ide. **lēp-/lōp-/lāp-* „būti plokščiam“, kuris, man rodos, iš viso neegzistavo (žr. s.v. *lapinis*).

lubbo „bret (Brett) – lenta, luba (Deckenbrett)“ E 206 nom. sg. fem. = pr. **lubō*, t.y. **lubā*. Iš E konteksto, kuriame šis E 206 žodis yra tarp (E 204 „stogas“ bei) E 205 „pastogė, aukštas“ ir E 207 „asla, grindys“, galima suponuoti, kad pr. (E) **lubā* čia (t.y. E 206) pavartotas platesne reikšme – „lubų leňtos“ = „lūbos (bretterne Decke)“ (žr. dar T o p o r o v PJ V 370 tt.), plg. jo giminaitį lie. dial. *lubā* „lubos (bretterne Decke)“ (LKŽ VII 669 s.v. *lubā* 2) greta lie. *lubā* „lubų lenta (Deckenbrett); luobas (Linden-, Tannenrinde)“ (LKŽ VII 669 s.v.v. *lubā* 1, *lubā* 3) = la. *luba* „Linden-, Tannenrinde; die lange Dachschindel; das Brett, namentl. ein Ablegebrett an der Wand, Regal“ (ME II 509). Iš tų pr., lie. ir la. žodžių nesunku atstatyti subst. (*ā*-kamienį, nom. sg. fem.) balt. **lubā* „luobas (ypač eglės)“, greta kurio matyt buvo ir subst. (*o*-kamienis, turbūt neutr., nom.-acc. sg.) balt. (dial.) **luba(n)* „t.p.“ (> **„žievė, pluta“* > pr. **luban* „kiaušas, makaulė“, žr. s.v. *arglobis*) = sl. **lǫbъ* (> ček. *leb* „kiaušas, kaukolė“ ir kt., žr. s.v. *arglobis*); čia fleksija sl. **-ъ* (nom. sg. masc.) gali būti iš balt.-sl. dial. **-an* (nom.-acc. sg. neutr.), plg. pvz. s.v. *lino*.

Tie du balt.-sl. subst. „luobas (ypač eglės)“ (*o*-resp. *ā*-kamieniai, neutr. resp. fem.) galėtų būti iš adj. (*o/ā*-kamienio) balt.-sl. **luba-* (**lubā-*) „(at)luptas“ (plg. pvz. s.v. *garian*) – vedinys iš verb. balt.-sl. **lub-* „lupti (abschälen, entrinden)“. Greta pastarojo buvo ir lytis verb. balt.-sl. **laub-* „t.p.“, iš kurios panašiai (kaip iš minėto verb. balt.-sl. **lub-*) bus atsiradę: adj. (*o/ā*-kamienis) balt.-sl. **lauba-* (**laubā-*) „(at)luptas“ → subst. (*o*-kamienis, neutr., nom.-acc. sg.) balt.-sl. **lauba(n)* „luobas“ [> subst. (masc.) lie. *luobas* = la. *luobs* „Schale“ (čia dėl *-uo-* < **-au* žr. M a ž i u l i s BS 45 t.) ir sl. **lubъ* „t.p.“] resp. subst. (*ā*-kamienis, nom. sg.

fem.) balt.-sl. **laubā* „luobas“ [> lie. *luoba* „t.p.“ = la. *luōba* (žr. ME II 521) ir sl. **luba* (žr. ESSJ XVI 154).

Verb. balt.-sl. **l(a)ub-* „lupti“ yra iš verb. ide. dial. **l(e/o)ub(h)-* „t.p.“ (P o k o r n y I 690; turbūt ekskliuzyvi protobalt.-sl.-germ. leksinė bendrybė, plg. S t a n g LS 34), greta kurio bus egzistavusi lytis verb. ide. **l(e/o)up-* „t.p.“ (> lie. *lūp-ti* „t.p.“ ir kt., žr. P o k o r n y I 690 t.). Verb. ide. **l(e/o)ub(h)-/l(e/o)up-* „lupti“ yra veikiausiai determinatyvo **-b(h)-/l(e/o)up-* išplėstas verb. ide. **l(e/o)u-* „atrėžti, atskirti“ [P o k o r n y I 681 (s.v. 2. *leu-*), 690 (s.v. *leup-*)].

Dėl pr. (E 206) *lubbo* etimologijos (artimosios ir tolimosios) plg. T r a u t m a n n AS 372 (ir liter.), B ū g a I 212, II 164, 452, T r a u t m a n n BSW 150 t., ME II 509 (s.v. *luba*, ir liter.), E n d z e l i n s SV 205 t., S k a r d ž i u s ŽD 43, F r a e n k e l 388 (ir liter.), P o k o r n y I 690, T o p o r o v PJ V 370–375 (ir liter.).

lūbeniks „Priester – sutuokėjas“ III 99₂₁ [63₈], III 109₄ [67₃₄], *lūbenigs* „sutuokėjas“ III 107₁₂ [67₂₀] nom. sg. masc. = pr. **lūb(e)niks* (kirčiuotas skiemuo – **lū-*) < **lūbeniks* „t.p.“ (*o*-kamienis, nom. sg. masc.) – sufikso **-enik-* vedinys iš subst. (*o*-kamienio, masc.) pr. **lūba-* „santuoka, sutuoktuvės“ (dėl jo žr. *lūbi*).

lūbi III 17₁₉ [19₉], turimas frazės *stas L ū b i b h e Crixitisnālaiskas* (III 17₁₉), verstos iš *das Tre w = vnd Tauffbüchlein* (III 17_{9–10}; žr. dar PKP II 101, išn. 11), yra implicite suvokto kompozito pr. **lūbilāiskas* (plg. pr. **krikstilāiskas*, žr. *cixiti lāiskas*) pirmasis sandas pr. **lūbi-* vietoj senesnio pr. **lūba-* (plg. pr. **butitavs*, žr. s.v. *butta tawas*), kuris suponuoja subst. (*o*-kamienį, masc.) pr. **lūba-* „santuoka, sutuoktuvės“, matyt sutrumpėjusį iš pr. **salūba-* „t.p.“ (dėl jo žr. *salūban*). Žr. dar T o p o r o v PJ V 367 t. (ir liter.).

ludini „wirtyne (Wirtin) – šeiminkė“ E 186 nom. sg. fem. yra, man rodos, pr. **lūdinī* „t.p.“ (*ī/ā*-kamienis), žr. toliau.

Jau seniai manoma, kad pr. (E 186) *ludini* turįs fleksiją pr. **-ī* iš pr. **-i* arba iš pr. **-ē* ir esąs sufikso pr. **-in-* vedinys iš slavizmo (polonizmo) pr. (E 185) *ludis* (T r a u t m a n n AS 372, E n d z e l i n s SV 45, M i l e w s k i Sl. Occ. XVIII 25, 34). Su tokia nuomone, kurią laikau šiaip jau teisinga (nors ir nepakan-

kamai pagrįsta, žr. toliau), nesutinka L e v i n SE 58, 97: jis, iš pr. (E 186) *ludini* ir pr. (E 185) *ludis* rekonstruodamas pr. **lūdinī* [su fleksija pr. *-ī iš (/jā-kamienės) pr. *-ī] resp. pr. **lūdis*, suponuoją, kad pastarasis (t.y. pr. **lūdis*) esąs retrogradinis darinys iš pr. **lūdinī*, o šis atsiradęs kaip gretiminė lytis (fem.!) iš slavizmo (masc.!) pr. **lūdinis* < sl. (lenk.) **ludin* (L e v i n l.c., tam priitarė T o p o r o v PJ V 375 t., plg. S c h m a l s t i e g SP 267 t.). Tokia nuomonė man neatrodo patikima, nes: a) jos laikantis čia reikėtų rekonstruoti ne pr. **lūdinī* (sic L e v i n l.c., T o p o r o v l.c.) ir pr. **lūdis* (sic L e v i n l.c.), o pr. **lūdinī* resp. pr. **lūdis*, b) pr. (E 186) *ludini* ir pr. (E 185) *ludis* iš tikrųjų rekonstruotini į pr. **lūdinī* resp. pr. **lūdis* (žr. toliau), c) pr. **lūdis* negali būti retrogradinis darinys iš pr. **lūdinī* (žr. toliau).

Pr. (E 186) *ludini* „šeimininkė“ yra veikiausiai /jā-kamienis subst. (nom. sg. fem.) pr. **lūdinī* „t.p.“ (dėl *-ī žr. s.v. *kexti*), kildintinas matyt iš adj. (/jā-kamienio, fem., nom. sg.) pr. **lūdinī* „šeimininkė (moteris)“ [= *,ta (moteris), kuri susijusi su šeimininku“], o šis – sufikso pr. *-inī (nom. sg. fem.) vedinys iš subst. (masc.) pr. **lūdis* „šeimininkas; žmogus“ (dėl jo žr. *ludis*). Tam, kad pr. **lūdinī* „šeimininkė“ yra sufikso pr. *-in- vedinys (iš pr. **lūdis* „šeimininkas“), matyt turėjo įtakos ir vok. (E 186) *wirtyne* „šeimininkė“ – sufikso vok. -in- vedinys [iš vok. (E 185) *wirt* „šeimininkas“]; plg. pr. (III 101₂₀) *wjrinan* (acc. sg. fem.) ≈ pr. (nom. sg. fem.) **vīr-in-a* (< *-ā) „Männ-in“ (← pr. **vīrs* „Mann“). Plg. dar lie. *diev-in-ē* „(vok.) Gött-in“ (iš Nesselmanno Žodyno, žr. LKŽ II² 520) = „deivė“ ← *diēvas* „Gott“ (plg. S k a r d ž i u s ŽD 266) arba lie. (SzPS I 163₁₂) *pranašinė* „(lenk.) prorok-in-i“ = „pranašė“ ← *prānašas* „(lenk.) prorok“ = „pranašas“ (plg. S k a r d ž i u s l.c.); čia dėl santykio tarp lie. -inē ir pr. *-inī, tiksliau, tarp fleksijų (nom. sg. fem.) lie. -ē ir pr. *-ī žr. s.v. *kexti*.

ludis „wirt (Wirt) – šeimininkas“ E 185, „mensch (Mensch) – žmogus“ GrG 4, *ludysz* „t.p.“ GrA 40, „homo – t.p.“ GrF 60 nom. sg. masc. = pr. **lūdis* „šeimininkas; žmogus“ (i-kamienis, žr. toliau), kurį įprasta laikyti slavizmu-polonizmu (B r ü c k n e r AslPh XX 487, T r a u t m a n n AS 372, E n d z e l i n s l.c., M i l e w s k i Sl. Occ. XVIII 25, 34, F r a e n k e l LPosn. II

101, L e v i n SE 58 t., 88, T o p o r o v l.c.). Pritariant tokiai šio pr. žodžio kilmei, reikia pasakyti, kad ji visgi dar nėra galutinai atskleista (žr. ir T o p o r o v PJ V 378); hipotezė (visai nauja!), kad pr. (E, Gr) *ludis* esąs retrogradinis darinys iš slavizmo pr. (E) *ludini* (L e v i n SE 58, plg. T o p o r o v PJ V 376), nėra patikima (žr. toliau ir s.v. *ludini*).

Pr. (E, Gr) **lūdis* „šeimininkas; žmogus“ (nom. sg. masc.) yra matyt iš „žmogus (vyras) kaip šeimynos galva“ = „personifikuotas šeimynos atstovas“ ← „šeimyna“ < (nomen collectivum) *,žmonės“ (plg. T o p o r o v PJ V 379–380).

Atrodo, kad subst. (nom. sg. masc.) pr. **lūdis* „žmonės“ (socialinis terminas!) yra ne grynas slavizmas (polonizmas), o a p s l a v i n t a s (jo šaknies vokalizmo atžvilgiu) žodis: iš pradžių matyt buvo subst. (nom. sg. masc.) pr. **lāudis* „žmonės“ (socialinis terminas!), kuris vėliau, veikiamas labai panašaus (fonetiškai ir semantiškai) subst. (nom. sg. masc.) sl. (lenk.) **ludb* „t.p.“, savo šaknies vokalizmo atžvilgiu buvo perdirbtas (apslavintas) į subst. (nom. sg. masc.) pr. **lūdis* „t.p.“ (plg. T o p o r o v PJ V 380); plg. pvz. lie. **mēsà* „mėsa“ (žr. s.v. *menso*), kuris, veikiamas labai panašaus rus. *мясо* „t.p.“, buvo perdirbtas (apslavintas) į lie. (aukšt.) *mēsà* „t.p.“ (su apslavintu šaknies vokalizmu!).

Suponuoti minėtą subst. (i-kamienį, nom. sg. masc.) pr. **lāudis* „žmonės“ (būtent ir su tokiu šaknies vokalizmu) verčia ta aplinkybė, kad yra lie. *liāudis* „t.p.“ (sg., fem. < masc.) bei la. *lāudis* „t.p.“ (pl., masc.) ir sl. **ludb* (sg., masc.)/**ludbe* „t.p.“ (pl., masc.): „wenn die Litauer-Letten und Slawen ein gemeinsames Wort haben, so konnte es auch im Altpreußischen vorkommen“ (M a ž i u l i s ZfSI XXIX 167).

Visa tai, man rodos, leidžia atstatyti socialinį terminą subst. (nom. sg. masc.) balt.-sl. **lāudis* < **leudis* „žmonės“ (nomen collectivum, sg. tantum), iš kurio bus atsiradę a) subst. (nom. sg. masc.) balt.-sl. dial. **leudis* „t.p.“ > **lāudis* „t.p.“ (nomen collectivum, sg. tantum) > lie. *liāudis* „t.p.“ (apie jį plačiau žr. K a r a c i e j u s LKK XIX 126 t.) bei pr. **lāudis* „t.p.“ (žr. anksčiau) ir sl. **ludb* „t.p.“ (dėl jo žr. ESSJ XV 195, 199) ir b) subst. (nom. pl. masc.)

balt.-sl. dial. **leudejes* > **ljaudejes* „t.p.“ (nomen collectivum, pl.) → la. *laudis* „t.p.“ (pl.!) bei sl. **ludbje* „t.p.“

Subst. (nomen collectivum, sg. tantum) balt.-sl. **leudi-* „žmonės“ = „laisvieji žmonės (vyrai)“ kildintinas iš subst. ide **leudhi-* „t.p.“ [= „laisvieji žmonės (vyrai)“, plg. Benveniste Vocab. I 323, Gamkrelidze-Ivanov II 477, Toporov PJ V 381 t., plg. ir Endzelīns l.c.], iš kurio – s.v.a. *liut* „liaudis, žmonės“ ir kt. [Pokorny I 684 t. (s.v. l. *leudh-*), Gamkrelidze-Ivanov l.c., Toporov l.c.]. Subst. ide **leudhi-* „laisvieji žmonės (vyrai)“ < (matyt) **užaugusieji* (žmonės-vyrai)“ yra vedinys iš verb. ide **leudh-* „augti, kilti“ (> s. ind. *ródh-ati* „kyla, auga“, go. *liudan* „augti“ ir pan., žr. Pokorny l.c.).

Pastaba. Minėtus subst. lie. *liáudis* ir kt. etimologiškai sieti su verb. lie. *liūd-ėti* ir pan. (Karaliūnas Baltistica XII 89, plg. Karaciejus l.c., Toporov PJ V 380) nepatikima: lie. *liūd-ėti* ir pan. yra kitokios kilmės (žr. s.v. *laustinėti*).

lugis „kuche (Kuchen) – pyragas“ E 341 yra turbūt pr. **lūgīs* (ar **lugīs*) „t.p.“ (nom. sg. masc.) < **tai* (pyragas), kas turi tam tikro išlinkimo, lenktumo“ (plg. Toporov PJ V 384 t.) < **išlinkimas, lenktumas* – fleksijos vedinys iš verb. pr. < balt. **lūg-* „linkti“, kuris gali būti praet. lytis greta verb. (inf., praes.) balt. **lug-* „t.p.“ [plg. pvz. verb. balt. **greb-* (inf., praes.)/(praet.) **grēb-*, žr. s.v. *grobis*]. Šis verb. balt. **lug-/lūg-* „linkti“ slypi daugelyje žodžių – pvz.: lie. *lūgnas* „lankstus“, *lūgnas* „liūnas“ (LKŽ VII 672; < **tai*, kas linksta“), *lūgas* (*lūgas*) „liūnas, klampynė“ (LKŽ VII 671), la. *luga* „liūnas“ (ME II 510 s.v. II *luga*), lie. (ež., up.) *Lūgas, Lūgnas*, la. *Ludza* ir kt. Plg. Būga I 369, 461, Urbutis Baltistica VIII 208 t., Vanagas HŽ 196 tt., Toporov PJ V 386.

Verb. balt. **lug-* (: **lūg-*) „linkti“ kildintinas iš verb. balt.-sl. **l(e/a)ug-* „lenkti, linkti“ (→ subst. rus. *лужа* „klanas“ ir kt.), greta kurio (su determinatyvu **-g-*) bus buvęs ir verb. (su determinatyvu **-k-*) balt.-sl. **l(e/a)uk-* „t.p.“ (plg. Būga l.c., Urbutis l.c.). Dėl verb. balt.-sl. **l(e/a)ug-* „lenkti, linkti“ < ide. **l(e/o)ug-* „t.p.“ žr. Pokorny I 687 t.

Pr. (E 34) *lugis* sieti su s. lie. *lagonė* „paplotelis“ (Benzenger BB XXIII 320, Trautmann AS 372), aišku, negalima (Endzelīns SV 206).

luysis „luchs (Luchs) – lūšis“ E 666 nom. sg. masc. = pr. **luisis* „t.p.“ (*i*-kamienis) = pr. (vv.) **Luis-* (= dk. *Luysen* ir pan. Gerullis ON 91) greta pr. (vv.) **Lūs-* [= dk. *Lusen* ir pan. Gerullis l.c., žr. dar Gerullis ON 92 (s.v.v. *Luselauke, Lusygeynen*), 93 (s.v. *Lusinemedien*)], kuris suponuoja lytį subst. (*i*-kamienį) pr. **lūsis* „lūšis“ < balt. **lūšis* „t.p.“ > lie. *lūšis* „t.p.“ [masc. ir (masc. >) fem., žr. Būga II 58 t.] = la. *lūsis* „t.p.“ Iš lie. dial. *lūnšis* „t.p.“ atstatyti balt. (dial.) **lunšis* „t.p.“ (pvz. Fraenkel 392, Gamkrelidze-Ivanov II 512) nedėrėtų (žr. Būga II 59, 549, Trautmann BSW 164).

Reikia pasakyti, kad pr. (E 666) *luysis* raidžių *-uy-* fonetinė vertė yra iki šiol neišspręsta problema, apie visa tai (ir liter.) plačiau žr. Toporov PJ V 388 t., kur dėl to prieita prie tokios išvados: „*luysis* ... составляет проблему, едва ли пока разрешимую“ (Toporov PJ V 389); tiesa, pats Toporovas daugiau linksta prie Endzelyno nuomonės (Endzelīns FBR XII 148, XV 101) – iš pr. *luysis* atstato pr. **lūsis* (Toporov PJ V 394).

Manychiau, kad pr. (E 666) *luysis* atspindi pr. dial. **luisis*, perdirtą iš senesnio pr. **lūsis*. Tokį perdirtimą bus nulėmę tai, kad pr. **lūsis* „lūšis“ tabuistiniu aspektu (lūšies pavadinimams, kaip žinoma, būdingas tabu!) buvo tam tikras ekspresyvas ir dėl to jis galėjo būti perdirtas „ekspresyviškai“ (plg. tai, kas toliau pasakytą dėl sl. **ryśb* „lūšis“ kilmės) – jo balsis pr. **-ū-* galėjo būti perdirtas (pakeistas) į „ekspresyvinį“ pr. dial. **-ui-*; nėra pamato nesuponuoti, kad egzistavo „ekspresyvinis“ pr. dial. **ui-*, panašus į (tik gal retesnis už) „ekspresyvinį“ lie.-la. *ui* (dėl jo žr. Stang Vergl. Gr. 71–72, Mažiulis BS 57; žr. dar s.v. *cussis*).

Subst. (*i*-kamienis) balt. **lūsis* „lūšis“ yra veikiausiai iš subst. (*i*-kamienio) balt.-sl. **lūšis* „t.p.“, kuris (tabuistinis žodis!) „ekspresyviškai“ (tabuistiškai) buvo perdirtas (plg. tai, kas anksčiau pasakytą dėl pr. dial. **luisis* kilmės) į sl. **rūšis* „lūšis“ (> sl. **ryśb*

„t.p.“ > rus. *пысь* „t.p.“ ir kt.) – jo segmentas (balt.-)sl. **l-* buvo „ekspresyviškai“ (tabuistiškai) perdirbtas (pakeistas) į sl. **r-* (veikiant kažkokiam sl. prokalbės žodžiui, turėjusiam sl. **r-*). Plg. pvz. Trautmann BSW 164, Vasmer III 530 t. (ir liter.), Toporov PJ V 389 tt. (ir liter.).

Subst. (*i*-kamienis) balt.-sl. **lūšis*, lūšis“ kildintinas matyt iš subst. (*K*-kamienio) balt.-sl. **lūš-* „t.p.“ (plg. Būga II 59, 549, Machek EŠČ 527), kuris bei jo giminaičiai gr. *λύγξ* „t.p.“, germ. **luhs-* „t.p.“ (→ s.v.a. *luhs* „t.p.“ ir pan. Kluge 448) ir kt. (žr. pvz. Pokorny 1690, Gamkrelidze-Ivanov II 511 t.), manyčiau, visi (tarp jų ir balt.-sl. **lūš-* „lūšis“ – dėl balsio **ū-* ilgumo) turi tam tikrų fonetinių arba darybinių-morfologinių inovacijų (atsiradusių turbūt ir dėl tabu; žr. dar Gamkrelidze-Ivanov II 512), t.y. jie visi suponuoja, rodos, subst. (*K*-kamienį) ide. **luk-* „šviesios (balsvos) spalvos žvėris (ypač lūšis)“ [t.y. turbūt su trumpuoju (ne ilguoju) ide. **u-* ← verb. ide. **l(e/o)uk-* „šviesti“ (dėl jo žr. s.v. *laucks*, *laukūt*). Plg. pvz. Pokorny l.c., Gamkrelidze-Ivanov l.c., Toporov PJ V 390 t.

Lukas „Lucas – Lukas“ III 73₂₂ [49₃] (= *Lukoschius* VE 31₂), *Lucas* „Luce – t.p.“ III 87₁₈ [55₂₃] avd. nom. sg. masc. yra lo. (vok.), o ne pr. lytis: jeigu ji būtų prūsiška, tai būtų buvę parašyta (III 73₂₂ resp. III 87₁₈) ne *Lukas* resp. *Lucas* „Lukas“, o **Luks* „t.p.“ arba **Lux* „t.p.“ (plg. s.v. *Marx*).

-luke, žr. *kāimaluke*.

luckis „schyt (Scheit) – pliauska“ E 640 nom. sg. = [turbūt *i*-kamienis (žr. toliau), masc. ar fem.] pr. **lukis*. Jis iš tikrųjų buvo matyt „pliauska; balana (skala)“ (plg. lie. *pliauskà* „t.p.“ LKŽ X 208) = „atskeltas medienos gabalas (tam tikras)“ < **„atskeltos medienos spalva – šviesusumas“* (atskeltos medienos paviršiaus spalva šviesesnė už neskeltos medienos, t.y. rąsto, paviršiaus spalvą!) < **„šviesumas“* < **„tai, kas šviečia“* (plg. Toporov PJ V 397 t.).

Subst. pr. **lukis* „tai, kas šviečia“ – fleksijos (t.y. *i*-kamiengalio) vedinys iš verb. pr. **luk-* (: **lauk-*) „šviesti“ < balt.-sl. **l(e/a)uk-* „t.p.“ < ide. **l(e/o)uk-* „t.p.“ (žr. s.v. *laukūt*) > ind.-iran. **r(e)*

a)uk- „t.p.“ → subst. (*i*-kamienis) s. ind. *rūci-* „šviesa, spindesys“. Plg. verb. (balt.-)sl. **lauk-* „šviesti“ → subst. (irgi *i*-kamienį) sl. **lauki-* „tai, kas šviečia“ > **lučb* [> serb.-chorv. *lūč* „balana (skala), skiedra; fakelas; šviesa; spindulys“ ir kt. ESSJ XVI 163 t.]; panašios darybos yra subst. (*i*-kamienis) s.v.a. *lauc* (*loug*) „liepsna“ ir pan. Atsižvelgiant į čia minėtus subst. s. ind. *rūci*, sl. **lučb*, s.v.a. *lauc* ir pan. (*i*-kamienius!), galima suponuoti, kad subst. pr. (E 640) *luckis* buvo irgi *i*-kamienis, t.y. pr. **lukis* (masc. ar fem.).

Plg. Burda KSB VI 397, Trautmann AS 372, Trautmann BSW 151, Endzelīns SV 206, Fraenkel 344, 388, Pokorny 1689, ESSJ XVI 164, Toporov PJ V 396 tt. (ir liter.).

lunkan „bast (Bast) – lunkas (karna)“ E 644 nom. (-acc.) sg. neutr. = (subst.) pr. **lūnkan* (su akūtinu **-un-*) < subst. (*o*-kamienis, nom.-acc. sg. neutr.) vak. balt. **lunkan* „t.p.“ = subst. (*o*-kamienis, nom.-acc. sg. neutr.) ryt. balt. **lūnkā* „t.p.“ (→ suom. *lunka* „žievės atsiknojomimas“) > lie. *lūnkas* „t.p.“ = la. *lūks* „t.p.“ (čia lie. -la. masc. iš neutr.). Turime subst. (*o*-kamienį, nom.-acc. sg. neutr.) balt. **lūnka(n)* „t.p.“, dėl kurio fleksijos **-ā(n)* žr. Mažiulis BS 85 tt. (ir liter.). Paštas. Manyti, kad lie. dial. *lizdā* „lizdas“ (fem., nom. sg.) esąs iš **lizdā* „t.p.“ (neutr., nom.-acc. sg.) ir padedąs rekonstruoti subst. (neutr., nom.-acc. sg.) ryt. balt. (dial.) **lūnkā* „lunkas“ (Toporov PJ V 408), per drąsu: tą lie. dial. (*lizd*)-ā (fem.) kildinti iš **l(izd)-ā* (neutr.) negalima.

Balt. **lūnkā(n)* „lunkas“ įprasta laikyti giminaičiu su sl. **lyko* „t.p.“ (> serb.-chorv. *liko* „t.p.“, rus. *лыко* „t.p.“ ir kt.), žr. pvz. Trautmann AS 373, Trautmann BSW 163 t., Vasmer II 541 t., Fraenkel 390 t., Toporov PJ V 409 tt. (ir liter.); tačiau tą balt. ir sl. žodžių dėl sl. **y-* (jį kildinti iš **-un-* tikrai neleįgva) nelaiko giminaičiais pvz. ESSJ XVII 30 (ir liter.). Anot Būgos (II 691), sl. **lyko* esąs iš **lūk-*, o lie. *lūnkas* turįs infiksą *-n-*.

Po Toporovo (l.c.) tyrinėjimo dabar galima drąsiau spėti, kad sl. **lyko* „lunkas“ įprastinis (tradicinis) kildinimas iš sl. **lūnkā* „t.p.“ nėra negalimas. Bet reikia pasakyti, kad balt.-sl. **lūnkā(n)*

„t.p.“ daryba iki šiol neanalizuota, o dėl to ir pati jo etimologija kaip buvo neaiški (žr. pvz. Trautmann BSW 164, Vasmer l.c. ir liter., Fraenkel l.c. ir liter.), taip ir dabar pasilieka neišryškinta (žr. pvz. Toporov PJ V 414).

Subst. (neutr., su akūtine šaknimi) balt.-sl. **lunkā(n)* „lunkas“ (sg., nom.-acc.) bus buvęs matyt baritonas, o jo lytis (pl., nom.-acc.) balt.-sl. **lunkā* „lunkai“ – oksitoninė: vėliau „lunko“ paradigma slavams, lietuviams (turbūt ir prūsams) pasidarė ištiesai baritoninė, o latviams – nebaritoninė (la. *lūks* „lunkas“); apie visa tai plačiau žr. Kortlandt Baltistica XVIII 5–6 (ir liter.), Toporov PJ V 407 (ir liter.). Dialektinės lytis (masc.) serb.-chorv. *līk* „lunkas“, slovėn. *līk* „t.p.“ ir pan. kildinti iš subst. (masc., nom. sg.) sl. dial. **lunkās* „t.p.“ (Toporov PJ V 409), man rodos, nėra būtina: tos lytis galėtų suponuoti subst. (neutr., nom.-acc. sg.) sl. dial. **lunkan* „t.p.“ (plg. Mažiulis l.c.).

Greta subst. (o-kamienio, neutr. nom.-acc. sg.) balt.-sl. **lunka(n)* „lunkas“ matyt egzistavo ir subst. (ā-kamienis, fem. nom. sg.) balt.-sl. dial. *lunkā* „t.p.“ > lie. dial. *lunka* „t.p.“ (LKŽ VII 687), rus. dial. *лыка* „t.p.“ ir kt. (medžiagą žr. apud Toporov PJ V 408 t.). Šiuos subst. (o-/ā-kamienius) balt.-sl. **lunkā(n)* „lunkas“ */*lunkā* „t.p.“ kildinu iš (subst.) **lankstumas* „ir toliau, atsižvelgdamas į jų morfologinę (o- resp. ā-kamienę) gretybę, – iš adj. (o-kamienio, neutr. nom.-acc. sg.) balt.-sl. **lunka(n)* resp. iš adj. (ā-kamienio, fem. nom. sg.) balt.-sl. **lunkā* (plg. pvz. s.v. *lindan*), t.y. iš adj. (o/ā-kamienio) balt.-sl. **lunka-/*lunkā-* „lankstus, linkstantis, lenktas“, dėl kurio kilmės žr. s.v. *lonki*.

lunca, žr. *laucks*.

lunkis „winkel (Winkel) – kampas“ E 199 nom. sg. = (turbūt i-kamienis, fem. ar masc.) pr. **lunkis*, kuris galėtų būti fleksijos vedinys iš adj. (o/ā-kamienio) balt. **lunka-* „lenktas“ (plg. pvz. lie. adj. *drūta-* „drūtas“ → subst. *drūtiš* „drūtumas“, Skardžius ŽD 53), dėl kurio etimologijos žr. s.v. *lonki*.

Pr. (E 199) *lunkis* kilmę panašiai, tik nesigilindami į jo darybą, suvokia Trautmann AS 373, Trautmann BSW 159, Būga II 262, Fraenkel 357, Pokorny 1676, Toporov

PJ V 415 tt. (ir liter.); kitaip – Būga I 369, ME II 514 (s.v. *luñka*), Endzelīns SV 206.

luriay, žr. *iūrin*.

luse „Kopfverletzung, Schädelbruch – galvos lūžis“ (Thes 97) yra turbūt ne (ē-kamienis) pr. **lūzē* „lūžis“ [ar (**lūzē* „t.p.“ >) **lūzē*, plg. Toporov PJ 419], o (io-kamienis) pr. **lūzīs* [ar (**lūzīs* >) **lūzīs*] „t.p.“ [plg. pvz. pr. (Gr) *gaide/gayde* ≈ pr. **gaidīs*, žr. s.v. *gaydis*] – fleksijos vedinys iš verb. pr. **lūz-* „lūžti“ < balt. **lūz-* „t.p.“ > lie. *lūž-ti* „t.p.“ (→ subst. *lūžis* „lūžis“) = la. *lūz-t* „t.p.“ Turime verb. balt. **lāuž-/*lūž-* „laužti/lūžti“ ← verb. ide. **(e/o)ug-* „t.p.“ > s. ind. *ruj-āti* „sudaužo, sulaužo“ ir kt. (Pokorny I 686). Žr. dar pvz. Trautmann BSW 152 t., Fraenkel 347 (ir liter.), Toporov l.c. (dėl rus. dial. *лызь* ir pan.).

M

maddla „Bitte – malda, maldavimas“ III 47₁₄ [33₃₁] (= *praschimas* „prašymas“ VE 18₁₅), III 49₁₃ [35₁₀] (= *praschimas* VE 19₁₃), III 51₄ [35₂₂] (= *praschimas* VE 20₃), III 51₂₁ [37₁] (= *praschimas* VE 20₁₉), III 53₁₉ [37₁₈] (= *praschimas* VE 21₁₆), III 55₁₃ [37₃₁] (= *praschimas* VE 22₈), III 57₁ [39₈] subst. nom. sg. fem.; acc. sg. (fem.) *madlan* „Gebet – malda, maldavimą“ III 49₁₇ [35₁₄] (= *praschima* „prašymo“ VE 19₁₇), III 51₉ [35₂₆] (= *maldos* VE 20₈ gen. sg.), III 55₁₇ [39₁] (= *maldō* „maldoje“ VE 22₁₂), „Bitte – t.p.“ III 91₁₃ [57₂₈] (= *maldas* „maldos“ VE 39₁₁ nom. pl.), „Betten – t.p.“ III 97₁₈ [61₂₆] (= *melstisi* „melstis“ VE 42 inf.), *madlin* „Gebet – t.p.“ III 49₂ [35₁] (= *maldo* „maldoje“ VE 19₂), III 49₁₈ [35₁₄] (= *maldo* „maldoje“ VE 19₁₇), III 51₁₀ [35₂₆] (= *maldo* „maldoje“ VE 20₈), „Bitte – t.p.“ III 53₅ [37₆] (= *maldos* VE 21₃ gen. sg.), „Gebet – t.p.“ III 53₆ [37₆₋₇] (= *maldo* „maldoje“ VE 21₄), III 55₂ [37₂₂] (= *maldōje* VE 21₂₀), „Bitte – t.p.“ III 55₄ [37₂₄] (= *malda* „malda“ VE 21₂₂), „Gebet – t.p.“ III 57₅ [39₁₁] (= *maldōie* „maldoje“ VE 23₃), III 83₁₃ [53₁₇] (= *malda* „malda“ VE 35₂₀), III 85₁₁ [53₃₁] (= *malda* „malda“ VE 36₁₃), III 97₁₂ [61₂₁] (= *maldosu* „maldose“ VE 42₉), III 99₈ [61₃₇], III

111₈ [69₁₆], III 111₁₅ [69₂₁], III 121_{15–16} [75₂₃]; nom. pl. (fem.) *madlas* „Bitte – maldos, maldavimai“ III 57₁₆ [39₁₉] (= *maldas* „maldos“ VE 23₁₂). Žr. dar *pramadlin*.

Turime (tik iš III kat-mo) gana dažnai (religiniai tekstai!) pavartotą (28X) *ā*-kamienį subst. (fem.) pr.: a) nom. sg. *maddla* „malda, maldavimas“ (7X) = pr. **madla* „t.p.“ < **madlā* „t.p.“ [kirčiuotas skiemuo – **ma-* (tai rodo parašymas *maddla*)], b) nom. pl. *madlas* „maldos, maldavimai“ (1X) = pr. **madlas* „t.p.“ < **madlās* „t.p.“, c) acc. sg. *madlan* „malda, maldavimą“ (5X) = pr. **madlan* „t.p.“ ir d) acc. sg. *madlin* „t.p.“ (15X) = pr. **madlin* „t.p.“ Pastaroji acc. sg. forma (jos kilmė iki šiol neišaiškinta) inovacinę fleksiją pr. semb. (XVI a.) **-in* greta senosios pr. **-an* turi, man rodos, ypač dėl to, kad visų XVI amžiaus pr. semb. deklinacijų (subst., adj.) populiariausios acc. sg. linksnio bei vadinamojo casus generalis (acc. sg. = gen. pl.) fleksijos buvo dvi – „gretiminės“ pr. **-an* ir pr. **-in* (plačiau apie visus šiuos gana sudėtingus pr. morfologijos klausimus – kitąkart).

Subst. pr. (III) **madla* „malda, maldavimas“ (XVI a.!) < pr. **madlā* „t.p.“ visuotinai laikomas skoliniu iš lenk. **modla* „t.p.“ (žr. pvz. Berneker PS 305, Trautmann AS 373, Būga I 319, II 167, Endzelīns SV 206, Milewski Sl. Occ. XVIII 38, Fraenkel 432, Schmalstieg OP 58). Tačiau man rodos, kad pr. **madlā* „t.p.“ – fleksijos vedinys iš verb. pr. **madl-īvei* „maldauti“, ir nei vienas, nei kitas nėra skolinys (žr. s.v. *madlit*).

madlikan „Gebetlein – maldelė“ III 79₁₀ [51₁₅] (= *malda* „malda“ VE 33₁₃), III 81₁₀ [51₃₃] (= *malda* „malda“ VE 34₁₆) subst. dimin. acc. sg. = pr. **madlikan* (kirčiuotas skiemuo – matyt **ma-*) – sufikso **-ik-* vedinys (dimin.) iš subst. (baritono) pr. **madlā* „malda, maldavimas“ (žr. *maddla*), plg. pvz. *gannikan* (žr.).

madlisna „Gebet – maldavimas“ III 93₉ [59₁₁] (= *maldas* „maldos“ VE 40₇) subst. (nomen actionis) nom. sg. fem. = pr. (III) **madlīsna* (su kirčiuotu **-ī-* kaip ir jo pamatinis žodis, žr. toliau) < pr. **madlīsna* „maldavimas“ (su nekirčiuotais **-ma-* ir **-ā*), kuris – sufikso **-snā* (dėl jo žr. s.v. *bousennis*) vedinys iš inf. pr.

**madlī-īvei* „maldauti“ (su kirčiuotu **-ī-*, žr. *madlit*), plg. pvz. s.v. *mailtāsnan*.

madlit „bitten – maldauti“ III 47₁₂ [33₂₉] (= *melstumbim* „melstume“ VE 18_{13–14}), „beten – t.p.“ III 109₅ [67₃₄], „bitten – t.p.“ III 111₁₇ [69₂₂], (vok. žodžio nėra) III 119₈ [73₃₀], „beten – t.p.“ III 121₁₇ [75₂₅], „bitten – t.p.“ III 131₁₁ [79₃₃], *madlīt* „beten – t.p.“ III 117₁₅ [73₁₂], *madlitwei* „t.p.“ III 57₁₈ [39₂₁] (= *melstumbim* „melstume“ VE 23_{14–15}); inf. (< sup.) *madlīton* „bitten – t.p.“ III 117₄ [73₄]; praes. 1 sg. *madli* „bitte – maldauju“ III 67₁₄ [45₅] (= *praschau* VE 28₁), III 69₆ [45₁₉] (= *praschau* VE 28₁₇), III 79₁₄ [51₁₈] (= *praschau* VE 33₁₈), III 81₁₄ [53₁] (= *praschau* VE 34₂₀), III 115₁₆ [71₂₇]; praes. 3 sg. *madli* „bittet – maldauja“ III 117₂₁ [73₁₆] (= *prascha* „prašo“ VE 58₅), III 117₂₉ [73₂₃] (= *prascha* „prašo“ VE 58₁₀); praes. 1 pl. *madlimai* „bitten – maldaujame“ III 49₂ [31₁] (= *prashome* VE 19₂), III 49₁₇ [35₁₄] (= *prashome* VE 19_{17–18}), III 51_{9–10} [35₂₆] (= *prashom* VE 20_{8–9}), III 53₆ [37₇] (= *prashom* VE 21₄), III 55₂ [37₂₂] (= *prashom* VE 21₂₀), III 55₆ [37₂₅] (= *prashom* VE 22_{1–2}), III 55₁₇ [37₃₄] (= *prashom* VE 22₁₂), III 57₅ [39₁₁] (= *prashom* VE 23₃), III 89₅ [55₃₆] (= *prashom* VE 38₃), III 109₁₁ [69₄] (= *prashom* VE 52₉), „bitten – t.p.“ III 119₂₇ [75₉] (= *prashom* VE 59₇), „bitten – t.p.“ III 133₁ [81₉]; imperat. 2 sg. *madlii* „bittet – maldaukite“ III 117₂₄ [73₁₉] (= *prashiket* „prašykite“ VE 58₈).

Čia rekonstruotinas verb. (inf.) pr. (III) **madlī-* „maldauti“ su kirčiuotu **-ī-*, plg. (III 131₁₁) *madlīt*, kurį taisyti į *madliū* (Trautmann AS 373, Endzelīns SV 206) nėra reikalo (žr. toliau). Šis pr. verb. visuotinai laikomas skoliniu iš lenk. *modlić* „maldauti“ (žr. pvz. Berneker PS 305, Trautmann AS 373, Būga I 319, II 167, Endzelīns SV 206, Milewski Sl. Occ. XVIII 38, Fraenkel 432, Schmalstieg OP 217 t.). Verb. (inf.) lenk. *modlić* „maldauti“ < sl. **mādlīti* „t.p.“ bus atsiradęs iš verb. (inf.) sl. **mādlī-ti* „t.p.“ dėl metatezės **-ld-* → **-dl-* (žr. pvz. Trautmann BSW 177, Vasmer II 642 ir liter.), kurią lėmė tabuistinės priežastys (Vasmer l.c.). Man rodos, kad ta metatezė tabuistiškai įvyko dėl to ir tuomet, kai greta seno verb. (inf.) balt.-sl. (t.y. ne vien sl.) **mādlī-* „maldauti“ (>

lie. *maldý-ti* „t.p.“ LKŽ VII 793) – deverbatyvo (žr. toliau), var-
tojamo ypač sakralinė reikšmė „maldauti dievybę“,
atsirado homonimas verb. (inf.) sl.-vak. balt. (bet ne ir ryt.
balt.) **maldī-* „daryti jauną, jauninti“ (> rus. *молодить*
„t.p.“ ir kt.), t.y. vedinys iš adj. sl.-vak. balt. (bet ne ir ryt. balt.)
**malda-* „jauna s“ (žr. *malđai*); plg. pvz. lie. adj. *raūdas* „rau-
donas“ → verb. (inf.) *raudý-ti* raudonai dažyti“ (LKŽ XI 251 s.v.
1 *raudýti*).

Tie sl.-vak. balt. homonimai (verb.), kurių reikšmės „maldau-
ti dievybę“ (sakralinė reikšmė!) ir „jauninti“ asociaciškai
labai nesiderino, ir bus nulėmę tai, kad verb. (inf.) balt.-sl. **maldī-*
„maldauti“ tabuistiškai virto (metatezė **-ld-* > **-dl-*) į verb. (inf.)
sl. **madlī-* „t.p.“ ir – savarankiškai [visiškai tos pačios (kaip sl.)
aplinkybės!] – į verb. (inf.) vak. balt. **madlī-* „t.p.“ [> pr. (III)
madliū „t.p.“].

Verb. (inf.) balt.-sl. **malđī-* „maldauti“ kildintinas iš verb. inf.,
(intens.) balt.-sl. **malđī-* „stengtis suminkštinti (palenkti) ką kie-
no naudai“ < *,(su)minkštinti“ ← verb. (ne intens.) balt.-sl.
**meld-* „t.p.“ (žr. s.v. *malđai*).

-maygis, žr. *pelemaygis*.

maiggun „schlaf (Schlaf) – miega“ III 101₁₂ [63₂₀] (= *miega* „mie-
ga“ VE 48₁₇) acc. sg. (matyt fem., žr. toliau) = pr. **maigun* vie-
toj (ir greta) senesnės formos (acc. sg.) pr. **maigan*, kuri, man
rodos, yra *ā*-kamienė (fem.) pr. **maigan*, suponuojanti subst.
(*ā*-kamienį, nom. sg. fem.) pr. (III) **maigū* „miegas“ < pr. **maigā*
„t.p.“ (žr. ir Trautmann AS 226, 373, Bammesberger
Abstr. 40). Tą dalyką, kaip pr. kat-mų šnektose atsirado *ā*-ka-
mienė acc. sg. (fem.) fleksija pr. **-un* (šiuo atveju – *ā*-kamienė
forma pr. **maig-un*) vietoj (ir greta) senesnės pr. **-an*, nesunku
pagrįsti remiantis labai patikimais argumentais (žr. s.v.v. *dinkun*,
cixtianiskun, *pattiniskun* ir kt.), žr. dar Trautmann AS 226,
Endzelīns SV 63, plg. Berneker PS 182. Dėl šio pr.
žodžio giminaičių lie. *miēgas* „Schlaf“ bei la. *miēgs* „t.p.“ (*o*-ka-
mienų!) manyti, kad ir pr. (III) *maiggun* suponuojas *o*-ka-
mienį (nom. sg. masc.) pr. **maigs* „miegas“ (Schmalstieg
OP 58, Schmalstieg PS 177), yra mažiau patikima: argu-

mentų, kurie patikimai suponuotų *o*-kamienę fleksiją (acc. sg.
masc.) pr. (kat-mų) **-un*, neturime [išimtis – pr. (III 117₂) *mal-
nijikikun* (*o*-kamienio acc. sg. masc.) fleksija *-un* yra matyt klai-
da, žr. s.v. *malnijiks*]. Reikia pasakyti, kad pr. (III 101₁₂) *maig-
gun* kamiengalio rekonstrukcijos problema (*ā*- ar *o*-kamienis) bal-
tistų dažniausiai iš viso neličiama (žr. pvz. Endzelīns SV
206, Trautmann BSW 174, Fraenkel 447, Stang
Vergl. Gr. 55, Kazlauskas Baltistica IV 126), o pasitenki-
nama konstatavimu, kad šis pr. žodis giminiuojasi su (*o*-kamie-
niais) lie. *miēgas* bei la. *miēgs*, ir dėl šios giminystės tarsi daroma
išvada (implicite!), kad pr. (III) *maiggun* (acc. sg.) irgi esąs *o*-
kamienis.

Subst. pr. **maigā* „miegas“ yra iš subst. vak. balt. **maigā* „t.p.“
< *,užmigimas“ < *,užsimerkimas“ < *,mirkšėjimas“ – fleksi-
jos vedinys (su šaknies vokalizmo apofonija) iš verb. balt.-sl.
meig-* (mig-*) „mirkėti“ (dėl jo žr. s.v. *ismigē*); plg. pvz. subst.
balt.-sl. **dangā* „lenkimas“ ← verb. balt.-sl. **deng-* (**ding-*) „lenk-
ti“ (žr. s.v. *dongo*), plg. net gr. *τομή* „pjovimas“ ir pan. darybą
(žr. Skardžius ŽD 45 ir liter.). Tačiau tas subst. vak. balt.
**maigā* „mirkšėjimas“ gali būti ir šiek tiek kitokios kilmės – flek-
sijos vedinys iš [verb. (ne intens.) balt.-sl. **meig-* „mirkėti“] verb.
(intens.) balt. (dial.) **maig-* „(intensyviai) mirksėti“ (dėl tokio
verb. intens. plg. pvz. s.v.v. *gasto*, *granstis*), iš kurio [*,(intensy-
viai) mirksėti“ > „užmigti, miegoti“] galėjo atsirasti sufikso *-ūn-*
vedinys subst. lie. dial. *maig-ū-nas* „miegamasis suolas“, jeigu jis
nėra vedinys tiesiog (su šaknies balsio apofonija) iš verb. **meig-*
„miegoti, (už)migti“ (sic Būga II 333).

Iš verb. balt.-sl. **meig-* „mirkėti“ turime fleksijos vedinį subst.
(*o*-kamienį, turbūt masc.) balt.-sl. dial. **meigas* „mirkšėjimas“
(nom. sg.) > sl. **meigās* „t.p.“ (> rus. *муз* „akimirka“ ir kt.) bei
ryt. balt. **meigas* (* „mirkšėjimas“ > *,užsimerkimas“ > *,už-
migimas“ >) „miegas“ (> lie. *miēgas* „t.p.“ = la. *miēgs*). Dėl
darybos plg. pvz. subst. lie. dial. *piēšas* „išpiešimas, ištepimas“
(LKŽ IX 928; vedinys iš verb. lie. *piēšti*), kurio darybinis santykis
su subst. lie. dial. *paišā* (* „išpiešimas, ištepimas“ >) „suodžiai,
piešos“ (LKŽ IX 124 s.v. 1 *paišā*; vedinys iš verb. lie. *piēšti* ar

paišyti) tipologiškai panašus į santykį tarp minėtų subst. ryt. balt. (bei sl.) **meigas* ir subst. vak. balt. **maigā*.

maim, žr. *as*.

mais „meyn (mein) – manas“ I 13₈ [7₂₂], „mein (mein) – t.p.“ III 75₅ [49₈] (= *mana* „mano“ VE 31₈), III 79₁₁ [51₁₆], III 81₁₁ [51₃₄] (= *mana* „mano“ VE 34₁₇), *mays* „meyn (mein) – t.p.“ II 13₈ [13₂₃] pron. poss. nom. sg. masc.; nom. sg. fem. *maia* „meine (meine) – manà“ III 71₁₂ [47₁₁] (= *mana* „mano“ VE 29₂₁), „mein (meine) – t.p.“ III 79₁₆ [51₂₀] (= *mana* „mano“ VE 33₂₀); dat. sg. masc. *maiāsmu* „meinem – manam“ III 67₂₂ [45₁₂] (= *mana* „mano“ VE 28₁₀), III 69₁₄₋₁₅ [45₂₅] (= *mana* „mano“ VE 28₂₄); dat. sg. fem. [derinant su *kræuwiey* (žr. s.v. *crauyo*), kitaip – E n d z e l i n s SV 207] *mayiey* „meinem (meiner) – manai“ II 13₁₈ [13₂₈]; acc. sg. (masc. ir fem.) *maian* „maynem (meinen) – manà“ I 13₁₈ [7₂₇], „meinem (meine) – t.p.“ I 15₃ [7₃₀], „mein (meine) – t.p.“ III 41₁₃₋₁₄ [31₄] (= *mana* „mano“ VE 15₁₅), „meinen – t.p.“ III 45₁₀ [33₆] (= *mana* „mano“ VE 17₁₃), „meine – t.p.“ III 67₁₅ [45₅] (= *mana* „mano“ VE 28₂), III 69₅ [45₁₈], „meinem (meine) – t.p.“ III 75₆ [49₉] (= *mana* „mano“ VE 31₉), „meinem (meinen) – t.p.“ III 75₁₁ [49₁₃] (= *mana* „mano“ VE 31₁₄), „meinem (meine) – t.p.“ III 75₁₃ [49₁₃] (= *mana* „mano“ VE 31₁₇), „mein (meinen) – t.p.“ III 79₁₈ [51₂₁] (= *mana* „mano“ VE 34₂), „mein (meinen) – t.p.“ III 81₁₇ [53₄] (= *mana* „mano“ VE 35₁), „meinem (meine) – t.p.“ III 101₁₇ [63₂₆] (= *mana* „mano“ VE 48₂₃), *mayan* „meynem (meine) – t.p.“ I 13₁₀ [7₂₃], *mayian* „meinem (meine) – t.p.“ II 15₃ [13₃₁], *mayien* „meynem (meine) – t.p.“ II 13₁₀ [13₂₄]; acc. pl. (masc. ir fem.) *maians* „meine – manus“ III 37₁₇ [29₆] (= *mana* „mano“ VE 14₄), „mein (meine) – t.p.“ III 69₁₁ [45₂₂], „meine – t.p.“ III 81₁₅ [53₂] (= *mana* „mano“ VE 34₂₁), „meinen (meine) – t.p.“ III 101₁₈ [63₂₅] (= *mana* „mano“ VE 48₂₁).

Turime pron. poss. (nom. sg.) pr. **mais* „mānas“ (masc.) resp. **majā* „manà“ (fem.) < vak. balt. **majas*/**majā* „t.p.“ (plg. sl. **mojb*/**moja* „t.p.“), apie kurio kilmę žr. ypač R o s i n a s B l 172 t. ir liter.; žr. dar s.v.v. *swais*, *twais*.

maise, *mayse*, žr. I *moasis*.

maisei, žr. *as*.

maysotan „gemenget (gemengt) – maišytai“ E 466 adv. [sc. „margai“ (plg. T r a u t m a n n AS 374, E n d z e l i n s SV 207): yra tarp spalvas reiškiančių adverbijų, žr. s.v. *gelatynan*] = pr. **maisōtan* „maišytai“, t.y. pr. **maisātan* „t.p.“ < (adj.) partic. praet. pass. (nom.-acc. sg. neutr.) pr. **maisātan* „maišytas“ (plg. s.v.v. *ainawīdai*, *gelatynan*), kuris suponuoja verb. (inf.) pr. **maisā-tvei* „maišyti“ < vak. balt. **maisā-* „t.p.“, o šis – vedinys (intens. resp. caus.) iš verb. vak. balt. **m(e)iš-* „mischen“ < balt.-sl. **m(e)iš-* „t.p.“ (> lie. *miēš-ti*, *miš-ti* ir kt., žr. T r a u t m a n n BSW 175, F r a e n k e l 450 t.). Dėl verb. (inf.) pr. **maisā-(tvei)* „maišyti“ < vak. balt. **maisā-* „t.p.“ (intens. resp. caus.) santykio su verb. (inf., intens. resp. caus.) balt.-sl. dial. **maišī-* „t.p.“ (> lie. *maišī-ti*, la. *māisī-t*, sl. **měsi-ti* „t.p.“) plg. pvz. s.v.v. *lai-kūt*, *maitātunsin*.

Verb. balt.-sl. **m(e)iš-* „mischen“ < ide. **m(e)ik-* „t.p.“ (> s. ind. *mi-mik-ṣati* „mischti“ ir kt., žr. T r a u t m a n n l.c., P o k o r n y I 714, M a y r h o f e r II 632 t.).

maista „Stadt – miestas“ GrG 3 (ir GrC), *maysta* „t.p.“ GrA 2, „urbs – t.p.“ GrF 8 (žr. PKP II 49), matyt taisytini į **miasta* (GrG 3, GrC) resp. į **myasta* (GrA 2, GrF 8) = pr. **mastā* (su **-ā* < *-ā*), kuris yra turbūt dėl lenk. *miasto* „miestas“ įtakos perdirbtas iš senesnio polonizmo pr. **mēstan* „t.p.“ (žr. *mestan*). Plg. T r a u t m a n n AS 374, E n d z e l i n s SV 207.

maitā, žr. *maitātunsin*.

maitāsnan „narung (Nahrung) – maitinimą“ III 33₁₂ [27₄] (= *ischlaikima* „išlaikymą“ VE 12₄), III 53₁₁ [37₁₂] (= *reikmenes* VE 21₈ gen. sg.) = subst. (nomen actionis) pr. **maitāsnan* (acc. sg. fem.): pr. (III) **maitāsna* (nom. sg. fem.) < **maitāsna* „maitinimas“ (nom. sg. fem.) – sufikso **-snā* (žr. s.v. *bousennis*) vedinys iš inf. pr. **maitā-tvei* „maitinti“ (žr. *maitātunsin*), plg. pvz. *mādlisna*.

-maitat, žr. *pomaitat*.

maitātunsin „sich ... neeren (sich nähren) – maitintis“ III 87₂₁ [55₂₅] inf. (< sup.) refl. (= *ischlaikima turetu* „išlaikymą turėtų“ VE 37₁₈): praes. 3 sg. *maitā* „neeret (nährt) – maitina, pėni“ III 103₁₈

[65₁₁] (= *pen* „pēni“ VE 49₂₂). Turime verb. pr. **maitātun* „maitinti“ (inf. < sup.) egzistavusį greta pr. **maitātvei* „t.p.“ (inf.) resp. (inf.) **maitāt* (žr. *pomaitat*), kuris yra matyt verb. caus. (resp. intens.) pr. **maitā-* „t.p.“ – vedinys iš verb. pr. **m(e)it-* „valgyti; ėsti“ < balt. **m(e)it-* „t.p.“ (žr. s.v. *ismaitinton*); dėl darybos plg. pvz. verb. (inf.) pr. **laikā-* (žr. *laikūt*), verb. pr. **maisā-* (žr. *may-sotan*).

-maitint, žr. *ismaitint*.

-maytis, žr. *nomaytis*.

maiters „ein schalck (Schalk) – nenaudėlis, šelmis“ GrG 99, *maytter* „schalk – t.p.“ GrA 97, „nequam – t.p.“ GrF 98. Iš čia atstatau subst. (o-kamienį, nom. sg. masc.) pr. **maitars* „t.p.“ (ar **maiters* „t.p.“), kuris yra iš pr. **maitaras* „t.p.“ (ar **maiteras* „t.p.“) arba iš pr. **maitras* „t.p.“ (dėl pr. **-ars/*-ers* ← **-ras* žr. pvz. s.v. *antars*). Dėl vok. (Gr) *schalk* (XVI a. pradž.) reikšmės „nenaudėlis, šelmis“ plg. ankstyvosios n.v.a. kalbos žodį *schalk* „t.p.“ (Götze 184).

Reikia priminti, kad šio pr. (Gr) žodžio (tiek seniai žinomos jo lyties GrA 97 *maytter*, tiek ir nelabai seniai sužinotų GrG 99 *maiters* ir GrF *maytter*) rekonstrukcija ir pati kilmė iki šiol yra laikoma visiškai neaiškia, žr. Trautmann AS 374, Endzelīns SV 207, Hermann NAWG (1949, Nr. 6) 159–166 (visai neminimas GrG *maiters*), Kiparsky Baltistica VI 222–225 (visai nenagrinėjamas GrF *maytter*), Mažulis PKP II 315.

Man rodos, kad minėtas (mano rekonstruojamas) subst. (o-kamienis, nom. sg. masc.) pr. **maitaras* (ar **maiteras*) „nenaudėlis, šelmis“ (pejoratyvas) yra iš **veltēdis*, dykaduonis, parazitas < **tas*, kuris maitinasi (veltui) – sufikso **-ara-* (**-era-*) vedinys iš verb. pr. **mait-* „maitinti“ (žr. *maitātunsin*); plg. subst. (pejoratyvą) lie. *plėparas* (*plėperas*) „tas, kuris daug plepa, plepys“ (LKŽ X 147, 148 s.v. *plėperas* 2) ← verb. *plep-ėti*.

maldai „jungen – jauni“ III 97₂ [61₁₃] adj. nom. (voc. reikšme) pl. masc. (= *jaunieghi* „jaunieji“ VE 42₁); acc. pl. *maldans* „jungen – jaunus“ III 85₄ [53₂₆₋₂₇].

Turime adj. pr. **malda-* „jaunas“ < vak. balt.-sl. **malda-* „t.p.“ (> rus. *молод* „t.p.“ ir kt.) < balt.-sl. **malda-* „švelnus, minkštas

(nekietas)“ (plg. s.v. *Jawne*) > lie. **malda-* „t.p.“ (jį matyt suponuoją subst. lie. *maldas* „Sumpfbinsc“, plg. Būga II 166, plg. dar Mažulis Kalbotyra VII 215 t.).

Tas adj. balt.-sl. **malda-* „švelnus, minkštas (nekietas)“ – vedinys, kaip ir verb. (intens.) balt.-sl. **mald-* „minkštinti“ (= inf. **maldī-* „t.p.“, žr. s.v. *madlit*), iš verb. (ne intens.) balt.-sl. **meld-* „t.p.“, iš kurio, remiantis gana pagrįsta (indoeuropeistams, deja, nežinoma) Būgos (l.c., žr. ir Fraenkel KZ XIV 43, Fraenkel 433 t.) nuomone, kildintinas ir verb. lie. *mel̃d-* (*mel̃sti*) „prašyti, melsti“ < **stengtis* suminkštinti (palenkti) ką kieno naudai < verb. balt.-sl. **mel̃d-* „(su)minkštinti“. Verb. balt.-sl. **mel̃d-* (: **mald-*) „minkštinti“ kildintinas iš verb. ide. **meldh-* (: **moldh-*) „t.p.“ „... daryti(s) švelnų (švelniam), minkštą (minkštam), nekieta (nekieta)“ = **trinti* (trintis), *mal̃ti* (maltis); daryti(s) švelnų (nu-, sutrintą), minkštą (kaip miltai ir pan.)“ (žr. dar toliau), o ne (kaip įprasta manyti, žr. ir Pokorny I 722 s.v. l. *meldh-*, Gamkrelidze-Ivanov II 803) iš verb. ide. **meldh-* (**moldh-*) „melstis, sakytimaldos žodžių“. Vadinas, iš verb. ide. **meldh-* (: **moldh-*) „trinti, malti...“ = **... daryti(s) švelnų, minkštą (nekieta)“* (o ne iš ide. **melstis*, sakyti maldos žodžius“, kaip pvz. Pokorny l.c., Gamkrelidze-Ivanov l.c.) minėtu būdu kildintini ir to verb. lie. *mel̃d-* (*mel̃sti*) „prašyti, melsti“ ir pan. giminaičiai – verb. arm. *mel̃cem* „meldžiuosi“ bei het. *maldai-* „melstis“, go. *meldōn* „pranešti“ (< **išsakyti* prašymą, *meldimą* < **prašyti, melsti*) ir pan. Iš to verb. ide. **meldh-/moldh-/mld(h)-* „t.p.“, kuris yra determinatyvo **-d(h)-* išplėstas verb. ide. **mel(H)-/mol(H)-/ml̃(H)-* „t.p.“ (žr. s.v.v. *mel̃tan*, *malkis*, *malko*, *maldai*), turime dar: s. ind. (verb.) *mārd-ati* „trina“, *mārdh-ati* „nesirūpina kuo, nekreipia dėmesio į ką“ (< **yra* suminkštėjęs ko nors atžvilgiu“), lo. (verb. **mld-* →) adj. *mollis* „minkštas“ (< **mld-quis*) ir kt. (Pokorny I 718–719; žr. dar s.v. *mealde*).

maldaisin frazėje *en maldaisin deinan* III 45₂₁ [33₁₄], verstoje iš vok. *am Jüngsten tage* „Jauniausioje dienoje (sc. Paskutinio teismo dienoje)“ III 44₁₉ [32₁₃] (= *sudnò dienò* „Sūdnoje dienoje“

VE 18₁), yra adj. grad. comp. lytis acc. sg. fem. „jaunesnė“ [taigi ji (grad. comp.) iš vok. kalbos (grad. superl.) išversta klaidingai]. Šis grad. comp. pr. adjektyvas dėl grad. comp. vok. *jünger* „jaunesnis“ = subst. vok. *Jünger* „mokinys (apaštalas)“, yra vartojamas ir subst. reikšme „mokinys (apaštalas)“: *maldaisei* „jünger (Jünger) – mokiniai (apaštalai)“ III 111₂₂ [69₂₆] (= *apaschtalai* VE 60₇) nom. pl. masc.; acc. pl. (masc.) *maldaissins* „jüngern (Jünger) – mokinius (apaštalus)“ I 11₁₀ [7₁₃], *maldaysins* „t.p.“ II 11₁₁ [13₁₂₋₁₃]; dat. pl. (masc.) *maldaissmans* „jüngern (Jüngern) – mokiniams (apaštalams)“ I 13₇ [7₂₁], I 13₁₅ [7₂₅], *maldaysimans* „t.p.“ II 13₇ [13₂₂], II 13₁₅ [13₂₆], *maldaissmans* „jüngern (Jüngern) – t.p.“ 75₄ [49₇] (= *pasiuntiniems* „apaštalams“ VE 31₆).

Iš visos tos medžiagos atstatau adj. (grad. comp.) pr. (III) **maldaiss* „jaunesnis“ (nom. sg. masc.) < **-īs* resp. pr. (III) **maldaissi* „jaunesnė“ (nom. sg. fem.) < pr. **-ī* < **-ē* [plg. minėtą acc. sg. fem. (III 45₂₁) *maldaissin* vietoj senosios acc. sg. fem. (III) **maldaissen* < **-ēn*], plg. *Trautmann* AS 248, *Stang* Vergl. Gr. 268, kitaip – *Wijk* Apr. St. 36, *Endzelīns* SV 72. Šis pr. adjektyvas (grad. comp.) – vedinys iš adj. (grad. posit.) pr. **malda-* „jaunas“ (žr. *mal dai*). Dėl adj. (grad. comp.) pr. **maldaiss*/**maldaissē* „jaunesnis/jaunesnė“ (nom. sg. masc./fem.) fleksijų pr. **-īs*/**-ē* plg. adj. (grad. comp.) lie. (*jaunesn*)-*is*/(*jaunesn*)-*ė*. Sufikso adj. (grad. comp.) pr. **-ais-* (žr. dar. *kuslaisin*, *uraisin*) kilmė yra neaiški (žr. *Endzelīns* SV 72, *Stang* Vergl. Gr. 268). Hipotezė, kad jis esąs iš (ide.) **-ōis-* ar **-āis-* (*Endzelīns* l.c., *Stang* l.c.), nėra patikimà (ja abejoja ir patys jos autoriai, žr. *Endzelīns* l.c., *Stang* l.c.); ne geresnė ir *Vaillan* t'o (Gr. comp. II₂ 568) hipotezė. Manyti, kad adj. (grad. comp.) pr. **-ais-* esąs įvardžiuotinio adj. kilmės (*Schmalstieg* OP 101 t., *Schmalstieg* SP 171 t.), taip pat neleįgva.

Buvo mėginta adj. sufiksą (grad. comp.) pr. **-ais-* kildinti iš adv. (grad. posit.) pr. **-ai* + adj. (grad. comp.) **-is-* (*Trautmann* AS 248 ir liter.). Ši hipotezė, kuriai nebuvo pritarta (žr. ypač *Endzelīns* l.c., *Stang* l.c.), irgi turi trūkumų, bet ji, man rodos, yra geresnė už kitas minėtas hipotezes (žr. toliau).

Tuo, kad egzistavo sufiksas adj. (grad. comp.) balt.-sl. **-jes-/*-jās-*

(< ide. **-ies-/*-ios-*), rodos, niekas neabejoja (žr. s.v. *muisieson*). Greta šio adj. (grad. comp.) balt.-sl. **-jes-/*-jās-* bus buvęs adv. (grad. comp.) balt.-sl. **-is* (< ide. **-is*; žr. s.v.v. *mijls*, *tālis*), plg. pvz. lo. adv. (grad. comp.) *mag-is* „daugiau“ (< ide. **-is*) ir adj. (grad. comp., nom.-acc. sg. neutr.) *maius* „didesnis“ < **mag-ios* (suponuojantis ide. **-ies-/*-ios-*). Greta adv. (grad. comp.) balt.-sl. **-is* vėliau atsirado ir adj. (grad. comp.) vak. balt.-sl. **-is-* (žr. s.v. *tawischas*). Adv. (grad. comp.) vak. balt. **-is* (= balt.-sl. **-is*), kontaminuojamas su jo k o r e l i a t u adv. (grad. posit.) vak. balt. (ir balt.) **-ai* (žr. s.v. *ainawīdai*), bus davęs adv. (grad. comp.) pr. dial. **-ais* (plg. *Trautmann* l.c. ir liter.; žr. *mas-sais*), o dėl to ir adj. (grad. comp.) vak. balt. (ir balt.) **-es-* (< **-jes-*, žr. s.v. *muisieson*) buvo perdirbtas į adj. (grad. comp.) pr. dial. **-ais-*.

maldenikis „kint (Kind) – vaikas“ E 189 nom. sg. masc. = subst. (o-kamienis) pr. pmd. **maldenikis* < **maldenikas* „t.p.“ (plg. *Bü-ga* I 464) = pr. semb. **maldenikas* „t.p.“, dėl kurio darybos žr. s.v. *malnįks*. Taigi manyti, kad pr. (E 189) *maldenikis* iš kilmės buvęs indentiškas su s. sl. *mladenъ* (pvz. *Trautmann* AS 374, *Trautmann* BSW 167, plg. *Endzelīns* SV 50), negalėčiau. Teiginys, kad pr. (E 189) *maldenikis* esąs iš s. lenk. *mlodzieniec* (*Smoczynski* LeF 528), yra aiškiai nepagrįstas.

maldian „vole (Fohlen, Füllen) – jauniklis (kumeliukas)“ E 438 nom.(-acc.) sg. neutr. = subst. (jo-kamienis) pr. **mald'an* < **maldjan* „t.p.“ Jo daryba, vadinasi, ir pati jo etimologija nėra atskleista: žinoma tik tiek, kad jis giminiuojasi su adj. pr. **mal-da-* „jaunas“ ir formos atžvilgiu gretintinas su gr. *παῖδ-ίον* „vaikelis“ (*Trautmann* AS 374 ir liter., *Trautmann* BSW 167, *Endzelīns* SV 207).

Manau, kad subst. (jo-kamienis) pr. (E) **maldjan* „jauniklis (kumeliukas)“ (neutr.) yra iš adj. (nom. sg., neutr.) vak. balt. **mald-jan* „kuris visai jaunas ir mažas“ [tiek jaunas, kai neskiriama de-notato masc. ir fem. giminė (neutrali giminė)!], egzistavusio greta jo lyčių adj. (nom. sg., masc./fem.) vak. balt. **maldjas*/**maldjā* „kuris/kuri jaunas/jaunà, nebe visai mažas/mažà (skiriama de-notato masc. ir fem. giminė!)“. Šis adj. vak. balt. **maldja-/*maldjā-*

yra matyt iš adj. *,kuris/kuri turi jaunumo, mažumo ypatybę – sufikso *-ja-/*-jā- vedinys iš subst. (neutr., nom.-acc. sg.) vak. balt. *maldan „jaunumo, mažumo ypatybė“ ← adj. (neutr., nom.-acc. sg.) vak. balt. *maldan „jaunas, mažas“ (apie subst. neutr. ← adj. neutr. žr. s.v. giwan), dėl kurio (t.y. dėl adj. vak. balt. *malda- „t.p.“) žr. s.v. maldai. Panašiai bus atsiradęs ir pvz. lie. (subst. mob.) mąrgis/mąrgė – iš adj. *margjas/*margjā „kuris/kuri turi margumo ypatybę“ ← subst. (neutr.) *marga(n) „margumo ypatybė“ ← adj. (neutr.) *marga(n) „margas“.

Minėto subst. (neutr.) vak. balt. *maldjan darybos (iš adj. ← subst.) modelį reikia laikyti didžiai senu, plg. pvz. subst. (neutr.) gr. παιδίον „vaikelis“, kuris matyt atspindi (nors ir netiesiogiai) tą darybos modelį. Žr. dar *eristian*, *werstian*, *wolistian*.

maldūnin „jugent (Jugend) – jaunimą“ III 17₁₅ [19₁₅], III 97₁ [61₁₂] (= *jaunimui* VE 41₂₁) subst. acc. sg. fem. = pr. *maldūnin „jaunystė; jaunimą“ (dvi reikšmės – kaip vok. *Jugend* „t.p.“), kuriam bus buvusi nom. sg. (fem.) forma pr. (III) *maldūni „jaunystė; jaunimas“ < pr. (III) *maldūnī „t.p.“ su fleksija *-ī (nekirčiuota) iš senovinės pr. *-ī arba (nelabai patikimà, žr. toliau) iš pr. semb. *-ē, pakeitusios senovinę pr. *-ī (dėl pr. *-ī < balt. *-ī ir pr. *-ē < balt. *-ē genetinio santykio bei ryšio žr. s.v. *kexti*).

Subst. (i/jā-kamienis, nom. sg. fem.) pr. *maldūnī „jaunystė; jaunimas“ yra matyt iš (subst.) *,jaunystė (jaunatvė)“ < vak. balt. (subst.) *,j a u n u m a s (jaunatviškumas)“ – fleksijos vedinys iš adj. (o/ā-kamienio) vak. balt. *maldūna- „jaunas (jaunatviškas)“, plg. pvz.: lie. adj. (o/ā-kamienis) *kal̃tas* „schuldig“ → subst. (ē-kamienis, nom. sg. fem.) *kalt-ē* „kaltumas“ (< balt. *-ē, apie kurios genetinį santykį su pr. *-ī < balt. *-ī žr. s.v. *kexti*) ir kt. (daugiau tokių lie. deadjektyvų žr. S k a r d ž i u s ŽD 72 t.).

Adj. vak. balt. *maldūna-/*maldūnā- „jaunas, -a (jaunatviškas, -a)“ [plg. pvz. lie. (up.) *Skyst-ūnas/Berž-ūnà*] – sufikso *-ūn- vedinys iš vak. balt. adj. *malda- „jaunas“ (žr. *maldai*) ar (adj. neutr. →) subst. neutr. *maldan „jaunumas“ (dėl jo plg. s.v. *giwan*); žr. s.v.v. *alkunis*, *percunis*, *waldūns*. Dėl sufikso balt. *-ūn- kilmės plg. S k a r d ž i u s ŽD 280 t. (ir liter.).

Subst. (i/jā-kamienis, nom. sg. fem.) vak. balt. *maldūnī „jaunu-

mas (jaunatviškumas)“ darybos (ir jo sufikso *-ūnī kilmės) atžvilgiu yra labai panašus į subst. (nom. sg. fem.) pvz. s. sl. *svętyni* „šventumas“ (tokia jo pagrindinė reikšmė, žr. C e i t l i n LSJa 178). Apie tą panašumą, tik jo neanalizuodami (arba menkai analizuodami) žodžių darybos aspektu, yra jau užsiminę ir kiti, žr. pvz. T r a u t m a n n AS 374 (ir liter.), B ū g a II 371, S p e c h t KZ LIX 223, S k a r d ž i u s l.c., E n d z e l i n s SV 207, K i p a r s k y RGr. III 275 t.

malkis „stint (Stint) – stinta“ E 579 nom. sg. masc. = pr. *malkīs (t.y. turbūt *jo*-kamienis, masc., žr. toliau). Teiginys, kad šio pr. žodžio „etimologija nežināma“ (E n d z e l i n s SV 207), laikytinas galiojančiu ir dabar.

Manychiau, kad pr. (E 579) *malkis* „stinta“ yra subst. (*jo*-kamienis, masc.) pr. *malkīs „t.p.“ < *,tas (žuvis), kuris smulkus, trumpas“ (plg. s.v.a. *stinz* „stinta“: *stunz* „trumpas“, E n d z e l i n s l.c.) – fleksijos vedinys iš adj. pr. *malka- „smulkus, trumpas“ (plg. pvz. lie. adj. *bėras* → subst. *bėris* „bėras arklys“) < adj. balt. *(s)malka- „t.p.“ (> la. *smāls* „smulkus“, plg. B ū g a Aist. stud. 137) < *,(su)trintas, (su)trupintas“, o šis – fleksijos vedinys (su šaknies vokalizmo apofonija) iš verb. balt. *(s)melk-/*(s)milk- „(tam tikru būdu) trinti(s), trupinti(s) ir pan.“ > lie. *smėl̃k-ti* „skaudėti, mausti“ (LKŽ XIII 155 tt.) = la. *smēlk-t* „t.p.“ (ME III 958) ir pan. Žr. dar *malko*. Kaip „smulkus, trumpas“ lengvai gali atsirasti iš „(su)trintas, (su)trupintas ir pan.“, žr. U r b u t i s BEE 85 tt.

Verb. balt. *(s)melk-/*(s)milk- „trinti(s), trupinti(s)“ kildintinas iš verb. balt.-sl. *(s)mel-/*(s)mil- „t.p.“, iš kurio bus išriedėję subst. lie. *mālė* „tokia žuvelė (Phoxinus phoxinus)“ = la. *male* „Blicke“ (dėl jų semantinės kilmės plg. pr. „stinta“, anksčiau) bei rus. *моль* „žuvelė“ (plg. F r a e n k e l 401 s.v. *mālē*) ir sl. **molb* „kandis“ (< *,trynėja“), lie. *smil̃-tys* „smulkus smėlis“ = la. *smil̃-tis* „t.p.“ ir pan.

Verb. balt.-sl. *(s)mel-/*(s)mil- „trinti(s), trupinti(s)“ < verb. ide. *(s)mel(H)-/*(s)mil(H)- „trinti(s), malti(s)“ (žr. s.v.v. *maldai*, *mel-tan*). Žr. dar P o k o r n y I 716 tt.

malko „holtz (Holz) – malkos“ GrG 18, *malcko* „t.p.“ GrC, *nalko*

(sk. *malko*) „t.p.“ GrA 43, *nalco* (sk. *malco*) „lignum – t.p.“ GrF 43 = pr. **malko* „malkos (Brennholz)“ (nom. sg. fem.), t.y. **malkā* „t.p.“ < subst. (nomen collectivum) balt. **malkā* „malkos“ (→ suom. *malka*, -o „Dachholz“) > lie. *mālka* „malkos; malka (pagalys)“ (LKŽ VII 799), la. *mālka* „malkos“.

Subst. (nomen collectivum) balt. **malkā* „malkos“ yra matyt iš (subst.) *,tai, kas suskaldyta“ < *,tai, kas susmulkinta“ < *,tai, kas sutrupinta ir pan.“ (plg. J e g e r s KZ LXXX 29, F r a e n k e l 402) – fleksijos vedinys iš verb. balt. *(s)*melk*-/*(s)*milk* „trinti(s), trupinti“ < *,trinti(s), malti(s)“ (dėl jo žr. s.v.v. *mal-kis*, *meltan*); plg. pvz. verb. balt.-sl. **deng*-/*(s)*ding* „lenkti“ → subst. balt.-sl. **dangā* „lenkimas“ (žr. s.v. *dongo*).

malnijkix „Kindlein – vaikelis“ III 113₆ [69₃₃] (= *waikelis* VE 60₁₃), *malnijkiks* „t.p.“ III 115₂₁ [71₃₁], *malnijkixs* „t.p.“ III 111₇ [69₁₅], *malnijkinks* (sk. *malnijkiks*) „t.p.“ III 115₁₋₂ [71₁₅₋₁₆]; acc. sg. *malnijkikan* „kindt (Kindlein) – vaikelį“ III 131₁₁ [79₃₄], *malnijkikun* „kindleins (Kindlein) – t.p.“ III 117₂ [73₂] (čia -un yra klaida vietoj -an, žr. E n d z e l i n s SV 207); nom. pl. *malnijkikai* „kindleins (Kindlein) – vaikeliai“ III 111₁₄ [69₂₀] (čia pr. nom. pl. yra vietoj pr. gen. sg. arba acc. sg., žr. PKP II 213, išn. 680), *malnijkiku* „kinder (Kindlein) – vaikeliai“ III 47₁₃ [33₂₉] (= *waikai* VE 18₁₄), „Kindlein – t.p.“ III 113₁₄₋₁₅ [71₄] (čia ir III 47₁₃ lytis *malnijkiku* yra klaida vietoj *malnijkikai*, žr. PKP II 128, išn. 150); acc. pl. *malnijkikans* „Kindlein – vaikelius“ III 111₁₈ [69₂₃], III 111₂₀ [69₂₅] (= *waikelus* „vaikelius“ VE 60₆), III 113₃ [69₃₀₋₃₁] (= *waikelus* „vaikelius“ VE 60₉), III 113₁₂ [71₂], III 115₁₁₋₁₂ [71₂₃]; dat. pl. *malnijkikamans* „Kindlein – vaikeliams“ III 115₈ [71₂₁]. Turime subst. diminut. (o-kamienį, nom. sg. masc.) pr. (III) **malnikiks* „vaikelis“ – sufikso *-ik- vedinį iš subst. pr. (III) **malnika* „vaikas“, dėl kurio žr. *malnijks*.

malnijks „Kind – vaikas“ III 115₂₃ [71₃₂], „kindt (Kind) – t.p.“ III 131₂₁ [81₆], *malneyks* „t.p.“ III 133₂₋₃ [81₁₀] subst. nom. sg. masc.; acc. sg. (masc.) *malnijkan* „kindlein (Kind) – vaiką“ III 131₇ [79₃₁], „kindt (Kind) – t.p.“ III 133₂ [81₁₀]; gen. sg. *malnijkas* „Kindes – vaiko“ III 115₂₇ [71₃₅], III 121₁₈ [75₂₅], *malnikas* III 119₂₂ [75₅]; dat. sg. *malniku* „Kind – vaikui“ III 131₁₇ [81₃]; nom. pl. *malnij-*

kai „Kinder – vaikai“ III 47₁₀ [33₂₈] (= *waikais* VE 18₁₂), III 49₇ [35₅] (= *waiku* „vaiku“ VE 19₇), III 83₄ [53₁₂] (= *waikai* VE 35₈), (voc. reikšme) III 93₂₃ [59₂₃] (= *waikai* VE 40₂₀); acc. pl. *malnijkans* „kindern (Kinder) – vaikus“ III 37₁₅ [29₅] (= *ssunu* „sūnū“ VE 13₂₀), „kindt (Kinder) – t.p.“ III 41₇ [29₃₄] (= *waikais* VE 15₈), „kindt (Kinder) – t.p.“ III 69₁₁ [45₂₃] (= *waikus* VE 28₂₁), „Kinder – t.p.“ III 87₇ [55₁₅] (= *waikus* VE 37₇), III 105₃ [65₂₂] (= *waikus* VE 50₁₂), *malnikans* „t.p.“ III 93₁₈ [59₁₉] (= *waiku* „vaiku“ VE 40₁₆), *malneijkans* „kindern (Kinder) – t.p.“ III 93₂₂ [59₂₂] (= *waikams* VE 40₁₉).

Turime subst. (o-kamienį) pr. (III) **malniks* „vaikas“ (nom. sg. masc.) < pr. (semb.) **maldenikas* „t.p.“ [ar **maldinikas* „t.p.“ (plg. B ū g a I 464, E n d z e l i n s SV 50); žr. dar *maldenikis*] < *,jaunas žmogus“ – sufikso *-enika- (resp. *-inika-) vedinį iš adj. pr. **malda* „jaunas“ (žr. *malдай*); plg. pvz. lie. (adj. *smarkūs* →) subst. *smarkenykas* „smarkus žmogus; tironas“ LKŽ XIII 116) resp. *smarkinỹkas* „t.p.“ (op. cit. 117) ir kt. (žr. S k a r d ž i u s ŽD 141, 146).

-maltan, žr. *piwamaltan*.

malunakelan „moelrat (Mühlrad) – malūnratīs“ E 321 nom. (-acc.) sg. neutr. = pr. **malūnakelan* – kompozitas iš pr. **malūna* „malūnas“ (žr. *malunis*) + **kelan* „ratas“ (žr. *kelan*).

malunastabis „moelsteyn (Mühlstein) – malūno akmuo (girna)“ E 319 nom. sg. masc. = pr. **malūnastabīs* < **malūnastabas* „t.p.“ – kompozitas iš pr. **malūna* „malūnas“ (žr. *malunis*) + **stabas* „akmuo“ (žr. *stabis*).

malunis „mōle (Mühle) – malūnas“ E 316 nom. sg. masc. = pr. **malūnīs* < **malūnas* „t.p.“, kuris siejamas su lie. *malūnas* „t.p.“ (T r a u t m a n n AS 375, E n d z e l i n s SV 208, plg. B ū g a II 370 t., S k a r d ž i u s ŽD 279). Tačiau lie. *malūnas* „Mühle“ (= „pastatas su įrenginiais malti“) – matyt skolinys iš pr. **malūnas* „t.p.“ (žr. F r a e n k e l 404, S a b a l i a u s k a s LKK VII 111 t.), kuris, beje, nėra grynai prūsiškas (baltiškas) žodis (žr. toliau). Visu tuo nereikia stebėtis: senovės baltams (ir ne tik jiems) buvo pažįstamas ne malūnas, o tik gornos (žr. s.v. *gimoywis*).

Subst. pr. (vak. balt.) **malūnas* „Mühle“ bus atsiradęs kaip no-

men agentis *, „malikas, malėjas“ – sufikso *-ūna- (žr. s.v. *wal-dūns*) vedinys iš verb. pr. *mal- „malti“ (žr. s.v. *melan*), plg. pvz. lie. subst. *bėg-ūnas* „bėgikas“ (← verb. *bėg-ti*) ir kt. (apie tokius deverbatyvinius nomina agentis žr. S k a r d ž i u s ŽD 277 tt.). Prie to, kad pr. *malūnas iš tikrųjų yra ne *, „malikas, malėjas“ (nomen agentis!), o „Mühle“ (= „p a s t a t a s su įrenginiais malti“, t.y. „malykla“!), bus prisidėjęs lenk. *młyn* „Mühle“: šio segmentas lenk. *mł-* (: verb. lenk. *ml-ec* „malti“) buvo transponuotas į pr. *mal- (: verb. pr. *mal- „malti“), o segmentas lenk. -yn- į pr. *-ūna- (plg. F r a e n k e l l.c., M a c h e k ESČ 302). Taigi pr. *malūnas „Mühle“ nėra grynai prūsiškas (baltiškas) žodis. Plg. ir tai, kad lenk. *młyn* „malūnas“ arba vok. *Mühle* „t.p.“ yra ne savi žodžiai, o skoliniai (iš lo. kalbos), žr. B r ū c k n e r SEP 341, V a s m e r II 632, M a c h e k l.c., K l u g e 491.

mandiwelis „quirnestab (Quirlstab zum Drehen in der Handmühle) – milinys“ E 318 nom. sg. masc. = pr. *mandīvelis (ar *mandīvelis?), kuris bei lie. dial. *mandēvelis* (žr. E n d z e l i n s SV 208; šio lie. dial. žodžio neturi LKŽ VII) – iš vok. žem. kalbos (E n d z e l i n s l.c.).

manga „Hure – kekšė“ GrG 88, GrA 81, „meretrix – t.p.“ GrF 80 = (nom. sg. fem.) pr. *manga „t.p.“ < *mangā „t.p.“ (= *mangō „t.p.“), dėl fleksijos plg. GrG *merga* (žr. s.v. *mergo*).

Pr. *mangā „kekšė“ kartu su lie. dial. *mānga* (*mangà*) „nerimta moteris, mėgstanti mangytis, maivytis; kekšė“ (LKŽ VII 825; iš čia darinys subst. mob. lie. dial. *išmanginis* „nesantuokinis vaikas“ LKŽ IV 208) suponuoja subst. (*ā*-kamienį) balt. dial. *mangā „ta, kuri maivosi, mangosi, aikštinga“ – fleksijos vedinį iš verb. balt. dial. *mang- „maivytis, kraipyti(s) ir pan.“ > lie. dial. *mang-ytis* „maivytis, kraipytis, aikštytis, koketuoti“ (LKŽ VII 827), *māng-yties* „vaipytis, maivytis“ (V i t k a u s k a s 187), *māng-yti* „nekukliai dabinti“ (LKŽ VII 827), *mang-yti* „mėginti“ (l.c.). Dėl darybos plg. pvz. subst. (mob.) lie. *pliauška* (*pliauška*) „plepys, -ė“ = „tas/ta, kuris pliauškia, plepa“ (LKŽ X 209) ← verb. *pliauškti* „plepėti“.

Verb. balt. dial. *mang- „maivytis, kraipyti(s) ir pan.“ – ekspresyvas, kurį kildinu iš verb. (bei verb. refl.) balt. *mank- „maigy-

ti(s), minkyti(s)“ (plg. F r a e n k e l 407) > lie. *mānk-yti* (*mank-yti*) „maigyti, gniaužyti, kraipyti“ (LKŽ VII 840 t.). To verb. balt. dial. *mang- (ekspresyvo!) atsiradimą iš verb. balt. *mank- (neekspresyvo), man rodos, nulėmė pastarojo ekspresyvinė vartosena: jo priebalsis *-k- buvo „ekspresyviai“ suskardintas (ekspresyvuose pasitaiko „nedėsningų“ fonetinių pakitimų!).

Verb. balt. *mank- „maigyti, minkyti“ – verb. intens. iš verb. balt.-sl. *mink- (: *menk-), „kneten, weich machen“ (> lie. *mīnk-yti* „t.p.“, la. *mīc-ūt* „t.p.“ ir kt.) < ide. *men(H)k- [: *m̥(H)k-] „t.p.“ (> s. ind. *māc-ate* „sutrina“ ir kt.), žr. (resp. plg.) T r a u t m a n n BSW 184 t., P o k o r n y I 730 t. [s.v. *men(ə)k-*], F r a e n k e l 454 (s.v. *mīnk-yti*).

Taigi mano hipotezė dėl subst. pr. (Gr) *manga* (bei lie. dial. *māngà*) kilmės yra artima F r a e n k e l i o (407) hipotezei ir gerokai skiriasi nuo tradicinės hipotezės [dėl jos žr. T r a u t m a n n AS 375, E n d z e l i n s SV 208, P o k o r n y I 731 (s.v. *meng-*)]. Spėti, kad subst. pr. (Gr) *manga* (bei lie. dial. *māngà*) esąs iš čigonų kalbos (S a b a l i a u s k a s LKL 278), nėra patikima (plg. ir: „*mānga* galėtų būti ir baltiškos kilmės“ S a b a l i a u s k a s l.c.).

mangos sones „ein huren kindt (ein Hurenkind) – kekšės sūnus“ GrG 97, *mangoson* „hurenkindt (Hurenkind) – t.p.“ GrA 96, „meret, spurius – t.p.“ GrG 97 (žr. PKP II 60, išn. 85). Čia slypi subst. (gen. sg. fem.) pr. *mangōs „kekšės“ [t.y. *mangās „t.p.“ (gal su kirčiuota *-ās), žr. *manga*] ir subst. (nom. sg. masc.) pr. *sūns „sūnus“ (žr. *soūns*) su balsiu pr. *-ū-, dėl vok. *Sohn* „t.p.“ perdirbtu resp. parašytu raide -o-.

mans, žr. *as*.

Mantas (*Herkus*), žr. *Monte*.

Mantegarbs (dk., 1331 m.) ir (dk., 1418 m.) *Mantegarbe* (Semboje, žr. G e r u l l i s ON 94) = pr. (vv. < kaln.) *Mantagarbis „Manto kalnas“ iš pr. (avd.) *Manta- „Mantas“ (žr. s.v. *Monte*) + pr. (subst.) *garbis „kalnas“ (žr. *garbis*), plg. G e r u l l i s l.c., T r a u t m a n n PN 144, E n d z e l i n s SV 208. Kadangi yra buvęs ne vienas prūšas vardu *Manta- „Mantas“ (žr. s.v. *Monte*), tai nesunku suprasti, kodėl minėtas pr. (kaln.) *Mantagarbis „Manto kalnas“ yra buvęs ir kitur (t.y. ne vien Semboje): vok.

(vv.) *Mangarben* (prie Narkyčių-Norkitten) kildintinas matyt iš pr. (kaln.) **Mantagarbis*.

mary „hab (Haff) – marios“ E 65 nom. sg. fem. = pr. **marī*, kuris laikytinas *īlā*-kamieniu (plg. s.v.v. *azy*, *kexti*), plg. S c h m i d Verb. 17 tt., K a u k i e n ė LKK XXXVI 89.

Subst. (*īlā*-kamienis, fem.) pr. **marī* (nom. sg.) **marjā*- „marios“ (sg. tantum) suponuoją balt.-sl. **marī* (nom. sg.) **marjā*- „marios; pelkė“ (nomen collectivum, sg. tantum) su jo variantu balt.-sl. (**marī* →) **marjā* (nom. sg.) „t.p.“ (nomen collectivum, sg. tantum), iš kurio bus išriedėję lie. *marīā* „marios“ (sg. tantum, LKŽ VII 858) bei *mārios* „t.p.“ (pl. tantum, LKŽ VII 862 t.), taip pat lie. *mārē* „t.p.“ (sg. tantum, LKŽ VII 848) bei *mārēs* „t.p.“ (pl. tantum, LKŽ VII 849), – apie visa tai (ir apie lie. *ē*-kamieno kilmę iš *īā*-kamieno) plg. s.v.v. *iūrin*, *kexti*. Dėl medžiagos apie lie. „marios“ žr. dar B ū g a II 268 tt.

Šalia to subst. (fem., nom. sg.) balt.-sl. **marjā* (**marī*) „marios; pelkė“ (nomen collectivum, sg. tantum), kai kur ėmus jį suvokti kaip pl. (nom.-acc. neutr.) formą, galėjo atsirasti *īo*-kamienė lytis balt.-sl. dial. **marjā(n)* „t.p.“ (nom.-acc. sg. neutr.) > sl. **marjā* „marios“ > rus. *mope* „t.p.“ [nom.-acc. sg. neutr., šalia rus. *моря* „t.p.“ (pl.)] ir kt.; plg. s.v. *iūrin*.

Tas subst. balt.-sl. **marī*/**marjā* „marios; pelkė“ (nomen collectivum, nom.-acc. sg. fem.) kildintinas (plg. s.v. *kexti*) iš seniausio subst. (*i*-kamienio, neutr., nom.-acc. sg.) balt.-sl. **marī* „t.p.“ (plg. T r a u t m a n n BSW 169 t.), dėl kurio tolimesnių giminaičių žr. P o k o r n y I 748, F r a e n k e l 409 (ir liter.), G a m k r e l i d z e I v a n o v II 673, 943.

Marian „Maria – Marijā“ I 7₁₅₋₁₆ [529], II 7₁₅ [1128], *Marian* „t.p.“ III 41₂₄ [31₁₂], III 43₁₃ [31₂₃], III 127₁₀ [77₃₅] avd. acc. sg. fem. = pr. **Marījan* su nom. sg. (fem.) pr. **Marīja* (< **-ā*) – iš vok. (lo.) *Maria*.

Marx „Markus – Morkus“ III 111₁₉ [69₂₄] avd. nom. sg. masc. = pr. **Marks* < **Markus* [plg. pvz. pr. **sūnus* > pr. (III) *soūns* (žr.)] < vok. *Markus* = lo. (vok.) *Marcus*; acc. sg. *Marcon* „Marci – Morkų“ III 59₁₃ [41₁] = pr. **Markun*; lo. nom. sg. *Marcus* „Marcus – Morkus“ III 73₂₂ [49₂] (= *Markus* VE 31₂); lo. gen.

sg. *Marci* „Marci – Morkaus“ III 61₉ [41₁₃] (= *Marcupi* VE 25₁).

Markelauke (dk., 1342 m.), (dk., 1419 m.) *Marglawken* „jetzt Marklack Kr. Rastenburg“ (G e r u l l i s ON 94) = pr. (vv.) **Markalaukīs* (ar **Markalauks*) yra kompozitas, man rodos, iš **īmirkēs* (šlapias) laukas“ (kiek kitaip – G e r u l l i s l.c., E n d z e l i n s SV 208) – iš pr. adj. **marka-* „īmirkēs, šlapias“ (žr. toliau) + **lauk-* „laukas“ (žr. *laucks*). Plg. lic. (up.) *Mark-upis* (G e r u l l i s l.c. s.v. *Morken*) – turbūt iš **Marka-upis* „īmirkusius (šlapius) krantus turinti upė“. Adj. (*o/ā*-kamienis) pr. **marka-* „īmirkēs, šlapias“ (žr. dar *Markowaio*) – fleksijos vedinys matyt iš verb. (intens.) pr. **mark-* „īmirkyti, gerai sušlapinti“ (= lie. *mark-yti* „t.p.“ LKŽ VII 866); plg. pvz. lie. verb. (intens.) *draik-yti* → adj. *draikas* „ištišęs, laibas“ (dėl jo žr. S k a r d ž i u s ŽD 33). Tas verb. pr. **mark-* vedinys iš verb. balt.-sl. **merk-* (: **mirk-*) „meřkti (miřkti)“, dėl kurio žr. T r a u t m a n n BSW 182, F r a e n k e l 440 t., P o k o r n y I 739 t.

Markowaio (dk., 1315 m.) „Wiese ... Kr. Mohrunen“ (G e r u l l i s ON 95) = pr. **Markōvajo*, t.y. **Markāvajā* – kompozitas iš pr. adj. (fem.) **markā-* „īmirkusi, šlapias“ (žr. s.v. *Markelauke*) + **vajā* „pieva“ (žr. *wayos*).

mārtin „Braut – marčiā“ III 107₁₉ [67₂₅], *mārtan* „t.p.“ III 109₁₀ [69₃] (= *marczos* „marčiōs“ VE 52₈) acc. sg. fem. Lytis (III 107₁₉) *mārtin* „marčiā“ (acc. sg. fem.) vietoj senesnės **mār'an* „t.p.“ [ji perdirbta į (III 109₁₀) *mārtan*] atsirado dėl to, kad buvo nom. sg. (fem.) pr. (III) **martī* „marti“ (su kirčiuotu **-ī* < balt. **-i*). Subst. pr. **martī* (acc. sg. **mart'an* < **mārtjan*) „marti“ (*īlā*-kamienis, plg. s.v. *kexti*) suponuoją subst. (*īlā*-kamienį) balt. **martī*/**martjā*- „t.p.“ (iš čia suom. *morsian* „t.p.“ ir kt.) > lie. *martī* (*marčiā*) „t.p.“, la. **martī*/**martjā*- „t.p.“ → (nom. sg. fem.) **martjā* „t.p.“ >] *mārša* „brolio žmona“ (nom. sg. fem.).

Subst. balt. **martī* (**martjā*-) „marti“ galėtų būti iš adj. (*u*-kamienio fem. lyties) balt. **martū* (**martjā*-) „ta, kuri jauna“ < **martvī* „t.p.“ [plg. pvz. lie. adjektyvo *platūs* lytį (fem.) *plat-ī* < **plat-ī* < **plat-vī*] < (adj.) „ta, kuri švelni, minkštā (nekieta)“

(plg. s.v. *mergo*), o šis – sufikso **-tu-* vedinys iš verb. balt. **mer-* (: **mar-*) „(su)švelninti...“ (žr. s.v. *mergo*).

Marungen, žr. *Morungen*.

mas, žr. *as*.

massais „weniger – menčiau, mažiau (nedaugiau, negausiau)“ III 115₈ [71₂₁] adv. grad. comp. = pr. **mazais* „t.p.“ Jis – vedinys iš adv. pr. **mazai* „menkai, mažai (nedaug, negausiai)“ ← adj. pr. **maza-* „menkas, mažas (negausus)“ (dėl darybos žr. s.v. *mal-daisin*). Tokią jo reikšmę atspindi pats III kat-mas: pr. (III 115₈) *massais* (grad. comp.) verstas iš vok. (III 114₈) *weniger* [jo (grad. comp.) antonimas – vok. *mehr* „daugiau, gausiau“!], o ne iš vok. *kleiner* [jo (grad. comp.) antonimas – vok. *größer*!]. Šiam adj. pr. (III) **maza-* „menkas, mažas (negausus)“ egzistavo sinonimas adj. pr. (III 17₁₂) **likuta-* „mažas (nedidelis), menkas“ (žr. *likuts*), kuris verstas būtent iš vok. (III 17₁) *klein* „t.p.“ [jo (grad. posit.) antonimas – vok. *groß* „didelis“!], o ne iš vok. *wenig* [jo (grad. posit.) antonimas – vok. *viel*!].

Tas adj. pr. **maza-* slypi ir pr. (dk.) asmenvardžiuose (žr. *Trautmann* PN 55 t.): *Mase* (= pr. **Mazīs*, plg. avd. lie. *Mažis*; čia ir toliau dėl lie. avd. žr. LPŽ II 192 tt.), *Masebuth* (= pr. **Mazibutas*, plg. lie. *Māž-vydas*), *Masicke* (= pr. **Mazikas*, plg. lie. *Mažikas*), *Massinte* (= pr. **Mazintas*, plg. lie. *Mažiintas*), *Masucke* (= pr. **Mazukas*, plg. lie. *Mažukà*), *Masune* (= pr. **Mazūnas*, plg. lie. *Māžūnas*), *Masutte* (= pr. **Mazutīs*, plg. lie. *Mažūtis*); žr. dar *Trautmann* PN 144.

Manau, kad adj. pr. **maza-* „menkas, mažas (negausus)“ suponuoją adj. balt. **maža-* „t.p.“ (būtent tokios reikšmės!) > lie. *māžas* „mažas (nedidelis, negausus), menkas“ = la. *mazs* „t.p.“ Šio adj. balt. **maža-*, kuriam įprasta suteikti reikšmę „mažas (nedidelis, negausus)“, kilmė bandoma aiškinti keliomis hipotezėmis [žr. liter. apud *Vasmer* II 620 (s.v. *музичеу*), *Fraenkel* 422 t.], iš kurių patrauklesnė atrodo Endzelyno hipotezė, atsargiai kildinanti balt. **maža-* „mažas“ iš ide. **meg(h)-* „didelis“ (> gr. *μέγ-α* „t.p.“ ir kt.) resp. čia suponuojanti raidą (enantiosemišką!) **didelis* → „mažas“ (*Endzelis* apud *ME* II 574 s.v. *mazs*). Tokią raidą Endzelynas mėgina tipologiškai rem-

ti, pirmiausia, enantiosemiškuoju ide. **kel-* „šiltas; šaltas“ (*ME* II 574). Pastarojo raida (enantiosemiška) iš tikrųjų remiasi *k a r š č i o* (šiltumo) ir *š a l č i o* (šaltumo) – šių dviejų skirtingų reiškinių *g i m i n i š k u* poveikiu mūsų jutimo organams (*Urbutis* BEE 183). Tačiau *didumo* ir *mažumo* – tokių dviejų skirtingų reiškinių minėtas poveikis yra aiškiai kitoks – *n e g i m i n i š k a s*; o tai verčia manyti, kad balt. **maža-* „mažas“ nėra iš **didelis* resp. nėra iš ide. **meg(h)-* „didelis“, kuris, beje, ir kitur indoeuropiečių dialektuose *n i e k u r* nėra virtęs į **mažas* ar pan. [žr. apud *Pokorny* I 708 t. s.v. *meg(h)-*]. Ta Endzelyno hipotezė (taip pat ir kitos hipotezės) nelabai įtikino ir Fraenkeli: „Etymologie von lit. *māžas*, lett. *mazs* und Zubehör ist umstritten“ (*Fraenkel* 422 s.v. *māžas*). Balt. adj. **maža-* „mažas“ kilmės neatsitiktinai, t.y. laikydami ją neišklaidai, visai nelietė *Būga* (I, II, III), *Trautmann* (BSW, o dėl to – ir *Pokorny* I).

Man rodos, kad adj. balt. **maža-* „menkas, mažas (negausus)“ (dėl reikšmės žr. anksčiau) yra iš adj. balt. **nu-*, sumenkintas (menku, netinkamu padarytas) < **nuplonintas* (per daug plonu padarytas) < **nuteptas* (per daug plonai nuglaistytas) [plg. adj. pr. **likuta-* „mažas (nedidelis), menkas“ semantinę kilmę, žr. *likuts*] – vedinys iš verb. balt.-sl. **māž-* „tepti“ (plg. adj. balt. **lāba-* darybą, žr. *labs*). Iš šio verb. balt.-sl. **māž-* „t.p.“ (su trumpuoju šaknies balsiu!) kildintinas verb. (iterat.) sl. (su pailgintu šaknies balsiu) **māž-āti* „tepti“ [> s. sl. *maz-ati* „tep(lio)ti“ ir kt.]; plg. pvz. iš verb. balt.-sl. (su trumpuoju šaknies balsiu) **mēt-* „mesti“ (> lie. *met-* „t.p.“ ir kt.) atsiradusį verb. (iterat.) balt.-sl. (su pailgintu šaknies balsiu) **mēt-āti* „mėtyti“ [> lie. *mēt-oti* „t.p.“ (LKŽ VII 121) = la. *mēt-āt* „t.p.“ = sl. **mēt-ati* „t.p.“ (> rus. *mem-amb* „t.p.“ ir kt.)].

Verb. balt.-sl. **māž-* „tepti“ yra matyt iš verb. ide. **mag-* (< **mag-*) „minkyti, tepti, glaistyti“ [> germ. **mak-ōn* „t.p.“ (> n.v.a. *machen* „daryti“ ir kt.) ir kt., žr. *Pokorny* I 696, plg. *Trautmann* BSW 173, *Frisk* II 181 ir liter., *Vasmer* II 557 ir liter., *Kluge* 452].

massi „kan (kann) – galiu“ III 45₁₁ [337] praes. 1 sg. (= *galiu* VE

17₁₄); (praes.) 2 sg. *massi* „magst – gali“ III 79₉ [51₁₅] (= *gali* „gali“ VE 33₁₃), III 81₉ [51₃₃] (= *gali* „gali“ VE 34₁₆); 3 sg. *massi* „kan (kann) – „gāli“ III 61₁₄ [41₁₇] (= *gal* „gāli“ VE 25₆), *massi* „gāli“ III 71₂ [47₃] (= *gal* „gāli“ VE 29₁₄), „kan (kann) – gāli“ III 75₂₃ [49₂₂] (= *gal* „gāli“ VE 32₈), III 87₉ [55₁₇] (= *gal* „gāli“ VE 37₉), *massi* „mōge (möge) – gāli“ III 115₂₅ [71₃₃], III 117 [73₁₁]; 3 pl. *massi* „mōgen (mögen) – gāli“ III 17₁₆ [19₁₆], III 99₁₁ [63₂], III 113₁₇ [71₆]; 1 pl. *massimai* „mūgen (mögen) – galime“ III 91₁₇ [57₃₁], „mōgen (mögen) – t.p.“ III 123_{24–25} [77₁₀]. Žr. dar *musilai*, *musīgin*, *wissemusīgis*.

Ta medžiaga (tik iš III kat-mo) leidžia rekonstruoti dvi pr. (III) formas (*i*-kamienės): 1) praes. 3 sg./pl. (taip pat 2 sg., 1 sg.) pr. (III) **mazi* „gāli“ (12X) ir 2) praes. 1 pl. pr. (III) **mazimai* „galime“ (2X); greta jų bus buvusi (nepaliudyta) inf. pr. (III) **mazīvei* „galėti“ (su kirčiuotu pr. **-ī*, žr. s.v. *musilai*) < pr. **mazētvei* „t.p.“ Žr. S t a n g Vergl. Gr. 119, 320, 455. Taigi nuomonei, kad formos pr. (III) *massi* resp. *massimai* esančios (ne *i*-kamienės, o) *io*-kamienės (S c h m a l s t i e g BL 139, OP 181), negalėčiau pritarti.

Šį pr. (III) verb. vieni tyrinėtojai laiko polonizmu (iš lenk. *może* „gāli“, žr. B r ü c k n e r AslPh XX 490, T r a u t m a n n AS 376, M i l e w s k i Sl. Oec. XVIII 39, 41, F r e n k e l i s BK 68, F r a e n k e l 463, S c h m a l s t i e g l.c.), kiti linkę manyti, kad jis – baltiškos kilmės žodis (B e r n e k e r PS 307, A g r e l l Beitr. 56, E n d z e l i n s SV 209, K a r a l i ū n a s apud F r e n k e l i s BK 116 t.). Tai, kad pastaroji nuomonė (jos, atrodo, laikosi ir S t a n g l.c.) yra patikimesnė, žr. A g r e l l l.c., E n d z e l i n s l.c., K a r a l i ū n a s l.c. Iš tikrųjų laikyti šį verb. pr. (III) **mazi* „gāli“ polonizmu vien dėl to, kad čia turime pr. **-z-* (o ne pr. **-g-*!), aiškiai negalima: dabar, man rodos, jau visi pripažįsta, kad ide. guturalių evoliucija balt. ir sl. dialektuose buvo ne vien sateminė, bet ir kentuminė (žr. ir K a r a l i ū n a s l.c.).

Taigi reikia manyti, kad verb. pr. < vak. balt. **mazē*-(*tvei*) „galėti“/**maži* „gāli“ giminiuojasi su s. sl. *mog-q* „galiu“ (ir kt.), go. *mag* „gāli“ (ir kt.), ir jie visi suponuoja verb. ide. dial. (balt.-sl.-germ.) **mogh-* „galėti ir pan.“ – matyt perfektinę lytį greta (ne-

perfektinės) ide. **megh-* „t.p.“ (→ lie. *még-ti* „gern mögen“, la. *mêg-t* „vermōgen, taugen“ ir kt.), plg. S t a n g Vergl. Gr. 335; dėl ide. perfekto žr. dar W a t k i n s Idg. Gr. 223 tt. Dėl lie. *magėti*, *mégti* ir kt. žr. dar J ė g e r s KZ LXXX 103 tt. (ir liter.), F r a e n k e l 395 (s.v. *magėti*), 426 (s.v. *mégti*) ir liter.

-*matis*, žr. *pamatis*.

-*matre*, žr. *pomatre*.

mattei „massen (dem Maß) – mastui (dydžiui, saikui)“ III 115_{2–3} [71₁₆] (hapax legomenon) dat. sg. (turbūt masc., žr. toliau) frazėje (III 115_{1–3} [71_{16–17}]) *malnijkins ... en mattei kaigij gi mes erdērks* „vaikelis ... maste (mastu) kaip taipogi mes apnuodytas“ (žr. dar PKP II 218, išn. 708 ir 712), verstoje iš vok. (III 114_{1–3} [70_{14–16}]) *Kindlein ... in massen wie Wir auch vergiffet* „vaikelis ... (tokiame) maste kaip ir (taipogi) mes apnuodytas“ = „vaikelis ... tiek, kiek ir mes apnuodytas“. Reikia pasakyti, kad pr. (III) *mattei* ne tik etimologija, bet ir pačios formos kilmė turi daug neaiškumų (žr. ypač E n d z e l i n s SV 209).

Toje frazėje (III 115_{1–3}) prepozicinė konstrukcija pr. *en mattei* = pr. **en *matei* „maste (dydyje, saike)“ pavartota adverbiskai, kitaip sakant, ji yra adv.: dėl to čia pr. **mat-ei* (dat. sg.) fleksija pr. **-ei* galėtų būti *o*-kamienė [plg. pr. (III) **(kv)-ei* „kur“ (žr. *quei*) greta pr. (III) **(vird)-ai* (žr. s.v. *wīrds*), žr. M a ž i u l i s BS 135 tt.] – tokios pat kilmės, kaip ir adverbinės prepozicinės konstrukcijos fleksija lie. (*iki gāl*)-*ie* „iki galo“ < **-ei*, dėl kurios (*o*-kamienės!) žr. M a ž i u l i s BS 133 tt. Tačiau adverbinė (*o*-kamienė) fleksija pr. (**en *mat*)-*ei* galėjo atsirasti ir kitaip – vietoj adverbinės (*o*-kamienės) pr. (**en *mat*)-*ai* [plg. pr. (**en *vird*)-*ai*, žr. s.v. *wīrds*] pagal tai, kad greta adv. pr. (III) **(ainavīd)-ai* buvo ir pr. (III) **(ainavīd)-ei* ir net pr. (III) **(ainavīd)-i* (žr. s.v. *ainawīdai*), plg. dar adv. pr. (III) **(empir)-i* < (**en *pīr*)-*i* su **-i* vietoj (*o*-kamienės) **-ai* (žr. *emperri*).

Taigi forma pr. (III) *mattei* (dat. sg.) suponuoja matyt ne *i*-kamienį fem. pr. **mati-* „mastas (dydis, saikas)“ (sic T r a u t m a n n AS 376), o *o*-kamienį masc. (nom. sg.) pr. (III) **mats* „t.p.“ (plg. PKP II 218, išn. 709) < **matas* „t.p.“ (plg. S c h m a l s t i e g OP 46), kurio artimiausi giminaičiai – lie. *mātas* „ilgio ir

pan. matavimo vienetą; matavimas; mastas, dydis“ (LKŽ VII 908 t.; baritonas), la. *mats* „die Metze in der Mühle“ (dėl jo reikšmės žr. ME II 567 s.v. II *mats*). Turime subst. balt. **matas* „mastas (dydis, saikas)“ (baritoną), man rodos, kildintiną iš (subst.) balt. **ilgis* (mastas), nustatomas tam tikru matavimu“ < **ilgis*, nustatomas apskumų (apvyniojimų, aplenkimų) kiekiu (skaičiumi)“ < **„(a)p s u k i m a s* (apvyniojimas)“, kuris – fleksijos vedinys (su šaknies vokalizmo apofonija) iš verb. balt. **met-* „s u k t i, vy(nio)ti; mesti“ (dėl jo žr. s.v. *pomests*), savo modeliu panašus pvz. į subst. gr. *τόμος* „gabalas“ (baritonas!) < **„(at)pjo-vimas“* (← verb. *τέμνω* „pjaunu“); tiesa, tas subst. balt. **matagalėtų* būti vedinys ir iš verb. (intens.) balt. **mat-* „sukti, vynioti“ (dėl jo žr. s.v. *pomests*). Subst. balt. **matas* reikšmė **sukimas* (vyniojimas)“ gana aiškiai prasikiša jo veldinyje la. *mats* „plaukas“ < **„(susi)sukimas“* (plg. ME II 567 s.v. I *mats*); plg. dar subst. ryt. balt. **masta-* „sukimas (vyniojimas); (už)metimas“ (žr. s.v. *pomests*). Be to, plg. lie. *mėtas* „matas“ kilmę (žr. s.v. *mettan*).

Matteus „Mattheus (Matthäus) – Matas, Motiejus“ III 73₂₁₋₂₂ [49₂] avd. nom. sg. masc. (= *Mothieius* „Motiejus“ VE 31₁₋₂) – iš vok. *Mattheus* „Matthäus“ (III 72₂₀₋₂₁) = lo. *Mathaeus* „t.p. – Matas, Motiejus“.

-max, žr. *dantimax*.

mealde „bliczce (Blitz) – žaibas“ E 52 nom. sg. fem. = pr. **mēldē* (su cirkumfleksiskai pailgėjusiu diftongo pr. **-ēl-* pirmuoju sandu, žr. ir E n d z e l i n s FBR II 9 = DI III₁ 115, B ū g a III 109). Subst. (fem.) pr. **mēldē* „žaibas“ = **mēldē* „t.p.“ (su cirkumfleksiniu **-ēl-*) < subst. vak. balt. **mēldē* „žai(bavim)as ir jį lydintis griaudimas“ = **„žai(bavimas, griaudimas“*, kurio a) semema „ž a i b a v i m a s“ yra **„žai(bavimas su griaudimo pradžia (trenksmu)“* = „Perkūno t r y n i m a s (skėlimas, trenkimas), lydimas kibirkščių ir garso (trenksmo)“, o b) semema **g r i a u d i m a s* – „griaudimo taša“ = „Perkūno malimas (dundėjimas)“.

Subst. (fem.) vak. balt. **mēldē* „žai(bavimas, griaudimas“ (nomen actionis) laikau fleksijos vediniu iš verb. balt.-sl. **meld-*

mald-/mild-* (muld-*) „... žaibuoti, griauti“ = **„trinti, malti; žaibuoti, griauti“* < verb. ide. **meldh-/moldh-/mldh-* „t.p.“ (žr. s.v. *maldai*). Dėl subst. (deverbatyvo) vak. balt. **mēldē* „žai(bavimas (trynimas ir pan.), griaudimas (malimas ir pan.)“ (nomen actionis) darybos plg. lie. (verb. *bėg-* „bėgti“ →) subst. (fem.) *bėgė* „bėgimas“, lie. (verb. *māl-* „malti“ →) subst. *mólė* „malimas“ ir kt. (S k a r d ž i u s ŽD 71 t.). Subst. vak. balt. **mēldē* „žai(bavimas (trynimas, trenkimas ir pan.), griaudimas (malimas ir pan.)“ (nomen actionis) bus turėjęs ir k o n k r e t e s n e reikšmę – mitologinę **„Perkūno kūjis (Hammer)“* ar net ir „Perkūno milinys (Mahlstock an der Handmühle)“ (plg. I v a n o v ZfSl XIX 147); dėl tos reikšmės konkretėjimo plg. fleksijos balt. **-ē* deverbatyvinis lie. substantyvus (nomina actionis): dauguma jų turi s u k o n k r e t ė j u s i a s (ir gana seniai) reikšmes (S k a r d ž i u s l.c.).

Subst. la. dial. *milna* „Perkūno kūjis“ (ME II 627 s.v. III *milna*), kurį iš kilmės v i s i š k a i identifikuoti su subst. la. *milna* „milinys“ (plg. l.c.) < **milinā* „t.p.“ (dėl jo žr. s.v. *mettan*) vargu ar galima, yra matyti iš subst. (fem.) balt. dial. **milnā* „tai (įrankis), kuo Perkūnas trenkia (trina), trupina (mala)“ < adj. (fem.) balt. dial. **milnā* „trenkianti (trinanti), trupinanti (malanti)“ [plg. adj. (fem.) balt.-sl. dial. = sl. **mulna* „t.p.“, žr. toliau] < **mildnā* „t.p.“ (priebalsis **d* prieš nazalius išnyko – E n d z e l i n s BVSF 52) – sufikso **-nā-* (**-nā-*) vedinys iš minėto verb. balt. **mild-* „trinti, trupinti, malti“ [vargu ar iš jo giminaičio verb. balt. **mil-* (dėl jo žr. s.v. *mettan*)]. Panašiai iš to verb. (balt.-)sl. **muld-* (**mild-*) „t.p.“ bus atsiradęs sufikso **-nā-* (**-na-*) derinys adj. (fem.) sl. **muldnā* „trenkianti (trinanti), trupinanti (malanti)“ > (adj.) **mulnā* „t.p.“ (su išmestu **-d-*!), o iš čia – sufikso **-jā-* vedinys subst. (fem.) sl. **mulnja-*, dėl sonantų **-lnj-* junginio (negalimo!) tuoj pat perdirbtas (įterpianč **-i-* tarp **-ln-* ir **-j-*) iš *jā-* kamienio į *ījā-* kamienį subst. (fem.) sl. **mulnījā-* „tai (įrankis), kuo Perkūnas trenkia (trina), trupina (mala)“ (> s. sl. *mlniji* „žaibas“ ir kt.); dėl šio sl. subst. darybos plg. subst. (fem.) pr.-lie.-la. **mēlinē* (su **-ē* irgi iš **-jā!*) ← adj. (fem.) **mēlinā-*, žr. s.v. *melne*.

Pr. (E 52) *mealde* ir anksčiau minėtus bei kitus (neminėtus) žodžius etimologiškai gretino daugelis tyrinėtojų (pvz.: Trautmann AS 376, Trautmann BSW 177, Endzelīns SV 209, Vasmer II 643, Pokorny I 722, Stang Lex 37, Gamkrelidze-Ivanov I 422, II 415), tačiau tuose gretinimuose neatsižvelgiama (resp. menkai atsižvelgiama) į žodžių darybos analizę – pagrindinį jų etimologijos klausimą.

meddo „honing (Honig) – medus“ E 391 nom.(-acc.) sg. neutr. = pr. **medu*, matyt baritonas (senovinio kirčiavimo žodis, žr. toliau): raidės *-dd-* veikiausiai rodo kirčiuotą pr. **-e-*, o raidė *-o* – nekirčiuotą (paplatėjusį!) pr. **-u*.

Subst. (neutr.) pr. **medu* „medus“ (baritonas) < vak. balt. **medu* „medus; midus“ [jo reikšmę „midus“ vėliau išstūmė pr. **midu* „midus“ (germanizmas), žr. s.v. *alu*] < subst. (neutr.) balt.-sl. **medu* „medus; midus“ (baritonas) > lie. *medūs* „Honig“, la. *medus* „medus; midus“, s. sl. *medъ* „medus“, rus. *мед* „medus; midus“ ir kt. Žodžiai lie. ir sl. „medus“ („midus“) pasidarė nebe baritonai (žr. Ilič-Svityč IA 145), man rodos, tuomet, kai lie. (bei la.) ir sl. kalbose *u*-kamieniai neutr. substantyvai virto *u*-kamieniais masc. substantyvais, t.y. kai šiose kalbose *u₂*-kamienių subst. paradigma ištirpo *u₁*-kamienių subst. paradigmoje (apie visa tai žr. Mažiulis BS 262–306).

Subst. (neutr.) balt.-sl. **medu* „medus; midus“ (baritonas) < ide. **medhu* „t.p.“ (baritonas) > s.v.a. *metu* „midus“, s. ind. *mādhū* „saldus gėrimas; medus“ (Mayrhofer II 570 tt.), gr. *μέθυ* „svaigalas (ypač vynas)“ ir kt. (Pokorny 1707, Mayrhofer l.c.). Tas subst. ide. **medhu* gali būti skolinys iš semitų prokalbės (žr. Ilič-Svityč PIJ 5, 8 t.).

medenixtaurwis (su neaiškiai parašyta *-is*) „beerhun (Auerhahn) – kurtinys (Tetrao urogallus)“ E 766, taisytinai į **medenixtatarwis* (Nesselmann Thes. 101 t., Trautmann AS 376, Endzelīns SV 209 ir liter.) nom. sg. masc. = pr. **medeniks* **tatarvis* „kurtinys (Auerhahn)“ = „miškininkas (miškinis) tetervinas“ < **medenikas* **tatarvas* „t.p.“ (masc., žr. *tatarwis*). Čia pr. **medenikas* „miškininkas (miškinis)“ – sufikso **-enik-* vedinys iš subst. pr. **medjan* „miškas, giria“ (žr. *median*), plg. pvz. *grikenix* (žr.).

Vok. (E 766) *beerhun* „fazanė“ (plg. v.v.ž. *berhân* „fazanas“ Bezzenberger BB XXIII 311 t., Trautmann l.c.) išverstas į subst. (masc.) pr. (E 766) „kurtinys (Auerhahn)“ [o ne į „fazanė“ ar „kurtinė (Auerhuhn)“] dėl to, kad: a) fazanas (fazanė) Prūsijoje buvo labai retas paukštis (žr. Bezzenberger l.c., plg. Endzelīns l.c.), b) fazanas ir kurtinys priklauso tam pačiam paukščių būriui „Galli“ (žr. Ivanauskas I² 101 tt.), c) vok. E 766) *beerhun* – subst. ne fem., o neutr. (plg. vok. *das Huhn*), d) pr. „kurtinys“ = „miškininkas (miškinis) tetervinas“ – masc. [dėl pr. **tatarvas* „tetervinas“ (masc.), žr. *tatarwis*]. Prūsams „kurtinys“ buvo „miškininkas (miškinis) tetervinas“ dėl to, kad kurtinys didesnę metų dalį gyvena miškų glūdimyje (Ivanauskas I² 115), o tetervinas – miškų pakraščiuose ir net laukuose (op. cit. 107 t.). Plg. la. *mednis* (*medenis*) „kurtinys“ < **medinis* „miškinis (miškuose gyvenantis)“ (ME II 590); plg. dar lie. (Ryt. Pr.) *medinis* „tetervinas“ (LKŽ VII 987 s.v. 2 *medinis*) < „miškinis“.

Manyti, kad pr. (E 766) **medenixtatarwis* taisytinai į **medenix* „kurtinys (Auerhahn)“ (žr. Nesselmann l.c., Trautmann l.c., plg. Endzelīns l.c.), nėra būtina: pr. **medeniks* **tatarvis* „miškininkas (miškinis) tetervinas“ (= „kurtinys“) plg. su lie. *mėtinynkas* *meitelis* „metininkas (metinis) meitelis“ (LKŽ VIII 113 s.v. 1 *mėtininkas* 1), *vištynynkas* *vānagas* „vištininkas (vištinis) vanagas“ (Skardžius ŽD 144) ir kt.

median „walt (Wald) – miškas“ E 586 nom.(-acc.) sg. neutr. = pr. **med'an* < **medjan* „t.p.“, kuris slypi ir vietovardžiuose (dk.) pr. (1359 m.) *Absmedie* „Kr. Allenstein“ (Gerullis ON 7), (1326 m.) *Awynemedien* „auf der Grenze Ermland–Barten“ (op. cit. 14) ir kt. Kompozitų (vv.) pr. (dk., XIII a.) *Mediolaucks*, *Mediolaukis*, *Mediolawkisz* („Kr. Pr.-Holland“ Gerullis ON 96) pirmasis sandas (dk.) *Medio-* matyt suponuoja buvus ir subst. (fem.) pr. dial. **med'ɔ* „miškas“ < **medjɔ* „t.p.“, t.y. **medjā* „t.p.“ (žr. dar toliau).

Subst. (neutr.) pr. **medjan* „miškas“ yra iš subst. (neutr.) balt. **medja(n)* „t.p.“ (iš čia – suom. *metsä* „t.p.“ ir kt.) > lie. (masc.) dial. *mėdžias/mėdis* (< *-īs*) „t.p.“ (dėl šių dviejų formų plg. Skardžius).

d ž i u s ŽD 60 t.), la. (masc.) *mežs* „t.p.“ Greta subst. (neutr.) balt. **medja(n)* „miškas“ bus buvęs subst. (fem.) balt. dial. **medjā* „t.p.“ (> pr. dial. **medjā* „t.p.“, žr. anksčiau; žr. dar s.v. *medione*) > **medē* „t.p.“ (dėl **-jā* → **-ē* žr. s.v. *kexti*) > lie. žem. *mēdē* „t.p.“ (plg. S k a r d ž i u s APh V 215).

Lie. *mēdžias/mēdis* yra ne tik „miškas“, bet ir „medis (Baum)“ [žr. LKŽ VII 988 t. (s.v. *mēdis*), 996 (s.v. *mēdžias*); plg. la. *mežs* „miškas“, kuriam irgi būta reikšmės „medis (Baum)“ (žr. E n d z e l i n s FBR X 96 = E n d z e l i n s DI III₁ 505). Tas lie.-la. žodis „miškas“ išvirto į „miškas; medis“ turbūt štai dėl ko: greta subst. (neutr.) balt. **medja(n)* „miškas“ = „medžių visuma“ (nomen collectivum!) vėliau bus atsiradęs subst. (masc.) balt. dial. **medjas* „medis“ pagal tokį senovinį substantyvinių lyčių santykio modelį (balt. dialektuose matyt ilgai egzistavusį), kurį atspindi santykis substantyvinių lyčių pvz. lo. *vallum* „įtvirtinimas (baslių visuma)“ (neutr., nomen collectivum): *vallus* „baslys (Pfahl)“ (masc.), plg. F r a e n k e l LPosn. IV 90 tt., F r a e n k e l 425 ir liter.

Subst. (neutr.) balt. **medja(n)* „miškas“ bei subst. (fem.) balt. dial. **medjā* „t.p.“ kildintini iš (subst.) ** „miškas tarp gyvenviečių ar genčių“* (plg. B ū g a II 257, V a s m e r II 592, F r a e n k e l 424 t. ir liter.) ir, toliau, – iš subst. (neutr.) balt. **medja(n)* „tarpas, riba tarp gyvenviečių ar genčių“ [nuomonė, kad jis buvęs „riba tarp lietuvių ir slavėnų sodybų“ (B ū g a l.c.) arba „ribos krūmas“ (V a s m e r l.c.), nėra patikima] resp. iš subst. (fem.) balt.-sl. dial. **medjā* „t.p.“ (> sl. **medjā* „t.p.“ > rus. *межа* „riba, ežia; miškelis“ ir kt.). Šie subst. (neutr./fem.) balt.-sl. **medja(n)/*medjā* „t.p.“ (baritonai, plg. lie. *mēdžias/mēdē*) < (subst.) ** „tai, kas tarpiškas, vidurinis“* yra substantyvais virtusios lytys adj. (baritono) balt.-sl. **medja(n)* „vidurinis“ (neutr., plg. pvz. s.v. *giwan*) resp. **medjā* „vidurinė“ (fem., plg. pvz. s.v. *gasto*). Adj. (*io/iā*-kamienis) balt.-sl. **medja-* (**medjā-*) „vidurinis“ < ide. **medhjo-* (**medhjā-*) „t.p.“ > s. ind. *mādhyah* „t.p.“ ir kt. (P o k o r n y I 706 t.).

medies „jeger (Jäger) – medžiotojas“ E 696 nom. sg. masc. = pr. **medīs* (dėl pr. **ī* parašymo raidėmis žr. *liede*) < **medijas* „t.p.“

(plg. pr. **rīkijas* > **rīkīs*, žr. *rikijs*) – sufikso **-ija-* (dėl jo plg. S k a r d ž i u s ŽD 80) vedinys iš subst. pr. **medjan* „miškas“ (žr. *median*). Lie. dial. (Ryt. Pr.) *medijas* „medžiotojas“ (LKŽ VII 985, S k a r d ž i u s l.c., P a l i o n i s LLK 232) gali būti prūsizmas.

Dėl pr. (E 696) *medies* plg. B e r n e k e r PS 307, T r a u t m a n n AS 376, E n d z e l i n s SV 209.

Alternatyviu Endzelyno spėjimu, kad pr. *medies* „medžiotojas“ taisytinas į **medeis* „t.p.“ = pr. **medējs* „t.p.“ < **medējas* „t.p.“ = lie. dial. *medējas* „t.p.“ (E n d z e l i n s l.c.), sunkiau tikėti, nes čia remiamasi: a) pr. (E 696) *medies* „medžiotojas“ grafiniu t a i s y m u, b) žodžiu lie. dial. *m e d ē j a s* „medžiotojas“ – vediniu matyt iš subst. (būtent *ē*-kamienio!) lie. dial. *mēdē* „miškas“ (S k a r d ž i u s ŽD 84), kurio morfologinio (t.y. *ē*-kamienio) atitiktis prūsai veikiausiai neturėjo (žr. *median*).

medinice „becken (Becken) – žalvarinis dubuo“ E 357 nom. sg. fem. = (galbūt) pr. **medinūtē* (žr. toliau). Jo (t.y. *medinice* E 357), aiškaus skolinio iš lenk. *miednica* „t.p.“ (t.y. iš jo senesnės lyties), fonetinė vertė ne visais atžvilgiais atskleista (į ją nesigilino T r a u t m a n n AS 376, E n d z e l i n s SV 209).

L e v i n a s (SE 82 t., 97) mano, kad polonizmas pr. (E 357) *medinice* skaitytinas pr. **medinikē* (su palataliniu pr. **-k-*). Man rodos, kad pr. (E 357) *medinice* taisytinas į (E 357) **medinite* (raidę *c* l e n g v a taistyti į *t*, žr. pvz. s.v. *batto*) = pr. **medinūtē* = **-tē* (su palataliniu pr. **-t-*) ← lenk. (*miedni*)-ca; plg. lenk. (*niedzie*)-la → pr. **-lē* (su palataliniu pr. **-l-*, žr. *nadele*), be to, lenk. (*gorczy*)-ca → pr. **-tī* (su palataliniu pr. **-t-*, žr. *garkity*). Nereikėtų ignoruoti ir to, kad palataliniai pr. **k* ir **t* buvo matyt ir maišomi (žr. pvz. s.v. *birgakarkis*). Žr. dar *naricie*.

Galima suponuoti, kad greta polonizmo (*ē*-kamienio) pr. **medinūtē* „žalvarinis dubuo“ buvo ir jo morfologinis variantas [*i/jā*-kamienis (plg. minėtą pr. *garkity*)] pr. dial. **mediniūtī/*medinūtā* „t.p.“ (dėl *ē*- resp. *i/jā*-kamienu santykio žr. s.v. *kexti*), iš kurio galėjo atsirasti lie. dial. *mednyčia* „t.p.“ (tik Ryt. Pr. ir Vak. Liet. šnektose, žr. LKŽ VII 990).

medione „jayt (Jagd) – medžioklė“ E 699 nom. sg. fem. = pr.

**med'ōnē*, t.y. **med'ānē* < **medjānē* „t.p.“ – sufikso *-(ā)nē-vedinys iš verb. pr. **medjā-(tvei)* „medžioti“, plg. lie. (verb. *medžiō-ti* →) dial. *medžiōnē* „medžioklė“ (LKŽ VII 997). Verb. balt. dial. **medjā-* „medžioti“ < *, „vaikščioti po mišką (ieškant žvėrių ir pan.)“ (B ū g a I 546 t., čia minimas ir verb. lenk. *polować* „medžioti“ < *, „vaikščioti po laukus“) yra vedinys iš subst. (fem.) balt. dial. **medjā* „miškas“ (→ lie. žem. *mēdē* „t.p.“, žr. s.v. *median*), egzistavusio greta subst. (neutr.) balt. **medja(n)* „t.p.“ (žr. *median*), iš kurio [ar jau iš subst. (masc.) la. *meža-* „t.p.“] vedinys – verb. la. (ME II 612) *mežuôt* „sich in den Wäldern aufhalten“.

meida, žr. *liede*.

meicte „schlafen“ GrG 34 (ar *moicte* „t.p.“, taisytinai į *meicte*, plg. PKP II 52 ir išn. 30), *meicte* „t.p.“ GrG 59, „dormio“ GrF 59 = (galbūt) pr. **meigti* „miega“ (praes. 3 sg./pl.). Žr. s.v. *maiggun*.

melato „grunespecht (Grünspecht) – meleta (žalioji)“ E 743 nom. sg. fem. = pr. **melatō*, t.y. **melatā* < vak. balt. **meletā* „meleta (žalioji, pilkoji)“ (plg. pr. **kametā* > **kamatā*, žr. *kamato*), kuris, prieš atsirandant žodžiui vak. balt. **kraktā* „meleta (juodoji)“ (žr. *kracto*), bus buvęs (subst.) balt. dial. **meletā* „meleta (juodoji, žalioji, pilkoji)“ [dėl šių trijų genijų rūšių žr. I v a n a u s k a s III 39 tt. (žalioji meleta – *Picus viridis* L.), 41 t. (pilkoji meleta – *Picus canus* Gm.), 52 tt. (juodoji meleta – *Dryocopus martius* L.)] > lie. *meletā* „t.p.“ (perdirbtas į lie. dial. *melatā* „t.p.“, *malatā* „t.p.“, *molatā* „t.p.“, žr. LKŽ VII s.v.v.). Subst. balt. dial. **meletā* „meleta (juodoji, žalioji, pilkoji)“ yra, man rodos, iš (subst.) *, „ta, kuri taukši (klopft), kala, muša (schlägt)“ (plg. F r a e n k e l 401; kalimo garsai būdingi ypač juodajai meletai, žr. I v a n a u s k a s III 54), o šis – iš adj. (fem.) balt. dial. **meletā* „taukšinti, kalanti, mušanti“ (čia dėl subst. ← adj. plg. s.v. *kamato*), kuris laikytinas sufikso *-et- (dėl jo žr. dar S k a r d ž i u s ŽD 340) vediniu iš verb. balt.-sl. **mel-*, „... taukšėti (kalti, mušti)“ = *, „trinti, malti; taukšėti ir pan.“ (žr. s.v. *meltan*), vartoto ir ekspresyviai – reikšme „plepėti, taukšti (schwatzen), liežuviu malti“; iš čia – subst. lie. *meletā* „meleta“ ir „p l e p y s (plepė)“ (LKŽ VII 1030 s.v. *meletā* 4), plg. rus.

меля plepys (plepė)“ [← verb. sl. **mel-*, „... taukš(ė)ti, plepėti“ = *, „trinti, malti...“].

Taigi subst. balt. dial. **meletā* „meleta (juodoji, žalioji, pilkoji)“ [visos šios trys meletos priklauso g e n i ū (Picariae s. Piciformes) būriui!], kildintinas iš (subst.) *, „ta, kuri taukši, kala, muša“, savo semantinė kilme labai panašus į subst. balt. „genys“ (žr. s.v. *genix*).

-meleis, žr. *pameleis*.

melcove, žr. *mercline*.

melne „blo (blauer Fleck) – mėlynė (nuo sumušimo)“ E 161 nom. sg. fem. (subst.) = pr. **mēlinē* (kirčiuotas skiemuo – **mē-*; žr. toliau). Čia jo reikšmę „mėlynė nuo sumušimo“ rodo ne tik pats kontekstas [žodis E 161 yra greta žodžio E 162 „gumbas (nuo s u m u š i m o)“, žr. *gunsix*], bet ir vok. (E 161) *blo* „t.p.“ = v.v.ž. *blā* „blauer Fleck als Folge eines heftigen Schlages“ (T r a u t m a n n AS 377); plg. dar pvz. (subst.) lie. *mėlynė* „t.p.“. Manyti, kad pr. (E 161) *melne* esąs iš pr. **mēlinē* – būtent su ilguoju (ne trumpuoju!) pr. *-ī- (taip suponuoją T r a u t m a n n l.c., plg. E n d z e l i n s SV 209), negalima: spėjant pr. (E) *melne* kilmę iš **mēlinē* (su ilguoju pr. *-ī-), išeitų, kad šis šakninio kirčiavimo žodis (plg. jo giminaitį pvz. adj. la. *melns*, žr. toliau) turėjo nekirčiuotą pr. *-ī- (ilgąjį!), tačiau toks pr. *-ī- (nekirčiuotas!) E šnektoje (ne pr. kat-mų šnektose!) nebūtų galėjęs sutrumpėti (žr. PKP II 251) resp. išnykti; vadinasi, pr. (E 161) *melne* negali suponuoti pr. **mēlinē* (su ilguoju pr. *-ī-!).

Pr. (E 161) *melne* „mėlynė (nuo sumušimo)“ = „(tamsi) mėlynė“ skaitytinai pr. **mēl'nē* (visi jo priebalsiai – palatalizuoti!), tiksliau, – pr. *mēl'inē* [kirčiuotas skiemuo – pr. **mē-*, plg. pr. (III) *mīlinan* (žr.)], t.y. (nežymint jo priebalsių palatalizacijos) pr. **mēlinē* „(tamsi) mėlynė“ [su trumpuoju (nekirčiuotu) *-ī-!] < (subst.) pr. **mēlin-ē* „(tamsi) mėlynuma (mėlynumas) = subst. lie.-la. **mēlinē* „t.p.“, kurį su perdirbtu jo sufiksu *-in- [į la. -en- bei lie. dial. (žem.) -en- ir į lie. -yn-, žr. toliau] suponuoją subst. la. *mēlene* „ein dunkelblaues Tuch“ (ME II 614 s.v. I *mēlene*) bei lie. dial. (žem.) *mēlenē* „mėlynė (uoga)“ ir lie. *mėlynė* „t.p.“ resp. *mėlynė* „mėlyna dėmė“ (LKŽ VII 1031 s.v. 1 *mėlynė*).

Subst. (fem.) pr.-lie.-la. **mēlinē* „(tamsi) mėlynuma (mėlynumas)“ – fleksijos vedinys iš adj. (*o/ā*-kamienio, fem.) balt. **mēlinā-* (**mēlinā-*) „(tamsiai) mėlynas“, plg. pvz. subst. (deadjektyvinį) lie. *plik-ė* „(galvos) plikuma (plikumas)“ ← adj. (fem.) *plikā-* (*plika-*) „plikas (kahl)“. Iš to adj. lyties (fem.) balt. **mēlinā-* „(tamsiai) mėlyna“ turime subst. (fem.) pr. (dial.) **mēlinā* „(tamsi) mėlynuma (mėlynumas)“ (žr. s.v. *mīlinan*), plg. pvz. adj. (fem.) balt. **geltā* „geltona“ → subst. (fem.) balt. **geltā* „geltonuma (geltonumas)“ (dėl jo žr. Mažiulis Baltistica XXVIII 92, čia patikslinama tai, kas pasakyta s.v. *gelatynan*).

Adj. (*o/ā*-kamienis) balt. **mēlina-* „(tamsiai) mėlynas“ kildintinas iš adj. balt. **mēlina-* „tamsus, (tamsiai) melsvas, (tamsiai) mėlynas“ > lie. dial. *mēlinas* „mėlynas“ (LKŽ VII 1030 s.v. *mėlynas*) = la. **mēlina-* „juodas“ > *mēlna-* (*mēlns*) „t.p.“ Pastarąjį kildinti iš adj. balt. **mēlna-* „t.p.“ (taip įprasta manyti, žr. pvz. Trautman BSW 177 t., Pokorny I 721) neleidžia adj. la. dial. *mēļena-* „juodas“ (žr. toliau). Čia virtimą adj. la. **(mēl)-ina-* > (*mēl*)-*na-* (*mēlns*) lėmė tai, kad la. kalboje sufikso balt. **-ina-* (ir net **-inja-*) adj. darinių labai smarkiai (ir gana seniai) sumaišė: dėl to iš la. **mēlina-* „juodas“ atsirado a) la. *mēlna-* „juodas“ arba b) la. dial. *mēļena-* „t.p.“ (ME II 614 s.v. *mēļens*) su la. **-ina-*, pakeistu į variantą la. *-ena-*; plg. ir pvz. subst. la. **avins* „avinas“ [= la. dial. *avins* „t.p.“ – hapax legomenon (tik iš BW 11587), žr. ME I 225 (s.v. *āuns*) ir I 232 (s.v. *avēns*)], išverstą a) į la. *āuns* „t.p.“ arba b) į la. dial. *avēns* „t.p.“ (su **-ins*, pakeistu į *-ēns*). Plg. dar adj. lie. dial. (žem.) *mēlena-* „mėlynas“ (su *-ena-* irgi vietoj *-ina-*). Lie. (adj.) *mėlynas* „blau“ yra veikiausiai taip pat vietoj senesnio lie. **mēlinas* „t.p.“ (= lie. dial. *mēlinas* „t.p.“, dėl jo žr. anksčiau).

Adj. (*o/ā*-kamienis) balt. **mēlina-* „tamsus, tamsiai melsvas (tamsiai mėlynas)“ < **mēl-* „patamsėjęs (patamsintas)“ < **mēl-* „išsitepęs (išteptas, ištepantis) kuo, išsityręs (ištrintas) kuo (murzinas), patamsėjęs (patamsintas) ir pan.“ – sufikso **-ina-* (**-inā-*) vedinys iš verb. balt.-sl. **mēl-/māl-/māl-* (**mul-*) „.... iš(si)tepti kuo [t.y. tuo, kas nuo ko nutrinta arba tuo, kas sumalta (į miltus)], iš(si)trinti [iš(si)murzinti] kuo, patamsėti nuo ko (patam-

sinti kuo) ir pan.“ = **mēl-* „trinti(s), malti(s); iš(si)tepti, (pa)tamsėti ir pan.“ < verb. ide. **mel(H)-/mol(H)-/m̥l(H)-* „t.p.“ (labai polisemiškas žodis, žr. dar s.v. *meltan*). Dėl adj. (deverbalinio) balt. **mēl-ina-* „išsitepęs (ištepantis), patamsėjęs ir pan.“ darybos plg. pvz. balt.-sl. (verb. **tek-* „bėgti“ →) adj. **tek-ina-* „bėgantis, bėgęs“ (> sl. **teč-iti* = lie. *tėk-inas*) arba gr. (verb. *στεγ-* „dengti“ →) adj. *στεγ-ανός* „dengiantis, (ap)dengtas“ (su *-ανο-* = lie. *-ina-*) ir pan.

Iš verb. balt.-sl. **mēl-/māl-/māl-* (**mul-*) „.... iš(si)tepti, patamsėti ir pan.“ yra ir daugiau panašios reikšmės darinių, pvz.: a) verb. balt.-sl. **mēl-* (= **mēl-/māl-* ir pan.) → adj. lie. *mėlas* „mėlynas“, la. *mēļs* „tamsiai mėlynas“ bei iš lie. *mėlas* „mėlynas“ (LKŽ VII 1027) išvestas subst. (fem.) lie. *mėlis* „mėlyni dažai“ (LKŽ VII 1035 s.v. 2 *mėlis*; plg. pvz. lie. adj. *drūtas* → subst. *drūtis* „drūtas“) ir pan., b) verb. balt.-sl. **māl-/mul-* (= **mēl-* ir pan.) → subst. lie. *mōlis* „Lehm“ [*< *māl-* „tai, kas ištepa (išmurzina) ką“] bei la. *māls* „t.p.“, adj. lie. *muļ-vas* „molio spalvės“ (LKŽ VIII 404) ir kt., subst. lenk. *mal-ina* „avietė“ ir pan.

Iš verb. ide. **mel(H)-/mol(H)-/m̥l(H)-* „.... iš(si)tepti, patamsėti ir pan.“ išriedėjo dar: adj. gr. *μελαν-* „juodas“ [plg. minėtą adj. balt. **mēlina-* (su **-in-* = gr. *-αν-*)], subst. s. ind. *mālam* „purvas, nešvarumai“ (Mayrhofer II 598), verb. go. *mēljan* „rašyti“ [*< *mēl-* „tepti (tėplioti)“] ir kt. Dėl šios medžiagos plg. Pokorny (I 720 t.), kuris čia atstato adj. ide. **mel-*, bet jo etimologijos nei Pokorny, nei kiti nėra atskleidę (nėra pagrindę).

meltan „meel (Mehl) – miltai“ E 335 nom.(-acc.) sg. neutr. = pr. **miltan* su akūtinu diftongu pr. (E) **-il-* (žr. toliau); tokią (t.y. ne cirkumfleksinę) jo intonaciją rodo ir pati grafika: šis pr. diftongas parašytas (E 335) ne **-il-* (**m-il-tan*) = pr. **-il-* [su ilguoju (c i r k u m f l e k s i š k a i pailgėjusiu) pr. **-i-*], o *-el-* (*m-el-tan*) = pr. **-il-* [su trumpuoju (a k ū t i š k a i nepailgėjusiu) pr. **-i-*], plg. pvz. s.v. *galwo*.

Subst. (akūtinės šaknies) pr. **miltan* „miltai“ (nom.-acc. sg. neutr.) suponuoja subst. (neutr.) balt. **mīlta(n)* „t.p.“ (nomen collectivum), iš kurios atsirado lytis (pl. collectivum) subst. (nom.-

acc. neutr.) ryt. balt. **miltā* „t.p.“ → subst. (pl. tantum) lie. *miltai* „t.p.“ = la. *milti* „t.p.“

Subst. (neutr.) balt. **miltā(n)* „miltai“ < **tai*, kas sumálta, sutrinta“ yra turbūt iš adj. (neutr.) **mīl-ta(n)* „(su)maltas (malamas), (su)trintas (trinamas)“ – sufikso **-ta-* (**-tā-*) vedinys iš verb. balt.-sl. **mīl-* (: **mēl-/māl-* ir pan.) „malti“. Iš šio verb. (t.y. iš jo lyties) balt.(-sl.) **mīl-* bus atsiradęs ir sufikso **-ina-/inā-* vedinys adj. balt. **milina-/milinā-* „malantis, maltas“ (dėl darybos plg. adj. balt. **mēlina-*, žr. s.v. *melne*), iš kurio turime: a) subst. (deadjektyv.) ryt. balt. **milina-/milinā-* „tai (įrankis), kas maltantis“ > lie. (dial.) *mīlinas* „lazdelė naminėms girnoms sukti“ (LKŽ VIII 192), la. *mīlins* (*mīlēns*), *mīlns/mīlna* „t.p.“ [ME II 626, 627 s.v. *mīlna*; čia dėl la. *-in-* (→ *-gn-*) > *-n-* plg. s.v. *melne*], b) subst. (deadjektyvus) lie. *mīlinys* (*mīlinis*, *mīlnis*)/*mīlinė* „t.p.“ (LKŽ VIII 192; dėl darybos plg. s.v. *melne*) bei la. (dial.) *mīluis/mīlne* „t.p.“ (ME II 627 s.v. *mīlna*).

Verb. balt.-sl. **mēl-/māl-/mīl-* (**mul-*) „trinti(s), malti(s); (išsi)tepti (išsitrinti kuo) ir pan.“ (žr. s.v. *melne*) < verb. ide. **mel(H)-/mol(H)-/mīl(H)-* „t.p.“, iš kurio – balt.-sl. **mēl-/māl-* „malti“ (> serb.-chorv. *mljē-ti* „t.p.“ ir kt./la. *māl-t* „t.p.“ ir kt.), go. *malan* „t.p.“, s. ind. *mṛ-nāti* „(su)trina, mala“, het. *malla-* „grūsti, malti“ ir kt. (žr. Pokorny I 716 tt., Fraenkel 403 t.). Žr. dar s.v.v. *malдай*, *malkis*, *malko*, *mealde*, *melato*, *melne*.

menentwey „führen (den Namen führen) – (iš)tarti (vardą), (pa)vadinti (paminėti) I 57 [56] = pr. (I) **minintvei*; žr. ir Trautmann (AS 377) bei Endzelīns (SV 210), kurie jam suteikia reikšmę „den Namen führen“ (Trautmann l.c.) resp. „(la.) minēt“ (Endzelīns l.c.) = „minėti“. Šio pr. (I) **minintvei* daryba nėra atskleista, vadinasi, ir jo etimologija nėra aiški.

Man rodos, kad verb. (inf.) pr. (I) **minin-tvei* „(iš)tarti (vardą), (pa)vadinti (paminėti)“ yra lytis, atsiradusi greta *se nesnēs* verb. (inf.) pr. (I) **minī-tvei* „t.p.“ (su pr. **-ī-* ne iš pr. **-ē-*, žr. s.v. *minisnan*); plg. verb. (inf.) pr. (III) **svaikstin-tvei* greta **svaikstī-tvei* (žr. s.v. *erschwaigstinai*), be to, žr. s.v. *etbaudinnons*. Tą verb. (inf.) pr. (I) **minī-tvei* „(iš)tarti (vardą), (pa)vadinti (paminėti)“ kildinu iš verb. (caus./intens.) pr. **minī-tvei* „daryti, kad at(si)min-

tų; at(si)minti, pri(si)minti“ [greta suponuotino verb. pr. **manī-(tvei)* „t.p.“, giminaičio su lie. *many-(ti)*] < verb. (inf.) balt. dial. (pr.) **minī-* „t.p.“, laikydamas jį vediniu iš verb. pr. **min-* (: **men-*) „(atsi)minti, (prisi)minti“ (< balt. **men-/min-* „t.p.“, žr. toliau); plg. verb. lie. **mink-* (: **menk-*) „minkštėti“ → verb. (caus.) *minky-ti* „daryti, kad minkštėtų“ (greta caus./intens. *mānky-ti* „t.p.“) ir kt. (plačiau žr. Skardžius ŽD 532). Vadinasi, ir forma pr. (III 732) *auminius* „nusiminęs“ = pr. **aumini(j)uns* suponuoja matyt verb. (inf.) pr. **aumini-tvei* (su pr. **-ī-* ne iš pr. **-ē-*), o ne (kaip įprasta manyti, žr. ir s.v. *auminius*) verb. pr. **aumini-tvei* < **auminē-tvei*.

Panašiai, kaip verb. (inf.) balt. dial. **minī-* „daryti, kad at(si)mintų; at(si)minti, pri(si)minti“, bus atsiradęs ir verb. (inf.) sl. (dial.) **minī-* „t.p.“ > rus. *мну-мб* „manyti, tarti; įsivaizduoti“ ir kt. (jų kilmė iki šiol kitaip aiškinama, žr. pvz. Vasmer II 633, Skok II 444).

Greta to verb. (caus./intens., inf.) balt.-sl. (dial.) **minī-* egzistavo verb. (durativum/inf.) balt.-sl. **minē-* „nuolat at(si)minti, pri(si)minti“ [> pr. **minē-* „t.p.“ (nepaliudydas), lie. *minē-ti* „t.p.“ ir kt.] – vedinys iš verb. balt.-sl. **min-* (: **men-*) „at(si)minti, pri(si)minti“ = **men-/min-* „t.p.“ [> pr. **men-/min-tvei* „t.p.“ (nepaliudydas), lie. *mēn-a/miñ-ti* „t.p.“ ir kt.] < verb. ide. **men-/mṇ-* „t.p. ir pan.“ > s. ind. *mān-yate* „mašto, mano, prisimena“ ir kt. (dėl jų žr. Pokorny I 726 tt.). Žr. dar *mēntimai*.

menig „monde (Mond) – mėnuo“ E 8 yra parašytas greičiausiai vietoj **menik* [plg. pvz. vok. (E 731) *kukug* vietoj **kukuk* = v.v.a. *kukuk* „Kuckuck“ (Lex 118)] < **menik-*, okazionaliai sutrum-pinto (gal paties Petro Holvešerio) iš **meniks* [dėl jo grafemų **-ks* plg. pvz. pr. (E) *kuli-ks* (žr.)] = pr. **mēniks* „mėnuo (Mond)“; plg. pr. (E 714) *sperglawanag* (be fleksinės grafemos; jis, tiesa, ilgas žodis). Plg. PKP II 288 (išn. 134).

Tradicinei (ir populiariai) hipotezei, kad pr. (E 8) *menig* taisyti-nas į **menins* = pr. **mēnins* (Bezzenberger BB XXVIII 158 t., Trautmann AS 377, Trautmann BSW 180, Endzelīns SV 210, Vasmer II 609, Pokorny I 732), ne-

galėčiau pritarti, nes: a) raidės -g (*menig*) taisymas į -s yra ad hoc – nei prūsiškuose, nei vokiškuose E žodžiuose nėra raidės g vietoj s, b) raidės -i- (*menig*) parašymas (originale, žr. PKP I 59) raide -î- (ne -î-!) žymi ne pr. *-in-, o tik pr. *-i- (arba pr. *-î-), plg. *dagis* (žr. *dagis*), *grumîns* (žr. *grumins*), *russîs* (žr. *russis*), *woasîs* (žr. *woasis*) ir t.t. Hipoteze, kad pr. (E 8) *menig* taisytinas į **menins*, abejojo ir A r u m a a StB IV 84, F r a e n k e l 439, kurie siūlė čia konjektūrą **menis*; bet ir ji nėra patikima (žr. anksčiau). Taisymo pr. (E 8) *menig* į **menins* arba į **menis* neaprobavo S t a n g Vergl. Gr. 224: „Preuss. *menig* (Vok.) ist unklar“.

Iš pr. (E 8) *menig* „mėnuo“ mano rekonstruotas pr. **mēniks* „t.p.“ (žr. anksčiau) kildintinas iš diminutyvo (maloninio žodžio) * „mēnesėlis“, kuris – sufikso *-ika- vedinys iš subst. nom. sg. (būtent nom. sg.) masc. pr. **mēnā* „mėnuo“ (žr. toliau). Plg. lie. *mėnūlis* „mėnuo“, *mėnūkas* „t.p.“ (LKŽ VIII 20), *mėnūtis* „t.p.“, *mėnūžis* „t.p.“ (LKŽ VIII 21), kurie visi yra iš diminut. „mėnesėlis“ – vediniai iš subst. (nom. sg. masc.) lie. *mėnuo* „mėnuo“. Tai, kad tie diminutyvinės kilmės lie. žodžiai „mėnuo“ turi sufiksus -ulis, -ukas, -utis, -užis [bet ne -elis (yra tik *mėnes-ėlis*), -ytis (yra *mėnes-ytis*) ir pan.], aiškiai rodo, kad jie – vediniai iš lyties (nom. sg. masc.) lie. *mėnuo*: tie sufiksai savo segmentu lie. -u- apofoniškai derinasi prie lie. *mėnuo* segmento -uo (šitai rodo ir lie. *mėn-uōlis* „mėnuo“ LKŽ VIII 21), kuris čia buvo suvoktas kaip -uo₂ [dėl lie.-la. (bet ne ir pr.!) uo₂ žr. M a ž i u l i s BS 44–49]. P a s t a b a: lie. dial. *mėnas* „mėnuo“ (LKŽ VIII 6) laikytinas, be abejo, retrogradiniu dariniu iš minėtų diminutyvinės kilmės lie. žodžių „mėnuo“ (žr. ir S k a r d ž i u s ŽD 36, F r a e n k e l 438).

Subst. (jo formą nom. sg. masc.) pr. **mēnā* (t.y. *mēnā*) „mėnuo (Mond ir Monat)“ < pr. **mēnō* „t.p.“ (akūtinės šaknies baritonas: su nekirčiuotu pr. *-ō, išvirtusiu į pr. *-ā = *-ǝ, žr. M a ž i u l i s BS 21 tt.) = lie. *mėnuo* „t.p.“ (baritonas!) kildinu iš n-kamienę nom. sg. formą turėjusio es-kamienio subst. (masc.!) balt. **mēnō(n)*/**menes*- „mėnuo (Mond resp. Monat)“ [> lie. *mėnuo/mėnes*- „t.p.“, la. (ME II 616) *mėnes-s* „t.p.“ bei *mėnesis* „t.p.“ (baritonas!)], o ši – iš pirmąkartio s-kamienę nom. sg. for-

mą turėjusio es-kamienio subst. (masc.!) balt. **mēns* (nom. sg.)/**mēnes*- „t.p.“ (žr. dar toliau). Pastarasis dėl nom. sg. formos ir dėl gramatinės giminės (masc.!) buvo es-kamienėje deklinacijos sistemoje aiški anomalija [plg. pvz. es-kamienį subst. (neutr.!) balt. **nebas* (nom.-acc. sg.)/**nebes*- < ide. **nebhos*/**nebhes*-], kuri negalėjo ilgai išlikti: pagal santykį subst. balt. *(*akm*)-en- „akmuo“ (masc.): **mēn-es*- „mėnuo“ (masc.!) = nom. sg. masc. *(*akm*)-ō(n) „akmuo“: (nom. sg. masc.) x, – pagal tai vietoj pirmąkarties nom. sg. masc. formos balt. **mēns* „mėnuo“ atsirado (x =) forma (n-kamienė) balt. **mēnō(n)* „t.p.“ (nom. sg. masc.). Dėl visa to tradicinei (populiariai!) hipotezei, kad lie. *mėnuo* esąs iš ide. (dial.) **mēnōt* (žr. pvz. T r a u t m a n n AS 377, T r a u t m a n n BSW 180, F r a e n k e l 438, P o k o r n y I 732, F r i s k II 228), pritarti negalėčiau (žr. ir S t a n g l.c.). S t a n g o (l.c.) spėjimas, kad lie. *mėnuo/mėnes*- esąs iš **mēnōs* (ar **mēnas*)/**mēnen*-, trumpai sakant, yra labai jau nepatikimas (juo abejoja ir pats S t a n g l.c.).

Tas subst. (masc.) balt. **mēns* (nom. sg.)/**mēnes*- „mėnuo“, turintis lyties **mēn-es*- segmentą *-es-, matyt apofonizuotą iš *-s (= **mēn-s*, nom. sg.), suponuoja K-kamienį (t.y. s-kamienį) subst. (masc.) balt.-sl. **mēns* (nom. sg.)/**mēns*- „t.p.“ < subst. (masc. < genus act.) ide. **mēns* „t.p.“ [> gr. dor. μῆς „mėnuo (Monat)“, lo. *mens-is* „t.p.“ (plg. K-kamienę gen. pl. *mens-um*) ir pan.], kurio sonantas *-n- (po ilgojo *-ē-!) vėliau kai kuriuose ide. dialektuose išnyko [dėl senojo *-ēn- (šakninio!) tendencijos virsti į *-ē- žr. M a ž i u l i s BS 72 t.], – pvz.: s. ind. *mās* „mėnuo (Mond, Monat)“ ir pan. Galima būtų suponuoti, kad panašiu būdu iš ide. **mēns*/**mēns*- „mėnuo“ > balt.-sl. **mēns*/**mēns*- „t.p.“ atsirado balt.-sl. dial. **mēs*/**mēs*- „t.p.“ = sl. **mēs*/**mēs*- „t.p.“, kuris, išplėstas formanto (*-n-) *-in- (gal jis buvo n-kamienis *-in-: *-en-) bei diminutyvinio *-kā-, davė sl. **mēsinka*- (ar **mēsenka*-) „mėnesėlis“ [> s. sl. *měsěcъ* „mėnuo (Mond, Monat)“ ir kt.]. Bet, rodos, patikimiau suponuoti, kad buvo sl. **mēsinkā*- „mėnuo“ > **mēsinkā*- „t.p.“: čia minėtą tendenciją šakniam *-ēn- (dar jam nesutrumpėjus!) virsti į *-ē- (žr. M a ž i u l i s l.c.) skatino d i s i m i l i a c i n i a i faktoriai, t.y. pirmojo *-n- disi-

miliaciškas nykimas žodyje sl. **mēnsinkā-* (du **-n-!*) resp. (acc. sg.) sl. **mēnsinkan* (net trys **-n-!*).

Remdamasis tuo, kas pasakyta, manau, kad buvo subst. (*K*-kamienis, masc. < genus act.) ide. **mēns/*mēns-* „mėnuo (Mond resp. Monat)“, o ne (kaip įprasta manyti) ide. **mēs-/*mēn-/*mēns-* (ir pan.) „t.p.“ (sic ir *P o k o r n y* I 731, *G a m k r e l i d z e-I v a n o v* I 424, II 684, 899). Be to, įprasta manyti, kad ide. **mēs-/*mēn-/*mēns* (ir pan.) „mėnuo (Mond, Monat)“ esąs vedinys iš verb. ide. **mē-* (< **meH-*) „m a t u o t i“ ir atsiradęs iš (subst.) **mēnuo* (Monat)“ < **laiko m a t(a v i m) a s*“ (sic ir pvz. *P o k o r n y* l.c., *G a m k r e l i d z e-I v a n o v* II 684); tačiau verb. ide. **mē-* (< **meH-*) veikiausiai buvo ne **matuoti*“, o **s u k t i*, vy(nio)ti“ (žr. s.v. *pomests*). Taigi mano išvada būtų tokia: subst. (*K*-kamienis, masc. < genus act.) ide. **mēns/*mēns-* „mėnuo (Mond resp. Monat)“ [ne ide. **mēs-/*mēn-* (ir pan.) „t.p.“] yra iš „mėnesio (Mond)“ – determinatyvo **-s-* išplėstas subst. (genus act.) ide. **mēn-* „mėnesio (Mond) buvimas (sukimasis dangaus sferoje) resp. nebuvimas (nususukimas nuo dangaus sferos)“ < **mėnesio (Mond) sukimasis*“, o šis – determinatyvo **-n-* vedinys iš verb. ide. **mē-* (< **meH-*) „sukti“ (dėl jo žr. s.v. *pomests*).

menisnān, žr. *minisnān*.

mennei, žr. *as*.

mensā, žr. *menso*.

menso „fleisch (Fleisch) – mėsa (kūno)“ E 154, „t.p. – mėsa (maistui)“ E 374 nom. sg. fem. (ar nom. pl. neutr.?) = pr. *mensa*, t.y. **mensā*; *meinse* (sk. *mense*) „Fleisch – t.p.“ GrG 15 = pr. **mensā* (nom. sg. fem.); nom. sg. fem. *mensā* „fleisch (Fleisch) – mėsa (kūno)“ III 101₁₉ [63₂₆] (= *kunas* „kūnas – jo mėsa“ VE 48₂₂₋₂₃), *mensai* „t.p.“ III 55₁₉ [39₂] (= *kunas* „kūnas – jo mėsa“ VE 22₁₄), *mensas* (sk. *mensa*) „t.p.“ III 101₂₄ [63₃₀]; žr. PKP II 198 (išn. 585), kitaip E n d z e l i n s SV 210] (= *kunas* „kūnas – jo mėsa“ VE 49₃); acc. sg. (fem.) *mensan* „fleisch (Fleisch) – mėsa (kūno)“ III 101₁₅ [63₂₂] (= *kunu* „kūnu – jo mėsa“ VE 48₁₈ instr. sg.), III 101₁₉ [63₂₆] (= *kuna* „kūno – jo mėsos“ VE 48₂₃), III 103₁₈ [65₁₀] (= *kuna* „kūną – jo mėsa“ VE 49₂₂), III 123₁₈ [77₆], *mensen* „t.p.“

III 85₃ [53₂₅] (= *sutwerimui* „sutvėrimui, gyviui“ VE 36₆); gen. sg. *mensas* „fleisches (Fleisches) – mėsos (kūno)“ III 45₆ [33₃], *menses* „fleisches (Fleisches) – t.p.“ II 9₁₀ [11₃₆]; gen. pl. *menschon* (sk. *menson*) „fleisches (Fleisches) – mėsų (kūnų)“ I 9₁₀ [7₂] (žr. PKP II 74, išn. 42). Žr. dar PKP II 197, išn. 576.

Iš tos pr. kat-mų medžiagos rekonstruotinas subst. (*ā*-kamienis) pr. (I, II, III) **mensā* „mėsa“ (nom. sg. fem.; su kirčiuotu pr. **-ā*) resp. lytis (nepaliudyta) pr. (I, II, III) **mēnsas* „mėsos“ (nom. pl. fem.; su pr. **-as* iš nekirčiuoto pr. **-ās*), kurią suponuoja pr. (I 9₁₀) *menschon* „mėsų“ (gen. pl. fem.) = pr. (I) **mensun* „t.p.“ Subst. (*ā*-kamienis, nom. sg. fem.) pr. (I, II, III) **mensā* „mėsa“ = la. *miesa* „t.p.“ bei lie. **męsa* (resp. dial. **mīsa* ir pan.) „t.p.“ [dėl bltr. *мясо* „t.p.“ perdirbtas į lie. *mėsà* „t.p.“, žr. F r a e n k e l 442 ir liter.; dėl lie. žem. *męsa* „mėsa“, žr. Z i n k e v i č i u s LD 79, 91] suponuoja *o*-kamienio subst. lytį nom.-acc. pl. (collectivum) neutr. balt.-sl. **meĩsā* „mėsos“ [jā gal dar atspindi pr. (E) **mensā*, plg. E n d z e l i n s SV 210 ir liter.] greta lyties (nom.-acc. sg. neutr.) balt.-sl. **mensā* „mėsa“, iš kurios yra sl. **mensā* „t.p.“ (> rus. *мясо* „t.p.“ ir kt.) greta lyties [nom.-acc. pl. (collectivum) neutr.] sl. **mensā* „mėsos“ (> rus. *мяса* „t.p.“ ir kt.).

Subst. balt.-sl. **meĩsā(n)* „mėsa“ (su cirkumfleksiniu **-eĩ-*, vadinasi, su jo t r u m p u o j u **-ẽ-*) laikytinas dideliu archaizmu resp. kildintinas iš ide. **mēnsō* „t.p.“, o ne iš ide. **mēmsō-* „t.p.“, kurį įprasta atstatyti iš s. ind. *māmsām* „mėsa“, go. *mimz* „t.p.“, sl. **męso* „t.p.“ ir pan. (žr. ir *P o k o r n y* I 525, *G a m k r e l i d z e-I v a n o v* II 698 t.). Kitaip sakant, esu linkęs manyti, kad buvo ne ide. **mēmsō-*, o ide. **mēnsō* „t.p.“, kurio sonantas **-n-* į **-m-* išvirto (asimiliaciškai) ir balsis **-ẽ-* vietoj **-ẽ-* atsirado ne ide. prokalbėje, o vėliau – atskiruose ide. dialektuose; plg. pvz. T r a u t m a n n BSW 178 t. (atstatomas ide. **memso-*, t.y. su **-ẽ-*, o ne su **-ẽ-*), ME II 655 (go. *mimz* „mėsa“ < **minz*), plg. dar liter. apud F r a e n k e l 428 (s.v. *meisa*).

mēntimai „liegen (lūgen) – meluojame“ III 29₄ [23₁₈] (= *melūtumbim* „meluotume“ VE 9₁₇) praes. 1 pl. (žr. dar *epmēntimai*) = pr. **mēntimai* (kitaip – S c h m a l s t i e g OP 182).

Forma (praes. 1 pl.) pr. **mēntimai* „meluojame“ (su cirkumflek-

siniu pr. *-ēn-) suponuoją greičiausiai verb. (inf.) pr. **mēntī-tvei* „meluoti“ < verb. vak. balt. (pr.) **meñti-tvei* „pra(si)manyti (ersinnen)“ < *, „manyti“ – vedinys iš subst. (i-kamienio, fem.) vak. balt. **meñti-* „pra(si)manymas (das Ersinnen)“ < *, „manymas“ (plg. verb. ryt. balt. **melō-ti* „meluoti“ – irgi denominatyvas); dėl darybos plg. pvz. subst. (i-kamienį, fem.) ryt. balt. **dali-* „dalis“ → verb. **dali-ti* „dalyti“ (> lie. *daly-ti* „t.p.“ ir pan.), plačiau žr. S k a r d ž i u s ŽD 534. Panašiai (bet visai savarankiškai), kaip verb. pr. **mentī-tvei* „meluoti“, bus atsiradęs verb. lo. *mentī-rī* „t.p.“ – iš (verb.) lo. „pra(si)manyti“ < *, „manyti“ ← subst. lo. *menti-(mens)* „manymas ir pan.“ < subst. ide. **mñti-* „t.p.“ (plg. P o k o r n y I 727), žr. toliau.

Subst. vak. balt. (pr.) **meñti-* „pra(si)manymas“ < *, „manymas“ (nomen actionis) laikau sufikso *-ti- vediniu iš verb. balt. **men-* (: **min-*) „manyti, miñti ir pan.“, – vak. balt. vediniu (o ne balt.-sl. ar ide. epochos vediniu, kaip mano pvz. T r a u t m a n n AS 378, T r a u t m a n n BSW 181), atsiradusiu greta sinoniminio subst. vak. balt. (pr.) **miñti-* „manymas, mintis ir pan.“ (nepaliudytas) < subst. balt. **miñti-* „t.p.“ (> lie. *mintis* ir pan.) < subst. ide. **mñti-* „t.p.“ [> s. ind. *matih*, lo. *menti-(mēns)* ir pan.], kuris yra sufikso *-ti- vedinys iš verb. ide. **men-/mñ-* „manyti, minti ir pan.“ [> balt. **men-* (praes.)/**min-* (inf., praet.) „t.p.“ (> lie. *mēn-a/mūn-ē/miñ-ti* „t.p.“ ir pan.) ir kt., žr. P o k o r n y I 726 tt.), t.y. iš jo lyties **mñ-* (o ne iš **men-*!). Tokia šio ide. subst. darybinė motyvacija išliko ilgai pvz. balt. dialektuose: subst. vak. balt. **minti-* „manymas, mintis ir pan.“, egzistuojamas greta verb. vak. balt. **min-* (inf., praet.) [: **men-* (praes.)] „manyti, minti ir pan.“, dar buvo aiškiai suvokiamas kaip pastarojo vedinys (deverbatyvas), o dėl to šalia subst. vak. balt. **minti-* iš to paties verb. vak. balt. **min-/men-* kamieno **men-* (praes.) buvo išvesta gretiminė (sinoniminė) lytis subst. vak. balt. (pr.) **menti-*. Panašiai (bet savarankiškai) kaip pastarasis bus atsiradęs pvz. subst. s. ind. **menti->mantih* „manymas ir pan.“ (plg. M a y r h o f e r II 563 t.).

Taigi esu linkęs manyti, kad egzistavo subst. ide. **mñti-* „manymas ir pan.“ (nomen actionis), o kai kurių tyrinėtojų suponuota

gretiminė lytis verb. ide. **menti-* „t.p.“ yra ne ide. prokalbės reliktas, bet atskirų indoeuropiečių dialektų vėlyvas padaras.

merga, žr. *mergo*.

mergo „juncvrouwe (Jungfrau) – merg(in)a“ E 192 subst. nom. sg. fem. = pr. **mergō*, t.y. **mergā*; *merga* „jungfer (Jungfrau) – t.p.“ GrG 52, „iungckfrau (Jungfrau) – t.p.“ GrA 22, „virgo – t.p.“ GrF 13 = (nom. sg. fem.) pr. **merga* „t.p.“ (< *-ā = *-ō) arba (acc. sg. fem., su numestu *-n) pr. **mergan* „merg(in)a“ (plg. GrC *laucka* ir pan., žr. s.v. *laucks*); nom. sg. fem. *mergu* „magdt (Magd) – tarnaitė, merga“ III 67₂₀₋₂₁ [45₁₁] (= *tarnaitė* VE 28₉ instr. sg.) = pr. **mergū* (< *-ō, t.y. *-ā); acc. sg. *mergan* „magt (Magd) – tarnaitė, merga“ III 35₁₈ [27₂₇] (= *tarnaitės* VE 13₆ gen. sg.), *mergwan* „t.p.“ I 7₆₋₇ [5₂₄], II 7₆₋₇ [11₂₃] = pr. **mergvan* (su knaklantišku *-g-, plg. E n d z e l i n s SV 63) < **mergan*; dat. pl. *mergūmans* „megden (Mägden) – tarnaitės, mergoms“ III 95₅ [59₂₉] (= *tarnaitės* „tarnaitės“ VE 41₄).

Turime subst. (nom. sg. fem.) pr. (E) **mergā* (= *-ō) „merg(in)a“ = pr. (Gr) **mergā* „t.p.“ (< *-ō) = pr. (I, II, III) **mergū* „tarnaitė, merga“ < **mergā* (= *-ō) „merg(in)a“, plg. jo artimiausią giminaitį lie. *mergā* „merg(in)a; tarnaitė, merga“ (LKŽ VIII 23) = la. dial. *mērga* „mannbares Mädchen“ (ME II 618 s.v. I *mērga*, žr. dar ME II 563 s.v. III *marga*, 583 s.v. I *mārga*).

Tie pr.-lie.-la. žodžiai suponuoją subst. (nom. sg. fem.) balt. **meṛgā* „merg(in)a“ < „mergaitė (moteriškos giminės vaikas)“, kurį kartu su jo giminaičiu balt. **martī* (dėl jo žr. s.v. *mārtin*) jau seniai įprasta sieti, visų pirma, su s. ind. *māryah* „jaunas vyras“ ir gr. *μειραξ* „mergaitė; berniukas“ [žr. pvz. F r a e n k e l 412 (s.v. *martī*), 440 (s.v. *mergā*), P o k o r n y I 738 t., F r i s k II 195 t.]; tačiau visų tų žodžių daryba nėra atskleista, vadinasi, nėra aiški ir pati jų etimologija (plg. M a y r h o f e r II 597, kuris s. ind. *māryah* nesieja su baltų žodžiais).

Manau, kad subst. balt. **mergā* „mergaitė (moteriškos giminės vaikas)“ atsirado iš adj. (*ā*-kamienio, nom. sg. fem.) balt. **meṛgā* „jauna, maža (kūdikiška)“ < *, š v e l n i (nešiurkšti); m i n k š t ā (nekieta) < *, ... (nu)švelninta; ... (su)minkštinta...“ (dėl semantinės raidos plg. pvz. adj. vak. balt.-sl. **malda-* „jaunas“, žr. s.v.

mal dai), kuris – sufikso *-g- (dėl jo žr. S k a r d ž i u s ŽD 99 t.) vedinys iš verb. balt.-sl. **meř-* (**miř-*) „(nu)trinti, (nu)šveisti, (n u) š v e l n i n t i; (nu)-trinti (vandeniui), (s u) m i n k š t i n t i (vandeniui), (su)mirkyti“ < verb. ide. **mer-* (**mř-*) „t.p.“ [dėl jo plg. P o k o r n y I 735 t. (s.v. 5. *mer-*) ir 739 t. (s.v. 1. *merk-*)]. Šis verb. ide. **mer-* (**mř-*) „...; (nu)trinti (vandeniui), (nu)švelninti (vandeniui), (su)mirkyti“, išplėstas determinatyvo *-k-, davė verb. ide. (dial.) **merk-* (**mřk-*) „(nu)trinti (vandeniui), (nu)švelninti (vandeniui), mirkyti (miřkti)“ > balt.-sl. **meřk-* (**miřk-*) „t.p.“ [> lie. *meřk-ti* (*miřk-ti*) ir kt.] ir kt. (plg. P o k o r n y I 739 t. s.v. 1. *merk-*). Žr. dar *mārtin*, be to, s.v. *mercline*.

Iš to verb. ide. **mer-* (**mř-*) „... (nu)švelninti; ... (su)minkštinti...“ bus atsiradęs sufikso *-jo- darinys subst. ide. dial. (ind.-iran. ir gr.) **merjo-* „tas, kuris švelnus, minkštas“ > *,tas, kuris mažas (kūdikiškas), jaunas“ > *,tas, kuris jaunas“, o iš čia – a) subst. s. ind. *māryah* „jaunas vyras“, b) subst. gr. **merjos*, perdirbtas į *μεῖο-αῖ* „mergaitė“ ir (vėliau) „berniukas“ (žr. F r i s k l.c.).

merguß „mayt (Magd) – merga (tarnaitė)“ GrA 88, *mergusz* „mulsum ~ t.p.“ GrF 89 (dėl lo. *mulsum* „midus“ žr. PKP II 61, išn. 91), be fleksijos, yra subst. (diminut.) pr. **merguzē* „mergužė“ [sufikso *-uz- vedinys iš pr. **mergā* (žr. *mergo*), žr. E n d z e l i n s SV 54] arba šis GrA ir GrF žodis (jo neturi GrG) yra lie. *mergūžė* „t.p.“ [T r a u t m a n n AS 376, H e r m a n n NAWG (Philol.-histor. Klasse, 1949) 160, plg. PKP II 60, išn. 90].

mercline ~ *melcove* (E 48), iš kurių *mercline* parašytas vokiškųjų žodžių skiltyje, o *melcove* – prūsiškųjų; vadinasi, atrodytų, kad čia yra pr. *melcove* ir vok. *mercline* (plg.: *melcove* „mercline“ T r a u t m a n n AS 377, E n d z e l i n s SV 209). Šie du E 48 žodžiai laikomi neaiškiais: „beide Worte sind unklar“ (T r a u t m a n n l.c.), „abi vardi ir neskaidri“ (E n d z e l i n s l.c.).

E 48 parašymas vok. (t.y. vok. žodžių skiltyje esantis) *mercline* ir pr. (t.y. pr. žodžių skiltyje esantis) *melcove* laikytinas klaida (Petro Holcvešerio, plg. dar pvz. s.v. *dubelis*) vietoj pr. *mercline* resp. vok. *melcove*, o pastarasis – vietoj vok. *meltowe* (raidė -c- visai lengva taisyti į raidė -t-, žr. pvz. s.v. *batto*). Žr. B e z z e n b e r g e r BB XXIII 308, M a ž i u l i s PKP II 16, T o p o r o v PJ IV 297.

Manyta, kad vok. (E 48) *meltowe* esąs „Mehltau (Meltau) – miltligė, amalas“, o pr. (E 48) *mercline* – „t.p.“ = „Wetterleuchten (amalo, rūdo krėtimas) – žaibavimas be griaustinio“ < *,žyb-čiojimas, mirkčiojimas“, savo šaknimi susijęs su verb. lie. *meřk-ti*, *miřk-čioti* ir kt. (B e z z e n b e r g e r l.c., M a ž i u l i s l.c., T o p o r o v l.c.). Šitokia nuomonė remiasi tuo, kad ne tik latviai (žr. B e z z e n b e r g e r l.c.) su lietuviais, bet matyt ir prūsai tikėjo prietarų, jog miltligė/amalas (Mehltau) atsiranda iš žaibavimo be griaustinio (Wetterleuchten).

Dabar man rodos, kad pr. (E 48) *mercline* „meltowe“ buvo „dulksna (Sprühregen)“ [dėl tokios vok. (E 48) *meltowe* reikšmės žr. ypač T e n h a g e n LgB I 117 tt.] ir „miltligė, amalas (Mehltau, Wetterleuchten)“: apsiniaukimas, prieš užeinant visam debesui (su griaustiniu), dažnai būna dar smulkus lietus – d u l k s n a su matomais žaibais (ypač naktį) ir dar negirdimu griaustiniu (Wetterleuchten, Mehltau). Šį pr. (E 48) *mercline* „dulksna; miltligė, amalas“ galima rekonstruoti į pr. **miřklīnē* „t.p.“: matyt su ilguoju [*mercline* (E 48) parašyta ne **merclinne!*] ir kirčiuotu (plg. pvz. lie. *purv-ỹ-nē* ir pan., žr. toliau) balsiu *-ĩ- resp. su n e k i r č i u o t u *-ĩr-, vadinasi, su cirkumflekksiškai n e p a i l g i n t u jo segmentu *-ĩ- (ir dėl to parašytu raide -e-). Pr. **miřklīnē* „dulksna; miltligė, amalas“ yra veikiausiai iš (subst.) „d u l k s n a“ (plg. T e n h a g e n l.c.) < „tai, kam būdingas drėgnumas“ – sufikso *-inē vedinys [gimine (fem.) derintas su pr. **aglā* „lietus“ (žr. *aglo*) ir **sūjē* „lijimas“ (žr. *suge*)] iš subst. pr. **miřklā* „drėgnumas“ [= lie. dial. (Šakiai – buv. Sūduvos žemėje) *miřklā* (*miřklā*) „diena, kuriai būdingas apsiniaukimas, lietingumas“ LKŽ VIII 258], plg. pvz. lie. *puřvas* → *purv-ỹnē* „tai, kam (kur) būdingas purvas“. Subst. (fem.) pr. **miřklā* „drėgnumas“ kildintinas iš adj. (fem.) pr. **miřklā-/* (ne fem.) **miřkla-* „drėgnas ir pan.“ (dėl adj. fem. → subst. fem. žr. pvz. s.v.v. *batto*, *keuto*), kuris – sufikso *-lā-/ *-la- vedinys iš verb. balt. **miřk-* „mirkti, drėkti“ (plg. pvz. verb. balt. **kuš-* „silpti ir pan.“ → adj. **kuš-la-*, žr. s.v. *kuslaisin*) < balt. **meřk-/miřk-* „meřkti (miřkti)“ ir kt. (dėl jo žr. pvz. F r a e n k e l 440 t. ir liter.).

mes, žr. as.

mestan „stat (Stadt) – miestas“ E 796 nom.(-acc.) sg. neutr. = pr. **mēstan* – iš lenk. **město* „t.p.“ (> *miasto* „t.p.“, žr. s.v. *maista*), žr. Levin SE 78 t., 97, plg. Trautmann AS 378, Endzelīns SV 210. Plg. lie. *miēstas* – iš bltr. *město* (Frankel 450 ir liter.)

-mests, žr. *pomests*.

metis „wurf (Wurf) – metimas“ E 166 nom. sg. masc. = pr. **mētīs* (įo-kamienis) – fleksijos vedinys (su pailgintu šaknies balsiu) iš verb. pr. **met-* „mesti (werfen)“ (dėl jo žr. s.v. *pomests*); dėl jo darybos plg. *boadis* (žr.), *idis* (žr.), *kirtis* (žr.). Į subst. (įo-kamienį) pr. **mētīs* „metimas“ labai panašus darinys (savarankiškas) subst. (įo-kamienis) lie. *mētīs* (< -īs) „t.p.“ (LKŽ VIII 114) ← verb. (lie.) *met-* „mesti“. Plg. Trautmann AS 378, Būga II 136 (dėl lie. *mētīs*), Endzelīns SV 43.

mettan „jor (Jahr) – metai“ E 12 nom.(-acc.) sg. neutr. = pr. **mētan*, kurį atspindi ir *metthe* „jar (Jahr) – t.p.“ (GrG 57) bei *mette* „iar (Jahr) – t.p.“ (GrA 25), „annus – t.p.“ (GrF 16) su fleksija vok. -e ← pr. *-an [plg. pvz. *ancte* (GrG 61) su vok. -e ← pr. *-an, žr. s.v. *anctan*].

Subst. (neutr.) pr. **mētan* „metai (Jahr)“, kuris iš tikrųjų buvo (gyvojoje pr. kalboje) matyt „laikas [Zeit(raum)]“; metai“ ar „metai; laikas“, kartu su subst. (neutr. → masc.) lie. *mētas* „laikas; metai“ (LKŽ VIII 102 t.) bei lie. (pl. tantum) *mētai* „Jahr“ ir la. *męts* „laikas [Zeit(raum)]“ (ME II 608 s.v. *męts* 3) suponuoją subst. (neutr., nom.-acc. sg. neutr.) balt. **meta(n)* „laikas; metai“ (baritonas, žr. Stang Vergl. Gr. 153) < *, „laikas“; jį kildinu ne iš *, „(laiko) matavimas“ (tradicinė nuomonė!), o iš subst. (neutr.) balt. **meta(n)* „(laiko) su k i m a s i s“ < *, „tai, kas sukasi“, pastarąjį laikydamas fleksijos vediniu iš verb. balt.(-sl.) **met-* „s u k t i; mesti“ (dėl jo žr. s.v. *pomests*), plg. pvz. pr. **kelan* darybą (žr. *kelan*). Dėl subst. (neutr.) balt. **meta(n)* „l a i k a s“ (vienintelis bendrabaltiškas laiko pavadinimas!) kilmės iš *, „(laiko) s u k i m a s i s“ < *, „tai, kas su k a s i“ plg. subst. (neutr.) sl. **vertmen* „l a i k a s“ (> s. sl. *vrěmę* „t.p.“ ir kt.) < *, „(laiko) s u k i m a s i s“ < *, „tai, kas s u k a s i“ – sufikso vedinį iš verb. (balt.-)sl. **vert-* „s u k t i, kreipti“ (žr. pvz. Trautmann BSW 354 t.).

Iš to subst. (neutr.) balt. **meta(n)* „tai, kas sukasi“ turime dar pvz.: a) lie. *mētas* „matas, kiekis“ (LKŽ VIII 104) < *, „tai, kiek apskama, apvyniojama“ (plg. lie. *mātas* semantinę kilmę, žr. s.v. *mattei*), b) la. (pl. tantum) *męti* „metmenys (Kette, Aufzuggarn)“ (ME II s.v. *męts* 4) < *, „tai, kas sukama“ (plg. la. *mats* „plaukas“ semantinę kilmę, žr. s.v. *mattei*).

-mettewingi, žr. *pomettewingi*.

mien, žr. *as*.

-migē, žr. *ismigē*.

-migguns, žr. *enmigguns*.

mijlan „liebe (Liebe) – meilė“ III 115₁₈ [71₂₈] subst. acc.(-nom.) sg. neutr. = pr. **milan* „meilė“ < „meilumas, mielumas“ – substantyvų virtusi adj. (o/ā-kamienio) pr. **mila-* „meilus, mielas“ (žr. *mijls*) forma (nom.-acc. sg. neutr.) pr. **milan* „t.p.“ Dėl šio pr. subst. kilmės plg. subst. pr. **gīvan* (žr. *giwan*). Žr. dar *mijlin*.

mijlin „liebe (Liebe) – meilė“ III 125₂ [77₁₃] acc. sg. fem. = pr. **mīlin* suponuoją subst. (ē-kamienį, nom. sg. fem.) pr. (III) **mīli* „t.p.“ < **mīlī* „t.p.“ (su nekirčiuotu pr. *-ī) < vak. balt. **mīlē* „meilybė (meilumas), mielybė (mielumas)“ (plg. jo sinonimą subst. vak. balt. **milan* „meilumas, mielumas“, žr. *mijlan*) < subst. (baritoną, žr. toliau) balt. **mīlē* „t.p.“ (žr. dar s.v. *mīlijr*) – fleksijos vedinį iš adj. (baritono) balt. **mīla-* „meilus, mielas“ (žr. s.v. *mijls*). Dėl šio subst. (dadjektyvo) balt. **mīlē* darybos plg. subst. balt. **gīvē* „gyvybė (gyvumas)“ – balt. prokalbės darinį (jo senują rodą periferiniai reliktai pr. **gīvē* „gyvenimas“ bei la. *dzīve* „t.p.“, žr. s.v. *giwei*), laikytiną ne deverbatių (kaip esu teigęs s.v. *giwei*, žr.), o dadjektyvų – tokiu kaip pvz. lie. subst. *kaltē* „kaltybė (kaltumas)“ (← adj. *kaltas*), *lāisvė* „laisvybė (laisvumas)“ (← adj. *laisvas*) ir pan. (dėl jų žr. Skardžius ŽD 72 t.).

mijls „lieber – mielas, meilus“ III 49₈ [35₆] (= *mielas* VE 19₈), III 113₁₁ [71₁] adj. nom. sg. masc.; voc. (= nom.) sg. masc. *mijls* „lieber – mielas, meilus“ III 67₁₀ [45₃], III 71₁₅ [47₁₄] (= *mielas* VE 29₂₃), *mīls* „t.p.“ III 67₁₄ [45₃] (= *mielas* VE 28₁); acc. sg. masc. *mijlan turīt* „liebhaben – mielą (meilų) turėti“ III 27₁₀ [23₉] (= *mīleti* „mylėti“ VE 9₁₅), *mijlan* „lieben – mielą, meilų“ III 47₁₃ [33₃₀] (= *mīelaghi* „mieląjį“ VE 18₁₄₋₁₅), III 81₁₂ [51₃₅] (=

mielaghi „mieląj“ VE 34₁₈), III 113₂₇ [71₁₂], III 129₁₇ [79₂₃₋₂₄], *milan* „t.p.“ III 79₁₂ [51₁₇] (= *mielaghi* „mieląj“ VE 33₁₆), III 131₁₉ [81₅]; nom. pl. masc. *mijlai* „lieben – mieli, meilūs“ III 47₁₂ [33₂₉]; voc. (= nom.) pl. masc. *milai* „t.p.“ III 89₅ [55₃₆] (= *mieli* VE 38₃); voc. (= nom.) pl. fem. *mijlas* „lieben – mielos, meilios“ III 113₉ [69₃₆], III 123₈ [75₃₄]; adv. *mijlan* „lieb – mielai, meiliai“ III 31₆ [25₁₀]; adv. comp. *mijls* „lieber – mieliau, meiliau“ III 89₈ [57₂] (= *gieraus* „geriau“ VE 38₆).

Adj. (*o/ā*-kamienis) pr. **mīla-* „mielas, meilus“ bei lie. (žem.) *mýlas* „t.p.“ (→ *mýlūs* „t.p.“ = la. *mīlš* „t.p.“) ir lie. *míelas* „t.p.“, taip pat sl. **mīlō* „t.p.“ (> s. sl. *mīlō* „t.p.“ ir kt.) suponuoją adj. (*o/ā*-kamienį, baritoną) balt.-sl. **mīla-/mēila-* „t.p.“, kurio d a r y b o s istorija, vadinasi, ir pati etimologija nėra labai aiški. Įprasta manyti, kad šio adj. balt.-sl. **mēila-/mīla-* šaknis **mēi-/mī-* suponuojanti adj. ide. **mēi-/mī-* „švelnus, minkštas, meilus“ (žr. P o k o r n y I 711 t. s.v. 7. *mēi-*), iš kurio atsiradęs ir pvz. subst. balt.-sl. **mēi-ra-* [> lie. *mieras* „taika“ = la. *miērs* „t.p.“ ir sl. **mirō* „t.p.“ (> s. sl. *mirō* „t.p.“) bei **mērō* „t.p.“ (s. ček. *mier* ir pan.), plačiau žr. pvz. T r a u t m a n n AS 378, T r a u t m a n n BSW 174, 175, M E II 648, S k a r d ž i u s ŽD 298, E n d z e l i n s SV 211, V a s m e r II 622 (ir liter.), F r a e n k e l 449 (ir liter.), P o k o r n y l c.

milij „lieben – mylėti“ III 29₁ [23₁₆] (= *mīleti* „mylėti“ VE 9₁₅ inf.), III 29₁₂ [23₂₅] (= *mīleti* VE 10₇), III 31₂ [25₇] (= *mīleti* VE 10₁₅), III 31₁₁ [25₁₅] (= *mīleti* VE 11₄), III 31₂₀ [25₂₃] (= *mīleti* VE 11₁₂), III 33₃ [25₂₇] (= *mīletu* „mylētu“ VE 11₁₄ sup.), III 33₈ [27₁] (= *mīleti* VE 12₁), III 33₁₉ [27₉] (= *mīleti* VE 12₁₀), III 35₁₀ [27₂₀] (= *mīleti* VE 12₁₉), III 37₂ [27₃₁] (= *mīleti* VE 13₉), III 39₇ [29₁₆] (= *mīleti* VE 14₁₂), III 103₁₅ [65₈] (= *mīleti* VE 49₂₀); praes. 3 sg. *mīlē* „liebet (liebt) – mýli“ III 103₁₆ [65₉] (= *mjl* „mýli“ VE 49₂₁), *mīle* „t.p.“ III 103₁₆ [65₉] (= *mjl* „mýli“ VE 49₂₁), 3 pl. *mīlē* „lieben – mýli“ III 37₁₇ [29₆] (= *mjl* „mýli“ VE 14₃); imperat. 2 sg. *mijlis* „liebe – mylėk“ III 97₁₆ [61₂₅] (= *mīlek* VE 42₁₃), 2 pl. *mijliti* „liebet – mylėkite“ III 103₆ [65₁] (= *mīleket* VE 49₁₁); partic. praet. act. nom. sg. masc. *mīlijuns* „geliebet (geliebt) – mylėjęs“ III 103₇ [65₁₋₂] (= *numīleya* „numylėjo“ VE 49₁₂); partic.

praet. pass. voc. (= nom.) pl. masc. *mīlijtai* „lieben – mylėti (mylėtieji, mylimieji)“ III 131₆ [79₃₀].

Iš tos medžiagos galima atstatyti III kat-mo šnektoje (XVI a. vid.) vartotas pagrindines šio pr. verb. lytis (praes. 3 sg./praet. 3 sg./inf.) pr. (III) **mīlē/*mīlē/*mīl-tvei* „mylėti“ < pr. **mīlējā/*mīlējā/*mīlē-tvei* „t.p.“ (su nekirčiuotu pr. **-ī-*), kurios yra matyt iš balt. **mīli/*mīlējā/*mīlē-* „t.p.“ > lie. *mýli/mylėjo/mylė-ti* „t.p.“, la. *mīlu* (1 sg.)/*mīlēju* (1 sg.)/*mīlē-t* „t.p.“ (su praes. 1 sg. *mīlu* greta la. *mīlu*).

Verb. (inf.) balt. **mīlē-* „mylėti“ yra matyt denominatyvas – iš subst. balt. **mīlē* „meilybė (meilumas), mielybė (mielumas)“ (žr. s.v. *mijlin*) ← adj. balt.(-sl.) **mīla-* „meilus, mielas“ (žr. *mijls* bei s.v. *mijlin*). Plg. balt. adj. **laima-* → subst. **laimē* [> lie. *lāimē* (LKŽ VII 52) ir pan.; žr. s.v. *-laims*] → verb. (inf.) **laimē-* (> lie. *lāimi/laimėjo/laimėti* ir pan.); dėl tokio tipo verbų (išvestų iš *ē*-kamienų subst.) plg. E n d z e l i n s LVG 803, S k a r d ž i u s ŽD 521. Dėl minėto balt. subst. **mīlē* „meilybė (meilumas), mielybė (mielumas)“ ← adj. **mīla-* „meilus, mielas“ plg. dar lie. adj. *miēla-/mēila-* „t.p.“ (: *mýla-* „t.p.“ = pr. **mīla-* „t.p.“, žr. *mijls*) → subst. *mēilē* „meilybė (meilumas), mielybė (mielumas)“.

milan „gewant (grobes Tuch) – milas“ E 455 nom.(-acc.) sg. neutr. = pr. **milan*; vok. (E 455) *gewant* čia reiškia matyt tą patį, ką ir Ryt. Pr. vok. *Wan* (*Wand*) „milas, milo audinys“ (F r i s c h b i e r II 454), žr. T r a u t m a n n AS 378, E n d z e l i n s SV 210.

Subst. pr. **milan* „milas“ (neutr.) kartu su lie. *mīlas* „t.p.“ (masc.) bei la. dial. *mīls* „ein wollenes Gewebe“ (masc., žr. M E II 627 s.v. III *mīls*) suponuoją subst. (neutr.) balt. **mīlā(n)* „milas“ su lytimi (pl. collectivum) balt. dial. **mīlā* „milas (milai)“ > la. *mīla* „grobes Bauerngewand, grobes Tuch“ (fem., žr. M E II 626 s.v. I *mīla*). Subst. (neutr.) balt. **mīlā(n)* „milas“ etimologija yra neišaiški, žr. T r a u t m a n n AS 378, M E II 626 (plg. B ū g a I 463), E n d z e l i n s SV 210, F r a e n k e l 452 t. (ir liter.), P o k o r n y I 721 (s.v. 7. *mel-*).

Remdamasis svarbiu milo gamybos procesu „milą vėlti (tam tikru būdu t r i n t i)“ (= „Tuch walken“), manau, kad subst. (neutr.) balt. **mīlā(n)* „milas“ yra iš (subst.) **mītai*, kas (s u)-

vélta s (gewalkt)“ [= *,tai, kas tam tikru būdu trinta s (véltas)“] – fleksijos vedinys iš verb. balt. *mīl-/ *mel- „.... velti (milą)“ < *,trinti (velt)...“ < *,trinti...“ (dėl jo žr. s.v.v. *mal-dai, mealde, melne, meltan*).

mīlinan „Flecken – dėmė III 103₁₂ [65₆] (= *patepima* „sutepimo“ VE 49₁₇) subst. acc. sg. fem. (ar neutr.) = pr. *mīlinan, kuris suponuoja lytį (fem., nom. sg.) pr. (III) *mīlina „dėmė“ [ar pr. (III) *mīlinan „t.p.“ (nom.-acc. sg. neutr.)] < pr. *mēlinā „t.p.“ (su nekirčiuotu *-ā resp. kirčiuotu *-ē-) < *,tamsumas (tamsus mėlynumas), suteptumas“, o šis yra substantyvų virtusi adjektyvo pr. (< balt.) *mēlina- „tamsus (tamsiai mėlynas), suteptas“ (dėl jo žr. s.v. *melne*) lytis *mēlinā (nom. sg. fem.); plg. panašios kilmės subst. (ā-kamienį, nom. sg. fem.) lie. *geltā* „geltonumas“ ir pan.

mīls, žr. *mijls*.

minisnān „gedechtnis (Gedächtnis) – at(si)minimą“ II 15₃ [13₃₁], *menissnān* „t.p.“ I 13₁₁ [7₂₃], *menisnān* „t.p.“ I 15₄ [7₃₀], II 13₁₀₋₁₁ [13₂₄] subst. (nomen actionis) acc. sg. fem. = pr. *minīsna (žr. dar *pominīsna*) resp. (nom. sg. fem.) pr. *minīsna „at(si)minimas“ (nepaliudyta forma) < *minīsna „t.p.“ [su kirčiuotu pr. *-ī- (jis nėra iš pr. *-ē-, žr. toliau) – sufikso *-snā vedinys iš verb. (inf.) pr. *minī-(tvei) „at(si)minti“ = *,daryti(s), kad at(si)mintų (būtų atsimenama); at(si)minti“ (žr. s.v. *menentwey*).

P a s t a b a. Visuotinai priimta nuomonė, kad subst. pr. *minīsna „at(si)minimas“ balsis pr. *-ī- esąs iš pr. *-ē- (žr. pvz. T r a u t m a n n AS 379, T r a u t m a n n BSW 180, E n d z e l ī n s SV 211), yra nepagrįsta, nes subst. pr. *minīsna paliudyta (su pr. *-ī-) ne tik II kat-me (žr. anksčiau) bei III kat-me (plg. *pominīsna*, žr.), bet, pabrėžiu, ir I k a t-m e (žr. anksčiau): balsis pr. *ē išvirto (ne žodžio gale) į pr. *ī tik II bei III kat-mų šnektose, o I k a t-m o šnektose jis (t.y. pr. *ē) išliko (plg. ir E n d z e l ī n s SV 26). Kitaip sakant, dėl pr. (I) *minīsna (su pr. *-ī- ne iš pr. *-ē-) reikia ir pr. (II, III) *minīsna kildinti iš pr. *minīsna (o ne iš pr. *minēsna).

-minius, žr. *auminius*.

mynix „gerwer (Gerber) – odminys“ E 511 nom. sg. masc. = pr.

*miniks < *minikas „t.p.“ (su *mi- ar su *mī-, plg. lie. *minikas* „t.p.“ ir *mynikas* „t.p.“ LKŽ VIII 217) = „(odų) mynėjas“ – sufikso *-ik- vedinys iš verb. pr. < balt.-sl. *min- „minti (treten)“ (> lie. *mūn-ti* „t.p.“ = la. *mī-t* „t.p.“ ir sl. *min- „t.p.“ > rus. *мя-мб* „minkyti“ ir kt.) < ide. *mṇ-/ *men- „t.p.“ [dėl jo žr. P o k o r n y I 726 (čia matyt be reikalo pateikiamas s. ind. *carma-mnāh* „odminys“, žr. M a y r h o f e r 1379)]. Pr. *minikas „(odų) mynėjas“ (taip pat ir lie. *minikas* „t.p.“ bei *mynikas* „t.p.“) dėl darybos plg. pvz. pr. *genikas (žr. *genix*).

mynkus „monch (Mönch) – vienuolis“ GrG 63 nom. sg. masc. Čia, man rodos, slypi pr. *miniks „t.p.“ (kirčiuotas skienuo – *-nī-), kurį S. Grūnavas perdirbo į *miniks (kirčiuodamas skienuo *mī-) > *miniks (sutrumpindamas nekirčiuoto *-nī- balsį *-ī- į *-ī-) > *mīnkūs (išmesdamas nekirčiuoto *-nī- sutrumpintą *-ī- ir įterpdamas balsį *-u- tarp *-k- ir *-s) = *mynkus* (GrG 63). Šis pr. *miniks „vienuolis – skolinys iš lenk. *mnich* „t.p.“ (> lie. *minykas* „t.p.“ LKŽ VIII 217).

mynsis „smer (Schmer) – riebalai (užtrinalas, uždaralas)“ E 380 nom. sg. (ar pl.?), dėl reikšmės plg. *instran* (žr.). Rekonstrukcija problemiška: *mynsis* galėtų būti pr. *mīnsis < *mīnsas (o-kamienis, nom. sg. masc.) arba pr. *mīnsis (io-kamienis, nom. sg. masc.) ar pr. *mīnsis (i-kamienis, nom. sg. fem. ar masc.) ar net pr. *mīnsis (i-kamienis, nom. pl. fem. ar masc.). Be to, *mynsis* raidė -s- galėtų būti ir ne pr. *-s-, o pr. *-z-.

Hipotezė, kad pr. (E 380) *mynsis* – polonizmas (žr. liter. apud T r a u t m a n n AS 379, L e v i n SE 103), yra abejotina, jai nepritarė ir B ū g a (II 298) su E n d z e l y n u (SV 211; plg. L e v i n l.c.). Laikantis jų (Būgos ir Endzelyno) hipotezės išeitų, kad *mynsis* = pr. *mīnzis < *mīnzas (o-kamienis, nom. sg. masc.) kartu su ukr. *мяз* „brazdai, меэра“ ir kt. suponuoja subst. (o-kamienį) vak. balt.-sl. (dial.) *mīnza-; tačiau pastarojo daryba (bei reikšmė), vadinasi, ir etimologija pasilieka visai neaiški. Manychiau, kad geresnė yra B e z z e n b e r g e r i o (BB XXIII 312 t., žr. ir T r a u t m a n n l.c.) hipotezė (dabar pamiršta): jos laikantis ir ją gerokai pakoreguojant, pr. (E 380) *mynsis* „riebalai (užtrinalas)“ taisytinas, pirmiausia, į *smīnsis (E raidžių y ir i

fonetinė vertė – vienoda!); čia **sm-* į *m-* išvertė, man rodos, pats Petras Holcvešeris (ar E originalo autorius?) dėl disimiliacijos [forma **sminsis* nom. sg. turėjo net tris priebalsius pr. **s!*], taip pat dėl atrakinės disimiliacijos [su vok. (E 380) *smer* priebalsiu vok. *s-*] ir dėl to, kad jis (Holcvešeris) pr. (E 380) **sminsis* raidę **s-* nukėlė į pr. (E 379) *sloyo* (taisytiną į **loyo*, žr. *sloyo*). Tą pr. (E 380) **sminsis* „riebalai (užtrinalas)“ galima taisyti (plg. *Bezzenberger* l.c.) į **smarsis* „t.p.“ [čia taisyimą **in-* į **ar-* remčiau *cinyangus* ir *largasaytan* taisyimu į **caryangus* (žr.) resp. į **lingasaytan* (žr. *largasaytan*)] = pr. **smars's* „t.p.“ < **smarsas* „t.p.“ = lie. *smársas* „t.p.“ < „tai, kas smirdi“ (dėl jo žr. LKŽ XIII 123). Iš visa to esu linkęs atstatyti subst. (*o*-kamienį) balt. dial. (pr.-lie.) **smarsa-* „tai, kas smirdi“ – sufikso **sa-* vedinį iš verb. balt.(-sl.) **smerd-/smird-* „smirdėti“ (dėl jo žr. s.v. *smorde*); plg. pvz. subst. lie. *gaĩsas* „pašvaistė“ (= la. *gàiss* „oras“) < „tai, kas šviečia“ (S k a r d ž i u s ŽD 310) – vedinį iš verb. balt.(-sl.) **geid-/gid-* „šviesti“ (žr. s.v. *gėide*).

mynsowe „schussel (Schüssel) – dubuo“ E 364 nom. sg. fem. = pr. **minsāwē*, t.y. **minsāwē* (žr. ir T r a u t m a n n AS 379, L e v i n SE 103), turintis sufiksą pr. **-āwē* ir neaiškios kilmės darybos pamatą. Hipoteze, kad tas pamatas buvęs subst. pr. **mīsā* „dubuo“ < subst. lenk. *misa* „t.p.“ (žr. T r a u t m a n n l.c., žr. liter. apud L e v i n l.c.), sunku patikėti: a) negalima paaiškinti, kaip čia iš subst. pr. „dubuo“ atsirado vedinys subst. pr. „dubuo“ (t.y. tos pačios reikšmės substantivas!), b) pr. **minsāwē* savo šaknies vokalizmu (t.y. diftongu **in-*) skiriasi nuo lenk. *misa*. Prielaida, kad žodis pr. **minsāwē* sonantą **-n-* gavęs iš pr. (E 380) *mynsis* (T r a u t m a n n l.c.), pagrįsti nelengva (pr. *mynsis* yra turbūt taisytinasis į **smarsis*, žr. *mynsis*). Kitokie spėjimai apie to pr. **-n-* kilmę (M i k k o l a Balt. u. Sl. 14, M i l e w s k i Sl. Occ. XVIII) taip pat nėra patikimi (plg. E n d z e l i n s SV 211, L e v i n l.c.). Manychiau, kad subst. pr. **minsāwē* „dubuo“ yra iš (subst.) **s t a l i n i s* indas (tam tikras) – fleksijos vedinys iš adj. pr. **minsāva-* „stalinis“ (plg. pvz. lie. *plika-* „plikas“ → subst. *plikė*), o šis – sufikso **-āw-* vedinys iš subst. pr. **minsā* „stalas (valgomasis)“ (plg. pvz. s. sl. subst. *lōka* „klasta“ → adj. *lōkavō*

„klastingas“, žr. dar S k a r d ž i u s ŽD 388). Šį pr. **minsā* „t.p.“ laikau skoliniu: a) iš subst. s. lenk. **mīęsa* „t.p.“ (siauras s. lenk. **-iē-* → pr. **-in-*) < lo. *mēnsa* „t.p.“ arba b) iš subst. s. vok. **mensa/mense* „t.p.“ (siauras s. vok. **-e-* → pr. **-i-*) < lo. *mēnsa* „t.p.“ Turbūt nereikėtų abejoti tuo, kad ano meto lenkų (ir vokiečių) aukštuomenės (ypač dvasiškių ir bažnyčios tarnų) buvo (pa)vartojamas aplenkintai (resp. apvokietintai) tartas lo. *mēnsa* „stalas (valgomasis)“ kaip specifinis („kultūringesnis“) sinonimas greta įprasto (liaudiško) lenkiškojo (resp. vokiškojo) žodžio „stalas“.

-mijrisnans, žr. *pomijrisnans*.

-mirit, žr. *ermūrit*, *pomūrit*.

miskilis, žr. *nuskils*.

mistran „fürsten (Fürst) – kunigaikštį (hercoga)“ III 91₂₀ [57₃₄] (= *hercikems* „hercogams“ VE 39₁₈) acc. sg. masc. = pr. **mistran*: (nom. sg. masc.) pr. **mistars* „kunigaikštis (hercogas)“ [čia **-ars* (su įspraustiniu **-a-*) < **-rs*, plg. s.v. *antars*]. Šis pr. **mistra-* „t.p.“ yra iš **magistras* (valdovas) dėl to, kad prūsų valdovai ilgą laiką buvo magistrai, iš kurių paskutinis – Albrechtas (1490–1568 m.), tik 1525 m. pasiskelbęs Prūsijos kunigaikščiu (hercogu), žr. dar PKP II 183 (išn. 472). Pr. **mistra-* „magistras (valdovas)“ – skolinys iš lenk. *mistrz* „magistras (valdovas); meistras ir kt.“, iš kurio turime ir lie. *mīstras* „meistras; mokytojas ir kt.“ (LKŽ VIII 284 t.). Plg. B r ü c k n e r AslPh XX 491, T r a u t m a n n AS 379, E n d z e l i n s SV 211.

mixkai „deutsch. (deutsch) – vokiškai“ III 17₁₃ [19₁₃] adv. = pr. **mikskai* ← adj. **mikska-* „vokiškas“, kurio kilmei aiškinti sukurta keletas hipotezių [jų apžvalgą žr. apud E n d z e l i n s SV 211 t. (čia yra ir paties Endzelyno hipotezė)]. Iš jų patikimesnė hipotezė, manyčiau, yra Būgos: adj. pr. **mikska-* „vokiškas“ < **miksiska-* „t.p.“ – sufikso pr. **-isk-* vedinys iš subst. (*o*-kamienio) pr. **miks(a)s* „vokietis“ (nom. sg. masc.), o šis esąs skandinaviškos kilmės žodis, sietinas su Jordano „Getikoje“ (VI a.) minimu germanų genties vardu lo. (dk.) *Mixi* (B ū g a II 229 t.). Tiesa, pastaruoju metu šį etnonimą lo. (dk.) *Mixi* mėginta taisyti (žr. liter. pvz. apud B ū g a II 230) į **hixi* (J. S v e n u n g. Jorda-

nes und Scandia. Stockholm 1967, p. 79 tt.); bet ir ši taisyra nelengva pagrįsti (plg. D ū w e l IF LXXX 283 t.).

Galima spėti, kad buvo ne subst. pr. **miks(a)s* „vokietis“ (o-kamienis, sic. B ū g a l.c.), o subst. (io-kamienis, nom. sg. masc.) pr. **miksīs* „t.p.“ – morfologiškai visai p a n a š u s į subst. (io-kamienį) lie.-la. **vākīs* „t.p.“ (> lie. dial. *vokis* „t.p.“ bei la. dial. *vācis* „t.p.“, dėl jų žr. B ū g a II 227), kuris yra matyt irgi tos pačios, t.y. skandinaviškos, kilmės žodis (B ū g a II 228–230), atėjęs veikiausiai per kuršius resp. paskolintas iš kurš. **vākīs* „vokietis“ (dar prieš kurš. **k > c*) < „vikingas (normanas, varia-gas)“ < „tam tikras vikingas“ = „tam tikrės (vienos!) skandināvų (vikingų) genties žmogus“. Šitaip spėjant išeitų, kad etnonimai kurš. **vākīs* „vokietis“ < „vikingas“ (< „tam tikras vikingas“) ir pr. **miksīs* „t.p.“ savo morfologine struktūra (io-kamieniu) buvo prisiderinę prie baltams būdingų gyventojo etnonimų (io-kamieniu), plg. (io-kamienius) pvz. pr. **galindīs* „galindas“ (žr. s.v. *Galindo*), jotv. **jāt(u)vīs* „jotvingis“ [žr. s.v. **Jāt(u)vā*]. Tačiau jeigu pastarieji (pr. resp. jotv.) etnonimai yra vediniai iš š a l i e s (krašto) etnonimų, tai vargu ar taip buvo su kurš. **vākīs* „vikingas“ bei pr. **miksīs* „t.p.“: kuršiai ir prūsai, susipažinę su vikingais, iš p r a d ž i ū nieko nežinojo apie jų šalį ir ją tuomet, reikalui esant, pavadindavo matyt žodžio kurš. **vākīs* „vikingas“ resp. pr. **miksīs* „t.p.“ p l u r a l i n ė m i s ly-timis (plg. pvz. *Žemaičiai* „žemaičių šalis“).

Tiesa, laikantis B ū g o s (II 227), reikėtų manyti, kad kurš. **vākīs* „vikingas“ – vedinys iš kurš. **Vākjā* „vikingų šalis“, kurį jis (t.y. B ū g a II 230) atstato iš Jordano „Getikoje“ minimo vienos skandināvų genties pavadinimo (dk.) *Vagoth*; tačiau toks atstatymas yra problemiškas (žr. ir B ū g a l.c.) ypač ta prasme, kad iš „Getikos“ etnonimo *Vagoth* rekonstruotinas greičiau etnonimas (sg./pl.) „tam tikros (vienos) skandināvų genties ž m o g u s / ž m o -n ė s“, o ne (sg.) „tam tikros skandināvų genties š a l i s (žemė)“. Atrodo, kad subst. (io-kamienis, nom. sg. masc.) kurš. **vākīs* „vikingas“, laikytinas subst. mobile, buvo suvokiamas ir kaip io/iā-kamienis (resp. *io/ē-kamienis) adj. kurš. **vākja-* „vikingiškas“ / **vākjā-* (**vākē-*) „vikingiška“ ir iš jo lyties (adj. fem.) kurš. **vākjā-*

(**vākē-*) atsirado subst. kurš. **Vākjā* (gal ir kurš. dial. **Vākē*) „vikingiška žemė“ („варяжская земля“) = „vikingų šalis“ (čia dėl adj. → subst. plg. S k a r d ž i u s ŽD 68) > **Vākā* „Vokietija“ → lie. *Vókia* „t.p.“ = la. *Vāca* „t.p.“ Taigi manyčiau, kad žodis kurš. **vākīs* „vikingas“ už kurš. **Vākjā* „vikingų šalis“ yra senesnis (kitaip – B ū g a II 227 tt.; žr. anksčiau).

Panašiai, kaip subst. kurš. **Vākjā* „vikingų šalis“, greta subst. (mob.) pr. **miksīs* „vikingas“ matyt bus atsiradęs subst. pr. **Miksē* „vikingų šalis“ (t.y. ē-kamienis arba i/iā-kamienis ar iā-kamienis, dėl šių kamienų genetinio santykio žr. s.v. *kexti*) > „Vokietija“.

moargis „morgen (Morgen) – margas (žemės matas)“ E 239 nom. sg. masc. = pr. **mōrg's*, t.y. **mārg's* < **mārgas* „t.p.“ (su cirkumfleksiniu **-ār-*) – skolinys iš lenk. *morg* „t.p.“, iš kurio – ir lie. *mārgas* „t.p.“ (LKŽ VII 850 s.v. 1 *mārgas*). Žr. B r ū c k n e r AslPh XX 496, T r a u t m a n n AS 379, E n d z e l ĩ n s SV 212.

I moasis „gerste (Gerste) – miežis“ E 261 subst. nom. sg. masc. [plg. panašiai parašytą II *moasis* (žr.)] = pr. **mōzīs*, t.y. **māzīs* < **māizīs* „t.p.“ (su cirkumfleksiniu **-āi-*); *maise* „t.p.“ GrG 14, *wayse* (sk. *mayse*) „t.p.“ GA 10, „hordeum – t.p.“ GrF 5 (žr. dar PKP II 50, išn. 13, 14) = pr. (Gr šnekoje) **māizīs* „t.p.“ (nom. sg. masc.), kurio fleksiją pr. **-īs* Grūnavas pagal vok. (Gr) *gerste* „Gerste“ perdirbo į vok. *-e* [panašiai kaip žodyje pr. (Gr) *gaide/gayde*, žr. s.v. *gaydis*]. Subst. (io-kamienis, nom. sg. masc.) pr. **maīzīs* „miežis“ (su cirkumfleksiniu **-aī-*) bei jo giminaičiai lie. *miēžis* (*miežys*) „t.p.“ = la. *mīezis* „t.p.“ ir la. *māize* „duona“ visai neturi etimologijos, žr. T r a u t m a n n AS 379, ME II 553 (s.v. *māize*), 657 (s.v. *mīezis*), E n d z e l ĩ n s SV 212, F r a e n k e l 451.

Manyčiau, kad subst. (io-kamienis) pr. **maīzīs* „miežis“ suponuoja subst. (io-kamienį) balt. **maīzīs* „t.p.“ < (subst. mob., masc.) „kas miežiškas (miežio spalvą turintis)“, gramatine gimine derintą prie subst. (masc.) balt. **jāvas* „javas; miežis“ (< ide. **jeyo-* „m i e ž i s“, dėl tokios jo reikšmės žr. G a m - k r e l i d z e I v a n o v II 655 t.; žr. dar s.v. *jaugė*), – fleksijos vedinį iš adj. (masc.) balt. **maiža-* (: **maižā-*) „miežiškas (miežio spalvą turintis)“ [plg. pvz. lie. adj. (masc.) *sēna-* „senas“ → subst. (mob., masc.) *sēnis* „kas senas“] < „blizgantis, mir-

gantis“ (plg. pr. **gaidis* „kviety“ < **kas šviesus, šviečiantis*“, žr. s.v. *gaydis*), o šis – vedinys iš verb. balt. **meiž-* „blizgėti, mirgėti“ (žr. toliau), dėl kurio įtakos subst. balt. **maižis* „miežis“ buvo perdirbtas į subst. ryt. balt. (lie.-la.) **meižis* „t.p.“ > lie. *miēžis* = la. *mīezis* [dėl tokio perdirbimo plg. pvz. subst. balt. **snaīgas* „sniegas“ (žr. s.v. *snaygis*), kuris dėl verb. **sneīg-* „snigti“ išverstas į subst. ryt. balt. (lie.-la.) **snei-gas* „t.p.“ > lie. *sniēgas* = la. *sniēgs* (plg. K a z l a u s k a s Baltistica IV 127)]. Iš to adj. (fem.) balt. **maiža-* (**maižā-*) „miežiška (miežio spalvą turinti)“, gramatine gimine derinamo su subst. (fem.) (ryt.) balt. **dōnā* „duona“, bus atsiradęs subst. (mob., fem.) balt. dial. **maižē* „kas miežiška (miežio spalvą turinti)“ > **miežiška duona* > la. *māize* „duona“ [plg. pvz. lie. subst. (mob., fem.) *sēnē* „kas sena“ ← adj. (fem.) *senā* (: *sēnas*)], kuris išstūmė senąjį la. **duona* „t.p.“ (= *dūona* „t.p.“). Man rodos, kad tas verb. balt. **meiž-* „blizgėti, mirgėti“ yra „sateminis“ variantas „kentuminio“ verb. balt. **meīg-* „t.p.“ (žr. s.v. *maiggun*): baltų (bei slavų) kalbose yra nemaža „sateminių“ ir „kentuminių“ variantų, – pvz. verb. balt.(-sl.) **kveit-* „šviesti“// **šveit-* „t.p.“ (žr. s.v. *quāits*).

II moasis „bloosebalk (Blasebalk) – dumplės“ E 516 nom. sg. masc. = **mōs's*, t.y. **māš's* < **māis's* „t.p.“ < pr. **māisas* „... dumplės“ (su cirkumfleksiniu **-āi-*) = „maišas (Sack); dumplės“, kuris kartu su lie. *maišas* „t.p.“ [LKŽ VII 746 t. (s.v. 1 *maišas*), 747 (s.v. 1 *maišas* 5)] = la. *māiss* „maišas“ ir sl. **měxъ* „maišas; kailis (Fell, Balg); dumplės“ (> rus. *mex* „t.p.“ ir kt., žr. T r a u t m a n n BSW 165) suponuoją subst. (o-kamienį, nom. sg. masc.) balt. **maišas* „maišas; kailis“ (čia dėl **-š-* žr. K a r a l i ū n a s Baltistica I 113 tt., 126) resp. sl. **maišas* „t.p.“ ir, toliau, = senąjį balt.-sl. **maišas* „kailis (Balg, Fell); maišas (kailinis)“ (dėl jo **-s-* plg. K a r a l i ū n a s op. cit. 126) < ide. **moisos* (ar **maisos*) „(avino, avies) kailis“ (dėl tokios jo reikšmės žr. S p e c h t UID 53) > s. ind. *meṣāḥ* „(avino, avies) kailis; avinas, avis“ (M a y r h o f e r II 689) ir kt. (P o k o r n y I 747); dėl s. isl. *meiss* „Korb“ ir pan. kildinimo iš to ide. **moisos* (sic pvz. P o k o r n y l.c.) žr. V r i e s 382 (plg. S t a n g LS 35).

Plg. T r a u t m a n n AS 379 t., E n d z e l i n s SV 212, F r a e n k e l 397 ir liter.

moazo „mume (Mume) – teta“ E 178 subst. nom. sg. fem. = pr. **mōsō*, t.y. **māsā* „t.p.“ = „tėvo (ar motinos) sesuo“ ir lie. *mōša* „vyro sesuo“ bei la. *māsa* „sesuo“ suponuoją subst. balt. **māsā* (= **mōsō*) „tėvo resp. vyro sesuo“, kurį kildinu iš adj. (fem.) balt. **māsā-* „ta, kuri yra vaikams tarsi motina“, jį laikydamos sufikso balt. **-sā-* (: **-ša-*) vediniu iš vaikiško žodelio (Lallwort) balt. **mā* (jis buvo ir nomen ir verbum), asocijuoto (suaugusių) su žodžio balt. **mātē* „motina“ (dėl jo žr. s.v. *mothe*) segmentu **mā-*. Tą adj. (fem.) balt. **māsā-* dėl darybos plg. pvz. su adj. lie. *klai-šā* „raiša“ (: *klai-šas* „raišas“), dėl kurio žr. S k a r d ž i u s ŽD 315. Dėl subst. lie. *mōša* „vyro sesuo“ ir pan. kilmės plg. T r a u t m a n n AS 380 (ir liter.), E n d z e l i n s SV 212, F r a e n k e l 464 (ir liter.), I v a n o v ZfSI XIX 190 t. (ir liter.).

moke „mon (Mohn) – aguona“ E 265 nom. sg. fem. = pr. **mōkē*, t.y. **mākē* įprasta laikyti skoliniu (prieš XII a., žr. L e v i n SE 86 t.) iš lenk. *mak* „t.p.“, žr. T r a u t m a n n AS 380 (ir liter.), E n d z e l i n s SV 212, L e v i n SE 52, 86 t., plg. V a s m e r II 560, F r a e n k e l 2 (s.v. *aguonā*) ir liter., S a b a l i a u s k a s LKL 261, ESSJ XVII 150. Tam, kad pr. **mākē* yra skolinys, reikia pritarti, tačiau tuo, kad jis esąs būtent iš lenk. *mak*, galima abejoti, žr. T r a u t m a n n BSW 166, V a s m e r l.c. („могло быть“), F r a e n k e l l.c. („vielleicht“) ir ypač B ū g a III 320. La. *maguōne/maguona* „aguona“ (iš čia Klaipėdos krašto līe. *māguonē/maguona* „t.p.“) ir lie. *aguonā* „t.p.“ yra taip pat skoliniai – turbūt germanizmai (ME II 547, S e h w e r s 312, S a b a l i a u s k a s l.c.).

Skoliniai yra ne tik minėti pr.-la.-lie. žodžiai „aguona“, bet ir sl. **makъ* „t.p.“ (> lenk. *mak* „t.p.“ ir kt.), s.v.a. *magō* „t.p.“ ir kt. (dėl medžiagos žr. pvz. P o k o r n y I 698), tačiau jų visų atsiradimo keliai (ir laikas) yra arba nelabai aiškūs (kaip minėtiems pr.-la.-lie. žodžiams) arba ir visai neaiškūs (plg. pvz. B ū g a ME II 547, F r a e n k e l l.c., M a c h e k ESČ 349, S k o k II 358 t., F r i s k II 225, ESSJ XVII 150 t.).

-mokin, žr. *wissemokin*.

Monte (dk.) – notangų (žr. s.v. *Nattangia*) vadas Didžiajame prūsų sukilime (1260–1274 m.), žymiausias Prūsijos didvyris: *Henricus Monte* (SRP 199), kur *Henricus* – vokiškas (aplotynintas) krikšto vardas (įprastai lietuvinamas į *Herkus*), o *Monte* = pr. (avd.) **Mōnts* (su cirkumfleksiškai pailgintu **-ō-*) = **Mānts* < pr. **Mañtas* (lietuvinintas į *Mañtas*). Tās pats Herkus Mantas slypi ir parašyme (dk., 1339 m.) *Henricus Muriche* (žr. B a t ū r a in PDK 384 ir liter.), tik šio *Muriche* (klaidingai užrašyto!) niekas argumentuotai (grafologiškai) nėra bandęs taisyti. Man rodos, kad dk. *Muriche* raides **-ri-* nesunku taisyti į raidę **-n-*, o raidė *-c-* visai lengvai taisytina į raidę *-t-* (plg. s.v. *batto*); taigi tą dk. *Muriche* galima taisyti į **Munthe*, kuris atspindi: a) pr. dial. **Munts* (plg. dk. avd. *Munte* T r a u t m a n n PN 62) turbūt vietoj pr. not. **Mōnts* (žr. anksčiau) arba greičiausiai b) pr. **Mōnts* su **-ōn-*, vokiečio perdirbtu į **-un-* (plg. s.v. *Morungen*).

Herkus Mantas yra kilęs turbūt iš Notangos vitingų Mantiminų (dk. *Montemini*) giminės (žr. B a t ū r a l.c. ir liter.), kuriai priklausė rytų Notangoje buvusi Bysleidos pilis [pr. **Bisleidā* = dk. (1338 m.) *Bisleide* „jetzt Beisleiden Kr. Pr.-Eylau“ G e r u l l i s ON 21]; šios pilies būta apie 12 km į pietryčius nuo Pr. Ylavos (Pr.-Eylau). Herkų Mantą (gimusį apie 1240 m.) dar vaiką pagrobė kryžiuočiai ir išvežė į Vokietijos miestą Magdeburgą (prie Elbės upės), kur jis buvo pakrikštytas (vardu *Henricus* „Herkus“) ir auklėjamas vokiečių riterių dvasia. Jis, kaip „riteris Henrikas (Herkus)“ grįžęs (prieš 1260 m.) į savo tėvynę Prūsiją, neišdavė jos: 13 metų (1260–1273 m.) jis narsiai kovojo prieš pavergėjus kryžiuočius ne tik dėl savo gimtosios Notangos, bet ir visos Prūsijos laisvės. Tuomet, kai jau visai geso Didysis prūsų sukilimas ir daugelis jo vadų buvo žuvę arba pasidavę Ordinui (ir už tai gavę jo privilegijų), svarbiausią prūsų vadą Herkų Mantą, besislapsantį giriose, 1273 m. vasarą ar rudenį aptiko kryžiuočių būrys ir nužudė.

Manyti, kad Herkaus Manto žuvimo vieta ieškotina prie Narkyčių (Norkitten) esančiame vok. (vv.) *Mangarben* „Manto kalnas“ (B a t ū r a in PDK 392, Š i l a s-S a m b o r a 199), labai jau rizikinga: a) „Manto kalnų“ yra buvę ir daugiau (žr. *Mantegarbs*),

b) Herkus Mantas slapstėsi ir žuvo girių g l ū d u m o j e ir vargu ar jos kalnas (tokia g l ū d i, nuošali vieta!) būtų gavęs pavadinimą „Manto kalnas“, – panašiai, kaip *Glapponis mons* (žr. s.v. *Glappum*), buvęs prie pat Karaliaučiaus miesto (o ne girių glūdumoje!). Man rodos, kad Herkaus Manto žuvimo vieta yra nežinia kur jo gimtosios rytų Notangos ar kaimyninės rytų Bartos giriose.

Avd. pr. **Mōnts* = **Mānts* < **Mañtas* (žr. anksčiau), kurią turėjo ir daugiau prūsų (t.y. ne vien Herkus Mantas, žr. pvz. T r a u t m a n n PN 61 s.v.v. *Moante*, *Monte*), yra trumpinys iš pr. (avd.) **Mant(i)minas* < **Mantiminas* (plg. pr. dk. *Montemini* T r a u t m a n n PN 62) ar **Mant(i)tautas* (plg. pr. dk. *Mantawie* T r a u t m a n n PN 55) < **Mantitautas*, ar iš kitokio dvikamienio vardo su sandu pr. **Manti-* [dėl sandu pr. **Manti-* = lie. *Mant(i)-* kilmės žr. F r a e n k e l 408 ir liter.], plg. pvz. lie. (avd.) *Gėdas* – trumpinį iš *Gedminas*, *Gedvydas* ir pan. (žr. S k a r d ž i u s ŽD 441). Yra pagrindo suponuoti, kad Herkaus Manto vardas pr. **Mañtas* yra trumpinys būtent iš pr. (avd.) **Mantiminas*: atrodo, kad Herkus Mantas yra kilęs iš Mantiminų (dk. *Montemini*) giminės (žr. anksčiau).

Morungen (1340 m.), *Marungen* (1364 m.) „jetzt Mohrungen“ (G e r u l l i s ON 101) yra Pagudės (žr. *Pogusania*) gyvenvietės (resp. miesto vok. *Mohrungen*, lenk. *Morąg*) vardas (dk.), kuris, man rodos, suponuoja apvokietintą (vok. *-ung-* ← pr. **-ōng-* = **-ang-*) vv. pr. **Marangan* (o-kamienį neutr., nom.-acc. sg.) = (su akūtinu **-ān-*) **Marárgan* [lietuvinintas į (masc.) *Marárgas*], žr. toliau. Nuomone, kad vv. (gvv.) dk. *Morungen* (*Marungen*) esąs grynai vokiškos kilmės žodis (atsineštas vokiečių kolonistų iš Piet. Harco, žr. H e r m a n o w s k i 210), sunku patikėti (žr. ir G e r u l l i s l.c.) jau vien dėl to, kad šis vietovardis (gvv.) kildintinas iš ežero vardo (žr. PDK 323).

Pr. gyvenvietės „Mohrungen“ ir prie jos esančio pr. ežero vardai abu galėjo būti s i n g u l a r i n i a i žodžiai [plg. pvz. lie. ež. *Dūkštas* → vv. (gvv.) *Dūkštas*]. Manychiau, kad buvo gvv. vardas (o-kamienis neutr., nom.-acc. sg.) pr. **Marangan* „Mohrungen“, kildintinas iš ež. vardo (o-kamienio neutr., nom.-acc. sg.) pr. **Ma-*

rangan (gimine sutampančio su subst. pr. **ezeran* „ežeras“, neutr.), plg. pr. dk. (1378 m.) ež. *Marang* „Mahrung-See Kr. Osterode“ (G e r u l l i s l.c.).

Matyt bus buvęs ir ež. vardas (neutr., nom.-acc. sg.) pr. **Marin-gan* [lietuvininas į (masc.) *Maringas*]: dk. (1364 m.) vv. (turbūt hidroniminės kilmės) *Maring* (G e r u l l i s l.c.), dk. (1346 m.) ež. *Marink* (vietoj **Maring*) su gretimine jo lytimi *Marunge* (G e r u l l i s l.c.). Pastarosios (gretiminės!) dk. lyties segmentas *-ung-*, man rodos, suponuoja sufiksą vok. *-ung-*, perdirbtą iš sufikso vok. *-ing-* (plg. M a ž i u l i s LKK III 310 ir liter.) ← pr. **-ing-*; panašiu būdu ir vietovardis (turbūt hidroniminės kilmės) dk. (1348 m.) *Marung* (G e r u l l i s l.c.) galėtų suponuoti ne pr. ež. **Marungan*, o pr. ež. **Maringan*.

Tie mano atstatomi ežerų vardai (neutr., nom.-acc. sg.) pr. **Marangan* ir **Maringan* < vak. balt. **Marangan* resp. **Maringan* gali būti iš adjektyvų [gimine priderintų prie subst. (neutr.) vak. balt. **ežeran* „ežeras“] – iš adj. (neutr.) vak. balt. **marangan*/ **maringan* „turintis mirgėjimo ypatybę“ (dėl tokios reikšmės žr. toliau), kurie yra matyt didžiai seni vediniai, t.y. ne sufiksų **-anga-* resp. **-inga-*, o sufikso **-nga-* vediniai [plg. pvz. sufikso **-na-* (o ne **-una-*!) vedinį adj. balt. **nemuna-*, žr. s.v. **Nemunā*] iš:

a) subst. (turbūt *ā*-kamienio, fem.) balt. **marā-* „mirgėjimo ypatybė“, t.y. **marā-* „t.p.“ + **-nga-* > adj. (*o/ā*-kamienis) balt. **marānga-* „turintis mirgėjimo ypatybę“ > **marānga-* „t.p.“ [šitaip spėjant pr. ež. **Marangan* būtų pr. ež. **Marāngan*, t.y. su akūtininiu **-āŋ-* (< **-ān-*)], plg. sufikso lie. *-āng-* (*žab-āng-os*) kilmę (S k a r d ž i u s ŽD 105);

b) subst. (*i*-kamienio) balt. **mari-* „mirgėjimo ypatybė“, t.y. **mari-* „t.p.“ + **-nga-* > adj. (*o/ā*-kamienis) balt. **maringa-* „turintis mirgėjimo ypatybę“ (čia dėl sufikso **-ing-* plg. S k a r d ž i u s l.c.).

Subst. (*ā*-kamienis) balt. **marā-* „mirgėjimo ypatybė“ lengvai gali būti iš adj. (fem.) balt. **marā-* „mirganti“ (dėl adj. fem. → subst. fem. žr. pvz. S k a r d ž i u s ŽD 37), o iš jo – fleksijos vedinys subst. (*i*-kamienis) balt. **mari-* „mirgėjimo ypatybė“ (dėl

tokio tipo deadjektyvų žr. pvz. S k a r d ž i u s ŽD 53). Taigi substantyvus balt. **marā-* „mirgėjimo ypatybė“ (*ā*-kamienį) ir balt. **mari-* „t.p.“ (*i*-kamienį), kilusius iš to paties adj. balt. **marā-*/ **mara-* „mirgantis“, galima darybiškai palyginti su substantyvais pvz. lie. *geltā* „geltonumas (tokia ypatybė)“ (*ā*-kamieniu) ir lie. **gelti-* „t.p.“ (*i*-kamieniu, perdirbtu į *io*-kamienį *gėlis* „t.p.“, plg. S k a r d ž i u s l.c.), kilusiais iš to paties adj. lie. *geltā*-/*gelta-* „geltonas“.

Iš adj. (fem.) balt. **marā-* „mirganti“ bus išriedėjęs upėvardis lie. *Marā*; hipotezę, kad pastarasis iš kilmės sietinas su subst. lie. *mārios* ir pan. (V a n a g a s HŽ 204), sunku pagrįsti: darybos modelis, kad iš *īā*-k a m i e n i o subst. (pvz. balt. **marjā-* „marios“) atsirastų būtent *ā*-k a m i e n i s subst. (pvz. lie. up. *Marā*), yra svetimas balt. ir kt. kalboms.

Adj. (*o/ā*-kamienis) **mara-*/**marā-* „mirgantis“ – vedinys (su šaknies vokalizmo apofonija) iš verb. balt. **mer-* „mirgėti“ (< ide. **mer-* „t.p.“, dėl jo žr. P o k o r n y I 733 t. s.v. 2. *mer-*); dėl darybos plg. pvz. lie. (verb. *žėl-ti* < balt. **žel-* →) adj. *žālas* (*žalā*).

moska, žr. *mosla*.

mosla „leimat“ GrG 73, *moska* (sk. *mosla*) „leimet“ GrA 85, „leimet, viscus“ GrF 86 = (galbūt) pr. (Gr.) **moʹslan* „Leim – klijai“ (nom.-acc. sg. neutr.), t.y. **māslan* „t.p.“ (nom.-acc. sg. neutr.), žr. toliau.

Prieš paskelbiant GrG (H e r m a n n NAWG, 1949, Nr. 6, p. 151 tt.) ir GrF [K i p a r s k y Baltistica VI (1970) 219 tt.] buvo žinomas tik pr. (GrA 85) *moska* „leimet“, kuris N e s s e l m a n n u i (Thes. 106) atrodė esąs „Leim (klijai)“ ar „Lehm (molis)“ – giminaitis su rus. *мазка* „Tunche“ ir pan. (plg. B e r n e k e r PS 308, T r a u t m a n n AS 380, E n d z e l i n s SV 212); bet šis pr. (GrA) žodis iš tikrųjų yra „neskaidrs vārds“ (E n d z e l i n s l.c.). Čia aiškiau nepasidarė ir dėl pr. (GrG 73) *mosla* bei pr. (GrF 86) *moska* (žr. H e r m a n n, op. cit. 162, K i p a r s k y, op. cit. 224). Be to, neaiški ir vok. (GrG 73) *leimat* bei vok. (GrA 85, GrF 86) *leimet* reikšmė (žr. H e r m a n n l.c., K i p a r s k y l.c.).

Manychiau, kad vok. (GrG 73) *leimat* bei vok. (GrA 85, GrF 86) *leimet* yra ne subst. (taip įprasta spėti), o verb. (praes. 3 sg.) vok.

leimet (*leimat*) „leim(e)t – (jis) klijuoja“, išverstas į subst. pr. (Gr) „Leim – klijai“ (žr. PKP II 57, plg. *N e s s e l m a n n l. c.*). Subst. pr. (GrA 85, GrF 86) *moska* „klijai“ galbūt taisytinas į **mosla* „t.p.“ = pr. (GrG 73) *mosla* „t.p.“ = subst. (nom.-acc. sg. neutr.) pr. (Gr) **mɔslan* „t.p.“ (su numestu **-n*), t.y. **māslan* „t.p.“ < **-* „tepalas (panašus į sviestą, riebalus)“ < lenk. *masło* „sviestas; riebalai“.

mosuco „wesele (Wiesel) – žebenškštis“ E 662 nom. sg. fem. = pr. **mazukɔ*, t.y. **mazukā* < adj. (fem.) **mazukā* „mažiukė, mažoji“ (žebenškštis – *m a ž a s* žvėrelis, *Putorius nivalis*) – sufikso **-uk-* vedinys iš adj. pr. **maza-* „menkas, mažas“ (žr. s.v. *mas-sais*); plg. *gaylux* (žr.) darybą. Dėl tokios pr. (E 662) *mosuco* etimologijos plg. *P i e r s o n* AM VII 584, *B e r n e k e r* PS 308, *T r a u t m a n n* AS 380, *E n d z e l i n s* SV 212.

mothe „muter (Mutter) – motina“ E 170 nom. sg. fem. = pr. **mɔtē*, t.y. **mātē*; *muthi* „mutter (Mutter) – t.p.“ GrG 55, *muti* „t.p.“ GrA 69 bei „mater – t.p.“ GrF 68 nom. sg. fem. = pr. (Gr) **mūtī* (ar **mūtī* < **mūtī*); nom. sg. fem. *mūtī* „mutter (Mutter) – t.p.“ III 67₃ [43₃₂] (= *motina* „t.p.“ VE 27₁₃ instr. sg.) = pr. (III) **mūtī*; acc. sg. fem. *mūtīn* „mutter (Mutter) – motina“ III 101₂₂ [63₂₈] (= *motina* „motina“ VE 49₂), *muttin* „t.p.“ I 5₁₂₋₁₃ [5₁₀] = pr. (III, I) **mūtīn* ir *mūtīen* „t.p.“ III 29₁₇ [25₂] (= *motina* „motina“ VE 10₁₂), *mutien* „t.p.“ II 5₁₃ [11₉], III 95₁ [59₂₆] (= *motina* „motina“ VE 41₁) = pr. (III, II) **mūtēn* (t.y. **mūtēn*).

Šis pr. žodis kat-mų šnektose (XVI a. vid.) buvo *ē*-kamienis: a) nom. sg. (fem.) pr. **mūtī* „motina“ < **mūtī* „t.p.“ [= pr. (Gr) **mūtī* „t.p.“] < pr. **mɔtē* (t.y. **mātē*) „t.p.“ = pr. (E 170) *mothe* „t.p.“, b) acc. sg. (fem.) pr. **mūtīn*/**mūtēn* „motina“; plg. subst. (*ē*-kamienį) pr. (III) **perōnī* (nom. sg. fem. su **-ī* < **-ī* < **-ē*) ir (acc. sg. fem.) pr. (III) **perōnīn*/**perōnēn* (žr. *perōnī*).

Iš to, kad yra pr. (I 5₁₂₋₁₃) *muttin* (ne **muttīen*!) „motina“ [acc. sg. fem.; raidės *-tt-* (vietoj *-t-*) matyt dėl vok. (III 4₁₂) *mutter* įtakos] = pr. (I) **mūtīn*, man rodos, galima patikslinti štai ką: I kat-mo šnektose senasis pr. **ē-/*-ē-* (t.y. žodžio pradžioje ir viduryje) išliko (*E n d z e l i n s* SV 26), tačiau senasis pr. **-ē* (ir **-ē+s*) nekirčiuotas jau buvo išvirtęs ir pr. (I) **-ī* > **-ī* (resp. į

**-īs* > **-īs*); plg. iš vv. (dk., 1423 m.) *Sawliskresil* (*G e r u l l i s* ON 153) rekonstruotiną subst. (*ē*-kamienį, gen. sg. fem.) pr. varm. (XV a. pradž.) **saulīs* „saulės“ (ar su **-īs* < **-īs*) < **saulēs* „t.p.“ (su nekirčiuotu **-ēs*).

Subst. (*ē*-kamienis, nom. sg. fem.) pr. (I, II, III) **mūtī* „motina“ < **mūtī* „t.p.“ yra iš subst. (*K*-kamienio, nom. sg. fem.) pr. **mātē* (t.y. **mɔtē*) „t.p.“ [toks, t.y. *K*-kamienis galėjo būti pr. (E 170) **mātē* (t.y. **mɔtē*) „t.p.“]; plg. subst. (*ē*-kamienį) la. *māte* „t.p.“ (nom. sg. fem.) – (gen. sg.) *mātes* bei lie. dial. *mótē* „moteriškė; motina“ (nom. sg. fem.) – (gen. sg.) *mótēs* greta senovinio subst. (*K*-kamienio) lie. *mótē* „moteriškė; motina“ (nom. sg. fem.) – (gen. sg.) *móteres* (žr. LKŽ VIII 361). *P a s t a b a*: atsiradus dariniui lie. *mót-yna*/*mót-ina* „motina (dėl jo segmento *-yn/-in-* žr. B ū g a II 147), kuris pradžioje buvo gal diminutyvas (B ū g a III 815), lie. *mótē*/*móter-* iš „motina“ (plg. lie. *móčia* „motina“, *mot-ùlė* „motinėlė“, *mot-ùtė* „t.p.“ ir pan.) virto į „moteriškė, moteris“ (kai kur šnektose išliko „motina“, žr. LKŽ VIII 361 s.v. 1 *mótē* 3).

Subst. (*K*-kamienis, nom. sg. fem.) balt. **mātē* (t.y. **mɔtē*) „motina“ < balt. **māter* „t.p.“ = sl. **mātēr* „t.p.“ [> **mātir* „t.p.“ > **māti* „t.p.“ (žr. toliau) > **mati* „t.p.“ > s. sl. *mati* „t.p.“ ir kt.] yra iš ide. **māter* „t.p.“ > s. ind. *mātā* „t.p.“ (< *-ār*, gr. *μήτηρ* „t.p.“ ir kt. (*P o k o r n y l* 700 t.)).

P a s t a b a. Tuo, kad egzistavo pirmykštis subst. [*K*-kamienis (*r*-kamienis), nom. sg. fem.] balt.-sl. **mātēr* „motina“, nereikia abejoti. Bet ir dabar neaišku, kaip iš to (balt.-)sl. **(māt)-ēr* „t.p.“ atsirado sl. **(mat)-i* „t.p.“ Sprendžiant šią problemą, pirmiausia, reikėtų atsižvelgti į tai, kad *K*-kamienis (t.y. *n-* ir *r*-kamienis) balt.-sl. **-ōn*/**-ēn* ir **-ōr*/**-ēr* (nom. sg. masc. resp. fem.) segmentų **-n* ir **-r* (jie ne fleksiniai, o k a m i e n g a l i n i a i!) neteko veikiausiai (dar nesutrupėjus tautosilabiniams ilgumams) atskirose balt. ir sl. prokalbėse (o ne ide. prokalbėje), žr. *M a ž i u l i s* BS 27 tt., 34 tt., 72 t. Iš balt.-sl. žodžių (*K*-kamienių) su **-ōn*/**-ēn* ir **-ōr*/**-ēr* (nom. sg.) slavų dialektuose išliko tie, kurie turėjo balt.-sl. **-ōn* (pvz. s. sl. *kam-y* „akmuo“ ir kt.) ir **-ēr* (s. sl. *mat-i* „motina“ ir kt.). Kaip iš *K*-kamienio (balt.-)sl. **-ōn* (nom. sg.)

atsirado sl. *-ūn (čia sl. *-ō- susiaurėjo į sl. *-ū-), o šis (netekdamas kamiengalinio segmento *-n) – į sl. *-ū (žr. M a ž i u l i s BS 27 tt., 72 t.), taip K-kamienis (balt.-)sl. *-ēr virto į sl. *-īr (čia sl. *-ē- susiaurėjo į sl. *-ī-), o šis (netekdamas kamiengalinio segmento *-r) – į sl. *-ī > s. sl. (mat)-i „motina“ ir kt. (plg. M a ž i u l i s BS 36 tt.). Kitaip sakant, jeigu balt.-sl. žodžiai (K-kamieniai, nom. sg.) ir su minėtais *-ēn resp. *-ōr būtų išlikę sl. kalbose, tai turėtume s. sl. (ir kt.) žodžius irgi su *-i [kaip s. sl. (mat)-i „motina“] resp. su *-y [kaip s. sl. (kam)-y]. Taigi ankstyvesniu savo spėjimu (labai atsargiu), kad buvę du balsiai (balt.-)sl. *-ē [t.y. *ē (vidutinio pakilimo) ir *ē (žemutinio pakilimo), žr. M a ž i u l i s BS 25 tt.], dabar nebetikiu.

muisieson „grössern (größer)“, III 69₂₀[45₃₀], pavartotą (hapax legomenon) frazėje *sen stawīdsmu adder muisieson grīkans* „mit solcher oder grössern sünden“ III 69₂₀ (= *tokeis alba didesneis ghriekais* VE 29₅), man rodos, reikia laikyti lytimi acc. sg. masc. (adj., grad. comp.) pr. (III) *mūisēsan „didesnį“ [būtent su *-ūi- (o ne, kaip įprasta manyti, su *-ui-), žr. toliau] vietoj acc. sg. masc. (adj., grad. comp.) pr. (III) *m ū i s' e s i n „t.p.“, t.y.: a) su pr. (III) *-in, perdirbta į pr. (III) *-an, parašytą raidėmis -on (E n d z e l i n s SV 72), b) su pr. (III) *-s' (parašytu raidėmis -si-), palatalizuotu prieš pr. (III) *-e- (E n d z e l i n s l.c.), c) su pr. (III) *-ūi- (ne *-ūi-!) – k i r č i u o t u cirkumfleksiniu diftongu (vadinasi, su p a i l g i n t u jo pirmuoju komponentu, plg. M a ž i u l i s BS 13 t.), žr. PKP II 265 (išn. 51). Ta lytis (acc. sg.) pr. (III) *mūisēsin suponuoja matyt adj. (io-kamienį, nom. sg. masc.) pr. (III) *mūisēsis „didesnis“ (plg. s.v. *maldaisin*).

Adj. (grad. comp., nom. sg. masc.) pr. (III) *mūisēsis „didesnis“ (su *-is iš nekirčiuoto *-īs) diftongas pr. (III) *-ūi- (kirčiuotas, c i r k u m f l e k s i n i s) turi balsį pr. (III) *-ū-, atsiradusį veikiausiai iš pr. (*m- +) *-ǝ- = *-ā- (dėl jo žr. M a ž i u l i s BS 12 tt.), žr. dar PKP II 265 (išn. 51). Taigi pr. (III) *mūisēsis „didesnis“ kildinu iš adj. (grad. comp., nom. sg. masc.) pr. *mōisēsīs „t.p.“ = *māisēsīs „t.p.“ (su kirčiuotu cirkumfleksiniu *-āi-, t.y. su cirkumfleksiskai p a i l g ė j u s i u jo sandu *-ā-) ir, toliau, –

iš vak. balt. *māisēsīs „t.p.“ [su kirčiuotu cirkumfleksiniu *-āi-, t.y. su senoviniu jo trumpuoju (ne ilguoju!) *-ā-].

Manyti, kad pr. (III 69₂₀) *muisieson* segmente *muis-* slypis ide. *māis- (T r a u t m a n n AS 248), negalima: iš ide. *māis- diftongo *-āi- būtų atsiradęs vak. balt. *āi- (su sutrumpėjusiu tau-tosilabiniu *-ā-) – a k ū t i n i s, t.y. toks, kuris būtų davęs pr. (III) *-āi- (= *mais-), o ne pr. (III) *-ui- (= *muis-). Suponuoti, kad pr. (III 69₂₀) *muisieson* segmentas *muis-* esąs pr. *muis- iš ide. *mōis- (M i l e w s k i Sl. Occ. XV 104, E n d z e l i n s l.c.), taip pat negalėčiau: diftongas pr. *ui bei lie.-la. *ui* nėra iš ide. *ōi (žr. M a ž i u l i s BS 51–57 ir liter.).

Tas adj. (grad. comp.) vak. balt. *māisēsīs „didesnis“ < *mais-jēsīs „t.p.“ yra sufikso (adj. grad. comp.) vak. balt. *-jes- (= balt.-sl. *-jes-/*-jās-, žr. pvz. E n d z e l i n s BVSF 150 t., M e i l l e t Slav. com. § 422; žr. dar s.v. *maldaisin*) vedinys iš adv. (grad. comp.) vak. balt. *mais „daugiau“ (plg. s.v. *maldaisin*) < adv. ide. *māis (intensyvos reikšmės, plg. M e i l l e t l.c.), kuris – sufikso *-is (adv., plg. s.v. *maldaisin*) vedinys turbūt iš ide. *mā- (: *mē/*mō-) „didelis“ (plg. P o k o r n y I 704 s.v. 4. mē-). Plg. dar PKP II 265.

-mukin, žr. *wissemokin*.

mukinewis „leerhaftig (lehrhaftig) – pamokantysis, mokytojas“ III 87₃ [55₁₂] (= *gadnas mokiti* „tinkamas mokyti“ VE 37₃) nom. sg. masc. = pr. (III) *mukinevis; acc. pl. masc. *mukinnewins* „lehrern (Lehrer) – mokytojus“ III 89₁₀ [57₄] (= *mokitojems* „mokytojams“ VE 38₉) = pr. (III) *mukinevins.

Subst. (nom. sg. masc.) pr. (III) *mukinevis „pamokantysis, mokytojas“ [kirčiuotas skiemuo – veikiausiai *-kī-, plg. pr. (III 89₁₀) *mukinnewins* (su geminata -nn-) ir s.v. *mukint*] < subst. (io-kamienis) pr. (semb.) *mūkinevis „t.p.“ – sufikso *-ev- (E n d z e l i n s SV 44) vedinys iš verb. pr. (semb.) *mūkīn- „mokinti (mokyti)“ (žr. *mukint*), plg. s.v. *enwertinnewingi*. To pr. *mūkinevis segmentas subst. (io-kamienis) *-evīs (su *-e- galbūt – asimiliaciškai – iš *-ā-?) yra matyt vedinys iš adj. (o-kamienio) pr. *-eva- (resp. su *-e- ← *-ā-), plg. pvz. lie. adj. *sēna* „senas“ → subst. *sēnis* (< -īs).

mukinnewingins „lerern (Lehrer) – pamokančiuosius, mokytojus“ III 87₁₄ [55₂₀] (= *mokitoiems* „mokytojams“ VE 37₁₃) = pr. **mukinevingins* (su kirčiuotu skiemeniu – matyt *-*kl-*, plg. s.v. *mukinewis*) suponuoja subst. (nom. sg. masc., matyt *jo*-kamienį) pr. (III) *mukinevingis* „pamokantysis, mokytojas“ < pr. (semb.) **mūkinevingīs* „t.p.“ (su kirčiuotu *-*kl-*) – sufikso *-*ing-* vedinį iš pr. (III) **mūkinevīs* „t.p.“ (žr. *mukinewis*); dėl to pr. (semb.) **mūkinevingīs* segmento subst. (*jo*-kamienio) pr. (semb.) *-*ingīs* (nom. sg. masc.) ← adj. *-*inga-* (*o*-kamienis) plg. s.v. *mukinewis*.

mukinsnan „lere (Lehre) – mokinimą (mokymą)“ III 87₁₁ [55₁₈] (= *moksła* „mokslą, mokinimą“ VE 37₁₀), „Lehre – t.p.“ III 87₂₇ [55₃₁] (= *moxslie* „mokslė, mokinime“ VE 37₂₄), „lection – t.p.“ III 97₂₀ [61₂₈] (= *moxslū* „mokslų, mokinimų“ VE 42₁₉), *mukīnsnan* „t.p.“ III 85₂₀ [55₅] (= *lectie* „lekcija, mokinimą“ VE 36₂₁) subst. (nomen actionis) acc. sg. fem. = pr. (III) **mūkīnsnan* [= pr. (III 85₂₀) *mukīnsnan*, jį taisyti į *mukīnsnan* (T r a u t m a n n AS 380, E n d z e l ī n s SV 212) nėra reikalo, žr. s.v. *mukint*].

Subst. (nom. sg. fem.) pr. (III) **mukīnsna* „mokinimas (mokymas)“ < **mūkīnsnā* „t.p.“ (su kirčiuotu *-*in-* resp. su nekirčiuotais *-*ā-* ir *-*ā*) yra sufikso *-*snā* (žr. s.v. *bousennis*) vedinys iš verb. (inf.) pr. (semb.) **mūkīn-* „mokinti (mokyti)“ (žr. *mukint*).

mukint „leren (lehren) – mokinti (mokyti)“ III 65₆ [43₁₅] (= *buti mokiti* „būti mokyti“ = „mokintis“ VE 26₁₅₋₁₆), „lehren – mokinti“ III 77₂₁ [51₆] (= *mokiti* „mokyti, mokinti“ VE 33₆), „leren (lehren) – t.p.“ III 83₂ [53₁₀] (= *mokiti* VE 35₇), III 87₉ [55₁₇] (= *mokiti* VE 37₉); praes. 3 sg. *mukinna* „lehret (lehrt) – mokina“ III 49₉ [35₇] (= *moka* „moko“ VE 19₉), III 49₉₋₁₀ [35₇₋₈] (= *moka* „moko“ VE 19₁₀), „unterrichtet – t.p.“ III 87₂₃ [55₂₇] (= *moka* „moko“ VE 37₁₉); imperat. 2 pl. *mukinaiti* „lehret – mokinkite“ III 59₁₄ [41₂] (= *mokinket* VE 24₉₋₁₀), *mukinaity* „leret (lehret) – t.p.“ I 11₁₁ [7₁₄], *mukineyti* „t.p.“ II 11₁₂ [13₁₃]; partic. praet. act. nom. sg. masc. *mukinnons* „gelehret (gelehrt) – mokinęs“ III 121₁₆ [75₂₄]; partic. praet. pass. nom. sg. masc. *mukints* „geleht (gelehrt) – mokintas“ III 49₆ [35₄] (= *mokams* „mokomas“ VE 19₅₋₆).

Verb. (inf.) pr. (I, II, III) **mūkīn-tvei* „mokinti (mokyti)“, kaip

rodo pr. (III 85₂₀) *mukīnsnan* [žr. s.v. *mukīnsnan*, plg. pr. (III 101₂) *kakīnt* (žr. s.v. *kackint*)], turėjo kirčiuotą pr. (III) *-*in-* [plg. pr. (III) *mukinna* (praes. 3 sg.) = pr. (III) **mūkīna*, lie. *mokīn-ti*] – cirkumfleksinį diftongą, transformuotą iš heterosilabinio pr. (III) *-*in-* [pr. (III) **muk-in-a* „mokina“ ir pan.], plg. pvz. pr. (III) *pickūls* su pr. *-*ūl-* (cirkumfleksiniu), transformuotu iš heterosilabinio pr. *-*ūl-* (žr. *pickūls*).

Verb. (inf.) pr. (I, II, III) **mūkīn-tvei* „mokinti (mokyti)“ < pr. (semb.) **mūkīn-tvei* „t.p.“ (su nekirčiuotu pr. *-*ū-*) < pr. **mōkīn-tvei* „t.p.“, t.y. **mākīn-tvei* yra matyt vietoj senesnio verb. (inf.) pr. **mākī-(tvei)* „t.p.“ (plg. s.v.v. *etbaudinons*) < verb. (inf.) balt. **mākī-* „t.p.“ > lie. *mōky-ti* „t.p.“ = la. *mācīt-t* „t.p.“ Buvo ir verb. (inf.) pr. (semb.) **mukī-tvei* „mokėti“ (žr. s.v. *wissemokin*) < **mūkī-tvei* „t.p.“ (su nekirčiuotu pr. *-*ū-*) < pr. **mōkē-tvei* „t.p.“, t.y. **mākē-tvei* „t.p.“ < verb. (inf.) balt. **mākē-* „t.p.“ > lie. *mokė-ti* „t.p.“ = la. *mācē-t* „t.p.“

Verb. (inf.) balt. **mākī-* „mokinti“ (causativum) bei **mākē-* „mokėti“ (durativum), neturintys aiškios etimologijos (žr. T r a u t m a n n AS 380, ME II 575 t., E n d z e l ī n s SV 212, F r a e n k e l 463, P o k o r n y I 695), yra vediniai iš verb. (inf.) balt. **māk-* „išmokti“ > lie. *mók-ti* „t.p.“ (LKŽ VIII 333 t.). Lie. *mók-yti* ir pan. giminiuojasi turbūt su la. *mākt* „slėgti, spausti“ (F r a e n k e l 402 t., bet žr. ME II 580), taip pat su ček. *mak-ati* „čiupinėti, bandyti, mėginti“ ir pan. (V a s m e r Izsled. na Mladenov 352 t., V a r b o t Etimologija 1970, p. 74 t., ESSJ XVII 138 t.); dėl to, man rodos, galima suponuoti, kad verb. balt. **māk-* „išmokti“ kildintinas iš verb. balt.-sl. **māk-* „mėginti čiupinėjimu, spaudimu“ < *, „spaudinėti drėgną molį puodus darant“ < *, „spaudinėti – drėkinti (molį)“ (čia dėl „keramiškos“ semantinės raidos plg. pvz. s.v. *lāiskas*) < *, „drėk(in)ti“. Toks verb. balt.-sl. **māk-* „drėk(in)ti“ būtų verb. balt.-sl. **māk-/māk-* „t.p.“ < ide. (dial.) **māk-* „t.p.“ → lie. *mak-óti* „in sumpfigem Boden herumwaten“ ir pan., s. sl. (adj.) *mok-r̥* „šlapias, drėgnas“ ir kt. [dėl jų žr. pvz. T r a u t m a n n BSW 167, F r a e n k e l 399 t. (s.v. *makénti*), P o k o r n y I 698 (s.v. 1. *māk-*, be to, ir s.v. 2. *māk-*).

mulgeno „marg“ E 74 ir greta jo esanti *strigeno* „gehirne“ E 73 taisau į *mulgeno* „g e h i r n e (Gehirn) – galvos smegenys“ E 74 resp. į *strigeno* „m a r g (Mark) – kaulo smegenys (čiulpai)“ E 73 (žr. PKP II 17, išn. 20, plg. s.v. *dubelis*), plg. J ė g e r s KZ LXXX 124 (: apreuš. *musgeno* „Gehirn“). Tiesa, šitokios tų dviejų pr. (E) žodžių pataisės, išplaukiančios iš jų etimologijos (žr. toliau ir s.v. *strigeno*), daryti neįprasta, žr. N e s s e l m a n n Thes. 107 (s.v. *musgeno*), 178 (s.v. *strigeno*), T r a u t m a n n AS 380 (s.v. *mulgeno*), 440 (s.v. *strigeno*), T r a u t m a n n BSW 172 (s.v. *mazga-*), 290 (s.v. *strigen-*), E n d z e l ĩ n s SV 212 (s.v. *musgeno*), 257 (s.v. *strigeno*), V a s m e r II 638 (s.v. *мозг*), III 758 (s.v. *стержень*), F r a e n k e l 427 (s.v. *mėgzti*), 922 (s.v. *strigti*), P o k o r n y I 750 (s.v. *moz-g-o-*), 1029 (s.v. 4. *ster-*), S c h m a l s t i e g SP 53 (: *strigeno* „brain“), G a m k r e l i d z e - I v a n o v II 813 (: прус. *musgeno* „костный мозг“).

Pr. (E 74) *mulgeno* jau seniai visų taisomas į **musgeno* (plg. pvz. s.v.v. *lalasso*, *palasallis*), žr. pvz. P o t t KSB VI 114, N e s s e l m a n n Thes. 107, T r a u t m a n n AS 380, E n d z e l ĩ n s SV 212. Šitoks pr. (E 74) **musgeno* = pr. **muzgenō*, t.y. pr. **muzgenā* yra pr. dial. lytis vietoj senesnės pr. **mazgenā* (plg. pvz. T r a u t m a n n l.c., E n d z e l ĩ n s l.c.) su nekirčiuotu **-a-* resp. su kirčiuotu **-ā*. Tik čia vartimą pr. **-ā-* (po **m-*) į pr. (dial.) **-ū-* paaiškinti visgi nėra labai lengva („bet ką skaidrojams *-u-*?“ E n d z e l ĩ n s l.c.), nors pačiu tokio virtimo faktu ir nereikia abejoti – jis yra galimas (plg. B ū g a I 103, S c h m a l s t i e g SP 269), plg. s.v. *musilai*; be to, plg. lie. *māzgas* „Knoten“ (be to, jis – pr. **mazgenā* giminaitis, žr. toliau) → lie. dial. (Šakių raj.) *mūzgas* „t.p.“ (LKŽ VIII 488), la. *mazgāt* „waschen“ → la. dial. *muzgāt* „t.p.“ (ME II 676); plg. dar J ė g e r s KZ LXXX 123, F r a e n k e l 427. Reikia priminti, kad pr. **mazgenā* bei žodžių lie.-la. „smegenys“ kilmę plačiausiai (ir gana apdairiai) išnagrinėjo J ė g e r s (KZ LXXX 122 tt. ir liter.), bet ir po to jų d a r y b a pasilieka neatskleista, o dėl to ir pati jų etimologija daug kur neaiški.

Manau, kad pr. **mazgenā* „galvos smegenys“ yra iš *K*-kamienio (*n*-kamienio) subst. nom.-acc. pl. (collectivum) neutr. lyties, kuri

prieš tai, kai atsirado subst. pr. (vak. balt.) **strigenā* „kaulo smegenys“ (žr. *strigeno*), buvo subst. (*K*-kamienis, nom.-acc. pl. neutr.) vak. balt. < balt. **mazgenā* „kaulo ir g a l v o s smegenys“. Šis, veikiamas žodžio verb. ryt. balt. (< balt.) **mag-/*smeg-* „dauž(y)ti, mušti“ (> lie. *smag-yti* „t.p.“ ir pan.) ir dėl to suvokiamas kaip „(Heraus)geschlagenes“ (plg. J ė g e r s op. cit. 123, F r a e n k e l 837, plg. dar B ū g a l.c.), išvirto į subst. (*K*-kamienį, nom.-acc. pl. neutr.) ryt. balt. **smazgenā/*smezgenā* „kaulo ir galvos smegenys“, kuris, jo priebalsiui **-z-* išnykus disimiliaciškai (plg. ME III 947 s.v. *smadzenes*) bei dėl minėto verb. (ryt.) balt. **mag-/*smeg-* įtakos, davė subst. (*K*-kamienį, nom.-acc. pl. neutr.) ryt. balt. **smagenā/*smegenā* „t.p.“; iš pastarojo išriedėjo subst.: a) lie. *smāgenes/smāgens* „t.p.“ (*K*-kamienės nom. pl. masc. lytis) / *smēgens* „t.p.“ (*K*-kamienė nom. pl. fem. lytis), *smāgenys* „t.p.“ (*i*-kamienė nom. pl. masc. lytis) / *smēgenys* „t.p.“ (*i*-kamienė nom. pl. fem. lytis), *smāgenės* „t.p.“ (*ē*-kamienė nom. pl. fem. lytis) ir kt. [žr. LKŽ XIII s.v.v. *smagenai*, *smāgenės*, *smageniai*, *smāgenys*, *smāgenos*, *smegenai*, *smegeniai*, *smēgenys*, *smēgenos*, be to, *smāginys* „t.p.“ (*i*-kamienė nom. pl. masc. lytis, su *-in-*, perdirbtu iš *-en-*) ir pan., b) la. *smadzenes* „t.p.“ (*ē*-kamienė nom. pl. fem. lytis) ir kt. [ME III 947 (s.v. *smadzenes*), 956 (s.v. *smedzenis*)]. Subst. (*K*-kamienis, nom.-acc. pl. neutr.) balt. **mazgenā* „kaulo ir galvos smegenys“ kildintinas iš subst. (*K*-kamienio, neutr.) balt. **mazgen-* „tai, kas sumegzta, sumazgyta“ (plg.: „Knotenreichtum des Gehirns“ F r a e n k e l l.c., J ė g e r s l.c.), greta kurio (žr. toliau) bus egzistavęs subst. (masc.) balt.-sl. **mazgas* „t.p.“ [> lie. *māzgas* „t.p.“ = la. *mazgs* „t.p.“ bei sl. **māzgas* „t.p.“ (> „kaulo ir galvos smegenys“ > **mozgō* „t.p.“ > rus. *мозг* „t.p.“ ir kt.)] < subst. (nom. sg. masc.) ide. *mozg(h)os* „t.p.“ (> av. *mazga-* „kaulo ir galvos smegenys“ ir kt.), kuris (baritonas, plg. I l l i č S v i t y č IA 41) – fleksijos vedinys iš verb. ide. **mezg(h)-/*mozg(h)-* „(su)megzti“ [> lie. *mėzg-* (*mėgzti*) „t.p.“ ir kt., žr. F r a e n k e l l.c.]; plg. pvz. gr. verb. *φέρω* „nešu“ → subst. *φόρος* „duoklė“ = „tai, kas (at)nešta, (at)nešama“. To subst. (masc.) balt.(-sl.) **mazgas* „tai, kas sumegzta, sumazgyta“ sinonimas subst. (*K*-kamienis, neutr.) balt. **mazgen-* „t.p.“

taip pat galėtų būti gana senas, t.y. iš subst. (*K*-kamienio, neutr.) ide. dial. **mozg(h)en-* „t.p.“ (> ind. **mazgen-* „t.p.“ > s. ind. *majjān-* „kaulo smegenys“), laikytino sufiksiniu dariniu iš verb. ide. **mezg(h)-*/**mozg(h)-* „(su)megzti“. Tačiau subst. balt. **mezen-* „tai, kas sumegzta, sumazgyta“ bei minėtas subst. ind. **mazgen-* „t.p.“ galėtų būti ir savarankiški dariniai [t.y. galėtų ir nesu-ponuoti subst. ide. dial. **mozg(h)en-* „t.p.“].

murrawuns „gemurret (gemurrt) – niurnėjęs, murmėjęs“ III 69₅ [45₁₈₋₁₉] (= *rusgejau* „niurnėjau, piktai kalbėjau“ VE 28₁₆) partic. praet. act. nom. sg. masc. = pr. **muravuns*. Suponuoja verb. (inf., iterat.) pr. (III) **murautei* „niurnėti, murmėti“ – sufikso **au-* vedinį iš verb. vok. *murr-en* „t.p.“; plg. pvz. verb. (inf.) lie. *rėk-ti* → (iterat.) *rėkau-ti*.

***musgeno**, žr. *mulgeno*.

musilai „mōge (möge) – (jis) galėtų“ III 121₁₂ [75₂₂] opt. 3 sg. = pr. **mazilai*, kurio (taip pat žr. *musīgin*, *wissemusīngis*) balsis pr. **-ā-* (po **m-*!) matyt redukuotas (nekirčiuotas!) ir dėl to perteiktas raide *-u-* (S t a n g Vergl. Gr. 28, plg. S c h m a l s t i e g OP 181; žr. dar. s.v. *mulgeno*). Manyti, kad pr. (III 121₁₂) *musilai* esanti *io*-kamienė lytis pr. **mazālai* (S c h m a l s t i e g l.c.), negalėčiau (žr. s.v. *massi*). Ši pr. **mazilai* (su kirčiuotu pr. **-ī-*!) yra formanto **-lai* vedinys iš inf. pr. **mazī-tvei* „galėti“ (su kirčiuotu **-ī-*) < **mazē-tvei* „t.p.“ (žr. s.v. *massi*).

musīgin „möglich (möglich) – galimai (gālīma)“ III 71₂ [47₃] adv. [kaip ir vok. (III 70₂) *möglich* – adv.!] = pr. **mazīgin* (su **-ā-*, perteiktu raide *-u-*, žr. *musilai*) – inovacinė (matyt paties Abelio Vilio sukurta) lytis vietoj adv. (*io*-kamienės) pr. (III) **mazīgi* „t.p.“ (žr. pvz. *brewingi*) prie jos pridėdant **-n* iš lyties adv. (*io*-kamienės) pr. (III) **mazingen* „t.p.“ (< **mazing'an* „t.p.“), egzistavusios greta adv. (*io*-kamienės) pr. (III) **mazingi* „t.p.“ (dėl šių dviejų lyčių plg. s.v.v. *ainawīdai*, *ainawījdi*). Manyti, kad pr. (III 71₂) *musīgin* esanti adj. nom. sg. neutr. forma (T r a u t m a n n AS 381, E n d z e l i n s SV 212), vargu ar galima: panaši *io*-kamienė adj. nom. sg. neutr. forma (t.y. su fleksija **-in*!), kuri būtų ir adv. (plg. s.v. *ainawīdai*), pr. kat-muose niekur kitur nėra paliudyta. Iš to adv. pr. (III) **mazīgi* „galimai (gālīma)“ rekonstruotinas

adj. (*io*-kamienis, nom. sg. masc.) pr. (III) **mazīngis* „galimas“ (žr. dar *wissemusīngis*) < pr. **mazīngis* „t.p.“ – sufikso **-ing-* vedinys iš verb. pr. **maz-* „galėti“ (dėl jo žr. *massi*), plg. pvz. s.v. *aulāikings*.

-mūsnan, žr. *aumūsnan*.

muso „flige (Fliege) – musė“ E 782 nom. sg. fem. = pr. **mūsō*, t.y.

**mūsā* su akūtinu **-ū-* (nes jo ilgumas – senovinis, žr. toliau).

Pr. (E 782) *muso* „musė“ giminystė su la. *mūsa* „t.p.“, *muša* (< **musjā*) „t.p.“ = lie. *musiā* „t.p.“, *mūsė* (*musē*) „t.p.“, *musis* „t.p.“ (LKŽ VIII 436, 437 t., 439, žr. dar B ū g a I 465) yra seniai aiški (žr. pvz. T r a u t m a n n AS 381, T r a u t m a n n BSW 191, ME II 673, F r a e n k e l 474). Tačiau neaiškus jų darybinis santykis ir tai, kokį balt. archetipą suponuoja tie pr.-la.-lie. žodžiai „musė“. Manyti, kad čia buvęs subst. (fem.) balt. **musjā*/**mūsā* „musė“ (T r a u t m a n n BSW 191) arba **mūsjā* „t.p.“ (I l i č S v i t y č IA 24), negalima: lie. dial. *musis* „t.p.“ (nom. sg. fem.) su jo forma (gen. pl.) *musių* rodo, kad subst. balt. „musė“ buvo *K*-kamienis (B ū g a II 368).

Manyčiau, kad egzistavo subst. (*K*-kamienis) balt. **mūs* „musė; uodas“ (nom. sg. fem.) resp. **mus-* „t.p.“ (kitų jo linksnių kamienas), plg. B ū g a l.c. [čia atstatomas (nom. sg.) balt. **mus* (su trumpuoju **-u-*!)] Kaip iš to *K*-kamienio balt. **mus-* „musė; uodas“ išriedėjo lie. *musis* (*musių*, gen. pl.), *mūsė* (*musē*), *musiā* = la. *muša*, jau nebesunku paaiškinti. Iš lyties (*K*-kamienės) balt. **mūs* „musė, uodas“ (nom. sg. fem.) + **-ā* atsirado pr. **mūsā* „musė“ = la. *mūsa* „t.p.“.

Subst. (*K*-kamienis) balt.-sl. (t.y. ne vien balt.) **mūs*/**mus-* „musė; uodas“ buvo perdirbtas į subst. (*K*-kamienį) sl. (t.y. balt.-sl. dial.) **maus*/**mus-* „t.p.“, kuris išvirto į: a) sl. (**maus* + **-ā* >) **muxa* „musė“ (> s. sl. *muxa* „t.p.“ ir kt.), b) sl. (**mus-* → **musi-* →) **māš-ca* (> s. sl. *māš-ca* „uodas“ ir kt.).

Tas balt.-sl. **mūs*/**mus-* „musė; uodas“ kildintinas iš subst. ide. **mū(s)-* „t.p.“ (plg. P o k o r n y l 752), kuris yra matyt onomatopėjinės kilmės žodis (P o k o r n y l.c., F r a e n k e l l.c. ir liter.).

mūti, žr. *mothe*.

N

na „auf – ant“ praep. (verstas iš vok. *auf, gen* ir kt.): a) „auf“ + dat. (= iness.) – *na semmey* „auff erden“ I 9₁₆ [7₆] = *nasemmiey* „t.p.“ II 9₁₇ [13₄] (= *nosemien* „t.p.“ III 51₆, žr. *no*), b) „gen“ + acc. (= ill.) – *nadengon* „gen himmel“ II 9₁ [11₃₁] [= *andangon* „t.p.“ I 9₁ (žr. *en*) = *no dangon* „t.p.“ III 43₄ (žr. *no*)], *nadangon* „gen Himmel“ III 127₁₃ [79₃], c) „nach“ + acc. – *na tennessei pallaipsans* „nach seinen Geboten“ III 39₈ [29₁₆] (= *pagal jo prisakimu* „... prisakymų“ VE 14₁₃).

Turime praep. pr. [I (1X), II (2X) **nā* „ant“ (kirčiuotą) resp. pr. [I, II, III (2X)] **nā* „t.p.“ (nekirčiuotą – iš **nā* „t.p.“) greta pr. (III) **nō* „ant“ (kirčiuoto, žr. *no*); plačiau žr. *Ma ž i u l i s* PKP II 253. Panašiai suponuotinas ir praef. (I, II) **nā-* „ant-“ (kirčiuotas) resp. (nekirčiuotas **nā-* >) pr. (I, II, III) **nā-* „t.p.“ greta pr. (III) **nō-* „t.p.“ (kirčiuoto, žr. s.v. *noseilis*). Toks praep./praef. pr. semb. (XVI a. vid.) **nā* > **nā*/**nā-* > **nā-* „ant/ant-“ kildintinas iš senesnio (prieš XV a. pradž.) pr. **nō*/**nō-* „t.p.“ (= **nā*/**nā-* „t.p.“), kuris atsirado iš nekirčiuoto (praep./praef.) pr. **nō*/**nō-* „t.p.“, davusio (kirčiuotą) pr. (III) **nō*/**nō-* „t.p.“ (žr. s.v. *no*); plačiau žr. *Ma ž i u l i s* l.c. (ir liter.). Plg. dar postpos. (ill.) lie. *-na* (*šóna-na* „į šoną“ ir kt.) < **nā* (B ū g a II 499 t.), kildintiną iš ryt. balt. **nō* (= **nā*), atsiradusio iš nekirčiuoto praep. balt. **nō* „ant“ (žr. dar s.v. *no*). Apie minėtą balsį pr. resp. balt. **ō* (= **ā*) ir apie nekirčiuoto pr. resp. balt. **ō* virtimą į pr. resp. balt. **ō* (= **ā*) žr. *Ma ž i u l i s* BS 12 tt., 23 t. (ir liter.), *G i r d e n i s* Baltistica XIII 300 tt., PKP II 250–251.

nabis „nabel (Nabel) – bamba“ E 123, „nabe (Nabe) – stebulė“ E 297 nom. sg. = (matyt *jo*-kamienis, masc.) pr. **nabīs* (žr. toliau). Pr. (E 123, 297) *nabis* giminaičiai (žr. toliau) yra seniai žinomi (žr. pvz. *Nesselmann* Thes. 108, *Berneker* PS 309, *Trautmann* AS 381, ME II 685, *Endzelīns* SV 213), tačiau jo morfologijos (kamiengalio ir giminės) rekonstrukcija – svarbiausias (pirmaeilis) jo etimologijos klausimas nėra išspręstas (plg. pvz. *Endzelīns* l.c.). *Trautmann* o (l.c.) hipotezė, kad pr. (E) *nabis* dėl *jo*-kamienio (neutr.) s. ind. *nábhyam*

„stebulė“ [ne „bamba“ (sic *Trautmann* l.c.), žr. *Mayrhofer* II 135] laikytinas *jo*-kamieniu, nėra pagrįsta: a) E žodynyje (bet nebūtinai pr. kat-muose!) dėl s. ind. *nábhyam* (neutr.) lauktume parašymo pr. (E) **nabian* (neutr.!), o ne pr. (E) *nabis*, b) pr. (E) *nabis* dėl la. *naba* „bamba“ morfologiškai negali būti senas, t.y. negali būti morfologiškai siejamas (identifikuojamas) su s. ind. *nábhyam*. Atrodo, kad ir pats *Trautmann* BSW 192 [čia rekonstruojamas balt. (-sl.) **nabā* „Nabel“ ir apie pr. (E) *nabis* morfologiją nekalbama]. Pr. (E) *nabis* dėl s. ind. *nábhi-* „stebulė; bamba“ laikyti *i*-kamieniu (*Mayrhofer* l.c.) irgi labai nepatikima (žr. ir *Mayrhofer* l.c.).

Manychiau, kad pr. (E 123, 297) *nabis* „bamba; stebulė“ yra morfologiškai nesenas (t.y. net ne balt., o pr. epochos) žodis – *jo*-kamienis (masc.!) pr. **nabīs* „t.p.“, kildintinas iš pr. **nabīs* „stebulė“ < *,tai, kas panašus į bamba“, kuris – fleksijos vedinys iš (subst.) pr. **nabā* „bamba“ (plg. pvz. lie. *šakà* → *šakys* „žaginis“ *S k a r d ž i u s* ŽD 63) < balt. **nabā* „t.p.“ (> la. *naba* „t.p.“) < ide. dial. **nobhā* „t.p.“ (> s.v.a. *naba* „t.p.“ ir kt.); dėl (subst.) ide. „bamba“ plačiau žr. *Pokorny* 1314 t., *Gamkrelidze-Ivanov* II 617.

nadele „sontag (Sonntag) – sekmadienis“ E 17 nom. sg. fem. = pr. **nadēlē* < **nedēlē* „t.p.“ (dėl pr. **e* > **a* žr. *Trautmann* AS 97, *Endzelīns* SV 22 t., *Schmalstieg* AIO 191 tt.) – skolinys (prieš IX a.) iš vak. sl. **nedēla* „sekmadienis; savaitė“ (> lenk. *niedziela* „t.p.“), žr. *Levin* SE 97, *Kiparsky* Baltistica IV 247, plg. *Trautmann* AS 381, *Endzelīns* SV 213; žr. dar *ponadele*. Plg. lie. *nedēlia* (*nedēlė*) „sekmadienis; savaitė“ (LKŽ VIII 610) bei la. *nedēla* „savaitė“ (ME II 710) – skolinis (irgi gana senus) iš ryt. sl. **nedēla* „sekmadienis; savaitė“ (plg. *Fraenkel* 490 ir liter.).

nādevisin „seufftzen (Seufzen) – dūsavimą“ III 89₁₄ [57₇] (= *du-saudami* „dūsaudami“ VE 38₁₂) subst. acc. sg. (turbūt masc., žr. toliau), taisytinas į **nādvīsin* (*Berneker* PS 286, *Endzelīns* SV 213) = pr. (*jo*-kamienis) **nādvīsin* [ar *o*-kamienis, plg. acc. sg. masc. pr. (III) *wīrin* (greta *wījan*), žr. s.v. *wīrs*]

< **nādvīsīn* „t.p.“ (kirčiuotas skiemuo – **nā-*) < **nādvēsīn* „t.p.“ (dėl **-ē-* žr. ir *E n d z e l i n s* l.c.), kuris suponuoja subst. (*jo-*kamienį) pr. **nādvēsīs* „dūsavimas“ (nom. sg. masc.) – fleksijos vedinį iš verb. (praet., inf.) pr. **nādvēs-* (: **nādves-*, praes.) „(už)-dūsuoti“ = praef. **nā-* „už-, ant-“ (žr. *na*) + verb. **dvēs-* (praet., inf.)/**dves-* (praes.) „dūsuoti“; dėl darybos plg. pvz. lie. subst. *nuopirkis* (< *-is*) „nupirkimas“ (LKŽ VIII 947) ← verb. *nupirk-* „nupirkti“ = praef. *nu-* (< *nuo-*, žr. s.v. *na*) + *pirk-* „pirkti“.

Verb. pr. **dves-* (praes.)/**dvēs-* (praet., inf.) „dūsuoti, kvėpuoti, iškvėpti“ < *,(iš)kvėp(uo)ti“ kartu su verb. lie. *dvėsia/dvēsė/dvēsti* „gaišti, stipti; kvėpti“ (LKŽ VIII 955 s.v. 2 *dvēsti*) = la. (inf.) *dvēst* „kvėpti, dūsuoti“ suponuoja verb. balt. **dves-* (praes.)/**dvēs-* (praet., inf.) „(iš)kvėp(uo)ti“, o šis – matyt verb. balt.-sl. **dves-* (praes.)/**dus-* (praet., inf.) „t.p.“ Iš pastarojo išriedėjo dar pvz.: verb. lie. *dūs-ti* „außer Atem kommen“ = la. *dus-t* „t.p.“, sl. **dūs-* [> rus. *дох-ымы* „dvėsti, stipti“ (plg. lie. *dvēs-ti* „t.p.“) ir kt.], subst. (pl. tantum) lie. *daūsios (daūsos)* „Paradies“ < (sg.) **dausjā* „dvasia“ (B ū g a I 553 t.) = sl. **dausjā* „t.p.“ (> rus. *дыуа* „t.p.“ ir kt.), lie. *dvasiā* „Atem; Geist“ = la. *dvaša* „Hauch, Atem“, verb. sl. **dvox-* „dūsuoti“ (> rus. dial. *Ѡѡxa-mъ* „t.p.“ ir kt.) ir pan., žr. *T r a u t m a n n* BSW 64 t., *F r a e n k e l* 115 t. (ir liter.), ESSJ V 153 t. (ir liter.), 169 (s.v. **dvoxati*); žr. dar s.v. *dusi*.

Verb. balt.-sl. **dves-/dus-* (: **daus-*) „(iš)kvėp(uo)ti“ < ide. **dhyes-/dhus-* (: **dheus-*) „sūkuriuoti, pūsti, (iš)kvėpti ir pan.“ (> s. ind. *dhvāms-ati* „sūnyksta, virsta dulkėmis“ ir kt., žr. *P o k o r n y* I 268 tt., *M a y r h o f e r* II 117 t.), kuris – determinatyvo *-(e)s- vedinys iš verb. ide. **dh(e)u(H)-* „t.p.“, žr. *P o k o r n y* l.c., žr. dar s.v.v. *dumis* (ir liter.), *dusi*.

Nadraulia 1231 m. (SRP I 737), Nadrowen 1326 m. (*G e r u l l i s* ON 104), Nadrowia 1326 m. (SRP I 51), 1321 m. Nadrua (B ū g a III 115) „(vok.) Nadraw – Nadruva“ buvo viena iš Prūsijos 11 žemių – didžiausia (bet gana retai gyventa) prūsų žemė, kurios plotas tarp ano meto Sembos (žr. *Sambia*), Skalvos (žr. *Scalovia*), Sūduvos (žr. *Sudowia*), Galindos (žr. *Galindo*), Bartos (žr. *Bartha*) ir Notangos (žr. *Notangia*). Iš tų dk. (XIII–XIV a.) lyčių

galima atstatyti pr. (XIII–XIV a.) **Nadravā* (= **Nadravō*) „Nadruva“ bei jo variantą pr. dial. **Nadruvā* (= **Nadruvō*) „t.p.“ Tą patį pr. **Nadravā*, tik varianto pr. dial. **Nadruvā* nenagrinėdamos, atstatė ir B ū g a III 115 t. (čia fleksija pr. **-ā* = **-ō* rašoma **-ō*), kuriam pritarė *E n d z e l i n s* DI IV₂ 381, taip pat *K u z a v i n i s* Baltistica I 178 t. Tačiau šio pr. kraštovardžio kilmė nėra atskleista (be to, variantas pr. dial. **Nadruvā* pasiliko visai nenagrinėtas).

Atsargi Būgos hipotezė, kad pr. **Nadravā* galys būti iš * „Antdravė“ < pr. praef. **nā-* + subst. **dravis* „dravis, борть“ (B ū g a l.c.), yra nepatikima semantiškai, ir ypač dėl to, kad pr. **Nadravā* negali būti prefikso pr. **nā-* „ant-“ darinys: a) XIII–XIV a. tas praef. buvo ne pr. **nā-* „ant-“ (sic B ū g a l.c.), o pr. **nā-* „t.p.“ = **nō-* „t.p.“ (resp. **nō-* „t.p.“, žr. s.v. *na*), vadinasi, subst. pr. „Nadruva“, jeigu jis būtų prefikso pr. „ant-“ darinys (B ū g a l.c.), būtų buvęs parašytas ne dk. *Nadraulia* (1231 m., SRP I 737) ir kt., o dk. **Nodraulia* (su raide **-o-*!) ir pan., b) iš praef. pr. „ant-“ + subst. (!) pr. **dravis* (= lie. *dravis*, *i*-kamienis fem.!) būtų atsiradęs ne *ā*-kamienis (fem.) subst. pr. „Nadruva“, o *jo*-kamienis (masc.) ar *ē*-kamienis (fem.). Taigi pr. **Nadravā* kildinti iš * „Antdravė“ (B ū g a l.c.) negalima. Dėl tų pačių priežasčių negalima pritarti ir hipotezei, kuri pr. (XIII–XIV a.) **Nadravā* kildina iš * „Antdravė“ = * „kraštas, esantis ant Dravos upės krantų“, t.y. iš praef. pr. **nā-* „ant-“ (su trumpuoju **-ā-*!) + (up.) **Dravā* (K u z a v i n i s l.c.).

Pr. **Nadravā* (= **Nadravō*) „Nadruva“ ir jo variantą pr. dial. **Nadruvā* (= **Nadruvō*) „t.p.“ (žr. anksčiau) kildinu iš pr. **Nedravā*//**Nedruvā* „t.p.“ (čia dėl **Na-* < **Ne-* plg. pvz. pr. **nadēlē* < **nedēlē*, žr. s.v. *nadele*) ir jį laikau hidroniminės kilmės kraštovardžiu [kaip ir pvz. *Bartha* (žr.), *Galindo* (žr.)], suponuojančiu išnykusį Nadruvos n e d i d e l ē s upės (upelės) vardą pr. (up.) **Nedravā*//**Nedruvā* < *,lėtai (ne srauniai!) bėganti, tekanti upė (upelė)“ (Nadruvos – lygumų krašto – upės teka l ē t a i!) < appell. (*ā*-kamienis adj., fem.) balt. dial. **nedravā-*//**nedruvā-* (du balt. dial. variantai) „nebėganti, netekanti“, kuris – prefikso (neiginio) balt. **ne-* „ne-“ (dėl jo ir dėl pr. **ne-* „t.p.“ > pr. dial.

*nā- „t.p.“ žr. s.v. *neggi*) vedinys iš verb. balt. *drau- (*dreu-)/ *drū- „bėgti, tekėti“ (dėl jo žr. s.v.v. *Drewancz*, *Drusin*); plg. M a - ž i u l i s PKP I 19 t. (išn. 91). Tą pr. (up.) *Nedravā// *Nedruvā < *,l è t a i t e k a n t i upè (upelè)“ plg. pvz. su lie. (up.) *Nevēža* „t.p.“ < *,l è t a i j u d a n t i upè (upelè)“ < appell. (ā-kamienis adj., fem.) balt. (dial.) *nevėžā- „nejudanti“, o šis – prefikso balt. *ne- „ne-“ vedinys iš verb. balt. *vėž- (: *vėž-) „judėti (judinti), traukti, vėžti (važiuoti)“ [< ide. *uegh- „t.p.“ (P o k o r n y I 1118 t.), žr. s.v. *wessis*].

P a s t a b a. Iš to, kas pasakyta, išeina, kad Nadruvos gyventojai buvo vadinami ne tik pr. (XIII–XIV a.) *nedravjai > *nadravjai „nadrusiai“ (sic M a ž i u l i s l.c.), bet ir pr. dial. *nedruvajai > *nadruvjai „t.p.“

Nadrowia, žr. *Nadrauia*.

nadruwisnan „Hoffnung – tikėjimasi, vyylimasi“ III 63₁₀ [41₃₁] (= *nūssitikiēghima* VE 25) = acc. sg. fem. pr. *nādruvīšnan : nom. sg. fem. pr. (III) *nādruvīšnā „tikėjimasis, vyylimasis“ < *nādruvīšnā „t.p.“ (kirčiuotas skiemuo – *-vī-) – sufikso *-snā (žr. s.v. *bousennis*) vedinys iš verb. (inf.) pr. *nādruvī- „tikėtis, viltis“ = praef. *nā- „už-, ant-“ (žr. *na*) + (inf.) *druvī- „tikėtis, viltis“ < pr. (inf.) *druvē- „t.p.“ (žr. *druvīt*). Plg. subst. (tiesa, refl.) lie. (VE 25₂₂) *nūssitikiēghima* „tikėjimasi, vyylimasi“ – sufiksinį vedinį iš prefikso *nū-* (žr. s.v. *na*) turinčio lie. verbum (refl. *tikėti-s*).

nage „vues (Fuß) – kojos pėda“ E 145 nom. sg. fem. = pr. *nagē, kurį atspindi ir *noye* „bine (Bein) – koja“ GrG 22 (su raide -y- vietoj -g-), „beine (Bein) – t.p.“ GrA 47, „ossa Beine (Bein) – t.p.“ GrF 47 (žr. PKP II 51, išn. 22).

Pr. *nagē „kojos pėda“ yra vietoj senesnio pr. (*nagō, t.y.) *nagā „t.p.“ (plg. s.v. *līpe*) < balt.-sl. *nagā „letena (Pfote)“ = *,naguota kojos pėda“ > (ekspresyviai) *,koja (gyvulio, žmogaus)“ > lie. *nagā* „Huf (von Pferden, Kühen)“ (LKŽ VIII 496) *nāg-inē* „лапоть“ (dėl jo žr. B ū g a I 313, 472; plg. lie. *kój-inē* „Strumpf“ ← *kója*), sl. *noga „kojos pėda“ (> rus. *нога* „koja“ ir kt.).

Subst. (ā-kamienis) balt.-sl. *nagā „naguota kojos pėda“ (nom. sg. fem.) yra matyt iš subst. (o-kamienio) balt.-sl. *nagā „nagai“

kanopos“ [nom.-acc. pl. (collect.) neutr.]//*nagan „nagas; kanopa“ (nom.-acc. sg. neutr., plg. T r a u t m a n n BSW 192) → lie. *nagā* „nagas; kanopa“ (*nāgos*, pl. fem.; LKŽ VIII 496)/*nāgas* „t.p.“ (*nagai*, pl. masc.; LKŽ VIII 497 t.) resp. la. *nagas* (pl. fem., ME II 686)/*nags* „nagas“ (*nagi* pl. masc.; ME II 687 t.); žr. dar *nagepristis*, *nagis*, *nagotis*, *nagutis*.

Dėl subst. (o-kamienio, neutr.) balt.-sl. *naga- „nagas; kanopa“ < ide. dial. *nogho- „t.p.“, toliau, žr. pvz. P o k o r n y I 780, M a y r h o f e r II 124, V a s m e r III 78 t., F r a e n k e l 479 (s.v. *nāgas*), K l u g e 501 (s.v. *Nagel*); žr. dar T r a u t m a n n AS 381, E n d z e l i n s SV 213.

nagepristis „czee (Zche) – kojos pirštas“ E 149, taisytinas į *nagepirstis* (nom. sg. masc.) = (matyt *io*-kamienis) pr. *nagēpirstis – kompozitas iš subst. (fem.) pr. *nagē „kojos pėda, koja“ (žr. *nage*) ir subst. (neutr.) pr. *pirstan „pirštas“ (žr. *pirsten*). Plg. pvz. lie. *šonākaulis* „šonkaulis“ (LKŽ XV 253) – kompozitą (*io*-kamienį) iš lie. *šonas* ir *kāulas*.

nagis „fuersteyn (Feuerstein) – titnagas“ E 371 nom. sg., kuris dėl lie. *tīt-nagas* „t.p.“ (žr. toliau) yra matyt *o*-kamienis, bet ne neutr. [toks būtų pr. (E 371) *nagan], o masc. = pr. *nagis < *nagas „t.p.“

Subst. pr. *nagas „titnagas“ = „Feuerstein“ = „ugninis akmuo“ = „tarsi g y v a s (t.y. ugnį slepiantis) daiktas (akmuo)“ (masc.!) yra matyt iš (subst.) *,n e g y v a s daiktas (akmuo), panašus į nagą (kanopą)“ (titnagas iš spalvos labai panašus į arklio ir pan. nagą, kanopą!) = *,nagas; kanopa“ – fleksijos vedinys [tiksliau, perdurbiny iš neutr. („negyvas daiktas“) į masc. („gyvas daiktas“)] iš subst. (neutr.!) *nagan „nagas; kanopa“ (dėl jo žr. s.v. *nage*).

Subst. (masc.) pr. *nagas „Feuerstein“ (ne kompozitą!) plg. su subst. (kompozitu, masc.) lie. *tīt-nagas* „t.p.“ < *tīt-nagas „t.p.“ (B ū g a I 219), kuris gali būti iš (subst.) *,tarsi gyvas (t.y. ugnį slepiantis) daiktas (akmuo)“ (masc.) – kompozitas [*o*-kamienis (archaiškas!)] iš *titi- „ugnis (ar pan.)“ + (neutr.) *nagan „negyvas daiktas (akmuo), panašus į nagą (kanopą)“ = „nagas; kanopa“. Plg. B ū g a l.c., S k a r d ž i u s ŽD 405, F r a e n k e l 1103

t.; plg. dar Trautmann AS 381, Endzelīns SV 213, plg. (dėl s. ind. *tithāh* „ugnis“ ir pan.) Mayrhofer I 500 t. Tas (lie.) **titi-* „ugnis“ gal sietinas dar su het. *tithāi-* „donnern“? Nuomonė, kad pr. (E) *nagis* „titnagas“ giminiuojasi su sl. **nožь* (Būga III 587), yra problemiška (plg. Vasmer III 80).

nagotis „erintop (eherner Topf) – geležinis puodas“ E 349 nom. sg. yra veikiausiai (masc., *io*-kamienis) pr. **nagōtis* = (t.y.) **nagātis* „t.p.“ < **geležinis puodas su kojomis*“ (dėl reikšmės žr. dar Trautmann AS 381, plg. Endzelīns SV 213) < (subst.) **kojinis* (su *kojomis*) – fleksijos vedinys iš adj. pr. **nagāta-* „su *kojomis*“, o šis – sufikso *-(ā)ta-* vedinys iš subst. (*ā*-kamienio) pr. **nagā* „kojos pėda, koja“ (žr. s.v. *nage*). Plg. pvz. lie. subst. (*io*-kamienis) *q̄sōtis* „Krug“ < (subst.) „ąsinis (su ąsomis)“ ← adj. *q̄sōtas* „su ąsomis“ ← subst. (*ā*-kamienis) *q̄sā* (Skardžius ŽD 342, 351–352).

Taigi suponuoti, kad pr. (E 349) *nagotis* esąs pr. **nagōtas* = (adj.) lie. *nagūotas* „su *nagai*“ (Trautmann l.c., plg. Endzelīns l.c.), negalėčiau jau vien dėl to, kad (adj.) lie. *nagūotas* „su *nagai*“ yra vedinys ne iš *ā*-kamienio subst. „kojos pėda, koja“ (kaip adj. pr. **nagāta-* „su *kojomis*“, žr. anksčiau), o iš *o*-kamienio subst. lie. *nāgas* „Nagel“.

nagutis „nagel (Nagel) – nagas (piršto)“ E 117 nom. sg. masc. = (matyt) pr. **nagūtis*, kuris yra iš (subst., turbūt diminut.) **nagelis* (= **nedidelis nagas*) – sufikso **-ut-* vedinys iš subst. (neutr.) balt.(-sl.) **nagan* „nagas (t.y. ir *didelis nagas*); kanopa“ (žr. s.v. *nage*). Turbūt panašiai bus atsiradęs ir subst. sl. **nogytь* (> rus. *ноготь* „nagas“ ir kt.). Plg. dar subst. (diminut.) lie. *nagūtis* „nagelis“ ← *nāgas*.

Plg. Trautmann AS 382, Būga II 212, Trautmann BSW 192, Endzelīns SV 52, 213, Skardžius ŽD 363, Vasmer III 79 t.

naktin „nacht (Nacht) – naktį“ II 13₄ [13₂₀], „Nacht – t.p.“ III 79₁₃ [51₁₇] (= *nakti* „naktį“ VE 33₁₇), *nactin* „nacht (Nacht) – t.p.“ I 13₄ [7₁₉], *nacktin* „t.p.“ III 81₁₆ [53₃] (= *nakti* „naktį“ VE 34₂₂), *nacktien* „Nacht – t.p.“ III 75₁₋₂ [49₅], „nacht (Nacht) – t.p.“ III 97₁₂₋₁₃ [61₂₂] acc. sg. fem. = pr. (I, II, III) **naktin* (*i*-kamienė)

resp. (*ē*-kamienė) **nakten*; *nackt* „nacht (Nacht) – naktis“ GrG 58 [be fleksijos pr. **-s* (iš **-is*), žr. toliau] = pr. **nakts* (nom. sg. fem.).

Iš to atstatau subst. (*i*-kamienį, nom. sg. fem.) pr. (I, II, III, GrG) **nakts* „naktis“ < **naktis* „t.p.“ (plg. PKP II 218, išn. 709), kuris kartu su lie. *naktis* „t.p.“ (*K*-kamienė *nakti* gen. pl.), la. *nakts* „t.p.“, sl. **naktis* „t.p.“ (> s. sl. *noštь* „t.p.“ ir kt.), go. *nahts* „t.p.“ ir kt., lo. *nox* „t.p.“ ir t.t. (žr. Pokorny I 762 t.) suponuoja subst. (*K*-kamienį) ide. **nokt-* „t.p.“ < **nokt-* „t.p.“, plačiau žr. Pokorny l.c., Gamkrelidze-Ivanov II 791¹ t., Fraenkel 481 (ir liter.), Trautmann BSW 193; žr. dar Mažiulis PKP II 295.

nalko, žr. *malko*.

naricie „tufelskint (Iltis) – šeškas“ E 664, taisytinas į **naricis* (žr. pvz. Trautmann AS 382, Endzelīns SV 213, Levin SE 97) nom. sg. masc. (*io*-kamienis) = (matyt) pr. **narikts* (plg. Levin l.c.), Dėl vok. (E 664) *tufelskint* „Iltis – šeškas“ plg. Ryt. Pr. vok. *Teufelskind* „t.p.“ (Frischbier II 399). Pr. **narikts* „šeškas“ (žr. dar s.v. *dutkis*) – skolinys (ca. VII–VIII a.) iš vak. sl. **norikь* (Levin l.c.); plg. Trautmann l.c., Endzelīns l.c., Kiparsky Baltistica VIII 158.

narthe, žr. *nurtue*.

naseilis „Geysts (Geistes) – dvasios“ I 11₁₄ [7₁₅], *naseylis* „t.p.“ II 11₁₅ [13₁₅] gen. sg. masc.; acc. sg. (masc.) *naseilen* „Geyst (Geist) – dvasią“ I 7₁₄ [5₂₉], I 9₆ [5₃₅], *naseylien* „t.p.“ II 7₁₄ [11₂₈], II 9₆ [11₂₈].

Iš tų I ir II kat-mo sg. (acc. ir gen.) formų rekonstruoju subst. (*io*-kamienį, nom. sg. masc.) pr. (I, II) **nāseilis* „dvasia“ < **nāseilts* „t.p.“: a) jis buvo *io*-kamienis su kirčiuotu praef. pr. **nā-* „ant-“ (žr. s.v. *noseilis*), b) kirčiuotas praef. pr. **nā-* „ant-“ (būtent su **-ā-*) buvo tik I ir II kat-mų (o ne ir III kat-mo) šnektose (žr. s.v. *na*). Dėl šio pr. **nāseilts* „dvasia“ etimologijos žr. *noseilis*.

naseilliwingiskan „Geistliche (geistliche) – dvasišką III 117₂₂ [73₁₇] (= *duchawnaghi* „dvasiškąjį“ VE 58₆₋₇) adj. acc. sg. masc. = pr. **naseilivingiskan* – sufikso **-isk-* vedinys iš adj. **naseilivinga-* „dva-

siškas“ (žr. *niseilewingis*), o šis – sudėtinio sufikso **-iving-* (**-iv-* + **-ing-*) vedinys iš subst. pr. **naseilis* „dvasia“ (žr. *naseilis*).

-nasse, žr. *ponasse*.

nassute „Lastschiff – krovininis laivas“ (N e s s e l m a n n Thes. 110) yra turbūt pr. (subst.) **nesutis* „t.p.“ < **priemonė gabenti* (nešti)“ (nom. sg. masc.) – sufikso **-ut-* vedinys iš verb. pr. **nes-* „nešti, gabenti“ (< balt.-sl. **neš-* „t.p.“, žr. pvz. T r a u t m a n n BSW 198); plg. subst. lie. *sukūtis* „įrankis (priemonė) pančiams sukti“ (← verb. *sūk-ti*), žr. S k a r d ž i u s ŽD 362. Plg. N e s s e l m a n n l.c., E n d z e l i n s SV 213.

Natrimpe, žr. *Potrympus*.

naūmans, žr. *as*.

naunagemmans „widergeborn (wiedergeboren, neugeboren) – naujai gimęs“ III 131₁₈₋₁₉ [81₄] nom. sg. masc. = pr. **naunagemans* su pr. **gemans* „gimęs“ (partic. praet. act. nom. sg. masc.), perdirbtu (gal paties Abelio Vilio) iš pr. **gemuns* „t.p.“ < pr. **gimuns* „t.p.“ (žr. s.v. *gemmons*).

Šis pr. (III) **naunagemans* (≠ **naunagimuns*) „naujai gimęs“ yra: arba a) kompozitas (kalkė iš vok. *neugeboren*) pr. adj. **nauna-* „naujas“ (žr. *nauns*) + partic. praet. act. **gemans* (≠ **gimuns*) „gimęs“ (žr. s.v. *gemmons*), arba veikia b) samplaika pr. adv. **nauna* „naujai“ (plg. pr. **ilga* „ilgai“, žr. *ilga*) + **gemans* (≠ **gimuns*) „gimęs“. Plg. *naunagimton* (žr.).

naunagimton „newgeboren (neugeboren) – naujai gimtą“ III 115₂₆ [71₃₅] = pr. **naunagimtan* (čia dėl pr. **-an* parašymo *-on* žr. PKP II 252) – turbūt ne nom. sg. neutr. forma (sic. T r a u t m a n n AS 382, E n d z e l i n s SV 213, M a ž i u l i s PKP II 221), o acc. sg. masc. forma (S c h m a l s t i e g OP 168), čia vietoj laukiamos nom. sg. masc. formos atsiradusi atrakciškai dėl prieš esančio *deiwan* (acc. sg. masc.!).

Pr. (III) **naunagimtan* „naujai gimtą“ (acc. sg. masc.) yra: arba a) kompozitas (kalkė iš vok. *neugeboren*) pr. adj. **nauna-* „naujas“ (žr. *nauns*) + partic. praet. pass. **gimta-* „gimtas“ (žr. s.v. *gemmons*), arba veikia b) samplaika pr. adv. **nauna* „naujai“ (plg. pr. adv. **ilga* „ilgai“, žr. *ilga*) + partic. praet. pass. **gimta-* „gimtas“. Plg. *naunagemmans* (žr.), *naunangimsenin* (žr. *gimsenin*).

naunangimsenin, žr. *gimsenin*.

naunings „newling (Neuling) – naujatis“ III 87₈ [55₁₆] (= *naughi-niks* „t.p.“ VE 37₈) subst. nom. sg. masc. = pr. **naunings* „t.p.“ < **naujokas* < adj. pr. **naunings* „naujas, visai naujas“ – sufikso **-ing-* vedinys iš adj. **nauna-* „naujas“ (žr. *nauns*); plg. pvz. lie. adj. *linksm-ingas* „linksmas, labai linksmas“ ← adj. *liūksma-* „linksmas“ (žr. S k a r d ž i u s ŽD 117).

-**naunisan**, žr. *ernaunisan*.

nauns „newer (neuer) – naujas“ III 63₁₉ [43₅] (= *nauias* „naujas“ VE 26₆), „(das) neue (neues) – t.p.“ III 75₁₀ [49₁₂] (= *nauias* „naujas“ VE 31₁₃) adj. nom. sg. masc.; acc. sg. (masc.) *naunan* „newen (neuen) – naują“ III 63₂ [41₂₅] (žr. s.v. *gimsenin*), (neutr.) *nawnan* „t.p.“ III 65₄ [43₁₃].

Turime adj. pr. **nauna-* „naujas“, kuris atsirado turbūt iš adj. pr. **nava-* „t.p.“ (žr. *nawans*, *neuwenen*) kontaminacijos su adj. pr. **jauna-* „jaunas“ (žr. s.v. *Jawne*), žr. B e r n e k e r PS 309, T r a u t m a n n BSW 194, plg. E n d z e l i n s SV 213 t. (ir liter.), F r a e n k e l 487. Arba: adj. pr. **nauna-* „naujas“ yra gal iš pr. **navina-* „t.p.“ (žr. s.v. *neuwenen*).

naussen, žr. *as*.

nautei „vargui, bėdai“ (dat. sg. fem.) frazėje *en wissai nautei* „inn allen nöten (in aller Not) – visame varge, bėdoje“ III 29₅ [23₁₉] (= *wissosa prigadosa* „visuose varguose, bėdose“ VE 9₁₈); acc. sg. (fem.) *nautin* „vargą, bėdą“ frazėje *is nautin* „auß not (aus Not) – iš vargo, bėdos“ III 91₄ [57₂₀] (= *isch reikos* „iš vargo, bėdos“ VE 39₃), *nautin* „Not – vargą, bėdą“ III 113₁₄ [71₄], *nautien* „Noth (Not) – t.p.“ III 115₂₁ [71₃₀], acc. pl. (fem.) *nautins* „nōthen (Noten) – vargus, bėdas“ III 31₁₅ [25₁₈] (= *reikmenesa* „varguose“ VE II₇₋₈).

Rekonstruotinas subst. (*i*-kamienis, nom. sg. fem.) pr. (III) **nauts* „vargas, bėda“ (su akūtininiu **-au-* < **-āu-*, žr. toliau) < pr. **nāutis* „t.p.“ (žr. PKP II 218, išn. 709) < vak. balt.-sl. **nāutis* „mirtinas nuvargi(ni)mas“ (> sl. **nāutis* „t.p.“ > bulg. *nut* „prievarta“ ir kt.) – sufikso **-ti-* vedinys iš verb. balt.-sl. **nāu-* „mirtinai nuvarg(in)ti“ < ide. **nāu-/nāu-* „t.p.“ (dėl jo žr. s.v. *nowis*), iš kurio – vedinys (panašus į minėtą vak. balt.-sl. **nāutis*) subst. go.

naups „vargas, bėda“ ir pan. Plg. *Trautmänn* AS 382, *Endzelīns* SV 214, *Pokorny* I 756, *Fraenkel* 509, *Stang* LS 39, *Kluge* 515 (s.v. *Not*).

nawans „newe (neue) – naujas“ I 13₁₈ [7₂₇], matyt taisytinas į *nawan* „t.p.“ (adj., nom. sg. neutr.). Čia *nawans* vietoj *nawan* frazėje *kelchs ast sta n a w a n s testamentan* „kelch ist das neue Testament – taurė yra tas naujas testamentas“ (I 13_{17–18}) bus atsiradęs atrakciškai: šioje pr. frazėje, turėjusioje *nawan*, buvo keturi žodžiai su priebalsiu *s*; plg. *Endzelīns* SV 214 (kitaip – *Trautmänn* PN 161). Taisydas *nawans* (I 13₁₈) į **nawns* (*Trautmänn* AS 382) nėra patikimas; žr. dar *neuwenen*. *Pastaba*. Šį pr. (I 13₁₈) *nawans* tame pačiame kontekste atliepia pr. (II 13₁₇) *neuwenen* (žr.) ir pr. (III 75₁₀) *nauns* (žr.). Iš *nawans* (I 13₁₈) taisomas adj. (nom. sg. neutr. pr. (I) *nawan* „naujas“ (žr. dar *neuwenen*) suponuoją adj. (baritoną) pr. (vak. balt.) **nāva-* „t.p.“ < balt.-sl. **nāva-* „t.p.“ (> serb.-chorv. *nōv* „t.p.“ ir kt.) < adj. (baritonas) ide. *nēuo-* „t.p.“ (> s. ind. *nāva-* „t.p.“, gr. *véος* „t.p.“ ir kt.), o šis – fleksijos vedinys iš adv. ide. **n(e)ũ* „dabar“ (žr. s.v. *teinu*), iš kurio dar yra sufikso **-jo-* vedinys adj. (baritonas) ide. **neujo-* „naujas“ (> s. ind. *nāvyā-* „t.p.“, lie. *naūjas* „t.p.“, go. *niujis* „t.p.“ ir kt.); žr. *Pokorny* I 769 (tik čia pateikiamas s. lie. *navas* „naujas“ nėra kalbos faktas, žr. *Būga* 1 585 t., III 649 t., *Fraenkel* 488).

nawetto „getrip“ E 323 nom. sg. fem., kuris yra galbūt pr. **nabetō* (geminata *-tt-* rodytų trumpąjį pr. **-e-*), t.y. pr. **nabetā*. Dėl parašymo *-w-* vietoj **-b-* plg.: „starp *b* un *v* svārstās arī īpašvārdos“ (*Endzelīns* SV 164; žr. dar *ebangelion*); plg. dar tai, kad Ryt. Pr. vok. tarmėse vietoj intervokalinio vak. germ. *b* dažnai yra *w* (*Ziesemer* PM 123, 127). Manychiau, kad pr. (E 323) **nabetā* „getrip“, esantis žodžių grupėje E 316–328 „(vandens) malūnas“, buvo **stebuliškas* (stebulę primenantis) velenas“ (žr. toliau) – pavadinimas stebuliško (stebulę primenančio) veleno, atlikusio tam tikrą sukimo(si) pavaros (Gang) funkciją (dabar sunkiai benustatoma) vandens malūno agregatuose; plg. vok. (E 323) *getrip* su v.v.a. *getrip* „... Mühlgang“ (*Lex* 68, plg. *Trautmänn* AS 382 ir liter.).

Subst. pr. (E) **nabetā* „stebuliškas velenas“, kaip malūno techninis terminas, yra matyt naujadaras – sufikso **-et-* vedinys iš subst. pr. **nabīs* „stebulė“ (dėl jo žr. *nabīs*; plg. PKP II 27, išn. 84), – neseną darinį (senas jis būtų veikiausiai iš adj. ← verb., žr. s.v. *lopto*), atsiradęs pagal pr. žodžių santykį, panašų pvz. į lie. subst. *rank-à* : subst. *rank-ēt-as* „rankena“ (LKŽ XI 164).

Hipotezė, kad pr. (E 323) *nawetto* esąs iš praef. pr. **nā-* „ant-“ + **vēt-* „vėtyti ir pan.“ (*Trautmänn* l.c.), yra nepatikima jau vien dėl to, kad turime pr. (E 323) *nawetto* (su raide *-a-* ir geminata *-tt-*!), o ne pr. (E 323) **noweto* (su raide **-o-* ir negeminata **-t-*!): a) E žodynyje praef. pr. **nā-* = **no-* „ant-“ būtų parašytas **no-* (žr. s.v. *na*) ir b) pr. (E 323) *nawetto* geminata *-tt-* (ne **-t-*!) suponuoją trumpąjį pr. **-ē-*. Tos hipotezės nepriėmė ir *Endzelīns* SV 214: „nozimi droši nežinot arī etimologija paliek nežināma“.

neainessa, žr. *niains*.

neggi „noch – ir ne, nei“ III 31₄ [25₈] (*ney* „nei“ VE 10₁₇), III 33₁₀ [27₂] (= *ney* „nei“ VE 12₃), III 45₉ [33₅] (= *ney* „nei“ VE 17₁₂), III 85₆ [53₂₈] (= *ney* „nei“ VE 36₈), III 109₁₄ [69₆] (= *ir* „ir“ VE 52₁₂) prtc. = pr. **negi* „ir ne, nei“ (plg. lie. *nėgi* „nejaugi“ = la. *nedz* „ir ne, nei“) – partikulos pr. **-gi* (žr. *-gi*) išplėsta neigiamoji partikula pr. **ne* „ne“ (žr. dar s.v. *Nadrauiā*) < balt.-sl. **ne* „t.p.“ (> lie. *ne* „t.p.“ = la. *ne* „t.p.“, rus. *he* „t.p.“ ir kt. žr. pvz. *Trautmänn* BSW 194 t.) < ide. **ne* „t.p.“ (žr. *Pokorny* I 756 t.). Žr. dar *ni*.

neikaut „wandeln – vaikščioti“ III 65₄ [43₁₄] (= *waiksczoti* „vaikščioti“ VE 26₁₃) inf. = pr. **neikaut*. Dėl vok. (III 64₄) *wandeln* reikšmės „vaikščioti“ žr. dar *Paul* DW 722 s.v. *wandeln*. Reikia manyti, kad prūsams vaikščiojimas (šen ir ten ėjimas) buvo ne poilsio sumetimais, o praktiniai tikslais – medžiojant (ieškant žvėrių) arba renkant vaisius ir pan. miškų krašte.

Verb. (inf.) pr. **neikau-t* „vaikščioti“ resp. **neikau-tvei* „t.p.“ (= „šen ir ten eiti“) yra matyt iš **neikauti* po miškus (medžiojant ir pan.) (verb. intens.) < **skverbtis* (skvarbytis), veržtis (miškų, krūmuose medžiojant ir pan.) (verb. intens.) – sufik-

so *-au- vedinys turbūt iš verb. pr. **neik-/nik-* „skverbti(s), veržti(s)“ [plg. pvz. lie. verb. *geid-* „geisti“ → (intens.) *geid-áu-ti* „ko labai geisti“, žr. S k a r d ž i u s ŽD 501] < balt.-sl. **neik-/nik-* „t.p.“ (< ide. **neik-/nik-* „t.p.“, plg. P o k o r n y I 761) > lie. *nik-ti* „smarkiai kibti ką daryti“ (ppr. su praef., LKŽ VIII 798 t. s.v. 1 *nikti*), la. *nikties* (*viršū*) „sich aufdrängen“, lenk. *w-nik-nąć* „išiskverbti“ ir kt. [plačiau dėl medžiagos žr. pvz. T r a u t m a n n BSW 199, ME II 690 (s.v. *nàiks*), V a s m e r III 74 (s.v. -*нук-нумь*), F r a e n k e l 503 (s.v. -*nikti* 2)].

Dėl verb. pr. *neikaut* etimologijos plg. T r a u t m a n n AS 383, E n d z e l i n s SV 214, M a ž i u l i s PKP II 147 (išn. 259).

***Nemunā** „Nemunas“ up. (fem.) – vak. balt. dial. (iš pradžių gal tik skalv., kurš.) lytis (plg. ir la. *Nemuna* „t.p.“ fem.). Ją, man rodos, suponuoją vokiečių, XIII a. atsikrausčiusių į skalvių bei kuršių gyvenamus Nemuno žemupio kraštus, fonetiškai gana smarkiai perdirbtas žodis (fem., o ne mase!) *Memel* „Nemunas“ [resp. *Memel(e)* „t.p.“ bei *Mumel(e)* „t.p.“], kurio evoliucija bus buvusi tokia (dėsninga): vak. balt. dial. **Nemunā* „Nemunas“ (fem.) → vok. (fem.!) **Nemune* (fleksinis **-ā* pakeistas į fleksinį vok. -*e*) → *Mumel(e)* (nefleksinių balsių metatezė, priebalsis **N-* asimiliuotas į *M-* resp. priebalsis **-n-* disimiliuotas į *-l-*) → *Memel(e)* (balsis *-u-* asimiliuotas į *-e-*) → (*die*) *Memel* „Nemunas“ (fleksija -*e* numesta). Suvokdami, kad Nemunas baigiasi (įteka į Baltijos jūrą) prie Klaipėdos, vokiečiai, 1252 m. ją užgrobę (pasistatę savo pilį), Klaipėdos vardą (kurš. **Klaipēdā*) pakeitė vardu vok. *Memel(e)* „Nemunas“ [resp. *Mumel(e)* „t.p.“], ir taip atsirado vok. (*die*) *Memel* „Nemunas; Klaipėda“ (resp. *Memelburg* „Klaipėda“).

Vak. balt. dial. **Nemunā* „Nemunas“ (fem.) yra greičiausiai morfologinis perdirbinys (pagal subst. fem. „upė“, žr. dar toliau) iš (masc.) **Nemunas* (jotvingiai šią upę gal taip ir vadino) = lie. *Nēmunas* (matyt senas mase., žr. toliau). Lytį lie. *Nēmunas* patvirtina visų lie. dialektų duomenys (B ū g a I 467 t.), taip pat sl. **Nemъnъ* „Nemunas“ [> s. rus. *Немонъ* (> dab. rus. *Нѣман*), bltr. *Нѣман* (gen. sg. *Нѣмна*), ukr. *Нѣмон* (gen. sg. *Нѣмна*), lenk. *Niemen* (gen. sg. *Niemna*), kuris slavų, ca. VI–VII a. atsi-

krausčiusių į lietuvių (baltų) gyvenamus Nemuno aukštupio kraštus, tuomet (ca. VI–VII a.) buvo paskolintas resp. dėsningai perdirbtas iš lie. **Nemunas* = dab. lie. *Nēmunas*.

Hidronimo lie. *Nēmunas* kilmės klausimas, kaip žinome, yra labai kietas baltų etimologijos riešutas. Iš visai negausių rimtesnių mėginimų atsekti šio hidronimo kilmę labiausiai dėmesio verta (žr. ir pvz. S k a r d ž i u s ŽD 282, F r a e n k e l 492 t., P o k o r n y I 764, V a n a g a s HŽ 227) yra Būgos antroji Nemuno etimologija (B ū g a II 280 tt.), kurios esmė – tokia: a) lie. *Nēmunas* atsiradęs iš adj. **nemuna-* „šilinis; raistinis“, kuris esantis sufikso **-na-* vedinys iš subst. balt. **nemus* „šilas; raistas“ (masc.), o šis – fleksijos vedinys iš verb. balt. **nem-* „lenkti, linkti“ < ide. **nem-* „t.p.“ (> s. ind. *nám-ati* „lenkia, linksta“ ir pan.), b) lie. dial. *nēmuogė* „mėlynė, Heidelbeere“ < **šilo uoga*“ suponuojantis būtent aną subst. balt. **nemus* „šilas; raistas“ (masc.), o lie. dial. *nemūnė* „drėgnose vietose augantis grybas“ – vedinys iš subst. **nemunas* „šilas; raistas“ < adj. **nemunas* „šilinis, raistinis“ (plačiau žr. B ū g a I c.).

Tokia Būgos etimologija iki šiol nebuvo nei kritiškai analizuojama, nei toliau plėtojama. [P a s t a b a: šio mano straipsnio pagrindinius teiginius jau 1983 m. esu dėstęs (kaip oficialusis oponentas A. Vanago daktarinės disertacijos gynime)].

Tos Nemuno etimologijos racionalus grūdas, man rodos, yra tik tai, kad Būga hidronimą lie. *Nēmunas* s u s i e j o su apeliatyvais lie. dial. *nemūnė* ir *nēmuogė*, o juos visus tris – su verb. balt. **nem-* „lenkti, linkti“ < ide. **nem-* „t.p.“. Toks siejimas šiaip jau visiškai galimas (žr. ir S k a r d ž i u s I c., F r a e n k e l I c., P o k o r n y I c., V a n a g a s I c.), tačiau jis yra dar ne pati *Nēmuno* etimologija, o tik jos pradžia (pamatas). Štai kodėl Būgos antroji *Nēmuno* etimologija netapo visuotinai priimta (žr. pvz. V a s m e r III 61). Svarbiausias minėto siejimo trūkumas yra tas, kad hidronimo lie. *Nēmunas* ir tų dviejų lie. dial. apeliatyvų d a r y b o s (bei semantikos) i s t o r i j a – pagrindinę jų etimologijos problemą išspręsti Būgai (o ją tik Būga ir sprendė), man rodos, toli gražu ne visais atžvilgiais pasisekė (žr. toliau).

Yra pagrindo suponuoti, kad iš verb. balt. **nem-* „lenkti, linkti“

(žr. Pokorny 1764 s.v. 2. *nem-*) atsirado fleksijos vedinys ne subst. (masc.!) balt. **nemus* „šilas; raistas“ (sic B ū g a I.c.), o adj. balt. **nemu-* „lankstus, lenktas“ su jo neutr. (adj.) lytimi balt. **nemu* „t.p.“ → subst. balt. (neutr.!) **nemu* „lankstumas, lenktumas“ (nomen abstractum, vadinasi, ir singulare tantum), plg. balt.-sl. faktus tipo rus. adj. (neutr.) *добо* „geras“ → subst. (neutr.) *добро* „gerumas“ [plg. dar pvz. s.v.v. *dolu*, **Jāt(u)vā*]. Iš subst. balt. **nemu* „lankstumas, lenktumas“ (neutr.) atsirado sufikso **-na-* vedinys adj. balt. **nemu-na-* = **nem-u-na-* = *nem-una-* „tas (ta), kam būdingas lankstumas, lenktumas“, plg. pvz. lie. (adj.) *vilnonas* „vilnonis“ = **viln-āna-* = **vilnā-na-* – sufikso **-na-* vedinį iš subst. **vilnā* „vilna“ (žr. B ū g a II 282, S k a r d ž i u s ŽD 273); plg. dar s.v.v. *auctimmiēn*, *dolu*, **Jāt(u)vā*. Iš adj. balt. **nemuna-* „tas (ta), kam būdingas lankstumas, lenktumas“ (masc.), gramatine gimine derinamo su subst. masc. „upė“ (plg. B ū g a II 281), ir bus atsiradęs hidronimas balt. (dial. **Nemunas* „upė, kuriai būdingas lankstumas, lenktumas“ (masc.) = „vingiuota upė“ (plg. E n d z e l y n o dileminį spėjimą apud B ū g a II 280). Iš to paties adj. balt. **nemunā-* (fem.), gramati- ne gimine derinamo su subst. fem. „upė“, šiaip jau galėtų būti atsiradęs minėtas vak. balt. dial. **Nemunā* „Nemunas“, tačiau yra aplinkybių, verčiančių manyti, kad jis (kaip ir la. *Nemuna* „Nemunas“) – greičiausiai vėlyvesnių laikų morfologinis perdirbi- nys (pagal subst. fem. „upė“) iš **Nemunas* (= lie. *Nemunas*). Tai, kad lie. *Nēmunas* (bei vak. balt. dial. **Nemunā*) – šis, be abejo, labai senas žodis turi *-una-* (o ne **-ūna-* ar **-uona-* ir pan.), matyt irgi rodo, jog minėtas adj. balt. **nemuna-* darybiškai supo- nuoja pamatinį žodį ne masc. (subst.) balt. **nemus* (sic B ū g a II 282), t.y. ne *u₁*-kamienį (masc.!), o *u₂*-kamienį subst. (neutr.!) balt. **nemu* [plg. s.v. **Jāt(u)vā*] – nomen abstractum bei singula- re tantum (žr. anksčiau), kurio paradigmoje (sg. tantum!) ka- miengalis buvo vien tik t r u m p a s i s **-u-* [t.y. *u₂*-kamienis (ne- apofoninis) **-u-*, žr. s.v. **Jāt(u)vā*]. Be to, hidronimo lie. *Nēmu- nas* kirčiavimas (ne lie. **Nemūnas*!) irgi matyt rodo, kad tas adj. balt. **nemuna-* darybiškai suponuoją senovinį balt. substantyvą ne masc. **nemus* (sic B ū g a I.c.), o neutr. **nemu* (žr. anksčiau),

t.y. ne oksitoną (resp. mobiliosios kirčiavimo paradigmos žodį), o baritoną (neutr.!), plg. B e n v e n i s t e Origines 52 tt. Nėra jokios abejonės, kad po to, kai iš adj. balt. **nemuna-* „tas (ta), kam būdingas lankstumas, lenktumas“ atsirado h i d r o - n i m a s balt. (dial.) **Nemunas* „upė, kuriai būdingas l a n k s - t ū m a s, l e n k t ū m a s“ (= „vingiuota upė“), tie a p e l i a - t y v a i balt. (adj.) **nemuna-* ir balt. (subst.) **nemu* (neutr.) bei balt. (adj.) **nemu-* dar ilgai egzistavo, tačiau jų semantinė raida nesustojo vietoje – keitėsi jų reikšmės (žodžio reikšmė – labai judrus kalbos elementas!). Subst. balt. **nemu* „lankstumas, lenktumas“ (neutr.) pamažu virto, be kita ko, į „išlinkimas (iškili- mas) resp. įlinkimas (įdubimas)“ > „nelygi vieta (su iškilimais bei įdubimais)“ > „sausas miškas, miškelis“ (sausas miškas bū- na paprastai nelygiose vietose) > „šilas“ [plg. jo giminaitį pvz. lo. *nemus* „miškelis“ (s-kamienis neutr.), turėjusį panašią (bet savarankišką) semantinę evoliuciją], kuris ir slypi žodyje subst. lie. dial. *nēmuogė* „mėlynė“ (LKŽ VIII 653) < **nemu-ogė* „šilo uoga“ (plg. B ū g a II 281). Tas pats subst. balt. **nemu* „lankstumas, lenktumas“ (neutr.) > „išlinkimas (iškilimas) resp. įlinkimas (įdubimas)“ nesunkiai galėjo virsti, be to, į „įdubi- mas“ > „d r ė g n a v i e t a“, o todėl ir greta egzistavęs jo vėdi- nys adj. balt. **nemuna-* „tas (ta), kam būdingas lankstumas, lenk- tumas“ > „tas (ta), kam būdingas išlinkimas (iškilimas) resp. įlinkimas (įdubimas)“ bus virtęs į „tas (ta), kam būdingas įdu- bimas“ > „tas (ta), kam būdinga d r ė g n a v i e t a“. Iš pas- tarąją reikšmę (greta kitų reikšmių) turėjusio adj. balt. **nemuna-* (o ne iš subst. **nemunas* „šilas; raistas“ – sic. B ū g a I.c.) ir bus atsiradęs fleksijos vedinys subst. lie. dial. *nemūnė* (*nemunė*, *nēmu- nė*) „kelmutis“ (LKŽ VIII 653) = „drėgnose vietose augantis gry- bas“; plg. lie. subst. *raudonė* „raudona dėmė“ ← adj. *raudonas*, žr. S k a r d ž i u s ŽD 277. Dėl to, kad „šilas“ ir „drėgna vieta“ g a l i būti iš „(iš-, į-) linkimas“, pagaliau plg. ir B ū g a II 280 t. Hidronimas lie. *Nēmunas* yra, be abejo, daug s e n e s n i s žo- dis nei lie. dial. *nēmuogė* „mėlynė“ < „šilo uoga“ bei *nemūnė* (*nemunė*, *nēmunė*) „drėgnose vietose augantis grybas“ (= „kel- mutis“): šie du yra pastarųjų epochų dariniai, o lie. *Nēmunas* –

aiškiai baltų prokalbės laikų padaras. Jau vien dėl to galima suponuoti, kad hidronime lie. *Nēmūnas* slypinčio (užsikonservavusio) apeliatyvo balt. **nemuna-* reikšmė yra daug *s e n e s n ė* už tas apeliatyvų balt. **nemu* resp. **nemuna-* reikšmės, kurios slypi žodžiuose lie. dial. *nēmuogė* resp. *nēmūnė* jų dviejų darybos laikais (palyginti, nesenais). Taigi Būgos svarbiausia *Nēmūno* etimologijos išvada, kad būtent lie. dial. *nēmuogė* bei *nēmūnė*, verčiantys hidronimą lie. *Nēmūnas* kildinti iš **„š i l i n i s; r a i s t i n i s“* (B ū g a II 281), yra abejotinos vertės.

Iš visa to, kas straipsnyje pasakyta, belieka teigti: ne vien verb. ide. **nem-* „lenkti, linkti“ > balt. **nem-* „t.p.“, bet ir žodžiai lie. *nēmūnė* bei *nēmuogė* pritaria tam, kad lie. (up.) *Nēmūnas* kildintinas ne iš adj. balt. **„š i l i n i s; raistinis“* (kaip manė B ū g a), o iš adj. balt. **„tas (ta), kam būdingas lankstumas, lenktumas“* = **„v i n g i u o t a s“*, t.y. iš *s e n o v i n i o* adjektyvo balt. **nemuna-*, turėjusio tokią – *s e n o v i n ė* reikšmę. Taigi Nemunui vardą bus davę baltų prokalbės laikų žmonės (prabaltai), apsi gyvenę prie šios upės ten, kur ji *v i n g i u o t a*.

Neria „Aismarių nerija (Frisches Haff)“ (1235 m. PoU 42, 44; daugiau medžiagos žr. M a ž i u l i s LKK III 303 tt) – dk. lytis (su aplotyninta fleksija), perteikianti matyt pr. **Nerijō-* (neaplotyntai būtų parašyta dk. **Nerio!*) = **Nerijā* „t.p.“ < appell. (subst.) vak. balt. **nerijā* „išnėrusi, iš vandens išsikišusi žemė = sala“ (plg. M a ž i u l i s, op. cit., 313⁶⁵) < **„išnėrimo, išsikišimo ypatybės turėjimas“* < adj. (fem.) vak. balt. **nerijā* „turinti išnėrimo, išsikišimo ypatybę“ [su **-ij-* iš **-j-* po **-r-* (sonanto!)] < **ner-jā* „t.p.“ ← subst. (i-kamienis) balt. **neri-* „iš n ė r i m a s ↔ nunėrimas, iš s i k i š i m a s ↔ nulindimas“ (čia dėl enantioseminijos plg. M a ž i u l i s l.c.); plg. pvz. lie. subst. *ėdžia* „ėdimas“ < **„ėdimo, valgymo ypatybės turėjimas“* < adj. (fem.) **ėdjā* „turinti ėdimo, valgymo ypatybę“ ← subst. (i-kamienis) **ėdi-* „ėdimas, valgymas“ (plg. S k a r d ž i u s ŽD 68).

Man rodos, kad iš to subst. balt. **neri-* „iš n ė r i m a s ↔ n u n ė r i m a s, išsikišimas ↔ nulindimas“ atsirado pvz. lie. (up.) *Neris* (didžiausias Nemuno intakas), t.y. iš (subst.) **„sraunios, sūkuriojojančio s tėkmės upė“* < **„vandens srautų nu-*

nėrimas ↔ išnėrimas ir pan.“ < **„išnėrimas ↔ nunėrimas ir pan.“*

Subst. (i-kamienis) balt. **neri-* „nunėrimas ↔ išnėrimas, išsikišimas ↔ nulindimas“ – fleksijos vedinys iš verb. balt. **ner-* (: **nūr-*) „nerti(s), kišti (lįsti) ir pan.“ (žr. s.v. *nurtue*); plg. pvz. minėtą lie. subst. (i-kamienis, žr. S k a r d ž i u s l.c.) **ėdi-* „ėdimas, valgymas“ [> (iō-kamienis) *ėdis* „t.p.“] ← verb. **ėd-* „ėsti, valgyti“ (> *ėd-* „t.p.“).

nertien, žr. *nierties*.

-nertimai, žr. *ernertimai*.

neuwenen „(das) neue (neues) – naujas(is)“ II 13₁₇ [13₂₈] nom. sg. neutr. = pr. (turbūt adj. pronom.) **navan'an* < **navanjan* „naujasis“ (žr. T r a u t m a n n AS 247, 383, S t a n g Vergl. Gr. 275): a) skiemens pr. **-nan* balsis pr. **-ā-* (po minkšto priebalsio!) s u p r i e š a k ė j ė s ir parašytas raide -e-, b) skiemens pr. **na-*, turbūt okazionaliai n e k i r ė i u o t o, balsis pr. **-a-* perteiktas raide -e- (apie nekirčiuoto pr. **ā* perteikimą raide e žr. E n d z e l i n s SV 24), c) skiemens pr. **-va-*, turbūt okazionaliai kirčiuoto, balsis pr. **-ā-* dėl kitų skiemenų vokalizmo įtakos asimiliaciškai p a p r i e š a k ė j ė s resp. parašytas taip pat raide -e-. Šitaip suponuojant išeitų, kad pr. (II 13₁₇) *neuwenen* = pr. **navan'an* (nom. sg. neutr.) < **navan-jan* „naujasis“ (su **-jan* pagal *stan*, žr. T r a u t m a n n AS 247) yra adj. pronom. ← adj. pr. **nava-* „naujas“ (žr. *nawans*).

Nuomonei, kad pr. (II 13₁₇) *neuwenen* = pr. **navan'an* (< **navan-jan*), bandė prieštarauti Endzelynas: „Noteiktą formą (**navan-jan*), par ko bija domājis Trautmanis Apr. Spr. 247, laikām būtu rakstīta **neuwennien*“ (E n d z e l i n s SV 214); bet šis prieštaraivimas nėra labai pagrįstas: dėl pr. **navan'an* segmento pr. **-an* (t.y. pr. **-an* po minkšto priebalsio!) parašymo -en (*neuwen-en*) plg. pvz. pr. **naseil'an* (iō-kamienio acc. sg. masc.) segmento pr. **-an* parašymą raidėmis -en ir -ien (žr. s.v. *naseilis*). Endzelynas laikėsi hipotezės, kad pr. (II 13₁₇) *neuwenen* esąs „no **neya-* > *nava-* ar piedekli -eno-“ (E n d z e l i n s l.c. ir liter.), tiksliau sakant, – *neuwenen* esąs pr. **navanan* [senasis (ide.) **-eno-* > (balt.) **-ena-* čia būtų išvirtęs į pr. **-ana-*, plg. E n -

d z e l i n s SV 45]; bet remiantis šia hipoteze sunkiau paaiškinti tokio pr. **navanan* visuose skiemenyse esančio balsio pr. **-ā-* parašymą r a i d e -e-.

Taigi tikimybė, kad pr. (II 13₁₇) *neuwenen* = pr. **navan'an* (žr. anksčiau), yra visai galima. Kartu vis dėlto drįsčiau kelti hipotezę, kad šis pr. *neuwenen* galėtų būti adj. pr. **navinan* „naujas“ (nom. sg. neutr.), suponuodamas, kad pr. **navinan* turi: a) galinio skiemens balsį pr. **-ā-* (nekirčiuotą) redukuotą (arba dėl prieš esančio skiemens balsio asimiliaciškai supriešakėjusį) ir dėl to parašytą raide -e- [plg. greta esantį (I 13₁₇) *testamenten* = pr. **-tan*], b) pradinio skiemens balsį pr. **-ā-* (k i r č i u o t ā, žr. toliau) dėl sekančio skiemens balsio asimiliaciškai supriešakėjusį ir parašytą raide -e-, c) vidurinio skiemens balsį pr. **-ī-* (nekirčiuotą) resp. perteiktą raide -e- (pr. raštuose balsis pr. **ī* neretai perteikiamas raide e!).

Spėjamasis adj. pr. **nāvina-* „naujas“ (su baritoniškai kirčiuotu **na-*) galėtų būti iš (adj.) „naujas“ (maždaug tokia reikšmė) = **„tas/ta, kam būdingas naujumas“* < **„naujumo turintis“* – sufikso **-ina-* vedinys iš subst. (neutr., baritono) pr. **nāvan* „naujumas“ (dėl jo plg. s.v. *giwan*) ← adj. (neutr., baritonas) pr. **nāvan* „naujas“ (dėl jo ir jo baritoniškumo žr. *nawans*); plg. pvz. lie. adj. *āklinas* „sandarus, be tarpų, skylių“, kuris yra matyt iš (adj.) **„aklumo turintis“* – sufikso **-ina-* vedinys iš (lie.) subst. (neutr.) **akla(n)* „aklumas“ ← adj. (neutr.) **akla(n)* „aklas“ (> *āklas* „t.p.“).

Manychiau, kad iš to paties adj. pr. **nāvina-* „naujas“ (su baritoniškai kirčiuotu **nā-*), iškritus jo balsiui pr. **-ī-* (nekirčiuotam!), atsirado ir adj. pr. dial. **nauna-* „t.p.“ (žr. *nauns*). Šį adj. pr. **nāvina-* „naujas“ bei jo variantą (jaunesnį) adj. pr. dial. **nauna-* „t.p.“ matyt galima atstatyti ir iš pr. (dk.) onomastinių duomenų (dėl jų žr. G e r u l l i s ON 106 t.): a) variantą pr. **nāvina-* „naujas“ – iš vv. (1405 m.) *Nawen-ynen*, (1426 m.) *Nawyn-sede*, (1419 m.) *Nawen-sede* ir pan. (plg. T r a u t m a n n PN 161, E n d z e l i n s SV 214 ir liter.), b) variantą pr. **nauna-* „naujas“ – iš vv. (1400 m.) *Naune-sede*, (1458 m.) *Nawn-ithen* ir pan.

***nevin'ai** „devyni“, žr. *newints*.

newints „neundte (neunter) – devintas“ III 35₅ [27₁₆], *newints* „neūnde (neunter) – t.p.“ I 7₁ [5₂₀], *newyntz* „t.p.“ II 7₁ [11₁₉] num. ord. nom. sg. masc. = pr. **nevīnts* < balt.-sl. **neviñta-* „devintas“, iš kurio turime ir (su **n-* išverstų į *d-*) lie. *deviñtas* = la. *devīts* (*devītais*), sl. **devęť* (> s. sl. *devěť* ir kt.).

Greta num. ord. balt.-sl. **neviñta-* „devintas“ buvo num. card. balt.-sl. **nevin* „devyni“ (nekaitomas), iš kurio atsirado: a) lie.-la. **devinei* (> **-ie*) „devyni“ (> la. *deviñi* „t.p.“, lie. *devyni*, žr. S t a n g Vergl. Gr. 279 t.), b) pr. **nevinjai* „t.p.“ > **nevin'ai* „t.p.“ (plg. pr. **ketur'ai* „keturi“, žr. s.v. *kettwirts*), c) sl. **devěť* „devyni“ (pagal santykį sl. **desěť* „dešimtis“: **desěť* „dešimtas“ = **devěť* „devintas“: x, kur x = sl. **devěť* „devyni“). Dėl balt.-sl. **nevin* „devyni“ ir **nevinta-* „devintas“ giminaičių žr. P o k o r n y I 318 t., S z e m e r e n y i Numerals 171 tt., S m o c z y ŋ s k i Stud. 192 t.

ni, ny (I – 8x), *ni-* „nicht – ne (ne-), nē“: *ni* „t.p.“ I 5₃ [5₃], II 11₅ [13₈], III 27₁₄ [23₁₁], *ny* „t.p.“ I 5₆ [5₅], *ni-* „t.p.“ I 11₁₆ [7₁₇], II 11₁₇ [13₁₆], III 27₇ [23₆] ir kt. (pilną sąrašą žr. T r a u t m a n n AS 383) praef. = pr. **ni-*, **ne-*, kurį kildinu iš prtc. pr. **nī* „nē“ < **nē* „t.p.“ (plg. B e r n e k e r PS 310) – iš n e k i r č i u o t o (proklitinio!) segmento, plg. n e k i r č i u o t ā („enklitinį“) segmentą – pvz. verb. fleksiją (2 pl.) pr. **-tē*, kuri virto į **-tī* > **-ti* ne tik II bei III, bet ir I kat-mo pr. šnektose (žr. E n d z e l i n s SV 105, žr. dar s.v. *kīrki*).

Prtc. pr. **nē* „nē“ bei lie. *nē* „t.p.“, la. *nē*, sl. **nē-* [> s. sl. *nē-kšto* „kažkas“ (plg. lie. žem. *nē-kas* „niekas“) ir kt.] suponuoja prtc. balt.-sl. **nē* (F r a e n k e l 488 t. ir liter.) < ide. **nē* (P o k o r n y I 756 t.) greta ide. **ne* > balt.-sl. **ne* (žr. s.v. *neggi*).

Spėjimu, kad pr. (I, II, III) *ni-* ir la. dial. *ni-* atsiradę (dėl proklizės) iš **nei* (E n d z e l i n s SV 214, F r a e n k e l 499) arba esą pastarojo apofoniniai variantai (E n d z e l i n s LVG 549, plg. F r a e n k e l l.c.), sunku patikėti: tas la. dial. *ni-* yra veikiausiai iš la. **nie-* (< **nei*), o pr. **ni-* negali būti iš **nie-* (< **nei*).

niains „kein – nē vienas“ III 109₃ [67₃₃] (= *newienas* „nē vienas“ VE 48₁₋₂) pron. nom. sg. masc.; nom. sg. fem. *niainā* „kein – nē

viena“ III 61₂₀ [41₂₁] (= *ne* VE 25₁₂), III 89_{18–19} [57₁₀] (žr. PKP II 179, išn. 449), *ni aina* „t.p.“ III 95₂₄ [61₉]; gen. sg. (neutr.) *neainessa* „keines – nè vieno“ III 55₅ [37₂₄] (= *newienū* „nè vienu“ VE 21_{22–23}); acc. sg. *niainan* „keine – nè viena“ III 71₁ [47₂] (= *newiena* „nè vieno“ VE 29₁₃), III 71₃ [47₃] (= *newiena* „nè vieno“ VE 29₁₄), *ni ainan* „keinen – nè viena“ III 31₁₃ [25₁₆] (= *newienos* „nè vienōs“ VE 11₅), „keine – nè viena“ III 79₂₀ [51₂₃] (= *newienos* „nè vienōs“ VE 34₄), III 81₂₀ [53₆] (= *newienos* „nè vienōs“ VE 35₃). P a s t a b a: minėtos lyties pr. (III 55₅) *neainessa* segmentas *ne-* yra matyt pr. **ni-*.

Turime pron. (nom. sg. masc.) pr. **ni-aina- (*ni-ainā-)* „nè vienas (nè viena)“ = pr. **ni-* „nè“ (žr. *ni*) + **aina- (*ainā-)* „vienas (viena)“ (žr. *ains*).

niaintonts (sk. *niainonts*) „niemandt (niemand) – nè vienas (nè vienintelis)“ III 103₁₇ [65₁₀] (= *newienas* „nè vienas“ VE 49_{21–22}) pron. nom. sg. masc.; acc. sg. masc. *niainonton* „niemandt (niemand) – nè viena“ III 55₁₆ [37₃₄] (= *newiena* „nè vieno“ VE 22₁₁).

Turime pron. pr. (III) **ni-ainunta-* „nè vienas (ne kas nors)“ = pr. **ni-* „nè“ (žr. *ni*) + **ainunta-* „vienas (vienintelis), kas nors“ (žr. *ainonts*).

ny anterpinsquan „vnnützlich (unnützlich) – nenaudingai“ I 57 [5₅] adv. = pr. **ni-anterpinskʷan* < **ni-anterpinskan* „t.p.“ [čia dėl **-kʷ* (knaklautinio) ← **-k-* žr. E n d z e l ī n s SV 63] yra iš prtc. pr. **ni-* „ne“ (žr. *ni*) + adv. (prepozicinis) pr. **anterpinskan* „naudingai“ (dėl šio adv. plg. pvz. *empolijgu*, žr.) = praep. pr. **an* (žr. s.v. *en*) + subst. (acc. sg. fem.) pr. **terpiniskan* „naudingumą“ (plg. pvz. *enwangiskan*, žr.) ← subst. (nom. sg. fem.) pr. **terpinisku* „naudingumas“ [su pr. (I) **-u* iš **-ū* < **-ā*] ← adj. (*ā-kamienis*, nom. sg. fem.) pr. **terpinisku* „naudinga“ [su pr. (I) **-u* iš **-ū* < **-ā*] greta lyties (*o-kamienės*) adj. pr. **terpiniska-* „naudingas“.

Adj. pr. **terpiniska-* „naudingas“ – sufikso **-isk-* vedinys iš adj. pr. **terpina-* „t.p.“ (plg. pvz. s.v. *deineniskas*; žr. ir L e s k i e n Nom. 397 tt., T r a u t m a n n AS 383, E n d z e l ī n s SV 214), o šis – sufikso **-in-* vedinys turbūt iš subst. pr. **terpā* „nauda“ (žr. s.v. *enterpen*, be to, M a ž i u l i s PKP II 69, išn. 8), plg. pvz. lie. subst. *bėdā* „vargas“ → adj. *bėdinās* „vargingas“.

niaubillintis „vnmündigen (unmündigen) – nebylojančio (neiškaltančio)“ III 125₃ [77₁₄] partic. praes. act. gen. sg. masc.; dat. sg. fem. *nianbillintai* (sk. *niaubillintai*) „nebylojančiai (neiškalbančiai)“ III 125₃ 77_{13–14}.

Turime partic. praes. act. pr. **ni-aubillint-* „neiškaltantis“ = prtc. pr. **ni* „ne“ (žr. *ni*) + **aubillint-* „iškalbtantis“ < praef. pr. **au-* „nu-, iš-“ (žr. *au-*) + **billint-* „kalbtantis, bylojantis“ ← verb. pr. **bīl-* < **bīl-* „byloti, kalbėti“ (žr. *billūt*).

ni āūgus „nicht geitzig (nicht geizig) – negodus, negobšus“ III 87₆ [55₁₄] (= *negodings* „negodus“ VE 37₅), kurį taisau į *ni āūgus* ir, toliau, į *ni āngus* (raidės *u* vietoj *n* parašymą labai lengva pagrįsti) = pr. **ni-āngus* „negodus, gobšus“ iš pr. **ni-* „ne-“ (žr. *ni*) + adj. (nom. sg. masc.) **āngus* „godus, gobšus“ = **aīngus* „t.p.“ (cirkumfleksinė šaknis), kuris, man rodos, yra iš (adj.) pr. **lu-* pantis, plėšiantis, engiantis (ką dėl ko nors) – fleksijos vedinys iš verb. pr. **ēng-* „lupti, plėšti, engti“ (M a ž i u l i s Kalbotyra XIV 104, S c h m a l s t i e g SP 251), žr. toliau. Tą (deverbatyvą) adj. pr. **aīngus* (← verb. pr. **ēng-*) plg. a) dėl darybos – pvz. su lie. adj. *našūs* ← verb. *nėš-ti*, b) dėl metatoninio šaknies cirkumflekso – pvz. su lie. adj. *augūs* (*aūgu* acc. sg.), „augalotas“ ← verb. *āug-ti*.

Tuo, kad pr. (III 87₆) *āūgus* = (jį taisant į) *aūgus* sietinas su verb. balt. **āug-* „augti“ (B e r n e k e r PS 282, T r a u t m a n n AS 306) arba su lo. *av-ārus* „godus“ ir pan. (B e z z e n b e r g e r GGA 1874, p. 1237), sunku patikėti, žr. E n d z e l ī n s SV 146. Taisydas pr. (III 87₆) *āūgus* į **gāūus* = pr. **gāunus* (S m o c z y ņ s k i Stud. I 119) yra aiškiai nepagrįstas.

Verb. pr. **ēng-* „lupti, plėšti, engti“ < verb. balt.-sl. **ēng-/īng-* „t.p.“ (kitokią jam reikšmę suteikia T r a u t m a n n BSW 70) > lie. *ēng-ti* „t.p.“, *īng-ti* „luptis; skursti, vargti“ (LKŽ IV 112 s.v. 1 *īngti* 3, 4, B ū g a I 595), la. *īg-t* „vergehen“ (ME I 834 t.), (subst.) sl. **ęg-a/*ęz-a* „lupimas, plėšimas, engimas“ (iš jo kildinu s. sl. *jeza* „liga, nėgalė“ ir kt., dėl pačios sl. medžiagos žr. ESSJ VI 68). Šito verb. balt.-sl. **ēng-/īng-* tolimesnę istoriją (jis, rodos, turi giminaičių bent jau germ. kalbose, žr. pvz. T r a u t m a n n l.c., plg. S t a n g LS 25), atskleisti yra neleįgva (plg.

ESSJ VI 68 t.): tuo, kad žodžiai lie. *éng-ti* ir kt. (žr. anksčiau) kildintini iš ide. (adj.) **aig-* (**ing-*) „verstimmt, unwirsch, krank“ (P o k o r n y I 13 s.v. 1. *aig-*) arba jie esą onomatopėjinės kilmės (F r a e n k e l 10 s.v. *angūs*), reikia labai abejoti (ypač dėl jų semantinės istorijos).

ni auklipts „vnuerborgen (unverborgen)–nenušlėptas“ III 123₁₄₋₁₅ [77₄] partic. praet. pass. nom. sg. masc. = pr. **ni-auklipts* yra pr. **ni* „ne“ (žr. *ni*) + **auklipts* „nuslėptas“ ← verb. pr. **auklip-* „nuslėpti“ < pr. praef. **au-* „nu-“ (žr. *au-*) + verb. **klip-* „slėpti“.

Verb. pr. **klip-* „slėpti“ yra mėgintas sieti su la. *klēp-is* „glėbys“ (B ū g a II 92, ME II 224, E n d z e l ī n s SV 147, bet žr. F r a e n k e l 265 s.v. *klastà*), toliau (arba tiesiog), – su go. *hlif-an* „vogti“, gr. κλέπ-τω „vagiū“ ir kt. (B e r n e k e r PS 299, T r a u t m a n n AS 306, T r a u t m a n n BSW 137, E n d z e l ī n s l.c.) < verb. ide. **klēp-* „nuslėpti“ (P o k o r n y I 604). Laikantis šios tradicinės hipotezės, reikėtų manyti, kad verb. pr. **klip-* „slėpti“ iš verb. balt. **klep-* atsirado panašiai kaip pvz. verb. lie. *bristi* (*brid-*) „waten“ = la. *brist* (*brid-*) „t.p.“ iš balt. **bred-* „t.p.“ (plg. E n d z e l ī n s l.c.).

Manyčiau, kad verb. pr. **klip-* „slėpti“ gali būti ir kitokios kilmės – iš (verb.) **nulenkti/nukreipti* (į šalį) < verb. balt. **klip-/kleip-* „lenkti (linkti), kreipti (krypti)“, iš kurio turime verb. lie. *klip-ti* „linkti (krypti) į šalį, krypti“ bei *kljip-ti* „t.p.“ (LKŽ VI 105 t.), *kleip-ti* „lenkti (kreipti) į šalį, kreipti“ (LKŽ VI 34), *klaip-yti* „kraiptyti, kreivinti“ (LKŽ V 949) ir pan., la. *klip-t* „verkommen“ (ME II 229). Žr. M a ž i u l i s PKP II 231 (išn. 778).

Tas verb. balt. **klip-/kleip-* „lenkti (linkti), kreipti (krypti)“ – formanto **-p-* išplėstas verb. balt. **klei-/kli-* „t.p.“ (plg. F r a e n k e l 268 s.v. *kleivas*), dėl kurio žr. s.v. *claywio*.

nideiwiskan „bedievystę (Abgötterei)“ III 29₂ [23₁₇] acc. sg. fem. = pr. **nideiviskan*. Turime subst. (nom. sg. fem.) pr. **nideivisku* „bedievystė“ (su **-u* < **-ū* < **-ā*) = „nedieviškumas“ iš adj. (nom. sg. fem.) pr. **nideivisku* „nedieviška“ = pr. prtc. **ni* „ne“ (žr. *ni*) + adj. **deiviskā-/deiviska-* „dieviškas“, kuris – sufikso **-isk-* vedinys iš subst. pr. **deiva-* „dievas“ (žr. *deiwas*); plg. pvz. s.v. *giniskan*.

nidraudieiti, žr. *draudieiti*.

nidruvien „Mißglauben – netikėjimą“ III 55₂₀ [39₃] (= *neintikieghima* VE 22₁₅ acc. sg.) subst. acc. sg. (turbūt fem.) = pr. **nidruven* „netikėjimą“ – lytis, suponuojanti turbūt *ē*-kamienį subst. (nom. sg. fem.) pr. **nidruvi* < pr. **ni* „ne“ (žr. *ni*) + subst. (*ē*-kamienis, nom. sg. fem.) **druvi* „tikėjimas“; plg. *ē*-kamienį pr. (III 61₁₈) *druwi* „t.p.“ (nom. sg. fem.), žr. s.v. *druwis* ir PKP II 142, išn. 236.

nidruvingi „Vngleubigen (Ungläubigen) – netikintys, netikėliai“ III 101₄ [63₁₃] = (taisyтина į) **nidruvingei* (E n d z e l ī n s SV 214 t.) adj. nom. pl. masc.; gen. pl. (masc.) *nidruvingin* „Vnglaubigen (Ungläubigen) – netikinčių, netikėlių“ III 121₅ [75₁₇] (= *newiernuju* „netikėlių“ VE 59₁₄); dėl pastarosios formos (t.y. gen. pl.) plg. PKP II 189, išn. 522.

Turime adj. (*io*-kamienį, nom. sg. masc.) pr. (III) **nidruvingis* „netikintis“ (su **-is* < **-īs*) = pr. **ni-* „ne-“ (žr. *ni*) + **druvingīs* „tikintis“ (žr. *druvingin*).

nidruwintin „vngleubige (ungläubige) – netikintį“ III 119₁₂ [73₃₃] (= *netikintighi* „netikintįjį“ VE 58₁₉) partic. praes. act. acc. sg. masc. = pr. **nidruwintin* = pr. **ni-* „ne-“ (žr. *ni*) + (partic. praes. act.) **druwint-* (žr. *druwūt*).

niebwinūts „vnstrefflich (unsträflich) – neapkaltintas“ III 87₁ [55₁₀] (= *benutarties* VE 37₁) partic. praet. pass. nom. sg. masc.; *niebwinūtei* „vnstrefflich (unsträflich) – neapkaltinta“ III 103₁₄ [65₇] (= *be kaltibes* VE 49₁₇₋₁₈); dėl pastarosios formos (t.y. III 103₁₄) žr. E n d z e l ī n s SV 215, be to, PKP II 200 (išn. 598).

Turime partic. praet. pass. pr. **niebvinūta-* „neapkaltintas“ = pr. **ni-* „ne-“ (žr. *ni*) + **ebvinūta-* „apkaltintas“ – vedinį iš verb. (inf.) pr. (III) **ebvinū-(tvei)* „apkaltinti“ = **eb-* „ap-“ (žr. s.v. *ab-*) + verb. (inf.) pr. (III) **vinū-(tvei)* „kaltinti“ (su **-i-* < **-ī-*), žr. s.v.v. *etwinūt*, *niwinūtiskau*, *niwinūton*.

ni enbāndan „vergeblich – nereikalingai, nenaudingai“ III 27₁₄ [23₁₁] (= *naprosnai* „t.p.“ VE 9₁₂), *nienbānden* „vnnützlich (unnützlich) – nenaudingai, nereikalingai“ II 5₇ [11₅] = pr. **ni* „ne“ (žr. *ni*) + adv. **enbāndan* (t.y. **embāndan*) „naudingai“ < „į naudą“ (prepozic. konstrukcija) = pr. **en* „į“ (žr. *en*) + subst.

(acc. sg. fem.) **bāndan* „nauda“ (plg. s.v. *enterpen*). Iš čia turime subst. (*ā*-kamienį, nom. sg. fem.) pr. (XVI a. vid.) **bandā* „nauda“ (oksitoninė forma) < **bañdā* „t.p.“, kuris giminiuojasi su lie. *bandà* (*bandōs* gen. sg.) „nauda, turtas; galvijai (kaimenė); bernui pasėti javai kaip priedas prie metinės algos; kepalukas“ (žr. LKŽ VIII 638 s.v.v. 1 *bandā* ir 2 *bandā*), la. *bañda* „pelnas, nauda; bernui paskirtas lauko gabalas arba sėkla kaip priedas prie algos“ (iš lie. ar kurš., žr. ME I 261).

Tuos pr.-lie.-la. (dial.) žodžius yra mėginta kildinti iš balt. **bandā* „galvijai“ < *,tai, kas rišama“ ← verb. balt. **bend-* „rišti, siėti“ < ide. **bhendh-* „t.p.“ (B ū g a III 665, P o k o r n y I 127, M a ž i u l i s PKP II 69, išn. 8). Tačiau matyt reikia pritarti E n d z e l y n u i (ME I 262), kuris suponavo, kad balt. **bandā* buvo veikiau ne „galvijai“ (< *,tai, kas rišama“), o „n a u d o j i m a s, nauda“.

Subst. balt. **bandā* „naudojimas, nauda“ (> „galvijai“ ir pan.) yra matyt fleksijos vedinys iš verb. balt. **beñd-* (: **bind-*) „naudoti“ < *,mėginti, bandyti“ (žr. dar *perbānda*) < *,tirti (mėginti) stuksenant (mušant)“ < *,mušti“ (plg. pvz. lie. *ūrti* „mėginti, bandyti“ < *,trinti“).

Verb. balt. **bend-* (: **bind-*) „mušti“ [→ la. (< kurš.) *beñde* „budedis“, *beñdēt* „įvykdyti mirties bausmę, mušti“, žr. J ē g e r s KZ LXXX 128] galėtų būti a) iš verb. ide. **bhen-* „mušti“ (žr. J ē g e r s l.c.) arba b) veikiau iš verb. ide. **bhei-/bhi-* „t.p.“ → balt. **bid-* „t.p.“ (su determinatyvu **-d-*) → **bind-* „t.p.“ (su infiksiniu **-n-*) → **bend-* „t.p.“; plg. verb. ide. **bhei-/bhi-* > balt. **big-* (su determinatyvu **-g-*) → **bing-* (su infiksiniu **-n-*) → **beng-* (žr. s.v. *pobanginnons*) kilmę.

nirties „Zorns (Zornes) – įniršio (pykčio)“ III 115₂₄ [71₃₃] gen. sg. fem. (dėl fem. žr. toliau); acc. sg. (fem.) *nertien* „zorn (Zorn) – įnirši“ III 39₃ [29₁₂] (= *rustibes* „rūstybės“ VE 14₈ gen. sg.), III 93₁₉ [59₁₉] (= *nejnartinket* „nejnartinkite“ VE 40₁₆), III 113₂₂ [71₁₀]. Čia yra *ĩā*-kamienės formos (žr. ir T r a u t m a n n BSW 197): a) forma (baritoninė) acc. sg. (fem.) pr. (III) *nertien* „įnirši“ = pr. **nerťān* „t.p.“ < **ner-tjān* „t.p.“ (su **-jān* < **-jān*) ir b) forma (baritoninė) gen. sg. (fem.) pr. (III) *nirties* „įniršio“ (rai-

dė *-i-* abiem atvejais žymi palatalizuotą priebalsį) = pr. (III) **nerťās* „t.p.“ < **nerťās* (su nekirčiuota **-ās*) < **nerťās* „t.p.“ (su kirčiuota ar nekirčiuota **-ās*) < **nertjās* „t.p.“.

Ar ta forma pr. (III) **nerťās* „įniršio“ (= *nirties* „t.p.“, gen. sg. fem.) < **nerťās* „t.p.“ (baritoninė!) yra iš pirmąsios baritoninės ar oksitoninės formos (gen. sg. fem.), ne tiek jau labai svarbu: ir pirmąsios pr. oksitoninės visų kamienų deklinacijų gen. sg. formos pr. kat-mų šnektose (XVI a. vid.!) buvo jau išvirtusios baritoninėmis (apie tai plačiau bus kalbama kitur), t.y. jų fleksijos buvo nekirčiuotos (resp. jų ilgieji balsiai buvo sutrumpėję), pvz. pr. (III) *ālgas* „algos“ (gen. sg.) = pr. (III) **ālgās* < **-ās* (nekirčiuota fleksija) < pr. **-ās* (kirčiuota).

Man rodos, kad tos *ĩā*-kamienės formos (fem.) pr. (III) **nerťās* (gen. sg.) bei **nerťān* (acc. sg.) suponuoja pr. (III) *ĩjā*-kamienį subst. (fem.), t.y.: a) nom. sg. pr. (III) **nertĩ* „įniršis“ (jeigu baritonas) < **nertĩ* „t.p.“ (su nekirčiuotu **-ĩ*) ir b) kitų linksnių formose – pr. (III) **nerťā-*. Šis subst. pr. **nertĩ*/**nerťā-* < **nertjā-* „įniršis“ galėtų būti iš (subst.) „įniršimas“ (nomen actionis) – fleksijos *-ĩ/-jā-* vedinys iš verb. pr. < balt. **nert-* „niršti (heftig zürnen)“; plg. pvz. lie. verb. *bég-* „bėgti“ → subst. (*ē*-kamienis nomen actionis) *bėgė* „bėgimas“ (čia dėl kamiengalio lie. *-ė-* giminytės su kamiengaliu pr. **-ĩ/-jā-* žr. s.v. *kexti*). Tačiau subst. pr. **nertĩ*/**nertjā-* „įniršis“ < „įnirtimas“ veikiau yra perdirbinys iš subst. (*i*-kamienio, fem.) vak. balt. **nertis* „t.p.“ [plg. pvz. subst. balt. **žansis* „žąsis“ → pr. (E) **zansĩ* „t.p.“ (*ĩjā*-kamienis, nom. sg. fem.), žr. *sansy*], laikytino fleksijos vediniu iš verb. balt. **nert-* „niršti“ [plg. pvz. lie. verb. *snūd-* „snūsti“ → subst. (*i*-kamienis, fem.) *snūdis* „snūdimas, noras miegoti“, žr. S k a r d ž i u s ŽD 53]. Žr. dar *ernertimai*.

Verb. balt. *nert-* „niršti“ yra matyt iš verb. balt. **ner(t)-*/**nir(t)-* „rodyti (demonstruoti) savo jėgą (energiją); būti pajėgiam (energiam)“, iš kurio išriedėjo: a) verb. (balt. **nert-/nirt-* →) lie. *nért-ėti* „labai pykti“ (LKŽ VIII 681 t.), *neřt-* (*neřčia neřtė neřsti*) „niršti“ (LKŽ VIII 679 s.v. 2 *nersti*), subst. *nařtas* „pyktis, įniršis“ (LKŽ VIII 562), verb. *niřt-* (*niřsta niřto niřsti*) „smarkiai pykti, niršti“ (LKŽ VIII 810) ir pan., b) verb. (balt. **ner-/nir-* →) lie.

neř-šti „patylomis pykti, niršti“ (LKŽ VIII 681 s.v. 3 *neřšti*), *niř-šti* „smarkiai pykti, nirsti“ (LKŽ VIII 811 t.) ir pan.; žr. dar F r a e n k e l 504–505 (s.v. *niřsti*). Iš verb. balt. **ner-/nir-* „rodyti savo jėgą“ bus išriedėjęs dar subst. lie. *nóras/*nora* (plg. adv. *nóromis*) „geidimas“ < **smarkus geidimas* < **jėgos (prievartos) rodymas*“, dėl reikšmės plg. verb. pr. **laipītvei* „geisti“ < „kabinatis prie ko“ (žr. *laipinna*), plg. pvz. lie. (verb. *tver-* „tverti“ →) subst. *tvorà* „Zaun“. Plg. F r a e n k e l l.c. Iš to subst. (lie.) *nóras/*nora* kildinu verb. *nor-ėti* „geisti“ (plg. pvz. lie. subst. *áidas* „Widerhall“ → verb. *aid-ėti* „widerhallen“, S k a r d ž i u s ŽD 521).

Verb. balt. **ner(t)-/*nir(t)-* „rodyti savo jėgą; būti pajėgiam“ < verb. ide. (dial.) **ner(t)-/*nř(t)-* „būti pajėgiam, turėti vyriškos jėgos“ yra matyt vedinys iš subst. ide. **ner-/nř-* „vyriška jėga“ (> s. ind. *nar-* „vyras“ ir kt., žr. P o k o r n y 1765), plg. G a m k r e l i d z e-I v a n o v II 802.

nieteistis „Vngenad (Ugnade) – nemalonės“ III 115₂₄ [71₃₃] gen. sg. fem. – klaida (su disimiliaciškai išleistu šakniniu **n-*), taisyтина veikiausiai ne į **nietnīstis* (sic T r a u t m a n n AS 384, M a ž i u l i s PKP II 221, išn. 731), o į **nietneīstis* (B e r n e k e r PS 77¹, E n d z e l i n s SV 215) = pr. (III) **nietneīstis* < pr. **nietnīstis* (gen. sg. fem.).

Šis subst. (*i*-kamienis) pr. **nietnīsti-* „nemalonė“ yra pr. **ni-* „ne“ (žr. *ni*) + subst. (*i*-kamienis) **etnīsti-* „malonė“, dėl kurio žr. *etnīstis*.

nigidings „schampar (schamlos) – negėdingas“ III 69₃ [45₁₇] (= *nessigiedejau* „nesigėdijau“ VE 28₁₄₋₁₅) adj. nom. sg. masc. = pr. **nigīdings* = pr. **ni-* „ne“ (žr. *ni*) + adj. **gīdings* „gėdingas“ – sufikso **-ing-* vedinys [plg. lie. *gėdingas* (*gėdingas*) „t.p.“ LKŽ III 196 t.] iš subst. (nom. sg. fem.) pr. **gīda* „gėda“ < **gīdā* „t.p.“ < **gēdā* „t.p.“ (žr. *gīdan*).

ni isarwi „vntrewlich (untreulich) – neištikimai“ III 67₂₂ [45₁₂] (= *newiernai* „t.p.“ VE 28₉) adv. = pr. **ni-izarvi* yra pr. **ni-* „ne“ (žr. *ni*) + adv. **izarvi* (žr. *isarwi*).

ni isarwis, žr. *isarwis*.

nikai „denn (als) – nekaip (negu, nei)“ III 49₉ [35₇] (= *nekaip* VE

19₉) cnj. = pr. **nikai* yra iš pr. **ni-* „ne“ (žr. *ni*) + **kai* „kaip“ (žr. *kai*).

nikanxts, žr. *kanxta*.

nykoite, žr. II *quoi*.

ny koyto, žr. II *quoi*.

niquāitings „vnwillig (unwillig) – nenoringas“ III 113₁₋₂ [69₃₀] frazėje *postai ... niquāitings* „ward ... vnwillig“ (III 113₁₋₂ = *apsischoka* „užsirūstino“ VE 60₈₋₉ praet. 3 sg.). Čia turime adj. pr. **nikvāitings* „nenoringas“ iš pr. **ni-* „ne“ (žr. *ni*) + adj. **kvāitings* „noringas“, kuris – sufikso **-ing-* vedinys iš subst. **kvāiti-* „noras“ (žr. *quāits*).

niquei „ja nicht – niekur“ III 65₁₁ [43₂₀] adv. = pr. **nikvei* iš pr. **ni-* „ne“ (žr. *ni*) + adv. **kvei* „kur“ (žr. *quei*).

niqueigi „nimmermehr – niekur, niekad“ III 107₁₇ [67₂₃] adv. = pr. **nikveigi* = pr. **nikvei* (žr. *niquei*) + **-gi* (žr. *-gi*).

nipogattawints „vngeschickt (ungeschickt) – neparuoštas“ III 77₁₇₋₁₈ [51₃] (= *ney prissitaisēs* „prisiruošęs“ VE 33₃) partic. praet. pass. nom. sg. mase. = pr. **nipagatawints* iš verb. **nipagatavin-(tvei)* „neparuošti“ = pr. **ni-* „ne“ (žr. *ni*) + verb. **pagatavin-(tvei)* „paruošti“ (žr. *pogatawint*).

nipoklusmings „vngehorsam (ungehorsam) – nepaklusnus“ III 67₅ [43₃₃] (= *nepaklusnas* VE 27₁₅) adj. nom. sg. masc. = pr. **nipaklusmings* iš pr. **ni-* „ne“ (žr. *ni*) + adj. **paklusmings* „paklusnus“ (žr. dar *poklusmingi*), kuris – sufikso **-ing-* vedinys iš adj. pr. **paklusma-* „paklusnus“ (žr. *poklusman*); dėl darybos plg. pvz. adj. (taip pat deadjektyvinį!) *labblings* (žr.).

nipokūntuns „verwarloset (verwahrlost) – nepasaugojęs“ III 67₈ [45₂] (= *pagadinai* VE 27₁₇ praet. 2 sg.) partic. praet. act. nom. sg. masc. = pr. **nipakūntuns* iš verb. pr. **nipakūnt-* „nepasaugoti“ = pr. **ni-* „ne“ (žr. *ni*) + verb. **pakūnt-* „pasaugoti“ (žr. *pokūnst*).

nirigewings „nicht haderhaftig (nicht haderhaftig) – nevaidingas“ III 87₅₋₆ [55₁₄] (= *nebarniniks* „nebarnininkas“ VE 37₅) adj. nom. sg. masc. = pr. **nirīgewings*, kuris (hapax legomenon) yra „bezdrošas etimologijas“ (E n d z e l i n s SV 238 t. ir liter.).

Manychiau, kad adj. pr. (III 87₅₋₆) **nirīgewinga-* „nevaidingas“ at-

sirado okazionaliai iš pr. (III) **nirkevinga-* „t.p.“: jo priebalsis **-k-* suskardėjo (okazionali asimiliacija) dėl **-g-* (skiemenyje **-ga-*) ir dėl kitų šio pr. adjektyvo priebalsių (jie – ne duslieji, o sonantiniai!). Adj. pr. **nirkevinga-* „nevaidingas“ yra pr. **ni-* „ne-“ (žr. *ni*) + adj. **rikevinga-* „vaidingas“ < **rėksmingas*“, o šis gali būti sufikso **-eving-* (= **-ev-* + **-ing-*, plg. pvz. s.v. *enim-mewingi*) vedinys iš verb. pr. **rīk-* „rėkti, vaidytis“ (jo **-ī-* turbūt iš **-ē-*, o ne iš **-ī-*) < **rēk-* „t.p.“ < verb. balt. **rēk-* (: **rek-*) „rėkti, šaukti“ (> lie. *rēk-ti* „schreien, schelten“ = *rēk-t* „brullen, laut schreien“) < balt.-sl. **rek-/rēk-* „šaukti, kalbėti“ (s. sl. *rek-ō* „sakau, kalbu“ ir kt.). Šis yra matyt iš verb. ide. dial. **urēk-* „t.p.“ – determinatyvo **-ek-* (: **-k-*) išplėstas verb. ide. **uer-/ur-* „t.p.“ (P o k o r n y I 1162 t.), dėl kurio žr. s.v. *wīrds*.

niseilewingis „vnfleyssig (unfleißig) – nejautrus“ III 67₅ [43₃₃₋₃₄] (= *nepriweisdjs* VE 27₁₆) subst. mob. nom. sg. masc. = pr. **niseilevingis* (su **-is* < **-īs*) = pr. **ni-* „ne-“ (žr. *ni*) + subst. mob. **seilevingis* „jautrus“ – fleksijos vedinys iš adj. pr. **seilevinga-* „jautrus“, o šis – sufikso **-eving-* (< **-ev-* + **-ing-*, plg. pvz. s.v. *glandewingi*) vedinys iš subst. pr. **seilē* „jautrumas, stropumas“ (žr. *seilin*).

niskijstints „verunreiniget (verunreinigt) – ne(ap)švarintas“ III 115₃ [71₁₇] partic. praet. pass. nom. sg. masc. = pr. **niskāstints* = pr. **ni-* „ne-“ (žr. *ni*) + partic. (praet. pass. nom. sg. masc.) **skāstints* „(ap)švarintas“ iš verb. pr. **skāstin-(tvei)* „švarinti“ (žr. dar *skijstinnons*; plg. *swintint*, žr.) ← adj. pr. **skāsta-* „švarus“ (dėl jo žr. *skijstan*).

niswintina „entheyliget (entheiligt) – nešventina“ III 49₁₀ [35₈] (= *neschwentu dara* VE 19₁₁) praes. 3 sg. = pr. **niswintina* = pr. **ni-* „ne-“ (žr. *ni*) + verb. (praes. 3 sg.) **swintina* „šventina“ (žr. *swintint*).

niteisingiskan „vnehrliche (unehrliche) – negarbinga“ III 87₄ [55₁₃] (= *nepatogios* „nepatogiōs“ VE 37₄) adj. (*ā*-kamienis) acc. sg. fem. = pr. **niteisingiska-* „negarbingas“ = **ni-* „ne-“ (žr. *ni*) + **teisīngiska-* „garbingas“ – sufikso **-isk-* vedinys iš adj. **teisīnga-* „garbingas“, o šis – sufikso vedinys iš subst. **teisi* (< **-ī* < **-ē*) „garbė“ (žr. *teisi*).

niteisiwingins „vnzüchtigen (unzüchtigen) – negarbingus“ III 69₁₃₋₁₄ [45₂₄₋₂₅] (= *newieszlibais* VE 28₂₃ instr. pl.) adj. acc. pl. masc. = pr. **niteisiwingins* suponuoją adj. pr. **niteisiwinga-* „negarbingas“ = **ni-* „ne-“ (žr. *ni*) + adj. **teisīwinga-* „garbingas“ – sufikso **-īving-* (< **-īv-* + **-ing-*) vedinį iš subst. pr. **teisi* „garbė“ (žr. *teisi*).

nitickran „vnrecht (unrecht) – neteisingai“ III 81₁₅ [53₂] (= *neteisey* VE 34₂₁ adv.) adv. = pr. **ni-* „ne-“ (žr. *ni*) + adv. **tikran* „teisinaigai“ < adj. (nom.-acc. sg. neutr.) pr. **tikran* „teisingas“ (plg. pvz. s.v. *gelatynan*), žr. *tickars*.

niwertings „vnwirdig (unwürdig) – nevertingas“ III 77₁₇ [51₃] (= *newertas* VE 33₃ nom. sg.) adj. nom. sg. mase. = **ni-* „ne-“ (žr. *ni*) + adj. **vertings* (žr. *wertings*).

niwinūtiskau (sk. *niwinūtiskan*) „Vnschuld (Unschuld) – nekaltumą“ III 43₂₂ [31₃₀] (= *nekaltibeje* „nekaltybės“ VE 16₂₁₋₂₂) subst. acc. sg. fem. = pr. **nivinūtiskan* suponuoją subst. (*ā*-kamienį, nom. sg. fem.) pr. (III) **nivinūtisku* „nekaltumas“ = pr. **ni-* „ne-“ (žr. *ni*) + subst. **vinūtisku* „kaltumas“, kuris – iš adj. (*ā*-kamienio, nom. sg. fem.) **vinūtisku* „kalta“ (su **-u* < **-ū* < **-ā*) greta adj. (*o*-kamienio) pr. **vinūtiska-* „kaltas“ (plg. pvz. *labbisku*, žr.). Pastarasis – sufikso **-isk-* vedinys iš partic. (praet. pass.) pr. (III) **vinūta-* „kaltintas, kaltas“ iš verb. (inf.) pr. (III) **vinū-(tvei)* „kaltinti“ (su **-i-* < **-ī-*), dėl jo žr. s.v.v. *etwinūt*, *niebwinūts*, *niwinūton*.

niwinūton „vnschuldigen (unschuldigen) – nekaltinta, nekaltą“ III 43₁₈ [31₂₇] (= *nekaltu* VE 16₁₉ instr. sg.) partic. praet. pass. acc. sg. masc. = pr. **nivinūtan* (dėl **-an* parašymo *-on* žr. M a ž i u l i s PKP II 252 t.) = pr. **ni-* „ne-“ (žr. *ni*) + partic. (praet. pass.) **vinūta-* „kaltintas“ iš verb. (inf.) pr. (III) **vinū-(tvei)* „kaltinti“ (su **-i-* < **-ī-*), žr. s.v.v. *etwinūt*, *niebwinūts*, *niwinūtiskau*.

no „auf – ant“ praep. (verstas iš vok. *auf*, gen ir kt.), su acc. sudarantis ill. arba iness. ir kt. konstrukcijas:

1) „auf“ (t.y. versta iš vok. *auf*): a) ill. – *no Deiwan* „auff Gott“ III 97₁₁ [61₂₁] (= *ant Diewa* VE 42₉), *nostan smunentinan* „auff den Menschen“ III 101₁₂ [63₂₁], *noschan bausennien* „auff disen Stand“ III 103₂₈ [65₁₈] (= *ant tō Sthana* VE 50₉), *nodins* „auff sie“ III 113₇ [69₃₄] (= *ant anu* VE 60₁₄), *nowans* „auff euch“ III

133₁₈ [81₂₁]; b) iness. [ir (IX) „im“ (III 29₁₉), žr. toliau] – *no tautan* „auff dem Lande“ III 17₁₄ [19₁₄] (plg. *en... tautan* „im Land...“ III 17₂₁, žr. *en*), *nosemmien* „auff Erden“ III 45₁₆ [33₁₀] (= *ant szemes* VE 17₁₈), III 95₃ [59₂₈] (= *ant szemes* VE 41₃), III 107₂ [67₁₂] (= *ant szemes* VE 51₁₆), III 123₂₁ [77₈], *nosemien* „t.p.“ III 51₆ [35₂₃] (= *szeme* „žemėje“ VE 20₅), „im land (im Land)“ III 29₁₉ [25₃], *nostan laukan* „auff dem Felde“ III 105₁₃ [65₃₁], *nostan* „darauff“ III 105₁₁ [65₂₉]; c) „ģermānismu veidā“ (E n - d z e l ī n s SV 215) – *nostan* „darauff“ III 71₇ [47₇] (= *ant to* VE 29₁₇), III 71₁₆ [47₁₅] (*ant to* VE 29₂₄), III 79₇ [51₁₄] (= *po tam* VE 33₁₂), III 81₇ [51₃₂] (= *po tam* VE 34₁₄), III 109₄ [67₃₄] (= *po tam* VE 52₁), III 129 [79₁₄], „hierauff“ III 117₁ [73₁], *nostansubban* „t.p.“ III 125₁ [77₁₂] (dėl atvejų *nostan kai* žr. s.v. *kai*), *nokan* „worauff“ III 125₈ [77₁₇], *nostan vcka isarwiskai* „auff das trewlichst“ III 133₆ [81₁₃], *no vckalānwingiskai* „auff das einfeltigst“ III 39₁₃ [29₂₁] (= *prascziausey* VE 14₁₆), *giēdi notien* „warten auff dich“ III 83₈ [53₁₄] (= *ing tawe nussituk* VE 35₁₀), *imais stan etwerp-sennien nostan... grikausnan* „nim die vergebung auff die... Beicht“ III 71₄ [47₄] (= *imk atleidima ghrieku ... ghriekawime* VE 29₁₅); 2) „gen“ – *vnsaigūbons no Dagon* „auffgefahren gen Himel“ III 43₄ [31₁₆] (= *uschszenge ant Dangaus* VE 16₆); 3) „über“ – *nostans* „vber die“ III 37₁₃ [29₄], *islūns ast no mans* „ausgegossen hat vber vns“ III 63₆ [41₂₈] (= *ant musu ischpile* VE 25₁₉), *nostan* „vber den“ III 89₂₇ [57₁₆] (= *ant tū* VE 38₂₂), *nostans* „vber die“ III 93₁ [59₄], *noschan bausennien* „vber diesen Stand“ III 103₄ [63₃₆] (= *ant tō Sthana* VE 49₈); 4) „nach“ – *no tennēison weldisnan* „nach seinem Erbe“ III 35₁₂ [27₂₁], *no enteikūsnan* „nach Ordnung“ III 111₉ [69₁₇], *notwaian* ... *ligan* „nach deinem ... Gericht“ III 119₁₁ [73₃₂] (= *pagalei ta-wa ... suda* VE 58₁₈), *no twaian ... engraudisnan* „nach deiner ... Barmhertzigkeyt“ III 119₁₄ [73₃₄]; 5) „ob“ – *nostan wirdan lāiku* „halte ob dem Wort“ III 87₈ [55₁₆]; 6) „an“ – *no ... kaulan* „an ... Beinen“ III 85₇ [53₂₈] (= *ant staibiu* VE 36₉ gen. pl.). Iš visos tos medžiagos (ji tik iš III kat-mo!) rekonstruotinas praep. (kirčiuotas) pr. (III) **nō* „ant“ [su **ō* = (galbūt) **ō̃* (žr. s.v. *no-*

seilis), šalia kurio buvo ir praef. (kirčiuotas) pr. (III) **nō*- „ant-“ (žr. *noseilis*). Praep./praef. pr. (III) **nō*/**nō*- „ant/ant-“ (žr. dar s.v. *na*) kildintinas iš praep. (praef.) balt. **nō* „auf, an“ (plg. praep. ryt. balt. **nō* „t.p.“ → postpos. **nā*, žr. s.v. *na*) bei *, „von-herab, von-weg“ [> lie. *nuō* „t.p.“ (žr. F r a e n k e l 511 ir liter.) = la. *nūo* „t.p.“ (ME II 755 tt.)], kuris kartu su sl. **nō* „auf, an“ (> rus. *na* „t.p.“ ir kt.) suponuoja praep. balt.-sl. **nō* „auf, an; von-weg; ir pan.“; manyti, kad lie. *nuō* bei la. *nūo* nesą giminaičiai su sl. *na* (B ū g a II 502), nereikėtų (plg. ir E n d z e l ī n s LVG 662, E n d z e l ī n s SV 96, F r a e n k e l l.c.). Tas praep. balt.-sl. **nō* yra iš (praep.) ide. *(a)n- (dėl jo žr. P o k o r n y I 39 t. s.v. 4. *an*).

noatis „nessel (Nessel) – dilgėlė“ E 291 nom. sg. fem. = pr. *noātis*, t.y. **nātis*. Jis, man rodos, suponuoja balt. (t.y. ne vien vak. balt., žr. toliau) **nāti*- „dilgėlė“ < *, „verpimo augalas“ < *, „verpimas“ – sufikso **-ti*- vedinį iš verb. balt.-sl. *(s)*nā*- „verpti, (tam tikru būdu) su(si)sukti“ (dėl visa to plg. s.v. *etnūstis*, plg. P e r s s o n Beitr. 813, 815), iš kurio bus atsiradęs ir to paties sufikso vedinys subst. sl. **nāti*- „(tam tikras) susisukimas“ > **natb* „susiukęs dalykas“ > lenk. *nać* „bulvienojai ir pan.“ ir kt. [dėl medžiagos žr. pvz. V a s m e r III 48 t. (s.v. *namúna*), B e z l a j ESS II 215]. Plg. P o k o r n y I 759 [čia I ned- straipsnio, kuriame yra ir pr. *noatis* ir kt., pabaigoje randame pastabą: „s. unter (s)*nē*-“]. Su pr. *nātis* „dilgėlė“, be abejo, giminiuojasi subst. lie. *noterē* (*nōtē-rē*) „dilgėlė (Urtica); notrelė (Lamium)“, *notrē* (*nōtrē*) „t.p.“, *notrà* (*nótra*) ir pan. [B ū g a II 692, LKŽ VIII 874 tt., LKA I 167 t. (ir Žemėl. Nr. 94)], la. *nātre* „dilgėlė“, *nātra* „t.p.“ ir pan. (ME II 702), suponuojantys matyt lie.-la. (balt. dial.) *nāterē* (**nāterā*) „dilgėlė“; plg. T r a u t m a n n AS 385, E n d z e l ī n s SV 216, F r a e n k e l 508.

Tamė subst. lie.-la. **nāterē* (**nāterā*) bandoma ieškoti *r*-kamienio subst. lie.-la. (balt. dial.) **nāter*- (S p e c h t KZ LXII 253, S k a r d ž i u s ŽD 306, F r a e n k e l l.c.; žr. ir s.v. *cosy*), pasi-remiant ir lytimi lie. *noteris* (S k a r d ž i u s l.c.; žr. ir s.v. *cosy*); tik šita lytis nėra paliudyta (žr. B ū g a l.c., LKŽ VIII 874). Suponuojant sufikso **-ti*- d e v e r b a t y v ā balt.-sl. **nāti*- (žr. anks-

čiau), reikėtų manyti, kad ir tas (hipotezinis) *r*-kamienis lie.-la. (balt. dial.) **nāter-* buvo deverbtyvas – sufikso **-ter-* vedinys iš verb. balt.-sl. **(s)nā-* „verpti, sukti“. Tačiau bėda yra ta, kad nėra baltiško sufikso **-ter-* deverbtyvų (subst.). Todėl manyčiau, kad subst. lie.-la. **nāterē* (**nāterā*) „dilgėlė“ yra ne *r*-kamienės kilmės žodis resp. ne deverbtyvas, o tam tikras *e k s p r e s y v a s* (dilgėlė – piktžolė!) – ekspresyviai (pejoratyviai) pavartoto sufikso **-er-* (giminaičio su **-ar-*) vedinys iš subst. balt. **nāti-* „dilgėlė“ (apie jį žr. anksčiau).

nognan „leder (Leder) – oda (išdirbtas kailis)“ E 498 nom. sg. neutr. (dėl jo reikšmės žr. dar PKP II 17, išn. 19) yra matyt pr. **nōgnan* (t.y. **nāgnan*) ← pr. **nōgnan* „t.p.“: šis (nebaritoninis, plg. jo giminaitį la. *nuōgs*, žr. toliau) turi balsį pr. (vak. balt.) **-ō-* → **-ǝ-* (plg. pr. **dō-* „duoti“ → **dǝ-*, žr. s.v. *dāt* ir liter.). Šio (E 498) **nōgnan* segmentą **-gn-* skaityti pr. **-kn-* (*Lidén* IF XVIII 410 tt., *T r a u t m a n n* AS 386) nėra būtina (plg. *E n d z e l i n s* FBR XIV 20, SV 216).

Subst. (nom.-acc. sg. neutr.) pr. (vak. balt.) **nōgnan* „oda (išdirbtas kailis)“ yra, man rodos, iš subst. (neutr.) **nōgenan* „t.p.“ < adj. (neutr.) **nōgenan* „turintis nuogumo“ (plg. lie. *kāilis* „T i e r h a u t“ semantinę kilmę, žr. s.v. *kails* ir liter.) – sufikso **-en-* (plg. lie. *jaut-en-ā* „jaučio kailis“, žr. toliau) vedinys iš subst. (neutr.) pr. **nōgan* „nuogumas“ ← adj. (neutr.) **nōgan* „nuogas“ (dėl šio subst. neutr. ← adj. neutr. plg. pvz. s.v. *giwan*) < adj. balt.-sl. **nōga-* „nuogas“ > lie. *nūogas* = la. *nuōgs* „t.p.“ (nebaritonas!), sl. **nagō* „t.p.“ (> s. sl. *nagō* „t.p.“ ir kt.). Dėl tos subst. pr. **nōg-en-an* „išdirbtas kailis“ darybos plg. pvz. lie. subst. *jaut-en-ā* „jaučio kailis“, kuris yra matyt iš adj. (fem.) **jaut-en-ā* – sufikso **-en-* vedinys iš subst. **jautja-* „jautis“. Žr. dar *M a ž i u l i s* PKP II 295. Reikia priminti, kad pr. (E 498) *nognan* jau yra mėgintas etimologiškai gretinti su lie. *nūogas* ir pan. (žr. *N e s s e l m a n n* Thes. 114, *B e r n e k e r* PS 310, *E n d z e l i n s* FBR XIV 20, SV 216), tačiau tie gretinimai nebuvo grindžiami žodžių *d a r y b o s* aspektu.

Adj. balt.-sl. **nōga-* „nuogas“ kartu su go. *naq-aþs* „t.p.“, air. *nocht* „t.p.“ (< **nog^h-tos*), s. ind. *nag-naḥ* „t.p.“ ir kt. įprasta kil-

dinti iš adj. ide. **nog^h-* „t.p.“ (pvz. *P o k o r n y* 1769), suponuojant, kad to adj. ide. **nog^h-* balsis **-o-* apofoniškai išvirtęs į adj. balt.-sl. **nōga-* („nuogas“) balsį **-ō-* (*B ū g a* II 345, *S t a n g* Vergl. Gr. 123, *K a r a l i ū n a s* BKS 174, 184). Tačiau adj. balt.-sl. **nōga-* „nuogas“ < „išvilktas (išrengtas)“ galėtų būti ir kitokios kilmės – ne iš adj. ide. **nog^h-* „nuogas, išvilktas“, o fleksijos vedinys (su šaknies balsio kokybine apofonija) iš verb. balt.-sl. **nēg-* (: **neg-*) „iš(si)vilkti“ ← verb. ide. **neg^h-* „t.p.“ [> adj. air. *nocht* (< **nog^h-tos*) „nuogas, išvilktas“ ir kt.]; apie visa tai plačiau žr. *M a ž i u l i s* l.c.

noye (Gr), žr. *nage*.

nolingo „czogel (Zügel) – pavadis“ E 453 nom. sg. fem. = pr. **nōlingo^v*, t.y. **nōlingā*.

Seniai yra žinoma, kad šiame pr. (E) žodyje slypi praef. pr. **nō-* (žr. *no*) ir pr. **lingā*, sietinas su pr. (E) **lingā* (žr. *lingo*), – *B e r n e k e r* PS 304, *T r a u t m a n n* AS 386 (ir liter.), *E n d z e l i n s* SV 216. Bet ir dabar nėra aišku, ar pr. **nōlingā* yra denominatyvas (iš subst. pr. **lingā*, žr. *lingo*), ar deverbtyvas. Hipotezei, kad pr. *nolingo* esąs vedinys iš verb. pr. **nōlingōt* „herniederschaukeln“ (*T r a u t m a n n* l.c.), apdairiai prieštaravo *Endzelynas*, nurodydamas, kad pr. *no* (= pr. **nō*) yra ne „hernieder“, o „ant“ (*E n d z e l i n s* l.c.). *P a t s* *E n d z e l i n s* l.c. spėjo, kad pr. *nolingo* galįs būti iš **„kas ant balnakilpių“* (**„kas virs kăpšliem“*) – prefiksinis vedinys iš subst. pr. *lingo* „balnakilpė“; tačiau šia hipoteze irgi negalima tikėti: „pavadžio“ kildinimą iš **„kas ant balnakilpių“* neįmanoma pagrįsti semantine logika. Tai gi pr. (E) *nolingo* *d a r y b a* (jos pamatas) nėra aiški, o todėl nėra aiški ir pati jo etimologija.

Manyčiau, kad pr. **nōlingā* „pavadis“ (ar ir „vadelės“, žr. s.v. *aclocordo*) = „šikšnės diržas (resp. virvė), savo forma primenantis didelę k i l p ą nesurištais jos galais“ yra iš (subst.) pr. **„tam tikras lanko pavidalo nulenktumas“* < **„tam tikras nulenktas išdubimas (iškilimas)“* (plg. pr. **lingā* „kilpa“ semantinę kilmę, žr. *lingo*) – fleksijos vedinys iš prefiksinio verb. pr. **nōling-* (inf. **nōling-tvei*) „išdumbančiai (iškylančiai) nulinkti“ (čia dėl verb. pr. **ling-* žr. s.v. *lingo*), kur praef. pr. **nō-* bus turėjęs reikšmę ne

„ant-“ (greta praep. pr. **nō* „ant“, žr. *no*), o maždaug „(lie.) nu-“; taip manau dėl to, kad praef. pr. **nō*- su *verba is* reikšmės matyt gerokai įvairavo – buvo ne tik „(lie.) ant-“, bet ir „(lie.) nu-“, „už-“, „iš-“ ir pan. (žr. dar s.v. *nomaytis*).

nomaytis „burg (Mastborg) – meitėlis“ E 684 nom. sg. masc. = pr. **nōmait's* < **nōmaitas* „t.p.“ (ar pr. **nōmaitis*). Dėl vok. (E 684) *burg* „meitėlis“ plg. v.v.a. *barc* „t.p.“ (Lex 9). Šis pr. substantivas teisingai yra siejamas su verb. pr. **maitā*- „maitinti“ (žr. *maitātun-sin*) ir, pirmiausia, su subst. lie. *maīt-ėlis* „meitėlis“ (Ryt. Pr., žr. LKŽ VII 760), žinomu greta (lie.) *meīt-ėlis* (*meīt-ėlys*, *meīt-elis*, *mėit-elis*) „t.p.“ (LKŽ VII 1019), – *Nesselmann* Thes. 114 (ir liter.), *Berneker* PS 306, *Trautmann* AS 386 (ir liter.), *Endzelin* ZslPh XVIII 123 t., *Endzelins* SV 218, *Fraenkel* 428. Tačiau visi tie etimologiniai siejimai menkai atsižvelgia į svarbiausią žodžio pr. „meitėlis“ etimologijos klausimą – jo *darybos* klausimą, kuris nėra toks jau paprastas. Subst. (nom. sg. masc.) **nōmaitas* „meitėlis“ galėtų būti iš adj. pr. **nōmaita*- „nusipenintis (nusišeriantis)“, o šis – fleksijos vedinys (su šaknies vokalizmo apofonija) iš prefiksinio verb. pr. **nōmeit*- „nusipenėti (nusišerti)“ [dėl verb. pr. resp. balt. **meit-/mit*- „.... penėti (šerti)“ < *, „valgyti; ėsti“ žr. s.v. *ismaitinton*]. Šį verb. pr. **nōmeit*- dėl jo prefikso pr. **nō*- reikšmės „(lie.) nu-“ plg. su verb. (sl., pvz.:) rus. *на-кормить* „nu-, pripenėti“ [(sl. resp.) rus. *на-* = pr. **nō*-, žr. *no*], la. *uz-baruōt* „t.p.“ (dėl jo plg. *Endzelins* l.c.: „*nomaytis* tad būtų: kas uzbarojams vai uzbarots“); plg. dar s.v. *nolingo*. Tą adj. pr. **nomaita*- „nesipenintis (nusišeriantis)“ dėl darybos plg. pvz. su adj. lie. *nūolaikas* „nuliėkantis (atliekantis, atliekamas)“ (Ds), kuris – fleksijos vedinys (su šaknies vokalizmo apofonija) iš verb. lie. (**nōleik-a* >) *nuliėk-a* „nuliėka (atlieka)“ (praes. 3 sg./pl.), plg. *Skarđius* ŽD 35, 445, 455.

noploz „wölger (Rolle, Mangel) – kočėlas“ E 396 nom. sg. masc. = matyt pr. **nōplōs*, t.y. **nōplās* < **nōplāss* < **nōplāsas* „t.p.“ (plg. pr. **enaisas* > **enais* > **enāis*, žr. *ennoys*), plg. *Mažiulis* PKP II 307 (išn. 202). Ankstyvesnei savo nuomonei (žr. *Mažiulis* l.c.), kad pr. (E) *noploz* raidė -z žymi afrikatą pr. *-ts

[sic (atsargiai) jau *Endzelin* AslPh XVIII 124, *Endzelins* SV 216, *Fraenkel* 630], dabar nebegaliu pritarti: E žodynėlio tiek pr., tiek ir vok. žodžiuose afrikatai žymėti raidė z niekur nevartojama, ir jos (t.y. raidės z) fonetinė vertė yra pr. *s resp. vok. *s (arba vok. *z).

Pr. (E 396) *noploz*, verstas iš vok. (E 396) *wölger*, kuriam *Trautmannas* (AS 386) suteikia reikšmę „Wellholz, Walze, Rolle“ (kitaip – *Nesselmann* Thes. 114), Endzelynui yra „ar neskaidru nožimi (starp vardiems „Deckel“ un „Tonne“) un tāpec arī bez etimologijas“ (*Endzelins* l.c.). Man rodos, kad vok. (E 396) *wölger* taigi ir pr. (E 396) *noploz*, esantis žodžių grupėje „smuklė“ (E 382–403) tarp „kubilų“ (E 393–394) su „dangčiu“ (E 395) ir „statinės“ (E 397), buvo „kočėlas“, t.y. šiuo atveju (E 396) – „į kočėlą panašus daiktas“ [daromamalui kubile maišyti arba statinei (padėtai ant to kočėlo) stum(dy)ti], žr. *Mažiulis* l.c.

Subst. pr. **nōplās* „kočėlas“ yra matyt iš (subst.) pr. „(nu)kočiojimas (spaudžiant nuplokštinimas)“ – sufikso *-sa- vedinys (plg. *ennoys*, žr.) iš prefiksinio verb. pr. **nōplā*- „.... (nu)kočioti (spaudžiant nuplokštinti)“ < *, „nuploti (spaudžiant nuplokštinti, nulyginti)“, kuris yra prefikso pr. **nō*- „nu- ir pan.“ (dėl jo reikšmės žr. s.v.v. *nolingo*, *nomaytis*) vedinys iš verb. pr. **plā*- „ploti (spaudžiant plokštinti, lyginti); kočioti“ = lie. *plō-ti* „t.p.“ (dėl tokios jo reikšmės žr. *Fraenkel* l.c.), la. *plā-t* „pakloti, ploninti, (su)ploti“. Turime verb. balt. **plā*- „plokštinti(s)“ < ide. **plā-/pelā*- „t.p.“ (dėl jo žr. *Pokorny* I 805 tt.), žr. dar *plonis*.

northe (Gr), žr. *nurtue*.

noseilewingiskan „geistlichen – dvasiška“ III 123₁₇ [77₅] adj. acc. sg. fem. = pr. **nōseilewingiskan* – sufikso *-isk- vedinys iš adj. pr. (III) **nōseilevinga*- „dvasiškas“, o šis – sufikso *-eving- (< *-ev- + *-ing-, žr. pvz. *niseilewingis*) vedinys iš subst. pr. **nōseilis* „dvasia“ (žr. *noseilis*).

noseilis „Geyst (Geist) – dvasia“ III 79₆ [51₁₃], III 81₆ [51₃₁], *noseilis* „t.p.“ III 45₁₂ [33₇] (= *dwassia* VE 17₁₄ nom. sg.) nom. sg. masc.; gen. sg. (masc.) *noseilis* „Geists (Geistes) – dvasios“ III 109₂ [67₃₂] (= *dwasses* „dvasios“ VE 48₉ gen. sg.), „Geistes (Geistes) – t.p.“ III 129₁₂ [79₁₉] (= *dwasses* „dvasios“ VE 62₉ gen. sg.), *noseilis*

(sk. *noseilis*) „Geysts (Geistes) – t.p.“ III 59₁₇ [41₄] (= *dwasses* „dvasios“ VE 24₁₂ gen. sg.), *noseilie* (sk. *noseilis*) „Geists (Geistes) – t.p.“ III 63₆ [41₂₈] (= *dwasses* „dvasios“ VE 25₁₈ gen. sg.); acc. sg. (masc.) *noseilin* „Geist – dvasią“ III 49₂₁ [35₁₈] (= *dwasse* „dvasią“ VE 19₂₁), „Geyst (Geist) – t.p.“ III 63₃ [41₂₅] (= *dwasio* „dvasioje“ VE 25₁₅), „Geysts (Geist) – t.p.“ III 71₂₀ [47₁₉] (= *dwasses* „dvasios“ VE 30₄ gen. sg.), „Geist – t.p.“ III 127₉ [77₃₄] (= *dwasses* „dvasios“ VE 61₁₄₋₁₅), III 127₁₉ [79₈] (= *dwasse* „dvasią“ VE 61₁₉), *noseilien* „t.p.“ III 41₂₃ [31₁₁] (= *dwasses* „dvasios“ VE 16₁), III 45₃ [33₁], „Geyst (Geist) – t.p.“ III 119₃₁ [75₁₁] (= *dwassio* „dvasioje“ VE 59₉₋₁₀), „Geist – t.p.“ III 121₈ [75₁₉] (= *dwasseie* „dvasioje“ VE 59₁₇), III 123₂₀ [77₇], III 123₂₄ [77₁₀], III 129₁₆ [79₂₂] (= *dwasse* „dvasią“ VE 62₁₅), *nuseilin* „t.p.“ III 117₁₀ [73₈].

Iš visų tų III kat-mo (tik jo!) sg. (nom., acc., gen.) formų rekonstruoju subst. [įo-kamienį (žr. toliau), nom. sg. masc.] pr. (III) **nōseilis* „dvasia“ (< **nōseilīs* „t.p.“ su nekirčiuotu **-ī-*) su kirčiuotu praef. pr. (III) **nō-* „ant-“: III kat-mo (o ne ir I bei II kat-mo) šnektoje egzistavo kirčiuotas praef. pr. (III) **nō-* „t.p.“ greta nekirčiuoto praef. pr. (III) **nā-* „t.p.“ (žr. s.v. *na*). Pr. (III 45₁₂) *nosēilis* (nom. sg.) segmentas *-ēi-* atspindi antrinį (okazionalų) šio pr. žodžio kirtį. Pr. (III 117₁₀) *nuseilin* (hapax!) vietoj *noseilin* parašytas dėl to, kad čia praef. pr. (III) **nō-* „ant-“ (kirčiuotas) buvo okazionaliai nekirčiuotas (plg. Endzelīns SV 216). Tai, kad subst. (nom. sg.) pr. (III) **nōseilis* „dvasia“ laikytinas įo-kamieniu (t.y. ne i-kamieniu) resp. kildintinas iš subst. (įo-kamienio, nom. sg. masc.) pr. (III) **nōseilīs* „t.p.“ (su nekirčiuotu **-ī-*), rodo forma (nom. sg.) pr. *noseilis* (III 79₆, III 81₆) bei *nosēilis* (III 45₁₂): jeigu šis pr. žodis būtų buvęs i-kamienis, tai čia būtų parašyta **noseils* resp. **nosēils* (žr. PKP II 218, išn. 709).

Subst. (įo-kamienis, nom. sg. masc.) pr. **nōseilīs* „dvasia“ yra iš (subst.) pr. **nō-* „tai, kas yra ant, virš vitalinio pajėgumo (jėgōs)“ – praef. pr. **nō-* „ant-“ (žr. *no*) vedinys iš subst. (fem.) pr. **seilē* „vitalinis pajėgumas, jėga“ (žr. *seilin*); plg. pvz. lie. subst. (fem.) *vagà* „Furche“ → prefiksinis subst. (įo-kamienis, nom. sg. masc.) *ant-vagis* „viršuvagis“ = „tai, kas yra ant, virš vago“.

Subst. pr. **nōseilīs* „tai, kas yra ant, virš vitalinio pajėgumo (jėgōs)“ > „dvasia (Geist)“ laikytinas naujadaru, atsiradusiu ne anksčiau kaip XIII a. – tuomet, kai kryžiuočių kunigai prūsams (pagoniams) per vertėjus aiškino, kad (vok.) *Geist* yra žmogaus vitalinės jėgos tvarkantis („ant, virš vitalinių jėgų esantis“), antgamtiskas dalykas (žr. M a ž i u l i s PKP II 220, išn. 723).

noseproly „naseloch (Nasenloch) – nosiaskylė“ E 86 nom. sg. fem. = pr. **nōsiprōlī* (ar **nōsēprōlī*), t.y. **nāsiprālī* (ar **nāsēprālī*) – kompozitas (*i/īā*-kamienis), kurio sande pr. **nāsi-* slypi subst. (*i*-kamienis, nom. sg. fem.) pr. **nāsis* „nosis“ [ar subst. (*ē*-kamienis, nom. sg. fem.) pr. **nāsē* „t.p.“], žr. s.v. *nozy*. Sandas pr. **prālī* suponuoja subst. (gal *i/īā*-kamienį, nom. sg. fem.) pr. **prālī* „skylė“ (ar **prālī* ← **prārī* „t.p.“), kuris yra turbūt deprefiksinis (deprepozicinis) darinys – sufikso pr. **-lī* (santykiavusio su pr. **-lē*, žr. s.v. *kexti*) vedinys iš praef. (praep.) pr. **prā-* (**prā*) „pro- (pro), durch“ (žr. *pro-*, *pra*), plg. Endzelīns ZslPh XVIII 124, Endzelīns SV 216 t. Plg. taip pat deprefiksinį (deprepozicinį) darinį pvz. lie. (subst.) *prīe-kis* (žr. Fraenk el 653 s.v. *priekis*; žr. dar *priki*).

nōson, žr. *as*.

Notangia (1231 m.), *Natania* (1249 m.), *Natangen* (1263 m.), *Notungia/Natangia* (1284 m.), *Nattangia* (1326 m.) – dk. lytis (Gerullis ON 109, Būga III 114) vardo, kuriuo vadinosi prūsų žemė (sritis) į pietus nuo Priegliaus žemupio. Šis vardas XIII–XIV a. bus skambėjęs pr. **Nōtangō* (plg. Būga l.c.), t.y. **Nātangā*; jį Būga (l.c.) teisingai sulietuvino į (lie.) *Nótanga*, nors jo kilmės ir neišaiškino (žr. ir Būga III 115, išn. 1). Notangos prūsai (iš jų garsiausias – Herkus Mantas, žr. *Monte*) vadinosi turbūt pr. **nātangai* [lietuviškai būtų ne *nótangai* (dabar įprastinis pavadinimas), o *nótangiai*] < **nātangjai* (plg. pr. **galindjai*, žr. s.v. *Galindo*).

Žemę (sritį) pr. **Nātangā* kildinu iš pr. gvv. **Nātangā* < pr. up. **Nātangā* su šaknimi **Nāt-* (= lie. up. *Not-à* ir pan.) ir sufiksu **-ang-* [= lie. up. (*Al*)-*angā* ir pan.], žr. PKP I 17 (tam pritarė pvz. Kabelka BF 43). Reikia manyti, kad pr. up. **Nātangā* iš tikrųjų giminiuojasi su lie. upėvardžiais *Notà*, *Nótera* ir kt.,

savo šaknyje slepiančiais matyt verb. ide. **(s)nā-* „tekėti“ (plg. V a n a g a s HŽ 231 t. s.v. *Notà*). Tačiau nei pr. up. **Nātangā*, nei tų lie. upėvardžių d a r y b a (sunkiausia problema!) nebuvo nagrinėta, o dėl to ir jų etimologija pasilieka neatskleista.

Galima suponuoti, kad lie. up. *Notà* (Žaslių apyl.) yra iš (apell.) subst. (fem.) balt. **nātā* „srovė (sraunuma)“ (žr. toliau), iš kurio bus atsiradęs sufikso *-er-* vedinys adj. (fem.) balt. dial. **nāterā* „srovinga“ → subst. (fem.) balt. dial. **nāterā* (plg. homoniminio subst. balt. dial. **nāterā* „dilgėlė“ darybą, žr. s.v. *no-atis*) → up. **Nāterā* > lie. (up.) *Nótera* (Jonavos raj.). Iš to subst. balt. **nātā* „srovė“ – sufikso *-ng-* vedinys adj. (fem.) balt. dial. (**nātā + ngā-*) **nātangā* „srovinga“ → subst. (fem.) balt. dial. **nātangā* → up. **Nātangā* → pr. up. **Nātangā*; plg. pvz. lie. subst. (pl.) *žabāngos*, kuris gali būti iš adj. (fem.) **žabāngā* ← subst. **žabā* (> *žabà*) + *-ng-* (plg. S k a r d ž i u s ŽD 105 t.).

Tas subst. (fem.) balt. **nātā* „srovė“ yra matyt iš (subst.) **,sraunumā* ← adj. (fem.) balt. **nātā-* „srauni“ (dėl didžiai seno modelio adj. fem. → subst. fem. žr. pvz. S k a r d ž i u s ŽD 37), kuris – sufikso *-tā-* (**-ta-*) vedinys iš verb. balt. **(s)nā-* „tekėti“ < ide. **(s)nā-* „t.p.“ (dėl jo P o k o r n y I 971 t.); plg. pvz. gr. verb. *κεί-ται* → adj. (fem.) **koitā* → subst. (fem.) *κοίτη* „guolis“, žr. dar S k a r d ž i u s ŽD 323–324.

noūmans, noūmas žr. *as*.

nousā „vnser (unser) – mūsa (mūsoji)“ III 55₁₉ [39₂] (= *musu* „mūsu“ VE 22₁₄) nom. sg. fem. (pron. poss.); dat sg. masc. *noūsesmu* „vnserm (unserem) – mūsam (mūsajam)“ III 31₁₂ [25₁₅] (= *mu-su* „mūsu“ VE 11₅), *nousesmu* „t.p.“ III 91₁₉ [57₃₂] (= *musu* „mūsu“ VE 39₁₇), *noūsmu* „t.p.“ III 35₁₁ [27₂₀] (= *musu* „mūsu“ VE 12₂₀), III 37₃ [27₃₂] (= *musu* „mūsu“ VE 13₁₀), III 131₁₉ [81₅]; acc. pl. (masc.) *noūsons* „vnserė (unsere) – mūsus (mūsuosius)“ III 31₃ [25₈] (= *musu* „mūsu“ VE 10₁₆), „vnsern (unsern) – t.p.“ III 53₂₁ [37₂₀], „vnser (unser) – t.p.“ III 55₃ [37₂₃] (= *musu* „mūsu“ VE 21₂₁), *nousons* „t.p.“ III 53₂₀ [37₁₉] (= *musu* „mūsu“ VE 21₁₇).

Iš tos medžiagos nesunku atstatyti pron. poss. pr. **nūsa-* „unser“ (resp. **nūsā-* „unsre“), kuris yra inovacija [kaip ir pron. poss. lie. dial. *mūsas* „unser“ (resp. *mūsà* „unsre“)] – vedinys iš formos

pron. (personale) pr. **nūsan/*nūsun* „mūsu“ (gen. pl.) kamieno pr. **nūs-* (žr. E n d z e l i n s SV 91, R o s i n a s BĮ 47 t., 172); plg. panašiūs kilmės pron. poss. pr. **jūsa-* „euer“ (resp. **jūsā-* „eure“), žr. s.v. *tu*.

P a s t a b a. Manoma, kad frazės pr. (XV a. pradž.) *Towe Nūsze* „Tėve mūsu“ (žr. PKP I 30, II 62 ir liter.), verstos iš lo. *Pater noster* „t.p.“ (žr. l.c.), lytis *nūsze* esanti taip pat pron. poss. (masc.) – jo voc. sg. forma [M i k a l a u s k a i t ė APh VII 104 t. (ir liter.), E n d z e l i n s SV 217]. Man rodos, kad ši *nūsze* = pr. **nūse* yra ne gyvosios pr. kalbos faktas, o klaida (okazionali) vietoj lyties pron. (personale, gen. pl.) pr. **nūsan/*nūsun* „mūsu“ [plg. pvz. frazės (I 9₁₂) *Thawe nuson* „Tėve mūsu“ lytį *nuson* „mūsu“ (gen. pl., žr. s.v. *as*): lytis *nūsze* = pr. **nūse* fleksiją **-e* gavo atrakciškai iš prieš esančio *towe* = pr. **tāv-e* (t.y. **tāv-e*) „tėve“ (voc. sg.); čia galėjo prisidėti dar ir tai, kad originalo (lo.) frazės *Pater noster* „Tėve mūsu“ abu žodžiai (voc. sg.!) savo finaliniu segmentu lo. *-ter* visiškai sutampa [plg. net ir vok. *Vater unser* „Tėve mūsu“ abiejų žodžių (voc. sg.) sutapimą segmentu vok. *-er*].

noūson, žr. as.

nowaitiāuns „nachgeredet – apkalbėjęs“ III 69_{15–16} [45₂₆] (= *kal-bejau* „kalbėjau“ VE 28₂₅) partic. praet. act. nom. sg. masc. = pr. **nōvait'ā(v)uns* – lytis, suponuojanti verb. (inf.) pr. **nōvait'ā-(tvei)* „apkalbėti“ (su pagrindiniu kirčiu ant **-ā-* ir antriniu – ant **-ō-*), kuris (plg. jo giminaitį rus. dial. *наѣхалъ* „apkalbėti“, žr. pvz. E n d z e l i n s SV 217) yra pr. **nō-* „ant“ (žr. *no*) + verb. **vait'ā-(tvei)* „kalbėti“ (žr. *waitiāt*).

nowis „rump“ E 151 yra, man rodos, „Leiche – numirėlis, lavonas“ = pr. **nōvis*, t.y. **nāvis* nom. sg. fem. (*i*-kamienis), žr. toliau. Atsižvelgiant į tai, kad Ordino raštams nebūdinga v.v.ž. kalba (Z i e s e m e r PBB XLIV 141 t.), reikia manyti, kad vok. (E 151) *rump* yra ne v.v.ž. *rump* „Leib (kūnas)“ (sic T r a u t m a n n AS 386, E n d z e l i n s SV 217, F r a e n k e l 509), o v.v.a. *rump* „Rumpf (liemuo, stomuo); Leib (kūnas)“ (dėl jo žr. Lex 173 s.v. *rumph*). Pastarojo reikšmę „Leib – kūnas“ ir bus pasigavęs E originalo vertėjas (arba informantas prūsas), žodį vok. (E 151) „kūnas (Leib)“ į pr. (E 151) „miręs kūnas, lavonas (Leiche)“

išversdamas dėl to, kad: a) „gyvam kūnui“ buvo kitas pr. žodis (žr. *kērmens*) ir b) pr. žodis E 151 buvo suprstas kaip tam tikras antonimas greta esantiems E 152 „gyvata (gyvybė, gyvenimas)“ bei E 153 „siela“ (plg. Nesselmann Thes. 115, Trautmann l.c.); žr. dar Mažiulis PKP II 285, išn. 120.

Subst. (i-kamienis, fem.) pr. **nāvis* „lavonas, numirėlis“ < **(nu)mirimas*“ kartu su la. *nāve* „mirtis“ [*ē*-kamienis iš *i*-kamienio < **(nu)mirimas*“], lie. *novis* „kankinimas“ (Būga II 503 t.), s. rus. *навь* „numirėlis“ ir kt. suponuoja subst. (i-kamienį, fem.) balt.-sl. **nāvis* „mirtinas nuvargi(ni)mas“, kuris – fleksijos vedinys iš verb. balt.-sl. **nāu-* (: **nau-*) „mirtinai nuvarg(in)ti“ < ide. **nāu-/nāu-* „t.p.“ > go. *naus* „numirėlis“ ir kt. (plg. Pokorny I 756, Stang LS 39; kitaip Karaliūnas BKS 188). Subst. (i-kamienis, fem.) balt.-sl. **nāvis* „mirtinas nuvargi(ni)mas“ su subst. (i-kamieniu, fem.) vak. balt. **nāutis* „t.p.“ (žr. s.v. *nautei*) darybiškai santykiuoja matyt panašiai kaip pvz. subst. (i-kamienis, fem.) lie. *pjūvis* (ar *pjuvis*) „pjovimas“ [dėl jo (iš Bretkūno raštų) žr. LKŽ X 45 s.v. 2 *pjūvis*] su subst. (i-kamieniu, fem.) lie. *pjūtis* „t.p.“ Greta verb. balt.-sl. **nāu-* (: **nau-*) „mirtinai nuvarg(in)ti“ turbūt vėliau bus atsiradusi (apofoniškai) jo lytis verb. balt.-sl. dial. **nū-* „t.p.“ > ček. *ný-ti* „dahinschmachten“ ir kt. Plg. Trautmann BSW 201, ME II 703 t., Vasmer III 92, Fraenkel l.c., Pokorny l.c.

nozy „naze (Nase) – nosis“ E 85 nom. sg. fem. = pr. **nosī*, t.y. **nāsī* – subst. (*i/jā*-kamienis), kildintinas iš senesnio subst. (i-kamienio, nom. sg. fem.) pr. **nāsīs* „t.p.“ (plg. Schmid Verb. 18–19, plg. s.v. *kexti*), iš kurio galėjo būti atsiradęs ir subst. (*ē*-kamienis, nom. sg. fem.) pr. dial. **nāsē* „t.p.“ (plg. s.v.v. *noseproly*, *ape*, *kexti*).

Pr. **nāsīs* „nosis“, lie. *nosis* „t.p.“, la. *nāss* (ppr. pl.) „das Nasenloch, Nüster; die Nase (öfter von Tieren)“ suponuoja subst. (i-kamienį) balt. **nāsīs* „nosis, nosiaskylė“ iš subst. (K-kamienio) balt.-sl. **nās* (nom. sg.) /**nas-* „nosiaskylė, nosis“ (žr. toliau). Pastarojo lytis balt.-sl. **nas-* „t.p.“ (ne nom. sg.) slypi žodžiuose rus. bažn. sl. *нос-ѡ* „nosis“ ir pan., lie. *nas-(t)raĩ* „Rachen, Schlund, Maul“ (pl.), s. sl. *noz-dri* „Nasen(loch), Nüster“ (pl.) ir pan. (plg.

Fraenkel 508 s.v. *nosis* ir liter., Vasmer III 84 t. s.v. *нос* ir liter.), be to, matyt ir pr. **pa-nas-ē* (žr. *ponasse*).

Dėl subst. (K-kamienio) balt.-sl. **nās*/**nas-* „nosiaskylė, nosis“ < ide. **nās*/**nas-* „t.p.“ žr. Pokorny I 755 (ir liter.).

-nu, žr. *teinu*.

nūmans, žr. *as*.

nūmas, žr. *as*.

nurtue „hemde (Hemd) – marškiniai“ E 479 nom. sg. fem. = pr.

**nurtuvē* (tiksliau – pr. **nurtuē*: su **-u-* = bilabialis **-u-*, plg. s.v. *grauwus*), kurį matyt suponuoja ir lytis (apkraipytos) *norte* „hembde (Hemd) – t.p.“ GrG 24, *northe* „t.p.“ GrA 49, *narthe* „indusium – t.p.“ GrF 49.

Subst. pr. **nurtuvē* „marškiniai“ yra iš (subst.) **vilkimosi* (movimosi) priemonė < **nėrimosi* (movimosi į ką) priemonė – sufikso **-tuvē* vedinys iš verb. pr. **nur-* „vilktis“ < **nertis*, lįsti (į ką), mautis (į ką)“ (plg. jo giminaitį verb. lie. *į-nėrti* „įnerti, įkišti, įmauti; greitai užsivilkti“ LKŽ VIII 686 s.v. 2 *įnėrti*, be to, žr. LKŽ VIII 690 s.v. 2 *užnėrti* 4, LKŽ VIII 685 s.v. 2 *nėrti* 8); plg. subst. lie. *praūstuvė* „prausiamasis indas“ (LKŽ X 586 t.) = „prausimo(si) priemonė“ – sufikso *-tuvē* vedinį iš verb. lie. *praūs-* „prausti“.

Verb. pr. **nur-* „nertis, lįsti, mautis“ (= sl. **nur-* → **nūr-* > rus. *ныр-ять* „nardyti, nerti“ ir kt.) iš kilmės (čia dėl pr. **ur-* plg. pr. **un-* s.v. *guntwei*) suponuoja verb. balt.-sl. **ner-/nir-* „nerti(s); kišti (lįsti), sprauti(s)“ [> lie. *nėr-ti/nir-ti* (dėl reikšmių žr. LKŽ VIII s.v.v. 1 *nėrti*, 2 *nėrti*, 1 *nirti*, 2 *nirti*) ir kt., plg. Trautmann BSW 196 t.], kurį kildinu iš verb. ide. **(s)ner-* [: **(s)nṛ-*] „kišti (lįsti), sprauti(s)“ > s. ind. *nṛ-tyati* „šoka (tanzt)“ (< **spraudžiasi*“), s. saks. (adj.) *naru* „siauras“ (< **ikištas, išsprautas*) ir kt., plg. Pokorny I 975 t. s.v. 2. *(s)ner-* (dėl minėto s. ind. *nṛtyati* kitaip spėja Mayrhofer II 177). Žr. dar *Neria*.

nusan, nusun, nuson, žr. *as*.

nuseilin, žr. *noseilis*.

nusen, žr. *as*.

nuskils „schene (Schiene) – (rato) šyna“ E 299 nom. sg. masc. = pr. **nuskils*. Lytis *miskilis* „schene (Schiene) – (plūgo) šyna“ E

246 matyt yra (taisyta i) **nuskilis* nom. sg. masc. = pr. **nuskils* [su įterptiniu **-i-* tarp **-l-* ir **-s*, plg. pvz. *deywis* E (žr.). Turime subst. pr. **nuskils* „šyna“ = „tam tikra geležinė juosta“, kuris – turbūt vok. skolinys (plg. s.v.a. *nuskil* „Band“); žr. *Bezzenberger* BB XXIX 248, KZ XLIV 294, *Trautmann* AS 387, plg. *Endzelīns* SV 217.

nuson, žr. *as*.

nusun, žr. *as*.

nūsze, žr. *nousā*.

O

Occopirmus, žr. *ucka-*.

P

pa- „pa-“ (praef.) = **pā-*, žr. s.v. *po*.

padaubis „tal (Tāl) – slėnis“ E 30 (žr. dar PKP II 15, išn. 11) nom. sg. masc. = pr. **padaubīs* „t.p.“ < „padaubys (vieta palei daubą)“ prefikso **pa-* „pa-“ (žr. *pa-*) ir fleksijos vedinys iš subst. (fem.) pr. **daubā* „dauba“ (žr. s.v. *dambo*).

paddis „commot (Kummet) – pavalkai“ E 312 nom. sg. masc. = pr. **padīs* (io-kamienis); dėl vok. (E 312) *commot* „t.p.“ plg. vok. (XV a.) *kommt* „t.p.“ (žr. *Trautmann* AS 387), v.v.a. *kommat* „t.p.“ (Lex 112).

Pr. **padīs* „pavalkai“, be abejo, laikytinas giminaičiu su lie. *pādis* „padėlys (kiaušinis)“ resp. (ppr. pl.) *pādžiai* „stovai (Untergestell) statinei pastatyti“ (LKŽ IX 49), žr. toliau. Panašiai daroma jau seniai, žr. *Nesselmann* Thes. 116 („vielleicht“), *Berner* PS 310 (su klaustuku), *Būga* Aist. stud. 26, *Trautmann* l.c., *Būga* l 313, *Endzelīns* SV 217, *Fraenkel* 92 (s.v. *dēti*). Mėginta tuos pr. ir lie. žodžius toliau sieti su lie. *pādas* „Fußsohle“ (*Trautmann* l.c.). Tokiam siejimui nepriartė *Būga*, kuris tuos (pr. ir lie.) žodžius teisingai sugretino su

lie. *padė-ti* (*Būga* l.c., jam pritarė *Endzelīns* l.c., *Fraenkel* l.c.); bet ir šis sugretinimas nepakankamai nušvietė žodžio pr. **padīs* (bei minėtų lie. *pādis* resp. *pādžiai*) *darybą* ir ypač jo semantinę raidą.

Nagrinėjant pr. **padīs* „pavalkai“ etimologiją, man rodos, reikia pradėti štai nuo ko. Iš to, kad „pavalkai“ yra „kamantai (mediniai) su tam tikra minkšta pakinktų dalimi, *padėta* (esanti) *po kamantais* (apačioj kamantų) tam, kad kamantai netrintų arklio kaklo“ (čia dėl „pavalkai“ plg. DLKŽ 536 s.v. *pavalkai*), reikia daryti išvadą: subst. (io-kamienis) pr. **padīs* „pavalkai“ yra „kamantai su tam tikra minkšta pakinktų dalimi, *padėta* (esanti) *po kamantais*“ < *, tam tikra minkšta pakinktų dalis, *padėta po kamantais*“ < *, tai, kas *padėta po kuo* (apačioj ko)“ – fleksijos vedinys iš verb. (prefiksinio) pr. = **pa-dē* „padėti ką po kuo“ [< praef. pr. **pa-* „pa-“ (žr. *pa-*) + **dē-* „dėti“ (žr. s.v. *senditans*)]; plg. tokios pat darybos minėtą subst. (io-kamienį) lie. *pādis* „padėlys (kiaušinis)“ resp. (ppr. pl.) *pādžiai* „stovai statinei ir pan. pastatyti“ < *, tai, kas *padėta po kuo*“ (plg. *Skardžius* ŽD 100).

Subst. pr. **padīs* „pavalkai“ ← *, tai, kas *padėta po kuo* (apačioj ko)“ (žr. anksčiau) plg. dar su subst. lie. *pavalkas* (ir *pavalkai*) „pavalkai“ [LKŽ IX 664 (s.v. *pavalkas*), 663 (s.v. *pavalkai*)], kuris yra iš „kamantai su tam tikra minkšta pakinktų dalimi, *padėta po kamantais* (apačioj kamantų)“ < *, tai, kas *pavilkta po kuo* (apačioj ko)“ – fleksijos vedinys (su šaknies balsio apofonija) iš verb. (prefiksinio) lie. *pa-velk-/pa-vilk-* „pavilkti ką po kuo“.

paggan „ymb ... willen (um ... willen) – dėlei“ III 31₃ [25₇], III 31₁₂ [25₁₅], III 33₁ [25₂₅], III 33₉ [27₁], III 33₂₀ [27₉], III 35₁₅ [27₂₀], III 37₃ [27₃₁], III 55₄ [45₇], III 89₈ [57₂], III 91₅ [57₂₁], III 91₆ [57₂₁], III 105₁₀ [65₂₈], „von ... wegen – t.p.“ III 111₈ [69₁₅], „... halben – t.p.“ III 115₂₂ [71₃₁], „... halb – t.p.“ III 117₉ [73₈]; *esse stesse Rikijas paggan* „ymb des HErrn willen – nuo to viešpaties dėlei“ III 91₂₄ [59₁] (= *dæl Wieschpaties* VE 39₂₂); *stesse paggan* „darumb (darum) – to dėlei“ III 39₂ [29₁₁] (= *todelei* „todėlei“ VE 14₁₁₋₁₂), III 39₇ [29₂₅], III 101₂₀ [63₂₇], III 101₂₁ [63₂₈], III 107₅ [67₁₄], III

115₃₋₄ [71₁₇], „derhalben – t.p.“ III 91₅ [57₂₁], III 115₁₆ [71₂₇], „so – t.p.“ III 97₆ [61₁₆]. Turime postpos. pr. *paggan* „dėlei“ = pr. **pagan*, kurio kilmė dar nėra išaiškinta, žr. pvz. B e r n e k e r PS 310, T r a u t m a n n AS 388, plg. E n d z e l i n s SV 218. Anot B ū g o s (Aist. stud. 137) hipotezės, pr. **pagan* esąs iš pr. praep. **pa* „po“ + prtc. **-gan*; ši hipotezė nėra tinkamai pagrįsta, tačiau ji verta dėmesio (plg. E n d z e l i n s l.c.), žr. toliau.

Praep. pr. **pāgan* „dėlei“ (kirčiuotas skiemuo – **pā-*) yra, man rodos, vietoj senesnės lyties praep. pr. **pāga* „t.p.“, kuri virto į **pagan* (t.y. gavo sonantinį **-n*) dėl pr. adverbijų įtakos, t.y. dėl santykio o-kamienių adverbijų pvz. pr. *ilg-a* „ilgai“ (tokio tipo adverbijai labai reti!): pr. *labb-an* „gerai“ (tokio tipo adverbijai labai dažni!).

Praep. pr. **pāga* „dėlei“ yra iš (praep.) „dėl gi“ – enklitiko **-ga* „-gi“ (žr. s.v. *anga*) išplėstas praep. pr. **pa* < balt.-sl. **pā*, kuris, be kitų reikšmių (žr. s.v. *po*), turėjo ir reikšmę „dėl“, plg. sl. **pā* > rus. *no* „... dėl“ (*no той причине* „dėl tos priežasties“ ir pan.) ir kt.

pagār „neben – pagrečiui, šalia“ III 27₆ [23₆] (= *prieg* „prie“ VE 9₆) praep. (su acc.) = pr. **pagār*, jau seniai gretinamas su la. adv./praep. *gařām* „išilgai, pagal, šalia“ bei adj. *gařš* „ilgas“ (B e r n e k e r PS 310, T r a u t m a n n AS 387, E n d z e l i n KZ XLIV 58, E n d z e l i n s SV 217 ir liter., S t a n g Vergl. Gr. 7), kurio kilmė yra, deja, neaiški (plg. ME I 608 s.v. *gařš*, F r a e n k e l 137 s.v. *gařgaras*). Neatskleista ir paties praep. pr. **pagār* „pagrečiui, šalia“ d a r y b a (bei semantinė raida).

Praep. pr. **pagār* yra su cirkumfleksiniu **-ār*, vadinasi, su jo sandu **-ā-* iš **-ā-* [plg. pr. (III) *pickāls* su **-ūl-* iš **-ūl-*, žr. *pickāls*], plg. E n d z e l i n KZ XLIV 58. Praep. pr. **pagār* „pagrečiui, šalia“ kildinu iš **pagār* „t.p.“ ir toliau iš pr. adv. = praep. konstr. (prepozicinė konstrukcija) pr. **pagari* „po (pagal) ilgumą“, o ši – iš pr. praep. **pa* „po“ (žr. s.v. *po*) + subst. (neutr.) **garu* „ilgumą, ilgumas“ [t.y. turbūt u-kamienio (žr. toliau)] šaknis **gar-* „t.p.“ + fleksija **-i*. Plg. panašios kilmės lie. dial. adverbijus (praep. konstr.) pvz.: a) *pamaži* „pamažu“, kildintinas iš „po mažumą“ – iš lie. praep. **pa* „po“ (žr. s.v. *po*) + subst. (neutr.)

**maža(n)* „mažuma, mažumas“ [< adj. (neutr.) **maža(n)* „mažas“, plg. s.v. *giwan*] šaknis **maž-* „t.p.“ (t.y. „mažumà, mažumas“) + fleksija *-i*, b) *pagali* „po galą“ (< praep. **pa* „po“ + *gala-* „galas“ šaknis *gal-* „t.p.“ + *-i*), *padieni* „po dieną“ (< praep. **pa* „po“ + *dienà* šaknis *dien-* + *-i*) ir kt. (dėl pačios tokių lie. adv. medžiagos žr. Z i n k e v i č i u s LD 397 t., be to, LKŽ IX s.v.v.). Apie tokių lie. dial. adverbijų (praep. konstr. su fleksija *-i*) didelį (prabaltišką!) senumą žr. M a ž i u l i s BS 133–147. P r e p o z i c i j a pr. **pagār* „pagrečiui, šalia“ < **pagār* „t.p.“ < pr. adv. (praep. konstr.) **pagari* „po ilgumą“ plg. dar su p r e p o z i c i j a lie. *pagāl* „palei, šalia“ < *pagal* „t.p.“ (Ds), kildintina iš minėto lie. adv. (praep. konstr.) *pagali* „po galą“ (žr. anksčiau).

Subst. (u-kamienis, neutr.) pr. **garu* „ilgumą, ilgumas“ < adj. (u-kamienis, neutr.) pr. **garu* „ilgas“ (dėl adj. neutr. → subst. neutr. plg. s.v. *giwan*) suponuoją adj. (u-kamienį) balt. dial. **garu-* „t.p.“, morfologiškai perdirbtą į adj. la. *gařš* „t.p.“ Adj. balt. dial. **garu-* „ilgas“ yra, man rodos, iš (adj.) **ištįšęs*, palaidas < **atsuktas* (atsikusęs) – fleksijos vedinys (su šaknies balsio apofonija) iš verb. balt. **ger-* „a t(s)is u k t i ↔ su(si)sukti“ (dėl jo enantioseminijos plg. s.v. *etwiērt* ir B ū g a I 477) = **sukti(s)* < ide. **ger-* „t.p.“ (žr. s.v. **garbis*).

pagaptis „brotspis (Bratspieß) – pagriebtuvas“ E 362 nom. sg. fem. = pr. **pagaptis* (dėl jo reikšmės žr. toliau); forma acc. sg. (fem.) *-pagaptin* „-zeug – įrankį“ III 93₇ (žr. s.v. *dijlapagaptin*) = pr. **pagaptin* suponuoją pr. (III, nom. sg. fem.) **pagaptis* „įrankis“.

Šis tiksliai nenustatytos reikšmės pr. žodis teisingai siejamas ypač su lie. *gab-anà* „Armvoll“ (E n d z e l i n s SV 217 ir liter., plg. T r a u t m a n n AS 387), tačiau toks siejimas nebuvo nušvies-tas žodžių d a r y b o s aspektu.

Manychiau, kad pr. (E 362) *pagaptis*, verstas iš vok. (E 362) *brotspis* „Bratspieß – iešmas (mėsai kepti)“ (v i r t u v è s į r a n k i ū pavadinimų kontekste!), greta kurio yra vok. (E 363) *spis* „Spieß – i e š m a s (žr. *aysmis*), bus buvęs „į iešmą panašus įrankis kepa-mai mėsai ant ugnies laikyti resp. iš jos pagriebti (išgriebti)“ – „(tam tikras) p a g r i e b t u v a s“ (žr. toliau). Iš pr. **pagaptis* „pagriebtuvas“, tokia reikšmė XIII–XIV a. vartoto matyt ir pr.

semb. šnektose (t.y. ne vien E šnektoje), atsirado pr. (III) **pagaptis* „įrankis“ (žr. *Mažiulis* PKP II 29, išn. 104).

Subst. (i-kamienį) pr. **pagaptis* „pagriebtuvas (pa-, išgriebimo įrankis)“ kildinu iš **pagab-tis* „t.p.“ < **pagriebimas* „laikydamas jį sufikso **-ti-* vediniu iš verb. (prefiksinio) pr. **pagab-* „pagriebti“ [plg. pvz. lie. subst. (i-kamienį) *pakeltis* „pakeltinė (tam tikra pakinktų dalis – pakėlimo įrankis)“ < „pakėlimas“ (LKŽ IX 167) ← verb. *pakel-* „pakelti“] = pr. **pa-* „pa-“ (žr. *pa-*) + verb. **gab-* „griebti, čiupti“ < balt. **gab-* „t.p.“ [iš čia turime taip pat lie. *gab-anà* „Armvoll“ ir kt., žr. *Mažiulis* l.c., plg. *Trautmann* l.c., *Endzelīns* l.c. (ir liter.)] < verb. ide. **ghabh-* „t.p.“ (*Pokorný* I 407 tt., plg. pvz. *Fraenkel* 126 t. s.v. *gabanà*), žr. dar s.v. *gūbans*.

pagauts, žr. *pogaūt*.

pagonbe „heidsenschaft (Heidsenschaft) – pagonybė“ E 795 nom. sg. fem. turbūt yra ne taisytinas į **pagonibe* [sic (atsargiai) *Nesselmann* Thes. 117, *Endzelīns* SV 218, *Endzelīns* BVSF 110, *Fraenkel* 524], o skaitytinas pr. **pagōnbē*, t.y. **pagānbē* < **pagānibē* „t.p.“ (kirčiuotas skiemuo – veikiausiai **gā-*), kurio trumpasis nekirčiuotas **-ī-* dėl sinkopės (gal okazionališ) išnyko (kadangi jis išnyko, tai jis turėjo būti ne *k i r č i u o t a s*!); jeigu čia būtų buvęs ilgasis **-ī-* (nekirčiuotas!), tai jis nebūtų patyręs sinkopės. Tuo, kad pr. (E 795) *pagonbe* esąs „aus **pagonabe*“ (*Trautmann* AS 388), sunku patikėti, plg. ir *Endzelīns* l.c. (jis šią Trautmanno nuomonę ignoruoja), *Levin* SE 97.

Pr. (XIII–XIV a.) **pagānibē* „pagonybė, pagonystė“ – sufikso **-ibē* vedinys iš subst. (matyt iš i-kamienio) pr. **pagāni-* „pagonis“ (žr. s.v. *pogūnans*; plg. *Levin* l.c.); plg. pvz. subst. (i-kamienį) sl. **tatb* „vagis“ (> s. sl. *tatb* „t.p.“ ir kt.) → **tat-ba* „vagystė“ (> s. sl. *tatbba* „t.p.“ ir kt.), žr. *Meillet* Slav. com. §398, *S. Ambrazas* Baltistica 28 tt. (ir liter.). Plg. dar lie. *pagonybė* „pagonystė“ (tik su *-ybė*, o ne su **-ibė*) – sufikso *-yb-* (dėl jo žr. *Būga* I 543 t., *Skaudžius* ŽD 92 tt.) vedinį iš *pagōnis* (i-kamienio, žr. s.v. *pagūnans*).

pagrimis „vorbūge (Brustriemen der Pferde) – piršių (žirgo krūti-

nės) diržas“ E 442 yra tarp žodžių E 441 „balnas“ ir E 443 „(žirgo) pauodegio diržas“, taisytinas į **pagrunis*, o šis – į **pagurnis* [plg. pvz. (E 28) *grabis*, taisytiną į **garbis* (žr.)] = subst. (io-kamienis, nom. sg. masc.) pr. **pagurnis*, plg. *Bezzenberger* BB XXIII 313, *Trautmann* AS 388, *Endzelīns* SV 218. Dėl vok. (E 442) *vorbūge* „piršių diržas“ plg. v.v.a. *vurbuege* „t.p.“ (žr. *Trautmann* l.c. ir liter.).

Šis pr. E 442 žodis jau seniai gretinamas su la. *gūms* „šlaunys ir pan.“ ir lie. *gurnis* „liemuo, talija“ (*Bezzenberger* l.c., *Trautmann* l.c., *Endzelīns* l.c.), tačiau nebuvo atskleista visų tų žodžių *daryba* (net ir pr. E 442 žodžio kamiengalis nebuvo nustatytas) – pagrindinė jų etimologijos problema.

Manau, kad subst. (io-kamienis) pr. **pagurnis* „piršių diržas“ < „tai, kas po piršimis“ yra prefikso pr. **pa-* „pa-“ (žr. *pa-*) vedinys iš subst. (turbūt ā-kamienis nomen collectivum, fem.) pr. **gurnā* „piršys“ [plg. lie. subst. (masc.) *papiršis* „pakinktų, plėškių dirželis, einantis po piršimis“ (LKŽ IX 366) ← subst. (pl. tantum, fem.) *pīršys*] < subst. (nomen abstractum) balt. dial. **gurnā* „(tam tikras) lenktumas“, egzistavusio greta subst. (o-kamienio nomen abstractum, neutr.) balt. dial. **gurna(n)* „(tam tikras) lenktumas“ → subst. (masc.) lie. *guņas* „šlaunys ir pan.“ (LKŽ III 756 t.) = la. *gūms* „t.p.“ (ME I 684). Minėtinos dar lytys (retai paliudytos, žr. LKŽ III 757) subst. (io-kamieniai) lie. dial. *gurnis* „liemuo, talija“ (jā mini jau *Trautmann* l.c., *Endzelīns* l.c.) bei *gurnys* „kulšis ir pan.“, kurios yra subst. lie. *guņas* perdirbiniai (morfologiniai) arba – greičiau – fleksijos vediniai iš adj. balt. **gurna-* [plg. pvz. lie. adj. *senas* „senas“ → subst. (io-kamienis) *senis*, žr. *Skaudžius* ŽD 66], dėl kurio žr. toliau.

Pastaba. Jeigu čia nagrinėjamas subst. (masc.!) pr. **pagurnis* būtų buvęs vedinys (prefikso) iš subst. (neutr.!) pr. **guman* [< balt. dial. **gurna(n)*, žr. anksčiau], tai **pagurnis* būtų buvęs gal ne masc., o neutr. [t.y. būtų buvę parašyta ne (E 442) *pagrimis*, o (E 442) **pagrimian*].

Tos lytys subst. balt. **gurnā* „lenktumas“ (fem.) bei **gurna(n)* „t.p.“ (neutr.) laikytinos deadjektyvais – iš adj. balt. **gurnā* „lenk-

ta“ (fem.) resp. **gurna(n)* „lenktas“ (neutr.); plg. a d j e k t y v i n ė s kilmės lytis (seno tipo!) pvz. lie. subst. (fem.) *gelta* „geltonumas“ (žr. S k a r d ž i u s ŽD 37) bei subst. (masc.) *gelias* „t.p.“ < subst. (neutr.!) **gelta(n)* „t.p.“ (plg. pvz. s.v. *giwan*).

Adj. balt. **gurna-* (**gurnā*) „lenktas“ < adj. ide. (dial.) **gurno-* „t.p.“ (plg. P o k o r n y I 397), žr. s.v. *gurins*.

*pagurnis, žr. *pagrimis*.

-paikā, žr. *popaikā*.

-paickemai, žr. *aupaickemai*.

paikemmai „triegen (wir trügen) – apgauname, paviliojame“ III 29₄ [23₁₉] (= *nepriwilotumbim* „nepriviliotume“ VE 9₁₇₋₁₈) praes. 1 pl.

Šio pr. verb. rekonstrukcija nėra aiški (žr. E n d z e l i n s SV 218), o dėl to neaiški jo konjugacija (jos tipas) bei daryba, vadinasi ir pati jo etimologija (tik tiek žinoma, kad jis sietinas su lie. *peik-ti* ir pan., žr. pvz. T r a u t m a n n AS 388, T r a u t m a n n BSW 203, E n d z e l i n s SV 218, F r a e n k e l 525 ir liter.).

Galima būtų spėti: pr. (III 29₄) *paikemmai* „apgauname, paviliojame“ yra pr. **paikāmai* „t.p.“, suponuojant, kad a) *-paickemai* „t.p.“ (žr. *aupaickemai*) taisyтина į **-paickemmai* „t.p.“ (W i j k Apr. St. 135) = pr. **paikāmai* „t.p.“, b) *-paikā* apgauna, pavilioja“ (žr. *popaikā*) taisyтина į **-paikā* „t.p.“ (B e r n e k e r PS 215 t.) = pr. **paikā* „t.p.“; žr. S c h m i d Verb. 29 t., plg. E n d z e l i n s l.c., S c h m a l s t i e g OP 170.

Tačiau rekonstruojant čia o-kamienį verb. (praes.) pr. (III) **paika-* (jo inf. forma – neaiški), sunku paaiškinti, kodėl jis (verbum t r a n s i t i v u m!) turi šakninį **-ai-* (iš kilmės vargu ar „perfektinį“), o jo giminaitis verb. (taip pat trans.!) lie. *peik-ti* (žr. toliau) – šakninį *-ei-*.

Man rodos, kad patikimiau suponuoti ankstyvesnį (t.y. prieš XV a. egzistavusį) verb. (trans., iterat.) pr. (semb.) **paikā* (praes. 3 sg./pl.) ~ (inf.) **paikī-tvei* „a p g a u d i n ė t i, pavilioti“ [plg. pvz. verb. lie. *smaigo* (praes.) ~ (inf.) *smaigý-ti*], kuriam, vėliau infinityvo segmentu pr. (III) **-ī-tvei* sutapusiam su pr. (III) **-ī-tvei* < **-ē-tvei*, galėjo atsirasti ir forma (praes. 1 pl.) pr. (III) **paikēmai* = *-paickēmai* [žr.; plg. *druwēmai* (žr. *druwīt*); plg. B e z z e n -

b e r g e r KZ XLI 118], o ši, okazionaliai gavusi š a k n i n į kirtį, davė lytį (okazionalią) pr. (III 29₄) **paikēmai* = *paikemmai*; to paties pr. žodžio (prefiksinio) lytis (III 55₂₀) *popaikā* (praes. 3 pl.) gali atspindėti taisyklingą (t.y. ā-kamienę) pr. (III) **paiku* „apgauinėja, pavilioja“ [su fleksija pr. **-ū* < **-ū* < **-ā* = lie. (*smaig*)-o (praes. 3 pl.)], dėl kurios žr. s.v. *popaikā*.

Tas ankstyvesnis verb. (inf., trans., iterat.) pr. **paikī-tvei* „a p g a u d i n ė t i, pavilioti“ – vedinys iš verb. (inf., trans.) pr. **peik-tvei* „a p g a u t i, pavilioti“ (plg. pvz. minėtą verb. lie. *smaigý-ti* ← *smeig-ti*) < verb. balt. **peik-/pik-* „priešišškai daryti/priešiškam būti (priešišškai elgtis)“, iš kurio bus atsiradę verb. (trans.) lie. *peik-ti* „nepalankiai vertinti“, lie. (intrans.) **pik-ti* „pykti“ (dėl jo žr. B ū g a II 440); iš čia – vedinys lie. adj. *paikas* „kvaišas“ (< **-priešišškai besielgiantis*) → verb. *paik-ti* „kvaišam darytis“ [plg. la. dial. *paik-t* „sich verwöhnen“, be to, la. dial. *peik-t* „t.p.“ (praes. *peik-stu*). Žr. dar *pickūls*.

Verb. balt. **peik/*pik-* „priešišškai daryti/priešiškam būti“ < ide. (dial.) **peik-/pik-* „t.p.“ > go. *bi-faihon* „apgauti (übertreiben)“ ir kt., s. ind. (adj.) *pīs-unah* „šmeižikiškas“ ir kt. (P o k o r n y I 795, žr. dar M a y r h o f e r II 290); giminyste s. ind. *pīs-unah* su lie. *peik-ti* ir pan. abejoti vien dėl to, kad čia vietoj „dėsningo“ lie. **-š-* turime lie. *-k-* (žr. S t a n g LS 40), nereikėtų (žr. pvz. s.v. *pecku*).

paycoran „sebangestirne (Siebangestirn) – sietynas“ E 6 nom. sg. neutr., kurio nei daryba, nei pati etimologija nėra išaiškinta (žr. T r a u t m a n n AS 388 ir liter., E n d z e l i n s SV 218).

Tai, ką dėl šio pr. žodžio kilmės esu rašęs PKP II 14 (išn. 5) ir Baltistica XV 43, čia išdėstysiu plačiau.

Pr. (E 6) *paycoran* „sietynas“ taisytinai į *paytoran* = pr. **paitōran* „t.p.“ (ar **paitūran*), t.y. pr. **paitāran* „t.p.“, o šis kildintinas iš subst. (neutr.) **-tai*, kas panašu į spiečių (bičių) ← adj. (neutr.) pr. **paitāran* „panašus į spiečių“ (dėl adj. neutr. → subst. neutr. žr. pvz. s.v. *giwan*), kuris – sufikso **-āra-* vedinys iš subst. (turbūt ā-kamienio) pr. **paitā* „spiečius“. Dėl tokio pr. (vak. balt.) adj. darybos plg. pvz.: kurš. (vak. balt.) subst. **beržā* „beržas“ (žr. s.v. *berse*) → adj. **b e r ž ā r a-* „beržinis“, iš kurio kildintinas kurš.

ež. **Beržāra*– > lie. (žem.) ež. *Béržoras* (Platelių apyl.), plg. *S k a r d ž i u s* ŽD 307.

Subst. pr. **paitā* „spiečius“ < * „spietimas(is)“ – fleksijos vedinys iš verb. vak. balt. (balt. dial.) **peit-/pit-* „spiesti(s)“ [plg. pvz. lie. verb. *nerš-* (*neršti*) „leisti ikrus“ → subst. *naršā* „neršimas“, žr. *S k a r d ž i u s* ŽD 38] < **speit-/spit-* „t.p.“ < balt. **speit-/spit-* „spausti(s) į krūvą; spiesti(s)“ (žr. toliau). Dėl to verb. vak. balt. (balt. dial.) **peit-/pit-* < balt. **speit-/spit-* plg. pvz. verb. balt.-sl. dial. **per-/pir-* (> lie. *pešti* ir kt.) < balt.-sl. **sper-/spir-* (žr. s.v. *spertlan*), žr. *F r a e n k e l* 874.

Iš verb. balt. **speit-/spit-* „spausti(s) į krūvą; spiesti(s)“ atsirado lie. *spiēt-* (*spiēsti*) „leisti spiečių; telkti į būrį“ (LKŽ XIII 392 tt.), *spit-* (*spīsti*) „spiestis“ (LKŽ XIII 451 t.), *speit-* (*speīsti*) „apsupti, prispirti, prispausti“ (LKŽ XIII 370 s.v. 1 *speīsti*), la. *spiēst* „spiesiti“ (ME III 1006 s.v. II *spiēst*) ir kt. (žr. *F r a e n k e l* l.c.).

Verb. balt. **speit-/spit-* „spausti(s) į krūvą; spiesti(s)“ kildintinas iš verb. ide. dial. (balt.) **sp(h)eit-/sp(h)it-* „(tam tikru būdu) spausti(s)“, o šis – determinatyvo *-t- išplėstas verb. ide. **sp(h)ei-/sp(h)i-* „t.p.“ → lo. (**spi-d-* →) *spissus* „tankus, storas“, gr. *σπί-διος* „ištemptas“ (*F r i s k* II 766) ir kt. [kai kuo plg. *P o k o r n y* I 987 t. s.v. 3. *sp(h)ē(i)-*].

packaien „Friede (Frieden) – taika“ III 133₁₉ [8I₂₂] acc. sg. masc. = pr. **pakajan*. Čia bus buvęs subst. (o-kamienis, nom. sg. masc.) pr. (III) **pakajs* „taika“ (su *-s < *-as) – polonizmas (plg. lenk. *pokój* „taika“). Žr. *T r a u t m a n n* AS 388 (ir liter.), *E n d z e l i n s* SV 218.

Greta lyties acc. sg. (masc.) pr. (III) **pakajan* dėl nom. sg. (masc.) pr. (III) **pakajs* (dviskiemenės!) haplologiškai atsirado ir lyties (dviskiemenės!) acc. sg. (masc.) pr. (III) **pakan* (žr. *packan*), dat.-,loc.“ sg. (masc.) pr. (III) **pakai* (vietoj **pakajai*; žr. s.v. *packan*). Tą haplologiją ypač skatino tai, kad jai vykti sąlygos buvo šio pr. žodžio dariniuose (žr. *packawingi*, *packiwingiskan*).

packan „Friede (Frieden) – taika“ III 71₂₂ [47₂₀], *packun* „t.p.“ III 109₂₀ [69₉], *packe* (sk. *packen*) „t.p.“ III 53₁₆ [37₁₆] acc. sg. masc. = pr. (III) **pakan* (žr. s.v. *packaien*); *senpackai* „sicher – su taika“ III 121₇ [75₁₈] (= su *pakaiumi* „su taika“ VE 59₁₅₋₁₆) = pr. (III)

**sen* „su“ (žr. *sen*) + subst. (dat.-,loc.“ sg. masc.; kitaip – *T r a u t m a n n* AS 388) pr. **pakai* „taikai“ [plg. dat.-,loc.“ sg. (masc.) pr. *wirdai* (III 97₁₇), žr. *M a ž i u l i s* BS 136], žr. dar s.v. *packaien*.

paccaris „rime (Riemen) – (pušų) dirželis“ E 502 nom. sg. masc. = pr. **pakar's* < **pakaras* (plg. *pamatis*, žr.) – fleksijos vedinys iš verb. pr. **pakar-* „pakabinti“ (plg. *passalis*, žr.) = pr. praef. **pa-* (žr. *pa-*) + verb. **kar-* „kabinti“ (žr. s.v. *kartano*). Plg. panašios darybos subst. lie. dial. *pākaras* „virvutė botagai prie botkočio pririšti (prikabinti)“ (LKŽ IX 153 s.v. 1 *pākaras*), la. dial. *pakars* „ein Haken zum Aufhängen“ (ME III 41 s.v. *pakara*). Plg. *T r a u t m a n n* AS 388, *E n d z e l i n s* SV 218, *N e p o k u p n y* Baltistica VIII 15 t.

packawingi „friedsam – taikingai“ III 89₈₋₉ [57₃] adv. frazėje *seiti packawingi* „seid friedsam – t.p.“ (= *pakayu tureket* „taiką turėkite“ VE 38₇). Čia vok. (III 88₈) *friedsam* suvoktas kaip adv. ir išverstas į adv. pr. (III) **pakavingi* „taikingai“, kuris (plg. s.v. *akiwįsti*) suponuoja adj. pr. (III) **pakavinga-* „taikingas“, haplologiškai atsiradusį iš pr. **pakajavinga-* „t.p.“, o šis – sufikso *-aving- (< *-av- + *-ing-) vedinys iš subst. pr. **pakaja-* „taika“ (žr. s.v. *packaien*).

packe, žr. *packan*.

packiwingiskan „gerūgich (ruhig) – taikingą, ramų“ III 91₁₆ [57₃₀] (= *pakaghinga* „t.p.“ VE 39₁₄ acc. sg.) adj. acc. sg. neutr. = pr. (III) **pakivingiskan* yra sufikso *-isk- vedinys iš adj. pr. (III) **pakivinga-* „taikingas“, kuris haplologiškai atsirado iš pr. **pakajivinga-* „t.p.“, o šis – sufikso *-iving- (< *-iv- + *-ing-) vedinys iš subst. pr. **pakaja-* „taika“ (žr. s.v. *packaien*).

pakūnst, žr. *pokūnst*.

palayde „Nachlaß eines Verstorbenen – palikimas (paliktas po mirties turtas)“ *N e s s e l m a n n* Thes 117 = subst. (ā-kamienis) pr. **palaidā* „t.p.“ (ar o-kamienis?) < * „paleidimas (palikimas)“ [plg. subst. lie. *palaidā* „paleidimas (palikimas) laisvam pabūti“ LKŽ IX 223 s.v. 1 *palaidā* 1] – vedinys iš verb. pr. **paleid-* „paleisti (palikti)“ [= verb. lie. *palēisti* „... palikti (pasitraukiant)“ LKŽ VII 276 s.v. *palēisti* 17] ← **leid-* „leisti, lassen“ < verb. balt. **leid-* „t.p.“, dėl kurio žr. s.v.v. *ladis*, *-laims*.

palasallis „bore“ E 574 nom. sg. masc., taisytinas į **palasassis* (Nesselmann Thes. 118, Berneker PS 303, Trautmann AS 388, Būga II 299, Endzelīns SV 218) = pr. **palasās* – matyt „upėtakis (Forelle)“ (žr. PKP II 37); vok. (E 574) *bore* „Fischart. Ein dem Lachs ähnlicher oder ihm untergeordneter Fisch“ (Ziesemer I 728, žr. dar Nesselmann l.c., Trautmann l.c.) buvo matyt „upėtakis (Forelle)“. Pr. **palasās* „upėtakis“ < „panaši į lašišą žuvis“ = „netikra lašiša“ yra prefikso **pa-* „pa-“ (žr. *pa-*) bei fleksijos vedinys iš pr. **lasasā* „lašiša“ (žr. s.v. *lalasso*). Plg. pvz. pr. **patāvīs* „patėvis“ = „netikras tėvas“ darybą (žr. s.v. *patowelis*). Plg. dar lie. *pókaršis* „sparis (Abramis ballerus)“ kilmę iš *karšis* „Abramis brama“ (Būga l.c., Urbutis BEE 139).

***palasassis**, žr. *palasallis*.

palasinsnan, žr. *polasinsnan*.

-pallai, žr. *aupallai*.

pallaips „Gebot – paliepimas“ III 27₅ [23₅] (= *prisakimas* VE 9₅), III 27₁₂ [23₁₀] (= *prisakimas* VE 9₁₁), III 29₇ [25₂₁] (= *prisakimas* VE 10₃), III 29₁₃ [25₁] (= *prisakimas* VE 10₁₁), III 31₇ [25₁₁] (= *prisakimas* VE 11₁), III 31₁₆ [25₁₉] (= *prisakimas* VE 11₉), III 33₄ [25₂₈] (= *prisakimas* VE 11₁₅), III 33₁₄ [27₅] (= *prisakimas* VE 12₆), III 35₅ [27₁₆] (= *prisakimas* VE 12₁₆), III 35₁₆ [27₂₅] (= *prisakimas* VE 13₄), III 95₂ [59₂₇] (= *prisakimas* VE 41₁) nom. sg. masc.; acc. sg. (masc.) *pallaipsan* „gebot (Gebot) – paliepimą“ III 59₈ [39₃₂] (= *prisakimu* VE 24₄ instr. sg.), III 103₃ [63₃₆] (= *prisakima* VE 49₈ acc. sg.); nom. pl. (masc.) *pallapsaey* „gebot (Gebote) – paliepimai“ I 5₁ [5₁], II 5₁ [11₁], *pallaipsai* „t.p.“ III 27₁ [23₂] (= *prisakimu* VE 9₁₋₂ gen. pl.), III 97₁₇ [61₂₆] (= *prisakimai* VE 42₁₄); acc. pl. (masc.) *pallaipsans* „gebotten (Geboten) – paliepimus“ III 37₉ [27₃₆] (= *prisakimus* VE 13₁₅), „gebot (Gebote) – t.p.“ III 37₁₇₋₁₈ [29₆₋₇] (= *prisakimus* VE 14₃₋₄), III 39₂ [29₁₁] (= *prisakimus* VE 14₇), III 39₄ [29₁₂] (= *prisakimus* VE 14₈₋₉), III 39₆ [29₁₅] (= *prisakimus* VE 14₁₁), „gebotten (Geboten) – t.p.“ III 39₉ [29₁₇] (= *prisakimu* VE 14₁₃ gen. pl.), III 67₃ [43₃₁₋₃₂] (= *prisakimu* VE 27₁₃ gen. pl.), „gebot (Gebote) – t.p.“ III 69₁₈ [45₂₈] (= *prisakima* VE 29₂ acc. sg.), III 79₂₄ [51₂₆₋₂₇] (= *prisakimu* VE 34₇ gen. pl.).

Turime subst. (o-kamienį) pr. **palaips* „paliepimas“ (nom. sg. masc.), priklausiusį *mobilaus* kirčio paradigmai [ji, man rodos, buvo panaši pvz. į lie. *pāmatas* (*pāmatą, pamatai*)] akcent. paradigma]: greta pr. (nom. sg.) **palaips* / (acc. sg.) **palaipsan* (su kirčiuotu **pa-*) bus buvęs pr. (nom. pl.) **palaipsai* (kirčiuotas segmentas – **-ai*) > pr. dial. (nom. pl.) **palapsai* [su kirčiuotu **-ai* ir su nekirčiuotu **-ai-*, išvirtusiu į pr. dial. **-a-* (žr. s.v. *pallaipsitvei*)] = pr. (I 5₁, II 5₂) *pallapsaey* (nom. pl.), kur parašymas *-aey* atspindi cirkumflekksiškai *pailgintą* (vadinasi, *kirčiuotą*) pr. **-ai*. Pr. **palaips* „paliepimas“ < **palaipss* „t.p.“ < **palaipsas* „t.p.“ (nom. sg. masc.) yra iš pr. (subst.) **panorėjimas, geidimas* – sufikso **-sa-* vedinys iš verb. pr. **palaip-* „panorėti, (intensyviai) geisti“ (su inf. pr. **palaipī-tvei*), o šis – prefikso **pa-* vedinys iš verb. pr. **laip-* „(intensyviai) geisti, trokšti“ (su inf. pr. **laipī-tvei*), žr. s.v. *laipinna*. Plg. Mažulis PKP II 106, išn. 18 (čia subst. pr. **palaipsas* darybos istoriją buvau šiek tiek kitaip suvokęs). Dėl tos subst. pr. **palaipsas* „panorėjimas, geidimas“ darybos plg. pvz. subst. lie. *paĩdosas* (*pardō-sa-s*) „pardavimas, pardavinys“ (LKŽ IX 411) – sufikso *-sa-* vedinį iš verb. (prefiksinio) lie. **pardo-* „parduoti“ ← **do-* „duoti“ (= **dō-* „t.p.“ < **dō-* „t.p.“, žr. Mažulis BS 23 t.).

pallaipsitwei „begeren (begehren) – geidauti“ III 35₆ [27₁₇] (= *no-reki* „norėk“ VE 12₁₇), *pallaipsitwei* „t.p.“ III 35₁₇ [27₂₆] (= *geiski* „geisk“ VE 13₅), *pallapsittwey* „t.p.“ I 7₂ [5₂₁], I 7₅ [5₂₃], *pallapsittwey* „t.p.“ II 7₂ [11₂₀], II 7₅ [11₂₂] inf.; praes. 3 pl. *pallapse* „begeren (begehren) – (jie) geidauja“ III 99₇ [61₃₆] (= *nor* „jie nori“ VE 47₃).

Čia yra verb. (inf.) pr. **palaipsitvei* „geidauti“ ir pr. (**palaipsitvei* >) dial. **palapsitvei* „t.p.“ Pastaruoju atveju turime pr. **-a-* (šakinį) iš (nekirčiuoto) diftongo pr. **-ai-* (plačiau žr. Endzelīns FBR 169). Dėl pr. *palaipsitvei* > pr. dial. **palapsitvei* bus atsiradusi ir lytis pr. (III 99₇) *pallapse* „geidauja“ (praes. 3 pl.) = pr. dial. **palapsē* „t.p.“ (kirčiuotas skiemo – **-sē*) iš pr. **palaipsē* „t.p.“ < **palaipsēja* „t.p.“ Lytis pr. (I 7₂, I 7₅) *pallapsittwey* (su geminatinė raide *-tt-*) atspindi pr. dial. *pālapsitvei* (< **palaipsitvei*), t.y. su okazionaliai kirčiuotu skiemeniu **pā-* [dėl subst.

pr. **pālaips* „panorėjimas, geidimas“ (žr. *pallaips*) [takos] resp. nekirčiuotu **-ĩ-* (iš **-ĩ-!*).

Kaip rodo pr. (III 99₇) *pallapse* = pr. dial. **palapsē* (žr. anksčiau), verb. (inf.) pr. (I, II, III) **palaipsīvei* „geidauti“ yra iš pr. **palaipsīvei* „t.p.“ (žr. ir *Endzelīns* SV 111), o šis – vedinys iš subst. pr. **palaipsas* „norėjimas, geidimas“ (žr. *pallaips*); plg. pvz. lie. subst. *bādas* „Hunger“ → verb. *badėti* „badauti, alkti“.

palletan, žr. *pralieiton*.

Palmnicken, žr. *Palweniken*.

palwe „wüste baumlose Moosfläche – samanotas tyrlaukis“ – vok. (Ryt. Pr.) prūsizmas Thes 118, *Riemann* IV 272 t. (ir liter. su žemėlapiu) = pr. **palvē* „t.p.“ (nom. sg. fem.), kuris slypi ir pr. vietovardžiuose (žr. *Gerullis* ON s.v.v.): dk. (1450 m.) *Palwe* = pr. semb. **Palvē*, dk. (1405 m.) *Palweniken* „jetzt Palmnicken Kr. Fischhausen“ = pr. semb. **Palvenikai* „Palvininkai“, dk. (1405 m.) *Popalwen* = pr. semb. **Papalvajai*, dk. (1419 m.) *Sorpalwe* „Kammeramt Pr. Eylau“ = pr. **Zurpalvīs* (su **zur-* „apie, aplink“, žr. s.v. *surgi*). Lie. *palvē* „žemuma tarp apsauginės kopos ir slenkančių kopų“ (LKŽ IX 279 s.v. 2 *palvē*) – skolinys iš vok. (Ryt. Pr.) *palwe* (*Palwe*) „samanotas tyrlaukis ir pan.“ (dėl jo žr. *Riemann* l.c.) arba tiesiog prūsizmas.

Subst. pr. **palvē* „samanotas tyrlaukis“ yra iš (subst.) **pilšksuma*, rusvuma – fleksijos vedinys iš adj. (*ā*-kamienio, fem.) vak. balt. **palvā-* „pilšva, rusva“ [plg. pvz. lie. adj. (fem.) *plikā* (*plikas*) → subst. *plikė* „plikuma(s)“, žr. s.v. *gudde* ir liter.] = adj. (*o/ā*-kamienis) balt.-sl. **palva-* „t.p.“ (> lie. *palvas* „t.p.“, sl. **polvъ* „t.p.“, žr. *Trautmann* BSW 205) < adj. ide. dial. (balt.-sl.-germ.) **polyo-* „t.p.“ (> germ. **falwa-* „t.p.“ > s.v.a. *falo* „gelsvas“ ir kt., žr. *Pokorny* I 805 s.v. 6. *pel-*), kurį (adj.!) kildinti iš adj. (!) ide. **pel-* „grau, fahl“ (sic *Pokorny* l.c.) yra labai rizikinga.

Adj. ide. dial. **polyo-* „pilškvas, rusvas“ laikytinas sufikso (ide.) **-uo-* vediniu greičiausiai ne iš ide. adj. (sic *Pokorny* l.c.), o iš ide. *verbūm-* iš (verb.) ide. **(s)p(h)el-* (**-l-* : **-ol-*) „silpnai šviesti, mirgėti“, dėl kurio žr. *Pokorny* I 807 s.v. 2. *(s)p(h)el-* „glänzen, schimmern“ (žr. dar *Urbutis* BEE 180–184); vadinasi, *Pokorny* o teikiamą archetipą adj. ide. **pel-*

(*Pokorny* I 805 s.v. 6. *pel-* „grau, fahl“) reikia pakeisti arche-tipu verb. ide. **(s)p(h)el-* (*Pokorny* I s.v. 2. *(s)p(h)el-*).

Verb. ide. **(s)p(h)el-/*(s)p(h)l-/*(s)p(h)ol-* „silpnai šviesti, mirgėti“ > balt.-sl. **(s)pel-/*(s)pil-/*(s)pal-* „t.p.“ slypi daugelyje baltų ir slavų žodžių, žr. s.v.v. *pelanne*, *pelanno*, *pele*, *peles*, *pelky*, *pelkis*, *poalis*.

Palweniken, žr. *palwe*.

pamatis „vüßsale (Fußsohle) – kojos padas“ E 146 ir „sole (Sohle) – bato padas“ E 505 nom. sg. masc. = pr. **pamat's* < **pamatas* „kojos padas; bato padas“, kuris yra iš (subst.) **tai*, kas yra apačioje (po kuo) < **tai*, kas pamesta (padėta) po kuo – fleksijos vedinys iš verb. pr. **pamet-* (**pamestvei*) „pamesti (ką po kuo)“ (žr. s.v. *pomests*). Plg. subst. lie. *pāmatas* „daikto apatinė dalis, į kurią remiasi pats daiktas“ bei la. *pamats* „t.p.“ < **tai*, kas yra po kuo < **tai*, kas pamesta (padėta) po kuo ← verb. lie.-la. *pamet-* (lie. *pamèsti* = la. *pamest*) „pamesti ką po kuo“. Plg. *Trautmann* AS 389, *Endzelīns* SV 219.

Tiesa, subst. pr. **pamatas* „kojos padas; bato padas“ galėtų būti ir iš „bato padas“ < **tai*, kas pamesta (padėta) po kuo, plg. rus. *нодмѣмка* „puspadis“.

***panewcko**, žr. *pantwcko*.

pannean „mösebruch (Moosbruch) – raistas“ E 288 nom. sg. neutr. = pr. **pan'an* (*Endzelīns* SV 34, PKP II 306) < **panjan* „t.p.“ (plg. *Būga* III 126); plg. sinonimą pr. **raista-* „t.p.“ (žr. *Raystopelk*). Plg. pr. vv. dk. (1267 m.) *Panyen* bei (1422 m.) *Panygen* „jetzt Sumpf Kr. Pr. Holland“ ir pan. (žr. *Gerullis* ON 114) = pr. (vv.) **Pan'an* < subst. pr. < vak. balt. **panjan* „raistas“. Lie. dial. (buv. jotvingių krašte) *paniabūdė* „toks drėgnuose miškuose augantis grybas (Amanita rubescens)“ (*Būga* II 80, 538, LKŽ IX 334) suponuoja subst. (*io*-kamienį, neutr.) jotv. < vak. balt. **panjan* „raistas“.

Subst. (*io*-kamienis, neutr.) vak. balt. **panjan* „raistas“ < balt. **panjan* „raistas, pelkė ir pan.“ Greta jo bus buvęs ir subst. (*iā*-kamienis) balt. (dial.) **panjā* „t.p.“ → a) la. *paņa* „klanai, bala“ (ME III 78) bei *pane* „Mistjauche“ (ME III 76 t.) ir b) jotv. (up.) **Panjā* (žr. *Būga* I, 529, III 538).

Subst. (neutr.) balt. **panjan* „raistas, pelkė ir pan.“ < subst. (neutr.) ide. dial. (balt.-germ.) **ponjon* „t.p.“ (> go. *fani* „dumblas“ ir kt., žr. Pokorny 1807 t.), dėl kurio kitų giminaičių žr. Pokorny l.c.

Dėl pr. (E 288) *pannean* etimologijos žr. dar Berneker PS 310, pvz.: Trautmann AS 389 (ir liter.), Trautmann BSW 205, ME III 77 (s.v. *pane*), Holthausen 27, Endzelīns SV 219, Fraenkel 62 (s.v. *budē*), Stang LS 40 t.

panicke (*pannike*, *paniko* ir pan.) „fewerlein (Feuerlein) – ugnelė“ MBS₁ (žr. PKP II 63) = pr. (sūd.) **panikan* (voc. sg. neutr.) – sufikso **-ik-* (diminut.) vedinys iš subst. (neutr.) vak. balt. **panu* „ugnis“ (žr. *panno*), žr. Būga II 156, III 132 (plg. Būga I 154 tt.), Endzelīns SV 219, plg. Trautmann AS 389.

panno „vūier (Feuer) – ugnis“ E 33 nom. sg. neutr. = pr. **pānu*: su kirčiuotu pr. **-ā-* resp. nekirčiuotu (platoku) pr. **-u* (plg. pr. **medu* „medus“ = *meddo*, žr.), žr. dar *panustaclan*, *panicke*.

Subst. (*u*-kamienis, neutr.) pr. **panu* „ugnis“ < balt. **panu* „t.p.“ (→ suom. *panu* „t.p.“) galėtų būti iš adj. (neutr.) ide. dial. (balt.) **põnu* „ugninis“ < **pūõn-u* „t.p.“ – fleksijos **-u-* (t.y. *u*₂-kamien-galio, dėl jo žr. Mažiulis BS 262 tt.) vedinys iš subst. (neutr.) ide. dial. (balt.) **p(u)uon-* „ugnis“ [plg. subst. ide. dial. (germ. dial.) **pūõn* „t.p.“ > go. *fon* „t.p.“ ir pan. (dėl medžiagos žr. pvz. Pokorny I 828)].

Tokį subst. (neutr.) ide. dial. (balt.) **p(u)uõn-* „ugnis“ jau nebesunku kildinti iš ide. dial. **p(u)uēn-/pūn-* „t.p.“, o ši – iš heteroklitinio subst. ide. **pūHhur/pūHhu(e)n-* „t.p.“ [su skiemeniniu **-H-* (po **p-*)] > het. *pahhur/pahhu(e)n-* „t.p.“ ir kt., žr. Gamkrelidze-Ivanov II 699, plg. Pokorny l.c.

Tačiau tokia balt. **panu* „ugnis“ etimologija, kuri iš esmės tradicinė (žr. pvz. Berneker PS 310, Trautmann AS 389 ir liter., Trautmann BSW 206, Endzelīns SV 219), visgi nėra neabejotina, žr. Stang LS 41.

Man rodos, galimas ir toks spėjimas: balt. **panu* „ugnis“ yra ne iš ide. dial. (balt.) **p(u)uon-* „ugnis“ (tradicinė hipotezė, žr. anksčiau), o iš ide. dial. (balt.) **pHnu* „t.p.“ = **pHny-* „t.p.“ (su trimis sonantais!) ← **pHyn-* „t.p.“ [sonantų **-yn-* metatezė (dėl

tabu) i **-ny-*], kuris – iš minėto heteroklitinio ide. subst. (žr. anksčiau).

pansdau „paskui“ III 69₂₈ [45₃₆], „als denn (alsdann) – t.p.“ III 79₂₂ [51₂₅] (= *potam* „po to“ VE 34₆), III 81₂₁ [53₇], „darnach (danach) – t.p.“ III 83₁₂ [53₁₇] (= *potam* „t.p.“ VE 35₁₉), III 85₁₀ [53₃₁] (= *potam* „t.p.“ VE 36₁₂), III 99₁₂ [63₄] (= *potam* „t.p.“ VE 47₁₀), III 101₂₅ [63₃₁] (= *potam* „t.p.“ VE 49₄), III 107₁₂ [67₂₀]. Turime adv. pr. **panzdau* „paskui (alsdann)“ (gal ir praep., plg. lie. *pāskuī* – adv. ir praep.), kuris Stanguis (ScSl III 237 t.) esąs „etymologisch unklar“. Manychiau, kad šis pr. adv. (praep.) yra pagal praep. (adv.) pr. **pirzdau* „priešais“ (žr. *pirsdau*) ir pr. **sirzdau* „tarp“ (žr. *sirsdau*) perdirbtas iš **pandau* „t.p.“, o šis – formanto pr. **-dau* (žr. s.v. *isquendau*) išplėstas praep. pr. **pan* „po“ ← (**pa* „po“ + **-n*) balt. **pa* „po“ (žr. s.v. *po*); plg. s.v.a. *fan* „von“ ir kt. (Kluge 825, Pokorny I 54). Plg. Berneker PS 310, Trautmann AS 389, Endzelīns SV 219, Schmalstieg OP 115.

pansdaumannien „letztens – paskutiniaja“ III 61₁₀ [41₁₃] (= *paskucziauseme* VE 25₁₋₂), *pansadaumannien* (sk. *pansdaumannien*) „t.p.“ III 59₁₃ [41₂] (= *paskucziauseme* VE 24₈), *en pansdamonnien* (sk. *pansdaumonnien*) „zu letzt (zuletzt) – paskiausiai“ (prepozicinis adv.) III 57₈₋₉ [39₁₃₋₁₄] (= *paskiausei* „paskiausiai“ VE 23₆ adv.). Turime adj. (pronominalinio) acc. sg. lytį pr. (III) **panzdauman'an*, kuri atvejais III 61₁₀ ir III 59₁₃ yra fem. „paskutiniaja“ [implicite derinama su subst. *polasinsnan* (žr.)], o atveju III 57₈₋₉ – matyt neutr. „paskutinijį“ (Trautmann AS 389).

Adj. (pronominalinis, acc. sg.) pr. (III) **panzdauman'an* suponuoją adj. (nepronominalinį) pr. **panzdauma-* (**panzdaumā-*) „paskutinis (paskutinė)“ (žr. Trautmann AS 247, Wik Apr. St. 33, Endzelīns SV 47), kuris – sufikso **-ma-* (**-mā-*) vedinys iš adv. pr. **panzdau* „paskui“ (žr. *pansdau*), žr. Trautmann l.c., Endzelīns l.c.

panto „vesser (Fessel)“ E 542 gali būti nom. sg. fem. (*ā*-kamieno) pr. **pantō* „pantis“ = (t.y.) **pantā* „t.p.“ greta lyties (ppr. – pl.) nom. (pl.) fem. pr. **pantās* „pančiai“, suponuojant, kad šis substantivas (*ā*-kamienis) perdirbtas iš subst. (*o*-kamienio, neutr.) balt.-sl. dial.

**pan̄tā* „pančiai“ (nom.-acc. pl., ppr. – pl.) / **pan̄tan* „pantis“ (nom.-acc. sg.) > sl. **poto* „t.p.“ (> s. sl. *poto* „t.p.“ ir kt.).

Tokį subst. (*o*-kamienį, neutr.) balt.-sl. dial. **pan̄tan* „pantis“ / **pan̄tā* „pančiai“ nesunku kildinti iš subst. (*o*-kamienio, neutr.) balt.-sl. **pan̄tan*/**pan̄tā* „tai, kas supina (sujungia) ką“, iš kurio bus atsiradę subst. lie. dial. *pántas* „skersinis, jungiantis trobesio sparus, gegnės“ (LKŽ IX 341 t.) bei *pánta* „t.p.“ (LKŽ IX 340 t.), la. dial. (< kurš.) *pañts* bei *pañta* „sąnarys“ (ME III 78); apie šiuos lie. dial. bei la. dial. žodžius plačiau ir apie tai, kad juos laikyti skoliniais (plg. F r a e n k e l 537) negalima, žr. U r b u t i s BEE 132–134.

Subst. (*io*-kamienis) lie. *pántis* „Fessel“ // (ppr. – pl.) *pánčiai* (nėra jokių duomenų, kad jis būtų kilęs iš *i*-kamienio subst.) ir subst. (*iā*-kamienis) lie. dial. *pánčia* „pantis“ // (ppr. – pl.) *pánčios* „pančiai“ (LKŽ IX 328–329) yra matyt iš adj. balt. dial. **pantja*- (neutr.) / **pantjā* (fem.) „priklausantis/priklausanti tam, kas supina (sujungia) ką“ – fleksijų (t.y. kamiengalių **ja*/**jā*) vedinys iš minėto subst. (*o*-kamienio, neutr.) balt.-sl. **pan̄tan* / (ppr. – pl.) **pan̄tā* „tai, kas supina (sujungia) ką“ (plg. pvz. adj. s. ind. *ásvya*/**ásvya*- „arklinis, -ė“ tipo balt. adjektyvų darybą, žr. S k a r d ž i u s ŽD 62; žr. dar s.v. *syne*), o šis laikytinas sufikso **ta*-vediniu (su šaknies vokalizmo apofonija) iš verb. balt.-sl. *(*s*)*pen*-/*(*s*)*pin*- „(su)pinti, (su)sukti“ (dėl darybos plg. pvz. subst. pr. **spanstan*, žr. *spanstan*) < verb. ide. *(*s*)*pen*-/*(*s*)*pñ*- „t.p.“ (dėl jo žr. P o k o r n y I 988).

pantwcko „tegel (Tiegel) – keptuvė“ E 352, taisytinas į **panewcko* nom. sg. fem. = pr. **pan'aukō*, t.y. **pan'aukā* (kitaip PKP II 279), kuris ir lie. dial. *paniáuuka* „tam tikras dubios keptuvės pavidalo indas“ (LKŽ IX 355) yra polonizmai – iš lenk. *panewka* „tam tikra keptuvė“, čia segmentas lenk. *pa*- (su ilguoju *-a*-) transponuotas į pr. **pa*- (su trumpuoju **-a*-) matyt iš asociacijos su prefiksu pr. **pa*- (žr. *pa*-).

Plg. T r a u t m a n n AS 389 (ir liter.), E n d z e l i n s SV 219, L e v i n SE 103 (čia *pantwcko* yra skyriuje „Disputed Borrowings“).

panustaclan „vuerysen (Feuerstahl zum Feueranschlagen) – skil-

tuvas“ E 370 nom. sg. neutr. [dėl vok. (E 370) *vuerysen* plg. v.v.ž. *vüerisern* „Feuerstahl zum Feueranschlagen“ T r a u t m a n n AS 389] = **panustaklan* – kompozitas pr. **panu*- „ugnis“ (žr. *pano*) + **-staklan*; pastarasis yra turbūt germanizmas (neutr.) pr. **staklan* „plienas“ (iš vok. *stahel* „t.p.“, plg. v.v.a. *stahel* „t.p.“ Lex 207), plg. T r a u t m a n n l.c., E n d z e l i n s SV 219, kitaip – N e s s e l m a n n Thes. 119, B ū g a II 91–92.

Paparthen vv. (dk., 1450 m.) „im Samland“ (G e r u l l i s ON 114) = vv. pr. (semb.) **Papart'ai* (*io*-kamienis, nom. pl. masc.) < **Papartjai* (plg. vv. lie. *Papartčiai* B ū g a I 229) arba (*i*-kamienis, nom. pl. fem.) vv. pr. (semb.) **Papartīs* (žr. toliau).

Vv. pr. (semb.) **Papartjai* (nom. pl. masc.) rodo buvus subst. (*io*-kamienį, nom. sg. masc.) pr. **papartīs* „papartis“, o šis kartu su (*io*-kamieniu) lie. *papartīs* (*papartis*) „t.p.“ (B ū g a I 473) – subst. (*io*-kamienį, masc.) balt. dial. **papartja*- „t.p.“ Pastarąjį greičiausiai suponuoją ir lytis (*io*-kamienė, nom. sg. masc.) la. dial. *papardis* (< **-īs*) „t.p.“ (ME III 80 s.v. *papaŕde*): ji, taip pat la. *papaŕde* „t.p.“ ir pan. (žr. l.c.) turi *-d*-, atsiradusį matyt vietoj **-t*- dėl tam tikro t a b u [papartis yra m i t o l o g i n i o „paparčio žiedo (Farnblüte)“ augalas!].

Tas subst. (*io*-kamienis, masc.) balt. dial. **papartja*- „papartis“, toliau, yra matyt perdirbinys iš subst. (*i*-kamienio fem.) balt.-sl. **paparti*- „t.p.“, kuris davė: a) lie. dial. *papartis* „t.p.“ (*i*-kamienį fem., žr. LKŽ IX 349 s.v. 1 *papaŕtis*), b) la. **papartis* „t.p.“ (*i*-kamienį fem.) → *papaŕde* „t.p.“ (nemąža la. *i*-kamienių subst. virto *ē*-kamieniais, žr. E n d z e l i n s LVG 425) su *-d*- vietoj **-t*- (žr. anksčiau), c) lenk. *paproć* „t.p.“ ir kt. < sl. **pāpartis* „t.p.“ (*i*-kamienį fem.) – matyt perdirbinį (dėl praef. sl. **pā*- įtakos) iš (*i*-kamienio fem.) sl. **pāpartis* „t.p.“ [plg. minėtą la. „paparti“ – irgi perdirbinį (tik segmentu **-t*- į la. *-d*-)].

Subst. (*i*-kamienis, fem.) balt.-sl. **paparti*- „papartis“ yra matyt iš (subst.) * „tai, kas judantis plasnojančiai (panašiai kaip sparnas)“ < „plasnojimas“ – reduplikacinės šaknies ir sufikso **-ti*-vedinys iš verb. balt.-sl. *(*s*)*per*- „judėti, skverbtis, plasnoti, skristi“ [plg. pvz. subst. (*i*-kamienį) lie. *dangtis* „apdangalas“ (S k a r d ž i u s ŽD 327) < „dengimas“ – sufikso *-ti*-vedinį iš verb. (tie-

sa, nereduplikacinio) lie. *deñg-ti*] < verb. ide. *(s)p(h)er- „t.p.“ (dėl jo žr. s.v. *poaris*; plg. *Fraenkel* 861), iš kurio – ir pvz. sufikso *-no- vedinys subst. ide. *(s)pomo- > lie. *spašmas* „Flügel“ ir kt. (dėl medžiagos žr. pvz. *Trautmann* BSW 206, *Pokorny* I 850).

*papimpis, žr. *papinipis*.

papinipis „polstir (Polster) – balno pasėdas“ E 444, taisytinas į **papimpis* (*Nesselmann* Thes. 119, *Berneker* PS 313, *Trautmann* AS 390 ir liter., *Endzelīns* SV 219) nom. sg. masc. = pr. **papimpīs* „t.p.“ [prieš jį eina pr. (E 443) **pastagīs* (žr. *pastagis*) ir (E 442) **pagurnīs* (žr. *pagrimis*)], kuris yra iš (subst.) *,tai, kas po sėdine (After)“ < *,quod est sub pene“ – prefikso pr. **pa-* „pa-“ (žr. *pa-*) vedinys (plg. minėtus pr. **pastagīs* ir **pagurnīs*) iš subst. (io-kamienio, nom. sg. masc.) pr. **pimpīs* „penis“ (ar iš ā-kamienio subst. pr. **pimpā* „t.p.“, plg. lie. dial. *pimpa* „t.p.“, žr. toliau) < *,tas, kuris pasipūtęs (geschwollen); penis“ < balt. dial. (vak. balt.) **pimpīs* „t.p.“ > lie. žem. (< kurš.) *piñpīs* „spuogas; penis“ (LKŽ IX 1033), la. *piñpīs* „penis“ (ME III 218).

Subst. (io-kamienį) balt. dial. **pimpīs* „tas, kuris pasipūtęs (geschwollen); penis“ laikau fleksijos vediniu iš adj. (masc.) balt. dial. (vak. balt.) **pimpas* „pasipūtęs (geschwollen)“ [plg. pvz. lie. adj. (masc.) *sėnas* → subst. (masc.) *sėnis* (< -īs) „tas, kuris senas“]. Iš to paties adjektyvo lyties (fem.) balt. dial. (vak. balt.) **pimpā* „pasipūtusi“ atsirado subst. (fem.) lie. žem. *pimpa* „penis“ (LKŽ IX 1031 s.v. 2 *pimpa*) = la. dial. *pimpa* „t.p.“ (ME III 218 s.v. I *pimpa*), plg. pvz. lie. adj. (fem.) *sausà* → subst. (fem.) *sausà* „sausra“ (žr. *Skardžius* ŽD 37).

Adj. balt. dial. **pimpa-* (**pimpā-*) „pasipūtęs (geschwollen)“ – fleksijos vedinys iš verb. balt. dial. **pimp-/pemp-* (: **pamp-*) „pūstis (schwellen)“ (> la. dial. *pēmp-t* „schwellen“ ME III 199; žr. dar s.v. *peempe*) ← balt.-sl. **pamp-* „t.p.“ [> lie. *pañp-ti* „aufschwellen“ = la. *pāmp-t* „t.p.“, sl. (verb. → subst.) **pampa-* „bamba ir pan.“ (*Trautmann* BSW 205)] < verb. ide. dial. **p(h)amp(h)-* „t.p.“ (žr. *Pokorny* I 94 s.v. *bañmb-*); plg. dar s.v. *babo*.

Pr. (E 444) **papimpis* su lie. *pañpti* „aufschwellen“ ir pan., bet

visai neanalizuodami jų darybos (ir, atrodo, kitaip suvokdami pr. **papimpis* semantinę raidą), jau gretino *Nesselmann* l.c., *Berneker* l.c., *Trautmann* l.c. (ir liter.), *Endzelīns* l.c., *Fraenkel* 536.

paps „Pfarherr – klebonas“ III 111₅ [69₁₄] nom. sg. masc.; acc. pl. (masc.) *pappans* „Pfarherrn – klebonus“ III 85₂₃ [55₈] (= *plebonams* VE 36₂₃).

Subst. (o-kamienis, nom. sg. masc.) pr. (III) **paps* „klebonas“ – skolinys iš lenk. *pop* „dvasininkas, kunigas“ ar iš v.v.ž. *pape* (*Endzelīns* SV 219, *Fraenkel* 538 ir liter., plg. *Trautmann* AS 390).

par, žr. *per*.

par-, žr. *per-*.

pareiñgiskai „zukūñfftiglich (zukūñftiglich) – būsimai, ateinančiai“ III 119_{19–20} [75₄] (= *busenti* „būsianti“ VE 59₃ acc. sg. masc.) adv. = pr. **pareiñgiskai* „būsimai, ateinančiai“ yra vok. (adv.) *zukūñftiglich* „t.p.“ kalkė, suponuojanti adj. pr. **pareiñgiska-* „būsimas, ateinantis“ (kalkė iš adj. vok. *zukūñftiglich* „t.p.“) – sufikso *-isk- vedinį iš adj. pr. **pareiñga-* „ateinantis“, o šis (plg. *aulāikings*, žr.) – sufikso *-ing- vedinys iš verb. (prefiksinio) pr. **parēi-* (tvei) „ateiti“ (žr. *perēit*). Žr. PKP II 227.

pareysey, žr. *perēit*.

*parstian, žr. *prastian*.

passalis „vrost (Frost) – pašalimas, šaltis“ E 57 nom. sg. = pr. **pasal's* < **pasalas* – fleksijos vedinys iš verb. pr. **pasal-* „pašalti“ (plg. lie. verb. *pašāl-ti* „t.p.“ → subst. *pāšalas* „žemės išalimas; pašalimas“ LKŽ IX 552; plg. dar *paccaris*, žr.) = pr. praef. **pa-* „pa-“ (žr. *pa-*) + verb. **sal-* „šalti“ < balt.-sl. **šal-* „t.p.“ > lie. *šāl-ti* „t.p.“ = la. *sal-t* „t.p.“ ir pan., žr. s.v. *salta*.

Passeria adir *Seria* (dk., 1389 m.) „jetzt Passarge-Fluß“ (*Gerullis* ON 155), *Passerge* (dk., 1507 m.) „t.p.“ (*Gerullis* ON 116) – du vienos ir tos pačios prūsų upės dk. vardai (plg. dar kitus panašius dk. vardus, žr. *Gerullis* ON 116, 155). Ši nemaža pr. žemės upė [dab. vok. *Passarge* (*Passarge-Fluß*) → lenk. *Pasłęka*] įteka į Aismares netoli nuo Braunsbergo (dab. vok. *Braunsberg* → lenk. *Braniewo*).

Ta dk. (XIV a.) lytis *Seria* „Passarge-Fluß“ rekonstruotina į pr. (up.) **Serijā* „t.p.“ (B ū g a I 512). O lytis (dk., XIV–XV a.) *Passeria* „t.p.“ bei *Paserge* „t.p.“ yra matyt pr. (up.) **Paserijūs* „t.p.“ (turbūt *jo*-kamienė, nom. sg. masc.), kurio balsis **-e-*, prūsų ar vokiečių tartyje asimiliuojamas su **-a-* (**Pa-*), galėjo išvirsti į **-a-*: taip galėjo atsirasti dab. vok. *Passarge* (vietoj **Paserge*) „Passarge-Fluß“.

Galima būtų spėti, kad pr. (up.) **Paserijūs* „Passarge-Fluß“ yra iš vv. pr. **Paserijūs* „gyvenvietė prie upės pr. **Serijā*“, o šis – prefikso **pa-* vedinys iš pr. (up.) **Serijā* „Passarge-Fluß“ = dk. (up.) *Seria* „t.p.“, žr. anksčiau. Toks spėjimas būtų patikimas, jeigu priartume hipotezei, kad pvz. lie. upėvardžiai *Padruskupys*, *Paragupys*, *Pāšydrupis* ir kt., – tokie sufikso *pa-* vediniai, kurių pamatiniuose žodžiuose slypi būtent upėvardžiai (bet ne ežerų vardai!), esą iš o i k o n i m ū ir tik po to – iš upėvardžių (V a n a g a s HD 218). Tačiau ta hipotezė vargu ar patikima: pvz. lie. (up.) *Padruskupys* gali būti ne iš oikonimo, o iš lie. (up.) *Padruskupys* „intakas upės lie. **Druskupys*“ < „netikrasis Druskupys“ – prefikso **pa-* vedinys iš lie. (up.) **Druskupys*, plg. pvz. subst. lie. *patėvis* „netikrasis tėvas“ darybą (žr. s.v. *patowelis*). Vadinas, pr. (up.) **Paserijūs* „Passarge-Fluß“ gali būti iš „intakas upės pr. **Serijā*“ – sufikso **pa-* vedinys iš vak. balt. (up.) **Serijā* (plg. dar s.v.v. *Pogusania*, *Pomizania*). Kitaip sakant, pr. (up.) **Paserijūs* gali būti vieno upės pr. **Serijā* intako (dabar vargu ar beatsekamo) vardas, kuriuo Ordino vokiečiai, iš pradžių nelabai susigaudydami upės pr. **Serijā* baseine, manydami, kad ta upė (pr. **Serijā*) prasideda jos intaku (pr. **Paserijūs*), kartais pavadindavo ir pačią upę (pr. **Serijā*); jai toks vardas vok. kalboje vėliau visai įsigalėjo: iš čia – dab. vok. *Passarge* „Passarge-Fluß“.

Pr. (up.) **Serijā* yra matyt iš adj. (fem., *īlā*-kamienio) (vak.) balt. **serī* „tekanti“ (nom. sg., plg. s.v. *kexti*), kuris – vedinys iš verb. balt.(-sl.) **ser-* „tekėti“ < ide. **ser-* „t.p.“ (dėl jo žr. P o k o r n y I 909 t. s.v. 1. *ser-*).

paskollē, žr. *poskulit*.

paskuliton, žr. *poskulit*.

passoles „nacke (Nacken) – sprandas“ E 79, man rodos, yra subst. (*i*-kamienis, nom. sg.) pr. **pazulis* „t.p.“ (žr. toliau): a) digrafas -ss- (= pr. **-z-*) rodo, kad kirčiuotas šio žodžio skiemuo – matyt pr. **pā-*, b) pr. **pāzūlis* balsiai pr. **-ū-* ir **-ī-* (trumpieji!) parašyti raidėmis -o- resp. -e- [trumpieji (ypač nekirčiuoti) pr. **ū* ir **ī* neretai parašomi raidėmis o resp. e!].

Reikia priminti, kad pr. (E 79) *passoles* rekonstrukcija ir etimologija iki šiol yra neatskleista [žr. N e s s e l m a n n Thes. 120, B e r n e k e r PS 322, B e z z e n b e r g e r BB 315, T r a u t m a n n AS 390, ypač E n d z e l i n s SV 220 („bez daugmaz ticamas etimologijas“)]; patikimesnis yra atsargus spėjimas, kad šis pr. žodis gretintinas su adj. lie. *pažulnus* „pakrypas“ (B e z z e n b e r g e r l.c., E n d z e l i n s l.c.), betgi toks gretinimas visiškai nebuvo pagrįstas (istorinės žodžių d a r y b o s aspektu).

Pr. (E 79) *passoles* „sprandas“ = subst. (*i*-kamienis) pr. **pazulis* „t.p.“ (žr. anksčiau) gali būti iš (subst.) „pakrypumas, pažulnumas (tam tikras palinkimas resp. lenktumas)“ [plg. subst. lie. *sprándas* sememų „sprandas (užpakalinė kaklo dalis)“ ir „dalgio dalies (prie dalgiakočio) l e n k t u m a s“ (LKŽ XIII 485 s.v. *sprándas* 1 resp. *sprándas* 2) sambūvį], o šis – fleksijos vedinys iš adj. pr. **pazula-* „pakrypas, pažulnus“ [plg. pvz. lie. adj. *drūta-* „drūtas“ → subst. (*i*-kamienis) *drūtis* „drūtumas“, žr. S k a r d ž i u s ŽD 53].

Adj. pr. **pazula-* „pakrypas, pažulnus“ laikytinas vediniu iš verb. (prefiksinio) pr. **pazul-* (**pazūl-*) „pakrypti“ < balt. **pažul-/pažūl-* „t.p.“ (iš jo – sufikso **-na-* vedinys adj. lie. **pažulnas* „pakrypas“ → *pažulnūs* „t.p.“) = praef. balt. **pa-* „pa-“ (žr. *pa-*) + verb. **žul-/žūl-* „krypti“ (plg. pvz. adj. lie. *at-žūlas* B ū g a I 494), kuris – iš verb. balt.-sl. **žul-* „t.p.“ [iš čia – adj. sl. **žula-* „pakrypas“ (su trumpuoju **-u-*!) > s. sl. *zълъ* ir kt., žr. T r a u t m a n n BSW 372] < verb. balt.-sl. **žul-/žvel-* „t.p.“ [→ adj. sl. **žula-* „pakrypas“ (žr. anksčiau), lie. *nuo-žvelnūs* „t.p.“ ir pan., žr. B ū g a l.c., T r a u t m a n n l.c., F r a e n k e l 23 t. s.v. *atžūlas*] < verb. ide. **gʰuel-/gʰul-* „kreipti(s)“ (> s. ind. *hvar-ate* „krypsta“ ir kt., žr. P o k o r n y I 489 t.) < **gʰuel-/gʰul-* „t.p.“.

passons „stifson (Stiefsohn) – posūnis“ E 181 nom. sg. masc. = pr. **pāsūns* (kirčiuotas skiemuo – **pā-*).

Manyti, kad šio pr. žodžio prefiksas **pā-* esąs iš nekirčiuoto **pā-* (T r a u t m a n n AS 125), nėra jokio reikalo (plg. net ir pati T r a u t m a n n l.c.); plg. pvz. lie. *pāmotė* „Stiefmutter“ (be to, kirčiuotas – prefiksas!).

Pr. (E) **pāsūns* balsis **ū-* yra, be abejo, trumpas (T r a u t m a n n l.c., E n d z e l ī n s FBR XI 81 t.), bet jo čia (vietoj laukтино **-ū-*) buvimas nėra aiškus (plg. E n d z e l ī n s l.c.; dėl pr. *po-matre* ir *ponasse* žr. s.v.v.). Suponuoti, kad pr. (E) **pāsūns* balsis **ū-* esą trumpas iš senovės (E n d z e l ī n s l.c.), negalėčiau (žr. s.v. *soūns*).

Pr. (E) **pāsūns* turi tautosilabinį akūtinį nekirčiuotą pr. **ūn-* [pr. akūtinį diftongų pirmasis sandas, kaip žinoma, visais atvejais (t.y. net ir kirčiuotas) buvo sutrumpėjęs!], kildintiną iš heterosilabinio akūtinio nekirčiuoto pr. (E) **-ūn-* (žr. s.v. *soūns*), kurio balsis **ū-* (nekirčiuotas!) nesutrumpėjo: nekirčiuoti ilgieji balsiai yra sutrumpėję pr. kat-mų šnektose (XVI a.), o ne ir E šnektose (ca. 1300 m.), plg. M a ž i u l i s PKP II 251.

Sunkiausias (be to, ir nenagrinėtas) klausimas yra tas, kad vietoj pr. (E) **pāsūns* = pr. (E 181) *passons* norėtusi laukti subst. (*io*-kamienio) pr. (E) **pāsūnīs* [plg. (*io*-kamienius) lie. *pósūnis* (< *-īs*), la. *padēlis* „t.p.“; plg. dar pvz. pr. *pastagis* (žr.)], kuris [su nekirčiuotu pr. (E!) **-ī-* (ne sutrumpėjusi u!)] būtų buvęs parašytas pr. (E 181) **passunis*.

Manyčiau, kad XIII–XIV a. egzistavo lytis subst. (*io*-kamienis) pr. **pāsūnīs* „posūnis“, kuri dėl subst. (*u*-kamienio) pr. **sūnus* „sūnus“ (žr. *soūns*) buvo perdirbta į lytį (inovacinę) subst. (*u*-kamienę) pr. dial. **pāsūnus* „posūnis“; plg. subst. (*o*-kamienį) la. dial. *padēls* „t.p.“ (ME III 16), matyt dėl subst. (*o*-kamienio) la. *dēls* „sūnus“ perdirbtą iš (senesnio) subst. (*io*-kamienio) la. *padēlis* „posūnis“. Tas subst. pr. dial. pr. **pāsūnus* „posūnis“ išvirtho į pr. (E) **pāsūns* „t.p.“ [= pr. (E 181) *passons*]: a) nekirčiuota *u*-kamienė nom. sg. fleksija pr. **-us* E šnektose (ca. 1300 m.) virto į pr. (E) **-s*, o kirčiuota išliko – pr. (E) **-us* [plg.

pr. **dangūs* „dangus“ [= pr. (E 3) *dangus*], b) ta pati pr. fleksija kat-mų šnektose (XVI a.) visais atvejais pasidarė nekirčiuota resp. išvirtho į pr. (I, II, III) **-s* (žr. s.v. *soūns*).

Subst. (*io*-kamienis) pr. **pāsūnīs* „posūnis“ – prefikso pr. **pa-* „pa-“ (žr. *pa-*) vedinys iš pr. **sūnus* „sūnus“ (žr. *soūns*); plg. pvz. minėto subst. (*io*-kamienio) la. *padēlis* „posūnis“ darybą.

passortis „schörstange (Schürstange) – žarsteklis“ E 334 nom. sg. masc. (ar fem.) = pr. **pazortis* [*i*-kamienis masc. ar fem. (arba išvirthęs *io*-kamieniu masc. **pazortis*)] = (t.y.) **pazartis* su ciklufleksiniu pr. (**-or-*) **-ār-* (dėl to parašytu ne **-ar-*, o *-or-*, plg. M a ž i u l i s BS 13 t.).

Reikia priminti, kad pr. (E 334) *passortis* jau seniai (ir teisingai) gretinamas su lie. *žer-ti* „scharren, Feuer schüren“ ir kt. (pvz. N e s s e l m a n n Thes. 120, B e r n e k e r PS 322, T r a u t m a n n AS 390 ir liter., E n d z e l ī n s SV 220, F r a e n k e l 1302), tačiau jis nebuvo darybiškai nagrinėtas, o ir pati jo fonetinė rekonstrukcija pasiliko neišryškinta (plg. E n d z e l ī n s l.c., F r a e n k e l l.c.).

Subst. *i*-kamienis (bent jau anksčiau) masc. ar fem. pr. **pazartis* „žarsteklis“ = „įrankis žarijoms pažarstyti, pamaišyti“ laikytinas sufikso **-ti-* vediniu iš verb. (iterat.) pr. **pazar-/*(inf.) **pazar-ītvei* „žarijas pažarstyti, pamaišyti“ = praef. pr. **pa-* „pa-“ (žr. *pa-*) + verb. (iterat.) pr. **zar-/*(inf.) **zar-ītvei* „žarijas žarstyti, maišyti“ ← verb. pr. **zeř-tvei* „žarijas braukti, berti“ [plg. pvz. pr. verb. **vert-* „versti“ → pr. verb. (iterat.) **vart-ītvei* „vartyti“, žr. s.v. *wartint*]. Dėl tos subst. (*i*-kamienio) pr. **pazarti-* „žarsteklis“ darybos plg. pvz. subst. (*i*-kamienį) lie. *lanktis* (*lanktiēs*) „lenktuvas“ (S k a r d ž i u s ŽD 327) = „įrankis siūlams į ruogas lankstyti“ – sufikso *-ti-* vedinį iš verb. (i t e r a t.) *lank-yti* „lankstyti“ (žr. LKŽ VIII 132 t. s.v. 2 *lankyti*) ← *leñk-ti*.

Verb. pr. **zeř-tvei* „žarijas braukti, berti“ < balt. **žer-* (**žir-*) „t.p.“ (> lie. *žer-ti* „t.p.“) < verb. balt.-sl. **žer-* (**žir-*) „skleisti spindėjimą“ (dėl jo reikšmės plg. U r b u t i s BEE 60 t.) < ide. **g'her-* „t.p.“ (P o k o r n y I 441 t.) < **gher-* „t.p.“ Žr. dar s.v.v. *sari*, *sarote*.

pastagis „afterreife (Schwanzriemen der Pferde) – (žirgo) pauo-

degio diržas“ E 443 [yra tarp žodžių E 442 „piršių diržas“ ir E 444 „balno pasėdas“] nom. sg. mase. = pr. **pastagīs*, kuris („pauodegio diržas“) yra matyt iš (subst.) **pauodegys* (vieta po uodega)“, plg. pr. **pagurnīs* „piršių diržas“ < **vieta* po piršimis“ (žr. *pagrimis*), lie. *pasmakrys* „vieta po smakru; apynasrio dirželis, segamas arklio pasnukyje“ (LKŽ IX 511 t.) ir pan. Pr. (E 443) *pastagis* yra teisingai gretintas su lie. *stāgaras* „nudžiūvęs žolės ar medelio stiebas“ ir pan. (E n d z e l ī n s SV 220, plg. T r a u t m a n n AS 390), bet visų tų žodžių daryba (jų etimologijos pagrindinis klausimas) nebuvo analizuota.

Pr. **pastagīs* „pauodegys (vieta po uodega)“ yra prefikso **pa-* „pa-“ (žr. *pa-*) vedinys iš subst. (matyt *o-*kamienio, masc., nom. sg.) pr. **stagas* „uodega (Schwanz)“ < (subst.) **tai*, kas duria“ [plg. la. *aste* „uodega“ < **tai*, kas aštru (kas duria)“, žr. ME I 145 ir liter.; plg. E n d z e l ī n s l.c.] < **dūrimas* < balt.-sl. **stagas* „t.p.“ (žr. toliau). Pastarasis – fleksijos vedinys (su šaknies vokalizmo apofonija) iš verb. balt.-sl. **steg-* „durti“ (dėl jo plg. dar B ū g a II 593); čia turime seną darybos modelį: plg. pvz. gr. verb. *τρέχ-ω* „bėgu“ → subst. *τρόχος* „bėgimas“. Dėl verb. balt.-sl. **steg-* „durti“ šaknies vokalizmo įtakos galėjo iš subst. balt.-sl. **stagas* „tai, kas duria“ atsirasti variantas subst. balt.-sl. dial. **stegas* „t.p.“ Matyt iš tokio subst. balt.-sl. **stagas*/**stegas* yra sufikso **-ara-* (: **-era-*) vediniai lie. *stāg-aras* „nudžiūvęs žolės ar medelio stiebas“ (žr. dėl jo darybos dar S k a r d ž i u s ŽD 302 t.) = la. *stag-ars* „dyglė (tokia žuvis)“, lie. *stēgeras* (*stēg-aras*) „t.p.“ (LKŽ XIII 734), sl. **stegeras* > s. sl. *stežerz* „cardo (Türzapfen)“, bulg. *чмечер* „kuolas (tam tikras)“ ir kt. (dėl pačios sl. medžiagos žr. pvz. T r a u t m a n n BSW 285). Subst. la. *stēga* (*stēgs*) „ietis ir kt.“ (ME III 1063), lie. *stėgys* (*stėgis*) „trispnyglė dyglė (tokia žuvis)“ ir pan. (B ū g a l.c., žr. dar U r b u t i s BEE 151 t.) – matyt vediniai iš verb. balt.-sl. **steg-* (: **stėg-*) „durti“. Tuo, kad minėti lie. *stāg-aras* ir kt. giminiuojasi su lie. *stōgas* ir kt. (F r a e n k e l 892 s.v. *stāgaras*), reikia abejoti (žr. *stogis*). Verb. balt.-sl. **steg-* „durti“ yra, man rodos, iš verb. ide. **steg(h)-* „t.p.“ – iš tokio ide. archetipo, kuriam Pokorny's čia pateikia du archetipus [t.y. 2. (*s*)*teg-* ir *stegh-* – P o k o r n y I 1014].

pastauton „fasten – pasninkauti“ III 77₁₁ [49₃₃] (= *pasnikauti* „t.p.“ VE 32₂₀) inf. (< sup.) = pr. **pastautun* iš verb. (inf.) pr. **pastau-tvei* „t.p.“, kuris – sufikso **-au-* (: **-av-*) vedinys turbūt ne tiek iš lenk. verb. *pościć* „t.p.“ (sic T r a u t m a n n AS 391), kiek iš vok. verb. *fast-en* „t.p.“; plg. pvz. vok. verb. *murr-en* „murmėti“ → pr. verb. (inf.) **murau-tvei* „t.p.“ (žr. *murawuns*). Žr. dar E n d z e l ī n s SV 220.

pastenick „Fasten – pasninkas“ GrG 31, *pastnygo* „t.p.“ GrA 56, *pasteygo* „jeiunare – t.p.“ GrF 56 (žr. PKP II 52, išn. 27), *pastnigo* GrC (žr. PKP II 52) suponuoja pr. (Gr) **pastenīks* „t.p.“ (masc.) < **pastenīkas* „t.p.“ ir matyt pr. (Gr) dial. **pastenīkō* „t.p.“ = (t.y.) **pastenīkā* „t.p.“ (fem., žr. toliau).

Pr. (Gr) **pastenīkas* „pasninkas“ (masc.) – skolinys iš lenk. *po-sznik* „t.p.“ (perdirbant jo sufiksą *-nik-* į pr. **-enik-*, iš kurio (gal per prūsus) atsirado ir lie. dial. *pāstininkas* „t.p.“ (LKŽ IX 530 s.v. 1 *pāstininkas*).

Tai, kad galėjo būti ir lytis (fem.!) pr. (Gr) dial. **pastenīkā* „pasninkas“, turbūt remia lie. dial. (Ryt. Pr.) *pāstininkė* (fem.!) „t.p.“ (LKŽ IX 531).

pasto „wepe“ E 494 nom. sg. fem. = pr. **pastō* = (t.y.) **pastā* yra matyt „Decke, die von Frauen an Stelle eines Mantels um die Schultern gehängt wird“ (N e s s e l m a n n Thes. 120 t., T r a u t m a n n AS 391, E n d z e l ī n s SV 220) = „skara“; dėl vok. (E 494) *wepe* „t.p.“ plg. Ryt. Pr. vok. *Wepe* „t.p.“ (F r i s c h b i e r II 464), v.v.a. *weppe* „... das Gewebe“ (Lex 313). Šį pr. (E) žodį bandyta gretinti su lie. *pėš-ti* „zupfen“ ir pan. (B e r n e k e r PS 311, T r a u t m a n n l.c.). Bet šitoks gretinimas (nors jis ir nėra negalimas, žr. toliau) nebuvo darybiškai bei semantiškai analizuotas (resp. pagrįstas); todėl Endzelynas rašė, kad pr. (E 494) *pasto* esąs „bez daudzmaž paticamas etimologijas“ (E n d z e l ī n s l.c.).

Manychiau, kad subst. pr. (E) **pastā* „skara“ yra iš (subst.) **audinys* su k u t a i s (Quasten, Fransen)“ (skarai būdingi kutai!) < **audinys* tarsi su i š p e š i o j i m a i s (kutais) < **tai*, kas išpeš(io)ta, išpeš(io)ama“ – sufikso **-tā* vedinys (su šaknies vokalizmo apofonija) iš verb. pr. **pes-* „pešti“ (plg. pvz. lie. verb.

neš- „nešti“ → subst. *naš-tà* „tai, kas nešta, nešama“) < balt. *peš-* „t.p.“ (> lie. *pėš-ti* „t.p.“), kuris bei gr. *πέκ-ω* „pešu“ ir kt. yra iš verb. ide. **pek-* „pešti“ (P o k o r n y I 797); žr. dar s.v. *pecku*.

pastowis „laken (feines Tuch) – milelis, gelumbė“ E 456 nom. sg. masc. = pr. **pastowis*, t.y. **pastāvis* < **pastāvas* „t.p.“; šį subst. pr. „milelis (t.y. nestoras milas), gelumbė“ (žr. dar T r a u t m a n n AS 391) plg. su subst. pr. (E) „milas (t.y. storas milas)“ (žr. *milan*).

Pr. **pastāvas* „milelis, gelumbė“ – skolinys iš lenk. *postaw* „audinys ir pan.“ (žr. T r a u t m a n n l.c., E n d z e l i n s SV 220, N e p o k u p n y Baltistica IX 176 ir liter.); šis pr. polonizmas atsirado turbūt apie XII a. (L e v i n SE 86, 97).

passupres „ase (Holzgestell an der Wand in der Küche) – lentyna“ E 225 – (ē-kamienis) nom. pl. fem. (T r a u t m a n n AS 390 ir liter.) = pr. **pasuprēs* „t.p.“ (žr. toliau). Dėl vok. (E 225) *ase* „t.p.“ (žr. T r a u t m a n n l.c. ir liter., E n d z e l i n s SV 220 ir liter.) plg. v.v.a. *âse* „Holzgestell oben an der Wand“ (Lex 8).

Pr. (E 225) *passupres* „lentyna“ gretinimui (daugiau ar mažiau atsargiam) su verb. lie. *sùp-ti* „schaukeln“ (P i e r s o n AM VII 585, N e s s e l m a n n Thes 121, B e r n e k e r PS 325, T r a u t m a n n l.c., E n d z e l i n s l.c.) reikia pritarti. Bet iš to gretinimo nepaaiškėja svarbiausias dalykas – žodžio (nom. pl. fem.) pr. **pasuprēs* „lentyna“ d a r y b a: a) suponuoti, kad jis yra s u f i k s o pr. **rē-* vedinys iš prefiksinio verb. pr. **pasup-* „pasupti“, (sic – implicate – P i e r s o n l.c., T r a u t m a n n l.c.) labai nepatiktima (daugiau tokio darybos modelio substantyvų nėra pr. kalboje, nerandu jų ir lie. bei la. kalbose), b) manyti, kad tas pr. žodis (subst.) yra prefikso pr. **pa-* „pa-“ [t.y. „po, apačioj“ (pvz. lie. *pastalē*) ar pan.] vedinys iš su „supimu“ susijusio subst. pr. **supr-*, dar labiau nepatiktima [„lentyna“ negali būti iš „daiktas, esantis p o t u o (a p a č i o j t o a r p a n.), kas supa(si)“].

Subst. (pl. tantum) **pasuprēs* „lentyna“ jau vien dėl to, kad jis sietinas su verb. lie. *sùp-ti* „schaukeln“, bus buvęs ne „(prie sienos) p r i k a l t a lentyna“, o „pakabinama lentyna“ = „j u d a n t i lentyna“, t.y. „p a s i s u p a n t i lentyna“ (= „pasisupantis

daiktas“); šį pr. subst., kaip pl. tantum, plg. pvz. su tos pačios šakniės subst. (ē-kamieniu, pl. tantum) lie. *sūpuoklės* „Schaukel“ (= „daiktas suptis“).

Manau, kad subst. (pl. tantum) pr. **pasuprēs* „pasisupanti lentyna“ atsirado vietoj s e n e s n i o subst. (pl. tantum) pr. **suprēs* „besisupanti lentyna“ pagal santykį subst. **sup-rēs* „besisupanti lentyna“: verb. (neprefiksinis) **sup-* „supti(s)“ = verb. (prefiksinis) **pa-sup-* „pa(si)supti“: x, kur x = subst. **pasup-rēs* „pasisupanti lentyna“; plg. pvz. lie. subst. *paskend-uōlis* (: verb. *paskend-* „paskęsti“), atsiradusį vietoj s e n e s n i o subst. *skend-uōlis* (: verb. *skend-* „skęsti“).

Subst. (pl. tantum) pr. **suprēs* „besisupanti lentyna“ yra iš (subst.) „tai, kas besisupantis“ – fleksijos vedinys iš adj. pr. **suprā-/sup-ra-* „besisupantis“ [plg. pvz. lie. subst. *plikė* „tai, kas plika“ ← adj. *plikà/plikas* (žr. S k a r d ž i u s ŽD 72); plg. dar s.v. *paust-re*], o šis laikytinas sufikso pr. **-rā-* (**-ra-*) vediniu iš verb. pr. **sup-* „supti (linguoti, judinti)“ (plg. pvz. lie. verb. *gud-* „gusti, prasti“ → adj. *gùdras* (-à) „gudrus“, žr. S k a r d ž i u s ŽD 299). Verb. pr. **sup-* „supti (schaukeln)“ < „judinti (supti, linguoti ir pan.)“ = „... judinti (supti, linguoti ir pan.)“ bus buvęs **berti* (pilti); judinti (supti, linguoti ir pan.), iš kurio yra: a) balt. žodžiai – verb. lie. *sùp-ti* „(ap)siausti, gaubti“ (< **apiberti*, *apmesti*“); supti (schaukeln)“ (LKŽ XIV 200 t.), *sùp-oti* „sūpuoti; (refl.) gaubstyti“ (LKŽ XIV 198), *sùp-uoti* „sūpuoti(s)“ (LKŽ XIV 205 t.), *siùp-uoti* „t.p.“ (LKŽ XII 608), *siaùp-ti* „(ap)supti, (ap)gaubti“ (LKŽ XII 474; < **apiberti*, *apmesti*“), *saùp-ti* „gaubti“ (LKŽ XII 203), la. *šùp-ât* „supti“ (ME IV 110; < **s'ùp-*) ir kt., b) sl. žodžiai – verb. s. rus. *сб-сбн-у сб-су-му* „užberti“ (< **sù-/saup-*) ir kt. Plg. pvz. B ū g a II 610, ME IV 110 (ir liter.), T r a u t m a n n BSW 293, V a s m e r III 818, F r a e n k e l 943 t. (ir liter.).

Verb. balt.-sl. **seup-* (: **saup-* : **sup-*) „berti (pilti); judinti (supti, linguoti ir pan.) reikšmę „... judinti (supti, linguoti ir pan.)“ laikau išvestine iš **berti* (pilti)“, tiksliau sakant, iš „ranką j u d i n t i (mosuoti, supti) beriant (pilant) grūdus (juos sėjant) ir pan.“

Verb. balt.-sl. **seup-* (: **sau-* : **sup-*) „berti (pilti); judinti (supti, linguoti ir pan.)“ – formanto **-p-* išplėstas verb. balt.-sl. **seu-* /**sau-* /**su-* „t.p.“, iš kurio yra pvz.: a) verb. (išplėstas formanto **-b-*) balt. (dial.) **seub-* /**sub-* „berti (pilti); judinti (supti ir pan.)“ (plg. T r a u t m a n n l.c., F r a e n k e l 779) > lie. *siaūb-ti* „...gaubti...“ (LKŽ XII 471 s.v. 1 *siaūbti* 9; < **apiberti*, apmesti“) bei „šėlti, dūkti, siausti...“ (LKŽ XII 471 s.v. 1 *siaūbti* 3), *siūb-uoti* „supti, linguoti“ (LKŽ XII 585 tt.), la. *šaub-ūt* „t.p.“ (ME IV 5), b) verb. (išplėstas formanto **-t-*) balt. (dial.) **seut-* „berti (pilti); judinti (supti ir pan.)“ (plg. F r a e n k e l 780 ir liter.) > lie. *siaūt-* (*siaūsti*) „pilti, berti tolyn...“ (LKŽ XII 482 tt. s.v. 1 *siaūsti* 6) bei „smarkiai reikštis, šėlti, siautėti“ (LKŽ XII 482 t. s.v. 1 *siaūsti* 16), *siut-* (*siūsti*) „išdykauti, šėlioti, dūkti...“ (LKŽ XII 621 s.v. *siūsti* 7) ir pan., c) subst. (sufiksinis deverbatyvas) balt. dial. **sū-jė* „bėrimas (Ausschütten), pylimas (Gießen)“ (žr. *suge*).
Verb. balt.-sl. **seu-* (: **sau-* : **su-*) „berti (pilti); judinti (supti, linguoti ir pan.)“ < verb. ide. **seu-* (: **sou-* : **su-*) „t.p.“, iš kurio kildinu ne tik verb. lie. *siaū-(sti)* (žr. anksčiau) ir pan. (plg. P o k o r n y I 914 s.v. 4. *seu-*), bet ir gr. *ῥέι* „lyja (es regnet)“ [< **su-* „pilti (berti)“] ir kt. (P o k o r n y I 912 t. s.v. 1. *seu-*), s. ind. *suv-āti* „judina“ ir kt. (P o k o r n y I 914 s.v. 3. *seu-*).

patickots (I 7₁₃), žr. *teickut*.

-pattin, žr. *waispattin*.

pattiniskun „ehe- (Ehe) – santuoką“ I 5₁₇ [5₁₄] acc. sg. fem. = pr. **patiniskun*; to paties konteksto tas pats vok. žodis II ir III kat-me verčiamas į pr. (II 5₁₇) *salobisquan* „santuoką“ (žr.) ir pr. (III 31₁₇) *sallūban* „t.p.“ (žr.).

Pr. (I) **patiniskun* „santuoką“ (acc. sg. fem.) suponuoja (*ā*-kamienį subst., nom. sg. fem.) pr. (I) **patiniskū* (su **-ū* < **-ū* < **-ā*) „santuoka“ (plg. pvz. s.v. *cixtianiskun*) ← adj. (*ā*-kamienis, nom. sg. fem.) **patinisku*, kuris – sufikso **-isk-* vedinys iš adj. pr. **patina-* „priklausantis pačiai [žmonai, t.y. moteriškos lyties žmogui (gyvūnui)]“, o šis – sufikso **-ina-* vedinys matyt iš subst. (fem.) pr. **patī* „pati (žmona)“ (žr. toliau). Plg. subst. lie. *pātina-* „vyriškos lyties gyvūnas“ (LKŽ IX 619 t.), kildintiną iš adj. lie. **patina-* „priklausantis moteriškos lyties gyvūnui“, kuris sufikso **-ina-*

vedinys iš subst. (fem.) lie. **patī* > *patī* „pati (gyvūno žmona)“; plg. dar pvz. subst. (fem.) balt.-sl. **avi-* „avis“ → adj. **av-ina-* „priklausantis aviai (moteriškąs lyties gyvūnui)“ → subst. **avin-a-* „avinai“.

Tas subst. (fem.) pr. **patī* „pati“ < balt. **patī* „t.p.“ (žr. s.v. *waispattin*), kildintinas iš ide. **potia*, buvo greta subst. (masc.) balt. **pati-* „pats“ < **pat-* „t.p.“, kildintino iš ide. **poti-* < **pot-*; apie šiuos žodžius plačiau žr. pvz. T r a u t m a n n BSW 208, F r a e n k e l 551 t. (ir liter.), P o k o r n y I 842, B e n v e n i s t e Vocab. I 88 tt., G a m k r e l i d z e-I v a n o v I 374, II 758 t.

Patols, Patollus ir kitos dk. (XV–XVII a.) lytys [žr. liter. apud B ū g a Aist. St. 159, E n d z e l ī n s SV 220, T o p o r o v BSS (1972) 298 tt.], iš kurių Būga atstatė vardą (*o*-kamienį, nom. sg. masc.) pr. **Patuls* (bei jį aplietuvino į *Patulas*) ← praef. pr. **pa-* „pa-“ + subst. pr. **tula-* „žemė“ [B ū g a II 79, III 809, jam visiškai pritarė T o p o r o v BSS (1972) 299] ir suteikė tam vardui reikšmę (**tas*, kuris yra po žeme“ =) „požemio dievas“ (B ū g a l.c.). Tokia Būgos rekonstrukcija nėra neabejotina (plg. E n d z e l ī n s l.c. ir liter., F r a e n k e l 552 ir liter.). Pirmiausia abejonė – suponuojamojo pr. **Patuls* reikšmė „požemio dievas“: jis greičiau buvo ne „(požemio) dievas“ (sic B ū g a l.c.), o tik e p i t e t a s vardo pr. **Pikuls* „požemio dievas“ (žr. *Picullus*), žr. T o p o r o v l.c.

Būgos atstatytas pr. **Patuls* abejotinas, man rodos, ir morfologiškai: iš **tas*, kuris yra po žeme“ ← pr. **pa-* „pa-“ + subst. (*o*-kamienis) **tula-* „žemė“ (čia, aišku, negalima remtis lie. *pātalas* „Schlafstätte“ ir pan. daryba, žr. s.v. *talus*) lauktinas greičiau ne (*o*-kamienis) pr. **Patuls* (sic B ū g a l.c.), o (*io*-kamienis) pr. **Patulis*, plg. pvz. lie. subst. (*io*-kamienį) *paqžuōlis* „tam tikras grybas, augantis po ąžuolais“ (LKŽ IX 6) = „tas, kuris yra po ąžuolu“ ← praef. **pa-* + subst. (*o*-kamienis) *qžuolas*.

Man rodos, nėra negalimà tokia hipotezė: dk. *Patols* (ir pan.) atspindi pr. **Patols* = (t.y.) **Patāls* < **Patālas* [čia dėl kirčiuto **-āl-* (tautosilabinio) < **-al-* (heterosilabinio) plg. s.v. *pickūls*] < **Pātalas* (kirčiuotas – **Pa-*), kuris, kaip e p i t e t a s vardo pr. **Pikūlas* (žr. anksčiau), pagal pastarojo kirčiavimą išvarto į

pr. **Patalas* (kirčiuotas – **-tā-*). Toks pr. **Patalas* galėtų būti subst. pr. **patalas* „tas, kuris pa-, nuramina, nutildo“ [jis – vardo pr. **Pikulas* „požemio dievas“ = „mirties dievas“ *epitetas* (žr. anksčiau)] – fleksijos vedinys iš pr. verb. (prefiksinio) **patal-(tūvei)* „pa-, nuraminti, nutildyti“ [plg. lie. verb. *pagan-(yūi)* → subst. *pāganas* „piemu“ = „tas, kuris gano“] ← verb. (intens., caus.) pr. **tal-(tūvei)* „raminti, tildyti“ [= s. sl. (u) *tol-iti* „t.p.“ ir kt.] < verb. balt.-sl. **til-/tal-* „raminti (rimti), tildyti (tilti)“ (> lie. *tīl-ti* ir kt., žr. pvz. *Trautmann* BSW 321) < verb. ide. **tel-/tūl-* „t.p.“ (dėl jo žr. *Pokorny* 11063 t.).

patowelis „stiffater (Stiefvater) – patėvis“ E 179 nom. sg. masc. = pr. **patwēlīs* (io-kamienis), t.y. **patāwēlīs*; jį laikyti diminutyvu („Stiefväterchen“), t.y. diminutyvinio sufikso **-elīs* (ar **-ēlīs*?) vediniu iš **patāwīs* „patėvis“ (taip įprasta manyti) negalėčiau. Pr. (E) **patāwēlīs* bus atsiradęs iš kontaminacijos pr. **patāwīs* „patėvis“ (io-kamienio) su diminut. pr. **tāwēlīs* „tėvelis“ (io-kamieniu), kuris – sufikso (diminutyvinio) **-elīs* vedinys iš pr. **tāwa-* „tėvas“ (žr. *towis*).

Pr. **patāwīs* „patėvis“ – prefikso **pa-* „pa-“ (žr. *pa-*) bei fleksijos vedinys iš **tāwa-* „tėvas“ (žr. *towis*), plg. lie. *pātēvis* (*patēvis*) „Stiefvater“ (LKŽ X 614) bei la. *patēvis* „t.p.“ (ME III 121) daryba (plg. dar la. *patēvs* „t.p.“).

-paus, žr. *preipaus*.

pausan frazėje *esse ... nouseon Rikijas ... pausan* „vonn wegen vnsers Herrn – nuo mūsų Viešpaties ... pusės“ III 115₂₈ [71₃₆]; *pauson* frazėje *esse steisei pauson* „von wegen dieses – nuo šito pusės“ III 123₉ [75₃₅]. Čia yra prepozicinė konstrukcija pr. **eze ... *pausan* „von wegen – nuo ... pusės“ [plg. pvz. lie. *nuō* (iš) *māno pūsės* „meinetwegen“] = pr. praep. „nuo“ (žr. *esse*) + subst. (acc. sg.) **pausan* „pusė“, kurio deklinacija (ar o-kamienė masc. arba neutr., ar ā-kamienė fem.) nėra aiški.

Subst. (acc. sg.) pr. **pausan* „pusė“ gretinamas su lie. *pūsė* „Seite, Hälfte“ bei la. *puse* „t.p.“ (*Berneker* PS 311, *Trautmann* AS 391, *Endzelīns* SV 220, *Schmalstieg* OP 46, *Schmalstieg* SP 185) ir toch. *Apoši* „pusė, šonas, sie-na“ (*Fraenkel* IF L 229, *Endzelīns* l.c., *Fraenkel*

676 ir liter.); tačiau iš to gretinimo nėra nepaaiškėja visų tų žodžių *d a r y b a*, vadinasi, ir pati jų etimologija.

Manychiau, kad subst. (acc. sg.) pr. (III) **pausan* „pusė“ yra o-kamienis subst. neutr. (acc. sg.) pr. (III) **pausan* „pusė (Seite)“ = subst. (neutr., nom.-acc, sg.) pr. **pausan* „pusė (Seite)“ (žr. dar *preipaus*), kildintinas iš (subst.) pr. „pusė, šonas“ < *, (kūno ir pan.) šonas < *, tam tikras daikto iškilumas < subst. (nom.-acc. sg. neutr.) balt.-sl. dial. **pausan* „(p a) p ū s t u m a s“, iš kurio gali būti ir subst. (neutr.) sl. **pausan* „t.p.“ > subst. (masc.) **puxъ* „pūkas, pūkai“ [dėl **-an* (neutr.) > **-ъ* žr. *Mažiulis* BS 86 t. ir liter.].

Subst. (neutr.) balt.-sl. dial. **pausan* „(pa)pūstumas“, man rodos, yra a) iš adj. (neutr.) balt.-sl. dial. **pausan* „pūstas (aufgeblasen)“ (dėl adj. neutr. → subst. neutr. žr. pvz. s.v. *giwan*) = adj. balt.-sl. dial. **pausa-* (**pausā-*) „t.p.“ ← verb. balt.-sl. **paus-/pus-* „pūsti(s), blasen“ b) arba vedinys tiesiog iš to balt.-sl. verbum.

Iš verb. balt.-sl. **paus-/pus-* „pūsti(s), blasen“ (žr. dar s.v.v. *paus-to, paustre*) lyties **pus-* „t.p.“ bus atsiradęs a) adj. (o/ā-kamienis) balt. **pusa-* „pūstas“ → subst. (i-kamienis) balt. **pusis* „(pa)pūstumas“ [plg. pvz. lie. adj. *drūta-* „drūtas“ → subst. (i-kamienis) *drūtis* „drūtumas“, žr. *Ska rd ž i u s* ŽD 53] arba b) tiesiog subst. (i-kamienis) balt. **pusis* „(pa)pūstumas“ (dėl tokio darybos tipo plg. *Ska rd ž i u s* ŽD 52 t.).

Iš subst. (i-kamienio) balt. **pusis* „(pa)pūstumas“ > „tam tikras daikto iškilumas“ > „(kūno) šonas“ (plg. anksčiau) bus atsiradęs subst. (i-kamienis) balt. **pusis* „pusė, šonas“ (žr. ir s.v. *possisawaite*) > subst. (i-kamienis) lie. *pūsīs* „t.p.“ (LKŽ X 1034 s.v. 1 *pūsīs*) bei (išvirtęs ē-kamieniu) lie. *pūsė* (pusė) „t.p.“ (LKŽ X 1007 tt.) = la. *puse* „t.p.“ Remiantis lie. *pušīs* „Kiefer“ ir pr. (E) *peuse* „t.p.“ (žr.) santykiu manyti, kad lie. *pūsė* (ir pan.) „Seite“ ir pr. (III) *pausan* (*pauson*) „t.p.“ esą „Umgestaltungen eines alten Wz. Nomens“ (*Fraenkel* l.c.), nėra pamato: plg. lie. formas (gen. pl.) *pušų* „Kiefern“ (*K-kamienė!*) ir (ne *K-kamienė!*) *pūsių* „Seiten“ (niekur nėra **pūsių!*).

Verb. balt.-sl. **paus-/pus-* „pūsti(s), blasen“ < verb. ide. dial.

**p(e/o)us-* „t.p.“ (P o k o r n y I 848), iš kurio – panašiai kaip balt. **pusis* „pusė, šonas“ (žr. anksčiau) – galėjo išsriedėti toch. A *poži* „pusė, šonas; siena“ (plg. F r a e n k e l I F L 229, F r a e n k e l 676, W i n d e k e n s Tokh. confr. I 384, žr. ypač H i l m a r s s o n 42, 105 tt. ir liter.); tačiau šitokia jo kilmė nėra visai neabejotina: jis gali būti iranizmas (žr. liter. apud W i n d e k e n s l.c.). Verb. ide. dial. **p(e/o)us-* „pūsti(s), blasen“ – determinatyvo *-s- išplėstas verb. (onomatopėjinės kilmės) ide. **p(e/o)u-* „t.p.“ (P o k o r n y I 847 t.; plg. dar s.v. *babo*), kuris išplėstas determinatyvo *-t-, davė verb. ide. dial. **p(e/o)ut-* „t.p.“ (P o k o r n y I 848) > balt.-sl. **paut-/put-* „t.p.“ (žr. s.v. *paute*).

pausto „wilde – laukinė“ (žr. *paustocatto*) E 665 adj. nom. sg. fem. = pr. **paustō*, t.y. **paustā* (žr. dar *paustocaican*). Plg. pr. vv. (dk., 1419 m.) *Pawsteniken* „Kreis Heiligenbeil“ (G e r u l l i s ON 117) = pr. **Paustenikai* < subst. pr. **paustenika-* „kas laukinis, tuščias“ (= „kas gyvena laukinėje, tuščioje vietoje“) – sufikso *-enik- vadinį iš adj. pr. **pausta-* „laukinis, tuščias“ (plg. lie. subst. *bais-inyk-as* „kas baisus“ ir pan. darybą, žr. S k a r d ž i u s ŽD 146).

Adj. (*o/ā*-kamienis) pr. **pausta-* „laukinis, tuščias“, kuris jau seniai ir teisingai siejamas su adj. sl. **pustъ* „tuščias“ (žr. pvz. B e r n e k e r PS 311, T r a u t m a n n AS 391, T r a u t m a n n BSW 208 t.), yra iš adj. vak. balt.-sl. **pausta-* „tuščias, tuščiaviduris“ < *, kuris (kuri) išpūstu (aufgeblasen) viduriu“ < adj. (= partic. praet. pass.) vak. balt.-sl. **pausta-* „išpūstas“ (plg. B ū g a II 287), kuris – sufikso *-ta- (*-tā-) vadinys iš verb. balt.-sl. **paus-/pus-* „pūsti(s), blasen“, egzistavusio greta verb. balt.-sl. **paut-/put-* „t.p.“ (žr. s.v.v. *pausan*, *paute*). Plg. B ū g a l.c., E n d z e l i n s l.c. Tik Būgos teiginys (B ū g a l.c., jam pritaria E n d z e l i n s l.c.), kad adj. vak. balt.-sl. **pausta-* sietinas su lenk. *puch-nąc* „pūstis“ ir pan. ir su lie. *pūsti* „pūstis“ (šaknis – *put-*!) ir pan., nėra tikslus: adj. sl. **pausta-* (vadinasi, ir adj. vak. balt. **pausta-*) dėl lenk. *puch-nąc* (bei dėl kitų sl. žodžių) darybiškai suponuoją aiškiai ne verb. balt.-sl. **paut-/put-* „pūstis“ [> lie. *pūsti/pūsti* (šaknis – *put-*!) ir pan., žr. s.v. *paute*], o būtent verb. balt.-sl. **paus-/pus-* „t.p.“ (žr. s.v. *pausan*). Be to, iš variantų verb. balt.-sl. **paut-/*

**put-* „pūsti(s)“ ir **paus-/pus-* „t.p.“ (žr. s.v. *pausan*) populiarėsnis sl. dialektams buvo aiškiai pastarasis variantas (žr. dar s.v. *paute*), plg. pvz. T r a u t m a n n BSW 233, P o k o r n y I 848.

pausto, žr. *paustocaican*, *paustocatto*.

paustocaican „wiltpfert (Wildpferd) – laukinis arklys“ E 654 (Prūsijoje laukinių arklių buvo dar XVI a., žr. T ö p p e n AM IV 685 t.) nom. sg. neutr. (arba acc. sg. masc. ar fem.?) = pr. **paustā-kaikan* (čia raidė -o- žymi matyt pr. *-ā-) – kompozitas pr. adj. **pausta-* „laukinis“ (žr. *pausto*) + *-*kaikan* „arklys“ = **kaikan* „t.p.“; plg. pvz. lie. dial. *devynšárvas* „Studentennelke“ (B ū g a I 209) ← *devyn-* + *-šárvas* = *šárvas*, pr. (III) **butatāvas* ← **buta-* + *-*tāvas* = **tāvas* (žr. *butta tawas*).

Subst. (neutr.) pr. (E) **kaikan* „arklys“ = „k u i n a s; arklys“ (p e j o r a t y v a s!) yra gal ne tiesiog iš adj. (neutr.!) pr. **kai-kan* „silpnas, menkas ir pan.“, o iš subst. (neutr.) pr. **kaikan* „silpnumas, menkumas ir pan.“ ← adj. (neutr.) **kaikan* „silpnas, menkas ir pan.“ (plg. pvz. s.v. *giwan*), suponuojančio adj. (*o/ā*-kamienį) balt. dial. **kaika-* „t.p.“ Plg. subst. balt. dial. (lie.-la.) **kai-kara-* (> la. *kaikars* „kuinas“ = lie. *kaikaras* „slinkis, valkata“ B ū g a III 208) – sufikso *-ara- vadinį gal ne tiesiog iš adj. balt. dial. **kaika-* „silpnas, menkas ir pan.“, o iš subst. **kaika-* (plg. pvz. lie. subst. *žābas* → *žāba-ras*, žr. S k a r d ž i u s ŽD 303) ← adj. balt. dial. **kaika-* „silpnas, menkas ir pan.“

Iš adj. balt. dial. **kaika-* (**kaikā*) „silpnas, menkas ir pan.“ (matyt tiesiog iš jo fem. resp. masc. lyčių) bus atsiradę: a) subst. la. *kaika* (*kaiks*) „... kuinas...“ (ME II 132), b) subst. (su *-ai-, pa-keistu į „ekspresyvinį“ -ui-, žr. M a ž i u l i s BS 51 tt. ir liter., plg. F r a e n k e l 202 ir liter.), la. *kuika* „kuinas“ (ME II 300), lie. *kūika* „kuinas (kumelė)“ bei (masc.) *kuikas* „kuinas (arklys)“ ir pan. (LKŽ VI 779). Verb. la. *kaik-t* „varginti, sekinti“ (ME II 133), lie. *káik-inti* „varginti, kankinti“ (LKŽ V 48 t.) yra išvesti veikiausiai iš minėto adj. balt. dial. **kaika-*.

Adj. balt. dial. **kaika-* „silpnas, menkas ir pan.“ galima būtų laikyti labai senu (t.y. ide.) žodžiu – giminaičiu su s. ind. *kekaraḥ* „žvairuojantis“, lo. *caecus* „aklas“ ir kt. [kaip tik su jais (ir pirmausia su s. ind. *kekaraḥ*!) minėtus lie. *kaikaras*, la. *kaika* ir kt.

sieja *F r a e n k e l l c.*]. Tačiau tokia hipotezė nėra patikima jau vien dėl to, kad s. ind. *kekaraḥ* „žvairuojantis“ etimologija yra neaiški (žr. *M a y r h o f e r I* 264).

Esu linkęs manyti, kad adj. balt. dial. **kaika-* „silpnas, menkas ir pan.“ laikytinas ne ide., o balt. dial. dariniu: jis yra galbūt iš adj. balt. dial. **,skriaudžiamas* < **,peikiamas, ujamas* – vedinys iš verb. (ekspresyvinio) balt. dial. **kaik-/ *keik-* „uiti, peikti“ (> lie. *kėik-ti* „t.p.“; plg. *T o p o r o v P J* III 135), o šis yra turbūt onomatopėjinės kilmės [gal tokios pat kilmės ir verb. lie. *kaip-ti/ keip-ti* „silpnėti...“ (su kitokiu šaknies formantu, t.y. su *-p-*, plg. *S a b a l i a u s k a s L K K X* 159), žr. s.v. *epkieckan* (plg. onomatopėjinį verb. lie. *kaik-ti* „kaukti“ *L K Ž V* 49); plg. verb. lie. *ù-i-ti* „barti, peikti“ – matyt irgi onomatopėjinės kilmės (*F r a e n k e l I* 1159).

Dėl pr. (E 654) *-caican* etimologijos plg. jo etimologinius gretinimus (tiesa, žodžių darybos aspektu neanalizuotus arba menkai analizuotus) apud: *N e s s e l m a n n* Thes 61, *B e r n e k e r* PS 295, *T r a u t m a n n* AS 391, *B ū g a I* 296, 310, 459, II 263, *E n d z e l i n s* SV 220, *F r a e n k e l* 202, *S a b a l i a u s k a s l c.*, *T o p o r o v P J* III 134 t. (ir liter.).

paustocatto „wildeckatze (wilde Katze) – laukinė katė“ E 665 (matyt taisytinai į *pausto catto*) nom. sg. fem. = pr. **paustō* **katō*, t.y. **paustā* **katā*. Yra pr. (E) adj. (nom. sg. fem.) **paustā* „laukinė“ (žr. *pausto*) ir subst. (*ā*-kamienis, nom. sg. fem.) **katā* „katė“. Greta šio bus buvęs subst. (*o*-kamienis, nom. sg. masc.) pr. **kats* „katinas“ < **katas* „t.p.“, kurį matyt atspindi pvz. pr. vv. (dk., 1374 m.) *Kathemedien* (*G e r u l l i s* ON 57) = pr. **Kata-med'an* „Katino miškas“ su sandu pr. **kata-* „katinas“: jeigu čia slypėtų pr. **katā-* „katė“, tai minėtas dk. *Kathemedien* būtų buvęs parašytas veikiau **Kathomedien*.

Subst. pr. **katā* „katė“ ir **katas* „katinas“ kildinu iš subst. (*o*-kamienio, nom. sg. masc.) balt. **katas* „katinas; katė“, kurio veldiniu laikytinas lie. dial. *kātas* „katinas; katė“ (*L K Ž V* 406 s.v. 1 *katas*). Pr. (E) **katā* „katė“ greta senesnio pr. **katas* „katinas“ (< **,katinas; katė*) bus atsiradęs panašiai kaip pvz. greta lie. *draugas* turime lie. dial. *draugā* „draugė“ (*L K Ž II* 2 652, žr. *S k a r*

d ž i u s ŽD 36). Greta subst. balt. **katas* „katinas“ (< **,katinas; katė*) pagal modelį, panašų į lie. *vilkas* : *vilkė*, atsirado inovacinis subst. (*ē*-kamienis) balt. dial. **katē* „katė“, davęs lie. *katē* „t.p.“, taip pat kurš. **katē* „t.p.“ (> la. dial. *kaķe* „t.p.“, žr. *ME II* 140); greta pastarojo (*ē*-kamienio) vietoj senesnio kurš. **kata-* „katinas“ nesunku buvo pagal modelį, panašų į subst. lie. *mārgis* (*io*-kamienis) : *mārgė*, atsirasti ir (*io*-kamieniam) kurš. dial. **katīs* „t.p.“ (> la. dial. *kaķis* „katinas, katė“).

Subst. balt. **katas* „katinas; katė“ yra paskolintas turbūt [apie I tūkst. po Kr. pabaigą, žr. *T o p o r o v P J* III 269] iš sl. **kotъ* „katinas; katė“ (> lenk. *kot* „t.p.“ ir kt.), o šis per tarpines kalbas atsirado iš lo. *cattus* „katinas“ (greta lo. *catta* „katė“, kurio atspindžiai nepasiekė slavų).

Žr. dar (ypač dėl realijos „naminė katė“) *T o p o r o v P J* III 269 tt. (ir liter.), be to, *T r u b a č e v* DŽ 92 tt. (ir liter.), *ESSJ* XI 210 t.

paustre „wiltnisse (Wildnis) – dykuma, tuštuma“ E 624 nom. sg. fem. = pr. **paustrē* „t.p.“ = „tuštuma (negyvenama vieta)“ – fleksijos vedinys iš adj. pr. **paustra-* „tuščias“ (plg. pvz. lie. adj. *plikas* → subst. *plikė* „plikuma“, žr. *S k a r d ž i u s ŽD* 72), kuris yra (su įterptiniu *-t-*) iš adj. pr. **pausra-* „išsipūtęs“ (dėl tokios semantinės raidos plg. s.v. *pausto*) – sufikso **-ra-* (dėl jo plg. *S k a r d ž i u s ŽD* 299) vedinys iš verb. balt.(-sl.) **paus-/ *pus-* „pūsti(s), blasen“ (žr. s.v. *pausan*).

paute „eyer (Eier) – kiaušinis“ GrG 67, *pawtte* „eier (Eier) – t.p.“ GrA 74, „ovum – t.p.“ GrF 73. Čia rekonstruoju subst. (*o*-kamienį) pr. (Gr) **paut's* „kiaušinis“ < **pauts* „t.p.“ [plg. pr. (GrG) *kragge* rekonstrukciją, žr. s.v. *I kragis*] < vak. balt. **pautas* „t.p.“ < balt. **paūtas* „t.p.“ (> lie. *paūtas* „t.p.“ = la. *pàuts* „t.p.“) < **,tai, kas pasipūtė*, kuris – vedinys iš verb. balt.-sl. **paut-/ *put-* „pūsti(s)“ (žr. s.v. *pausan*). Balt. subst. **pautas* „tai, kas pasipūtė“ dėl darybos plg. pvz. su subst. balt. **laukas* „tai, kas šviesu“ ← subst. ide. **loukos* „t.p.“ (žr. *laucks*).

Iš verb. balt.-sl. **paut-/ *put-* „pūsti(s)“ išriedėjo a) gana daug balt. kalbų žodžių, pvz. verb. lie. *pūsti* (*pūt-*) „pūstis“ bei *pūsti* (*pūt-, pūt-*) „pūsti, blasen“ = la. *pūst* „t.p.“, subst. *pūslė* „Blase“

(< **pūt-slē*), *pā-pautas* „Schwiele“ (LKŽ IX 351) ir kt. [žr. pvz. *Trautmann* BSW 233, *Fraenkel* 677 tt. (ir liter.) s.v.v. *pūsti* 1., *pūsti* 2.] ir b) labai mažą sl. kalbų žodžių – gal kašub. *puta* „cunnus, vulva“ (Būga 1475). Tuo, kad sl. kalbose tokios kilmės žodžių labai mažą, nereikėtų stebėtis: iš variantų verb. balt.-sl. **paut-/put-* „pūsti(s)“ ir **paus-/pus-* „t.p.“ (žr. s.v. *pausan*) populiariesnis sl. dialektams buvo aiškiai pastarasis variantas (žr. dar s.v.v. *pausan*, *pausto*).

pawargan „rewe (Reue) – atgailą, pasigailėjimą“ III 63₁₅ [43₂] (= *gaileghima* VE 26₂ acc. sg.) acc. sg. (matyt masc.) = pr. **pavargan* suponuoją subst. (o-kamienį, nom. sg. masc.) pr. (III) **pavargs* „pagailėjimas“ < pr. **pavargas* „t.p.“, kuris – fleksijos vedinys iš verb. pr. **pavarg-* „pagailėti“ (plg. s.v. *passalis*) = pr. praep. **pa-* „pa“ (žr. *pa-*) + verb. **varg-* „gailėti“ (žr. *wargē*).

pawirpen, žr. *powīrps*.

peadey „sacken (Sacken) – puskojinės“ E 482 nom. pl. masc. = pr. **pēd'ai* (dėl *-ē- žr. ir Būga II 291) < **pēdjai* „t.p.“ < (subst.) * „kojinių (puskojinių) dalys, apmaunančios pėdą (leteną)“ (pl. collectivum) ← adj. **pēdja-* „pėdinis (leteninis)“ – fleksijos vedinys iš subst. (neutr.) pr. **pēdan* „pėda (Fußsohle)“ (žr. s.v. *pedan*); plg. pvz. lie. subst. (neutr.) **arkla(n)* „arklas“ → adj. **arklja-* „arklinis (arklui priderantis)“ → subst. (io-kamienis) *arklīs* „Pferd“ (Skardžius ŽD 62). Plg. lie. dial. (Ryt. Pr.) *pēdēlis* „puskojinė“ (žr. *Trautmann* AS 391 ir liter., Būga l.c.) – sufikso -el- vedinį iš subst. (masc.) lie. *pēda-* „pėda (Fußsohle)“ [< neutr. lie. **pēda(n)* „t.p.“ = pr. **pēdan* „t.p.“, žr. s.v. *pedan*]; plg. dar subst. (fem.) lie. *pėdà* „apatinė kojos dalis, letena; kojinės dalis, apmaunanti leteną“ (LKŽ IX 735 s.v. 1 *pėdà* 1 ir 2).

Dėl pr. (E 482) *peadey* kilmės plg. *Trautmann* l.c., *Endzelīns* SV 221.

pedan „schar (Pflugschar) – noragas“ E 245 yra matyt nom.(-acc.) sg. neutr. pr. **pēdan* < **pēdan* „arklo (resp. žagrės) verstuvė“ < * „apatinė arklo dalis (plėšianti žemę)“ < * „arklo pėda (Fußsohle)“ < * „pėda (Fußsohle)“ < subst. (neutr.) balt. **pēdan* „t.p.“ [> subst. (masc.) lie. *pėdas* „t.p.“ = la. *pēds* „Fußstapfe“], greta

kurio bus buvęs sinonimas subst. (fem.) balt. **pēdā* „t.p.“ (> lie. *pėdà* „Fußsohle“ = la. *pēda* „t.p.“).

Lytys subst. balt. **pēdan* „Fußsohle“ (neutr.) bei **pēdā* „t.p.“ (jų dviejų papildomąją semantinę distribuciją dabar nelengva atsekti) atsirado matyt iš adj. (o/ā-kamienio) balt. **pēda-/pēdā-* „kojinis (kojinė)“ = * „priklausantis (priklausanti) kojai (jos apačiai)“, o šis yra fleksijų vedinys iš subst. (K-kamienio) balt.(-sl.) **pēd-* „koja (hora)“, kurio paradigmoje bus buvusi ir lytis **ped-* „t.p.“ Greta šio subst. balt.(-sl.) **pēd-* „koja“ buvo subst. (K-kamienis) balt.(-sl.) **pad-* „t.p.“ → adj. (neutr.) balt.(-sl.) **padan* „kojinis (priklausantis kojos apačiai) → subst. balt.(-sl.) **padan* „Fußsohle“ > subst. (masc.) lie. *pādas* „t.p.“ = la. *pads* „Estrich“ (= sl. **podъ* „Boden“).

Subst. (K-kamienis) balt.(-sl.) **pēd-/pad-* „koja“ yra iš subst. ide. **pēd-/pod-* „t.p.“ > lo. (gen. sg.) *ped-is* (*pēs* nom. sg.) „t.p.“, gr. (gen. sg.) *ποδ-ός* (*πούς* bei dor. *πώς* nom. sg.) „t.p. ir kt. (žr. *Pokorny* I 790 tt.), taip pat gr. *πηδόν* „Ruderblatt“ (*Pokorny* I 791), su kuriuo bandyta gretinti pr. (E 245) *pedan* „noragas“ (*Berneker* PS 311, *Trautmann* AS 391 t., *Endzelīns* SV 221); tačiau šitoks gretinimas nebuvo analizuotas tų dviejų (gr. ir pr.) žodžių (ypač pr. žodžio) darybos aspektu. Manychiau, kad gr. *πηδόν* „Ruderblatt“ atsirado labai panašiai kaip ir pr. **pēdan* „noragas“ (žr. anksčiau), bet savarankiškai.

peempe „kriwittze (Kiebitz) – pempė“ E 751 nom. sg. fem. = pr. **pēmpē* (turintis cirkumfleksinį *-ēm-) kartu su lie. *pēmpē* „t.p.“ (turinčiu akūtinį *-ēm-) suponuoją subst. balt. dial. **pēmpē* „t.p.“, kurio kilmė nėra išaiškinta (*Berneker* PS 312, žr. *Trautmann* AS 392, *Endzelīns* SV 221, *Fraenkel* 569). Manychiau, kad subst. (ē-kamienis) balt. dial. **pēmpē* „pempė“ yra iš subst. mob. (fem.) * „ta, kuri su kuodu“ < adj. (ē-kamienis, fem.) * „kuoduota“ – fleksijos (ē-kamienio) vedinys iš subst. (o-kamienio) balt. dial. **pēmpān* „kuodas (Federbusch)“ (nom.-acc. sg. neutr., žr. toliau). Plg. lie. subst. (ē-kamienius) mob. (fem.), pvz.: a) *kuō d ē* „ta (višta ir pan.), kuri su kuodu“ [< adj. (fem.) „kuoduota“] ← subst. *kuōdas* „Federbusch“, b) *kuō p r ē* „ta, ku-

ri su kupra“ [< adj. (ē-kamienis, fem.) „kuprota“] ← subst. *kuprā* „Buckel“.

Subst. (neutr.) balt. dial. **pempān* „kuodas“ yra, man rodos, iš subst. (neutr.) balt. dial. **pempān* „tai, kas pasipūtę (neaukštai išsikišę)“ ← adj. (o-kamienio, neutr.) balt. dial. **pempān* „pasipūtęs (neaukštai išsikišęs)“ (dėl adj. neutr. → subst. neutr. plg. pvz. s.v. *giwan*) ← verb. balt. (dial.) **pemp-/pimp-* „pūstis (schwellen)“ (žr. s.v. *papinipis*).

Iš to adj., t.y. iš adj. (*ā/o*-kamienio) balt. dial. **pempa-* „pasipūtęs (neaukštai išsikišęs)“ bus atsiradę fleksijų (*ē*- resp. *io*-kamienų) vediniai subst. la. *pempe* „Stumpfschwanz der Pferde“ [ME III 199; < „ta, kuri neaukštai (trumpai) išsikišusi“] resp. *pèmpis* „Schmerbauch“ (l.c. s.v. *I pèmpis*; < „tas, kuris pasipūtęs“); plg. pvz. lie. adj. (*ā/o*-kamienį) *senà/sėnas* „senas“ → subst. mob. *sėnė* „ta, kuri sena“ (*ē*-kamienis) bei *sėnis* „tas, kuris senas“ (*io*-kamienis).

peile „messer (Messer) – peilis“ GrA 27, „culter – t.p.“ GrF 18, *peyle* GrC; *keilo* „messer (Messer) – peilis“ GrG 62 taisytinas į *peile*. Čia slypi subst. (*io*-kamienis, nom. sg. mase.) pr. (Gr) **peilis* „peilis“ (žr. dar *kalopeilis*), kuris bei lie. *peilis* „t.p.“ su la. *peilis* (jeigu jis ne iš lie. ar kurš.) „t.p.“ suponuoja subst. (*io*-kamienį nom. sg. masc.) balt. **peilis* (< **peilja-*) „t.p.“, kuris, manyčiau, yra iš (subst.) **brėžtuvas, rėžtuvas* – sufikso **lja-* vedinys iš verb. balt. **pei-* (: **pi-*) „brėž(y)ti, rėž(y)ti“ < ide. **pei-* (: **pi-*) „brėž(y)ti“ = **pei-* (: **pi-*) + **k-* > ide. **peik-* (: **pik-*) „t.p.“ (dėl jo žr. s.v. *peisāton*). Dėl to balt. **peilis* darybos plg. pvz. subst. (*io*-kamienį) lie. *grėblīs* „Harke“ (← verb. *grėb-ti* „harken“).

Ar subst. balt. **peilis* giminiuojasi su lie. *pielà* „Säge, Feile“ ir net su sl. **pila* „t.p.“ (ar pastarieji – skoliniai), dar nėra aišku, žr. pvz. B ū g a II 211 ir ypač F r a e n k e l 561 t. (s.v. *peile*) ir liter., S t a n g LS 41.

peisālei „Schrift (Schrift) – raštas“ III 89₁ [55₃₃] (= *raschtas* VE 37₂₄) nom. sg. fem.; acc. sg. (fem.) *peisālin* „Schrift (Schrift) – raštą“ III 111₁₃ [69₂₀]. Lytis pr. (III 89₁) *peisālei* (nom. sg. fem.), esanti kontekste *stai peisālei tu turei*, galėtų būti a t r a k c i n ė klaida vietoj **peisāli* (nom. sg. fem.), kuri – iš **peisālī* < **peisālē*.

Bet labiau tikėtina, kad pr. (III 89₁) *peisālei* yra pr. (III) **peisālei*, kildintinas iš pr. **peisālē* (plg. s.v. *giwei*).

Subst. (*ē*-kamienis, nom. sg. fem.) pr. **peisālē* „raštas“ yra matyt iš (subst.) „tai, kas rašyta“ – fleksijos vedinys iš adj. (*o/ā*-kamienio) pr. **peisāla-* „rašytas“, plg. pvz. lie. adj. (*o/ā*-kamienį) *plika-* „plikas“ → subst. (*ē*-kamienis) *plikē* „plikuma“ = „tai, kas plika“. Adj. pr. **peisāla-* „rašytas“ < „brėžtas, pieštas“ kildinu iš adj. vak. balt. **pisala-* „t.p.“: dėl to ir tuomet, kai verb. vak. balt. **peis-* (praes.) / **piš-* (p r a e t., inf.) „brėžti, piešti“ buvo perdirtas į verb. (praes., p r a e t., inf.) pr. **peis-* „t.p.“ (žr. s.v. *peisāton*), iš adj. vak. balt. **pisāla-* bus atsiradęs adj. pr. **peisāla-* „brėžtas, pieštas“.

Adj. vak. balt. **pisāla-* „brėžtas, pieštas“ yra matyt iš pirmykščio adj. vak. balt.-sl. **pišāla-* „brėžtas/brėžęs, pieštas/piešęs“ [> partic. praet. (predikatinis) sl. **pysalē* „brėžęs, piešęs“ (aktyvinės reikšmės)] – tam tikro modalumo darybinę reikšmę dar turėjusio sufikso balt.-sl. **la-* (< ide. **lo-* (apie jo modalumą žr. G a m k r e l i d z e-I v a n o v I 393) vedinys iš verb. vak. balt.-sl. **pišā-* „brėžti, piešti“ (dėl jo žr. s.v. *peisāton*).

peisāton „geschrieben – rašyta (написанно)“ III 105₂₁ [67₄] (= *paraschūt* „parašyta, написано“ VE 51₈), *peisaton* „t.p.“ III 63₂₁ [43₇] (= *paraschūt* „parašyta, написано“ VE 26₈) partic. praet. pass. nom. sg. neutr.; praes. 3 pl. *peisāi* „schreiben (sie schreiben) – (jie) rašo“ III 73₂₁ [43₇] (= *rascha* „rašo“ VE 31₁), (sg.) *peisai* „schreibt – (jis) rašo“ III 101₇ [49₂]. Žr. dar *popeisāton*.

Čia turime pr. (III) **peisātan* „rašyta“ (partic. praet. pass. nom. sg. neutr.) ir (praes. 3 sg./pl.) **peisāi* „rašo“. Šios lytys suponuoja senesnę paradigmą verb. [praes. (3 sg.) / praet. (3 sg.) / inf.] pr. **peisāja/*peisājā/*peisā-tvei* „rašyti“ (žr. ir S t a n g Vergl. Gr. 396 t.), perdirtą matyt iš paradigmos verb. pr. **peisja/*peisā/*peisā-tvei* [dėl **peisā* (praet.) plg. pr. **peisā(v)uns* „rašęs“, žr. s.v. *popeisauns*] ← verb. vak. balt.-sl. (praes.) **peisja* (resp. 1 sg. **peisjō*) / (praet.) **pišā* / (inf.) **pišā-(tvei)* „brėžti, piešti“ [plg. verb. s. sl. *pišō* (praes. 1 sg.) / *pysa-ti* (inf.) „brėžti, rašyti“ ir kt.; plg. S t a n g l.c.], atsiradusios veikiausiai iš paradigmos verb. [praes. (1 sg.) / praet. (3 sg.) / inf.] balt.-sl. **peisjō/*pišā/*piš-*

„brėžti, piešti“ (plg. *Karaliūnas* BKS 70), kuri buvo perdirbta į verb. lie. *piešiū/piėšē/piėš-ti* „anglimi brėžti liniją, piešti, rašyti“.

Tolimesnė šio verb. balt.-sl. **peis-* (: **piš-*) „brėžti, piešti“ kilmė yra šiaip jau seniai aiški: jis – iš verb. ide. **peik-* (: **pik-*) „brėž(y)ti“ [dėl jo žr. (o dėl jo reikšmės plg.) *Pokorny* I 794 t.]. Ši verb. ide. **peik-* (: **pik-*) „brėž(y)ti“, atsižvelgiant į žinomą *Benveniste'o* teoriją apie ide. žodžio šaknį, galima laikyti determinatyvo **-k-* išplėstu verb. ide. **pei-* (**pi-*) „t.p.“, kuris, man rodos, gana aiškiai atsekamas baltų kalbose (žr. s.v. *peile*) – archaiškiausiose gyvosiose indoeuropiečių kalbose.

Beje, su minėtu verb. ide. **peik-* (: **pik-*) jau seniai yra siejami (nors darybos atžvilgiu neanalizuojami resp. menkai analizuojami) čia nagrinėtieji pr. (III) *peisāton*, lie. *piėšti* ir kt., žr. pvz. *Berneker* PS 311, *Trautmann* AS 392 (ir liter.), *Trautmann* BSW 210 t., *Endzelins* SV 221, *Vasmer* III 266 (ir liter.), *Fraenkel* 587 (ir liter.).

peisda „arsch (Arsch) – pasturgalis (podex, cunnus)“ *GrA* 36, „podex – t.p.“ *GrF* 27, *pisda* „Arsch – t.p.“ *GrG* 82 yra (nom. sg. fem.) turbūt pr. dial. (*GrA*, *GrF*) **peizdā* „t.p.“ resp. pr. dial. (*GrG*) **pizdā* „t.p.“ ar **pīzdā* „t.p.“ [plg. vv. pr. (dk., 1388 m.) *Pisdekayme* (*Gerullis* ON 123) = pr. **Pizd-* ar **Pīzd-*]; plg. lie. *pizdā* „vagina, cunnus“ bei *pyzdā* „t.p.“ (žr. LKŽ X 46), taip pat la. *pīzda* „t.p.“ (*ME* III 236). Visų šių pr. (Gr), lie. ir la. žodžių pagrindinė ir senovinė reikšmė bus buvusi „vagina, vulva“.

Lytis pr. dial. (*GrA*, *GrF*) **peizdā* „vagina, vulva“, jos kilme iš pr. **pīzdā* „t.p.“ (plg. *Fraenkel* 600) abejojant (*Trautmann* AS 211, *Endzelins* SV 221), galėtų kartu su sl. **pizda* „t.p.“ suponuoti balt.-sl. dial. (vak. balt. dial.-sl.) **peizdā* „t.p.“ (plg. *Trautmann* l.c.) greta varianto balt.-sl. dial. **pīzdā* „t.p.“ > balt. dial. **pizdā* „t.p.“, kuris gal a) davė lie. dial. *pizdā* „t.p.“ (LKŽ X 46) ir pr. (*GrG*) **pizdā* „t.p.“ (jeigu jis nėra **pīzdā* „t.p.“, žr. anksčiau), b) dėl kaimyninių sl. kalbų žodžio **pizdā* „t.p.“ (< **peizdā* „t.p.“) išvirto į lie. *pyzdā* „t.p.“ bei la. *pīzda* „t.p.“ ir pr. (*GrG*) **pīzdā* „t.p.“ (jeigu jis nėra **pizdā* „t.p.“, žr. anksčiau).

Tas subst. balt.-sl. **p(e)izdā* gali būti sufikso **-dā* vedinys iš verb. balt.-sl. **peis-/pis-* (dėl jo žr. s.v. *sompisinis*). Kitaip – pvz. *Fraenkel* l.c. (ir liter.), *Pokorny* 1831.

pekollin, žr. *pyculs*.

peccore „becker (Bäcker) – kepėjas“ *E* 329 nom. sg. masc. = pr. **pekōrē*, t.y. **pekārē*, apie XII a. (žr. *Levin* SE 97) paskolintas iš lenk. kalbos (dab. lenk. *piekarz* „t.p.“) ir *ē*-kamieniu apiformintas pagal vok. *bekere* „t.p.“ (> lie. *bėkėrė* „t.p.“ LKŽ I² 737). Žr. dar *Trautmann* AS 230, *Endzelins* SV 221, *Levin* SE 53.

pecku „vihe (Vieh) – pekų (gyvulius)“ I 7₇ [5₂₄], II 7₇ [11₂₃], „Viehe (Vieh) – t.p.“ III 41₈ [29₃₄] (= *pekumi* VE 15₉ instr. sg.), „Vihe (Vieh) – t.p.“ III 53₁₃ [37₁₄] (= *pekus* VE 21₁₀ nom. sg.), *peckan* „Viech (Vieh) – t.p.“ III 35₁₈ [27₂₇] (= *jauczia* VE 13₆ gen. sg.), „Viehe (Vieh) – t.p.“ III 37₄ [27₃₂] acc. sg. neutr. Lytis *pecku* frazėje *stesmu Pecku* „dem Vihe (dem Vieh) – tam pekui (tiems gyvuliams)“ III 85₃ [53₂₆] (= *bandai* VE 36₇ dat. sg.) yra matyt ne acc. sg. neutr. (sic pvz. *Trautmann* AS 392, *Endzelins* SV 221), o dat. sg. (neutr.) forma (žr. *Mažulis* BS 269, 276, plg. *Schmalstieg* OP 76).

Turime subst. (u-kamienį, nom.-acc. sg. neutr.) pr. (I, II, III) **peku* „pekus (gyvuliai)“ (paveiktą o-kamienės paradigmos) < subst. (neutr., baritonas) balt. **pėku* „t.p.“ [> subst. (masc.) s. lie. *pėkus* „t.p.“ = lie. dial. (Zietela) *pėkus* „t.p.“] < ide. **peku* „t.p.“ (> s. ind. *pāśu* „t.p.“ ir kt., žr. *Pokorny* I 797, *Gamkrelidze-Ivanov* II 578 tt.), kuris (u₂-kamienis; dėl u₂- resp. u₁-kamieno žr. *Mažulis* BS 262 tt.) yra iš subst. (genus inact.) ide. **peku* „vilną teikiantys gyvuliai (avys)“ < *,tai, kas pėsama (avys)“ (anuomet avys buvo ne kerpamos, o pėsamos!). Šis subst. ide. **peku* yra, man rodos, iš adj. (u₂-kamienio, žr. *Mažulis* l.c.) ide. **peku* „pėsamas“ (plg. pvz. s.v. *giwan*: modelis adj. neutr. → subst. neutr. yra labai senas) = adj. (u₂- resp. u₁-kamienis) ide. **peku-* „pėsamas resp. pėsantis ir pan.“ – fleksijos vedinys iš verb. ide. **pek-* „pešti“ > gr. *πέκω* „pešu“, balt. **peš-* „pešti“ (> lie. *pėš-ti* „t.p.“) ir kt. (žr. s.v. *pasto*), plg. pvz. *Pokorny* l.c., *Gamkrelidze-Ivanov* l.c.

P a s t a b a. Manyti, kad pr. **peku* „pekus (gyvuliai)“ bei lie. *pēkus* „t.p.“ – seni germanizmai (S c h u l z e KZ XL 412, B ū g a II 85, 91, III 896 t., plg. E n d z e l ī n s SV 221), nėra reikalo (žr. pvz. F r a e n k e l 564 t.): apie tai, kad ide. **k* (pvz. **pek-* „pešti“ ir **peku* „pekus“) davė ne tik balt. **š* (**peš-* „pešti“), bet ir balt. **k* (**peku* „pekus“), žr. pvz. s.v.v. *quāits*, *swaigstan*.

-pečkūt, žr. *popečkūt*.

pectis, žr. *pettis*.

pelanne „assche (Asche) – pelenai“ E 37 nom. sg. fem. = pr. **pelanē*, kuris dėl pr. **pelanā* „židiny“ < **pelenā* „t.p.“ (žr. *pelanno*) įtakos kildintinas iš (subst.) pr. **pelenē* „pelenai“ (nomen collectivum), o šis yra iš (subst.) **k* „karšti (žioruojantys) pelenai“ < (subst. fem.) **k* „tai, kas žioruojanti (glimmende)“ – fleksijos vedinys iš adj. (*o/ā*-kamienio) balt. **pelena-* „žioruojantis“ lyties (*ā*-kamienės) f e m. (balt.) **p e l e n ā* „žioruojanti“ (dėl darybos plg. pvz. subst. pr. **palvē*, žr. *palwe*) → subst. (fem.) vak. balt. **pelenā* „tai, kas žioruojanti“ > pr. **pelenā* „židiny“ (žr. *pelanno*); dėl pastarojo darybos plg. pvz. lie. adj. (fem.) *geltā* „geltona“ → subst. (fem.) *geltā* „tai, kas geltona“ (žr. S k a r d ž i u s ŽD 37).

Iš to adj. (*o/ā*-kamienio) balt. **pelena-* „žioruojantis“ lyties n e u t r. (balt.) **p e l e n a n* „žioruojantis“ bus atsiradęs subst. (neutr.) balt. dial. **pelenan* „tai, kas žioruojantis“ (dėl darybos adj. neutr. → subst. neutr. žr. pvz. s.v. *giwan*), o iš jo – a) subst. (neutr., nom.-acc. sg.) ryt. balt. **pelena(n)* „židiny“ [> (masc.) lie. *pėlenas* „t.p.“ (LKŽ IX 760), la. *pēlns* „t.p.“ (ME II 197)] ir b) subst. (neutr., jo lytis pl. collectivum) balt. dial. **pelenā* „pelenai“ (nom.-acc. pl. neutr.) → (masc., nom. pl.) lie. *pelenai* „Asche“ (= la. *pēlni* „t.p.“) bei (fem., nom. pl.) *pėlenos* „t.p.“ (LKŽ IX 762).

Minėtas adj. (*o/ā*-kamienis) balt. **pelena-* „žioruojantis“ – sufikso **-en-* vedinys iš verb. balt.-sl. **(s)pel-/*(s)pal-* „žioruoti, mirgėti (degant)“ (> s. sl. *pol-ėti* „degti, žioruoti“ ir kt., žr. T r a u t m a n n BSW 212 t.); dėl darybos plg. pvz. sl. verb. **vez-* „vežti“ → adj. **vez-enš* > s. sl. *vez-enš* „vežtas“ ir kt. (žr. dar S k a r d ž i u s ŽD 228 tt.).

Tas verb. balt.-sl. **(s)pel-/*(s)pil-/*(s)pal-* „silpnai degti, žioruoti, mirgėti (degant)“ kildintinas iš verb. (balt.-sl.) **,silpnai šviesiti, mirgėti*“ (žr. s.v. *palwe*); plg. P o k o r n y I 805 s.v. 9. (*pel-*). pelanno „hert (Herd) – židiny“ E 223 nom. sg. fem. = pr. **pelanō*, t.y. **pelenā*, kuris yra veikiausiai iš **pelenā* „t.p.“ (čia dėl pr. **-anā* < **-enā* plg. s.v. *glosano*, *kartano* ir liter.) = subst. (matyt prūsizmas) lie. dial. (Ryt. Pr.) *pelenā* „t.p.“ (LKŽ IX 759).

Subst. pr. **pelenā* „židiny“ kildintinas iš subst. (fem.) pr. **pelenā* „tai, kas žioruojanti (glimmende)“, žr. s.v. *pelanne*.

peldiuns „erworben – pelnės, įgijęs“ III 43₁₄₋₁₅ [31₂₄] (= *ischieschkoja* „išieškojo“ VE 16₁₅) partic. praet. act. nom. sg. masc. = pr. **peldi(v)uns*, kuris suponuoja verb. (inf.) pr. (III) **peldī-tvei* „pelnyti, įgyti“ < verb. (inf.) pr. **peldē-tvei* „t.p.“, sietiną su verb. s. lie. *peldē-ti* „taupyti, tausoti“ (dėl jo žr. LKŽ IX 755 t.). Šie pr. ir s. lie. žodžiai jau seniai yra gretinami su subst. balt.-sl. **pelna-* (> lie. *pėlnas* „Verdienst“ ir kt.) lie. *pelnīti* „verdienen“ = la. *pēlnūt* „t.p.“, toliau, – su s. isl. *falr* „parduodamas“ (ir pan.), s. ind. *pānate* „(jis) perka“, gr. *πωλέω* „perku“ [žr. (resp. plg.): T r a u t m a n n AS 392, T r a u t m a n n BSW 213, ME III 197, E n d z e l ī n s SV 221, V a s m e r III 314, F r a e n k e l 565 (s.v. *peldēti* 1.), 567 t. (s.v. *pėlnas* 2.), P o k o r n y I 804 (s.v. 5. *pel-*), M a y r h o f e r II 194 t.], bandant juos visus kildinti iš verb. ide. **pel-* „parduoti, pelnyti“ (pvz. P o k o r n y l.c., M a y r h o f e r l.c.).

Tačiau tų balt. bei sl. (ir germ.) žodžių giminystė su s. ind. *pān-ate* „perka“ ir gr. *πωλ-έω* „perku“ nėra labai patikima: a) dėl s. ind. žodžio žr. B u r r o w – Transaction of the Philological Society. London 1945, p. 108, P o k o r n y l.c. (šis s. ind. žodis neminimas), F r a e n k e l 568, b) dėl gr. žodžio žr. S c h w y z e r Griechische Grammatik I, p. 720. Be to, visų tų (ypač balt. ir sl.) žodžių giminystės santykiai nebuvo išsamiau analizuoti žodžių d a r y b o s (bei semantikos) istorijos aspektu.

Manychiau, kad verb. pr. **peldē-tvei* „pelnyti, įgyti“ bei s. lie. *peldē-ti* „taupyti, tausoti“ yra iš verb. (inf.) balt. dial. **peldē-* „pelnyti“ < **k* „papildyti, gausinti (savo turta kuo)“ – sufikso **-d-* (dėl jo žr. S k a r d ž i u s ŽD 527) vedinys iš verb. (intrans.) balt.-sl. **pel-*

(praes.) / **pil-* (inf.) „pasipildyti, gausėti (turtui kuo)“ [plg. pvz. la. *dzem-u/dzīm-t* (inf.) „gimti“ → *dzēm-dē-t* „gimdyti“], iš kurio (dėl jo žr. toliau) – sufikso **-na-* vedinys subst. (ar adj. → subst.) balt.-sl. **pelna-* „pasipildymas, gausėjimas“ > „pelnas, gausa, nauda“ [plg. verb. balt. **pēi-/pī-* „tėšti (strotzendes Euter bekommen)“ → subst. ryt. balt. **pēi-na-* „tėšimas“ > „pienas“ > lie. *pienas* = la. *piēns*] > lie. *pėlnas* „Verdienst“ = la. dial. *pēlns* „t.p.“, sl. **pelnō* > ček. *plen* „gausa, turtas; grobis“ ir kt. Matyt iš subst. lie.-la. **pelna-* „pelnas“ atsirado verb. lie. *pelný-ti* „verdie- nen“ bei la. *pēlnī-t* „t.p.“ (plg. S k a r d ž i u s ŽD 535), o pasta- rojo vedinys galėtų būti subst. la. *pēlŋa* „pelnas“.

Tą verb. (intrans.) balt.-sl. **pel-* (praes.) / **pil-* (inf.) „pasipildyti, gausėti (turtui kuo)“ kildinu iš verb. (trans., intrans.) balt.-sl. **pel-* (praes.) / **pil-* „pilti (piltis), berti (birti)“ [plg. jo veldinį verb. (trans., intrans.) lie. dial. *pēl-a* („pila“ praes.) / *pil-ti* „t.p.“, žr. LKŽ IX 1004 tt.], kuris (polisemiškas) – iš verb. (polisemiš- ko) ide. **pel(H)-* „t.p.“ (dėl jo žr. P o k o r n y I 798 tt.; žr. dar s.v. *pilnan*); iš jo, man rodos, galima kildinti ir s. isl. *faln* „feil (parduodamas)“ ir pan.

pele „we (Weihe) – lingė (vanagų pošeimio paukštis, Circus)“ E 710 nom. sg. fem. = pr. **pelē*, kuris siejamas su pr. *peles* (žr.), lie. *pelė* ir kt. (T r a u t m a n n AS 393 s.v.v. *pele, peles*, E n d z e l ī n s SV 221–222 s.v.v. *pele, peles*, F r a e n k e l 565 t.), tačiau pa- grindinis jų etimologijos klausimas – jų d a r y b a nebuvo at- skleista.

Pr. **pelē* „lingė“ yra pavadinimas, atsiradęs pagal šio paukščio spalvą (žr. ir B e r n e k e r PS 312, T r a u t m a n n l.c., E n d z e l ī n s l.c., F r a e n k e l l.c.): lingėms (tokiems paukščiams) būdinga p i l k (š v) u m o bei rusvumo spalva (I v a n a u s k a s II 239–248).

Subst. (ē-kamienis, fem.) pr. **pelē* „lingė“ yra iš (subst. mob., fem.) **ta*, kuri pilkšva, rusva – fleksijos vedinys iš adj. (*ā/o*-ka- mienio) balt. **pelā-* „pilkšva, rusva“ (fem.!) // **pela-* „pilkšvas, rusvas“ (plg. s.v. *glumbe*), o šis – vedinys iš verb. balt.-sl. **pel-* „silp- nai šviesti, mirgėti“ [plg. pvz. adj. lie. *gūdas* (deverbatyvo!) dary- bą, žr. s.v. *gudde*] < verb. balt.-sl. **(s)pel-* „t.p.“ (žr. s.v. *palwe*).

Iš adj. (*o/ā*-kamienio) balt. **pela-* „pilkšvas, rusvas“, t.y. iš jo ly- ties adj. (fem.) balt. **pelā* „pilkšva, rusva“ yra fleksijos vedinys subst. mob. (fem.) balt. **pelē* „ta, kuri pilk(šv)a, rusva“ > subst. „p e l ē (Maus)“ > lie. *pelē* „t.p.“ = la. *pele* „t.p.“ = pr. *pelē* „t.p.“ (žr. *pelemaygis*).

Taigi prūsai turėjo semantinius homonimus (tos pačios darybos, bet skirtingais laikais atsiradusius): pr. **pelē* „lingė (toks paukš- tis)“ (žr. anksčiau) ir pr. **pelē* „pelė“.

Subst. balt. **pelē* „pelė“ atsirado (dėl tabu, žr. F r a e n k e l 566 t. ir liter.) vietoj senovinio subst. (*i*-kamienio ← *K*-kamienio) balt.- sl. **mūs(i)-* „pelė“ (> sl. **myšb* „t.p.“ > rus. *мышь* „t.p.“ ir kt.), kuris bus buvęs kartu ir „raumenys“ (> sl. **myšb* „t.p.“ → **myšb- ca* „t.p.“ > rus. *мышца* „t.p.“ ir kt.). Plg. šio balt.-sl. **mūs(i)-* „pelė; raumenys“ giminaičius s. isl. *mús* „t.p.“, gr. *μῦς* „t.p.“, lo. *mūs* „pelė“ ir kt., suponuojančius subst. (*K*-kamienį) ide. **mūs* „pelė; raumenys“ (žr. P o k o r n y I 752 t.). Pastarojo reikšmių „pelė“ ir „raumenys“ sambūvį bus lėmęs greičiausiai spalvos po- žymis: ir pelė ir raumenys turi pilkšvumo bei rausvumo spalvės (plg. pr. **pelē* „pelė“ ir pr. **pelēs* „raumenys“ reikšmių sambūvį, žr. toliau), atsižvelgiant į tai, kad ide. **mūs* „pelė; raumenys“ ir jo veldiniai (atskiruose indoeuropiečių dialektuose) reikšme „raumenys“ matyt gana ilgai bus buvę pavadinimai ne žmogaus raumenų, o p a p j a u t o g y v u l i o nukraujavusių arba iš- keptų raumenų.

Senovinį subst. balt. **mūs(i)-* „pelė; raumenys“, jam išnykstant (žr. anksčiau), pakeitė: a) subst. vak. balt. **pelē* „p e l ē“ < **ta*, kuri pilkšvą, rusvą (žr. anksčiau) ir jo lytis (pl. collectivum, leksi- kalizuota lytis) **pelēs* „tai, kas pilkšva, rusva“ > „r a u m e n y s“ (žr. *peles*), b) subst. ryt. balt. **pelē* „p e l ē“ < **ta*, kuri pilkšvą, rusvą ir subst. (pl. collectivum) **rau(d)menes* „tai, kas rūsva, pilkšva“ > „raumenys“ > lie. (pl. collectivum) *raūmenys* (*raumuō*).

pelemaygis „rotilwe (Rötelweihe) – pelėsakalis“ E 712 nom. sg. masc. = pr. **pelēmaigis* [*īo*-kamienis ar (*o*-kamienis) pr. **pelēmai- g's* < **pelēmaigas*]. Vok. (E 712) *rotilwe* = v.v.a. *rötelwie* „Rötel- weihe“ (Lex 171) – „pelėsakalis (Falco tinnunculus L.)“, žr. dar T r a u t m a n n AS 393 ir liter.

Subst. (įo-kamienis) pr. **pelēmaigīs* „pelėsakalis“ jau ir dėl to, kad pelėsakalio svarbiausias maistas – lauko pėlės (žr. I v a n a u s k a s II 295), yra iš „pelių (už)mušėjas, nuspaudėjas“ [plg.: „Mausklemmer“ – B e r n e k e r PS 312, T r a u t m a n n l.c. (ir liter.), E n d z e l i n s SV 221, F r a e n k e l 448] – kompozitas pr. subst. **pelē-* „pelė“ (žr. s.v. *pele*) + **-maigīs*. Pastarasis sandas yra (su kokybine šaknies vokalizmo apofonija) iš verb. pr. **meig-* „(už)mušti, smogti, (nu)spausti“ = lie. dial. *miēg-ti* „smogti, trenkti, kirsti“ (LKŽ VIII 141 s.v. *miēgti* 2; galbūt jotv. semantizmas) bei *miēg-ti* (*miēg-ti*) „diegti“ (op. cit. s.v. *miēgti* 1) = 1a. *miēg-t* „spausti, smogti ir kt.“ ir pan., dėl kurių kilmės žr. s.v. *ismigē*.

P a s t a b a. Teiginys, kad pr. (E 712) *pelemaygis* sandas *pele-* esąs pr. (E 710) *pele* „lingė“ (F r a e n k e l l.c.: „l. Gl. preuß. *pele* Voc. 710 „Weihe“ ist“), yra labai netikslus.

peles „mus (Muskel am Oberarm) – raumenys (žasto)“ E 111 nom. pl. (tantum) fem. = pr. **pelēs*. Vok. (E 111) *mus* bus buvęs ne tik „raumenys“, bet ir „pelė“, plg. v.v.a. *mūs* „Maus; Muskel bes. am Oberarm“ (Lex 146). Manyti, kad būtent dėl vok. (E 111) *mus* „pelė; raumenys“ iš pr. **pelē* „pelė (Maus)“ (žr. s.v. *pele-maygis*) būtų atsiradęs pr. **pelēs* „raumenys“ (pl.!), nepatikima, žr. s.v. *pele* (ten aptariama ir pr. *peles* „raumenys“ kilmė).

pelky „bruch (Bruch, Sumpf) – pelkė“ E 287 nom. sg. fem. = pr. **pelkī*, kuris slypi ir vietovardžiuose: dk. (1353 m.) *Gosepelk* „im Samland“ (žr. s.v. *gosen*), (1388 m.) *Ilgenpelke* (jetzt: Der lange Bruch) „im Samland“ (G e r u l l i s ON 49), (1423 m.) *Pelkiten* „jetzt Polkitten Kr. Friedland“ (op. cit. 118), (1379 m.) *Popelken* ir (1405 m.) *Popelkenn* „jetzt Popelken Kr. Labiau“ (op. cit. 131), (1284 m.) *Raystopelk* „bei Schreit Kr. Braunsberg“ (op. cit. 138), (1343 m.) *Tlokunpelk* „zwischen Orzyce und Neidenfluß“ (op. cit. 183; žr. s.v. *clokis*), (1331 m.) *Waygispele* „im Samland“ (žr. *Waygispele*) ir kt. (žr. N e s s e l m a n n Thes. 123, G e r u l l i s ON s.v.v.).

Subst. pr. (E 287) *pelky* „pelkė“ yra lytis ne (ē-kamienė, nom. sg. fem.) pr. (E) **pelkē* „t.p.“ (taip ir dabar kai kas mano), o (i/ā-kamienė, nom. sg. fem.) pr. (E) **pelkī* „t.p.“, nors kitose (t.y. ne E)

šnektose lengvai galėjo būti ir lytis (ē-kamienė, nom. sg. fem.) pr. (dial.) **pelkē* „t.p.“ [gal ją atspindi minėtas dk. (1388 m.) *Ilgenpelke*?], apie tai žr. s.v. *kexti*.

Subst. pr. **pelkī* „pelkė“ (i/ā-kamienis) resp. pr. (dial.) **pelkē* „t.p.“ (ē-kamienis) bei lie. *pēlkē* „pelkė; balutė, klanas“ (LKŽ IX 770), la. *pēlce* „(Wasser)pftutze“ (ME III 195) kildintini iš subst. (iā-kamienio) balt. **pelkjā* „pelkė, bala ir pan.“ (plg. s.v. *kexti*), kuris yra iš (subst.) *, „tai, kas pilkšva, rūsva“ – fleksijos vedinys iš adj. balt. **pelkā-* „pilkšvā, rūsva“ (šiek tiek kitaip PKP II 290) (fem.) // **pelka-* „pilkšvas, rusvas“ [plg. subst. pr. **palvē* (su *-ē < balt. **-jā*, žr. s.v. *kexti*) darybą, žr. *palwe*], o šis (žr. dar s.v. *pelkis*) – sufikso **-ka-/*-kā-* vedinys iš verb. balt. **(s)pel-/*(s)pil-* „silpnai šviesti, mirgėti“ (dėl jo žr. s.v.v. *palwe*, *pele*); plg. adj. lie. *pilkas* – sufikso **-ka-/*-kā-* vedinį iš to paties minėto verb. balt. **(s)pil-/*(s)pel-*.

Pr. (E 287) *pelky* ir kt. kilmę panašiai, tik neanalizuodami jų d a r y b o s, suvokia: T r a u t m a n n AS 393, E n d z e l i n s SV 222, F r a e n k e l 567 (ir liter.).

pelkis „mantel (Mantel) – rudinė (sermėga)“ E 475 nom. sg. masc. = pr. **pelkīs* (įo-kamienis, žr. toliau). Jis yra „bez drošas etimologijas“ (E n d z e l i n s SV 222, žr. ir F r a e n k e l 529). Iš hipotezių (žr. liter. apud E n d z e l i n s l.c., F r a e n k e l l.c.) geresnė, man rodos, yra ta, kuri šį pr. žodį gretina su adj. lie. *pilkas* „grau“ ir pan. (P a u l i KSB VII 186, P i e r s o n AM VII 585), žr. toliau.

Subst. (įo-kamienis, masc.) pr. **pelkīs* „rudinė (sermėga)“ yra veikiausiai iš (subst.) *, „tai, kas pilk(šv)a, rūsva“ – fleksijos vedinys iš adj. pr. **pelka-* „pilk(šv)as, rusvas (rudas)“ (plg. pvz. lie. subst. *aukštis* „tai, kas aukšta“ ← adj. *aukštas*) < balt. **pelka-* „t.p.“ (giminaitis su adj. lie. *pilkas* ir pan.), dėl kurio žr. s.v. *pelky*. Dėl subst. pr. **pelkīs* „(sermėga) r u d i n ė“ < *, „tai, kas p i l k (š v) a, r ū s v a“ ← adj. **pelka-* „p i l k (š v) a s, r ū s v a s“ plg. subst. lie. *rudinė* „sermėga“ (LKŽ XI 870) ← adj. *rudinas* „r u d a s, n u r u d a v ė s“ (LKŽ XI 869), plg. PKP II 290.

pellekis „gebel (Giebel) – kraigas (šelmuo)“ E 202 nom. sg. masc. [vok. (E 202) *gebel* „Giebel“ = v.v.a. *gebel* „... Giebel“ (Lex 54)]

= pr. **pelekis* < **pelekas* „t.p.“ [o-kamienis; ar (io-kamienis) **pelekis*] = „viršutinė stogo dalis“ (= „kraigas“) gali būti iš (subst.) **s k e l t a* smailuma“ (plg. *M a ž i u l i s* PKP II 281) < **tai*, kas (a t) s k e l t a s (pasidaręs aštrus, smailas) resp. (at)skeliantis (aštrus, smailas)“ [plg. pvz. lie. *keterà* „... kraigas (šelmuo)“ (LKŽ V 648 s.v. *keterà* 7) pirmą kartą semantinę motyvaciją (U r b u t i s BEE 84)] – sufikso **-eka-* vedinys iš verb. balt. **(s)pel-* „skelti, (at)plėšti“ [< ide. **(s)p(h)el-* „t.p.“, žr. *P o k o r n y* I 985 tt.; žr. dar s.v. *spelantxis*]. Plg. subst. lie. **melekas* „liežuvis“ (→ *melekėlis* „liežuvėlis“, žr. *S k a r d ž i u s* ŽD 125), kuris yra iš (subst.) **tai*, kas plepantis“ < **tai*, kas malantis“ – sufikso **-eka-* vedinys matyt iš verb. balt. **mel-* „malti“ (plg. lie. **melekas* „liežuvis“ giminaičio la. *mèle* „t.p.“ etimologija, žr. pvz. ME II 614, *F r a e n k e l* 403).

Pr. (E 202) *pellekis* „Giebel“ jau seniai buvo gretintas su lie. *pēlekas* (*pelekà*) „žuvies plaukmuo, žuvies uodega“ (žr. *T r a u t m a n n* AS 393 ir liter., *E n d z e l i n s* SV 222 ir liter.), kuris, man rodos, gali būti iš (subst.) **tai*, kas (at)skeltas (aštrus)“ – sufikso *-eka-* vedinys iš minėto verb. balt. **(s)pel-* „skelti, (at)plėšti“ (plg. *M a ž i u l i s* l.c., kitaip *F r a e n k e l* 566).

pelwo „sprew (Spreu) – pelai“ E 279 nom. sg. fem. = pr. **pelwō*, t.y. **pelvā* „t.p.“, kuris teisingai siejamas su subst. sl. **pelvā*//**pelevā* „t.p.“ [(nom. sg. fem.) > serb.-chorv. *pljèva* „t.p.“ ir kt. resp. rus. *nelëba* „t.p.“], la. *pēlvas*//*pēlavas* „t.p.“ [nom. pl. (tantum) fem.], toliau, – su subst. lie. *pēlūs* „t.p.“ [nom. pl. (tantum) fem., plg. (instr. pl. fem.) *pētumis* DP 86₁₈] = la. *pēlus* „t.p.“ [nom. pl. (tantum) fem.] bei s. rus. **nelly* „t.p.“ [nom. pl. (tantum) fem., plg. (instr. pl. fem.) *nellymu* B ū g a II 513]; lie. *pēlūs* „pelai“ ir pan. bandoma kildinti iš ū-kamienio žodžio (žr. ir *S t a n g* Vergl. Gr. 214). Žr. (resp. plg.) pvz. *T r a u t m a n n* AS 393, B ū g a l.c., *T r a u t m a n n* BSW 213, ME III 198, *E n d z e l i n s* SV 222, *V a s m e r* III 312, *P o k o r n y* I 802, *F r a e n k e l* 568 t. (ir liter.). Tačiau visų tų balt. ir sl. žodžių d a r y b o s istorija yra daug kur labai neaiški.

Tų žodžių istorijos nagrinėjimą galima pradėti štai nuo ko: manyčiau, kad iš verb. ide. **pel-* „(su)trinti“ (dėl jo žr. *P o k o r n y*

I 801 t. s.v. 2a. *pel-*) buvo išvestas adj. (*u*-kamienis) ide. **pelu-* „trintas, trinantis“ (t.y. *u₁-u₂*-kamienis, dėl tokių *u*-kamienio variantų žr. *M a ž i u l i s* BS 262 tt. ir liter.) = (neutr.) **pelu* „t.p.“ (t.y. *u₂*-kamienis, žr. *M a ž i u l i s* l.c.) → subst. (neutr., nomen abstractum, sg. tantum) ide. **pelu* „tai, kas (su)trinta“ [darybos tipas adj. neutr. → subst. neutr. (nomen abstractum!) yra, kaip žinoma, labai senas, žr. pvz. *giwan*], kuris, jo reikšmei k o n k r e t e j a n t – išvirstantį **pelas* (smulkus šiaudgalys) ir pan.“ (sg.!), gavo formantą ide. **-ə*//**-ā* (nomina collectiva darybos formantas, dėl kurio žr. pvz. *M e i l l e t* Introd. 291 t.) ir virto į subst. [*u₂*-kamienį nom. pl. (tantum) neutr.] ide. dial. **pelu + ə* resp. **pelu + ā* > **pelū* „pelai ir pan.“ (dėl tokios formos plg. *M a ž i u l i s* BS 297 tt.) resp. **pel(u)uā* „t.p.“ (abiem atvejais – pl. collectivum).

Lytis (*u₂*-kamienė, t.y. neutr.) subst. (pl. tantum) ide. dial. **pelū* „pelai ir pan.“ davė lytį subst. (neutr., pl. tantum) balt.-sl. **pelū* „pelai“, kuri vėliau, nykstant (atskiruose balt. ir sl. dialektuose) *u₂*-kaminei (t.y. neutr.) pl. paradigmai (plg. *M a ž i u l i s* BS 299 tt.), priartėjo prie ū-kamienės pl. paradigmos (fem.!), ir taip atsirado lie. *pēlūs* „pelai“ (fem.) ir pan. (žr. anksčiau).

Minėta lytis (*u₂*-kamienė, t.y. neutr.) subst. (pl. tantum) ide. dial. **pel(u)uā* „pelai ir pan.“, savo segmentu (*u₂*-kamieniu) **(u)u-* kontaminuojama su segmentu (*u₁*-kamieniu) **-o/eu-* [dėl šių *u₁*- resp. *u₂*- segmentų žr. *M a ž i u l i s* BS 262 ir liter.; dėl *u₁*-kamienio **-o/eu-* brovimosi į *u₂*-kamenę paradigmą žr. s.v. **Jāt(u)vā*], davė variantines lytis subst. (neutr. pl. tantum) ide. dial. **pel(u)uā* „t.p.“/**pelo/euā* „t.p.“ > subst. (neutr., pl. tantum) balt.-sl. dial. **pelvā* „pelai“/**pela/evā* „t.p.“, o iš čia atsirado subst. [fem., sg. (collectivum)] pr. **pelvā* „t.p.“ ir pan. bei subst. [fem., pl. (collectivum) tantum] la. *pēlvas*//*pēlavas* „t.p.“ (žr. aukščiau).

penningans „Gelt (Geld) – pinigūs“ III 33₉ [27₂] (= *penigu* VE 12₂ gen. pl.), III 53₁₃₋₁₄ [37₁₄] (= *penigai* VE 21₁₁ nom. pl.) acc. pl. mase. = pr. **peningans*, suponuojantis subst. (o-kamienį, ppr. pl. tantum) pr. **peninga-* „pinigai“ – skolinį iš v.v.ž. *peninge* „t.p.“ (*T r a u t m a n n* AS 393, *E n d z e l i n s* SV 222).

*penk'ai „penki“, žr. s.v. *penckts*.

penckts „fünffte (fünfte) – penktas“ I 5₁₄ [5₁₁], *pyienckts* „t.p.“ II 5₁₄ [11₁₀], *pienckts* „t.p.“ III 31₇ [25₁₁] (= *penktas* VE 11₁) nom. sg. masc. (num. ord.); nom. sg. fem. *piencktā* „fünffte (fünfte) – penktā“ III 53₁₉ [37₁₈] (= *penktas* VE 21₁₆ nom. sg. masc.). Yra num. ord. (nom. sg.) pr. (I, II, III) **penckts* „penktas“ resp. (III) **penktā* „penktā“ < balt.-sl. **penktas* „t.p.“ [> lie. *peñktas* = la. *piēkts* (*piēktais*) „t.p.“, sl. **pętę* „t.p.“] < ide. **penk^htos* „t.p.“ (P o - k o r n y I 808).

Num. card. (nom. masc.) buvo matyt pr. (kat-mų) **penkai* „penki“, plg. pr. (kat-mų) **ketur'ai* „keturi“ (žr. s.v. *kettwirts*).

penpalo „wachtel (Wachtel) – putpelė“ E 770 nom. sg. fem. = pr. **penpalō*, t.y. **penpalā*.

Šis pr. žodis jau seniai (ir teisingai, žr. toliau) gretinamas su sl. **perpelę* „putpelė“ (> rus. *népenen* „t.p.“ ir kt.), lie. *piépala* „t.p.“, ld. *paipala* „t.p.“ ir pan. [žr. pvz. T r a u t m a n n AS 393 (ir liter.), T r a u t m a n n BSW 204, ME III 34, E n d z e l i n s SV 222 (ir liter.), V a s m e r III 238 t. (ir liter.), F r a e n k e l 586 (ir liter.), P o k o r n y I 801], tačiau jų visų istorija (ir ypač daryba) turi daug neišskumų.

Pr. (E 770) *penpalo* taisyti į **perpalo* (T r a u t m a n n AS 393) nematau jokio reikalo (žr. ir E n d z e l i n SBE 90, E n d z e l i n s SV 222 ir liter.).

Pr. (E) **penpalā* „putpelė“ matyt disimiliuotas iš **pelpalā* „t.p.“ (B e z z e n b e r g e r XLIV 299, E n d z e l i n s l.c., F r a e n k e l l.c.), plg. pvz. lie. **kalkala* → *kañkalas* „skambalas“ (pvz. S k a r d ž i u s ŽD 23, F r a e n k e l 215). Pr. **pelpalā* „putpelė“ – iš subst. (*ā*-kamienio, fem.) vak. balt. **pelpelā* „t.p.“ (čia dėl pr. *-*al* ← vak. balt. *-*el*- plg. E n d z e l i n SBE 90), plg. jo giminaitį subst. (*o*-kamienį, masc.) sl. **pelpelas* „t.p.“ [disimiliuotą į sl. **perpelę* „t.p.“, žr. V a s m e r III 239 (s.v. *népenen*) ir liter.].

Tas vak. balt.-sl. subst. **pelpelas*/**pelpelā* „putpelė“ [su cirkumfleksiniu **peļ*- (plg. rus. *népe-nen* „t.p.“)] yra matyt bendras visiems baltams ir slavams – suponuoja subst. (*o*/*ā*-kamienį, masc. resp. fem.) balt.-sl. **pel-pelas*/**pel-pelā* „t.p.“ (reduplikacinį), kuris

bus buvęs kartu ir putpelės kvazionomatopėja (plg. V a s m e r l.c.) – panašiai kaip pvz. lie. *pùtpelė* [dėl jos (putpelės) balso žr. I v a n a u s k a s II 180]. Toks (kvazionomatopėjiškas) balt.-sl. **pel-pelas*/*-*ā* „putpelė“ (ypač jo reduplikacinis skiemo **pel*-) ryt. balt. dialektuose buvo gerokai [t.y. daugiau nei minėtieji pr. (E) **penpalā* ir sl. **perpelę*] perdirtas ir davė pvz.: lie. *piē-palas*, -*a* „t.p.“, *piē-pelė* „t.p.“ (LKŽ IX 921 t.), la. *paī-pala* „t.p.“, *paī-pale* „t.p.“ (ME III 34), lie. *pùt-pela* „t.p.“, *pùt-pelė* „t.p.“ ir kt. (LKŽ X 1138 t.).

Esu linkęs manyti, kad subst. balt.-sl. **pelpelas*/**pelpelā* „putpelė“ yra iš subst. mob. balt.-sl. **pelpelas*/**pelpelā* „tas (ta), kuris pilkšvas (pilkšva)“ (putpelė turi pilkšvos spalvės, žr. I v a n a u s k a s II 179) – reduplikacinis (ir kvazionomatopėjiškas!) vedinys iš adj. (*o*/*ā*-kamienio balt.-sl. **pela*- „pilkšvas“ (dėl jo žr. s.v. *pele*).

P a s t a b a. Sl. **perpelę* „putpelė“, pr. (E) *penpalo* „t.p.“, lie. *piépala(s)* „t.p.“ ir pan., nenagrinėdami jų darybos, segmentų **pel*-/*pal*- kilmę kitaip suvokia pvz. P o k o r n y l.c., F r a e n k e l 586 (ir liter.). Su tais sl. **perpelę*, pr. (E) *penpalo* ir kt. sieti ir pr. *pippalins* (acc. pl.) „paukštis“ (žr. pvz. T r a u t m a n n AS 393, 399, T r a u t m a n n BSW 204, V a s m e r l.c. ir liter., P o k o r n y l.c.), man rodos, nereikėtų (žr. *pippalins*).

pentes, žr. *pintis*.

pentinx „fritag (Freitag) – penktadienis“ E 22 nom. sg. masc., taisytiną į **pentnix* (B e r n e k e r PS 312, T r a u t m a n n AS 393, E n d z e l i n s SV 222, PKP II 15, kitaip L e v i n SE 97) = pr. **pentniks* (žr. PKP II 302) < **pentiniks* (plg. L e v i n l.c.), kuris yra matyt sufikso pr. *-*inik*- (= lie. -*inyk*-) perdirtinys žodžio s. lenk. **pęt-ek* „penktadienis“ (> lenk. *piątek* „t.p.“); žr. dar s.v. *kettwirtire*. Plg. B e r n e k e r l.c., L e v i n SE 35; kitaip T r a u t m a n n l.c., E n d z e l i n s l.c.

pentis „verse (Ferse) – kulnas“ E 147 nom. sg. fem. = pr. **pentis* (*i*-kamienis) iš subst. (*i*-kamienio, fem.) balt. **pentis* „t.p.“, iš kurio yra a) lie. *pėntis* „kulnas; kirvio bukas galas“ (B ü g a I 472, LKŽ IX 799 t.), b) la. **pietis* (> *piēts*) → *piēte* „kirvio bukas galas“ (ME III 302 t.).

Subst. (i-kamienis, fem.) balt. **pentis* „kulnas“ – iš (subst.) „tai, kas išlenkta (tai, kas sudaro tam tikrą išlinkimą)“ (kitaip – pvz. T r a u t m a n n BSW 214) – fleksijos vedinys iš adj. balt.-sl. **penta-/pentā* „tam tikru būdu (iš)lenktas“ < **(pa)suktas* [plg. pvz. lie. adj. *drūta-* „drūtas“ → subst. (i-kamienis) *drūtis* „tai, kas drūta“, žr. S k a r d ž i u s ŽD 53], o šis – sufikso **-ta-/tā-* vedinys iš verb. balt.-sl. **(s)pen-/s)pin* „... (pa-, su)sukti“ = **(su)pinti, (su)sukti*“ (žr. s.v.v. *panto, pintis, pintys*).

Iš to balt.-sl. adjektyvo lyties fem. (balt.-sl.) **pentā* „(pa)sukta“ bus atsiradęs subst. (ā-kamienis, fem.) sl. **pentā* „tai, kas (pa)sukta, (iš)lenkta“ [plg. pvz. lie. adj. (fem.) *geltā* „geltona“ → subst. *geltā* „tai, kas geltona“, žr. S k a r d ž i u s ŽD 37] > „kulnas“ > s. sl. *peta* „t.p.“ ir kt.

Pr. (E 147) *pentis* „kulnas“ ir jo giminaičių kilmę panašiai suvokia (tik neanalizuoja jų darybos) pvz. T r a u t m a n n l.c., E n d z e l i n s SV 222, V a s m e r III 424, F r a e n k e l 571, P o k o r n y I 988.

pepelis, žr. *pippalins*.

per praep. (su acc.), kuris III kat-me prieš enklitikus sukirčiuotas (rašomas *pēr-*) šiais atvejais: *pērdin* III 125₄ [77₁₅], *pērstan* III 41₁₆ [31₆], III 89₁₂ [57₆], III 103₈ [65₂], *pērstans* III 73₆ [47₂₆], III 91₁₄₋₁₅ [57₂₉], *pērwan* III 75₅ [49₈], III 75₁₆₋₁₇ [49₁₆], III 77₁₄₋₁₅ [51₁], 77₁₈ [51₄].

I. *per* (*pēr*), verstas iš vok. (I, II, III) *für/für* „für“: *perwans* „fureuch“ I 13₉ [72₂], I 13₁₉ [72₇], II 13₉ [13₂₃], *perwans* „t.p.“ II 13₁₉ [13₂₈], *pērwan* „für euch“ III 75₅ [49₈], III 75₁₆₋₁₇ [49₁₆], III 77₁₄₋₁₅ [51₁], III 77₁₈ [51₄], *perwans* „t.p.“ III 75₁₁ [49₁₃], *pērstan* „darfür“ III 41₁₆ [31₆], „dafür“ III 89₁₂ [57₆], „für sie“ III 103₈ [65₂], *pērstans* „für die“ III 73₆ [47₂₆], III 91₁₄₋₁₅ [57₂₈], *per ainan* „für einen“ III 117₆ [73₅], *per wissans* „für alle“ III 91₁₄ [57₂₈], *pērdin* „jn“ (= „für ihn“) III 125₄ [77₁₅], *perkawīdan* „deß“ III 41₁₄ [31₅] (čia vok. *deß* yra „dafür“, dėl kurio žr. G ö t z e 49 s.v. *des*), *per tennēison* „für seinem“ III 39₃ [29₁₂]; manyti, kad pastaruojų atveju (t.y. III 39₃) prefiksas pr. *per*, verstas iš vok. (III) *für* „vor“, buvęs irgi „vor“ (T r a u t m a n n AS 394, E n d z e l i n s SV

222), nėra didelio reikalo [čia (t.y. frazėje III 39₃) pr. *per*, verstas iš vok. (III) *für*, gali būti „für“].

II. *per*, verstas iš vok. (III) *durch*: *per ainan* „durch eygen“ III 85₁₉₋₂₀ [55₄₋₅].

III. *per*, verstas iš vok. (III) *zu* frazėje: *per tēmprai* „zu thewr (zu teuer) – per brangiai“ III 69₁₆ [45₂₆] (dėl pr. *tēmprai* žr. *tēmpran*), plg. lie. *perdaug* „zu viel“ ir kt. (žr. pvz. E n d z e l i n s SV 223). Turime praep. pr. (I, II, III) **pēr* „per ir kt.“ (čia pr. **-ēr* – cirkumfleksinis). Jis kartu su praef. pr. **per-/par-* (žr. *per-*) suponuoją (praep./praef.) balt. **per/*per-*, iš kurio vienaip ar kitaip bus atsiradęs ir balt. **par/*par-* (žr. toliau); pastarasis savo vartoseną buvo matyt retesnis (nei balt. **per/*per-*) ir gal panašus į lie. dial. (praep.) *pař* „per“ bei *pař* „pas“ resp. (praef.) lie. *par-dūoti* „verkaufen“ (žr. s.v. *perdauns*), *par-eiti* „(heim)kommen“ (žr. s.v. *perēiti*) ir pan.

Iš tų balt. **per/*per-* bei **par/*par-* įsigalėjo: a) pr. (kat-mų) kalboje – variantas **per/*per-* (panašiai kaip vietoj praef. pr. **at-//et-* ir kt. įsigalėjo praef. pr. **et-* ir kt., žr. s.v.v. *at-, en*), b) la. kalboje – variantas *par/par-* – la. *par* (*pār*)/*pār-* (dėl medžiagos žr. E n d z e l i n s LVG 670–676). Šiuo atžvilgiu lie. kalba yra lyg tarpininkė tarp pr. ir la. kalbų: lie. kalboje turime ir *per/per-*, ir *par/par-* (dėl medžiagos žr. LKŽ IX s.v.v., Z i n k e v i č i u s LD 422 t.).

Balt. **per/*per-* ir **par/*par-* suponuoją balt.-sl. **per/*per-* „per/per- (par-) ir pan.“ (< ide. **per*, žr. P o k o r n y I 810 tt.) > sl. (praef.) **per-* „t.p.“ (žr. s.v. *perdauns*).

Dėl čia nagrinėtų pr., lie. ir la. prepozicijų bei prefiksų žr. dar T r a u t m a n n BSW 214 t., ME III 86 (s.v. *par*), 148 (s.v.v. *pār, pâr-*), E n d z e l i n s SV 98 t., E n d z e l i n s BVSF 243 tt., F r a e n k e l 539 (s.v.v. *pař, par-*), 572 (s.v. *peř*).

per- „per- ir kt.“ Jis dažniausiai verčiamas iš vok. *ver-*, turinčio, be kitų reikšmių, ir reikšmę „už-, su-“ (pvz. *perrēist*, žr.). Yra ir pr. *per-* „par-, at-“ (pvz. *perēiti*, žr.). Dviem atvejais, t.y. *pareysey* (žr. s.v. *perēiti*) ir *pareiūgiskai* (žr.) turime praef. pr. *par-* „par-, at-“ (greta *per-* „t.p.“, žr. *perēiti*), kuris turbūt giminiuojasi su lie. *par-* (*pareiti* „ateiti“ ir kt.) bei lie. dial. *pař* „pas“ ir pan. (žr. E n -

dzelīns SV 98, Endzelīns BVSF 243, Endzelīns LVG 675 t. ir liter.), žr. dar s.v. *per*.

Plačiau apie praef. pr. *per-* žr. (resp. plg.) Trautmann AS 394 (ir liter.), Endzelīns SV 99, 223.

perarwi „warlich (wahrlich, fürwahr) – tikriausiai (per tikrai)“ III 113₄ [69₃₂] (= *ischtiesos* VE 60₁₁) adv. = pr. **perarwi* „t.p.“ = „per tikrai (labai tikrai)“ – iš pr. praef. **per-* „per-“ (žr. *per-*, *per*) + adv. **arwi* „tikrai“ = adj. (nom.-acc. sg. neutr.) pr. **arwi* „tikras“ (žr. s.v.v. *arwis*, *isarwi*).

perarwiskai „gewißlich – tikriausiai (per tikrai)“ III 43₂₆ [31₃₂], *perarwisku* „t.p.“ III 45₂₄ [33₁₇], III 63₁₀ [41₃₁], III 113₁₃ [71₃], *perarwisku* „t.p.“ III 41₁₇ [31₇], *perarwisku* „freilich – t.p.“ III 61₁₆ [41₁₈] adv. = pr. **perarwiskai* „t.p.“ = „per tikrai (labai tikrai)“ [lytis pr. **perarwisku* „t.p.“ turi inovacinę **-u* (vietoj **-ai*), žr. s.v.v. *ainawidiskan*, *etnīwingiskai*] – iš praef. pr. **per-* „per-“ (žr. s.v. *perarwi*) + adv. **arwiskai* „tikrai“ (žr. *arwiskai*), kuris suponuoja adj. pr. **arwiska-* „tikras“ – sufikso **-isk-* vedinį iš adj. pr. **arwi* „t.p.“ (žr. s.v.v. *arwis*, *arwiskai*, *isarwiskas*).

perbānda „versucht – išbando“ III 55₁₆ [37₃₄] (= *gundin* „gundina“ VE 22₁₁₋₁₂) praes. 3 sg. = pr. **perbānda* = pr. (III) praef. **per-* „per-“ (žr. *per-*) + praes. (3 sg.) **bānda* „bando“ < pr. **bāndā* „t.p.“ (su nekirčiuotu **-ā*) su inf. pr. **bāndā-tvei* „bandyti“ (žr. s.v. *perbandāsnan*).

Verb. pr. (III) **bāndā* (praes.) ~ (inf.) **bāndā-tvei* „bandyti“ yra vietoj senesnio pr. **bañdā* (praes.) ~ (inf.) **bandī-tvei* „t.p.“ (žr. Stang Vergl. Gr. 323, 454), kuris bei lie. *bañdo* ~ *bandý-(ti)* „t.p.“ suponuoja verb. (intens./iterat.) balt. dial. **bandī-* (inf.) „bandyti, mėginti“, o šis – vedinys iš verb. balt. **bend-* „mušti ir pan.“ (žr. s.v. *ni enbāndan*). Plg. s.v. *laikūt*.

perbandan „versuchunge (Versuchung) – išbandymą“ I 11₆ [7₁₀] acc. sg. fem. = pr. **perbandan* (ar **pēbandan*) iš subst. (nom. sg. fem.) pr. (III) **perbānda* „išbandymas“ (su **-a* iš nekirčiuoto **-ā*), kuris – fleksijos vedinys iš verb. **perbānd-* „išbandyti“ (žr. s.v. *perbānda*); plg. subst. (fem.) lie. *pėrmaina* „permainymas“ (← verb. *pėrmain-yti*) darybą.

perbandāsnan „Versuchung – išbandymą“ III 55₁₄ [37₃₂] (= *pa-*

gundima „pagundymą“ VE 22₉), *perbandasnan* „versuchunge (Versuchung) – t.p.“ II 11₆ [13₈₋₉] acc. sg. fem. (plg.: I 11₆ *perbandan*, žr.) = pr. **perbandāsnan* iš subst. (nom. sg. fem.) pr. (III) **perbandāсна* „išbandymas“ (su **-a* iš nekirčiuoto **-ā*), kuris – sufikso **-snā-* (žr. s.v. *bousennis*) vedinys iš verb. (inf.) pr. **perbāndā-tvei* „išbandyti“ (žr. s.v. *perbanda*).

perbilliton „versagen – atsakyti (nesutikti ką daryti)“ III 55₅ [37₂₄] (= *attolinti* „atitolinti, nepriimti“ VE 21₂₂) inf. (< sup.) = pr. **perbillitun* – iš pr. praef. **per-* „per-“ (čia pavartoto dėl vok. *ver-*, žr. *per-*) ir verb. inf. (< sup.) pr. **billitun* „byloti, sakyti“ (žr. *billit*).

perdāsai „wahr (Ware) – prekė (pardavinys)“ III 33₁₀ [27₂] (= *taworu* „prekė“ VE 12₃ instr. sg.) nom. sg. fem.; acc. sg. (fem.) *perdāisan* „wahr (Ware) – prekė“ III 69₁₇ [45₂₇] (= *tawora* „prekė“ VE 29₁) veikiausiai taisytina į **perdāsan* (Bezzenberger KZ XLI 104, Endzelīns SV 223, PKP II 153). Lytį (III 33₁₀) *perdāsai* (nom. sg.) taisyti į (acc. sg.) **perdāsan* [Endzelīns l.c. („laikam“)] nėra būtina (žr. toliau). Šį pr. žodį laikyti polonizmu (Trautmann AS 395) nereikia (žr. Būga II 300, Endzelīns l.c.).

Manychiau, kad turime *ā*-kamienį subst. (nom. sg. fem.) pr. (III) **perdāsai* „prekė (pardavinys)“ vietoj pr. (III) **perdāsa* „t.p.“ [plg. pvz. *mensai* (nom. sg. fem.) greta *mensā*, žr. s.v. *menso*] < pr. **perdāsā* „t.p.“ (su nekirčiuotu **-ā*), greta kurio turbūt egzistavo ir lytis pr. dial. **pardōsā* „t.p.“ (dėl praef. **par-* žr. s.v. *per*). Šios lytis yra iš vak. balt. **pardōsā*/**perdōsā* „pardavinys“ (dėl **-dō-* > pr. **-dā-* žr. s.v. *dāt*) < „pardavimas“ – sufikso **-sā* vedinys iš verb. balt. **pardō-/perdō-* „parduoti“ (žr. toliau).

Plg. subst. (*o*-kamienį) lie. *paĩdosas* (*pardōsas*) „pardavimas; pardavinys“ (Būga l.c., Endzelīns l.c.) – didžiai seną (tai rodo periferinis jo paplitimo arealas, žr. LKŽ IX 411) ir kildintinę iš subst. (*o*-kamienio) ryt. balt. **pardōsa-/perdōsa-* „pardavinys“ (čia dėl **-dō-* > lie. **-dō-* žr. Mažiulis BS 23 t.) < „pardavimas“, o šis yra sufikso **-sa-* vedinys iš verb. balt. **pardō-/perdō-* „parduoti“ (> lie. *pardūo-ti* „verkaufen“ ir pan.), kildintino iš verb. (prefiksinio) balt.-sl. **perdō-* „parduoti ir kt.“ (žr. s.v. *perdauns*).

*Tuos subst. vak. balt. **pardōsā/perdōsā* „pardavimas“ (*ā*-kamienį) bei ryt. balt. **pardōsa-/perdōsa-* „t.p.“ (*o*-kamienį) dėl darybos (suff. **-sā-* resp. **-sa-*) plg. su deverbatyvais pvz. lie. *brąsà* „brendimas“ (< **brand-sā*) resp. *nařsas* „nirtimas“ (< **nart-sa-*), apie kuriuos žr. S k a r d ž i u s ŽD 310.

perdauns „verkauft (verkauft) – pardavęs“ III 69₁₆ [45₂₆] (= *pardawiau* VE 29₁) partic. praet. act. nom. sg. masc. = pr. **perdā(v)uns* suponuoją verb. (inf.) pr. (III) **perdā-(tvei)* „parduoti (verkaufen)“, man rodos, kildintiną iš verb. (inf.) balt. **pardō-/perdō-* „pérduoti (übergeben); perduoti mainais = pardúoti (verkaufen)“ (dėl praef. balt. **par-/per-* žr. s.v. *per*), iš kurio yra: a) lie. *pérduo-ti* „übergeben“ bei (lie.) žem. *párduo-ti* „t.p.“, b) lie. *pardúo-ti* „verkaufen“ bei la. *pārdūō-t* „t.p.“

Verb. (inf.) balt. **pardō-/perdō-* „perduoti (übergeben); perduoti mainais = pardúoti (verkaufen)“ kildintinas iš verb. (inf.) balt.-sl. **perdō-* „t.p.“ (> rus. *nepeda-mъ* „übergeben“ ir pan. resp. lenk. *przeda-ć* „verkaufen“ ir pan.), kuris – prefikso **per-* (žr. s.v. *per*) vedinys iš verb. (inf.) balt.-sl. **dō-* „duoti“ (žr. s.v. *dāt*).

pērdin „futter (Futter) – pašarą“ III 85₄ [53₂₆] (= *paschara* „pašarą“ VE 36₇) acc. sg. (hapax!) – turbūt vietoj senesnės lyties (acc. sg. fem., *a*-kamienės) pr. **pērdan* „t.p.“, žr. toliau.

Pr. (III 85₄) *pērdin* „pašarą“ (acc. sg.) etimologija buvo visai neaiški T r a u t m a n n u i (AS 395, žr. ir B e r n e k e r PS 312). Endzelynas, remdamasis pr. (III) *perstallē* prefikso *per-* reikšme „vor-“, lie. dial. *prādas* „Vorfutter“ (ir kt.) segmentu *-d-* (jis, be abejo, – ne sufiksinės kilmės!), atsargiai suponavo, kad pr. (III) *pērdin* (acc. sg.) atsiradęs iš „p r i e k š ā celts“ (E n d z e l ī n s FBR VIII 49) – iš praef. pr. **pēr-* „vor“ (būtent t o k i a j o reikšme!) ir segmento **-d-*, iš kilmės sietino su verb. balt. **dē-* (< ide. **dhē-*) „dėti“ (E n d z e l ī n s l.c., E n d z e l ī n s SV 223, žr. ir B e r n e k e r KZ LVII 248, be to, – F r a e n k e l 643, S c h m a l s t i e g OP 80). Man rodos, kad vienas šios Endzelyno etimologijos trūkumas yra tas, kad pr. (III) *pērdin* laikytinas gyvosios pr. kalbos faktu, o minėtas pr. (III) *perstallē* (bei jo prefikso *per-* r e i k š m e „vor-“) – vok. k a l k e (žr. *perstallē*).

Tos Endzelyno etimologijos kitas trūkumas būtų toks: jis (En-

dzelynas), remdamasis gretinimu „acc. s. *greitin* blakus *geitan* „Brot“: slavų *žito*“ (E n d z e l ī n s FBR VIII 49), iš pr. (III 85₄) *pērdin* „pašarą“ (acc. sg.) rekonstruoja (tiesa, atsargiai) *i*-kamienį (ar *io*-kamienį) subst. pr. „pašaras“ (E n d z e l ī n s l.c.). Tačiau lyti pr. (III) *geitan* (hapax!) morfologiškai gretinti su sl. *žito* (sic E n d z e l ī n s l.c.) nėra pagrindo: pr. (III) *geitan* (acc. sg.) fleksija *-an* yra greičiausiai inovacinė (žr. s.v. **geytys*). Manyčiau, kad pr. (III 85₄) *pērdin* „pašarą“ (acc. sg.) yra vietoj senesnės pr. **pērdan* „t.p.“ (acc. sg. fem.), suponuojančios subst. (*ā*-kamienį, nom. sg. fem.) pr. (III) **perdā* „pašaras“ (plg. lie. dial. *pardā* „pardavimas“, žr. toliau), plg. pvz. *ā*-kamienio pr. (III) *maddla* (nom. sg. fem.) lyti acc. sg. (15X) pr. (III) *madlin* [greta lyties acc. sg. (5X) pr. (III) *madlan*], žr. s.v. *maddla*.

Tas pr. **perdā* „pašaras“, man rodos, yra iš (subst.) **pašerimas* < **pašaro padavimas* – fleksijos vedinys iš verb. pr. **perdā-* (< **perdō-*) „...šiek tiek paduoti pašaro“ (= lie. dial. *pérduo-ti* „t.p.“, žr. LKŽ II² 892 s.v. *pérduoti* 4) = pr. **per-* + **dā-* < **dō-* (žr. s.v. *perdauns*). Šis pr. **perdā* „pašaro padavimas“ labai panašus į lie. dial. *pardā* „pardavimas“ (LKŽ IX 408 s.v. 1 *pardā*), kuris – fleksijos vedinys iš verb. lie. *pardúo-ti* „verkaufen“ (= pr. **perdā-* „t.p.“ < **perdō-* „t.p.“, žr. s.v. *perdauns*). Dėl lie. dial. *pardā* „pardavimas“ darybos žr. dar F r a e n k e l 112 (kitaip – S k a r d ž i u s ŽD 100).

Vadinasi, esu linkęs manyti, kad pr. (III 85₄) *pērdin* (acc. sg.) segmentas **-d-* iš kilmės susijęs ne su verb. balt. **dē-* „dėti“ (sic E n d z e l y n a s ir kt., žr. anksčiau), o su verb. balt. **dō-* „duoti“.

perdwibugūsnan „verzweyfel(n) (Verzweifeln, Verzweiflung) – nusi-minimą“ III 55₂₀₋₂₁ [39₃] (= *nusiminiūma* „t.p.“ VE 22₁₆ acc. sg.) acc. sg. fem. = pr. **perdwibugūsnan* – sufikso **-snā-* (žr. s.v. *bousennis*) vedinys iš verb. (inf.) **perdwibugū-* „nusiminti, verzweifeln“, kuris yra praef. pr. **per-* (čia pavartoto dėl vok. *ver-*) vedinys iš verb. (inf.) pr. **dwibugū-* „abejoti, zweifeln“ < **dvigubū-* „t.p.“ (žr. *dwibugūt*).

perēit „kummen (kommen) – ateiti“ III 45₁₁ [33₆] (= *ateiti* VE 17₁₄ inf.), „komen (kommen) – t.p.“ III 51₁₆ [35₃₁] (= *ateiti* VE 20₁₄ inf.), „t.p.“ III 113₃ [69₃₁] (= *eiti* VE 60₁₀ inf.), *perēit* „kommen –

t.p.“ III 131₉ [79₃₂] inf.; praes. 3 sg. *perëit* „kompt (kommt) – ateina“ III 57₉ [39₁₄] (= *ateis* VE 23₇, fut. 3 sg.), *pereit* „kombt (kommt) – t.p.“ III 49₁₆ [35₁₃] (= *ateiti* „ateina“ VE 19₁₆), *perëit* „komme – teateina“ III 49₁₄ [35₁₁] (= *ateik* VE 19₁₄); praes. 1 pl. (*winna*) *perëimai* „(herauß)-kommen – (oran, laukan) ateiname“ III 63₁₈ [43₄] (= *ischeiti* VE 26₅ inf.); opt. 3 sg. *pareysey* „zukomme – teateinie“ II 9₁₅ [13₃], *pereilai* [*perëilai* (PKP II 130 – III 49₁₈) – klaida] „komme – teateina“ (sk. *perëilai*) III 49₁₈ [35₁₅] (= *ateitu* „ateitū“ VE 19₃); imperat. 3 sg. *pergeis* „zukomme – ateik“ I 9₁₅ [7₅].

Turime verb. (inf.) pr. (I, II, III) **perëi-(tvei)* „ateiti“ (dël pr. **ëi-tvei* „eiti“ žr. s.v. *ëisei*). Greta šios lyties matyt buvo ir lytis verb. (inf.) pr. dial. **parëi-* „t.p.“ [plg. pr. (II 9₁₅) *parey-sey* (žr. anksčiau) ir pr. (III) *parei-īngiskai* (žr.), žr. E n d z e l ī n s SV 98], sietina su lie. *parëi-ti* „t.p.“, la. dial. *pàrie-t* „t.p.“ (ME III 158). Žr. s.v.v. *per, per-*.

pergalwis „genicke (Genick) – pakaušis“ E 78 nom. sg. masc. (*jo-kamienis*) = pr. **pergalvīs* yra („pakaušis“ =) „užpakalinė galvos dalis“ [plg. pr. (E 79) *passoles* (žr.) „sprandas“ = „užpakalinė kaklo dalis“] < „galvos dalis, esanti už (anapus) galvos (žiūrint į ją iš priekio)“ – prefikso pr. **per-* (žr. *per-, per*) vedinys iš pr. **galvā* „galva“ (žr. *galwo*). Čia praef. pr. **per-* buvo „per, už, anapus“ = „jenseits, hinter“ (T r a u t m a n n AS 395), plg. lie. (subst. mob.) *pėrlaukis* (*pėrlaukė*) „kas gyvena per lauką, t.y. už, anapus lauko“ (LKŽ IX 838), *pėrlaukė* „vieta, esanti per lauką, t.y. už, anapus lauko“ (LKŽ IX 837), la. *pārupe* „der Ort jenseits des Flusses“ (ME III 184) ir kt. Darinys pr. **pergalvīs* yra labai panašus (tik ne savo reikšme) į lie. *peřgalvis* „apgalvis“ (LKŽ IX 824 s.v. 1 *peřgalvis*) resp. *pėrgalvė* „kuo perrišta galva“ (LKŽ IX 824 s.v. 2 *pėrgalvė*).

pergeis, žr. *perëit*.

përgimmans „Creaturen (Kreaturen) – tvarinius“ III 41₃ [29₃₀₋₃₁] (= *sutwerimais* VE 15₄ instr. pl.) acc. pl. masc. (turbūt masc., – žr. ir T r a u t m a n n AS 395, S c h m a l s t i e g OP 45) suponuoją subst. (*o*-kamienį, nom. sg. masc.) pr. (III) **përgims* „tvarinys“ < **përgimas* „t.p.“, kurio sandų **për-* (žr. *per-*) ir **gim-*

(žr. s.v. *gemmons*) kilmė yra aiški (žr. T r a u t m a n n l.c., E n d z e l ī n s SV 223). Tačiau pr. **përgimas* „tvarinys“, tipologiškai (ir formaliai) primenančio deverbatyvą pvz. lie. *pėrgulas* „gulovas“ (Daukantas – LKŽ IX 826) < „tas, kuris pergulėjęs resp. pergulintis (su moterimi)“, d a r y b i n ė reikšmę atskleisti nėra lengva. Manychiau, kad šis pr. (III) subst. yra iš (subst.) „tas, kuris atgimęs, užgimęs ir pan.“ – prefikso pr. **për-* „at-“ (žr. s.v. *perëit*) bei „už- ir pan.“ (semantinė įtaka perfektyvinio praef. vok. *ver-*, žr. s.v. *per-*) vedinys iš verb. (praet.) pr. **gim-* „gimti“ (dël jo žr. s.v. *gemmons*). Žr. dar *prëigimnis*.

përgimie, žr. *prëigimnis*.

përgimnis, žr. *prëigimnis*.

përgubuns „(gekommen) – atvykęs“ I 9₃₋₄ [5₃₃], *përgubons* „t.p.“ II 9₄ [11₃₂], *përgūbons* „t.p.“ III 43₆ [31₁₇] (= *ateis* VE 16₈ fut. 3 sg.), III 127₁₅ [79₄], *përgūbans* „t.p.“ III 113₆₋₇ [69₄] (= *jeis* VE 60₁₃ fut. 3 sg.) partic. praet. act. nom. sg. masc. (visais atvejais – fut. konstrukcijoje) = pr. **përgūbuns* (dël **-uns* žr. dar s.v. *gūbans*), kuris suponuoją verb. pr. (III) **përgūb-* „atvykti“ = praef. **per-* „at-“ (žr. s.v.v. *perëit, per-*) + verb. **gūb-* „vykti“ (žr. *gūbans*).

perioth (*periothe, parioth*) „kommen (gekommen)“ yra frazėje *kellewesze perioth* „der treiber ist kommen (der Wagentreiber ist gekommen)“ MBS₂ (žr. PKP II 63), kur *kellewesze* „(Wagen)treiber“ yra matyt pr. (sūd.) **kelavezīs* „ratavežys“ (žr. *kellewesze*). Žodį *perioth* bandyta laikyti atematinio verb. (praes. 3 sg.) **perjāt* „atvyksta“ < **per-jāti* „t.p.“ su **jā-ti* „vyksta“ = s. ind. *yā-ti* „(jis) eina, vyksta“ (B e z z e n b e r g e r BB II 137, plg. B ū g a III 133, E n d z e l ī n s SV 223). Tačiau *perioth* vargu ar yra praes. forma: jis verčiamas iš vok. (MBS₂) *kommen* „g e k o m m e n“ – partic. praet. (ne praes.!). Be to, baltų dialektuose atsekama tik forma (tematinė, praes. 3 sg.) **jāja* „vyksta ir pan.“ (žr. toliau), kuri gali būti archaiškesnė už formą (atematinę, praes. 3 sg.) s. ind. *yāti* „(jis) eina, vyksta“ (žr. I v a n o v SBG 100). Manychiau, kad pr. (MBS₂) *perioth* = pr. (sūd.) **perjōt* = (t.y.) **perjāt* yra partic. praet. pass. nom. sg. neutr. pr. (sūd.) **perjāt* „parvỹkta“ [versta į vok. (MBS₂) *kommen* „g e k o m m e n – par-

tic. praet.!] < **perjātā* „t.p.“; plg. pvz. pr. (III 113₂₂) *perklantī-t* < *-tā (partic. praet. pass. nom. sg. neutr.), žr. s.v. *perklantemmai*.

Ta frazė *kellewesze parioth* (pakartotini šauksmai sutinkant atvykusį ratavežį, žr. MBS₂) atspindi, man rodos, tokį pr. (sūd.) tekstą: **kelavežis!* „ratavežys! (sc. jau jis yra čia)“ [šauksmas nom. (ne voc.) sg. masc. forma] ir (po pauzės) **perjātā!* „(jo) atvykta (jau)!“; plg. tipologiškai identiškose situacijose lie. tekstą: *brólis* (nom. sg. masc.)! – (jō) parvažiūota! [apie lie. (jo) *parvažiūota* (neutr.) ir pan. žr. A m b r a z a s DIS 198 tt.].

Tas partic. (praet. pass. nom. sg. neutr.) pr. (sūd.) **perjātā* „atvykta“ suponuoja verb. (inf.) pr. **perjā-* „atvykti, atjoti“ = praef. **per-* „at-“ (žr. s.v.v. *perēit*, *per-*) + verb. **jā-* „vykti, joti“, kuris yra iš verb. balt. **jā-* „vykti ir pan.“ (> lie. *jó-ti* „reiten“ = la. *jā-t* „t.p.“) bei (praes. 3 sg.) **jāja:* verb. sl. **jā-* „vykti ir pan.“ (> s. sl. *ja-ti* ir kt.) bei (praes. 3 sg.) **jā-d-*; dėl pastarosios sl. lyties plg. verb. (intens.) balt. **jā-d-* > lie. *jó-d-yti* = la. *jā-d-ūt* (žr. dar s.v. *Jode*). Apie tų balt. ir sl. verbų kilmę žr. ypač I v a n o v S B G 98 tt., 137 ir liter.

perklantemmai „verrathen (verraten) – išduodame“ III 35₁ [27₁₂] (= *issdroditumbim* „išduotume“ VE 12₁₂) praes. 1 pl.; partic. praet. act. nom. sg. masc. *perklantūns* „verdamp (verdammt) – pasmerkęs“ III 119₁₂ [73₃₃] (= *praßudei* „pražudei“ VE 58₁₉ praet. 2 sg.); partic. praet. pass. nom. sg. masc. *perklantūs* „verdamp (verdammt) – pasmerkta“ III 61₁₂ [41₁₅] (= *praßuditas* „pražudytas“ VE 25₄), „verflucht – prakeiktas“ III 105₁₀ [65₂₈] (= *prakeikta* VE 50₁₈ nom. sg. fem.), acc. sg. (masc.) *perklantūton* „verdamp (verdammt) – pasmerkta“ III 43₁₄ [31₂₄]; nom. sg. (neutr.) *perklantūt* „verdamp (verdammt) – pasmerkta“ III 113₂₂ [71₁₀] (dėl šios formos [neutr.] žr. E n d z e l i n s SV 224, M a - ž i u l i s PKP II 217; plg. pvz. formą *ismaitinti* s.v. *ismaitinton*). Turime verb. (inf.) pr. (III) **perklantī-tvei* „prakeikti, pasmerkti, išduoti“ (žr. dar PKP II 114, išn. 77), išplėstą prefikso pr. **per-*, kuris čia dėl praef. vok. *ver-* itakos (žr. s.v. *per-*) atsirado vietoj praep. pr. **prā-* (žr. *proklantūt*). Apie šį verb. pr. **klantī-tvei* „keikti ir pan.“ žr. s.v. *klantūns*.

perklantīsnan „verdamnu (Verdammnis) – pasmerkima“ III 115₆ [71₁₈], „verdamnus (Verdammnis) – t.p.“ III 115₁₃ [71₂₅] acc. sg. fem. = **perklantīsnan* – sufikso *-snā- (žr. *bousennis*) vedinys iš verb. (inf.) pr. (III) **perklantī-tvei* „prakeikti, pasmerkti ir pan.“ (žr. s.v. *perklantemmai*).

percunis „donner (Donner) – perkūnas“ E 50 nom. sg. masc. yra veikiausiai (o-kamienis) pr. (E) **perkūn's* [su įterptiniu *-i- (prieš *-s), plg. jau B e r n e k e r PS 263; plg. panašius atvejus lie. žem. šnektose] < **perkūns* < vak. balt. **perkūnas* „t.p.“ (plg. pvz. s.v. *dumis*) < balt. **perkūnas* „t.p.“ > lie. *perkūnas* „t.p.“, la. dial. *pērķūns* „t.p.“ (ME III 209; žr. dar s.v. *alkunis*). Dėl to, kad pr. (E 50) *percunis* suponuoja matyt o-kamienį (o ne kitokio kamieno) vak. balt. **perkūnas*, plg.: tą pr. (E) *percunis*, pirmiausia, būtent su (o-kamieniais) lie. *perkūnas* bei la. dial. *pērķūns* gretina pvz. T r a u t m a n n AS 395, T r a u t m a n n BSW 215, B ū g a II 157, E n d z e l i n s SV 46, 224, F r a e n k e l 575, S t a n g Vergl. Gr. 3, 9.

Hipotezė, kad pr. (E 50) *percunis* esąs (i-k a m i e n i s) pr. (E) **perkūni-* (I v a n o v VSJ III 104, plg. G a m k r e l i d z e-I v a - n o v II 615), yra nepagrindžiama (tokios hipotezės, rodos, ir nėra kėlę baltistai). Prielaida, kad čia – (io-kamienis, nom. sg. masc.) pr. (E) **perkūnis* (kaip la. dial. *pērķūnis*), būtų taip pat labai abejotina (žr. E n d z e l i n s LVG 320). Be to, lie. kalbės (ji daugeliu atvejų arčiau, nei la. kalba, giminiuojasi su pr. kalba!) dialektuose niekur nėra nei **perkūnis* „perkūnas“ (i-kamienio), nei **perkūnis* „t.p.“ (io-kamienio).

Pagaliau manyti, kad subst. lie. *perkūnija* suponuojąs subst. (i-kamienį) balt. **perkūni-* (I v a n o v l.c., plg. G a m k r e l i d z e-I v a n o v l.c.), vargu ar patikima: lie. *perkūnija* „audra su g r i a u s m a i s, žaibais“ (LKŽ IX 834 t.) = „kai (kur) yra d a u g g r i a u s m ū (bei žaibų)“ gali būti vedinys (nomen collectivum) iš subst. lie. (ne balt.!) *perkūnas* „g r i a u s m a s (perkūno)“, plg. subst. (nomen collectivum) lie. *kelmijà* „kur (kai) yra d a u g kelmų“ (← *kėlmas*) ir kt.

Subst. balt. **perkūnas* = **Perkūnas* „griausmo (bei žaibo) dievas“ gali būti iš adj. (masc.) balt. **perkū-nas* „tas, kuris susijęs su

Perkūno medžiu (ąžuolu)“ – sufikso *-na- vedinys iš subst. (masc.) balt. **perkūs* „Perkūno medis“ = „ąžuolas“ (plg. pvz. S k a r d ž i u s ŽD 281), kuris dėl tabu buvo pakeistas žodžiais ryt. balt. **anzōlas* „t.p.“ ir vak. balt. **anzōnas* „t.p.“ (žr. *ansonis*).

Subst. (masc.) balt. *perkūs* „ąžuolas“ < ide. **perkʷus* „t.p.“ [> lo. (**perkʷus* „t.p.“ →) *quercus* „t.p.“ ir kt., žr. P o k o r n y I 822 t.], kurio tolimesnė istorija yra problemiška. Apie šį ide. **perkʷu-*, be to, ide. **peru-*, jų semantiką ir veldinius arba darinius (taip pat ir sl. **perunъ* „perkūnas“ kilmę) žr. G a m k r e l i d z e I v a n o v II 614–619 (ir liter.); plg. pvz. T r a u t m a n n BSW.215, ME III 209, V a s m e r III 247 s.v. *Перун* (ir liter.), F r a e n k e l l.c. (ir liter.), I v a n o v VSJ III 101–111 (ir liter.).

perlânkei (sk. turbūt: *perlankie* T r a u t m a n n AS 279 t., E n d z e l i n s SV 224) „gehört (gehört) – pridera, priklauso“ III 53₁₂ [37₁₂] (= *prisieit* „t.p.“ VE 21₉), *perlanki* „gebürt (gebührt) – t.p.“ III 91₁₀ [57₂₄₋₂₅], III 91₁₀ [57₂₅], III 91₁₁ [57₂₅₋₂₆] (= *prisiencze* „priklausančią“ VE 39₉) praes. 3 sg., kurio daryba (ir net pati forma) nėra išaiškinta (žr. B e r n e k e r PS 303, T r a u t m a n n AS 396, E n d z e l i n s SV 224).

Atrodo, kad čia slypi forma (praes.) 3 sg.) pr. (III) **perlânka* „pridera, priklauso“ [plg. pvz. pr. (III) **gēid'a*, žr. s.v. *gēide*], galinti suponuoti verb. (inf.) pr. (III) **perlânk-tvei* „priderėti, priklausyti“ < pr. **perlênk-tvei* „t.p.“ (čia dėl *-le- > *-la- plg. pvz. s.v.v. *klantūns*, *ladis*, žr. dar *perlencke*).

Verb. pr. **perlênk-tvei* „priderėti, priklausyti“ yra turbūt iš *, „parlenkti (artyn lenkti, kreipti)“ – iš pr. praef. **per-* (žr. s.v.v. *perēit*, *per-*) + verb. **lênk-tvei* „lenkti, kreipti“ (= lie. *leñk-ti leñk-ia*, žr. s.v. *lanctis*), plg. verb. lie. dial. *pareĩ-ti* „priklausyti, priderėti“ (LKŽ II² 1096 s.v. *pareĩti* 20) < „pareiti (artyn eiti, vykti)“. Plg. dar lie. (VE 21₉) *prisieit* „pridera, priklauso“ (praes. 3 sg.) = pr. (III 53₁₂) *perlânkei* „t.p.“

perlencke „Gebühr, der gebührende Anteil – rinkliava, priklausanti dalis“ (N e s s e l m a n n Thes. 125 t., T r a u t m a n n AS 396, E n d z e l i n s SV 224) yra subst. (matyt *jo*-kamienis, nom. sg. masc.) pr. **perlenkīs* [→ lie. dial. (Ryt. Pr.) *perleñkis* „rinkliava, priklausanti dalis“ LKŽ IX 838], kuris – iš (subst.) *, „priklau-

symas“ – fleksijos vedinys iš verb. pr. **perlênk-* „priklausyti, priderėti“ (žr. *perlânkei*); plg. pvz. lie. subst. (*jo*-kamienis) *bėgis* „bėgimas“ ← verb. *bėg-* „bėgti“.

perōni „gemeine (Gemeinde) – bendrija“ III 103₂₄ [65₁₅] (= *baßnica* „bažnyčia“ VE 50₄) nom. sg. fem.; acc. sg. (fem.) *perōnien* „gemein (Gemeinde) – bendrija“ III 107₂₁ [67₂₇], III 107₂₃ [67₂₈], III 123₁₂ [77₂], *perōnin* „gemeine (Gemeinde) – t.p.“ III 103₇ [65₂] (= *baßnicze* „bažnyčią“ VE 49₁₂), III 103₂₀ [65₁₂] (= *baßnicze* „bažnyčią“ VE 49₂₃).

Turime subst. (*ē*-kamienį, nom. sg. fem.) pr. (III) **perōni* „bendrija“ (su *-i < *-ī < *-ē) < pr. **perōnē* „t.p.“, kurio (žr. ir *perōnin*) kilmė gana ilgą laiką buvo visai neaiški [žr. pvz. B e r n e k e r PS 312 („unklar“), T r a u t m a n n AS 396 („unklar“)]. Tik Endzelynas iškėlė, man rodos, dėmesio vertą hipotezę: pr. (III) *perōni* bei *emperri* (žr.) ir pan. „v a r b ū t (išretinta mano. – V.M.) rada ar kr. *nepemь* „drücken, drängen“ un sensl. *p̃rati* „(nieder)treten“ (sal. nozīmes ziņā lei. *myniā* „Gedränge; Haufe“: *minti* „mīt“)“ (E n d z e l i n s SV 224). Į šią hipotezę, kuri tų pr. žodžių, deja neanalizavo jų d a r y b o s aspektu, remiasi ir mano hipotezė, žr. PKP II 201–202 (tik čia suponuojamą tų pr. žodžių semantinę evoliuciją dabar esu linkęs jau kiek kitaip suvokti, žr. toliau).

Manychiau, kad pr. **perōnē* „bendrija“ yra iš (subst.) „būrys“ < *, „s p ū s t i s“ < *, (susi)spaudimas“ (plg. E n d z e l i n s l.c.) – sufikso *-ōnē vedinys iš verb. pr. **per-* „mušimu s p a u s t i / s p a u d i m u m u š t i“ [plg. pvz. lie. verb. *lauž-(y)ti* → subst. *lauž-uonē* „liga, laužanti kaulus“ (LKŽ VII 208, S k a r d ž i u s ŽD 285) < *, „laužimas (laužymas)“] < verb. balt.-sl. **per-* (: **pir-*) „t.p.“ [> lie. *peĩ-ti* (*pér-ti*) „mušti ir pan.“, s. sl. *per-ō p̃r-ati* „t.p.“ ir kt., žr. pvz. T r a u t m a n n BSW, F r a e n k e l 578] < ide. **per-* (: **p̃r-*) „t.p.“ (dėl jo plg. P o k o r n y I 818 t.).

Iš to verb. pr. **per-* „mušimu spausti/spaudimu mušti“, tiksliau, iš jo lyties (praet.) pr. **p̃er-* [= (praet.) lie. *p̃er-é* „mušė ir pan.“] bus atsiradęs fleksijos vedinys subst. (fem.) pr. **p̃erā* (ar masc. **p̃ēra-*) „(susi)spaudimas (mušimu)“ > *, „spūstis“ > *, „būrys“ > pr. (III) **p̃irā* (ar **p̃ira-*) „bendrija“ (dėl jo žr. s.v.v. *p̃ijrin*, *emper-*

ri), plg. subst. lie. *pērà* „mušimas, dyža“ (LKŽ IX 813 s.v. 1 *pērà*) – f l e k s i j o s vedinį iš verb. lie. (praet.) *pēr-ē* „mušė ir pan.“ [= (praet.) pr. **pēr-* „t.p.“, žr. anksčiau]. Žr. dar *prio*.

perōnin „gemeine – bendrą“ III 71₄ [47₄] (= *paspalitame* „bendrame“ VE 29₁₅), „gemeinen (gemeine) – t.p.“ III 97₁ [61₁₂] (= *paspalitam* „bendram“ VE 41₂₁), III 123_{15–16} [77₄], *peronin* „gemein (gemeine) – t.p.“ III 99_{7–8} [61₃₇] adj. acc. sg. fem. = pr. (III) **perōnin*, kuri, kaip a d j e k t y v i n ė lytis, yra tikriausiai ne gyvosios pr. (semb.) kalbos faktas (bet žr. T r a u t m a n n AS 396), o Abelio Vilio klaida: nusižiūrėdamas į subst. (acc. sg. fem.) vok. (III) *Gemeine* „bendriją“ = adj. (acc. sg. fem.) vok. (III) *gemeine* „bendrą“, Abelis Vilis greta subst. (acc. sg. fem.) pr. (III) *perōnin* „bendriją“ (žr. s.v. *perōni*) pasidarė lytį adj. (acc. sg. fem.) pr. (III) *perōnin* „bendrą“. Gyvosios pr. (semb.) kalbos lytis adj. (acc. sg. fem.), „bendrą“ bus buvusi pr. (III) **perōniskan* „t.p.“ resp. (nom. sg. fem.) pr. (III) **perōnisku* „bendra“ (žr. *perōnisku*).

perōniskan „gemeine (Gemeinde) – bendriją“ III 45₅ [33₂] (= *draugiste* „bendriją, bendravimą“ VE 17₈ acc. sg.), III 103₂₃ [65₁₄] (= *baßniczas* VE 50₃ gen. sg.), „gemeinschaft (Gemeinschaft) – t.p.“ III 127_{20–21} [79₉] (= *draugiste* VE 61₂₀ acc. sg.), *perroniscon* „gemeine (Gemeinde) – t.p.“ I 9₈ [7₁], *perronisquan* „t.p.“ II 9₈ [11₃₅]. Čia slypi subst. (fem., acc. sg.) pr. (I, II, III) **perōniskan* „bendriją“ resp. (nom. sg. fem.) pr. (semb.) **perōnisku* „bendriją“ (su **-u* < **-ū* < **-ā*), kuris atsirado iš adj. (fem., nom. sg.) pr. (semb.) **perōnisku* „bendra“ (žr. *perōnisku*); plg. pvz. s.v.v. *ginniskan*, *lab-bisku*.

perōnisku „gemeine – bendra“ III 73₅ [47₂₆] (= *prastas* „paprastas“ VE 30₁₀ nom. sg.) adj. nom. sg. fem.; acc. sg. fem. *peroniskan* „gemeiner (gemeine) – bendrą“ III 111₉ [69₁₆]. Turime adj. (fem., nom. sg.) pr. (semb.) **perōnisku* „bendra“ (su **-u* < **-ū* < **-ā*) – sufikso **-isk-* vedinį iš subst. pr. (semb.) **perōni* „bendrija“ (dėl jo žr. *perōni*); dėl darybos plg. pvz. s.v. *kēmeniskai*.

perpettas – frazeologizme *perpettas waitiāmai* „afterreden (afterreden) – apkalbame (apšmeižiame)“ III 35₁ [27₁₂] (= *apkalbētumbim* „apkalbėtume“ VE 12₁₂) = (frazeologizmas) pr. **per*

**pētas* **waitiāmai* „per pečius kalbame“ (dėl pr. **per* ir **waitiāmai* žr. s.v.v. *per* resp. *waitiāt*) = „apkalbame (apšmeižiame)“; plg. frazeologizmą lie. (Dusetos) *až nūgaros (až pečių) kalbėti* „už nugaros (už pečių) kalbėti“ = „apkalbėti (apšmeižti)“ [PKP II 114 (išn. 78), žr. dar F r a e n k e l 581 s.v. *petys*].

Manyti, kad adverbiskai pavartotos prepozicinės konstrukcijos pr. (III 35₁) *perpettas* „per pečius“ forma *pettas* „pečius“ (*ā*-kamienė acc. pl. fem.) taisytina į **pettās* resp. skaitytina pr. **petans* (S c h m a l s t i e g OP 59, S m o c z y ų s k i Stud. 127; plg. labai atsargų spėjimą E n d z e l i ņ s SV 64), nematau reikalo: ta pr. (III 35₁) *pettas* yra veikiausiai pr. (III) **pētas* (su kirčiuotu **-e-* resp. su nekirčiuotu **-a-*) < pr. dial. **pētās* < balt. **-ās* (acc. pl. fem., žr. B e r n e k e r PS 195, T r a u t m a n n AS 228, M a ž i u l i s BS 311, plg. E n d z e l i ņ s l.c., S c h m a l s t i e g SP 337).

Stebėtis tuo, kad čia (III 35₁) išliko s e n o v i n ė (*ā*-kamienė acc. pl. fem.) fleksija pr. (III) **-as* < balt.(-sl.) **-ās*, o kitur yra įprastinė pr. (III) **-ans* < balt. dial. **-āns* (ji i n o v a c i n ė, žr. M a ž i u l i s l.c.), nereikėtų. Juk archainę fleksiją (acc. pl. fem.) pr. (III) **-as* (< balt. **-ās*) turi pr. (III) **pēt-as* (acc. pl. fem.) – ne bet kas, o toks pr. žodis, kuris įeina į f r a z e o l o g i z m o (**per* **pētas* **waitiāt*) a d v e r b i n ė prepozicijos konstrukciją (**per* **petas*): a d v e r b i n ė s e prepozicijų konstrukcijose (bei f r a z e o l o g i z m u o s e) neretai išlieka morfologinių archaizmų [plg. pvz. morfologinį archaizmą (adverbinėje prepozicijos konstrukcijoje) lie. dial. (*lig vākar*)-ie „iki vakaro“ ir kt., žr. M a ž i u l i s BS 133 tt.].

Pr. (III) *pēt-as* „pečius“ < pr. dial. **pet-ās* „t.p.“ (acc. pl. fem.) suponuoja subst. (*ā*-kamienį, nom. sg. fem.) pr. dial. **petā* „petys“, dėl kurio kilmės žr. s.v. *pettis*.

perpists „fürgetragen (herbeigetragen) – atneštas“ III 111₇ [69₁₅]; T r a u t m a n n AS skaito: *perpists*] partic. praet. pass. nom. sg. masc.; praes. 3 sg. *perpidai* „(sol)bringen (man bringe) – teatneša“ III 115₁₅ [71₂₆]; praet. 3 pl. *perpidai* „brachten – (jie) atnešė“ III 111₂₀ [69₂₅] (= *atnesche* „atnešė“ VE 60₆), „trugen – t.p.“ III 111_{22–113}₁ [69_{27–28}] (= *neschanczūsus* „nešančiuosius“ VE 60_{7–8}).

Turime verb. pr. (III) **perpīd-*; iš kontekstų matyti, kad jis, vers-
tas tiek iš vok. (III) *tragen* „nešti“, tiek ir iš vok. (III) *bringen*
„atnešti“, turi reikšmę „atnešti (bringen)“. Verb. (prefiksinį) pr.
(III) **perpīd-* „atnešti“ [plg. pr. (III) **per-ēi-* „ateiti“, žr. *perēt*] <
pr. **perpēd-* „t.p.“ [čia dėl pr. (III) **-ī-* < pr. **-ē-* žr. E n d z e l i n s
SV 225] galima palyginti su verb. (prefiksinio) lie. dial. *atgēbti*
„atnešti (bringen)“ (LKŽ III 193 s.v. 2 *gēbti*): kaip lie. dial. *at-*
gēbti „atnešti“ yra iš **a t g r i e b t i*“ (plg. lie. *gēbti* „griebti, gobti,
glemžti“ LKŽ III 193 s.v. 1 *gēbti*), taip ir verb. pr. **perpēd-* „at-
nešti“ gali būti iš **a t g r i e b t i*“ (plg. E n d z e l i n s l.c.). Toks
(t.y. prefiksinis) verb. pr. **perpēd-* „atgriebti“ > „atnešti“ matyt
ir buvo svarbiausias faktorius, dėl kurio verb. (neprefiksinis) pr.
**pēd-* „griebti“ virto į „(at)nešti“ (žr. s.v. *pijst*).

perreist „verbinden – užrišti“ III 89₂ [55₃₄] (= *vschrischi* VE 38₁
fut. 2 sg.) inf. Jis atspindi verb. (inf.) pr. (III) **perreist* „perrišti“//
**perreistvei* „t.p.“, kurio prefiksui pr. **per-* „per-“ Abelis Vilis čia
(t.y. III 89₂) dėl vok. *ver-* „už-“ (*ver-binden* „užrišti“ III 88₂) su-
teikė reikšmę „už-“ (žr. s.v. *per*).

Šis inf. pr. (III) **perreist* „perrišti“ yra iš pr. **per-* „per-“ (žr. *per-*)
+ inf. pr. (III) **reis-* „rišti“, kurio santykis su inf. pr. (III) **ris-*
„rišti“ (žr. s.v. *senrists*) morfologiškai nėra aiškus (žr. S t a n g
Vergl. Gr. 396): d v i inf. lytis (**reis-* ir **ris-*) to paties III kat-mo
šnektose!

Manyčiau, kad a) gyvojoje pr. (semb.) kalboje buvo verb. **per-*
rēis- (praes.)/**per-ris-* (praet., inf.) „perrišti“ [plg. pvz. lie. *perš-*
(praes.)/*pirš-* (praet., inf.) „piršti“, ir b) šio pr. (semb.) verb. lytį
(inf.) **per-ris-* „perrišti“ matyt pats Abelis Vilis dėl vok.
v e r b i n d- (praes.: pr. **perreis-* praes.!) = *v e r b i n d-* (inf.!)
perdirbo į pr. **per-rēis-* (inf.!) = pr. (III 89₂) *perreist* (inf.). Plg.
pr. (III 59₉) *senrists*, versta ne iš vok. *verbind-*, o iš vok. (III 58₁₀)
v e r b u n d- (*verbunden*). Be to, prefikso vok. *ver-* lytyje *senrists*
išverstas tiksliai (prefiksu pr. *sen-*), bet to negalima pasakyti apie
vok. *ver-* vertimą lytyje *perreist* (žr. anksčiau).

Tas verb. pr. **reis-/ris-* „rišti“ bei jo giminaičiai lie. *riš-ti* = la.
ris-t ir la. dial. *rieš-urries-t* „verbinden“ (ME III 546 s.v. I *riest*),
taip pat lie. *raiš-yti* = la. *raīs-ūt* = sl. **rěš-iti* (> s. sl. *rěš-iti* ir kt.,

žr. pvz. V a s m e r III 479) suponuoja verb. balt.-sl. **reis-* (: **riš-*:
**raiš-*) „rišti(s), sukti(s)“ < **reis-* (: **ris-* : **raiš-*) „t.p.“ (čia dėl **-š-*
< **-s-* žr. K a r a l i ū n a s Baltistica I 115 tt. ir liter.) < verb. ide.
dial. **ureis-* (: **uris-* : **urois-*) „t.p.“ (dėl jo žr. s.v. *buccareisis*).

-perri, žr. *emperri*.

perschlūsimai „verdienen – užtarnaujame“ III 55₉₋₁₀ [37₂₈] (= *vsslußiem* „užtarnaujame“ VE 22₅) praes. 1 pl. = pr. **perslūzi-*
mai (su **-i-* iš nekirčiuoto **-ī-*); partic. praet. act. nom. sg. masc.
perschlūsiums „verdienet (verdient) – užtarnavęs“ III 55₆₋₇ [37₂₅]
(= *vsslußije* „užtarnavęs“ VE 22₂) = pr. **perslūzi(v)uns* (su **-i-* iš
nekirčiuoto **-ī-*).

Suponuoja verb. (inf.) pr. **perslūzitvei* „užtarnauti“ (su **-i-* iš ne-
kirčiuoto **-ī-*) – prefikso pr. **per-* (: vok. *ver-*) „už-“ (žr. s.v.v.
per-, *perreist*) vedinį iš pr. **slūzī-tvei* „tarnauti“ (su nekirčiuotu
**-ī-*), žr. *schlūsitwei*.

perschlūsisan „verdienst (Verdienst) – užtarnavimą“ III 41₁₄ [31₄]
(= *vßslußimu* VE 15₁₅ gen. pl.) acc. sg. fem. = pr. **perslūzisnan*
(su **-i-* iš nekirčiuoto **-ī-*) – sufikso **-snā-* vedinys (žr. s.v. *bou-*
sennis) iš verb. (inf.) pr. **perslūzī-tvei* „užtarnauti“ (su **-i-* iš ne-
kirčiuoto **-ī-*), dėl kurio žr. s.v. *perschlūsimai*.

perstallē „fürstehe (vorstehe) – vadovauja“ III 87₇ [55₁₅] (= *re-*
ditu „vadovautų, valdytų“ VE 37₆) praes. 3 sg.; (praes. 3 pl.)
perstallē „fürstehen (vorstehen) – t.p.“ III 89₆₋₇ [57₁] (= *wi-*
resnieghi ... jra VE 38₅), *perstalle* „t.p.“ III 87₂₅ [55₂₉] (= *rikaw*
„valdo“ VE 37₂₂).

Rekonstruotinas verb. (inf.) pr. (III) **perstali-tvei* „vadovauti“,
praef. **per-* (žr. *per-*) vedinys iš **stali-tvei* „stovėti“ (žr. *stallit*), –
kalkė iš anuometinio vok. *fürstehen* „vorstehen“ (= „vadovau-
ti“): čia praef. vok. (III) *für-* „vor-“ (dėl tokios jo reikšmės žr.
G ö t z e 92), asocijuojamas su praep. vok. (III) *für* „für“, pr.
kat-muose dažniausiai verčiamu į praep. pr. *per* (žr. *per*), buvo
išverstas į praef. pr. **per-* (**perstali-tvei*).

perstallisnas „ampts (Amtes) – vadovavimo, valdžiūs“ III 85₂₀₋₂₁
[55₅₋₆] (= *vriede* VE 36₂₁) gen. sg. fem. suponuoja subst. (nom.
sg. fem., *ā*-kamienį) pr. (III) **perstalisna* „vadovavimas, valdžia“
(su **-a* < **-ā*), kuris – sufikso **-snā* (žr. s.v. *bousennis*) vedinys iš

verb. (inf.) pr. (III) **perstalī-tvei* „vadovauti, valdyti“ (dėl jo žr. *perstallē*).

perstlanstan „fensterleit (Fensterladen) – langinė“ E 215 nom.-acc. sg. neutr. [dėl vok. (E 215) *fensterleit* „langinė“ plg. v.v.ž. *vinsterlit* „t.p.“, žr. *Trautmann* AS 396], taisytinas į **perstlanstan* (*Trautmann* l.c., *Endzelīns* SV 224) = pr. **pirzdlankstan* „langinė“ < **priešlangis* < pr. **pirzd-* „prieš-“ (< **pirzda* „t.p.“, žr. *pirsdau*) + **lankstā* „langas“ (žr. *lanxto*); plg. *Endzelīns* l.c.

persurgau „versorget (versorgt) – aprūpina“ III 41₁₀ [31₁] (= *apweisd* „apveizdi“ VE 15₁₁ praes. 3 sg.) praes. 3 sg. = pr. **perzurgau(j)i*. Suponuoja verb. (inf.) pr. **perzurgautvei* „aprūpinti“ – prefikso pr. **per-* (žr. s.v.v. *per-*, *perrēist*) vedinį iš verb. pr. **zur-gautvei* „rūpinti“ (žr. *surgaut*).

pertengginons „gesandt – atsiuntęs“ III 115₉₋₁₀ [71₂₂] partic. praet. act. nom. sg. masc. = pr. **pertenginuns*; partic. praet. pass. acc. sg. masc. *pertengninton* (sk. *pertenginton*) „gesandten – atsiųstą“ III 93₁ [59₃] (= *siustiemusiems* „siųstiesiems“ VE 40₁) = pr. **pertengintan* (dėl **-an* parašymo *-on* žr. PKP II 252 t.). Šios lytys suponuoja verb. (inf.) pr. (III) **pertengin-tvei* „atsiųsti“; jis mėgintas gretinti su s. sl. *teg-noti* „traukti“ (*Berneker* PS 326, plg. *Trautmann* AS 397). Toks gretinimas, nors juo abejojo *Endzelīns* SV 224 (plg. *Schmalstieg* OP 191 t.), man neatrodo neracionalus (žr. toliau). **Pastaba:** pr. (III 93₁) *pertengninton* skaityti pr. **perdāngintan* (*Smoczyński* Stud. I 101) nėra jokio pagrindo.

Manychiau, kad verb. pr. (III) **pertengin-tvei* „atsiųsti“ yra iš verb. pr. **-daryti*, kad būtų pargabēnama (p a r g a b ē n t a), atgabēnama (a t g a b ē n t a) < **-daryti*, kad būtų partraūkiama (p a r t r á u k t a)“ (plg. PKP II 149, išn. 272) – prefikso pr. **per-* „par-, at-“ (žr. s.v.v. *per-*, *perēit*) vedinys iš verb. pr. **tengin-tvei* „daryti, kad būtų gabēnama (gabēnta)“ < **-daryti*, kad būtų traukiama (traukta)“ (dėl reikšmių „traukti, tempti“ ir „gabenti“ sambūvio plg. pvz. lie. *tráukti* „traukti, tempti; gabenti“), o šis – sufikso **-in-* vedinys (causat.) iš verb. vak. balt.-sl. **teng-* „traukti, tempti“ (> sl. **teg-ō* „traukiu“, žr. pvz. *Trautmann* BSW 318).

Verb. vak. balt.-sl. **teng-* „traukti, tempti“ < ide. **tengh-* „t.p.“ (plg. *Pokorny* I 1067), kuris – matyt determinatyvo **-gh-* išplėstas verb. ide. **ten-* „t.p.“ (*Pokorny* l.c.), žr. s.v.v. *pertenniuns*, *tiēnstwei*.

pertenniuns „verseumet (versäumt) – užtrukęs, uždelsęs“ III 67₈ [45₁₋₂] (= *vßtrukai* „užtrukai“ VE 27₁₇ praes. 2 sg.), III 69₂ [45₁₆] (= *vßtrukau* VE 28₁₂), III 69₂₇ [45₃₅] (= *vßtrukau* VE 29₁₁) = pr. (III) **pertenī(v)uns*. Šis pr. (III) žodis savo šaknimi (**-ten-*) jau seniai ir teisingai gretinamas su s. ind. *tan-óti* „(jis) traukia, temptia“, gr. *τείν-ω* (< **ten-īō*) „traukiu, temptiu“, lo. *ten-ēre* „laikyti“ ir kt. (*Berneker* PS 326, *Trautmann* AS 397, *Endzelīns* SV 224, *Schmalstieg* OP 201); tačiau to pr. (III) žodžio darybos (ir semantikos) istorija turi neaiškumų. **Pastaba:** pr. (III 67₈) *pertenniuns* skaityti pr. **perdeinīnuns* (*Smoczyński* Stud. I 118) nėra jokio pagrindo.

Atrodo, kad pr. (III) **pertenī(v)uns* „užtrukęs (uždelsęs)“ yra iš pr. **pertenē-(v)uns* „t.p.“ (plg. *Trautmann* l.c., *Schmalstieg* l.c.) ir suponuoja verb. (inf.) pr. (III) **pertenī-tvei* „užtrukti (uždelsti)“ – prefikso pr. (III) **per-* „už-“ (žr. s.v.v. *per-*, *perrēist*) vedinį iš verb. (inf.) pr. (III) **tenī-tvei* „trukti (delsti)“ < verb. (inf.) pr. **tenē-* „t.p.“ < verb. (inf.) balt. dial. **tenē-* „trauktis, trukti, tęstis“ [> lie. dial. *tenė-ti* „tirštėti, stingti“ < **-trauktis* (užsitraukti)“, dėl jo žr. *Būga* II 318 t., 625 t., *Fraenkel* 1080], kuris – vedinys (duratyvas) iš verb. balt. **ten-* (: **tin-*) „traukti(s), tempti(s)“ [plg. pvz. lie. verb. *riēt-* (*riēsti*) → *rietė-ti* (duratyvas), žr. *Skardžius* ŽD 526] < verb. ide. **ten-* (: **tṇ-*) „t.p.“ [> gr. *τείν-ω* (< **ten-īō*) „traukiu, temptiu“ ir kt., žr. *Pokorny* I 1065 t.]. Žr. dar s.v.v. *tiēnstwei*, *sasintinklo*.

pertraūki „schloß ... zu (verschloß) – užtraukė (užvilko)“ III 101₁₄ [63₂₂] (= *atpilde* „užpildė kuo ką“ VE 48₁₈₋₁₉) praet. 3 sg. = pr. (III) **pertraūki* (su **-i* iš nekirčiuoto **-ī* < **-ē*) suponuoja verb. (inf.) pr. (III) **pertraūk-tvei* „užtraukti (užvilkti)“ – prefikso pr. (III) **per-* „už-“ (žr. s.v.v. *pertenniuns*, *per-*; žr. dar PKP II 197, išn. 574) vedinį iš verb. pr. **traūk-tvei* „traukti (vilkti)“ (bus turėjęs ir kitokių reikšmių), kurį kartu su lie. *tráu-k-ti* „vilkti (tempti); (nu)plėšti (žiedą, lapus ir pan.) ir kt.“ bei la. *trāuk-t* (*trāuk-t*)

„(nu)plėšti (žiedą, lapus ir pan.) ir kt.“ (ME IV 224 t.), be to, lie. *trūk-ti* „plyšti ir pan.“ bei *trūk-ti* „delsti“ [*< **„vilkinti(s)“] ir la. *trūk-t* (*trūk-t*) „(nu)trūkti ir pan.“ kildinu iš verb. balt. **trūk-/trūk-* „plėšti/plyšti“ *< **„(nu)trinti/trintis ir pan.“ *< ide. dial. *tr(e)uk-* „t.p.“ (plg. P o k o r n y 1 1074 s.v. 6 *treuk-*).

Dėl pr. (III) *pertraūki* etimologijos plg. B e r n e k e r PS 327, T r a u t m a n n AS 397, ME IV 225 (s.v. *traukt*), E n d z e l i n s SV 224, F r a e n k e l 1114 (s.v. *traukti*), P o k o r n y l.c.

pertrincktan „verstockten – užkietėjusi (užsispyrusi)“ III 119₁₅ [75₁] (= *vßkietusighi* „t.p.“ VE 58₂₁) partic. praet. pass. acc. sg. masc. = pr. **pertrinktan*, suponuojantis verb. (inf.) pr. **pertrink-tvei*; jo giminystė su lie. *treñk-ti* „dröhnend stoßen“ ir kt. (žr. s.v. *trencke*) yra seniai žinoma (B e r n e k e r PS 327, T r a u t m a n n AS 397, E n d z e l i n s SV 224 t., S c h m a l s t i e g OP 182), tačiau jo darybos ir ypač semantikos istorija vis dėlto turi neaiškumų.

Manychiau, kad pr. (III) **pertrinka-* „užkietėjęs (užsispyręs)“ (partic. praet. pass.) yra iš „užsispyręs (verstockt)“ *< **„nenuolaidus, nejautrus“ *< **„apstulbintas“ *< **„parbloktas (apstulbintas)“ *< **„paftrenktas“ ir suponuoja verb. (inf.) pr. **pertrink-tvei* „partrenkti“ – prefikso pr. **per-* „par-“ (plg. pvz. lie. *par-griauti*, žr. s.v. *per-*) vedinį iš verb. pr. **trink-* „trenkti“ (inf., praet.), turėjusio lytį (praes.) pr. **trenk-* „t.p.“ (žr. *trencke*). Šis pr. verb. yra iš verb. balt. **trenk-* (praes.) / **trink-* (praet., inf.) „mušti, trenkti“ (plg. pvz. lie. *keip-a kiip-o kiip-ti*), iš kurio atsirado pvz.: a) verb. lie. *treñk-a triñk-o triñk-ti* „mazgoti (vilnas, plaukus)“ (*< **„mušti“, žr. F r a e n k e l 1124 s.v. *triñkti* 2), b) verb. (su apibendrintu praes. šaknies vokalizmu) lie. *treñ-k-ia treñk-ė treñk-ti* „dröhnend stoßen, schlagen“ = la. (inf.) *trièk-t* „t.p.“

Verb. balt. **trenk-/trink-* „mušti, trenkti“ yra iš verb. ide. **trenk-/trink-* „t.p.“ (dėl jo žr. P o k o r n y I 1093).

perwaidinsnans „Exempel – pavyzdžius“ III 69₁₃ [45₂₄] (= *pawais-da* „pavyzdį“ VE 28₂₂₋₂₃) acc. pl. fem. = pr. **pervaidinsnans* suponuoja subst. (nom. sg. fem., ā-kamienį) pr. (III) **pervaidinsna* „pavyzdys“ (su **-a* iš nekirčiuoto **-ā*) matyt iš „atrodymas“, kuris – sufikso **-snā-* (žr. s.v. *bousennis*) vedinys iš inf. pr. (III) **per-*

vaidin-tvei „atrodyti“, o šis – prefikso **per-* „at-, par-“ (žr. s.v.v. *perėit*, *per-*) vedinys iš verb. (inf.) pr. **vaidin-tvei* „rodyti“ (žr. *waidinna*).

perweddā „verfüre (verführe) – atveda“ III 55₂₀ [39₃] (= *ischwestu* „išvestų“ VE 22₁₅) praes. 3 pl. = pr. **pervedā*. Suponuoja verb. (inf.) pr. (III) **pervedā-tvei* „atvesti“ – prefikso pr. (III) **per-* „at-, par-“ (žr. s.v.v. *perėit*, *per-*) vedinį iš verb. (inf.) pr. (III) **vedā-tvei* „vesti, vedžioti“, kuris dėl analoginės balsių kaitos (apie ją žr. S k a r d ž i u s APh V 59–65) bus atsiradęs iš verb. (iterat., inf.) pr. **vadā-tvei* „vedžioti“ (plg. la. *vedā-t* „t.p.“; žr. dar B e r n e k e r PS 215, E n d z e l i n s SV 225), o šis – vedinys (su šaknies balsio kaita) iš verb. pr. **ved-* (**vestvei*) „vesti“ (žr. *westwey*).

perweckammai „verachten – apšaukiame, paniekiname“ III 29₁₃₋₁₄ [23₂₆] (= *papeiktumbim* „papeiktume“ VE 10₈), III 31₄ [25₈] (= *papeiktumbim* VE 10₁₆₋₁₇) praes. 1 pl. = pr. **pervakamai* (dėl **-va-* parašymo *-we-* žr. S c h m i d Verbum 29, S t a n g Vergl. Gr. 420, 453) suponuoja praep. pr. (III) **per-* (žr. *per-*) + verb. (praes.) **vak-* „šaukia“; plg. s.v. *enwackē*. Žr. dar *wackūtwei*.

perwios „eftrich (Hintergetreide) – atbaros, pasturlakai“ E 281 nom. pl. fem., kurį T r a u t m a n n a s (AS 397), suponuodamas čia pr. **-ē-* > pr. (E) **-ī-*, skaito pr. **pervijōs* = (t.y.) **pervijās* *< **pervējās „was durchgeworfelt ist“ (T r a u t m a n n a s rašo: *per-wējōs* „t.p.“) ir jį gretina su serb. *vījati* „vėtyti“, lie. *vėtyti* ir pan. Bet visa bėda yra ta, kad balsis pr. **ē* E šnektose iš tikrųjų nevirsto į **ī* (žr. ir E n d z e l i n s SV 225); pastaroji priežastis svarbiausia, dėl kurios E n d z e l y n u i (l.c.) žodis pr. *perwios* – „bez drošas etimologijas“.

Manychiau, kad pr. (E 281) *perwios* yra iš pr. [**pervējōs* = (t.y.)] **pervējās* su (kirčiuotu **-e-* resp.) nekirčiuotu **-ē-* (akūtinu, žr. toliau), čia (prieš **-j-*!) tartu pr. **-ē-* (pozicinis diftongoidas – fonologiškai) resp. okazionaliai suvoktu pr. **-ēj-* (pozicinis diftongas – fonetiškai), kurio (kaip a k ū t i n i o diftongo) sandas **-ē-* išvirtęs į **-ě-* (a k ū t i n i ū pr. diftongų pirmuosiuose sanduose XIII/XIV–XVI a. buvo tik t r u m p i e j i balsiai!). Tokia (o k a z i o n a l i) lytis pr. (E) **pervējās* (su fonetiškai poziciniu

diftongu *-ēi-), jo balsį *-ē- (*-ēi-) dėl balsio *-e- (*-er-) disimiliuojant (o k a z i o n a l i a i) į *-ī- bei dėl segmento *-ij- asimiliuojant (o k a z i o n a l i a i) balsį *-ē- (*-ēi-) į *-ī-, galėjo išvirsti į lytį (o k a z i o n a l i a) pr. (E) *pervījās = pr. (E 281) *perwios*. Tuo, kas apie šio pr. *perwios* rekonstrukciją kalbėta PKP II 251, 294, dabar mažai betikiu.

Taigi pr. (E 281) *perwios* „atbaros, pasturlakai“, suponuojant minėtus perdirbinėjimus (okazionalius), gali atspindėti subst. (ā-kamienį, pl. tantum) pr. *pervējās „t.p.“ < *,tai, kas per-, nuvėtyta“ – fleksijos vedinį iš verb. vak. balt. *pervėj- (praet., praes.)/(inf.) *pervējā- „per-, nuvėtyti“, kuris, atmetus praef. *per- (žr. *per*), suponuoja matyt verb. vak. balt.-sl. *vėj- (praet., praes.)/(inf.) *vējā- „vėtyti“ (> rus. *вея-ть* „t.p.“ ir kt.) ← balt.-sl. *vēj- (praes., praet.)/(inf.) *vē- „pūsti (wehen)“ [plg. verb. (inf.) vak. balt.-sl. *pišā- ← balt.-sl. *piš- (inf.), žr. s.v. *peisāton*] < ide. *uē(i)- „t.p.“ (P o k o r n y I 82 t.).

perwūkauns „beruffen (berufen) – pašaukęs“ III 45₁₂₋₁₃ [33₈] (= *pawadina* „pašaukė“ VE 17₁₅) partic. praet. act. nom. sg. masc. = pr. (III) *pervūka(v)uns suponuoja verb. (inf.) pr. (III) *pervūkau-tvei „pašaukti“ matyt iš *,paršaukti“ – sufikso pr. (III) *per- „par-“ (žr. s.v.v. *perēit*, *per-*) vedinį iš verb. pr. (III) *vūkau-tvei „šaukti“ (žr. *wūkawi*) < pr. *vākau-tvei „t.p.“ < *,šūkauti“, kuris gali būti vedinys (su pailgintu šaknies balsiu) iš subst. pr. *vaka- „šūkis, šaukimas“ (o- ar ijo-kamienio, žr. *wackis*); plg. pvz. lie. dial. verb. *būdrau-ti* – vedinį (su pailgintu šaknies balsiu iš adj. *būdras* (S k a r d ž i u s ŽD 500).

-pettas, žr. *perpettas*.

pette „schulder (Schulter) – petys“ E 104 nom. sg. fem. = pr. *pētē [jis gal buvo nomen collectivum „pečiai“, žr. PKP II 302, išn. 176]. Šį pr. (E 104) *pette* skaityti pr. *petā (S c h m a l s t i e g ON 59) nėra pamato. Dėl pr. *petē „petys“ kilmės žr. s.v. *pettis*.

pettegislo „ruckeoder (Rückenader) – peties gysla“ E 108 (žr. dar PKP II 19, išn. 32) nom. sg. fem. = pr. *petēgīslō, t.y. *petēgīslā yra kompozitas iš subst. pr. *petē „petys“ (žr. *pette*) ir subst. pr. *gīslā „gysla“; plg. pvz. lie. kompozitą *saulégrąža* iš *saulé* ir *grąža* „grįžimas“ (žr. S k a r d ž i u s ŽD 432).

Subst. pr. *gīslā „gysla“ bei lie. *gysla* „t.p.“ = la. *dzisla* „t.p.“ ir sl. *žila „t.p.“ (> s. sl. *žila* „t.p.“ ir kt.) suponuoja subst. balt.-sl. *gīslā (sl. *gīlā?) „t.p.“, kurio daryba (tiksliau – jos pamatas) nėra aiški, žr. pvz. T r a u t m a n n BSW 90, ME 1558, F r a e n k e l 150 (s.v. *gijā*), V a s m e r II 54, P o k o r n y I 489.

pettis „schulderblat (Schulterblatt) – mentė (peties)“ E 104 bei *pectis* (sk. *pettis*) „ouenschusel (sk. ouenschufel; Ofenschaufel) – ližė“ E 332 nom. sg. = pr. *petis „mentė (peties); ližė“ (žr. dar PKP II 27, išn. 90), turbūt i-kamienis fem. (žr. toliau).

Pr. (E 104, 332) *pettis* (jį bandoma laikyti ijo-kamieniu masc. T r a u t m a n n BSW 217) bei lie. *petys* „Schulter“ resp. *petis* „t.p.“ kartu su gr. *πετ-άριον* „plečiu“ ir kt. jau seniai (ir teisingai) kildinami iš verb. ide. *pet- „plėsti“ (pvz. T r a u t m a n n AS 398 ir liter. T r a u t m a n n BSW 217, E n d z e l i n s SV 225, F r a e n k e l 581 ir liter., P o k o r n y I 824 t. s.v. 1. *pet-*). Tačiau to pr. (E) žodžio d a r y b a (ir net morfologija) bei jo darybinis santykis su pr. (E) *petē (žr. *pette*) ir pr. (III) *petā- (žr. *perpettas*) yra neišspręsta problema; vadinasi, ir tų pr. bei lie. žodžių pati etimologija yra toli gražu nevisai aiški.

Manychiau, kad iš verb. ide. *pet- „plėsti“ > balt. *pet- „t.p.“ buvo išvestas adj. (o/ā-kamienis) balt. *peta- „(iš)plėstas“, o iš jo ā-kamienės lyties (fem.) balt. *petā- „(iš)plėsta“ galėjo būti padaryta: a) subst. (fem.) balt. dial. *petā- („išplėstumas“ >) „petys“ > pr. dial. *petā „t.p.“ (žr. s.v. *perpettas*; dėl seno modelio adj. fem. → subst. fem. žr. pvz. S k a r d ž i u s ŽD 37), b) subst. (i-kamienis fem.) balt. *peti- („išplėstumas“ >) „petys“ > lie. dial. *petis* „t.p.“ (fem. ir masc., žr. LKŽ IX 880), plg. pvz. lie. [adj. *drūtā* (fem.) →] subst. (fem.) *drūtis* „drūtumas“ (S k a r d ž i u s ŽD 53). Iš tokio subst. (i-kamienio fem.) balt. *peti- „petys“ > pr. *peti- „t.p.“ nesunkiai galėjo atsirasti subst. (ē-kamienis fem.) pr. dial. *petē „t.p.“ (žr. *pette*), plg. s.v.v. *blusne*, *peuse*.

peuse „kynbōm (Kiefer) – pušis“ E 597 nom. sg. fem. = pr. *pjausē (dėl to, kad -eu- žymi turbūt pr. *-jau-, plg. s.v. *keuto*) < *peusē. Jį turi ir pr. vv. (dk.) *Peusebalten* (1419 m.) „Kammeramt Morainen Kr. Stuhm“ (žr. s.v. *baltan*), *Pewselauk* (1333 m.) „Kammeramt Pr. Holland“ (žr. *laucks*), žr. G e r u l l i s ON 121.

Pr. **peusē* „pušis“ (ē-kamienis, plg. lie. dial. *pūšē* „t.p.“, žr. LKŽ X 1105 s.v. 1 *pūšē*) yra matyt iš (i-kamienio) vak. balt. **peusis* „t.p.“ (plg. pvz. s.v. *blusne*), o šis kartu su lie. *pušis* „t.p.“ (i-kamieniu, dialektuose išlaikiusiu K-kamienių formų, žr. F r a e n k e l 679 ir liter.) gali suponuoti subst. (K-kamienį, fem.) balt. **peuś* „pušis“ (nom. sg.) resp. (pvz. gen. sg.) **puś-es* „pušies“ (> lie. dial. *puś-ės* „t.p.“), kildintiną iš subst. (K-kamienio) ide. dial. (balt.) **peuk/*puk-* „t.p.“, kuris matyt iš verb. ide. **peuk-/*puk-* „durti“ (dėl jo žr. P o k o r n y I 828) → gr. *πεύκ-η* „eglē (Fichte), pušis (Föhre)“, s.v.a. *fiuh-ta* „eglē (Fichte)“ ir kt. (dėl jų žr. P o k o r n y l.c., G a m k r e l i d z e-I v a n o v II 631).

pewo, žr. *piwis*.

pho, žr. *po*.

pijst „tragen – atnešti“ III 105₁₃ [65₃₀] inf.; praes. (E n d z e l i n s SV 118) 3 sg. *pīdai* „tregt (trägt) – neš(ioj)a“ III 89₂₅ [57₁₅] (= *neschō* „nešioja“ VE 38₂₁); praes. 1 sg. *pīdimai* „bringen – atnešame“ III 35₁₄ [27₂₃], *pīdimai* „t.p.“ III 33₁₁ [27₃₁].

Turime verb. pr. (III) **pīd-* (inf. **pīstvei*) „(at)nešti“ (žr. dar s.v. *perpists*) < pr. **pēd-* (inf. **pēstvei*) „t.p.“ [čia dėl pr. (III) **-ī-* < pr. **-ē-* žr. E n d z e l i n s SV 225), iš kurio vedinys – subst. pr. **pēdē* (ar **pēdā?*) „nešimas“ (plg. pvz. lie. verb. *kūl-ti* → subst. *kūlė* „kūlimas“) > „naščiai (Schultertrage)“ > vok. dial. (Ryt. Pr.) *Pede* „t.p.“ bei lenk. dial. *pedy* „t.p.“ (dėl šių vok. dial. ir lenk. dial. baltizmų žr. N e p o k u p n y BSS 139 tt. ir liter.).

Lytis (praes. 3 sg.) pr. (III 89₂₅) *pīdai* „trägt“ yra matyt iteratyvinė „nešioja“ [plg.: pr. (III 89₂₅) *pīdai* = lie. (VE 38₂₁) *neschō* „n e š i o j a“], suponuojanti verb. (iterat., inf.) pr. semb. **pīdī-(tvei)* „nešioti“ [< pr. **pēdī-(tvei)* „t.p.“] → lie. žem. *pýdy-ti* „vilkti, nešti“ (LKŽ IX 905 s.v. 2 *pýdyti*); dėl pastarojo plg. G e r u l l i s AslPh XLI 155, E n d z e l i n s l.c.

Verb. pr. **pēd-* „(at)nešti“ (žr. dar *pūdauns*) < *,(at)griebti“ < *,g r i e b t i“ (žr. s.v. *perpists*) gali būti iš verb. balt. **pēd-* „griebti ir pan.“ < **ped-* (: **pad-*) „t.p.“ (plg. pvz. verb. balt. **gēb-* < **geb-*, žr. s.v. *gūbans*), o šis – iš verb. ide. **ped-* (: **pod-*) „fassen“ = „(su)griebti, (nu)verti; talpinti (tilpti) ir pan.“ > s.v.a. *fazzon*

„fassen“ ir kt. (P o k o r n y I 790 s.v. 1. *pēd-*; žr. ir E n d z e l i n s l.c.); žr. dar *podalis*.

picle „czimar (Ziemer) – smilginis strazdas (Turdus pilaris L.)“ E 730 nom. sg. fem. = pr. **pīklē* (matyt su šakniniu **-ī-*, plg. verb. sl. **pīk-*, žr. toliau).

Pr. (E 730) *picle* yra gretintas su lo. *picus* „strazdas“, rus. *nu-kamb* „pypsėti, cypsėti“ ir kt. (T r a u t m a n n AS 398, žr. ir V a s m e r III 260, plg. P o k o r n y I 999); tokiu gretinimu abejojo E n d z e l i n s SV 226: „bez drošas etimologijas“.

Pr. **pīklē* „smilginis strazdas“ yra veikiausiai sufikso **-lē* vedinys (plg. T r a u t m a n n l.c.) iš verb. pr. **pīk-* „pyp(sė)ti ir pan.“ [plg. pvz. lie. verb. *krỹk-ti* „rėkti (apie paukščius)“ (LKŽ VI 593) → subst. *kryklē* „mažųjų veislės antis“ (LKŽ VI 580 t. s.v. 2 *kryklē*)], kuris (taip pat ir minėtas lie. *krỹk-ti*) kartu su sl. **pīk-* „t.p.“ (→ rus. *nuk-amb* „t.p.“ ir kt.) – onomatopėjiniai žodžiai (plg. V a s m e r l.c.).

pickūls „teuffel (Teufel) – velnias“ III 55₁₉ [39₂] (= *velnas* „velnias“ VE 22₁₄) nom. sg. masc.; gen. sg. (masc.) *pickulas* „teuffels (Teufels) – velnio“ III 43₁₆ [31₂₆] (= *welna* „velnio“ VE 16₁₇), *pickullas* „t.p.“ III 51₁₆ [35₃₂] (= *welna* „velnio“ VE 20₁₄), *pikul-lis* „teuffels (Teufels) – t.p.“ III 117₈ [73₇]; acc. sg. (masc.) *pickul-lan* „teuffel (Teufel) – velnią“ III 61₄ [41₉] (= *welna* „velnio“ VE 24₁₇), *pikullan* „t.p.“ III 125₁₀ [77₁₉] (= *welna* „velnio“ VE 61₃). Turime subst. (o-kamienį) pr. (III) **pikūls* „velnias“ [nom. sg. masc., su cirkumfleksiskai pailgėjusiu (kirčiuotu) **-ūl-*] < pr. **pikūlas* „t.p.“ (žr. dar *cawx*), iš kurio matyt yra lie. dial. (Ryt. Pr.) *pikūlas* „t.p.“ (LKŽ IX 974, B ū g a II 78) bei (*pikūlas* →) *pykūlas* „t.p.“ (LKŽ l.c. s.v. *pikūlas*); plg. la. dial. (gal iš kurš.) *pikuls* „t.p.“ (ME III 213, E n d z e l i n s SV 226) bei (*pikuls* →) *pikals* (ME III 230).

Manyčiau, kad tie žodžiai suponuoja subst. vak. balt. (t.y. ne vien pr.) **pikūlas* „mirties dievas“ [→ (nomen proprium) vak. balt. **Pikūlas* „požemio (t.y. mirusiųjų pasaulio) dievas“, žr. *Picullus*] < (subst.) „priešiška būtybė (mitologinė)“ ← adj. vak. balt. **pikula-* „priešiškas, besielgiantis priešiškai“, o šis – a) sufikso **-ula-* vedinį iš verb. balt. **pik-* „būti priešiškam, elgtis priešiškai“ [plg.

adj. lie. *gēd-ulas* „gedulingas, gedintis“ (LKŽ III 199 s.v. 1 *gēdulas*) – matyt deverbatyva] arba b) sufikso **-la-* vedinį iš adj. (*u-*kamienio) vak. balt. **piku-* „priešiškas, besielgiantis priešišškai“ (← verb. balt. **pik-* „būti priešiškam, elgtis priešišškai“), t.y. **piku-* + **-la-* > **pikula-* „t.p.“ (plg. pvz. s. ind. adj. *bahú-* → adj. *bahulá-*, žr. Skardžius ŽD 186). Dėl verb. balt. **pik-* „būti priešiškam, elgtis priešišškai“ = balt. **peik-/pik-* „priešiškai daryti / priešiškam būti“ žr. s.v. *paikemmai*.

Dėl tos pr. (III) *pickūls* „velnias“ etimologijos plg. Berneker PS 313, Trautmann AS 398, Būgalc., Endzelīns l.c., Fraenkel 589, Pokorny I 795, Schmalstieg OP 46, 322 t. (ir liter.), plg. dar Toporov BSS (1972) 299 (ir liter.).

pyculs „helle (Hölle) – pragaras“ E 10 nom. sg. masc.; acc. sg. (masc.) *pekollin* „helle (Hölle) – pragarą“ I 7₁₈ [5₃₁], *pycullien* „hellen (Hölle) – t.p.“ II 7₁₈ [11₃₀], *pickullien* „t.p.“ III 43₂ [31₁₅] (= *peklosna* „į pragarus“ VE 16₄₋₅), III 127₁₂ [79₂].

Suponuoją subst. (*o-*kamienį, nom. sg. masc.) pr. (I, II, III) **pikuls* „pragaras“ < pr. **pikulas* „t.p.“, kuris, veikiamas homonimo pr. **pikūlas* „velnias“ (žr. *pickūls*), prie pastarojo matyt buvo prisitaikęs ir kirčiavimu. Pr. **pikūlas* „pragaras“ – skolinys iš subst. (masc.) vak. sl. **pøkǫlǫ* „t.p.“ (> s. lenk. *pkiel* „t.p.“), plg. Brückner AS1Ph XX 488, Trautmann AS 398, Endzelīns SV 226, Fraenkel 564 (s.v. *peklā* ir liter.).

Picullus, *Pecols* ir kitos dk. (XVI–XVII a.) lytys [žr. liter. apud Endzelīns SV 226, Toporov BSS (1972) 291 tt.] suponuoją pr. **Pikūls* „požemio (t.y. mirusiųjų pasaulio) dievas; velnias“ < vak. balt. **Pikūlas* „požemio (mirusiųjų pasaulio) dievas“ ← vak. balt. **pikūlas* „priešiška būtybė (mitologinė)“, dėl kurio žr. s.v. *pickūls*.

Pillekaym (dk., 1411 m.) „Kammeramt Mohrungen“ (Gerullis ON 122) = pr. (vv.) **Pili-kaim-* (žr. dar *Sassenpile*, *Wosepille*) ← appell. iš subst. pr. **pili-* „pilis“ (+ **kaim-* „kaimas“, žr. *caymis*) < balt. **pilis* „t.p.“ (> lie. *pilis* „t.p.“, la. *pils* „t.p.“), kurį įprasta gretinti su s. ind. *pūh* (*puráh* gen. sg.) „pilis, pylimas“, gr. *πόλις* „pilis, miestas“ (Osten-Sacken IF XXXIII 246 tt., Traut-

mann BSW 217, ME III 217, Skardžius ŽD 50, Fraenkel 591, Pokorny I 799, Mayrhofer II 327, Frisk II 577, Gamkrelidze-Ivanov II 744).

Šie balt., s. ind. ir gr. žodžiai, kurių giminystė su lie. *pil-ti* ir kt. (Osten-Sacken l.c., ME III 217, Fraenkel l.c., Pokorny l.c.) yra abejotina (žr. Frisk l.c., Gamkrelidze-Ivanov l.c.), galėtų būti etimologiškai siejami su ide. **pel-* „uola“ (žr. Gamkrelidze-Ivanov l.c.).

pilnan „gantze (ganze) – pilną“ III 69₁₆ [45₂₇] (= *ciela* „pilną“ VE 29,) adj. acc. sg. fem. = pr. **pilnan* suponuoją adj. (*o/ā-*kamienį, nom. sg. masc. resp. fem.) pr. (III) **pilns* „pilnas“ (dėl jo sinonimų žr. s.v. *gantsan*, *postippin*) < vak. balt. **pīlnas* „t.p.“ < balt.-sl. *pīlna-* „t.p.“ [(akūtinės šaknies baritonas) > lie. *pīlnas* „t.p.“, la. *pīlns* „t.p.“, sl. **pīlnǫ* „t.p.“] < adj. ide. **pīno-* „t.p.“ (su ilguoju **-ī-*) < **plHno-* „t.p.“, kuris – sufikso **-no-* vedinys iš verb. ide. **pł(H)-/*pel(H)-* „pil(dy)ti“ > balt.-sl. **pel-/pīl-* „t.p. ir pan.“ ir kt. (dėl medžiagos žr. Pokorny I 798 tt., Mayrhofer II 282 t.), žr. s.v. *peldūns*.

-pilninaiti, žr. *erpilninaiti*.

-pimpis, žr. *papimpis*.

-pinipis, žr. *papinipis*.

pintis „weyk (Weg) – kelias“ E 799 nom. sg. masc. (ar fem.) = pr. **pintis*, kurį atspindi ir *peentis* „weg (Weg) – t.p.“ GrG 33, *pentes* „t.p.“ GrA 58, „via – t.p.“ GrF 58.

Subst. (*i-*kamienis, masc. ar fem.) pr. **pintis* „kelias“ = „žemės ruožas, kuriuo einama, važiuojama“ yra matyt iš subst. balt.-sl. dial. (vak. balt.) **pinti-* „nepraeinama ar nepravažiuojama kelio dalis“ (ten, kur praeinama ar pravažiuojama, anais tolimos senovės laikais ir nebuvo tikrojo kelio!) < **kamša* (žabų grindinys per pelkes) ir pan. (plg. jo giminaitį lo. *pons* „kamša; tiltas“, žr. toliau) < **tai*, kas išpinta (išklota) kuo – sufikso **-ti-* vedinys iš verb. balt.(-sl.) **(s)pīn-/*(s)pēn-* „(su)pinti, (su)sukti“ < ide. **(s)pēn-/*(s)pŋ-* „t.p.“ (žr. s.v.v. *panto*, *pentis*, *pintys*).

Subst. (*i-*kamienis, masc.) sl. **pōtǫ* „kelias“ (> s. sl. *pōtǫ* „t.p.“ ir kt.) taip pat yra matyt iš subst. balt.-sl. dial. (sl.) **panti-* „tai, kas išpinta (išklota) kuo“ – sufikso **-ti-* vedinys (su šaknies vokaliz-

mo apofonija) iš verb. (balt.-)sl. **(sp)en-/*(s)pin-* „(su)pinti, (su)sukti“ (žr. anksčiau).

Subst. vak. balt. **pintis* „kelias“ bei sl. **pōtь* „t.p.“ jau seniai ir teisingai gretinami (nors ir be žodžių d a r y b o s analizės!) su s. ind. *pānthāḥ* (*pathāḥ* gen. sg.) „kelias, takas“ gr. *πάτος* „t.p.“, *πόντος* „jūra“ (< **jūros kelias*“), lo. *pons* (*pontis* gen. sg.) „kamša; tiltas“ ir kt. [žr. pvz. B e r n e k e r PS 313, T r a u t m a n n AS 398 t. (ir liter.), T r a u t m a n n BSW 205 t., E n d z e l i n s SV 226, V a s m e r III 413 (ir liter.), P o k o r n y I 808 t.], kurie, man rodos, visi panašiai (bet savarankiškai), kaip tie vak. balt. ir sl. žodžiai, yra ne ide. prokalbės, o atskirų ide. dialektų vediniai iš verb. ide. **(s)pen-/*(s)pŋ-* „(su)pinti, (su)sukti“ (žr. anksčiau).

Tiesa, visus tuos ide. dialektų substantyvus, teisingai laikant juos giminaičiais su verb. go. *finfan* „rasti, patirti“ ir kt., bandoma kildinti iš verb. ide. **pent-* „žengti, eiti“ (pvz. P o k o r n y l.c.). Tačiau toks ide. verb. yra greičiausiai ne verb. ide. **pent-*, o verb. ide. d i a l. (germ.!) verb. **pent-*, kuris (su keturfonemine šaknimi!), atsižvelgiant į žinomąją Benveniste'o trifoneminės ide. šaknies teoriją, negali būti praindoeuropietiškas (bendraindoeuropietiškas). Manychiau, kad tas verb. ide. dial. (germ.) **pent-* „rasti ir pan.“ (> go. *fin-fan* „rasti, patirti“ ir kt.) yra iš (verb.) **ke-*liauti“ = **ieškoti* resp. rasti kelią (per nepraeinamus ar nepravažiuojamus jo ruožus) – vedinys iš subst. ide. dial. (germ.) **pent-* (ar **penti-*) „kelias“ = **tai, kas išpinta (išklota) kuo*“ [jis – sufikso **-ti-* vedinys iš verb. ide. **(s)pen-/*(s)pŋ-* „(su)pinti, (su)sukti“, žr. anksčiau], plg. pvz. lie. subst. *kėlias* → verb. *keliāuti* arba gr. subst. *ὁδός* „kelias“ → verb. *ὁδεύω* „keliauju“.

Taigi dėl vak. balt. **pintis* „kelias“ ir jo minėtų giminaičių etimologijos daug kur pritariu tai nuomonei, kurią iškėlė J e g e r s (žr. Sprakliga Bidrag, vol. XI. Lund 1958, p. 61–86), o ne tai, kuri tradicinė (žr. pvz. P o k o r n y l.c.).

pintys „czunder (Zunder) – pintis (kempinė)“ E 372 nom. sg. fem. = pr. **pintis*, kuris kartu su subst. (*i*-kamieniu, fem.) lie. *pintis* „t.p.“ (LKŽ IX 1061) yra iš subst. (*i*-kamienio, fem.) balt. dial. (pr.-lie.) **pinti-* „t.p.“ < balt. **pinti-* „tai, kas susipynę, supinta“

(> la. **pūti-* „t.p.“ → *pūte* „pynė“, – sufikso **-ti-* vedinys iš verb. balt.(-sl.) **(s)pin-/*(s)pen-* „(su)pinti, (su)sukti“ (dėl jo žr. s.v.v. *panto pentis, pintis*). Plg. F r a e n k e l 594.

Tiesa, galima būtų spėti, kad tas subst. (*i*-kamienis, fem.) balt. dial. **pinti-* „tai, kas susipynę, supinta“ – deadjektyvas (dėl darybos plg. s.v. *pentis*), tačiau toks spėjimas, rodos, mažiau patikimas.

pippalins „vögel (Vogel) – paukščius (paukštes)“ III 107₂ [67₁₂] acc. pl. (masc. ar fem.); nom. sg. fem. *pipelko* „ein vogell (Vogel) – paukštė“ GrG 93, „vogil (Vogel) – t.p.“ GrA 38, „avis – t.p.“ GrF 29; *pepelis* „vogel (Vogel) – paukštis“ E 706 nom. sg. (masc.). Pastaroji lytis (t.y. E 706) yra pr. (E) **pipelis* „paukštis“ (*io*-kamienė, masc., nom. sg.); lytis (III 107₂) *pippalins* (acc. pl.) gali suponuoti a) pr. (III) **ipalis* (nom. sg.) < **pipelis* „paukštis“ [*io*-kamienė, masc. (kitaip – T r a u t m a n n AS 399) nom. sg.] ir b) pr. (III) **ipali* (nom. sg.) < **ipelī* < **ipelē* „paukštė“ (*ē*-kamienė fem., nom. sg.). Pr. (Gr) *pipelko* = pr. (Gr) **ipelko* = (t.y.) **ipelkā* „paukštė“ < **ipelikā* „paukštelė“ (diminut.) suponuoja (*ē*-kamienė, fem., nom. sg.) pr. **ipelē* „paukštė“ (plg. s.v. *geyto*; plg. ir T r a u t m a n n l.c.).

Turime subst. mob. (*io*- resp. *ē*-kamienį) pr. **pipelis*/**ipelē* „paukštis (paukštė)“, kuris kildintinas iš **tas (ta)*, kuris cypsi, pypsi ir pan. resp. laikytinas sufikso **-el-* vediniu iš verb. pr. **pip-* „cyp(s)ti, pyp(s)ti“ [plg. pvz. lie. verb. *mainyti* → subst. mob. *mainėlis*, *-ė* „tas (ta), kuris maino“ LKŽ VII 737], o šis yra aiškiai onomatopėjinės kilmės žodis – kaip ir lie. *pyp-ti* „piepsen“ ir kt. (dėl jų žr. F r a e n k e l 595). Žr. dar s.v. *penpalo*.

-pįjreisku, žr. *empįjreisku*.

pįrin „gemeine (Gemeinde) – bendrija“ III 103₁₁ [65₅] (= *draugis-te* VE 49₁₆ acc. sg.) acc. sg. = pr. (III) **pīrin*, kuri, man rodos, suponuoja subst. *ā*-kamienį (žr. toliau), nom. sg. fem. pr. (III) **pīra* (su **-a* < **-ā*) „bendrija“ [plg. lytį (acc. sg. fem.) pr. (III) *madlin* „malda“ su (nom. sg. fem.) pr. (III) *maddla* (žr.) arba subst. (*o*-kamienį, masc.) pr. (III) **pīra-* „t.p.“ [plg. lytį pr. (III) *wijrin* „vyra“ su (nom. sg. mase.) pr. (III) *wijrs* (žr.)].

Lytis (dat. sg.) *pīru* „gemeine (Gemeinde) – bendrijai“ III 97₁₅ [61₂₄] (= *draugen* „draugėn“ VE 42₁₂), esanti teksto frazėje *Steis-*

mu Piru „Der Gemeine“ (III 97₁₅), gali suponuoti, man rodos, ne vien *o*-kamenę (dat. sg. masc.) pr. (III) **pīr-u* „bendrijai“ (taip įprasta manyti), bet ir *ā*-kamenę (dat. sg. fem.) pr. (III) **pīr-ai* „t.p.“, dėl fleksinės atrakcijos su toje frazėje esančiu (dat. sg.) *steism-u* (masc.) „tam“ [pr. (III) *stesmu/steismu* (ir pan.)] buvo vartojamas (III kat-me) ir reikšme „tái“ (fem.!) perdirbtą (Abelio Vilio) į pr. (III) **pīr-u* (pr. kat-muose yra ne vienas fleksinės atrakcijos perdirbimo atvejis!).

Toliau apie subst. (fem.) pr. (III) **pīra* „bendrija“ < pr. **pērā* „būrys“ [ar subst. (masc.) pr. (III) **pīra-* „bendrija“ < pr. **pēra-* „būrys“] žr. s.v. *perōni*.

-pijrint, žr. *empijrint*.

pirmannin: *en pirmannin* „zu erst (zuerst) – pirma (į pirmąjį)“ III 91₁₃ [57₂₈] (= pirm „pirma“ VE 39₁₀), „zum ersten – t.p.“ III 101₄ [63₁₃₋₁₄], *en pirmannien* „auffs erste – t.p.“ III 103₃ [63₃₆] (= *tapirmiaus* VE 49₈; *en pirmannien laisken* „im ersten Buch – pirmojoje knygoje“ III 101₇ [63₁₆] (čia pr. *laisken* – acc. sg. fem., žr. s.v. *lāiskas*), *en pirmonnien* „pirmojoje“ III 89₃ [55₃₅] (fem., žr. *Trautmann* AS 399).

Turime num. ord. pron. acc. sg. formas: a) prepozicinėje konstrukcijoje (= adv.) **en* + acc. sg. neutr. (plg. *Trautmann* l.c.) – pr. (semb.) **en* **pirmanin* [III 91₁₃, III 101₄; dėl formos (neutr.) plg. pr. *musīngin* (žr. *Endzelīns* SV 70, 212)] bei **en* **pirmañan*, b) prepozicinėje konstrukcijoje **en* + acc. sg. fem. – **en* **pirmañan* (III 101₇) bei **en* **pirmuñan* (III 89₃); pastaroju atveju pr. **pirmuñan* (acc. sg.) yra vietoj senesnės **pirmañan*. Žr. s.v. *pirmois*.

pirmas „(erster) – pirmas“ I 5₂ [5₂], „zum irsten (erster) – t.p.“ GrA 94, „primum – t.p.“ GrF 95 num. ord. nom. sg. masc. suponuojama balt. **pīrmas* „t.p.“ [> lie. *pīrmas*, plg. la. *pīrmais*, *pīrmais*, *pīrmais* (žr. ME 225)], dėl kurio žr. pvz. *Trautmann* BSW 220, *Fraenkel* 597 t. (ir liter.). Tas balt. **pīrmas* (masc.) resp. (fem.) **pīrmā* laikytinas baritonu (žr. *Illich-Svityč* IA 69); iš čia bus atsiradęs baritoninis pr. semb. (XVI a.) **pirmas* „pirmas“ (masc.) resp. (fem.) **pirmū* „pirma“ (žr. s.v. *pirmois*) su **-u* iš **-ū* (nekirčiuoto) < pr. **-ā*.

pirmoi, žr. *pirmois*.

pirmois „das erste – pirmasis“ II 5₂ [11₂], III 27₅ [23₅] num. ord. pron. nom. sg. masc.; num. ord. pron. nom. sg. fem. *pirmoi* „die erste – pirmoji“ III 47₁₄ [33₃₁]. Čia, man rodos, slypi nom. sg. formos (baritoninės, plg. s.v. *pirmas*) pr. semb. (XVI a.) **pīrmūjs* „pirmasis“ (masc.) resp. **pīrmūj* „pirmoji“ (fem.), žr. toliau. Kitaip šias II ir III pr. kat-mų formas (nom. sg. masc. ir fem.) rekonstruoja *Endzelīns* SV 71, *Schmalstieg* OP 110. Forma pr. semb. (XVI a.) **pīrmūj* „pirmoji“ (nom. sg. fem.) kildintina iš pr. semb. **pīrmūjī* „t.p.“ < **pīrmūjī* „t.p.“ (baritoninė, su nekirčiuotu segmentu **-ūjī*) pr. **pīrmājī* „t.p.“ (baritoninė) < balt. **pīrmājī* „t.p.“ (baritoninė).

Greta lyties (baritoninės) nom. sg. fem. balt. **pīrmājī* „pirmoji“ (> lie. *pīrmōjī* „t.p.“) > pr. **pīrmājī* „t.p.“ bus egzistavusi lytis (baritoninė, žr. s.v. *pirmas*) nom. sg. masc. balt. *pīrmasīs* „pirmasis“ (> lie. *pīrmāsīs* „t.p.“) > pr. **pīrmasīs* „t.p.“, kuri (baritoninė!) pr. semb. šnektose apie XV a. išvirto į **pīrmas-s* „t.p.“ [neteko balsio **-i-* (prieš **-s*), nekirčiuoto] > **pīrmass* > **pīrmas* ir taip sutapo su nepronominale forma (nom. sg. masc.) **pīrmas* „pirmas“ (žr. *pirmas*). Dėl tokio sutapimo apie XV a. atsirado inovacinės pr. semb. šnektų pronominalinės nom. sg. masc. formos: a) greta **pīrmūj* „pirmoji“ (nom. sg. fem., žr. anksčiau) – inovacinė *pīr m ū j ī s* „pirmasis“ (nom. sg. masc.), b) greta acc. sg. masc. lyčių **pīrmanin*/**pīrmañan* resp. **pīrmunin*/**pīrmuñan* (žr. s.v. *pirmannin*), jų segmentus **-in* bei **-an* asocijuojant su *jo*-kamenėmis fleksijomis **-in* bei **-an* (acc. sg. masc.): **-īs* (< **-īs* nom. sg. masc.), atsirado inovacinė (nom. sg. masc.) **pīrmanis* „pirmasis“ resp. **pīrmūnis* „t.p.“ (žr. s.v. *pirmonnis*). Lytyse (acc. sg.) **pīrmūnin*/**pīrmun'an* segmentas **-mū-* vietoj senesnio **-mā-* bus atsiradęs dėl nom. sg. **pīrmūj* (fem.) bei (masc.) **pīrmūjs* segmento **-mū-* įtakos, plg. pvz. *cixtiāniskun* „krikščionišką“ (acc. sg. fem.) segmentą **-kū-*, vietoj **-kā-* atsiradusį dėl **-kū* (< **-kū* < **-kā*, nom. sg. fem.) įtakos (žr. s.v. *cixtiāniskas*). Plg. *Endzelīns* l.c. [čia raidės pr. *-o-* (pr. *pirmoi* „pirmoji“, *pirmois* „pirmasis“, *pirmonnis* „t.p.“) fonetinė vertė kitaip suvokiama], *Mažulis* PKP II 303.

pirmonnis „erster – pirmasis“ III 39₁₆ [29₂₄] (= *pirmas* VE 14₁₇), III 95₁₋₂ [59₂₇] (= *pirmas* VE 41₁) num. ord. pron. nom. sg. masc. = pr. semb. (XVI a.) **pirmūnis*, dėl kurio žr. s.v. *pirmois*.

pirsdau „für (vor) – priešais, prieš“ III 63₂₀ [43₅] (= *poakim* VE 26₇), III 65₁₃ [43₂₁] (= *poakim* VE 27₁₋₂), III 65₁₇ [43₂₃] (= *poakim* VE 27₅), III 65₂₀ [43₂₆] (= *poakimis* VE 27₈), III 67₁₈ [45₉] (= *poakimis* VE 28₇), III 67₂₀ [45₁₀] (= *poakimis* VE 28₈), III 69₁₀ [45₂₂] (= *poakimis* VE 28₂₀), *pirsdan* (sk. *pirsdau*) „t.p.“ III 71₅ [47₅] (= *poakimis* VE 29₁₆), *pirsdau* „t.p.“ III 79₁₅ [51₁₉] (= *nūg* „nuo“ VE 33₁₉), III 91₁₂ [57₂₇] (= *pirm* „pirma, prieš“ VE 39₁₀), „bey (bei) – t.p.“ III 95₂₄ [61₉], „für (vor) – prieš, priešais“ III 105₂₀ [67₃] (= *nūg* „nuo“ VE 51₆), III 107₂₁ [67₂₆], „gegen – t.p.“ III 117₂ [73₂], *pirschdau* „t.p.“ III 79₁₃ [51₁₇₋₁₈] (= *nūg* „nuo“ VE 33₁₇), III 83₆ [53₁₃], III 95₁₁ [59₃₃] (= *antakies* „ant akių“ VE 41₉), *pirschau* (sk. *pirschdau*) „vor (vor) – t.p.“ III 99₁₆₋₁₇ [63₆]. Lytyje *pirschdau* (III 79₁₃, III 99₁₆₋₁₇) raidėmis -sch- žymimas pr. (III – 2x) priebalsis (vietoj čia lauktina raide -s- žymėtino gyvosios pr. kalbos priebalsio) atsirado dėl vok. tarties įtakos (plg. s.v. *kirscha*).

Turime praep. (su acc. ir dat.) pr. **pirzdau* (su *-z- < *-s-) „priešais, prieš“ (greta pr. **pirzda* „t.p.“ žr. s.v. *perstlanstan*), kuris, man rodos, yra formanto *-dau (greta *-da, žr. s.v. *isquendau*) vedinys iš subst. pr. **pirsi-* „... priekis“ = „krūtinė; priekis“ < balt.-sl. **pirši-* „t.p.“ [> lie. (pl.) *piršys* „arklio krūtinė“ (LKŽ X 26) = s. sl. (pl.) *prəsi* „krūtinė“ ir pan.] < ide. **perk-* „šonkaulis; krūtinė“ < **perk-* „t.p.“ (dėl jo žr. P o k o r n y I 820 s.v. 1 *perk-*). Tokią mintį iškėlė B ū g a (II 515), tik jo teiginys, kad lie. *piršys* = s. sl. *prəsi* (ir pan.) esą iš ide. **perəsi* (B ū g a l.c.) arba iš ide. **prəsi-* (B ū g a I 278), neteisingas (nes yra ne s. sl. **prəsi*, o s. sl. *prəsi*!).

Dėl tokios nagrinėjamojo praep. pr. **pirzdau* „priešais, prieš“ darybos plg. praep. pr. **sirzdau* „tarp“ – formanto -dau vedinį taip pat iš s u b s t a n t y v o – iš subst. pr. **sird-* „... vidurys (ko nors)“ = „širdis; vidurys (ko nors)“ (pr. **sird-* + *-dau automatiškai virto į pr. **sirzdau*), žr. *sirsdau*. Žr. dar *pansdau*.

Praep. pr. (III) *pirsdau* kilmę įprasta kitaip aiškinti, žr.: B e r -

neker PS 313, Trautmann AS 399, Endzelīns SV 227, Stang ScSI III 237, Ivanov OPA 217, Schmalstieg OP 145, 339.

-pirstans, žr. *prēipirstans*.

pirsten „vinger (Finger) – pirštas“ E 115 nom.(-acc.) sg. neutr. = pr. **pirstan* (su nekirčiuotu pr. *-an, parašytu -en), kuris bei (masc.) lie. *pirštas*, la. *pīr(k)sts* „t.p.“ ir sl. **pīrstō* „t.p.“ (> s. sl. *prstō* „t.p.“ ir kt.) suponuoja subst. (o-kamienį, nom.-acc. sg. neutr.) balt.-sl. **pirstan* „t.p.“ (žr. toliau). Pr. kat-mų (XVI a.) šnektose pr. **pirstan* (neutr.) buvo matyt išvirtęs į **pirsts* (masc.), žr. s.v. *preipirstan*. Žr. dar *nagepirstis*.

Pr. (E) **pirstan* „pirštas“ laikė neutr. (o-kamieniu, nom. sg.) ir T r a u t m a n n AS 399 (ir liter.). Jam prieštaravo E n d z e l ī n s SV 227 (ir liter.), remdamasis tuo, kad minėti lie.-la. bei sl. žodžiai „pirštas“ yra ne neutr., o masc. Tačiau lie. *pirštas* bei la. *pīr(k)sts*, kurie yra masc., lengviausiai gali būti iš pirmykščių neutr. Sl. **pīrstō*, kuris – taip pat masc., kildintinas veikiausiai iš neutr. (D y b o Slav. akc. 20), t.y. iš subst. (neutr., nom.-acc. sg.) sl.(-balt.) **pirstan* (dėl jo fleksijos *-an > *-ō žr. M a ž i u l i s BS 86 t. ir liter.).

Subst. (neutr.) balt.-sl. **pīrstan* „pirštas“, kurį geriausiai atspindi pr. (E) **pirstan* „t.p.“ (žr. anksčiau), turbūt giminiuojasi su s. ind. *pr̥sthām* „nugara“ (< *, išsikišimas“) ir kt., žr. pvz. T r a u t m a n n BSW 220 (balt.-sl. *piršta-* „pirštas“ laikomas masc.), ME III 224, Vasmer III 244, F r a e n k e l 598, P o k o r n y I 813, M a y r h o f e r II 338.

piru, žr. *pjrin*.

pisda, žr. *peisda*.

pistwis „huntflige (Hundsfliege) – šunmusė“ E 784, dėl kurio rekonstrukcijos (ir morfologijos), laikomos neaiškia, žr. toliau.

Šį pr. (E) *pistwis* bandoma gretinti su sl. **pīstō* „šuo“ [T r a u t m a n n AS 399 t. (ir liter.), E n d z e l ī n s SV 227 (ir liter.), plg. B e r n e k e r PS 313], o ši – su sl. **pīstrō* „margas“, **pīst-ati* ir pan. (žr. V a s m e r III 248 ir liter.). Tačiau pr. (E) *pistwis* d a r y b a (ypač jo segmento -twis kilmė!) iš tų gretinimų (šiaip jau teisingų, žr. toliau) nė kiek nepaaiškėja (žr. ir E n -

d z e l ī n s l.c.), o dėl to pasilieka neaiški ir pati pr. *pistwis* etimologija.

Manychiau, kad pr. (E 784) *pistwis* „šunmusė“ taisytinai į **pisewis* „t.p.“ [plg. pr. (E) *pantwcko*, taisytiną į **panewcko*, žr. *pantwcko*] = subst. (io-kamienis, nom. sg. masc.) pr. **pisevīs* „t.p.“ < *, tas, kuris šuninis“ ← adj. pr. **piseva-* „šuninis“ [plg. pvz. lie. adj. *mārga-* „margas“ → subst. (io-kamienis) *mārgis* „tas, kuris margas“], kuris – sufikso *-ev- (dėl jo žr. E n d z e l ī n s SV 44) vedinys iš subst. (masc.) pr. **pisa-* „šuo“ < vak. balt.-sl. **piša-* „t.p.“ (> s. sl. *pъш* „t.p.“ ir kt.). Žr. dar PKP II 316 (išn. 236).

Subst. (masc.) vak. balt.-sl. **piša-* „šuo“, vartotas greta senovinio subst. balt.-sl. **šun-* „šuo“ (žr. *sunis*), buvo pastarojo sinonimas, kildintinas iš (subst.) *, „margis (šuo)“ (plg. subst. lie. *mārgis* „t.p.“ LKŽ VII 855 s.v. 4 *maṛgis*) ← adj. vak. balt.-sl. **piša-* „margas“ < *, „paišinas“, o šis – fleksijos vedinys iš verb. balt.-sl. **piš-/peiš-* „... piešti“ (dėl jo žr. s.v. *peisāton*).

Adj. (deverbatyvas) vak. balt.-sl. **piša-* „paišinas“ su adj. (deverbatyvu) sl. **piš-ra-* „t.p.“ (→ **pъs-t-rъ* „margas“ > s. rus. *нѣсѣмъ* „t.p.“ ir kt.) santykiuoja panašiai kaip pvz. adj. (deverbatyvas) lie. *gūdas* „igudęs“ (LKŽ III 692) su adj. (deverbatyvu) lie. *gūdras* „t.p.“ (dėl darybos žr. s.v. *gudde*).

piuclan „sychel (Sichel) – pjautuvas“ E 547 nom. sg. neutr. = pr. **pjūklan* < **pjūtlan* „pjautuvas“ < balt. dial. **pjūtlā(n)* „instrumentas pjauti“ (nom. sg. neutr.) > lie. (Vak. Liet.) *pjūklas* „piela (Säge); pjautuvas“ [LKŽ X 42; jis reiškė „pjautuvas“ (iš Bretkūno raštų) – matyt prūsizmas].

Balt. dial. **pjūtlā(n)* „instrumentas pjauti“ – sufikso *-tla- (žr. s.v. *gurcle*) vedinys iš verb. (inf.) balt. **pjū-* „pjauti“ [plg. subst. lie. *pjūtis* (*pjūtīs*) „pjovimas“ LKŽ X 44], egzistavusio greta lyties (ne inf.) balt. **pjāu-* (plg. s.v. *krūt*); iš čia išriedėjo ir verb. (inf.) lie. *pjāu-ti* = la. *pļāu-t*. Plg. dar pr. ež. *Gertepeawne* (1406 m., žr. Gerullis ON 40) su *-peawne*, suponuojančiu subst. pr. **pjaunē* (ar **pjaunīs*) = lie. dial. *pjaunē* (*pjaunīs*) „krūmokšnių priaugusi pjaunama pieva, loma“ (LKŽ X 886 t.).

Tas verb. balt. **pjū-* (inf.) / **pjāu-* „pjauti“ < **pū-/pēu-* „t.p.“ yra turbūt iš verb. ide. **pHū-/peHū-* „t.p.“ (plg. Pokorny I 827).

piwamaltan „malcz (Malz) – salyklas“ E 384 nom. sg. neutr. = pr. **piwamaltan* – kompozitas pr. **piwa-* „alus“ (žr. *piwis*) + **maltan* „salyklas“, kuris yra matyt skolinys iš vak. sl. **molto* „t.p.“ (> lenk. *mloto* „t.p.“) < germ. **malta* „t.p.“ Žr. B ū g a II 92, plg. L e v i n SE 103, kitaip T r a u t m a n n AS 400, E n d z e l ī n s SV 227.

piwenitis „treber (Treber) – išspaudos (salyklo)“ E 385 – neaiškios kilmės žodis (T r a u t m a n n AS 400, E n d z e l ī n s SV 227). Manychiau, kad šis (E 385) *piwenitis* (ne *piwemtis* – sic T r a u t m a n n l.c.) yra pr. **piwenītis* = **piwenīkīs* < **piwenīkas* – sufikso *-enīk- vedinys iš pr. **piwa-* „alus“ (žr. *piwis*), žr. M a ž i u l i s PKP II 30 (išn. 109).

piwis „bier (Bier) – alus“ E 383 nom. sg. masc. = pr. **pīwīs* < **pīwas* (o-kamienis, žr. dar *piwamaltan*) < lenk. *piwo* „t.p.“; *pewo* „bier (Bier) – t.p.“ GrG 11, GrA 7, „cerevisia – t.p.“ GrF 32 – turbūt aplenkintas pr. **pīw(a)s* „t.p.“ < lenk. *piwo* „t.p.“ Plg. slavizmą lie. *pīwas* „alus“ (LKŽ X t.).

Žr. dar T r a u t m a n n AS 400, E n d z e l ī n s SV 227, L e v i n SE 35.

playnis „stol (Stahl) – plienas“ E 521 nom. sg. masc. = pr. **plainīs* < **plainas* „t.p.“, kurį kildinu iš senesnio pr. **pleinas* „t.p.“ (dėl pr. **le* > **la* žr. s.v.v. *claywio*, *klantūns*, *ladis*, *lāngiseilingins*, *lan-kinan*). Jis kartu su lie. *pliēnas* „t.p.“ = la. dial. *pliens* „t.p.“ (ME III 352 s.v. III *pliens*) suponuoja subst. (masc.) balt. **pleīnas* „t.p.“, kurio kilmė, deja, nėra aiški (žr. E n d z e l ī n s SV 227 ir liter., S k a r d ž i u s ŽD 217, F r a e n k e l 627 ir liter.).

Manychiau, kad subst. balt. **pleīnas* „plienas“ yra iš (subst.) *, „tas, kuris blizgantis, balsvas“ (plg. s.v. *gelso*) ← adj. balt. **pleina-* „blizgantis, balsvas“, iš kurio galėtų būti subst. la. *pliēns* „weiß(er) Ton, Kalkstein“ (ME III 352 s.v. I *pliēns*), lie. *pleinė* „plika (plyna) vieta; pelkė, raistas“ (LKŽ X 125 s.v. 1 *pleinė*) ir kt. (dėl medžiagos žr. T r a u t m a n n AS 226 t., F r a e n k e l 611 s.v. *pleinė*). Minėtas subst. lie. *pleinė* yra a) vedinys iš adj. lie. **pleina-* „plikas (plynas)“ (plg. jo giminaitį lie. adj. *plýnas* → subst. *plýnė*), o b) adj. lie. **pleina-* „plikas (plýnas)“ gali būti iš (adj.) *, „tas (ta), kuris (kuri) šviesus“ [plg.

adj. lie. *laūkas* „... praplikęs (praplikusia kakta), plikas“ < *„šviečiantis“ < *„blizgantis, balsvas“.

Adj. balt. **pleina-* „blizgantis, balsvas“ yra sufikso *-*na-* (*-*nā-*) vedinys, man rodos, iš verb. balt. **plei-* (: **pli-*) „blizgėti, mirgėti“, iš kurio matyt ir adj. la. *plei-ks* „plikas“ bei lie. *plī-kas* „t.p.“ ir kt. [dėl medžiagos žr. *Fraenkel* 611 (s.v. *pleikē*), 623 (s.v. *plikas*)]. Žr. ir *Plica Bartha*.

Verb. balt. **plei-* (**pli-*) „blizgėti, mirgėti“ kildinu iš verb. ide. *(*s*)/*p(h)l-ei-* „t.p.“ ← *(*s*)/*p(h)el-* „t.p.“ [dėl jo žr. *Pokorny* I 987 s.v. 2. (*s*)/*p(h)el-*].

Pastaba. Anksčiau minėtų žodžių la. *plīens* „weißer Ton, Kalkstein“, lie. *pleinė* „plika (plyna) vieta; pelkė, raistas“, la. *pleiks* „plikas“, lie. *plikas* „t.p.“ ir kt. kilmė iprasta kitaip suvokti, žr. pvz. *Fraenkel* 611 (s.v.v. *pleikē*, *pleinė*), 623 (s.v. *plikas*) ir liter., *Pokorny* I 634 (s.v. *plēi-*).

plasmeno „vūsbret – papadė“ E 148 nom. sg. fem. = pr. **plasmenō*, t.y. **plasmenā*. Dėl vok. (E 148) *vūsbret* „papadė“ = „die untere Fläche des Fußes zwischen dessen Mitte und den Zehen“ žr. *Trautmann* AS 400.

Pr. **plasmenā* „papadė“ < **plesmenā* „t.p.“ gretinamas su lie. *plėsnas* „letena, ступня“ (*Būga* II 301), la. *plęsa* „Schwimmfuß von Gänsen und Enten“ (ME III 337), s. sl. *plesna* „papadė“ ir pan., suponuojant, kad čia visur slypi verb. balt.-sl. **plet-* „(iš)plėsti“ (< ide. **plet-* „t.p.“); žr. *Trautmann* l.c., *Būga* l.c., *Trautmann* BSW 225, *Endzelīns* SV 227, *Fraenkel* 601 (ir liter.), *Pokorny* I 833 t. Tačiau iš to gretinimo nepaaiškėja žodžio pr. **plesmenā* daryba – sunkiausias jo etimologijos klausimas.

Manychiau, kad pr. **plesmenā* „papadė“ yra iš (subst.) *„tai, kas plokščia, išplėsta“ – sufikso *-*men-* vedinys iš adj. balt. dial. **plesa-* „plokščias, išplėstas“ (plg. pvz. lie. adj. *reta-* „retas“ → subst. *retmenā* „tai, kas reta“, žr. *Skardžius* ŽD 233), iš kurio (t.y. iš jo fem. lyties) matyt atsirado minėtas subst. la. *plęsa*. Tas adj. balt. dial. **plesa-* galėtų būti sufikso *-*sa-* vedinys iš verb. balt.-sl. **plet-* „(iš)plėsti“, plg. pvz. adj. balt.-sl. *(*s*)/*kersa-* darybą (žr. s.v. *kirscha*).

plateis „bezalen (bezahle) – mokėk“ GrG 38 (žr. PKP II 53, išn. 36), *plateys* „bezall (bezahle) – t.p.“ GrA 17, „solve debitum – t.p.“ GrF 37 imperat. 2 sg. = pr. **plāteis* suponuoja verb. (inf.) pr. **plāti-tvei* „mokėti“ < lenk. *placi-ć* „t.p.“; žr. *Trautmann* AS 400, *Endzelīns* SV 227.

plauti „lunge (Lunge) – plaučiai“ E 126 nom. sg. fem. (nomen collectivum, žr. toliau) = pr. **plautī*. Šio (E 126) *plauti* fleksiją -i kildinti iš *-ē (pvz. *Trautmann* AS 229, 231, *Trautmann* BSW 226) negalima (žr. s.v.v. *azy*, *kexti*).

Subst. pr. (E 126) *plauti* etimologija šiaip jau yra aiški: jis giminiuojasi su lie. *plaučiai* bei la. dial. *plāuši* „plaučiai“ (masc.) ir la. *plāušas* „t.p.“ (fem.), s. sl. *pljušta* „t.p.“ (nom.-acc. pl. neutr.), lenk. *pluca* „t.p.“ (nom.-acc. pl. neutr.) ir kt., kurie kildinami iš subst. (nom.-acc. pl. neutr.) balt.-sl. **plautjā*/**pleutjā* „plaučiai“ (*Trautmann* BSW 226) < *„tai, kas plaukia“, o šis laikomas vediniu iš verb. balt.-sl. **plau-/pleu-* „plaukti“ < ide. **pleu-/plou-* „t.p.“; žr. pvz. *Berneker* PS 313, *Trautmann* AS 231, *Trautmann* BSW 226, ME III 327, *Endzelīns* SV 227, *Vasmer* III 290, *Fraenkel* 607, *Pokorny* I 837 t.

Tačiau tų pr., lie., la. ir sl. žodžių morfologijos istorija, be to, ir paties subst. (nom.-acc. pl. neutr.) balt.-sl. **plautjā*/**pleutjā* „plaučiai“ (tokia rekonstrukcija matyt iš tikrųjų galima) daryba turi neaiškumų.

Manychiau, kad iš suponuotino verb. balt.-sl. **plau-/pleu-* (inf.) **plū-* „plaukti“ (plg. inf. rus. *плы-ть* „t.p.“ ir kt.; plg. pvz. s.v. *krūt*), kuris kildintinas iš ide. **pleu-/plou-/plu-* „t.p.“ (plg. *Pokorny* I 835 tt.), bus atsiradęs sufikso *-*ti-* vedinys (nomen abstractum, sg. tantum) subst. (i-kamenis neutr., nom.-acc. sg.) balt.-sl. **plūi* „plaukimas“ (plg. minėtą inf. rus. *плы-ть* ir kt.), perdirbtas į subst. (neutr.) balt.-sl. **plauti*/**pleuti* „t.p.“ (plg. inf. s. sl. *plu-ti* „plaukti“ ir kt.), kuriam, jo reikšmei konkretėjant [t.y. jam virstant į *„tie dalykai, kurie plaukia (neskęsta)“ > „plaučiai“], atsirado lytis (nom.-acc. pl. neutr.) balt.-sl. **plautī*/**pleutī* „plaučiai“ (nomen collectivum) ir greta jos – inovacinė (nomen collect., nom.-acc. pl. neutr.) balt.-sl. **plautjā*/**pleutjā* „t.p.“ (čia dėl *-ī : *-jā žr. s.v. *kexti*).

Iš to subst. (nomen collect., nom.-acc. pl. neutr.) balt.-sl. **plautī*/**pleutī* „plaučiai“ bei **plautjā*/**pleutjā* „t.p.“ turbūt ir išriedėjo: a) iš balt.-sl. (dial.) **plautjā*/**pleutjā* „plaučiai“ (nom.-acc. pl. neutr.) → sl. **plu'a*/**pl'u'a* „t.p.“ (nom.-acc. pl. neutr.) > lenk. *pluca* / s. sl. *pljušta* „t.p.“ ir kt.

b) iš balt.-sl. (dial.) **plautjā* „plaučiai“ (nom.-acc. pl. neutr.), jo segmentą **-ā* transformuojant į lie.-la. **-ai* (dėl tokios transformacijos plg. S t u n d ž i a Coll. Pr. 153 tt.), išriedėjo lie.-la. (dial.) **plautjai* „plaučiai“ (nom. pl. masc.) > lie. *plaučiai* = la. (dial.) *plàušī*;

c) ryt. balt. **plautjā* „plaučiai“ (nom.-acc. pl. neutr.), nykstant neutr. giminei, buvo perdirbtas į ryt. balt. dial. **plautjā* + *s* > **plautjās* „t.p.“ (nom. pl. fem.) > la. *plàušas* „t.p.“

d) iš balt.-sl. (dial.) **plautī* „plaučiai“ (nom.-acc. pl. neutr.) > vak. balt. **plautī* „t.p.“, jo fleksiją **-ī* (nom.-acc. pl. neutr.) derinant prie *īlā*-kamienės **-ī* (nom. sg. fem., žr. s.v. *kexti*), atsirado vak. balt. (gal dial.) **plautī* „plaučiai“ (nom. sg. fem., nomen collectivum) = pr. (E 126) *plauti* „t.p.“

plauxdine „vederbette (Federbett) – patalai“ E 488 nom. sg. fem. = pr. **plaugzdinē* „t.p.“ < adj. **„plunksninē“* – sufikso **-inē* vedinys iš subst. pr. **plaugzdā* „plunksna“, kildintino (su išspraustiniu **-g-* < **-k-*) iš pr. **plauzdā* „t.p.“ (plg. B ū g a I 287) → pr. dial. **plauzd-inīs* „plunksninis“ (adj.) > „patalai“ (nom. sg. masc.) → lie. dial. *plāuzdinis* „patalas, patalai“ (jis – iš Ryt. Pr., žr. B ū g a l.c., LKŽ X I 18).

Subst. pr. **plauzdā* „plunksna“ = **plaus-dā* „t.p.“, man rodos, yra iš (subst.) **„tai, kas išpešta, išsipešę“* – sufikso **-dā* vedinys iš verb. balt. **plaus-/plūs-* „pešti(s), spurti“ (su **-š-* < **-s-*, plg. K a r a l i ū n a s Baltistica 1 115 tt.) < **plaus-/plūs-* „t.p.“ (> lie. *plūš-ti* „spurti“ LKŽ X 379 s.v. 1 *plūšti*); plg. pvz. lie. verb. *kliáu-ti*/*kliū-ti* → subst. *kliáu-da* „yda, trūkumas“ (S k a r d ž i u s ŽD 99). Iš to verb. balt. **plaus-/plūs-* „pešti(s), spurti“ – vediniai lie. *plauš-as* „(Bast)faser, (Linden)bast“ resp. *plauš-à* „t.p.“ ir kt. plg. F r a e n k e l 609).

Verb. balt. (**plaus-/plūs-* <) **plaus-/plus-* „pešti(s), spurti“ < ide. dial. **pleus-/plous-/plus-* „t.p.“ → subst. ags. *flēos* „avies

vilna“ ir kt. (F r a e n k e l l.c. ir liter., plg. B ū g a l.c., T r a u t m a n n BSW 227, P o k o r n y I 838).

pleynis „hirnuel (Hirnfell = Hirnhaut) – (smegenų) plėvė (dangalas)“ E 75 nom. sg. fem. = pr. **plēnis*; čia dėl *-ey-* = pr. **-ē-* plg. vok. (E 799) *weyk* „Weg“, žr. dar E n d z e l i n s FBR XII 148, XV 101 (E n d z e l i n s DI III₂ 56 resp. 230), plg. T r a u t m a n n AS 400. Tiesa, pr. *pleynis* galėtų būti ir pr. **pleinīs* (B ū g a II 466) – matyt perdirbinys iš pr. **plēnis* (F r a e n k e l 615). Dėl vok. (E 75) *hirnuel* „Hirnhaut – smegenų plėvė (dangalas)“ plg. v.v.a. *hirnvel* „t.p.“ (Lex 90).

Subst. (*i*-kamienis, fem.) pr. **plēnis* „plėvė (dangalas)“ = lie. *plēnis* (*plēnī*) „t.p.“ (LKŽ X 144 s.v. 1 *plēnis*) ir *plēnē* „t.p.“ (LKŽ X 143 s.v. 1 *plēnē*) bei la. *plēne* „eine dünne Schicht“ (ME III 339 s.v. *plēne* 3) suponuoja subst. (*i*-kamienį, fem.) balt. **plēnis* „plėvė (dangalas)“, kuris buvo matyt nebaritonas ir gal su cirkumfleksiniu **-ē-* (plg. lie. *plēnis* : *plēnī*).

Subst. (*i*-kamienis fem.) balt. **plēnis* „plėvė (dangalas)“ gali būti iš (subst.) **„tai, kas dengiantis (ką)“* – fleksijos vedinys iš adj. (*o*/*ā*-kamienio) balt.-sl. **plēna-* „dengiantis“ [plg. seną darybos modelį: lie. (adj. *drūta-* „drūtas“ →) subst. (*i*-kamienis) *drūtīs* „tai, kas drūta“ ir pan., žr. S k a r d ž i u s ŽD 53], iš kurio – subst. (*ā*-kamienis) sl. **plēnā* „tai, kas dengiantis“ (plg. seną darybos modelį: lie. adj. *geltā* „geltona“ → subst. *geltā* „tai, kas geltona“ ir pan., žr. S k a r d ž i u s ŽD 37) > ček. *plēna* „plėvė (dangalas)“ ir kt. Plg. dar adj. (*o*/*ā*-kamienį) balt.-sl. **plēva-* „dengiantis“, iš kurio bus atsiradę: a) subst. (*ā*-kamienis) sl. **plēvā* „tai, kas dengiantis“ > rus. *нава* „plėvė (dangalas)“ ir kt. (dėl medžiagos žr. pvz. V a s m e r III 277), b) subst. (*ē*-kamienis) ryt. balt. **plēvė* „tai, kas dengiantis“ (plg. gana seną darybos modelį: lie. adj. *plikas*/*plikā* → subst. *plikē* „tai, kas plika“, žr. S k a r d ž i u s ŽD 72 t.) > lie. *plėvė* (*plėvė*) = la. *plēve* (*plēve*) „t.p.“ (ME III 342).

Adj. balt.-sl. **plēna-* „dengiantis“ bei **plēva-* „t.p.“ laikytini sufiksų **-na-* resp. **-va-* vediniais iš verb. balt.-sl. **plē-* „(ap)dengti“, kuris yra turbūt iš verb. ide. **pel-/plē-* „t.p.“ (plg. P o k o r n y 1 803 t. s.v. 3 b. *pel-*).

P a s t a b a. Nuo čia nagrinėto subst. (*i*-kamienio) pr. (E 75) *pleynis* „plėvė“ jo homonimas pr. (E 38) *plieynis* „plėnys“ savo kilme veikiausiai atskirtinas (kitaip B ū g a l.c.), žr. *plieynis*.

pleske „selen (Sielen) – plėškė“ E 253 nom. sg. fem. = pr. **plēskē* < vak. balt. (pr.-kurš.) **plēskē* „t.p.“: lie. žem. (dial.) *plēškē* „t.p.“ (B ū g a I 313, LKŽ X 160) gali (dėl -s-) būti kuršizmas [taip atsargiai spėja ir E n d z e l i n s SV 228 („kuršu?“), F r a e n k e l 605 („Kuronismus?“), kitaip mano B ū g a l.c.].

Vak. balt. **plēskē* „plėškė“ – turbūt iš balt. **plēskē* „t.p.“ (> lie. *plēškē* „t.p.“ LKŽ X 172). Šis, man rodos, yra iš (subst.) **tai*, kas supinta“ – fleksijos vedinys iš adj. balt. (dial.) **plēška-* „(su)pintas“ (plg. pvz. lie. adj. *plika-* „plikas“ → subst. *plikē* „tai, kas plika“, dėl jo žr. S k a r d ž i u s ŽD 72), o jis – sufikso **-ka-* vedinys iš verb. balt. **plēs-/pleš-* „pinti“ (plg. lie. adj. *pilka-* „pilkas“ – sufikso **-ka-* vedinį turbūt iš verb. **pil-*, plg. S k a r d ž i u s ŽD 122); kitaip – B ū g a l.c.

Greta adj. balt. (dial.) **plēška-* „(su)pintas“ galėjo būti ir adj. balt. dial. **plaška-* „t.p.“ – sufikso **-ka-* vedinys (su šaknies vokalizmo apofonija) iš minėto verb. balt. **plēs- (: *plēs-)* „pinti“ (plg. adj. balt. **laiska-* „laibas, gležnas“ darybą, žr. s.v. *lāiskas*). Iš adj. balt. dial. **plaška-* „(su)pintas“ → subst. (neutr.) **plaškan* „tai, kas (su)pinta“ (ar **plaškā* „t.p.“ fem.) bus atsiradęs sufikso **-in-* vedinys vak. balt. dial. (adj. **plašk-in-* →) subst. **plaškin* > lie. dial. (Ryt. Pr.) *plaškinis* „toks žvejų tinklas“ (LKŽ X 78).

Verb. balt. **plēs-/plēs-* „pinti“ < **plēs-* „t.p.“ – iš verb. ide. **plek-* „t.p.“ > gr. πλέκ-ω „pinu“ ir kt. [žr. pvz. F r a e n k e l l.c. (ir liter.), P o k o r n y I 834 t.].

Dėl pr. (E 253) *pleske* bei lie. *plēškē* etimologijos plg. T r a u t m a n n AS 401, E n d z e l i n s l.c. (dėl šių pr. ir lie. žodžių sakoma: „Taląkie radu sakari nav izzināti“).

plieynis „stopassche (Staubasche) – plėnys“ E 38 nom. sg. fem. (matyt ne pl., plg. sl. ir la. atitikmenis, žr. toliau) = pr. **plēnis* arba pr. **pleinis* – veikiausiai perdirbinys iš pr. **plēnis* „t.p.“ (plg. s.v. *pleynis* ir liter.). Pr. (E 38) *plieynis* segmentas -li- žymi, be abejo, pr. **-l-* (E n d z e l i n s SV 228).

Subst. (sg.) pr. **plēnis* „plėnys (Staubasche)“ bei lie. *plēnis* (sg.,

ppr. – pl.) „t.p.“ (LKŽ X 144 s.v. 2 *plēnis*) ir la. (sg.) *plēne* „die weisse Asche auf Kohlen“ (ME III 339), taip pat subst. (sg.) sl. **plēni-* „tai, kas susmulkėję degant ir pan.“ (> rus. *пленъ* „das Verglimmerte, Vermoderte“, žr. B ū g a I 474, T r a u t m a n n BSW 225) suponuoja subst. (*i*-kamienį) balt.-sl. **plēni-* „tai, kas susmulkėję (degant ir pan.); plėnys (jos paprastai nebekarštos – ataususios)“ < (turbūt) **tai*, kas susmulkėję, susmulkinta, sutrinta“, o šis (subst.) gali būti fleksijos vedinys iš adj. balt.-sl. **plēna-* „susmulkintas, sutrintas“ – vedinio iš verb. balt.-sl. **plē-* „smulkinti/smulkėti, trinti“ [> verb. rus. *нлѣ-мѣ* „trūnyti, dūlėti“ (< **tai*, kas susmulkėti“)]; dėl tokio minėto subst. (*i*-kamienio) balt.-sl. **plēni-* darybos plg. s.v. *pleynis*.

Verb. balt.-sl. **plē-* „smulkinti/smulkėti, trinti“ galėtų būti iš verb. ide. **pel-/plē-* „t.p.“ (plg. P o k o r n y I 801 t. s.v. 2 a. *pel-*).

Plicka Bartha „Plika Barta“ (t.y. „Bartha minor“) SRP I 52 (žr. dar G e r u l l i s ON 124 t. s.v. *Plekebart*); čia *Plicka* (su aplotyninta fleksija -a; dėl *Bartha* žr. *Bartha*) yra adj. pr. **plikw* „plikā“ = (t.y.) **plikā* „t.p.“ (nom. sg. fem.), atspindintis adj. pr. **plika-* „plikas“ (žr. dar G e r u l l i s ON 125 s.v. *Plixlauken*) < balt. **plika-* „t.p.“ (> lie. *plikas* „t.p.“ = la. *pliks* „t.p.“), dėl kurio kilmės žr. F r a e n k e l (ir liter.) 611 (s.v. *pleikē*), 622 (s.v. *pliek-ti* 1), 623 (s.v. *plikas*).

plinxne „pletcze (flacher, dünner Kuchen) – sklindis, paplotis“ E 342 nom. sg. fem. = pr. **plinksnē*. Vok. (E 342) *pletcze*, sietinas su Ryt. Pr. vok. *Platz* „sklindis, paplotis“ (F r i s c h b i e r II 154, T r a u t m a n n AS 401), atliepia galbūt pastarojo pluralinę lytį (Ryt. Pr. vok.) *Plätze* „sklindžiai, papločiai“ (dėl šios lyties žr. F r i s c h b i e r l.c.).

Pr. (E) **plinksnē* „sklindis, paplotis“ yra (su įterptiniu **-k-*) iš **plinsnē* „t.p.“, o šis – sufikso **-nē-* (**-snē-*) perdirbinys iš pr. **plinsē* „t.p.“ [resp. **plincē* „t.p.“ – su **-c-*, suvoktu kaip pozicinio (po **-n-*) prie balsio **-s-* variantas] < vok. *Flinze/Flinse* „t.p.“ („gelangt als *Flinze* nach Preußen“ K l u g e 555), plg. Ryt. Pr. vok. *Flinze/Flinse* „t.p.“ (F r i s c h b i e r I 198) ir *Plinz(e)* „t.p.“ (F r i s c h b i e r II 158). Plg. F r i s c h b i e r I 198, N e s s e l m a n Thes. 131, T r a u t m a n n AS 401, E n d z e l i n s SV

226. Plg. [dėl germanizmo lie. dial. *plincas* (LKŽ X 238)]
Alminauskis 102.

ploaste „lylach (Leilach, Bettuch) – paklodė“ E 491 nom. sg. fem. = pr. **plōstē*, t.y. **plāstē*. Vok. (E 491) *lylach* „paklodė“ = v.v.a. *lilach(en)* „t.p.“ (Lex 127, žr. dar Trautmann AS 401). Plg. lie. dial. (Ryt. Pr.) *plōštē* „drobulė, užtiesalas“ (LKŽ X 308), kuris, man rodos, gali būti prūsizmas (čia dėl lie. -š- ← pr. *-s- plg. pvz. s.v. *dumsle*).

Tuo, kad pr. **plāstē* bei lie. dial. *plōštē* esą slavizmai (Brückner AslPh XX 500, Trautmann l.c., Skardžius TiŽ VII 171, Milewski Sl. Occ. XVIII 32 t., Fraenkel 629), galima abejoti (Endzelīns SV 226, plg. Levin SE 103). Manychiau, kad pr. **plāstē* „paklodė“ (→ lie. dial. *plōštē*, žr. anksčiau) yra iš subst. pr. **plāstis* „t.p.“ (i-kamienio fem., plg. pvz. s.v. *blusne*), o šis iš (subst.) **-,tai, kas plōna (ne stōra)*“ (paklodei būdinga plonumo ypatybė!) – sufikso **-sti-* [dėl jo plg. lie. *-sti-*, žr. Skardžius ŽD 330] vedinys iš verb. balt. **plā-* „daryti ploną, ploti“ (dėl jo žr. s.v. *plonis*).

plonis „tenne (Tenne) – grendymas, laitas“ E 233 nom. sg. masc. = pr. **plōn's*, t.y. **plān's* < **plānas* „t.p.“ < vak. balt. (pr.-kurš.) **plānas* „t.p.“, iš kurio matyt yra s. lie. dial. *plānas* „t.p.“ (Bretkūnas, žr. LKŽ X 70), lie. dial. *plōnas* „t.p.“ (LKŽ X 302), la. dial. *plāns* „t.p.“ (ME III 330).

Subst. vak. balt. **plānas* „grendimas, laitas“ yra, man rodos, iš (subst.) **,(su)plotumas* ← adj. balt. **plāna-* „(su)plotas“ (> adj. lie. *plōnas* = la. *plāns*, žr. Ambrasas DIS 64) < adj. ide. dial. **plānos* „t.p.“ (> lo. *plānus* „plokščias“ ir kt.), o šis – sufikso **-no-* vedinys iš verb. ide. **plā-* „(su)ploti, (iš)plėsti (suplojant)“ (dėl jo žr. Pokorny I 805 t.) > balt. **plā-* „(su)ploti“ (> lie. *plō-ti* = la. *plā-t*). Žr. dar *noploz*, *ploaste*.

Dėl pr. (E 233) *plonis* kilmės plg. pvz. Trautmann AS 401, Endzelīns SV 228, Fraenkel 603 (s.v. *plānas* 1.).

-ploz, žr. *noploz*.

plugis „pflug (Pflug) – plūgas“ E 243 nom. sg. masc. = pr. **plūg's* < **plūgas* laikomas skoliniu iš lenk. *plug* „t.p.“, – Brückner AslPh XX 496, Trautmann AS 401, Milewski Sl. Occ.

XVIII 29. Bet šis pr. žodis gali būti arba polonizmas, arba tiesiog germanizmas (Endzelīns SV 226, Fraenkel 631, plg. Levin SE 104).

po (*pho*, *pō*) praep. (su acc. ir dat.) – 1) „unter – po“: *po* „vnder (unter) – po“ I 7₁₆ [5₃₀], II 7₁₆ [11₂₉], „vnter (unter) – t.p.“ III 41₂₄ [31₁₂] (= *po* VE 16₂), III 43₂₀ [31₂₉] (= *po* VE 16₂₀), III 73₁₆ [47₃₅], *pōstan* „vnter die (unter die) – po ta“ III 97₆ [61₁₆] (= *po* VE 42₄), *pō* „vnter (unter) – po“ III 107₂ [67₁₂] (= *po* VE 51₁₅), III 113₂₂ [71₁₀], III 127₁₀ [77₃₅] (= *po* VE 61₁₆), 2) „nach (nach) – po“; *pho* „nach – po“ I 13₁₃ [7₂₄], *postan* „nach dem – po to“ II 13₁₃ [13₂₅], *po* „nach – po“ III 75₈ [49₁₀] (= *po* VE 31₁₀), III 83₁₈ [53₂₁] (= *po* VE 36₂), *pōmien* „po manęs“ III 107₁₄ [67₂₁], *pōmien* „t.p.“ III 131₁₃ [79₃₆], 3) „nach (gemäß) – pagal“: *postesmu* „darnach – pagal tą“ III 49₇ [35₅] (= *pagal ano* VE 19), III 63₉₋₁₀ [41₃₁] (= *pagal* VE 25₂₁₋₂₂), *posteimans* „nach den – pagal tuos“ III 67₂ [43₃₁] (= *pagal* VE 27₁₂), *po* „nach – pagal“ III 99₅ [61₃₅] (= *pagal* VE 47₃).

Praep. pr. (I, II, III) *po* (bei *pho* – 1X) ir *pō* (3X) yra matyt pr. semb. (XVI a.) **pō* „po“, kuris iš senesnio (pvz. E laikų, t.y. XIII–XIV a.) pr. (**pō* =) **pā* „t.p.“ atsirado turbūt ne dėl praep. pr. **nō* „ant“ (žr. *no*) įtakos (sic Endzelīns SV 97), o dėl kitų priežasčių. Pr. praep. (**pā* =) **pō* bei praef. (**pā* =) **pō-* (žr. toliau) išvirtho ne į pr. (kat-mų) **pū* resp. **pū-*, o į pr. (kat-mų) **pō* resp. **pō-*, kadangi greta jų buvo pr. (kat-mų) praef. (**pa* =) **pō-* [su trumpuoju gana labializuotu (po **p-*) balsiu **-ā-*]: pastarojo fonema pr. (**ā* =) **ō* tuomet, kai pr. (**ā* =) **ō* virtho (po labialijų) į pr. (kat-mų) **ū*, pasidarė koreliaciškai artimesnė fonemai pr. (kat-mų) **ō* nei fonemai pr. (kat-mų) **ū*. Plg. Stang Vergl. Gr. 29–30, 48–49 ir liter.

Tai, kad praef. pr. (I, II, III) **pā-* „pa-“ [pvz. *patickots* I (žr.) arba *pallapsitwey* I – *pallapsitwey* II – *pallaipsitwei* III (žr. s.v. *pallaipsitwei*)] balsis buvo pr. (kat-mų) **-ō-* (t.y. trumpasis gana labializuotas **-ā-*, plg. Stang Vergl. Gr. 29, kitaip – Endzelīns l.c.), rodo dažnas jo parašymas raidė *-o-*, pvz. *podāst* (žr.), *podīngan* (žr.), *pogaūt* (ir *pagauts*, žr. *pogaūt*), *polīgu* (žr.), *polīnka* (žr.), *postāt* (žr.), *powīrps* (žr.) ir kt.

Praef. pr. (I, II, III) **pa-* „pa-“ (XVI a.!) suponuoją senesnę (pvz. E laikų) praef. pr. (**pɔ- =*) **pa-* (nekirčiuotą ir kirčiuotą), plg. verba lie. *pa-sùkti* (*pā-suka*) ir kt., be to, nomina lie. *pāšalas* [: pr. (E) *passalis*, žr.], *pa-upys* [: pr. (E) *pa-daubis*, žr.], *pā-motė* [: pr. (E) *pa-sons*, žr.] ir kt. Šalia to praef. pr. (**pɔ- =*) **pa-* „pa-“ tuomet bus buvęs variantas praef. pr. (**pɔ- =*) **pā-* „po-“ (matyt kirčiuotas, nominaliniuose dariniuose), plg. nomina lie. *pó-sūkis*, *pó-šaknis*, *pódūkrė* [: pr. (E) **pɔ-dūkrė (= *pādūkrė)*, žr. *podukre*] ir kt.

Pr. **pā* „po“ bei **pā-/pā-* atsirado iš balt.-sl. **pā* (praep.) resp. (praef.) **pā-/pā-* (žr. pvz. T r a u t m a n n BSW 203, F r a e n k e l 635), kurie – matyt iš dar senesnių balt.-sl. **pā* (praep.) resp. **pā-* (praef.), o šie veikiausiai suponuoją praep. (resp. prae-verb.) ide. dial. **pō* (plg. pvz. P o k o r n y I 54).

po-, žr. po.

poadamynan „suszemilch (sūše Milch) – prėskasis pienas“ E 695 nom.(-acc.) sg. neutr. = pr. **pɔdaminan*, t.y. **pādaminan* (čia dėl **ā- < *ō-* žr. toliau) – subst., kilęs aiškiai iš adj. (nom.-acc. sg. neutr.) pr. **pādaminan* „prėskasis“ (sc. **dadān* „pienas“, žr. *dadān*), plg. *aswinan* (žr.), *ructandadan* (žr.).

Pr. (E 695) *poadamynan*, kurio segmentas *-oa-* atspindi matyt pr. (E) **ɔ-* = (t.y.) **ā-*, kildintiną iš (nekirčiuoto) vak. balt. **ō-* (apie tai žr. M a ž i u l i s BS 13–15), suponuoją adj. (*o/ā-*kamienį) pr. **pādamina-* (= **pɔdamina-*) „prėskasis (pienas)“ [gal disimiliuotą iš **pānamina-* (?), plg. E n d z e l i n s StB IV 140] < vak. balt. dial. **pōdamina-* „geriamasis“ (tiksliau – „g e r i a m i n i s“, žr. toliau ir plg. s.v. *poklausīmanas*), kuris [nebaritoninis (t.y. nešakninio kirčiavimo)] laikytinas sufikso **-in-* vediniu iš adj. (= partic. praes. pass.!) vak. balt. (dial.) **pōdama-* „geriamas“ [nebaritoninio, t.y. su vak. balt. **ō-* → pr. (E) **ɔ-* (= **ā-*), plg. s.v. *dāt* (ir liter.). Toks vak. balt. (dial.) **pōdama-* „geriamas“ – sufikso vedinys iš lyties verb. (praes.) vak. balt. (dial.) **pōda-* „geria“ (gal sietinūs su lie. (*vér*)-*da* „kocht“ ir pan.), kuris – formanto **-d(a)-* (turbūt vak. balt. dial., žr. s.v. *pūton*) išplėstas verb. balt. **pō-* „gerti“ (žr. *pūton*). Dėl minėto adj. vak. balt. dial. **pōdamina-* „ge-

riamasis“ darybos plg. adj. pr. **en-imamina-* „priimamasis“ (žr. s.v. *enimumne*, žr. dar *poklausīmanas*).

Remiantis pr. (III) *poklausīmanas* (žr.) segmento *-mana-* hipoteziniu kildinimu iš sufikso (vak. balt.) **-mena-*, iš pastarojo kildinti ir pr. (E) *poadamynan* segmentą *-myna-* (E n d z e l i n s l.c., F r a e n k e l 669) yra nepatikima (žr. s.v. *poklausīmanas*), žr. A m b r a z a s DIS 51.

Apie pr. (E) *poadamynan* kilmę yra kalbėję: M i k k o l a ZslPh XXXIX 12 tt., E n d z e l i n s l.c., E n d z e l i n s SV 228, V a i l l a n t Gr. comp. III 114, F r a e n k e l l.c., A m b r a z a s l.c.

poalis „tewbe (Taube) – karvelis“ E 761 nom. sg. masc. = pr. **pɔlīs*, t.y. **pālīs* (žr. toliau), kuris yra „Turteltaube – karvelis purplėlis (Streptopelia turtur L.)“ [ar „Hohltaube – karvelis uldukas (Columba oenas L.)“] greta pr. (E) **kaukarīs* „karvelis keršulis (Columba palumbus L.)“ (žr. *keutaris*).

Pr. (E 761) *poalis* rekonstrukcija bei daryba nėra atskleista (žr. T r a u t m a n n AS 401 ir liter., E n d z e l i n s SV 229), vadinasi, nėra atskleista ir pati jo etimologija.

Pr. (E 761) *poalis* „karvelis (purplelis)“ yra matyt subst. (*io*-kamienis, nom. sg. masc.) pr. **pɔlīs* „t.p.“ = (t.y.): pr. **pālīs* „t.p.“ (plg. PKP II 278), kuris laikytinas spalvinės kilmės žodžiu (plg. ir T r a u t m a n n l.c., E n d z e l i n s l.c.). Jis kildintinas iš (subst.) **tas*, kuris pilkšvas, rusvas“ (visi karveliai turi pilk(šv)umo, rusvumo spalvos, žr. I v a n a u s k a s I² 142–151), o šis – fleksijos vedinys (su pailgintu šaknies balsiu) iš adj. pr. **pala-* „pilkšvas, rusvas“ [plg. pvz. lie. subst. (*io*-kamienį) *rētis* < „tas, kuris retas“ – fleksijos vedinį (su pailgintu šaknies balsiu) iš adj. *rēta-* „retas“], kuris – vedinys iš verb. balt. **(s)pal-/*(s)pel-/*(s)pil-* „silpnai šviesti, mirgėti“ (dėl jo žr. s.v. *palwe*).

poaris „werre (Maulwurfsgrille) – kurklys (Gryllotalpa vulgaris)“ E 777 nom. sg. masc. = pr. **pɔrīs*, t.y. **pārīs*. Vok. (E 777) *werre* yra „Maulwurfsgrille“ (F r i e s c h b i e r II 318 s.v. *Schrotwurm*) = „kurklys (Gryllotalpa vulgaris)“, t.y. pavadinimas vabzdžio-kirmino, kuris (apie 4–5 cm ilgio) panašus į kurmį ir vėžį, gyvena po žeme ir graužia augalų šaknis, o naktį skraido.

Pr. (E 777) *poaris* „kurklys“ etimologija (ir net pati rekonstruk-

cija) yra neaiški, žr. E n d z e l i n s SV 229: „etimologija nežināma. Rada ar sensl. *pariti* „lidot“?“

Manychiau, kad pr. (E 777) *poaris* „kurklys“ yra pr. **po-ris* (jo-kamienis, nom. sg. masc.) = (t.y.): pr. **pārīs* „t.p.“ iš (subst.) *,tas, kuris skverbiasi (išlenda iš žemės) bei skraido“ – fleksijos vedinys iš verb. pr. *(s)*pār-* „judėti, skverbtis, plasnoti, skristi“ (žr. toliau); plg. pvz. lie. (verb. *plėš-* „plėšti“ →) subst. *plėšys* „tas, kuris plėšia“ (LKŽ X 169).

Verb. pr. *(s)*pār-* „judėti, skverbtis, plasnoti, skristi“ gali būti iš verb. (intens.) balt.-sl. *(s)*pār-* „t.p.“ (→ s. sl. *par-iti* „skrajoti“ ir kt., plg. E n d z e l i n s l.c.) = (praet. bei inf.) *(s)*pār-* / (praes.) *(s)*par-*, o šis – iš verb. (intens.) balt.-sl. *(s)*par-* „t.p.“ ← verb. (ne intens.) balt.-sl. *(s)*per-* „t.p.“ (> s. sl. *per-o* „skrendu“ ir pan.), plg. pvz. verb. balt.(-sl.) **greb-* → **grab-* → **grāb-* (žr. s.v. *grobis*). Verb. balt.-sl. *(s)*per-* „judėti, skverbtis, plasnoti, skristi“ < verb. ide. *(s)*p(h)er-* „t.p.“, plg. P o k o r n y I 992 t. [s.v. 1. *sp(h)er-*], 850, 816 t. (s.v. B. *per-*). Žr. dar *Paparchen, spurglis*.

poaugints „aufferzogen (auferzogen) – paaugintas (išaugintas)“ III 133₇ [81₁₄] partic. praet. pass. nom. sg. masc.; imperat. 2 pl. *poauginneiti* „ziehiet ... auff (zieht auf) – paauginkite (išauginkite)“ III 93₁₉₋₂₀ [59₂₀] (*auginket* VE 40₁₇).

Turime pr. (III) **paaugin-tvei* „paauginti (išauginti)“ = pr. praef. **pa-* „pa-“ (žr. *po*) + verb. (inf.) **ugin-tvei* „auginti“ (žr. s.v. *auginnons*).

pobaiint „straffen (strafen) – pabausti (nubausti)“ III 87₁₁ [55₁₈] (= *ant karoghima* „ant baudimo“ VE 37₁₁) inf. = pr. **pabajint* resp. **pabajin-tvei* „t.p.“ < *,pabaidyti“ [plg. pvz. verb. lie. *pa-baūsti* reikšmių „pabausti“ ir „pabaidyti“ (LKŽ I² 696 s.v. *pa-baūsti* 1 ir 2) sambūvį]. Yra pr. praef. **pa-* „pa-“ (žr. *po*) + verb. (causat., inf.) **bajin-tvei* „baidyti“, dėl kurio žr. s.v. *biātwei*.

pobalso „pföl (Pfühl) – čiuzinys“ E 489 nom. sg. fem. = pr. **pabal-zo* (ar su **po-*?), t.y. **pabalzā* (**pābalza?*), dėl kurio kilmės žr. s.v. *balsinis*.

pobanginnons „bewegt – pajudinęs, paskatinęs“ III 69₁₋₂ [45₁₅₋₁₆] (= *atwedziau* „privedžiau, paskatinau“ VE 28₁₂) partic. praet. act. nom. sg. masc. = pr. **pabanginuns*. Suponuojama verb. (inf.)

pr. **pabangin-tvei* „pajudinti“ – prefikso **pa-* „pa-“ (žr. *po*) vedinį iš verb. (inf.) **bangin-tvei* „judinti...“, kurį kildinu iš senesnio verb. (inf.) pr. **bangi-tvei* „skatinti (anregen), akstinti“ (čia dėl pr. *-*itvei* → *-*intvei* plg. s.v.v. *etbaudinnons, wartint*) < *,baksnoti, mušinėti“ < *,mušinėti“ (intens.), o ši – iš verb. (ne intens.) balt. **beng-/bing-* „mušti, daužti“ (> lie. žem. *beig-ti* „baigti“, *biig-ti* „mušti, daužti“, žr. ypač U r b u t i s BEE 100–104 ir liter.), davusio adj. (*o/ā*-kamienį balt. **banga-/bangā-* „mušan-tis, daužantis“ [> adj. lie. dial. *bañgas* → *bangūs* „smarkus (apie lietų)“ LKŽ I² 645]. Iš šio balt. adj. bus išriedėję subst. balt. dial. [ypač vak. balt. (pr.-jotv.-kurš.)] **bangā-* „mušimas, daužymas“ bei **banga-* „t.p.“ > lie. (Vak. Lie.) *bangà* „banga (Woge); smarkus lietus; daugybė“ (LKŽ I² 644; plg. subst. lie. *mūšà* „bangu mušimas“) = la. dial. (turbūt iš kurš.) *bañga* „t.p.“ (B ū g a III 188) ir lie. dial. *bañgas* „smarkus lietus; banga; daugybė“ (LKŽ I² 644 t.), pr. **bangā* „banga...“ (žr. *Bangputtis*).

Plg. T r a u t m a n n AS 402, T r a u t m a n n BSW 26, ME I 262 (s.v. *bañga*) ir 361 (s.v. *buoga*), E n d z e l i n s SV 229, F r a e n k e l 34 (s.v. *bangà*), 39 (s.v. *beigti*), P o k o r n y I 114 t. (s.v. **bheg-*), M a y r h o f e r II 469.

Verb. balt. **beng-/bing-* „mušti, daužti“ giminiuojasi su verb. balt. **beig-/big-* „t.p.“ (> la. *bèig-t* „baigti“ ir pan., žr. U r b u t i s l.c., F r a e n k e l l.c., P o k o r n y l.c.), bet šie du balt. verba suponuojama veikiausiai ne verb. ide. **bheg-/bheng-* „mušti“ (sic pvz. P o k o r n y l.c., M a y r h o f e r l.c.), o determinatyvo *-*g-* išplėstą verb. ide. **bhei-/bhi-* „t.p.“ (plačiau žr. U r b u t i s l.c.).

Pobethen, žr. *bītas*.

pobrandisnan „beschwerung (Beschwerung) – pasunkinimą (apsunkinimą)“ III 73₁ [47₂₂] (= *apsiunkima* VE 30₇, t.y. *apsunkima* „apsunkimą“) acc. sg. fem. = pr. **pabrandisnan* (kirčiuotas skiemuo – *-*dī-*) – sufikso *-*snā-* (žr. s.v. *bousennis*) vedinys iš inf. pr. **pabrandi-tvei* „pasunkinti“ = pr. praef. **pa-* „pa-“ (žr. *po*) + inf. **brandi-tvei* „sunkinti“, o šis – vedinys iš adj. pr. **brandu-* „sunkus“ (žr. s.v. *brendekermnen*). Greta verb. pr. **brandi-tvei* „sunkinti“ buvo ir pr. **brandin-tvei* „t.p.“ (čia dėl *-*ī-* : *-*in-* plg. s.v.v. *erschwāigstinai, wartint*), žr. *pobrendints*.

Taigi pr. (III 73₁) *pobrandisan* taisyti į **pobrandinsnan* (T r a u t m a n n AS 402, E n d z e l ī n s SV 229) negalėčiau.

pobrendints „beschweret (beschwert) – pasunkintas (apsunkintas)“ III 69_{19–20} [47₂₂] (= *apsunkintas* VE 29₄ nom. sg.) partic. praet. pass. nom. sg. masc. = pr. **pabrendints*. Suponuojama verb. (inf.) pr. **pabrendin-tvei* „pasunkinti (apsunkinti)“ (kirčiuotas skienuo – matyt **-din-*) < **pabrandin-tvei* „t.p.“ [su **-an-* (nekirčiuotu), redukuotu į **-en-*] = pr. praef. **pa-* „pa-“ (žr. *po*) + verb. (inf.) **brandin-tvei* „sunkinti“, dėl kurio žr. s.v. *pobrandisan*.

podalis „bosetop (wertloser Topf) – prastas puodas“ E 351 nom. sg. masc. = pr. **pō-dalīs*, t.y. **pādalīs* (su **-ā-* < **-ō-*, žr. toliau). Dėl vok. (E 351) *bosetop* = *bose top* „wertloser Topf – prastas puodas“ adjektyvo (vok.) *bose* „prastas“ plg. v.v.a. *bōse* „prastas (wertlos)“ (Lex 25), žr. dar B e z z e n b e r g e r BB XXIII 308 t. Subst. (*io*-kamienis) pr. **pādalīs* „prastas puodas“ (pejoratyvas) yra iš (diminut.) **puodelis* (plg. PKP II 28, išn. 99; žr. dar B ū g a II 346, III 244) – sufikso **-alīs* [plg. sufikso lie. žem. (< kurš., t.y. vak. balt. dial.) *-alīs* darybinę reikšmę (diminutyvinę bei pejoratyvinę), žr. S k a r d ž i u s ŽD 175] vedinys iš subst. pr. **pādas* „puodas“ < vak. balt. **pōdas* „t.p.“ (žr. toliau) < balt. **pōdas* „t.p.“ > la. *puōds* „t.p.“ = lie. *pūodas* „t.p.“ Turime subst. balt. **pōdas* „t.p.“, kuris, kaip matyti iš la. *puōds* „t.p.“, buvo veikiausiai ne baritonas, o m o b i l a s (kilnojamojo kirčiavimo paradigmos žodis): vak. balt. **pōdas* „puodas“ (mobilas!) į pr. **pādas* „t.p.“ virto panašiai kaip pvz. vak. balt. **dō-* „duoti“ į pr. **dā-* „t.p.“ (žr. s.v. *dāt* ir liter.).

Subst. balt. **pōdas* „puodas“ < **kur kas talpinama* < **talpinimas* – vedinys (su šaknies balsio k o k y b i n e apofonija) iš verb. balt. **pēd-* (: **ped-*) „...talpinti (tilpti)“ (žr. s.v. *pijst*), plg. pvz. balt.(-sl) verb. **rēž-* (: **rež-*) „rėžti“ (> lie. *rēž-ti* ir pan.) → balt.(-sl) dial. subst. **rōžas* „rėžimas“ (> lie. *rūožas* „įrėžtas brūkšny“ ir pan.). Toks substantyvų darybos tipas (deverbatyvai su kokybine šaknies balsių apofonija!) – labai senas: plg. pvz. gr. subst. *πόρος* „bėgimas“ – vedinį (su k o k y b i n e šaknies balsio apofonija) iš verb. *τρέχω* „bėgu“.

podāst (III 123₁₆), t.y. *sien ... podāst* „sich ... thut – pasiduoda, atsi-

duoda“ III 123_{15–16} [77_{4–5}] praes. 3 sg.; partic. praet. pass. nom. sg. neutr. *podāton* „gegeben – paduotas“ III 77₁₅ [51₁] (= *ischdūtas* VE 32₂₃ nom. sg.), *pōdaton* „t.p.“ III 77₂ [49₂₆] (= *ischdūtas* VE 32₁₂ nom. sg.); partic. praet. act. nom. sg. masc. *podāuns* (III 103₂) [= pr. **padā(v)uns*] frazėje *wans ... podāuns astai* „euch ... begeben habt (habt euch begeben) – pasidavęs (atsidavęs) esate“ III 103_{1–2} [63_{34–35}] (= *nūsidawetese* „nusidavėte, atsidavėte“ VE 49₆).

Iš visų tų formų (III) rekonstruotinas verb. (inf.) pr. (III) **padā-tvei* „paduoti“ = praef. **pa-* „pa-“ (žr. *po*) + **dā-tvei* „duoti“ (žr. *dāt*). Žr. dar T r a u t m a n n AS 402 (s.v. *podāuns*), E n d z e l ī n s SV 229.

podāton, žr. *podāst*.

podāuns, žr. *podāst*.

podingai „gefallen – tepatinka“ III 79₁₇ [51₂₁] (= *passidabotu* „patiktu“ VE 34₁ sup.) praes. 3 pl. = matyt opt. (žr. S t a n g Vergl. Gr. 351, 361) pr. **padingai* (su cirkumfleksiniu **-in-*, žr. *podīngan*), kurį bandyta gretinti su lie. dial. *padingsta man* „man patinka“, *mán dinga* „man atrodo“ (E n d z e l ī n s SV 229). Bet šis gretinimas nebuvo tinkamai (ypač semantiškai) pagrįstas. Todėl šitokiu gretinimu neatsitiktinai abejoja S c h m a l s t i e g (OP 167), nors jis, tiesa, be reikalo mėgina pr. (III 79₁₇) *podīngai* foneminti į pr. **patinka*.

Pr. (III) **padingai* [opt. (praes.) 3 pl.] suponuojama matyt verb. (inf.) pr. **pading-tvei* „patikti, pamėgti“ = pr. praef. **pa-* „pa-“ (žr. *po*) + verb. (inf.) pr. **ding-tvei* „mėgti“ < **linkti prie ko* (plg. pvz. lie.: *mes įpieną n e l i n k e*, „mes pieno n e m ė g s t a m e“ LKŽ VII 548 s.v. *linkti* 8). Plg. lie. dial. *ding-ti* (LKŽ II² 564 s.v. 2 *dingti*) „patikti“ (< **linkti prie ko*) bei „rodytis, vaizduotis, manyti“ (< „manyti“ < **linkti prie nuomonės*).

Dėl verb. pr. **ding-* „linkti“ < balt. **deing-/ding-* „lenkti(s)“ žr. s.v.v. *dangus*, *dongo*.

podingan „lust (Lust) – pomėgi“ III 85₅ [53₂₇] (= *passimegst* „pasimėgsta“ VE 36₈ praes. 3 sg.), „gefallen (Gefallen) – t.p.“ III 85₇ [53₂₉] (= *passimegst* „pasimėgsta“ VE 36₉ praes. 3 sg.) acc. sg. masc. (ar masc. < neutr.) = pr. **padingan* (su cirkumfleksiniu **-in-*).

Subst. (o-kamienis) pr. **padīnga-* „pomėgis“ – fleksijos vedinys iš verb. pr. **padīng-* „patikti, pamėgti“ (žr. s.v. *podīngai*).

podingausnan „gefallen (Gefallen) – pamėgimą“ III 85₆ [53₂₈] (= *liubu* „miela, patinkama“ VE 36₉ adv. adj.) acc. sg. fem. (žr. dar *labbapodingausnan*) = pr. **padingausnan* – sufikso **-snā-* (žr. s.v. *bousennis*) vedinys iš verb. (inf.) pr. **padingau-tvei* „pamėgti“, o šis – vedinys matyt iš subst. pr. **padīnga-* „pomėgis“ (žr. *podīngan*; plg. s.v.v. *gerdaut*, *grikaut*).

podrūktinai „bestetige (bestätige) – patvirtinu“ III 107₂₂ [67₂₈] praes. 1 sg. = pr. **padrūktinai* suponuoją verb. (inf.) pr. **padrūktin-tvei* „patvirtinti“ = pr. praef. **pa-* „pa-“ (žr. *po*) + verb. (inf.) **drūktin-tvei* „drūktinti; tvirtinti“ [plg. lie. dial. (< kurš.) *drūktinti* „t.p.“ LKŽ II² 774], kuris – sufikso **-in-* vedinys iš adj. pr. **drūkta-* „drūtas, tvirtas“ (žr. *drūktai*).

podruwisnan „hoffnung (Hofnung) – tikėjimą (patikėjimą), viltį“ III 121₉ [75₁₉] (= *wieroje* „tikėjime“ VE 59₁₇) acc. sg. fem. = pr. **padruwisnan* – sufikso **-snā-* (žr. s.v. *bousennis*) vedinys iš inf. pr. **padruvī-tvei* „patikėti“ = pr. praef. **pa-* „pa-“ (žr. *po*) + verb. (inf.) **druvī-tvei* „tikėti“ (žr. *druwīt*). Plg. *nadruwisnan* (žr.).

poducere „stiftachter (Stieftochter) – podukra“ E 182 nom. sg. fem. = pr. **pōdukrē* [ar su **pō-* (?), plg. E n d z e l ī n s SV 97–98] arba **pōdukrē*, t.y. **pādūkrē* (matyt su kirčiuotu akūtinu **pā-*) arba **pādūkrē* [jo šaknies balsį trumpu (t.y. **-u-*) laiko E n d z e l ī n s FBR XI 182], plg. lie. *pōdukrē* (*pōdukra*) resp. *pōdūkrē* (*pōdūkra*) „t.p.“ (LKŽ X 400).

Pr. (E) **pādūkrē* (ar **pādūkrē*) „podukra“ < **pādūkrē* „t.p.“ < **pādukterē* „t.p.“ – prefikso **pā-* „po-“ (žr. *po*) ir fleksijos vedinys iš subst. pr. **dukter-* „duktė“ [su nom. sg. pr. (E) **duktē* „t.p.“, žr. *duckti*].

pogadint „verderben – pagadinti“ III 109_{14–15} [69₆] (= *pagadintas* VE 52₁₂ nom. sg.) inf. = pr. **pagadint*, egzistavęs greta (verb., inf.) pr. **pagadin-tvei* „t.p.“ = pr. praef. **pa-* „pa-“ (žr. *po*) + verb. (inf.) **gadin-tvei* „gadinti“ < verb. (inf.) balt. dial. **gadin-* „t.p.“ (> lie. *gadin-ti* „t.p.“), kuris – sufikso **-in-* vedinys (su šaknies vokalizmo apofonija) iš verb. balt. **ged-* „gesti (sich verderben)“ [> lie. *gēs-ti* (*geñda gēdo*) „t.p.“] su jo lytimi balt.(-sl.) **gēd-*.

Čia slypi verb. ide. dial. **g^hedh-*, kurio balsis **-e-* virto į **-ē-* matyt vėliau. Žr. (ir plg.) s.v. *gīdan* (ir liter.).

pogalban „gehülffen (Gehülffen) – pagalbą (pagalbininką)“ III 101₁₁ [63₁₉] (= *pagalba* VE 48₁₆ acc. sg.) acc. sg. fem. = pr. **pagalban*; jo pagrindinė reikšmė – „pagalbą“, bet čia pavartotas [kaip rodo vok. (III 100₁₀) *gehülffen* „Gehülffen“] reikšme „pagalbininką“ (žr. dar *pogalbenix*), plg. pvz. lie. dial. (Ds): *čia mano p a g ē l b a ateina* reikšme „čia mano p a g a l b i n i n k a s ateina“ (žr. ir PKP 196, išn. 570).

Pr. (III 101₁₁) **pagalban* (acc. sg. fem.) suponuoją (*ā*-kamienį, nom. sg. fem.) pr. (III) **pagalbū* „pagalba“ (kirčiuotas skiemuo – **-gal-*) < pr. semb. **pagalbū* „t.p.“ < pr. **pagalbā* „t.p.“ < balt. dial. **pagalbā* „t.p.“ [> lie. *pagálba* „t.p.“ bei (*pagálba* →) lie. dial. *pagélba* „t.p.“], kuris – fleksijos vedinys iš verb. balt. **pagalb-* „pagelbėti“ = praef. **pa-* „pa-“ (žr. s.v. *po*) + **galb-* „gelbėti“ (žr. *galbimai*, *pogalbton*).

pogalbenix „heiland (Heiland) – pagelbėtojas (išganytojas)“ III 103₂₄ [65₁₅] (= *ischganitós* „išganytojas“ VE 50₄) nom. sg. masc.; acc. sg. (masc.) *pogálbenikan* „heylandt (Heiland) – pagelbėtoją (išganytoją)“ III 91₁₉ [57_{32–33}] (= *gelbetoia* „gelbėtojo“ VE 39₁₇), matyt taisytina į *pogalbenikan* (T r a u t m a n n AS 403).

Yra subst. (nom. sg. masc.) pr. (III) **pagalbeniks* „pagelbėtojas“ (kirčiuotas skiemuo – **-gal-*) < **pagalbeniks* „t.p.“ – sufikso **-enik-* vedinys iš subst. pr. **pagalbā* „pagalba“ (žr. *pogalban*), žr. E n d z e l ī n s SV 49. Plg. lie. *pagálbininkas* ir (su *-ál-* → *-él-*) *pagélbininkas* bei *pagélbinykas* darybą. Plg. dar *retenikan* (žr.).

pogalbton „geholfen (geholfen) – pagelbėta“ III 115₂₅ [71₃₄], *pogalbtiu* (sk. *pogalbton*) „t.p.“ III 113₂₇ [71₁₃] partic. praet. pass. nom. sg. neutr. = pr. **pagalbton* – iš verb. pr. **pagalb-* „pagelbėti“ = pr. praef. **pa-* „pa-“ (žr. *po*) + verb. **galb-* „gelbėti“ (žr. s.v.v. *galbimai*, *pogalban*).

poganans, žr. *pogūnans*.

pogattawint „bereyten (bereiten) – paruošti“ III 77_{11–12} [49₃₃] (= *prissigatawiti* VE 32_{20–21} inf.) inf.; partic. praet. pass. nom. sg. masc. *pogattawints* „geschickt (geschickt) – paruoštas“ III 77₁₃ [49₃₅] (= *prisigatawijes* „prisiruošęs“ VE 32₂₂); opt. 3 sg. *pogatte-*

winlai „zurichtet (richte zu) – teparuošia“ III 103₁₀₋₁₁ [65₄₋₅] (= *pagatawitu* „paruoštu“ VE 49₁₆ sup.). Žr. dar *nipogattawints*. Rekonstruotinas verb. (inf.) pr. (III) **pagatavin-tvei* (**pagatavin-t*) „paruošti“ = praef. **pa-* „pa-“ (žr. *po*) + verb. (inf.) **gatavin-tvei* „ruošti“, kuris – sufikso **-in-* vedinys iš adj. pr. **gatava-* „paruoštas, parengtas“ (dėl darybos plg. pvz. s.v. *podrūktinai*), o šis – polonizmas (lenk. *gotów* „t.p.“); plg. slavizmus lie. *gātavas* „t.p.“ (< lenk. *gotów* „t.p.“) bei la. *gatavs* „t.p.“ (žr. pvz. F r a e n k e l 139, ME 1 609).

pogaunai, žr. *pogaūt*.

pogaunimai, žr. *pogaūt*.

pogaūt „empfahren (empfangen) – gauti“ III 53₇ [37₈₋₉] (= *prijmtumbim* „priimtume“ VE 21₆) inf. (žr. PKP II 133, išn. 180); partic. praet. pass. nom. sg. masc. *pogauts* „empfangen – pradėtas (gimimui)“ III 41₂₂ [31₁₁] (= *prassideja* „prasidėjo“ VE 15₂₂), „entpfangen (empfangen) – t.p.“ III 127₈₋₉ [77₃₄] (= *prassideja* „prasidėjo“ VE 61₁₄), *pogauts* „empfangen – t.p.“ II 7₁₃ [II₂₇], (acc. sg. fem.) *pogauton* „empfangenen – gautą“ III 133₃ [81₁₁], (nom. pl. mase.) *pogautei* „empfangen – pradėti (gimimui)“ III 113₂₀₋₂₁ [71₉]; partic. praet. act. nom. sg. masc. *pogauuns* „empfahren (empfangen) – gavęs“ III 95₁₇ [61₄] (= *gaus* VE 41₁₄ fut. 3 sg.); praes. 3 sg. *pogaunai* „empfehet (empfangt) – gauna“ III 77₉ [49₃₂] (= *prijma* „priima“ VE 32₂₀), *pogāunai* (sk. *pogaūnai*) „empfahe (empfangt) – t.p.“ III 65₁₁ [43₁₉] (= *prijmtas butu* „priimtas būtu“ VE 26₂₁₋₂₂), *pogauni* „t.p.“ III 113₅₋₆ [69₃₃] (= *priejms* „priims“ VE 60₁₂); praes. 1 pl. *pogaunimai* „entpfangen (empfangen) – gauname“ III 111₁₂ [69₁₉].

Iš visa to reikia atstatyti verb. (inf.) pr. (II, III) **pagaūt* resp. **pagaūtvei* „gauti, pagauti; pradėti“ (plg. jo giminaitį verb. lie. *pagauti* „pagriebti, pagauti; pradėti“ LKŽ III 181 tt.) – pr. praef. **pa-* „pa-“ (žr. *pa-*) + verb. **gaūtvei* „gauti“ (apie jį žr. s.v. *gauuns*).

pogeys, žr. *pūton*.

pogerdawie „predigen – apsako (pasako)“ III 87₂₀ [55₂₄] (*apsaka* „apsako“ VE 37₁₇) praes. 3 pl. = pr. **pagerdauja*. Yra verb. (inf.) pr. *pagerdau-tvei* „apsakyti (pasakyti)“ = praef. **pa-* „pa-“ (žr. *po*) + verb. (inf.) **gerdau-tvei* „sakyti“ (žr. *gerdaut*).

Pogesania, žr. *Pogusania*.

pogirrien „lob (Lob) – pagyrimą“ III 133₄₋₅ [81₁₂] acc. sg. = (galbūt *ē*-kamienis, fem.) pr. **pagiren* [kirčiuotas skiemuo – matyt **gi-* (geminatinė raidė *-rr-*!), suponuojantis subst. (nom. sg. fem.) pr. (III) **pagiri* „pagyrimas“ < **pagirī* „t.p.“ < **pagirē* „t.p.“ – fleksijos vedinys iš verb. **pagir-tvei* „pagirti“ (plg. pvz. lie. verb. *bėgti* → subst. *bėg-ė* „bėgimas“) = praef. **pa-* „pa-“ (žr. *po*) + verb. **gir-* „girti“ (žr. s.v. *girtwei*). Žr. dar *pogirsnan*.

pogirsnan „lob (Lob) – pagyrimą“ III 131₁₅ [81₂], *pogirschnan* „t.p.“ III 131₁₀ [79₃₃] (dėl *-rsch-* = pr. **-rs-* žr. s.v. *kirscha*) acc. sg. fem. = pr. **pagirsnan*: pr. (III) nom. sg. fem. **pagirsna* „pagyrimas“ < pr. **pagirsnā* „t.p.“ – sufikso **-snā-* vedinys iš verb. (inf.!) **pagir-tvei* „pagirti“ (dėl jo žr. s.v. *pogirrien*).

poglabū „hertzete (herzte) – paglamonėjo“ III 113₇ [69₃₄] (= *apsikabindams* VE 60₁₃₋₁₄) praet. 3 sg. = pr. **paglabū* (< **-ā* ← **-ājā*), suponuojantis verb. (inf.) pr. (III) **paglabū-tvei* „paglamonėti“ = pr. (III) praef. **pa-* „pa-“ (žr. *po*) + (inf.) **glabū-tvei* „glamonėti“, kuris yra matyt ne iš pr. **glābā-tvei* „t.p.“ [t.y. su nekirčiuotu **-ā-* (**-lā-*), išvirtusiu į **-ā-*], o iš pr. **glabā-tvei* „t.p.“ (žr. toliau) < verb. (intens., inf.) balt. **glabā-* „globstyti, spaudinėti (ką prie ko)“ [plg. verb. (inf.) sl. **glābī-* (su trumpuoju **-ā-*!) > lenk. *globi-ć* „(su)spausti“ ir kt., žr. T r a u t m a n n BSW 91 t.] > la. *glabā-t* „(iš)saugoti“, lie. dial. *glabó-ti* „glėbti, glėbesčiuoti; saugoti“ (LKŽ III 391).

Verb. (inf.) intens. balt. **glabā-* „globstyti, spaudinėti“ laikau vediniu (intens.!) iš verb. balt. **glab-* (praes., praet. inf.) „spausti“ [plg. pvz. verb. balt. **kap-* „kirsti“ → (intens.) **kapā-* (inf.), plg. s.v. *enkopts*] → **glab-* (praes., inf.) – **glāb-* (praet.) „t.p.“ → **glab-* (praes.) – **glāb-* (praet., inf.) → **glāb-* (praes., praet., inf.) „t.p.“ (> lie. *glób-ti* ir pan., žr. *ablopte*), plg. pvz. verb. balt. **grāb-* (praes., praet., inf.) „krapštyti“ (> lie. *grób-ti* ir pan.) kilmę (žr. s.v. *grobis*). Iš čia galima suprasti, kaip greta verb. (intens., inf.) balt. **glabā-* „globstyti, spaudinėti“ (žr. anksčiau), atsirado ir verb. (intens., inf.) balt. dial. **glābā-* „t.p.“ (> lie. *glóbó-ti*). Dėl verb. balt. **glab-* „spausti“ (praes., praet., inf.) ← balt. **gleb-* „t.p.“ kilmės žr. s.v. *galbimai*.

Pr. (III 113-) *poglabū* bei kitų jo giminaičių (žr. anksčiau), tik neanalizuodami jų d a r y b o s (pagrindinio jų etimologijos klausimo), kilmę panašiai suvokia pvz. N e s s e l m a n n Thes. 48, B e r n e k e r PS 292, T r a u t m a n n AS 230, T r a u t m a n n BSW 91 t., M E I 621, 623, F r a e n k e l 156, S t a n g LS 22, P o k o r n y I 359 t.

pogūnans „heyden (Heiden) – pagonis“ III 59₁₅ [41₃] (= *pagonis* „t.p.“ VE 24₁₀ acc. pl.), *poganans* „t.p.“ I 11₁₂ [7₁₄], *poganens* „t.p.“ II 11₁₃ [13₁₃] acc. pl. masc. = pr. (III) **pagūnans* resp. (I, II) **pagānans* (dėl *-ā- žr. ir E n d z e l ī n s SV 229); pastaroji lytis (dėl *-ā- po *-g-) yra matyt vietoj **pagūnans* – ne gyvosios pr. semb. kalbos faktas, o perdirbinys (I ir II kat-mų vertėjų) pagal lo. *pagān-(us)* „pagonis“ (kitaip – T r a u t m a n n AS 403, plg. E n d z e l ī n s l.c.). Plg. pvz. lie. (DP 572₄₂) *pahonis* „pagonius“ (acc. pl.), kuris turi -h- ne iš gyvosios lie. kalbos. Subst. (o-kamienis) pr. semb. **pagūna-* „pagonis“ yra iš pr. dial. **pagāna-* (t.y. **pagōna-*) „t.p.“, kuris bus egzistavęs greta varianto subst. (i-kamienio) pr. dial. **pagāni-* (t.y. **pagōni-*) „t.p.“ (žr. s.v. *pagonbe*). Plg. lie. subst. (o-kamienį) *pagōnas* (*pagōnas*) „pagonis“ ir (i-kamienį) *pagōnis* „t.p.“ (LKŽ IX 89) – skolinius iš ryt. sl. (s. rus.) **poganъ* „t.p.“ resp. **poganь* „t.p.“ (plg. S k a r d ž i u s Daukš. akc. 123, F r a e n k e l 524 ir liter.). Panašios kilmės yra ir pr. **pagāna-* „t.p.“ resp. **pagāni-* „t.p.“ – skoliniai (matyt apie XII a., žr. L e v i n SE 97) iš vak. sl. (s. lenk.) **pogonъ* „t.p.“ resp. **pogonь* „t.p.“ (plg. L e v i n l.c.).

Pogusania (1287 m.), *Pogesania* (1326 m.) ir pan. (G e r u l l i s ON 127 t., B ū g a III 113 t.) – dk. variantai vienės prūsų žemės (srieties) pavadinimo „(vok.) Pogesanien“, apslavinto (apie tai žr. G e r u l l i s l.c., B ū g a l.c.) iš pr. lyties, kurią B ū g a (l.c.) sulietuvino į (lie.) *Pagudē*. Lytyje (dk., XV a.) *terra Pagudinensis* (SRP II 404) slypi, man rodos, ne pr. **Pagudinē* „Pagudė“ (sic B ū g a l.c.), o pr. **pagudinai* (ar **pagudin'ai* < **pagudinjai*) „Pagudės prūsai“ [lietuviškai būtų ne *pagudėnai* „t.p.“ (sic B ū g a l.c.), o *pagudinai* (ar *pagudiniai*) „t.p.“] – sufikso *-in- vedinys iš pr. **Pagudē* „Pagudė“ (dėl jo žr. toliau).

Man rodos, kad minėtose dk. lytyse *Pogusania*, *Pogesania* ir pan.

ieškotinas ne (žemės vardas) pr. **Pagudjan* „Pagudė“ (io-kamienis, neutr.) < (appell.) subst. pr. **pagudjan* „p a k r ū m ė“ (sic G e r u l l i s l.c., B ū g a l.c.), o (žemės vardas) pr. **Pagudē* „Pagudė“ (ē-kamienis, fem.) < g v v. **P a g u d ē* < up. **Pagudē* (plg. PKP I 16, išn. 46), kuris yra greičiausiai iš *,i n t a k a s upės pr. **Guda-* (plg. s.v.v. *Passeria*, *Pomizania*) – prefikso pr. **pa-* „pa-“ (žr. *pa-*) vedinys iš vak. balt. (up.) **Guda-* (= lie. up. *Gūdas*) < (appell.) adj. balt. **guda-* „besilankstantis“ (dėl jo žr. s.v. *gudde*).

poieiti, žr. *pūton*.

Pokarben, žr. s.v. *Pokarwis*.

Pókarviai (lie.), taisytinas į *Pakarviai*, žr. s.v. *Pokarwis*.

Pokarwis (in *Pokarwis*, lo. dat.-abl. pl.) – Petro Dusburgišio kronikoje (apie 1326 m. – SRP I 100) minimas kaimas [Notangoje, apie 2 km į pietryčius nuo (1266 m. vokiečių įkurto) Brandenburgo (dab. – rus. Ушаково)], kurio laukuose 1261 m. sausio 22 d. prūsai (notangai) jų Didžiojo sukilimo metu, vadovaujami Herkaus M a n t o (žr. *Monte*), laimėjo pirmąsias dideles kautynes su kryžiuočiais [jos pavaizduotos ir mūsų rašytojo Juozo G r u š o kūrinyje (tragedijoje): Herkus Mantas. Vilnius 1957]. Tas pr. kaimas vėliau – vok. *Pokarben* (su -b- iš -v-!), kurį (o ne pr. lytį!) J. Grušas minėtame savo kūrinyje klaidingai lietuviną į *Pokarbai*. Iš to dk. (lo.) *Pokarwis* (dat.-abl. pl.) galima rekonstruoti vv. (kaimo vardą) pr. **Pakarvjai* [su **Pā-* (ne **Pā-*), plg. vv. pr. (dk.) *Packarwen* (1436 m., žr. G e r u l l i s ON 128 s.v. *Pocarwe*), kuris lietuvinas į *Pakarviai* (su *Pa-* ~ pr. **Pā-*), o ne, kaip dabar įprasta daryti, į *Pókarviai* (su *Po-* ~ pr. **Pā-*).

Vv. pr. **Pakarvjai* – prefikso vedinys iš up. pr. **Karvė* (= lie. up. *Kaŗvė* Aukštdvorys) arba **Karvīs* (= lie. up. *Kaŗvis* Plungė, plg. lie. ež. *Karvys* Maišiagala ir Rūdiškės), plg. vv. pr. (dk.) *Carwis*, *Karwen*, *Carwan* ir kt. (dėl jų žr. G e r u l l i s ON 57). Plg. pvz. lie. up. *Gégė* → vv. *Pagėgiai*.

Pr. up. **Karvė* (ar **Karvīs*) bei lie. up. *Kaŗvė* (resp. *Kaŗvis*), kuriuos sieta su lie. *kārvė* „Kuh“ ir pan. būtų liaudies etimologija (plg. S c h m i d Donum Balt. 476), iš kilmės yra visai neaiškūs, žr. ir (dėl lie. up. *Kaŗvė*) V a n a g a s HŽ 148 t.

Tie pr. bei lie. hidronimai laikytini tolimos senovės reliktais – iš

balt. (up.) **Karvė*, kuris, man rodos, gali būti iš subst. mob. (fem.) balt. **karvė* „ta, kuri besisukanti, suktas (kreiva)“, o šis – fleksijos vedinys iš adj. (*ā/o*-kamienio) balt. **karvā-/ *karva-* „besisukantis, suktas (kreivas)“ (plg. pvz. lie. adj. *juodā/juodas* → subst. mob. *juodē/juodis*, be to, žr. s.v. *glumbe*). Šis balt. adj. yra matyt iš (adj.) **-, turintis (turinti) suktumo (kreivumo) ypatybę* – fleksijos (kamiengalių **-a-/ *-ā*) vedinys iš subst. (neutr.) **karu* „suktumo ypatybė“ ← adj. (*u*-kamienis neutr.) balt. **karu* „besisukantis, suktas“, plg. pvz. balt. adj. (neutr.) **jatu* → subst. (neutr.) **jātu* → adj. **jātva-/ *jātvā* [žr. s.v. *Jāt(u)vā*].

Adj. balt. **karu* (neutr.) t.y. **karu-* „besisukantis, suktas“ – fleksijos vedinys iš verb. balt. **ker-* „sukti“ [*< ide. *(s)ker-* „t.p.“, dėl kurio žr. Pokorny I 935 s.v. *(s)ker-*; žr. dar s.v.v. *kartano*, *corto*, *kraklan*], plg. pvz. balt. verb. **plet-* „plėsti“ (*> lie. plėčia plėsti* ir kt.) → adj. **platu-* (*> lie. platus* ir kt.), balt. verb. **brend-* „bręsti“ → adj. **brandu-* (*> lie. brandūs* ir kt.).

Greta adj. (*u*-kamienio) balt. **karu-* „besisukantis, suktas“ (← verb. balt. **ker-* „sukti“) galėjo atsirasti ir (verb. balt. **ker-* „sukti“ →) adj. balt. dial. **keru-* „t.p.“ [gal dėl analoginės balsių kaitos, apie tokią kaitą (gana seną!) žr. Kazlauskas Baltistica IV 126 t. ir liter.], plg. pvz. lie. dial. adj. *brendūs* „brandūs“ (LKŽ I² 1030) vietoj senesnio adj. lie. *brandūs* „t.p.“ Panašiai, kaip iš balt. adj. **karu* (neutr.) → subst. **karu* (neutr.) išriedėjo adj. **karva-/ *karvā-* (žr. anksčiau), iš balt. dial. **keru* „besisukantis, suktas“ (neutr.) → subst. **keru* (neutr.) atsirado adj. balt. dial. **kerva-/ *kervā-* „besisukantis, suktas“ → adj. lie. dial. *keŗvas* („besisukiojantis, besikreivojantis“ *>*) „keverziškas, nerangus“ (LKŽ V 633); iš čia ir verb. lie. *kerv-óti* „eiti pamažu, svyruojant į šalis“ (LKŽ V 633 t.) ir kt. Su tuo adj. balt. dial. **kerva-/ *kervā-* matyt sietinas ir lie. (up.) *Kerv-ėkštas*, kuris turi sufiksą *-ėkšta-* (su išpraustiniu *-k-*) ← **-ėsta-*.

poklausīmanas „erhöret (erhört) – paklausomosios (išklausomosios)“ III 57₁₇ [39₂₀] (= *ischklausa* „išklauso“ VE 23 praes. 3 sg.) adj. (ne partic., žr. toliau) nom. pl. fem. = pr. **paklausīmanas*, kurio (su **-as < *-ās*) segmentą **-mana-* sieti su gr. *-μενο-* ir pan. [Brugmann KGr. 316, Trautmann AS 258, Endzelīns StB IV 139 t., Endzelīns SV 127, Fraenkel BS 34 (= Frenkelis BK 35), Stang Vergl. Gr. 446, Hamp Baltistica IX 49] arba suponuoti jo konjektūrą (Benveniste BSL XXXIV 5 tt.) nėra patikima, žr. toliau [plg. Ambrazas DIS 50 t., Vaillant Gr. comp. III 113 t., PKP II 297 (išn. 165)].

Manau, kad adj. nom. pl. fem. pr. **paklausīmanas* (*< *-ās*) „paklausomosios (išklausomosios)“ [tiksliau – „paklausominės (išklausominės)“ (plg. s.v. *poadaminan*)] suponuoja adj. (*o/ā*-kamienį) pr. **paklausīmena-* „paklausominis (išklausominis)“, o šis – sufikso **-ena-* (matyt vietoj **-ina-*, žr. toliau) vedinį iš adj. (tiksliau – partic. praes. pass.) pr. **paklausīma-* „paklausomas (išklausomas)“. Su tuo adj. pr. **paklausīmena-* dėl darybos plg. pvz. adj. lie. (dial.) *ariamīnis* „ariamasis“ (LKŽ I² 298) – sufikso **-inā-* (*< *-inja-* ← **-ina-* vedinį iš adj. (tiksliau – partic. praes. pass.) *āriamas* „ariamasis“, arba pvz. lie. adj. (su **-ina-* → **-inja-* → **-inā-*) *dažýūinis* „dažytasis“ (LKŽ II² 346 s.v. *dažýūinis* 2) ← adj. (tiksliau – partic. praet. pass.) *dažýtas* „dažytas“, be to, lie. adj. *aklīnis* „aklinas“ (LKŽ I² 77) ← adj. *āklinas* „t.p.“ ← adj. *āklas* ir kt. Adj. pr. **paklausīmena-* sufiksas **-en-* čia yra matyt vietoj senesnio **-in-*; plg. adj. pr. **pādamina-* (žr. *poadamynan*) ir adj. pr. **gl'aubtinē* → **gl'aubtenē* (žr. s.v. *gleubtene*, žr. ir Endzelīns SV 45); plg. dar (subst.) lie. (žem.) *mēl-ēn-e* „mėlynė“ ir pan. (su *-en-* vietoj **-in-*, žr. s.v. *melne*). Plg. ir PKP II 297 (išn. 165).

Adj. (= partic. praes. pass.!) pr. **paklausīma-* „paklausomas“ – sufikso **-ma-* (participinio) vedinys iš praes. pr. **paklausī-* „paklausos“ su inf. pr. **paklausī-tvei* „paklausyti“ = praef. **pa-* „pa-“ (žr. *po*) + **klausī-tvei* „klausyti“ (žr. *klausiton*).

poklausījsnan „erhören (Erhören) – paklausymą“ III 121₂₀₋₂₁ [75₂₇] acc. sg. feml. = pr. **paklausījsnan* – sufikso **-snā-* (žr. s.v. *bousen-nis*) vedinys iš inf. pr. **paklausī-tvei* „paklausyti“ (žr. s.v. *poklausīmanas*).

poklusman „gehorsam – paklusniai“ III 41₁₆ [31₆] (= *paklusnas* VE 15₁₇ adj. nom. sg.), „vnterthan (untertan) – pavaldžiai, paklusniai“ III 89₁₇ [57₉] (= *paklusni* VE 38₉ adj. nom. pl. masc.),

III 91₄ [57₂₀] (= *padoni* „pavaldūs“ VE 39₃ adj. nom. pl. masc.), III 97₂ [61₁₃] (= *padūti* VE 42₁ partic. praet. pass. nom. pl. masc.), III 103₂₅ [65₁₆] (= *padūta* VE 50 partic. praet. pass. nom. sg. fem.) adv. (= adj. nom.-acc. sg. neutr.); adj. nom. sg. fem. *po-klūsmai* (sk. *poklusmai*) „gehorsam – paklusni“ III 93₁₃₋₁₄ [59₁₅] (= *paklusna* „paklusni“ VE 40₁₁); adj. nom. pl. masc. *poklusmai* „gehorsam – paklusnūs“ (ar „paklusniai“ adv.) III 31₅₋₆ [25₁₀] (= *paklusny* „paklusnūs“ VE 10₁₉), III 95₈ [59₃₁] (= *paklusni* „paklusnūs“ VE 41₆), „vnterthan (untertan) – pavaldūs, paklusnūs“ III 91₂₁ [57₃₅] (= *padūti* VE 39₁₉); acc. pl. (masc.) *boklusmans* (sk. *poklusmans*) „gehorsame – paklusnius“ III 87₇ [55₁₅] (= *paklusnus* „paklusnius“ VE 37₇).

Iš tos medžiagos matyti, kad buvo adj. (*o/ā*-kamienis) pr. (III) **paklusma-* „gehorsam – paklusnus, untertan – pavaldus (kam nors)“ [plg. dar pr. (III) **pamestan* „untertan – pavaldus“ (nom.-acc. sg. neutr.), žr. *pomeston*] – sufikso **-ma-* vedinys iš verb. pr. **paklus-* (**paklus-tvei*) „paklusti“ [plg. lie. verb. *paklūs-ti* „t.p.“ → adj. *paklūs-na-s* „paklusnus“ (LKŽ I² 187)] = pr. praef. **pa-* „pa-“ (žr. *po*) + **klus-* „imti klausyti, darytis klusniam“ < verb. balt. **klus-* „t.p.“ [> lie. *klūs-ti* „t.p.“ = la. *klus-t* „(nu)tilti“], dėl kurio žr. s.v. *klausiton*. Tą adj. pr. **paklus-ma-* dėl darybos plg. pvz. su lie. (verb. *apsūk-ti* →) dial. adj. *āpsuk-ma-s* „apsukai siuvas“ (LKŽ I² 268, žr. S k a r d ž i u s ŽD 203).

poklusmai, žr. *poklusman*.

poklusmingi „gehorsam – paklusniai“ III 93₂₃ [59₂₃] (= *poklusni* „paklusnūs“ VE 40₂₀), *poklūsmingi* (sk. *poklusmingi*) „vnterthan (untertan) – pavaldžiai, paklusniai“ III 93₁₂ [59₁₄] (= *padūtas* VE 40₁₀ nom. pl. fem.) adv. (dėl *-i* žr. s.v. *ainawīdai*); adj. acc. pl. masc. *poklusmingins* „vnterthanen (untertanen) – pavaldžius“ III 91₁ [57₁₈] (= *padonūsius* „pavaldžiuosius“ VE 39₁). Žr. dar *ni-poklusmings*.

Rekonstruotinas adj. (nom. sg. masc.) pr. **paklusmingis* „paklusnus“ (< **-īs*, *io*-kamienis) arba pr. **paklusmings* „t.p.“ (*o*-kamienis). Yra sufikso **-ing-* vedinys iš adj. pr. **paklusma-* „t.p.“ (žr. *poklusman*).

poklusmingiskan „gehorsamlich – paklusniai“ III 133₁ [81₉] adv.

(= adj. nom.-acc. sg. neutr.) = pr. **paklusmingiskan* – sufikso **-isk-* vedinys iš adj. pr. **paklusming-* „paklusnus“ (žr. *poklusmingi*).

pocorto „swelle (Schwelle) – slenkstis“ E 195 nom. sg. fem. = pr. **pakurtō*, t.y. **pakurtā* (kitaip – PKP II 312), kuris galėtų būti iš (subst.) **paduryš* (vieta po durimis, apačioj durų) (plg. lie. *paduryš* „vieta po durimis; slenkstis“ LKŽ IX 61) – prefikso **pa-* „pa-“ (žr. *po*), pavartoto reikšme „apačioj“ (dėl jos žr. E n d z e l i ņ s BVSF 242), vedinys iš subst. pr. **kurtā* „... durys“ (žr. s.v. *corto*), plg. T r a u t m a n n AS 404, E n d z e l i ņ s SV 230, F r a e n k e l 178. Šį subst. pr. **pakurtā* (prefiksinį), kuris savo kamiengaliu (*ā*-kamienis!) n e s i s k i r i a n u o p a m a t i n i o žodžio (subst. pr. **kurtā*), plg. pvz. su subst. la. *pagālva* „die Stelle unter dem Kopfe“ (ME III 27 s.v. *pagālvis*; ← subst. *gālva* „galva“), *pasęta* „die Partie unter dem Zaun“ (ME III 97; ← subst. *sęta* „Zaun“), *pasiēna* „neaizmūrėta vieta apakš sienas“ [ME III 99 (plg. lie. *pasiena* „peludė“ LKŽ IX 467); ← subst. *siēna* „siena“] ir kt.

Tačiau nėra visiškai negalima ir kitokia hipotezė dėl pr. **pakurtā* „slenkstis“ darybos. Atsižvelgiant į tai, kad balt. kalbose prefikso **pa-* vediniai iš *ā*-kamienių subst. paprastai keičia pamatinio žodžio kamiengalį [pvz.: la. (subst. *gālva* →) *pagālvis/pagālvē* „vieta po galva“ bei lie. (*galvā* →) *pagālvis/pagālvė* ir pan.], lauktinas ne pr. **pakurtā* „slenkstis“ (= *pocorto* E 195), o pr. **pakurtīs* „t.p.“ (*io*-kamienis) arba **pakurtē* „t.p.“ Vadinasi, galima spėti, kad subst. pr. **pakurtā* „slenkstis“ gali būti iš (subst.) **tai*, kuo apačioj (durų) užtveriamas < adj. **pakurtā-* „apačioj užtveriamas“ ← pr. verb. **pakurt-* „apačioj užtverti“ = praef. **pa-* „pa- (apačioj)“ (žr. *po*) + **kurt-* „(už)tverti, (už)sukti“ (plg. pr. **kurtā* darybą, žr. *corto*), plg. lie. (verb. *pa-šāl-ti* „apačioj šalti“ →) dial. subst. *pašalā* „pašalas (tai, kas apačioj pašalę)“ ir kt.

pokūnsi, žr. *pokūnst*.

pokūnst „behüten (behüten) – pasaugoti“ III 79₁₅ [51₁₉] (= *apsaugotumbei* VE 33₁₉), *pakūnst* „bewaren (bewahren) – t.p.“ III 133₄ [81₁₂] inf.; partic. praet. act. nom. sg. masc. *pokūntuns* „behütet (behütet) – pasaugojęs“ III 79₁₄ [51₁₈] (= *apsaugoiey* „apsaugo-

jai“ VE 33₁₈), *pokūntons* „t.p.“ III 81₁₃₋₁₄ [53₁] (= *apsaugoiey* „apsaugojai“ VE 34₁₉); praes. 3 sg. *pokūnti* „behūtēt (behütet) – pasaugo“ III 41₁₁ [31₂] (= *apserkt* „apsérģi“ VE 15₁₃), „beware (bewahrt) – t.p.“ III 123₁ [75₃₁] (opt. reikšme); imperat. 2 sg. *pokuntieis* „behūt (behüte) – pasaugok“ III 49₁₁ [35₉] (= *apsaugok* VE 19₁₁); opt. 3 sg. *pokūnsi* „behūte (behüte) – teapsaugo“ III 133₁₃ [81₁₈]. Dėl reikšmės plg. *popecikut* „behūten“ (žr.), *popecukuwi* „bewart“ (žr.).

Rekonstruotinas verb. pr. **pakūnt-* (**pakūnstvei*) „pasaugoti“ = pr. praef. **pa-* „pa-“ (žr. *po*) + verb. **kūnt-* „saugoti“ (žr. *kūnti*).

pokūnti, žr. *pokūnst*.

pokuntieis, žr. *pokūnst*.

pokūntuns, žr. *pokūnst*.

poquelbton „kniendt (knieend) – paklauptai“ III 79₇ [51₁₄] (= *klaupesi* „klaupėsis“ VE 33₁₂), III 81₇ [51₃₂] (= *klaupes* „klaupės“ VE 34₁₄) adv. = partic. praes. pass. nom.-acc. sg. neutr. = pr. **pakvelptan* (žr. PKP II 164, išn. 354).

Suponuojama verb. (inf.) **pakvelp-tvei* „paklaupiti, priklaupiti“ = pr. praef. **pa-* „pa-“ (žr. *po*) + verb. **kvelp-tvei* „klaupiti“ < vak. balt. **kvelp-/*kvilp-* „t.p.“ < verb. ide. dial. **kulp-* „lenktis“ (žr. s.v. *klupstis*).

poquoitėts „begeret (begehrt) – pageidžia“ III 117₂₃ [73₁₈] (= *geidz* „geidžia“ VE 58₇) praes. 3 sg.; partic. praet. act. nom. sg. masc. *poquoitėuns* „begert (begehrt) – pageidės“ III 123₁₀ [75₃₅]; partic. praet. pass. nom. sg. neutr. *poquoitė-ton* „begeret (begehrt) – pàgeista, panorėta“ III 111₉ [69₁₆].

Rekonstruotinas verb. (inf.) pr. (III) **pakvaiti-tvei* „pageisti, panorėti“ = pr. (III) praef. **pa-* „pa-“ (žr. *po*) + verb. (inf.) **kvaiti-tvei* „geisti, norėti“ < **kvaitė-tvei* „t.p.“ (žr. *quoitė*).

poquoitisnan = (parašyta): *poquoitisnau* „lūsten (Lust) – pageidima“ III 63₁₇ [43₃] (= *geiduleis* „geiduliais“ VE 26₄) acc. sg. fem. = pr. **pakvaitisnan* – sufikso **-snā-* (žr. s.v. *bousennis*) vedinys iš verb. (inf.) pr. (III) **pakvaiti-tvei* „pageisti“ (žr. s.v. *poquoitėts*).

poquoititon, žr. *poquoitėts*.

poquoitiuns, žr. *poquoitėts*.

polāikt „bleiben – pasilikti“ III 115₅ [71₁₈] inf. = pr. **palāikt*, greta

kurio bus buvęs inf. pr. **palāik-tvei* „t.p.“ = pr. praef. **pa-* „pa-“ (žr. *po*) + verb. (inf.) **lāik-tvei* „liktis (pasilikti)“, suponuojantis „perfektinę“ lytį verb. balt. **lāik-* < ide. **loik-* (žr. S t a n g Vergl. Gr. 310, 339, 344, 396, I v a n o v S B G 125 (ir liter.), plg. T r a u t m a n n AS 404, E n d z e l i n s SV 230), žr. *polinka*.

polaikūt „behalten – palaikyti“ III 35₁₃ [27₂₃] (= *palaikiti* „palaikyti“ VE 13₃) inf.; partic. praet. pass. nom. sg. masc. *polai-kūts* „behalten – palaikytas“ III 121₇ [75₁₈]; praes. 3 sg. *polai-ku* „behelt (behält) – palaiko“ III 51₁₈ [35₃₃] (= *palāika* „palaiko“ VE 20₁₅₋₁₆); praes. 1 pl. *polāikumai* „behalten – palai-kome“ III 55₂₃₋₂₄ [39₆].

Rekonstruotinas verb. (inf.) pr. (III) **palaikū-tvei* „palaikyti“ = pr. (III) praef. **pa-* „pa-“ (žr. *po*) + verb. (inf.) **laikū-tvei* „lai-kyti“ (žr. *laikūt*).

polaipinnons „befohlen – paliepęs“ III 87₁₉ [55₂₄] (= *prisakie* „prisakė“ VE 37₁₇), III 115₁₄ [71₂₅₋₂₆] partic. praet. act. nom. sg. masc.; partic. praet. pass. acc. sg. masc. *polaipinton* „befohlen – palieptą“ III 131₁₂ [79₃₄]; praes. 1 sg. *polaipinna* „befehle – pavedu“ III 79₁₇ [51₂₁] (= *paleciawoju* „pavedu“ VE 34₂₋₃), III 81₁₇ [53₄] (= *paleciawoju* VE 35₂).

Turime verb. (inf.) pr. **palaipin-tvei* „paliepti, pavesti (kam ką)“ [dėl *-in-* (cirkumfleksinio) žr. s.v. *polaipinsnan*] = pr. praef. **pa-* „pa-“ (žr. *po*) + verb. (inf.) **laipin-tvei* „liepti“ (žr. *laipinna*).

polaipinsnan „befehl (Befehl) – paliepimą“ III 71₁₈ [47₁₆₋₁₇] (= *prisakima* „prisakymo“ VE 30₂), *polaipinsnan* „befehl (Befehl) – t.p.“ III 107₂₂₋₂₃ [67₂₈], „befolhen (befohlen, išverstas kaip Befehl) – t.p.“ III 121₁₆ [75₂₄] acc. sg. fem.

Yra subst. (fem.) pr. **palaipinsna* (< **-ā*) „paliepimas“ (su cirkumfleksiniu **-in-*) – sufikso **-snā-* (žr. s.v. *bousennis*) vedinys iš verb. (inf.) pr. **palaipin-tvei* „paliepti“ (dėl jo žr. s.v. *polaipinnons*).

polaipinton, žr. *polaipinnons*.

polasinsnan „(Kapitel) – perskyrimą (knygos teksto skyrelį)“ III 63₄ [41₂₆] (= *perskirime* „perskyrime“ VE 25₁₆), *polasinsnan* „t.p.“ III 63₂₃₋₂₄ [43₈] (= *perskirime* „perskyrime“ VE 26₉₋₁₀), *palasinsnon* „t.p.“ III 87₁₉ [55₂₃] acc. sg. fem. yra pr. **palazinsnan* „perskyrimą“ = „paguldymą“ (žr. PKP II 144, išn. 240) – sufikso **-snā-*

(žr. s.v. *bousennis*) vedinys iš verb. (inf.) **palazīn-tvei* „paguldyti“ = pr. praef. **pa-* „pa-“ (žr. *po*) + verb. (inf.) **lazīn-tvei* „guldyti“ (žr. *lasinna*).

Plg. *Trautmann* AS 404 (ir liter.), *Endzelīns* SV 230. polleide, žr. *palayde*.

poligu „panašiai“ adv. – frazėse: *stesmu poligu* „deßgleichen (desgleichen) – tam panašiai“ III 119₂₁ [75₄], *steison poliju* „des gleichen (desgleichen) – tų panašiai“ III 53₁₈ [37₁₇] (= *tiems ligus daiktai* VE 21₁₅), *stasma polleygo* „desselbigen gleyehen (desselbigen gleichen) – tam panašiai“ I 13₁₂ [7₂₄], *stæsmu poleyo* „t.p.“ II 13₁₂ [13₂₅]. Čia visais atvejais turime adv. pr. **paligu* „panašiai“ = (*u*-kamienė) lytis nom.-acc. sg. neutr. pr. **paligu* „panašus“ (plg. s.v. *ainawīdai*). Plg. šio adj. (*u*-kamienio) lytį (acc. sg. masc.) pr. **paligun* „panašų“ frazėse: *sen maisei polligun* „mit meines gleichen – su man panašiu“ III 69₄ [45₁₈] (= *ant saw li-gaus* VE 28₁₅), *en prusnan polligon* „zum Bilde – išvaizdoje panašų“ III 105₂₂₋₂₃ [67₅], *prei prusnas poligun* „prie išvaizdos panašų“ III 105₂₃ [67₅]. Frazėje *empoliju grīku* „mit gleicher Sünde (mit gleicher Sünde) – panašioje nuodėmėje“ III 115₂ [71₁₆] yra pr. **empaligu* „panašiam“ = praep. **en* + adj. **paligu* „panašiam“ su fleksija (*u*-kamiene, dat. sg. masc.) pr. **-u* (dėl jos žr. *Mažulis* BS 269 tt.), čia (šioje frazėje) derinta prie (*o*-kamienės, dat. sg. masc.) pr. **(grīk)-u* (= *grīku*). Frazė *stesmu empoliju* „desselbigen gleichen – tam panašiai“ III 115₂ [71₁₆] turi lytį pr. **empaligu* = **en* **poligu*, dėl kurios žr. *empoliju*.

Čia nagrinėjamas pr. (III) *poligu* (ir pan.), taip pat pr. *ligint* (žr.) ir *ligan* (žr.) jau seniai ir teisingai yra siejami su lie. *lygus* „gleich, eben“ bei la. *līdzs* „t.p.“ ir pan., go. *galeiks* „panašus“ ir kt. (*Berneker* PS 304 s.v. *ligan*, *Trautmann* AS 404, *ME* II 479, *Endzelīns* SV 231, *Fraenkel* 370 t., *Porkorny* 1667, *Stang* LS 32 t.) ir jie visi (jų šaknies atžvilgiu!) laikomi baltų-germanų leksiniais ekskliuzyvais (žr. ypač *Stang* l.c.); su tais baltų žodžiais *Fraenkelis* (l.c., žr. ir *Vanagas* HŽ 189) yra bandęs siesti dar adj. lie. dial. *lēgas* „lygus“ (bet jis vargu ar autentiškas: jo neturi ir LKŽ VII) ir lie. (up.) *Liēgus*. Tačiau visų minėtų baltų ir germanų žodžių daryba (tiksliau – jos

pirmykštis pamatas) iki šiol nebuvo atskleista, o todėl ir jų etimologija pasilieka neaiški. Pagaliau ir į paties pr. *poligu* ir pan. darybos bei morfologijos analizę (žr. anksčiau) iki šiol per mažai buvo kreipta dėmesio.

Atrodo, kad adj. (*u*-kamienis) pr. **paligu-* „panašus“ (žr. anksčiau) yra iš (adj.) „nevisai lygus, gana (pakankamai) lygus“ [= „panašus (lygumo atžvilgiu)“!] – prefikso pr. **pa-* vedinys iš adj. pr. **ligu-* „lygus“ [plg. pvz. vv. pr. (dk., 1331 m.) *Ligopanie* = pr. **Ligupan-* < adj. **ligu-* „lygus“ + **pan'an* „raistas“ (žr. *pannean*)]; plg. adjektyvų lie. *palýgus* „gana lygus“ (LKŽ IX 262; ← *lygus*), *pāsunkūs* „gana sunkus“ (LKŽ IX 545; ← adj. *sunkūs*), *pāšáltas* „gana šaltas“ (LKŽ IX 556; ← *šáltas*) ir pan. darybą (žr. *Skardžius* ŽD 445 t., 455).

Adj. (*u*-kamienį) pr. **ligu-* „lygus“ bei lie. *lygus* „t.p.“ ir la. *līdzs* „t.p.“ kildinu iš adj. balt. **ligu-* „lygus“ < *, „nuglostytas, glitintas (schleimig), slidus“, šį laikydamas fleksijos vediniu iš verb. balt. **lig-* „darytis (būti) nuglostytam, gličiam, slidžiam...“ [> *, „... darytis (būti) lygiama“], iš kurio (veikiant ir adjektyvui lie.-la. **ligu-* „lygus“) bus išriedėję verb. lie. *lyg-ti* „derėtis (dėl kainos darytis lygiam); darytis lygiam“ [LKŽ VII 481 tt.; jį laikyti grynu deadjektyvu (*Skardžius* ŽD 487) vargu ar galima] = la. *lig-t* (*līg-t*) „dingen, sich vereinbaren“ (*ME* 483).

Verb. balt. **lig-* „darytis (būti) nuglostytam, gličiam...“ = verb. balt.-sl. **leig-/lig-* „(tepant) glostyti(s), glitinti(s), slidinti(s)...“, iš kurio bus atsiradęs ir subst. sl. **l(e)īgā* „tai, kas glitu (schleimig), slidu“ > sl. **liga* „t.p.“ (> serb.-chorv. *līga* „tai, kas gleivėta, glitu“ ir kt., dėl medžiagos žr. *ESSJ* XV 87). Čia galima paminėti ir lie. (up.) *Liēgus*, kurį kildinu iš adj. (*u*-kamienio) balt. (dial.) **leigus* „glitintas, slidus“ [nom. sg. masc. ir matyt (anais balt. prokalbės laikais) fem.], laikydamas jį fleksijos vediniu iš to verb. balt. (-sl.) **leig-/lig-* (žr. anksčiau).

Verb. balt.-sl. **leig-/lig-* „(tepant) glostyti(s), glitinti(s), slidinti(s)...“ < verb. ide. dial. (balt.-sl.-germ.) **l(e)īg-* „t.p.“ [> go. *ga-leik-s* „panašus“ (< *, „lygus, nuglostytas“) ir kt., žr. *Porkorny* l.c., *Stang* l.c.] yra formanto **-g-* išplėstas verb. ide. **(s)l(e)i-* „glieti (bestreichen)...“ (žr. s.v. *pralieiton*).

polijcki „beschere – paskiria“ III 57₁₀ [39₁₅] (= *dūtu* „duotų, paskirtų“ VE 23₇) praes. 3 sg. = pr. **paliki*; partic. praet. act. nom. sg. masc. *polikins* „verliehen – paskyręs“ III 131₁₇ [81₃] (sk. *polikiuns*, žr. E n d z e l i n s FBR XII 163) = pr. **paliki(v)uns*. Lytis (praes. 3 sg.) pr. (III) **paliki* „paskiria“ < **palikī* „t.p.“ (su kirčiuotu **-ī-* resp. su nekirčiuotu **-i*) < **palikija* „t.p.“ (E n d z e l i n s l.c., E n d z e l i n s SV 231), atmetus jos prefixą pr. **pa-* „pa-“ (žr. *po*), suponuoja verb. (inf.) pr. **likī-tvei* „(pa)skirti“ < **,daryti*, kad liktų ko“ [plg. jo giminaitį verb. lie. (Vak. Liet.) *lŷky-ti* „t.p.“ LKŽ VII 494 t.], kuris – vedinys iš subst. (nom. sg. masc.) pr. **likīs* „tai, kas lieka“ (= lie. *lŷkis* „t.p.“ LKŽ VII 494 s.v. 1 *lŷkis*), plg. E n d z e l i n s FBR XII 163 (ir liter.). Dėl verb. pr. **likī-tvei* (bei minėto verb. lie. *lŷky-ti*) darybos plg. pvz. verb. pr. **grēkī-tvei*, žr. *grikimai*.

polinka „bleibet (bleibt) – pasilieka“ III 97₁₂ [61₂₁] (= *passiliekt* „t.p.“ VE 42₉) praes. 3 sg., *polijnku* (sk. *polijnka*) „bleiben – (jie) t.p.“ III 37₆ [27₃₄] (= *passilijktu* „pasiliktų“ VE 13₁₂ sup.) praes. 3 pl. = pr. **palinka* „t.p.“. Ši lytis, atmetus jos prefixą pr. **pa-* „pa-“ (žr. *po*), suponuoja lytį (praes. 3 sg./pl.) pr. **linka* „(pasi)lieka“ (= lie. dial. *liŋka* „t.p.“, žr. LKŽ VII 497 s.v. *likti*), kuri – matyt antrinė (sekundarinė) greta lyties (inf.) pr. **lāik-tvei* „(pasi)likti“ (dėl jos žr. s.v. *polāikt*), žr. S t a n g Vergl. Gr. 339. Toliau, minėtina: verb. lie. *liēk-a* „(pa)lieka, (pasi)lieka“ (praes. 3 sg./pl.) *lik-ti* „(pa)likti, (pasi)likti“ (inf.), la. *liek-u* „dedu“ (praes. 1 sg.) *lik-t* „dėti“ ir pan., subst. lie. *laikas* „Zeit“, la. *laik-s* „t.p.“ ir kt., s. sl. *otlĕk-ъ* „atliekas“ ir kt.; žr. dar *laikūt*, *polijcki*.

Tie visi žodžiai suponuoja verb. balt.-sl. **l(e/a)ik-* „(pa)likti, (pasi)likti“ < ide. **l(e/o)ikʰ-* „t.p.“ > go. *leiħ-an* „skolinti“, gr. *λείπ-ω* „(pa)lieku“ ir kt. (P o k o r n y I 669 t.). Žr. pvz.: Trautmann AS 404, Trautmann BSW 154 t., E n d z e l i n s SV 231, Fraenkel 372 t. (ir liter.), P o k o r n y l.c., Toporov PJ V 22 tt. (ir liter.).

pomaitat, t.y.: *tien ... pomaitat* „dich ... nehren (dich ... nähren) – pasimaitinti“ III 105₁₁ [65₂₉] (= *penetisi* „penėtis, maitintis“ VE 50₁₉ inf.) inf. = pr. **pamaitāt* „maitinti“ greta pr. **pamaitā-tvei*

„t.p.“ = pr. praef. **pa-* „pa-“ (žr. *po*) + verb. (inf.) **maitā-tvei* „maitinti“ (žr. *maitātunsin*).

pomatre „stifmutter (Stiefmutter) – pamotė“ E 180 nom. sg. fem. galėtų būti pr. **pōmōtrē* [ar su **pō-* (?), plg. E n d z e l i n s SV 97–98], t.y. **pāmātrē* (matyt su kirčiuotu akūtinu **pā-*), kurio šakninis pr. (E) **-a-* = **-ǝ-* gal vietoj pr. **-ā-* = **-ǝ-* atsirado dėl Endzelyno nurodytų priežasčių [E n d z e l i n s FBR XI 181 t. (apie čia minimus *passons* ir *ponasse* žr. s.v.v.)], o gal dar ir dėl to, kad lyties pr. (E) **pōmōtrē* (su dviem ilgiaisiais **-ǝ-* !) šakninis **-ǝ-* (nekirčiuotas), savo kiekybe eventualiai d i s i m i l i u o j a m a s su prefixiniu **-ǝ-* (kirčiuotu), galėjo okazionaliai virsti į **-ǝ-* (trumpąjį).

Bet, man rodos, kur kas patikimiau suponuoti, kad pr. (E 180) *pomatre* = **pōmōtrē* yra k l a i d a, nulemta jo balsių **-ǝ-* ir **-ǝ-* okazionalios kiekybinės m e t a t e z ė s (plg. metatezinę klaidą pvz. s.v. *wubri*, žr.), vietoj pr. **pōmōtrē* = (t.y.) **pāmātrē* (su kirčiuotu **pā-* resp. nekirčiuotu **-mā-*, plg. lie. *pāmotė*). Manyti, kad pr. (E 180) *pomatre* minėtu būdu suponuoja pr. (**pōmōtrē* =) **pāmātrē* būtent su **pā-* (ir su **-mā-*), verčia ir štai kas: tik prefixą balt. **pa-* (ne **pā-*!) turi lie. *pā-motė* = la. *pa-māte* bei lie. *pā-tėvis* = la. *pa-tēvis* ir pr. **pa-tāvīs* „patėvis“ (žr. s.v. *pato-welis*).

Pr. **pāmātrē* „pamotė“ yra iš **pāmāterē* „t.p.“ [plg. lie. dial. (Ryt. Pr.) *pamóterė* „t.p.“ (LKŽ IX 306) turbūt iš **pā-moterė* „t.p.“], kuris – prefixo **pa-* (žr. *pa-*) bei fleksijos vedinys iš subst. pr. **māter-* „motina“ (žr. *mūti*).

pomeleis „kussen (küssen) – bučiuoti“ GrG 83, „leck – laižyk“ GrA 90, „leck, lambe – t.p.“ GrF 91. Čia, man rodos, slypi pr. **pamilaizis* „palaižyk man“ su nekirčiuotu (bei sutrumpėjusiu) ir (matyt paties S. Grūnavo) numestu **-is* < pr. **pa-mi-laizīs* „t.p.“ (plg. s. lie. *pamisakyk* „pasakyk man“), kitaip – E n d z e l i n s FBR II 11, E n d z e l i n s SV 231.

Tas pr. **laizīs* „laižyk“ – (imperat. 2 sg.) forma [plg. pr. (III) *mijlis* = pr. **mīlīs* (< **-īs*) „mylėk“, žr. s.v. *mīlīt*], suponuojanti verb. (inf.) pr. **laižī-tvei* „laižyti“ < verb. (intens., inf.) balt. **laižī-* „t.p.“ (> lie. *laiž-yti* = la. *lāizīt*). Pastarasis – vedinys iš verb. balt.-sl.

*leiz- „liežti“ (> lie. *liēž-ti* „t.p.“, s. sl. *liz-ati* ir kt.) < verb. ide.

*leigh- „t.p.“ (> gr. *λείχ-ω* „liežiu“ ir kt., žr. P o k o r n y 1 668).

Pomesania, žr. *Pomizania*.

pomests „vnterworffen (unterworfen) – pavalduš“ III 105₅ [65₂₃] (= *padūta* VE 50₁₃ nom. sg. fem.), „t.p.“ III 117₉ [73₈] partic. praet. pass. nom. sg. masc.; nom. sg. neutr. *pomeston* „vnterthan (untertan) – pavalduš“ III 103₂₀ [65₁₂] (= *padūtas* „paduotos“ VE 50₁ nom. pl. fem.). Turime partic. praet. pass. formas: (nom. sg. masc.) pr. **pamests* „pavalduš“ ir (nom. sg. neutr.) pr. **pamestan* „t.p.“ [jos čia (III 103₂₀) vartosena – tokia pat kaip pvz. *empijrint* (žr.)]; šio pr. partic. reikšmė „pavalduš“ yra iš „pamestas (po kuo)“ – dėl vok. *unterworfen* (*untertan*) įtakos. Pr. **pamests* (**pamestan*) „pamestas“ suponuoja verb. (inf.) pr. **pamestvei* „pamesti“ ← pr. **met-/mestvei* „mesti“ (žr. dar *pamatis*, *metis*).

Verb. pr. **met-* (**mestvei*) „mesti (werfen)“ = lie. *met-* (*mèsti*) „t.p.“ bei la. *met-* (*mest*) „t.p.“ yra iš verb. balt. **met-* „t.p.“, kuris bus turėjęs ir reikšmę *„sukti (drehen), vy(nio)ti (winden)“ (tokia jo reikšmė iki šiol nebuvo rekonstruota). Šitokios jo reikšmės reliktai gana aiškūs lie. ir la. dialektuose: verb. lie. *met-* (*mèsti*) = la. *met-* (*mest*) yra ne tik „m e s t i (werfen)“ (įprastinė reikšmė!), bet ir pvz. „v y n i o t i (sukti) ant mestuvų ar ant sienos audeklo metmenis“ (žr. LKŽ VIII 50 s.v. *mèsti* 15, ME II 605). Čia „vynioti (sukti)...“ aiškiai negalima kildinti iš „mesti (werfen)“.

Vadinasi, suponuotinas verb. balt. **met-* „mesti; sukti (vynioti)“, o šis yra veikiausiai iš verb. balt.-sl. **met-* „sukti (vynioti); mesti“, t.y. su p a g r i n d i n e reikšme „sukti (vynioti)“ ir iš jos išvesta reikšmė „mesti“ (žr. dar toliau); plg. pvz. verb. go. *wairpan* „m e s t i“ (= vok. *werfen* „t.p.“ ir kt.) < *, „sukti“ (K l u g e 853 s.v. *werfen*). Iš to verb. balt.-sl. **met-* „sukti; mesti“ yra verb. rus. *mem-* (*mecmu*) „šluoti“ (= „tam tikru s u k a m u o j u šluotos judesiu šalin mesti šiukšles ir pan.“), ček. *met-* (*mèsti*) „mesti; šluoti“ ir kt.; plg. to paties verb. (balt.-)sl. **met-* vedinį verb. (intens., iterat.) sl. **māt-* „sukti, vynioti“ > rus. *mom-am* „t.p.“ ir kt.

Verb. balt.-sl. **met-* „sukti; mesti“ suponuoja ir jo vedinys verb. (intens.) balt. **māt-* „sukti (sukinėti); mesti“ > *, „akis kreipti [suk(inė)ti] į ką; akį mesti į ką“ > lie. *mat-yti* „akimis, regėjimu patirti, regėti; kreipti dėmesį“ (LKŽ VII 913 tt. s.v. *matyti* 1, 4) = la. *mat-ūt* „jausti, (pa)stebėti (pamatyti)“ (ME II 567); mintį, kad lie. *matyti* ir pan. giminiuojasi su lie. *mesti* ir pan., kėlė jau F r a e n k e l IF XLIX 208 tt., F r a e n k e l 416.

Man rodos, ne tiesiog iš verb. balt.(-sl.) **met-* „sukti; mesti“, o iš jo vedinio verb. (i n t e n s.) balt. **māt-* „t.p.“ (žr. anksčiau) atsirado sufikso *-*ta-* (resp. *-*tā*) darinys subst. ryt. balt. **masta-* (resp. **mastā-*) „tai, kas sukama/sukta; „tai, kas metama/mesta“, davęs semantinius homonimus: a) lie. *māstas* „iš siūlų megztas raištis“ (LKŽ VII 895 s.v. 3 *māstas*; < *, „tai, kas susukta“), b) la. *masts* „Fischzug“ [ME II 565 s.v. II *masts*; < *, „vienas tinklo užsukimas (užvilkimas) resp. užmetimas“] = lie. *māstas* „t.p.“ (LKŽ VII 895 s.v. 2 *māstas*), c) lie. *māstas* „uolektis (tam tikras senovinis matas), Elle“ [l.c. s.v. 1 *māstas*; < *, „siūlo (ir pan.), v y n i o j a m o (s u k a m o) apie alkūnę ir pirštus, dalies (tarp alkūnės ir pirštų) ilgis“ < *, „apveja (apsuka)“] ir la. *masta* „t.p.“ (ME II 565).

Veikiausiai ne tiesiog iš verb. balt.(-sl.) **met-* „sukti; mesti“, o iš jo vedinio verb. (intens.) balt. **māt-* „t.p.“ (žr. anksčiau) yra sufikso *-*st-* darinys verb. (intens.) ryt. balt. (**mat-st-* >) **mast-* „t.p.“ > lie. *mast-yti* „sukti, pinti“ (LKŽ VII 898 t.) = la. *mast-ūt* „t.p.“ (ME II 565); dėl santykio minėtų verb. balt. **met-* : **mat-* : (ryt. balt.) **mast-* plg. pvz. verb. lie. *griēb-ti* (< **greib-*) : *graib-yti* : *graibs-tyti*.

Verb. balt.-sl. **met-* „sukti; mesti“, turintis iš „sukti“ i š v e s t a reikšmę „mesti“ (žr. anksčiau), kildintinas iš pirmąkščio verb. balt.-sl. **met-* „sukti [vy(nio)ti]“, o šis, man rodos, suponuoja verb. ide. (dial.) **māt-* (= **mHt-*) „t.p.“ [→ gr. (subst.) *μέτ-ρῶν* „matas“ ir pan. (dėl „sukti“ > „matuoti“ žr. toliau)] – apofoninį variantą lyties verb. ide. (dial.) **mēt-* (< **meat-* = **meHt-*) „t.p.“ > alb. (**mēt-* → subst.) *mōt* „metai“ [< *, „(laiko) sukimas“, žr. s.v. *mettan*], lo. *mēt-ior* „matuoju“ (< *, „sukti“, žr. toliau) ir pan. Tas verb. ide. (dial.) **mēt-/māt-* „sukti (vynioti)“ – determina-

tyvo *-t- išplėstas verb. ide. **mē*/**mā* „t.p.“ (< **mea*/**mā* = **meH*/**mH* „t.p.“) > verb. s. ind. **mā* „matuoti“ (= *mā-ti* „matuoja“) / **mi*- (= *mi-táh* „matuotas“), av. (s. pers.) **mā* „matuoti“ ir pan., sl. (subst.) **mē-ra* „matas (mepa)“ ir kt. (žr. dar s.v. *menig*), plg. pvz. P o k o r n y I 703 t. (čia atstatomas verb. ide. **mē*/**met*-), G a m k r e l i d z e - I v a n o v II 684 (atstatomas verb. ide. **meH*-). Tik įprasta manyti, kad to verb. ide. **mē*- (< **meH*-) reikšmė buvusi „matuoti“ (žr. ir P o k o r n y l.c., G a m k r e l i d z e - I v a n o v l.c.); tačiau šitaip manyti rizikinga jau vien dėl to, kad reikšmė „matuoti“ yra labai a b s t r a k t i, t.y. vargu ar ji pirmą kartą tam verb. ide. **mē*- < **mea* = **meH*-.

Hipotezė, kad verb. ide. **mē*- (< **meH*-) buvęs „matuoti“, remiasi minėtais verb. s. ind. **mā* „matuoti“ (pirmiausia, būtent juo!) ir kt. ir net pvz. lie. (subst.) *mėtai* „Jahr“ ir pan. (žr. ir P o k o r n y l.c., G a m k r e l i d z e - I v a n o v l.c.). Betgi (subst.) lie. *mėtai* „Jahr“ yra veikiausiai ne iš „(laiko) matavimo“, o iš „(laiko) s u k i m o s i“ (žr. s.v. *mettan*); verb. s. ind. **mā* „matuoti“ ir pan. gali būti iš pirmą kartą „sukaičiuoti tam tikrus (ap)sukimus, vyniojimus“ < *, daryti tam tikrus (ap)sukimus, vyniojimus“ < *, sukuti, vynioti“, plg. (subst.) lie. *mātas* „Maß“ (jis, be abejo giminaitis su lie. *mėtai* „Jahr“) < *, tam tikras (ap)sukimas, vyniojimas“ (žr. s.v. *mattei*). Tuo, kad čia nagrinėto ide. verb. reikšmė *, sukuti, vynioti“ prasišviečia baltų dialektuose g e r i a u nei pvz. sen. indų kalbose, nereikėtų stebėtis: baltų dialektai išlaikė nemaža tokių ide. senovės dalykų, kurių neturi pvz. sen. indų kalbos.

pomettwingi „unterthan (untertan) – pavaldžiai“ III 91₂₃ [57₃₆] (= *padūti* „pavaldūs“ VE 39₂₁), *pomettewingi* „t.p.“ III 105₂₈ [67₉] (= *po macie* „po valdžia“ VE 51₁₄) adv. [PKP II 183 (išn. 474), kitaip – S c h m a l s t i e g OP 92] = pr. **pametwingi* (plg. s.v. *ainawidai*). Lytyje (III 105₂₈) *pomettewingi* slypi okazionaliai nekirčiuotas *-ī- (*-iv-), sutrumpėjęs iš *-ī-.

Iš to adv. galima rekonstruoti adj. (nom. sg. masc.) pr. (III) **pametwingis* (< *-īs) „pavaldus“ (įo-kamienį) arba **pametwings* „t.p.“ (o-kamienį) < *, pamestas (unterworfen) – sudurtinio su-

fikso *-īving- (< *-iv- + *-ing-) vedinys iš verb. pr. **pamet*- „pamesti (apačion mesti)“ (žr. s.v. *pomests*).

pominisnā „gedechtnus (Gedächtnis) – at(si)minimą“ III 75₁₃ [49₁₄] (= *atminima* „atminimo“ VE 31₁₇), *pominisnā* „t.p.“ III 75₆ [49₉] (= *atminima* „atminimo“ VE 31₉) acc. sg. fem. = pr. **paminisnā*. Turime subst. (nom. sg. fem.) **paminisna* (< *-ā) „at(si)minimas“ – sufikso *-snā- (žr. s.v. *bousennis*) vedinį iš verb. (inf.) pr. **paminī-tvei* „at(si)minti“ = pr. praef. **pa-* (žr. *po*) + verb. (inf.) **mini-tvei* „at(si)minti“ (žr. s.v. *minisnā*).

pomijrisnā „gedancken (Gedanken) – pagalvojimus“ III 33₂ [25₂₆] acc. pl. fem. = pr. **pamīrisnā* [su *-ī- (*-rī-) iš nekirčiuoto *-ī-]. Suponuoja subst. (nom. sg. fem.) pr. (III) **pamīrisna* „pagalvojimas“ < pr. **pamīrisnā* „t.p.“ – sufikso *-snā- (žr. s.v. *bousennis*) vedinį iš verb. (inf.) **pamīrī-tvei* „pagalvoti“ (žr. s.v. *pamīrit*).

pomirit „dūncken (dünken) – pagalvoti“ III 95₁₅ [61₂] „bedencken (bedenken) – t.p.“ III 115₁₉ [71₃₀] inf. = pr. (III) **pamīrit* resp. (III) **pamīritvei* (su *-i- iš nekirčiuoto *-ī-) < pr. **pamīrī-tvei* „t.p.“ = pr. praef. **pa-* „pa-“ (žr. *po*) + verb. (inf.) **mīrī-tvei* „galvoti“ (žr. s.v. *ermīrit*).

Pomizania (dk., 1231 m.), *Pomesania* (dk., 1247 m.) ir kt. (žr. G e r u l l i s ON 130, B ū g a III 113) – dk. variantai vienos prūsų žemės (srities) pavadinimo [„(vok.) Pomesanien“], apslavinto (apie tai žr. G e r u l l i s l.c., B ū g a l.c.) iš pr. lyties, kurią B ū g a (l.c.) sulietuvino į (lie.) *Pamedė*. Šios žemės (srities) gyventojai vadinosi matyt pr. **pamedinai* (ar **pamedinai* < **pamedinjai*) „Pamedės prūsai“ [lietuviškai būtų ne *pamedėnai* „t.p.“ (sic. B ū g a l.c.), o *pamedinai* (ar *pamediniai*) „t.p.“], plg. pr. **pagudinai* (ar **pagudinai*) „Pagudės prūsai“ (žr. s.v. *Pogusania*). Tuose minėto pavadinimo (apslavinto) dk. variantuose slypi, man rodos, ne (žemės vardas) pr. **Pamedjan* „Pamedė“ (įo-kamienis, neutr.) < (appell.) subst. pr. **pamedjan* „p a g i r y s, p a m i š k ē“ (sic G e r u l l i s l.c., B ū g a l.c.), o (žemės vardas) pr. **Pamedė* „Pamedė“ (ar su kitokiu kamiengaliu) < pr. gv. **P a m e d ē* < pr. up. **Pamedē* (plg. PKP I 16, išn. 46). Šis pr. upėvardis yra matyt iš *, i n t a k a s upės su jos vardo šaknimi pr. **Med-* (plg. s.v.v. *Passeria*, *Pogusania*) – prefikso pr. **pa-*

„pa-“ (žr. *pa-*) vedinys iš vak. balt. (up.) **Med-* (t.y. iš tokios šaknies vak. balt. upėvardžio), plg. lie. (up.) *Mēd-upis* = la. (up.) *Mēd-upis* ir kt. (dėl medžiagos žr. V a n a g a s HŽ 208), nors jų šaknies kilmė nėra visai aiški (žr. V a n a g a s l.c.).

pomnan „arsbel (Gesäßbacken) – sėdmenys (sėdimoji kūno vieta, užpakalis)“ E 137, man rodos, taisytinas [tiksliau, – ne tiek taisytinas, kiek skaitytinas (su raide *-m-* = **-ni-*!)] **poninan* = pr. **pūninan* (nom.-acc. sg. neutr.), žr. toliau. Dėl vok. (E 137) *arsbel* „Gesäßbacken – sėdmenys“ plg. v.v.a. *arsbelle* „t.p.“, žr. Lex 7 (*arsbelle*), 2 (*afterbelle*).

Pr. (E 137) *pomnan* buvo mėgintas taisyti į **pounian* (čia jau aiškus taisymas, o nebe skaitymas!) bei ši sieti su la. *paūna* „kuprinė“, *pipaunē* „auf dem Rücken“ ir kt. (B e z z e n b e r g e r BB XXIII 310, T r a u t m a n n AS 405, žr. ir P o k o r n y I 846). Tam taisymui pagrįstai nepritarė E n d z e l y n a s (FBR XIX 198, E n d z e l i n s SV 231, plg. F r a e n k e l 668), pagal kurio atsargią hipotezę pr. (E 137) *pomnan* galėtų būti pr. **pumnan*, gretintinas su gr. πύμ-ατος „paskutinis“, arba pr. **punman*, gretintinas su la. *puns* „gumbas“ ir kt. Tokios hipotezės trūkumas yra tas, kad ir ji neatskleidė pr. žodžio (E 137) d a r y b o s – pagrindinio jo etimologijos klausimo.

Pr. (E 137) *pomnan* „sėdmenys“ atspindi greičiausiai subst. (neutr., nom.-acc. sg.) pr. **pūninan* „t.p.“ (žr. anksčiau), kurį kildinu iš (subst.) **,tai, kas turi pasipūtimo, iškilimo ypatybę* = „tai, kas pasipūtę, iškilę“ ← adj. (neutr.) pr. **puninan* „pasipūtęs, iškilęs“ (dėl adj. neutr. → subst. neutr. žr. pvz. s.v. *giwan*), o šis laikytinas sufikso **-ina-* vediniu iš subst. balt. dial. **pūna-* „pūstumas (pasipūtimas)“ (matyt neutr., žr. toliau) ar **pūnā-* „t.p.“ [> subst. la. *puns/puna* „Erhöhung, Beule, Hocker...“ ME III 413]; dėl darybos plg. pvz. subst. lie. *pentūnas* „Sporn“ < subst. (neutr.) **pentina(n)* „t.p.“ [= s. sl. *pětino* „t.p.“ (neutr.!)] < (subst.) **,tai, kas susiję su kulnu* = **,tai, kas kulninis* ← adj. (neutr.) **pentina(n)* „kulninis“, kuris – sufikso **-ina-* vedinys iš subst. balt. **pentis* „kulnas“ (žr. *pentis*).

Subst. balt. dial. **pūna-* „pūstumas (pasipūtimas)“ (neutr.) resp. *punā-* „t.p.“ yra matyt iš adj. balt. dial. **puna-* „pūstas“ (neutr.)

resp. **punā-* „t.p.“ (fem.), o šis – sufikso **-na-/*-nā-* vedinys iš verb. balt. **pu-* (→ **pū-*) / **pau-* „pūsti(s) (blasen)“ [→ la. *paūna/pau-ns* „kuprinė“ ir kt., plg. B ū g a II 525, ME III 128 (s.v.v. I *pauna*, II *paūna*), F r a e n k e l 667 t. (s.v. *pūnē* 2.) < verb. ide. **p(e)u-* „t.p.“ (dėl jo žr. resp. plg. P o k o r n y I 847 t. s.v. 1. *pū-*).

pomukints „vnterricht (unterricht) – pamokintas“ III 87₂₂ [55₂₆] (= *mokin* „mokina“ VE 37₁₉ praes. 3 sg.) partic. praet. pass. nom. sg. masc. = **pamūkints* (su kirčiuotu **-in-* resp. su nekirčiuotu **-ū-* < **-ū-*) suponuoja verb. (inf.) pr. (III) **pamūkīn-tvei* „pamokinti“ (plg. lie. *pamokin-ti* = la. *paīnācī-t*) = praef. **pa-* „pa-“ (žr. *po*) + (III) **mūkīn-tvei* „mokinti“ (žr. *mukint*).

ponadele „montag (Montag) – pirmadienis“ E 18 nom. sg. fem. = pr. **panadēlē* < **,diena po sekmadienio* (nusižiūrint į lenk. *poniedziałek* „pirmadienis“) = pr. praef. **pa-* „pa-“ (žr. *po*) + subst. **nadēlē* „sekmadienis“ (žr. *nadele*), plg. dėl lenk. *poniedziałek* „pirmadienis“ atsiradusį lie. *panedėlē* „t.p.“ bei *pānedēlis* „t.p.“ (LKŽ IX 331; žr. S k a r d ž i u s TiŽ VII 156). Taigi suponuoti, kad pr. (E 18) *ponadele* segmentas *po-* esąs pr. (**pā-* =) **pā-* (sic L e v i n SE 98), nereikėtų.

Ponarthen (1419 m.) „jetzt Ponarth Kr. Königsberg“ (G e r u l l i s ON 130) – gyvenvietės (ji dabar Karaliaučiaus miesto dalis) dk. vardas, iš kurio, man rodos, galima atstatyti *jo*-kamienį (neutr., nom.-acc. sg.) vv. (gvv.) pr. **Pānart'an* [su kirčiuotu **Pā-*; lietuvintinas į (masc.) *Pānartis* (*Pānarčio*) arba *Panartys* (*Pānarčio*)] < **Pānartjan*, laikant jį prefikso pr. **pa-* „pa-“ (žr. *pa-*) bei fleksijos vediniu iš upės (u p e l ē s) vardo pr. **Nartā* (fem.). Plg. darybinį santykį pvz. lie. up. *Dusetā* (fem.) → vv. (*Pādusetis*) *Padusetys* > (*Pādustis*) *Padustys*, kuris *jo*-kamienis masc. matyt vietoj pirmykščio neutr.: plg. darybos santykį pvz. rus. *peka* „upė“ (fem.) → *нопе́че* „paupys“ (neutr.), – tokį darybos santykį, kuris savo modeliu yra balt.-sl. epochos reliktas.

Pr. up. **Nartā* kildinu iš adj. (fem.) vak. balt. **nartā* „sūkuringa“ [derinto prie subst. (fem.!) vak. balt. „upė“ (žr. *ape*)], kuris suponuoja adj. (*o/ā*-kamienį) vak. balt. **narta-/nartā-* „sūkuringas/sūkuringa“. Iš šio vak. balt. adjektyvo bus atsiradusi gretybė substantyvų vak. balt. dial. **nartan* „sūkuringumas“ (matyt neutr.,

plg. s.v. *giwan*) resp. **nartā* „t.p.“ (fem.); pastarąją gretybę, man rodos, atspindi gretybė substantyvų lie. dial. (Vak. Liet.!) *nařtas* „srauni upės tėkmė, sraunuma“ (masc. ← neutr.) resp. *nartā* „t.p.“ (dėl jų dviejų žr. LKŽ VIII 562 s.v.v. 2 *nařtas* ir 1 *nartā*).

Adj. (*o/ā*-kamienis) vak. balt. **narta-* „sūkuringas“ < **narstantis* (nardantis)“ (upės sūkūriai primena vandens srautų n a r s t y m ā) – sufikso **-ta-* vedinys iš balt. verb. (matyt intens.) **nar-* „narstyti“ (iš čia pvz. verb. lie. *nar-* → *nār-styti*, žr. S k a r d ž i u s ŽD 538) ← balt. verb. (ne intens.) **ner-* „nerti“ (dėl jo žr. s.v.v. *Neria*, *nurtue*).

ponasse, žr. *nozy*.

popaikā „betriege (betrüge) – apgauna, pavilioja“ III 55₂₀ [39₃] (= *priegautu* „prigautų, apgautų“ VE 22₁₅) praes. 3 pl., kurį vieni baltistai taiso į **popaikū* (T r a u t m a n n AS 405), kiti – į **popaika* (B e r n e k e r PS 215 t., W i j k Apr. Stud. 135, S c h m i d Verb. 30).

Man rodos, kad pr. (III 55₂₀) *popaikā* taisytinas į **popaiku* (ar į **popaikū*?) = pr. (III) **papaikū* (ar **papaikū*?) < **-ū* (nekirčiuotas) < **-ā*. Čia (III 55₂₀) *popaikā* finalinis *-ā* (vietoj **-u*) atsirado dėl progresyvos atrakcijos iš frazėje (III 55₂₀) *popaikā bhe perweddā* esančio *perweddā* (t.y. iš jo finalinio *-ā*, plg. B e r n e k e r l.c., S c h m i d l.c.).

Toliau žr. s.v. *paikemmai*.

popeisāton „geschrieben – parašyta“ III 73₁₉ [49₁] (= *paraschit* „parašyta“ VE 30₂₃) partic. praet. pass. nom. sg. neutr. = pr. **papeisātan*; partic. praet. act. nom. sg. mase. *popeisauns* „beschrieben – parašęs“ III 111₁₉ [69₂₄] = **papeisā(v)uns*.

Rekonstruotinas verb. (inf.) pr. (III) **papeisā-tvei* „parašyti“ = praef. **pa-* „pa-“ (žr. *po*) + verb. (inf.) **peisā-tvei* „rašyti“ (žr. *peisāton*).

popeckūt „behüten (behüten) – pasaugoti, pagloboti“ III 33₁₃ [27₄] (= *apginti* VE 12₅ inf.), „beware (bewahren) – t.p.“ III 109₁₆ [69₇] (= *palaikūtas* „palaikytas, pasaugotas“ VE 52₁₃), *popeckut* „behüten (behüten) – t.p.“ III 55₁₈ [39₁] (= *abginti* „apginti, pasaugoti“ VE 22₁₃ inf.), *popekūt* „t.p.“ III 81₁₇ [53₃] (= *apsaugoti* VE 34₂₂) inf. = pr. **papeckūt*; praes. 3 sg. *popeckuwi* „bewart

(bewährt) – pasaugo, pagloboja“ III 41₁₁ [31₂] (= *apsaugo* VE 15₁₃), taisytina į **popeckawi* (E n d z e l ī n s FBR XII 172) = pr. **papekauja*, greta kurios bus buvusi lytis pr. **papekūja* „t.p.“ [plg. pr. (III) inf. **(pa)pekū-* „(pa)saugoti, (pa)globoti“, žr. toliau].

Rekonstruotinas verb. (inf.) pr. (III) **papekū-tvei* „pasaugoti, pagloboti“ = praef. **pa-* „pa-“ (žr. *po*) + (pr. III) **pekū-tvei* „saugoti, globoti“, kuris iš lenk. *-piekować* (= *o-piekować* „globoti, saugoti“) atsirado panašiai kaip polonizmas verb. (inf.) pr. **vinū-tvei* „kaltinti“ (žr. s.v. *etwinūt*; plg. praes. 3 sg. pr. **pekūja* „saugo, globoja“, žr. anksčiau); žr. dar E n d z e l ī n s SV 110, 232 (ir liter.).

poprestemmai „fülen (fühlen) – suprantame, suvokiame“ III 65₂₂ [43₂₇₋₂₈] (= *iauczem* „jaučiame“ VE 27₉₋₁₀) praes. 1 pl. = pr. **paprestamai* (plg. S t a n g Vergl. Gr. 30) = praef. **pa-* „pa-“ (žr. *po*) + **presta-mai* „(su)prantame“ (plg. *neprest* „non intelligo“ AM IV 156, VIII 78) < pr. **pret-sta-* (praes.), kuris supnuoja verb. (ne praes.) pr. **pret-* (žr. s.v. *issprestun*).

pore „brodim (Brodem) – garas“ E 40 nom. sg. fem. = pr. **pōrē*, t.y. **pārē* (žr. ir L e v i n SE 104). Tuo, kad jis skolinys iš lenk. *para* „t.p.“ (B r ü c k n e r AslPh XX 494, T r a u t m a n n AS 406, M i l e w s k i Sl. Occ. XVIII 41), reikia abejoti [žr. T r a u t m a n n BSW 231, E n d z e l ī n s SV 232, L e v i n l.c., plg. F r a e n k e l 573 („evtl.“)].

Lenk. *para* „garas“ < sl. **pārā* „garas ir pan.“ (> serb.-chorv. *pāra* ir kt.), man rodos, be reikalo kildinamą iš sl. **pōrā* „t.p.“ (pvz. T r a u t m a n n l.c.), įprasta gretinti su verb. sl. **prē-* „kaisti (sich erhitzen)“ (> lenk. *przeć* „prakaituoti, kaisti“ ir kt.), žr. pvz. V a s m e r III 203 ir liter.

Tas verb. sl. **prē-* „kaisti“ vedamas iš lyties verb. ide. **prē-* „purkšti, prunkšti“ (greta jo lyčių **per-/perā-/preu-* „t.p.“, žr. P o k o r n y 1809 s.v. 1. *per-*), kuri (t.y. lytis verb. ide. **prē-*) atstato ma remiantis, p i r m i a u s i a (žr. P o k o r n y l.c.), žodžiu verb. gr. *πύρ-πρη-μι* „purškiu; uždegu“ (bei jo vediniais). Tačiau pastarasis gali būti o n o m a t o p è j i n è s kilmės (Frisk II 539), kitaip sakant, jis gali būti atsiradęs savarankiškai, t.y. n e p r i k l a u s o m a i pvz. nuo verb. (inf.) sl. **prē-ti* „kaisti“,

dėl kurio kilmės ir dėl to, kad pr. **pārē* „garas“ turbūt nėra slavizmas, žr. s.v. *prusnas*.

poseggiwingi „gehorsam – pavaldžiai“ III 91_{21–22} [57₃₅] (= *paklusni* VE 39₁₉ adj. nom. pl. masc.) adv. [žr. PKP II 183 (išn. 473), kitaip – Trautmann AS 406, Endzelīns SV 232, Schmalstieg OP 92] = pr. **pasegīvingi*, kuris (dėl formos žr. s.v. *ainawīdai*) suponuoja adj. pr. (III) **pasegīvingis* (< *-īs) „pavaldus“ (jo-kamienį, nom. sg. masc.) resp. **pasegīvingis* „t.p.“ (o-kamienį, nom. sg. masc.). Šis pr. (III) adj., kalkė iš vok. *untertan* „pavaldus“ = „apačioj padarytas (padėtas)“, yra sufikso *-īving- (žr. pvz. *pomettīvingi*) vedinys iš verb. pr. **paseg-* „padaryti“ (su **pa-* „unter-“) = pr. praef. **pa-* „pa-“ (žr. *po*) + verb. **seg-* „daryti“ (žr. *seggūt*).

posinnat „bekennen – pripažinti“ III 65₂₁ [43₂₇] (= *ischpaßinti* VE 27₉ inf.) inf.; partic. praet. pass. nom. sg. masc. *posinnāts* „bekant (bekannt) – pripažintas“ III 125₇ [77₁₇]; praes. 1 sg. *posinna* „bekenne – pripažįstu“ III 67₁₈ [45₉] (= *passiðistu* „prisipažįstu“ VE 28_{6–7}), III 67_{19–20} [45₁₀] (= *passiðistu* „prisipažįstu“ VE 28₈), III 69₁₀ [45₂₂] (= *passiðistu* „prisipažįstu“ VE 28₂₀), III 69₂₅ [45₃₃] (= *passiðistu* „prisipažįstu“ VE 29₉); praes. 3 sg. *posinna* „bekenne – pripažįsta“ III 65₉ [43₁₈]; praes. 1 pl. *posinnimai* „(bekenner) – pripažįstame“ III 29₅ [23₂₀].

Rekonstruotinas verb. (inf.) pr. (III) **pazinā-tvei* „pažinti, pripažinti“ = pr. praef. **pa-* „pa-“ (žr. *po*) + verb. **zinā-tvei* „žinoti“ (žr. *ersinnat*).

posinnimai, žr. *posinnat*.

poskulit „ermanen (ermahnen) – paraginti“ III 85₂₂ [55₇] (= *graudinti* „raginti“ VE 36₂₂ partic. praet. pass. nom. sg. masc.) inf.; inf. (< sup.) *paskuliton* „t.p.“ III 87₁₀ [55_{17–18}] (= *ant graudinima* „ant raginimo“ VE 37₁₀); praes. 1 sg. *paskulē* „ermane (ermahne) – paragu“ III 91₁₂ [57₂₇] (= *graudenu* „raginu“ VE 39₁₀), *paskollē* „vermane (vermahne) – t.p.“ III 115₁₆ [71₂₇]; praes. 3 pl. *poskulēwie* (turbūt vietoj **poskulē*, žr. Endzelīns FBR XII 172 t.) „vermanen (vermahnen) – (jie) paragina“ III 89₇ [57₂] (= *graudin* „ragina“ VE 38₆); imperat. 2 sg. *poskuleis* „ermane (ermahne) – paragink“ III 91₂₀ [57₃₄] (= *graudink* „ragink“ VE 39₁₈).

Verb. (inf.) pr. (III) *poskulit* (bei kitų jo formų) baltiškiesiems, taip pat germaniškiesiems (go. *skulan* „būti skolingam“ ir kt.) giminaičiai yra seniai žinomi, žr. pvz. Berneker PS 321, Trautmann AS 406, 428 t., Trautmann BSW 264 t., Endzelīns SV 232, 249 (s.v. *skellānts*), Fraenkel 799 t. (s.v. *skelēti*), Pokorny I 927. Tačiau šio pr. *poskulit* rekonstrukcija ir daryba, taip pat jo darybiniai santykiai, pirmiausia, su pr. (III) *skellānts* (žr.) ir **skalī-tvei* (žr. s.v. *skalisan*) nėra aiškūs (žr. pvz. Endzelīns SV 232 ir liter.). Be to, iš balt. ir germ. medžiagos (žr. dar Stang LS 48 t.) rekonstruojamojo ide. dial. *(s)kel- „būti skolingam“ (Pokorny l.c.) tolimesnė kilmė taip pat nėra aiški (žr. pvz. Pokorny l.c.).

Trautmanno (AS 406) nuomonei, kad pr. (III) *poskulit* savo šaknimi -*skul-* sutampęs su lie. *skolā* „Schuld“ bei *skōl-yti*, Endzelīnsas (l.c.) nepritare ypač dėl to, kad pr. *poskulit* esąs ne su (ilguoju) pr. *-ū- [aišku, iš *-ā- (po guturalio *-k-!)], o su pr. *-ū- (trumpuoju!). Man rodos, kad toks Endzelīno priekaištas nėra pagrįstas: pr. (III) *poskulit* balsis pr. (III) *-ū- (nekirčiuotas!) lengvai gali būti sutrumpėjęs iš nekirčiuoto pr. (III) *-ū- (žr. PKP II 251 t.) < pr. *-ā- (po pr. *-k-). Nuo tos savo nuomonės Trautmannas vėliau atsisakė ir tvirtino, kad pr. (III) *poskulit* turįs -*ul-* iš balt. *-ul- < ide. *-l- (Trautmann BSW 265), tačiau tokios hipotezės, rodos, niekas iš baltistų nepalaikė.

Manychiau, kad iš pr. (III) *poskulit* „paraginti“ (inf.) ir kt. (žr. anksčiau) rekonstruotinas verb. (inf.) pr. (III) **paskūli-tvei* (**paskūli-t*) „paraginti“ < pr. (III) **paskūli-tvei* „t.p.“ [su kirčiuotu *-ī- resp. nekirčiuotu *-ū- (vėliau sutrumpėjusiu, žr. anksčiau) < pr. **paskālē-tvei* „t.p.“ = pr. praef. **pa-* „pa-“ (žr. *po*) + verb. (inf.) **skālē-tvei* „raginti“, kuris gali būti iš „reikalauti (priminti, raginti), kad gražintų skolą“ (kitaip – PKP II 151, išn. 278) – vedinys iš subst. pr. **skālē* „skola“ < balt. dial. **skālē* „t.p.“ (> lie. *skolē* „t.p.“ LKŽ XII 1012), plg. lie. (subst. *skolē* „skola“ →) verb. *skolē-tis* „reikalauti skolos“ (LKŽ XII 1013 s.v. *skolēti* 2; plg. pvz. lie. subst. *drūžē* → verb. *drūžē-ti*, žr. Skardžius ŽD 521) arba verb. lie. *skolinėti* „reikalauti, kad gražintų skolą“ (Plun-

gė – LKŽ XII 1013 s.v. *skolinėti* 3). Tiesa, tas verb. pr. **skālē-tvei* galėjo būti išvestas ir ne iš subst. balt. dial. **skālē* „skola“ (t.y. iš *ē*-kamienio), o iš subst. balt. dial. **skālā* „t.p.“ (> lie. *skolā* „t.p.“), plg. pvz. lie. subst. *pėnas* (ne *ē*-kamienis!) → subst. *pen-ėti* (dėl jo žr. S k a r d ž i u s l.c.).

Kaip rodo subst. lie. *skolē* „skola“ ir *skolā* „t.p.“ geografija (jie išplitę visoje Lietuvoje), lyčių balt. dial. **skālē* „t.p.“ ir **skālā* „t.p.“ esama gana senų. Abi jos gali būti iš subst. „skolinimas“ – vediniai (su pailgintu šaknies balsiu) iš verb. balt. **skal-* (inf. **skal-ī*) „skolintis“ (žr. s.v. *skallisan*), plg. pvz. lie. verb. *gan-yti* (*gān-o*, *gān-ė*) → subst. *gōnė* „būrys, banda“ (< **tai*, kas gano – < **ganymas*) bei *gonā* „t.p.“ (žr. LKŽ III 482). Matyt iš to verb. balt. **skal-* (inf. **skalī-*) „skolintis“ resp. **(s)kal-* „t.p.“ bus atsiradę adj. lie. *skāl-nas* „skolingas“ ir turbūt *kal-tas* „nusi-dėjęs; skolingas“ (LKŽ V 152 t.), dėl kurio žr. F r a e n k e 1210, 800 (ir liter.).

Verb. (inf.) balt. **(s)kal-ī* [**(s)kal-* (ne inf.)] „skolintis“ gali būti verb. intens. iš lyties verb. balt. **(s)kal-/*(s)kil-* „būti skolingam“ („perfektinės“, plg. S t a n g LS 49) „t.p.“ greta „neperfektinės“ (matyt atematinės) verb. balt. **(s)kel-* „t.p.“ (plg. s.v. *et-baudinnons*) → verb. (inf.) balt. **skelē-* „būti skolingam“ (> lie. *skelē-ti* „t.p.“ LKŽ XIII 797 t.; žr. s.v. *skellānts*); plg. verb. (inf.) ryt. balt. **tekē-* „bėgti“ (> lie. *tekē-ti* = la. *tecē-t*) ← verb. (inf.) balt. **tek-* „t.p.“ (atematinis, žr. S k a r d ž i u s ŽD 525). Manychiau, kad verb. balt. **(s)kel-/*(s)kal-/*(s)kil-* „būti skolingam, pasiskolinusiam“ yra iš **būti gavusiam* (ką iš ko), gauti“ – iš verb. ide. **(s)kel-/*(s)kol-/*(s)kl-* „p a s i l e n k t i (ką sau)“ [plg. atsargų P o k o r n y' o (l.c.) spėjimą; dėl semantikos plg. pvz. la. *aiz-gūt* „skolintis“ < „gauti“ < „pasilenkti (ką sau)“ (plg. s.v. *gauuns*)], dėl kurio (iš jo – ir go. *skulan* „būti skolingam“ ir kt.) žr. s.v. *clenan*.

pospartint „stercken (stärken) – pastiprinti“ III 119₃₁ [75₁₂] inf. = pr. **paspartint* yra pr. praef. **pa-* „pa-“ (žr. *po*) + verb. (inf.) **spartint* „stiprinti“ (žr. *spartint*).

possisawaite „mittewoche (Mittwoch) – trečiadienis“ E 20 nom. sg. fem. = pr. **pūsisavaitē*, kuris yra kompozitas „trečiadienis“

< **pusė savaitės*“ [nusižiūrint į v.v.a. (= vok. E 20) *mittewoche* „trečiadienis“ < **vidurys savaitės*“, žr. K i p a r s k y Baltistica IV 250] iš pr. **pusi-* „pusė“ (žr. *pausan*) + **savaitē* „savaitė“ (žr. *sawaite*). Plg. prūsizmą lie. dial. (Ryt. Pr.) *pūs-sevaitē* „trečiadienis“ (N e s s e l m a n n Thes. 138, T r a u t m a n n AS 406, B ū g a I 478 t., III 852).

postātwei „werden – pastoti (tapti)“ III 63₁₆ [43₂] (= *buti* „būti“ VE 26₃), III 105₁₇ [65₃₄] (= *pawirsi* „tapsi“ VE 51₂ fut. 2 sg.), *postāt* „t.p.“ III 113₁₇ [71₆], III 117₁₄ [73₁₁], III 129₄ [79₁₄] (= *buti* „būti“ VE 62₅) inf.; partic. praet. act. nom. sg. masc. *postāuns* „worden (geworden) – pastojęs“ III 93₁₅ [59₁₆] (= *stiotese* VE 40₁₃), III 131₂₂ [81₇], III 133₃ [81₁₀₋₁₁]; praes. 1 pl. *postānimai* „werden – pastojame (tampame)“ III 113₂₁ [71₉]; praes. 3 sg. (žr. S t a n g Vergl. Gr. 351) *postānai* „werde – pastoja (tampa)“ III 49₃ [35₂] (= *butu* „būtu“ VE 19₃), III 111₁₁ [69₁₈], III 115₂₈ [71₃₆], III 123₁₃ [77₃], III 125₈ [77₁₈], III 133₇ [81₁₄] ir (3 pl.) „werden – t.p.“ III 93₁₉ [59₂₀] (= *pastotu* „pastotų“ VE 40₁₇), *postanai* „t.p.“ III 115₁₅ [71₂₆]; praet. 3 sg. *postāi* „ward – pastoji (tapo)“ III 75₂ [49₆] (= *buwa* „buvo“ VE 31₄), *postai* „t.p.“ III 113₁ [69₂₉]; fut. (S t a n g Vergl. Gr. 397) 2 sg. *postāsei* „wirst – pastosi (tapsi)“ III 105₃ [65₂₁] (= *busi* „būsi“ VE 50₁₂), „werdest – t.p.“ III 105₁₅₋₁₆ [65₃₃] (= *pawirsi* „tapsi“ VE 50₂₂).

Turime verb. (inf.) pr. (III) **pastā-tvei* „pastoti (tapti)“ [= lie. *pastō-ti* „t.p.“ (LKŽ XIII 882 t. s.v. *pastōti* 16), plg. rus. *cmā-mb* „t.p.“ ir pan., žr. S t a n g Vergl. Gr. 349], kuris suponuoja inf. pr. (III) **stā-tvei* „stoti“ greta lyčių: a) praet. pr. (III) **stāi* „stoji“ (= *po-stāi*) < pr. III **stāja* „t.p.“ < pr. **stājā* „t.p.“, b) praes. pr. (III) **stā-nai* „stoji“ (= *po-stānai*), perdirbta iš senovinės (o-kamienės) pr. **stā-na* „t.p.“ (plg. pvz. lie. praes. *gāu-na*) ir c) praes. pr. (III) **stāni-* (= *po-stānimai*) su pr. (III) **-i-* (i- resp. jo-kamieniu) vietoj senovinio pr. **-ā-* [plg. lie. *gāun-a-me*; kitaip (dėl pr. III *postān-i-mai*) – S t a n g Vergl. Gr. 353]; manau, kad dėl pastarosios priežasties buvo perdirbtas partic. praes. act. pr. **stānant-* „stojant-“ (plg. lie. *gāun-a-nt-*) į pr. (III) **stānint-* „t.p.“ (žr. *stānintei*), kitaip – S t a n g l.c. Verb. (inf.) pr. **stā-* „stoti“ < balt.-sl. **stā-* „t.p.“ (> lie. *stō-ti*

„t.p.“ = la. *stā-t* „t.p.“, s. sl. *sta-ti* „t.p.“ ir kt.) yra iš verb. ide. **stā-* „stoti, stovėti“ (> lo. *stā-re* „t.p.“ ir kt., žr. Pokorny I 1004 tt., Ivanov SBG 157–160 ir liter.) greta ide. **stā-* „t.p.“, iš kurio turime adj. ide. **stato-* (žr. s.v. *preistattinnimai*).

posty „weyde (Weide) – ganykla, ganiava“ E 801 nom. sg. fem., kuri laikyti perdirbiniu lenk. *pastwa* „t.p.“ (Brückner AsIPh XX 506, Trautmann AS 406) nėra jokio pagrindo (žr. Endzelīns SV 232), rekonstruotinas į pr. **ṛstā*, t.y. **pāstī* (i/iā-kamienį, plg. s.v. *kexti*) < *, „ganymas“. Jis – sufikso *-tī/*-tjā-vedinys iš verb. pr. **pās-* „ganyti“ [plg. pvz. lie. verb. *plāk-ti* → subst. *plaktē* „plakimas“ (žr. Skardžius ŽD 329), apie jo, kaip ē-k a m i e n i o subst., santykį su minėtu pr. i/iā-k a m i e n i u subst. žr. s.v. *kexti*] < verb. balt.-sl. **pās-* „t.p.“ (> s. sl. *pas-ti* „t.p.“ ir kt.). Šis – iš verb. ide. **pās-* „saugoti, ganyti, šerti“ (> het. *paḥš-* „saugoti“ ir kt.), kuris – determinatyvo *-s- išplėstas verb. ide. **pā-* „t.p.“ (> s. ind. *pā-ti* „saugo“ ir kt.), žr. Gamkrelidze-Ivanov I 203, 346, II 695, plg. Pokorny I 787.

postippin „gantze (ganze) – ištisą“ III 45₁₅ [33₁₀] (= *wissa* VE 17 nom. sg. fem.) adj. acc. sg. fem.; adv. (= nom.-acc. sg. neutr.) *postippan* „gar (gar) – ištisai“ III 71₁ [47₂]. Šio pr. žodžio gimnaisčiai (žr. toliau) yra maždaug žinomi (žr. pvz. Trautmann AS 406, Trautmann BSW 287, Endzelīns SV 232, Fraenkel 907, Pokorny I 1016), tačiau jo darybos (ir semantikos) istorija nebuvo analizuota.

Suponuotinas adj. (o/ā-kamienis) pr. (III) **pastipa-* „ištisas, visas“ (žr. dar *gantsan*) < *, „pa-, iš-sitiesės (ištistas)“ – vedinys iš verb. pr. **pastip-* „pa-, iš-sitiesti“ (PKP II 274) ← **stip-* „tiestis“ [plg. adj. lie. *ištisas* „visas“ < *, „išsitiesės (ištistas)“] < verb. balt. **stip-* „tiestis, temptis“ [Trautmannas (BSW 287) jam suteikia reikšmę „steif werden“ (= „kietėti, stangrėti“) > lie. *stip-ti* „kietėti, stangrėti“ = la. *stip-t* „t.p.“ [< *, „darytis išsi-tempusiam (nelanksčiam)“], lie. *stip-ras* (*stiprūs*) „stark“ bei la. *stip-rs* „t.p.“ (< *, „išsitempęs“) ir kt. Buvo ir lytis verb. balt. **steip-* „tiesti, tempti“ > lie. *stiēp-ti* „t.p.“ bei la. *stiēp-t* „t.p.“ ir kt.; greta verb. balt. **st(e)ip-* „tiesti(s), tempti(s)“ buvo dar jo lytis verb. balt.-sl. **st(e)ib-* „t.p.“ > lie. *stiēb-ti(s)* „aukštyn augti“

(LKŽ XIII 764; < „tiestis, temptis“) ir kt. Dėl medžiagos žr. Trautmann l.c., Fraenkel 904, Pokorny I 1015 t. Verb. balt.-sl. **st(e)ib/p-* „tiesti(s), tempti(s)“ (žr. s.v. *stibinis*) kildintinas matyti iš verb. ide. **st(e)ib(h)-/*st(e)ip-* „t.p.“ (būtent tokia ar pan. jo reikšmė), plg. Pokorny l.c. [čia (plg. ir pvz. Trautmann l.c.) to ide. verb. reikšmė rekonstruojama gerokai kitaip].

poswāigstinai „erleuchte (erleuchte) – (te)pašviečia“ III 133₁₄ [81₁₉] praes. 3 sg. = **pasvāikstinai*. Jis suponuoja verb. pr. (III) **pasvāikstin-tvei* „pašviesti“ = pr. (III) praef. **pa-* „pa-“ (žr. *po*) + verb. (inf.) **svāikstin-tvei* „šviesti“, dėl kurio žr. s.v. *erschwāigstinai*.

potaukinnons „verheisen (verheissen) – pažadėjęs“ III 115₉ [71₂₁₋₂₂], „verheissen (verheissen) – t.p.“ III 121₂₁ [75₂₇] partic. praet. act. nom. sg. masc.; partic. praet. pass. acc. sg. fem. *potaukinton* „verheissene (verheissene) – pažadėtą“ III 119₄ [73₂₈], „verheissen (verheissene) – t.p.“ III 133₇₋₈ [81₄]. Rekonstruotinas verb. (inf.) pr. (III) **pataukin-tvei* „pažadėti“ = pr. (III) praef. **pa-* „pa-“ (žr. *po*) + verb. (inf.) **taukin-tvei* „žadėti“ (žr. *taukinnons*).

potaukinsnas „verheissung (Verheißung) – pažadėjimo“ III 121₁₁ [75₂₁] (= *βadeghimams* VE 59₁₉) gen. sg. fem. = pr. (III) **pataukinsnas*; acc. sg. fem. *potaukisnan* „verheissung (Verheißung) – pažadėjimą“ III 95₂ [59₂₇] (= *βadeghima* VE 41₂ acc. sg.) = pr. (III) **pataukisnan* [ją skaityti **pataukinsnan* (Trautmann AS 407, Endzelīns SV 233, Schmalstieg OP 66) nėra būtina, žr. toliau]. Suponuoja subst. (ā-kamienį, nom. sg. fem.) pr. (III) **pataukinsna* (< *-ā) „pažadėjimas“ resp. pr. (III) **pataukisna* (< *-ā) „t.p.“ – sufikso *-snā- (žr. s.v. *bousennis*) vedinį iš verb. (inf.) pr. (III) **pataukin-tvei* „pažadėti“ (žr. s.v. *potaukinnons*) resp. **pataukī-tvei* „t.p.“: dėl sufikso (inf.) pr. (III) *-ītvei/*-īntvei žr. s.v.v. *erschwāigstinai*, *etbaudinnons*, *wartint*.

potaukisnan, žr. *potaukinsnas*.

poteikūns „begriffen (einbegriffen) – padaręs“ (žr. PKP II 230, išn. 775) III 121₁₉ [75₂₆] partic. praet. act. nom. sg. masc. = pr. **pateikū(v)uns*. Suponuoja verb. (inf.) pr. (III) **pateikū-tvei* „pa-

daryti“ iš pr. (III) praef. **pa-* „pa-“ (žr. *po*) + verb. (inf.) **teikū-tvei* „daryti“ (žr. *teickūt*).

potickinnuns „gemacht (gemacht) – padaręs“ III 115₁₄ [71₂₅] partic. praet. act. nom. sg. masc. = pr. **patikinuns*. Turime verb. (inf.) pr. (III) **patikin-tvei* „padaryti“ iš pr. (III) praef. **pa-* „pa-“ (žr. *po*) + verb. (inf.) **tikin-tvei* „daryti“ (žr. *tickint*).

Potrympus „Neptunus“ (1530 m. in „Constitutiones synodales“, žr. LPG 233) ir kiti jo variantai (žr. liter. apud Toporov BSS 1972, p. 291 tt., 298) įprastai rekonstruojami į pr. **Patrimps* < **Patrimpas*, kuris buvo matyt tekančių vandenų (bei šaltinių) ir kartu derlingumo (vaisingumo) dievas. Plg. pr. **Autrimps* < **Autrimpas* (dėl dk. medžiagos žr. Toporov l.c.), kuris bus buvęs didelių vandenų (jūrų) dievas; lyties dk. *Natrimpe* (1418 m. in „Collatio episcopi Warmiensis“, žr. LPG 154) autentiškumas (dėl jos segmento *Na-*), man rodos, nėra neabejotinas.

Pr. **Patrimpas*/**Autrimpas*, turintys prefiksus pr. **pa-* (žr. *po*-) ir **au-* (žr. *au-*), savo šaknimi pr. **-trimp-* yra siejami su pr. (vv., dk.) *Trympauwe* (Gerullis ON 186) = pr. **Trimp-av-* (sufikso **-av-* vedinys matyt iš pr. **Trimpa-*), lie. dial. *Trimpas* ar *Trimpa* (keiksmažodyje *eik sau po Trimpu* „eik sau po velnių“ Būga II 77 t., III 809), la. dial. *Trīmpus* (Toporov PJ I 176 ir liter.), kurie visi suponuoja mitologinės būtybės vardą balt. dial. **Trimpas* (ar/ir **Trimpā* resp. **Trimpus*), etimologiškai gretinamą su verb. lie. dial. *tremp-ti* „trepsėti, trypti“ (Būga l.c., Toporov l.c., Fraenkel 1116 t. ir liter.), *trimp-terėti* „anstoßen“ ir pan. (Fraenkel l.c.). Tačiau iš tų siejimų bei gretinimų mažai tepaaiškėja svarbiausias dalykas – mitologinių vardų pr. **Patrimpas*/**Autrimpas* ir balt. dial. **Trimpas* darybos (bei semantikos) istorija, vadinasi, ir pati jų etimologija, kuri iš tikrųjų yra problemiška.

Atrodo, kad ne tik balt. dial. **Trimpas*, bet ir pr. **Patrimpas*/**Autrimpas* iš pradžių buvo derlingumo [ir drėgmės (ji – svarbiausias derlingumo faktorius!)] dievų vardai (plg. Toporov BGS 1972, p. 305, Vėlius in TLE III 327 s.v. *Patrīmpas*): iš **„derlingumo dievas“* > **„(derlingumo) drėgmės dievas“* bus atsiradęs „vandenų dievas“ (pvz. pr. **Autrimpas*, žr. anksčiau).

Balt. dial. **Trimpas* „derlingumo dievas“ yra matyt iš **„tas (dievas), kuriam (t.y. kurio garbei) trepsima“* [apie trepsėjimą (sakralinį) senovinėse derliaus šventės apeigose žr. Toporov l.c.] < adj. **trimpas* „trepsimas, trepsėtas“, kuris – fleksijos vedinys iš verb. balt. dial. **trimp-* „trepsėti, trypti“. Iš verb. (prefiksinių) balt. dial. **patrimp-* „patrepsėti, patrypti“ (dėl **pa-* „pa-“ žr. s.v. *po-*) ir **autrimp-* „nutrepsėti, nutrypti“ (dėl **au-* „nu-“ ir pan. žr. s.v. *au-*) bus atsiradę adj. vak. balt. **patrīmpas* „patrepsimas, patrepsėtas“ ir **autrīmpas* „nutrepsimas, nutrepsėtas“, o iš jų minėtu būdu – pr. **Patrīmpas* „derlingumo dievas“ bei **Autrīmpas* „t.p.“ Dėl santykio tų adjektyvų (deverbatyvų) balt. dial. **trimpas* „trepsimas“ / **patrīmpas* „patrepsimas“ / **autrīmpas* „nutrepsimas“ plg. santykį adjektyvų pvz. lie. *skypas* „ikypas“ / *pāskypas* „t.p.“ / *inuoskypas* „t.p.“ (žr. LKŽ s.v.v.) – vedinių iš verb. lie. **skīp-* (dėl jo žr. Fraenkel 805 s.v. *skīēpas*, plg. Pokorny I 922 s.v. *skēi-*) resp. **pa-skīp-* / **nō-skīp-*.

Verb. balt. dial. **trimp-* / **trempe-* „trepsėti, trypti“, turintis infiksines kilmės sonantą **-m-* (< **-n-*), kildintinas iš verb. balt. dial. **trempe-* / **trimp-* (praes.) ~ **trip-* (praet., inf.) „trepsėti, trepti“ [→ lie. (**trip-* >) *tryp-ti*, plg. Trautmann BSW 329], o šis – iš verb. balt. **trep-* „t.p.“ (žr. s.v. *entreppa*); plg. pvz. verb. lie. *brēnda* / *brīnda* (praes., žr. LKŽ I² 1056) ~ *brid-* (praet., inf.) „waten“, kildintiną iš verb. balt. **bred-* „t.p.“

poūis „trincken (Trinken) – gėrimas“ III 75₁₅ [49₁₅] (= *gerimas* „gėrimas“ VE 31₁₈) nom. sg. masc. = pr. (III) **pōū(j)is* < pr. (semb.) **pūjīs* „t.p.“ < pr. **pōjīs* „t.p.“ (*jo*-kamienis) – fleksijos vedinys iš verb. pr. **pō-* „gerti“ (žr. *pūton*). Dėl darybos plg. s.v.v. *idis*, *kirtis*.

poūt, žr. *pūton*.

powaidint „unterweisen (unterweisen) – parodyti“ III 17₁₅ [19₁₅] inf.; praes. 3 sg. *powaidinnei* „bedeut (bedeutet) – reiškia, parodo“ III 63₁₄ [41₃₄] (= *benklinase* „reiškiasi, pasirodo“ VE 25₂₄), *powaidinne* „t.p.“ III 63₁₄ [43₁] (= *benklinase* „reiškiasi, pasirodo“ VE 26₁); imperat. 2 pl. *powaidinneiti* „beweyset (beweiset) – parodykite“ III 97₃ [61₁₃₋₁₄] (= *parodiket* „parodykite“ VE 42₂). Suponuoja verb. (inf.) pr. (III) **pavaidin-tvei* „parodyti“ iš pr.

praef. **pa-* „pa-“ (žr. *po*) + verb. (inf.) **vaidin-tvei* „rodyti“ (žr. *waidinna*).

powaisennis „gewissens (Gewissens) – sąžinės“ III 91₅₋₆ [57₂₁] (= *saßines* VE 39₄ gen. sg.) gen. sg. mase.; acc. sg. masc. *powaisenn* [sk. *powaisennen* (PKP II 156, išn. 302) arba *powaisennien* (Trautmann AS 407, Endzelīns SV 233)] III 73₂ [47₂₃] (= *saßines* VE 30₇ gen. sg.).

Yra subst. (*io*-kamienis, nom. sg. masc.) pr. (III) **pavaisenis* „sąžinė“ < pr. **pavaisenis* „t.p.“ < *,pažinojimas – sufikso **-sen-* (žr. s.v. *bousennis*) vedinys iš verb. pr. **pavaid-* „pažinoti“ = pr. praef. **pa-* „pa-“ (žr. *po*) + verb. **vaid-* „žinoti“, dėl kurio žr. *waist*.

powackisna „auffbietung (Aufbietung) – pašaukimas“ III 99₄ [61₃₄; žr. PKP II 192, išn. 545, 546] nom. sg. fem. = pr. **pavakisna* (< *-ā) – sufikso **-snā* (žr. s.v. *bousennis*) vedinys iš verb. (inf.) pr. (III) **pavakī-tvei* „pašaukti“, kuris – pr. (III) praef. **pa-* „pa-“ (žr. *po*) + verb. (inf.) **vakī-tvei* „šaukti“ (žr. *wackītwēi*).

powargewingiskan „jamer (Jamer-) – varginga“ III 57₁₁ [39₁₅] (= *warga* „vargo“ VE 23₈) adj. acc. sg. fem. = pr. **pavargevingiskan* – sufikso **-isk-* vedinys iš adj. **pavargevinga-* „t.p.“, o šis – sufikso **-eving-* (< *-ev- + *-ing-) vedinys iš verb. **pavarg-* „pavargti“ (su inf. **pavarg-tvei*), dėl kurio žr. s.v. *powargsennien*.

powargsenien „jammer (Jammer) – pavargimą (išvargimą)“ III 115₂₀ [71₃₀] acc. sg. masc. = pr. **pavargseñan*. Suponuoją subst. (*io*-kamienį, nom. sg. masc.) pr. (III) **pavargsenis* (< *-īs) „pavargimas“ – sufikso **-sen-* (žr. s.v. *bousennis*) vedinį iš inf. (būtent iš inf.!) pr. **pavarg-tvei* (žr. dar s.v. *powargewingiskan*) = pr. praef. **pa-* „pa-“ (žr. *po*) + verb. (inf.) **varg-tvei* „vargti“ (žr. *wargan*, *wargs*).

powartisanan „busse (Buße) – pataisymą (atitaisymą kaltės)“ III 63₁₅ [43₂; dėl vok. (III) *busse* žr. Götze 44] (= *lowima ghrieku* „liovimą griekų“ VE 26₂₋₃) acc. sg. fem., kurį taisyti į **powartinsnan* (Trautmann AS 407 ir liter., Endzelīns SV 233, Schmalstieg OP 67) nėra būtina, žr. s.v.v. *potaukinsnas*, *wartint* (žr. ir Schmalstieg OP 326). Taigi pr. (III 63₁₅) *powartisanan* „pataisymą (atitaisymą kaltės)“ lengvai gali būti pr.

**pavartisanan*, suponuojantis subst. (*ā*-kamienį, nom. sg. fem.) pr. (III) **pavartisna* (< *-ā) „pataisymas (atitaisymas kaltės)“ < *,pavertimas (pakreipimas teisingumo link)“ (PKP II 145, išn. 250, plg. Trautmann l.c., Endzelīns l.c.), kuris – sufikso **-snā* (žr. s.v. *bousennis*) vedinys iš inf. pr. **pavartī-tvei* „paversti (pakreipti)“ < *,pavartyti“ = pr. praef. **pa-* „pa-“ (žr. *po*) + verb. (inf.) **vartī-tvei* „vartyti“ (žr. s.v. *wartint*).

powiērp „lassen (verlassen) – apaleisti, paleisti“ III 107₁₇ [67₂₄] inf.; imperat. 2 pl. *powiērp̃tei* „lasset (lasset) – apaleiskite, paleiskite“ III 95₂₂ [61₈] (= *atleiskite* VE 41₁₈); partic. praet. act. nom. sg. masc. *powiērpuns* „verlassen (verlassen) – apaleidęs“ III 101₂₂ [63₂₈] (= *apleis* VE 49₂ fut. 3 sg.).

Yra verb. (inf.) pr. (III) **pavērp-tvei* „pa-, atleisti“ = pr. praef. **pa-* „pa-“ (žr. *po*) + verb. (inf.) **vērp-tvei* „(at)leisti“ (žr. s.v. *etwiērp̃t*).

-powīrpingin (-*powīrpun*), žr. *gruntpowīrpingin*.

powīrps „frey (der Freie) – laisvasis (ne baudžiauninkas)“ III 95₁₈ [61₅] (= *walnas* „t.p.“ VE 41₁₅) subst. nom. sg. masc. frazėje *waix adder powīrps* „tarnas arba laisvasis“ (III 95₁₇₋₁₈): šį pr. *powīrps* (aiškiai socialinį terminą, žr. dar toliau) laikyti adjektyvu (taip įprasta daryti, žr. pvz. Būga II 77, Endzelīns SV 233), man rodos, nereikėtų (nors jis ir kildintinas iš adj., žr. toliau). Rekonstruotinas subst. pr. (III) **pavīrps* „laisvasis (ne baudžiauninkas)“; plg. prūsizmus: a) vok. dial. (Ryt. Pr.) *powirpen/pawirpen* „Tagelöhner, Freimänner“ (Nesselmann Thes. 140, Trautmann AS 407, Endzelīns l.c., Biefeldt Donum Balt. 47) ir b) lie. dial. (Ryt. Pr.) *pāvīrpas* (*pavirpis*) „įlaidininkas, butelninkas“ (LKŽ IX 698; žr. Trautmann AS XI, 407, Endzelīns SV 233, Sabaliauskas LKK VIII 112).

Subst. pr. (III) **pavīrps* „laisvasis“ (socialinis terminas!) < adj. pr. **pavīrpa-* „laisvas“ [jis greta subst. pr. **pavīrpa-* egzistavo ir XVI a., plg. adj. **pavīrpun* „laisvą“ (žr. s.v. *gruntpowīrpingin*)], kuris iš adj. „pasileidęs (pasilaisvinęs)“ – vedinys iš verb. pr. **pavīrp-tvei* „pasileisti (pasilaisvinti)“ (plg. pvz. lie. verb. *pakil-* „pakilti“ → adj. *pākilas* „pakilęs“) = pr. praef. **pa-* „pa-“ (žr. *po*) +

**vīrp-tvei* „leistis (atsileisti)“ greta lyties pr. **vērp-tvei* „(at)leisti“ (žr. s.v. *etwiērp*). Žr. dar s.v. *gruntpowīrpīngin*.

-powīrpun, žr. *gruntpowīrpīngin*.

powis „pfouwe (Pfau) – povas“ E 773 nom. sg. masc. = pr. **powis*, t.y. **pāvis* < **pāvas*, kuris (bei lie. *povas* „t.p.“) turbūt iš lenk. *paw* „t.p.“ (Trautmann AS 407, Levin SE 98, plg. Endzelīns SV 233).

powijstin „ding (Ding) – dalyką“ III 27₁₀ [23₈] (= *daiktu* „daiktų“ VE 9₉), III 29₁ [23₁₆], III 29₁₂ [23₂₄], III 31₂ [25₇], III 31₁₁ [25₁₄], III 31₂₀ [25₂₂], III 33₈ [25₃₁], III 33₁₉ [27₈], III 35₁₀ [27₁₉], III 37₂ [27₃₁], III 91₁₂₋₁₃ [57₂₇] (= *daiktu* „daiktų“ VE 39₁₁), III 107₇ [67₁₆] (= *daikta* „daiktą“ VE 51₂₀) acc. sg. fem.; acc. pl. (fem.) *poweistins* „dingen (Dinge) – dalykus“ III 103₂₆ [65₁₇] (= *daitūsu* [sk. *daiktūsu*] „daiktuose“ VE 50₆). Šio pr. žodžio daryba nėra atskleista, o dėl to ir pati jo kilmė yra labai tamsi, žr. pvz. Trautmann AS 407, Endzelīns SV 233 („nezināmas cilmes vārds“), plg. Fraenkel 1216.

Rekonstruotinas subst. (nom. sg., matyt *i*-kamienis fem.) pr. (III) **pavists* „dalykas“ (su išnykusiu kamiengaliu **i*-, plg. s.v. *desimpts*) < pr. **pavistis*, kuris, man rodos, yra iš (subst.) * „pamatymas“ (žr. PKP II 182, išn. 464) – sufikso **-ti*- vedinys iš verb. pr. **pavid-* „pamatyti“ = pr. praef. **pa-* „pa-“ (žr. *po*) + verb. **vid-* „matyti“ (žr. *widdai*).

pra praep. (su acc.) – „durch – per, pro“: *pra* „durch – per“ III 51₁ [35₂₀] (= *per* VE 20₁), III 63₇ [41₂₉] (= *per* VE 25₁₉), III 63₁₅ [43₁] (= *per* VE 26₂), III 75₂₀ [49₁₉] (= *per* VE 32₄), III 79₁₂ [51₁₆] (= *per* VE 33₁₅), III 81₁₂ [51₃₄] (= *per* VE 34₁₈), III 83₁₇ [53₂₀] (= *per* VE 35₂₃), III 85₁₃ [53₃₂] (= *per* VE 36₁₄), III 109₁₆ [69₇] (= *per* VE 52₁₃), III 119₅ [73₂₈] (= *per* VE 58₁₄), III 119₂₇ [75₉] (= *per* VE 59₈), III 121₁₂ [75₂₂], III 129₁₇ [79₂₃], III 133₉ [81₁₅], *prastan* „durchs – per tą“ III 45₁₂ [33₇] (= *per* VE 17₁₅), III 129₁₅ [79₂₂] (= *per* VE 62₁₅), „durch das – t.p.“ II 63₄ [41₂₇] (= *per* VE 41₂₇), III 103₉ [65₃], III 111₁₄₋₁₅ [69₂₁], „durch die – per tą“ III 63₂₄ [43₉] (= *per* VE 26₁₁), III 65₃ [43₁₂] (= *per* VE 26₁₂), III 87₁₀₋₁₁ [55₁₈] (= *per* VE 37₁₀), III 115₂₅ [71₃₄], III 117₂₂ [73₁₇], III 119₁₀ [73₃₁], III 123₁₁ [77₂], III 131₁₈ [81₄], „durch den

– t.p.“ III 113₂₄ [71₁₁], „dadurch – per tai“ III 65₁₃ [43₂₁] (= *per* tą VE 27₁), „hindurch – per tą“ III 119₁₈ [75₂] (= *per* *yas* „per jas“ VE 39₁), „durch diese – per tą“ III 121₁ [75₁₃] (= *per* *schüt* VE 59₁₀), *pra stan* „durch die – t.p.“ III 119₂₁ [75₄] (= *per* VE 59₃), *prakawīdans* „dadurch – per kokius“ III 85₁₉ [55₄] (= *per* *tus* „per tuos“ VE 36₂₀); 2) „für – dėl“: *prastans* „vor (für) die – dėl tu“ III 17₁₃ [19₁₃], *pra wissans* „für allerley – dėl visų“ III 85₁₇ [55₂] (= *dæl wissu* VE 36₁₉). Yra dar: *pro pobaiini* „zu straffen (zu strafen)“ III 87₁₁ [55₁₈] (čia *pro* vietoj *prei*, žr. Endzelīns SV 99, 236), *proston* „durch den – per tą“ III 117₁₀ [73₈].

Turime praep. pr. (III) *pra-* = (rekonstruotina) **prā* „pro, per ir kt.“, greta kurio buvo: a) praef. (nekirčiuotas resp. kirčiuotas) pr. (III) *pra-* = **prā-* „pra-“ (žr. *pracartis* (E) ir (kat-mų) *pralieiton*, *prawilts*, *prawedduns*, *prakāisnān*, *pramadlin*) ir b) praef. (kirčiuotas) pr. (III) *prā-* = **prā-* „t.p.“ (žr. *prābutskas*), kurį, perdirtą į pr. (kat-mų) **prō-* [dėl praef. pr. (kat-mų) **pā-*: **pō-* (žr. s.v. *pō*) įtakos], atspindi ir pr. (I, III – 5X) *pro-* (žr. *proklantitz* ir s.v.v. *pralieiton*, *prawilts*), plg. Endzelīns SV 99 t. (ir liter.), Endzelīns BVSF 246.

Pr. praep. **prā* ir praef. **prā-/prā-* yra iš balt.-sl. praep. **prā* resp. praef. **prā-* (kirčiuotas ir nekirčiuotas) bei **prā-* (kirčiuotas); plg. pvz. Trautmann BSW 229 t., Endzelīns l.c., Fraenkel 657 (ir liter.), Kazlauskas Baltistica I 35 t. Man rodos, kad dėl praef. balt. **prā-* (kirčiuoto) // **prā-* (kirčiuoto ir nekirčiuoto) atsirado ir praep. balt. dial. **prā* (vietoje **prā*) > lie. *prō* [jo kilmę suvokia kitaip pvz. Endzelīns BVSF (iš ide. **prā*), Fraenkel l.c. (iš ide. **prō*)]. Matyt panašiai bus atsiradęs ir variantas praep. pr. (III – 2X) *pro* = pr. (kat-mų) **prō* su *-ō, perdirtu iš pr. (*-ō =) *-ā [plg. tai, kas anksčiau pasakyta apie varianto praef. pr. (kat-mų) **prō-* balsio *-ō- kilmę]; plg. Endzelīns l.c.

pra-, žr. *pra*.

prābutskan „ewigkeit (Ewigkeit) – amžinybė“ III 43₁₁ [31₂₂] (= *pirm amšu* VE 16₁₂), III 113₂₂ [71₁₀], III 123₄ [75₃₂], *prabutskan* „ewigkeit (Ewigkeit) – t.p.“ III 43₂₅ [31₃₁₋₃₂] (= *amšīnai* VE 17₂ adv.), III 85₁₄ [53₃₄] (= *ant amšu* VE 36₁₇) acc. sg. fem.; adv. (=

en + acc. sg. fem., plg. pvz. s.v. *ny anterpinsquan*) *enprābutskan* „ewiglich – amžinai“ III 51₃ [35₂₁] (= *amβinai* VE 20₂ adv.), III 85₂ [53₂₅] (= *amβinai* VE 36₅ adv.).

Turime subst. (*ā*-kamienį, acc. sg.) pr. (III) **prābutskan* „amžinybę“ iš adj. (*ā*-kamienio, acc. sg. fem.) **prābutskan* (plg. pvz. s.v. *labbisku*), žr. *prābutskas*.

prābutskas „ewiger – amžinas“ III 117₁₆ [73₁₃] (= *amβinasis* VE 58₂), III 117₂₈ [73₂₁], III 119₉ [73₃₁] (= *amβinasis* VE 58₁₇) adj. nom. sg. masc.; gen. sg. (masc.) *prabutskas* „ewigen – amžino“ III 117₇ [73₆]; dat. sg. fem. *prabuskai* „ewiger – amžinai“ III 43₂₁ [31₂₉₋₃₀] (= *amβinoie* „amžinoje“ VE 16₂₁); acc. sg. masc. *prābutskan* „ewigen – amžina“ III 115₄ [71₁₈]; acc. sg. neutr. *prābutskan* „ewiges – amžina“ III 45₆₋₇ [33₃] (= *amβina* „amžina“ VE 17₁₀), III 45₂₃ [33₁₆] (= *amβina* „amžina“ VE 18₃), „ewigen – t.p.“ III 63₉ [41₃₀₋₃₁] (= *amβina* „amžino“ VE 25₂₁), „ewiges – t.p.“ III 121₁₁₋₁₂ [75₂₁] (= *amβinaghi* „amžinajį“ VE 59₁₉), *prābutskan* (sk. *prābutskan*) „ewigs – t.p.“ III 127₂₂ [79₁₀] (= *amβina* „amžina“ VE 62₂), „ewigen – t.p.“ III 129₂₀ [79₂₅] (= *amβina* „amžino“ VE 62₁₇); acc. sg. fem. *prābutskan* „ewige – amžina III 61₄₋₅ [41₉] (= *amβina* „amžina“ VE 24₁₇), „ewigen – t.p.“ III 119₂₋₃ [73₂₆₋₂₇] (= *amβinaghi* „amžinajį“ VE 58₁₂), *prabutskan* „ewige – t.p.“ III 117₂₁ [73₁₇] (= *amβinoses* „amžinosios“ VE 58₆), *prabusquan* „ewiges – t.p.“ II 9₁₀₋₁₁ [11₃₆], *prabitscun* (sk. *prabutscun* „t.p.“ I 9₁₀ [7₂]; adv. *prābutskai* „ewiglich – amžinai“ III 63₂₀ [43₆] (= *amβinai* VE 26₇ adv.).

Rekonstruotinas adj. (*o/ā*-kamienis) pr. (I, II, III) **prābūtiska-* „amžinas“ (dėl jo antonimo žr. *kāsmingiskai*) < pr. **prābūtiska-* „t.p.“ [su kirčiuotu **-ā-* resp. su nekirčiuotu **-ū-*, virtusiu į (III) **-ū-*], kuris yra sufikso **-isk-* vedinys turbūt iš subst. (*i*-kamienio) pr. **prābūti-* (plg. T r a u t m a n n AS 408, kitaip – PKP II 144) „amžius (tai, kas pragyvėta)“ < *, „tai, kas prabūta (pragyvėta)“, o šis – fleksijos vedinys [su **prā-*, performuotu iš **prā-* (žr. *pra*)] iš adj. (= partic. praet. pass.) pr. **prabūta-* „prabūtas“ [plg. pvz. lie. adj. *drūta-* „drūtas“ → subst. (*i*-kamienis) *drūts* „tai, kas drūta“, žr. S k a r d ž i u s ŽD 53], kuris yra partic. praet. pass. (= adj.) iš verb. pr. **prabū-* „prabūti (pragyventi)“

(= lie. *prabū-ti* „t.p.“, plg. T r a u t m a n n l.c., E n d z e l i n s SV 234) = pr. praef. **pra-* „pra-“ (žr. *pra*) + verb. **bū-* „būti“ (žr. *būton*).

pray, žr. *prei*.

prakāisnan „schweiß (Schweiß) – prakaitą“ III 105₁₄ [65₃₁] (= *prakaite* VE 50₂₁ iness. sg.) acc. sg. fem. = pr. **prakāisnan* suponuoją subst. (*ā*-kamienį, nom. sg. fem.) pr. (III) **prakāisna* „prakaitas“ < pr. **prakāisnā* „t.p.“ < „prakaitimas“ – sufikso **-snā* (žr. s.v. *bousennis*) vedinį iš verb. (inf.) **prakāis-tvei* „prakaisti“ (su **-s-* iš **-t-*) = pr. praef. **pra-* „pra-“ (žr. *pra*) + verb. (inf.) **kāis-* (*tvei*) iš **kāit-* „t.p.“ < verb. balt. **kāit-* „t.p.“ (žr. s.v. *enkaititai*). Iš čia turime ir verb. lie. *kāit-* (*kaisti*) → lie. verb. *prākāit-* (*prakaisti*), o iš jo – fleksijos vedinį lie. *prākaitas*.

pracartis „troc (Trog) – lovys, prakartas“ E 230 nom. sg. masc. = (*o*-kamienis) pr. **prakartis* < **prakartas* „t.p.“ (= lie. *prākartas* „t.p.“ LKŽ X 511 s.v. *prākartas* 2; plg. E n d z e l i n s SV 234); turbūt mažiau patikima čia suponuoti (*i*-kamienį) pr. **prakartis* „t.p.“ (= lie. *prakartis* „ėdžios“ LKŽ X 511) ir dar mažiau – (*io*-kamienį) pr. **prakartīs* „t.p.“ (= lie. *prākartīs* „ėdžios“ LKŽ X 511 s.v. 2 *prākartīs*).

Subst. pr. **prakartas* „lovys, prakartas“ < balt. dial. **prakartas* „t.p.“ (> lie. *prākartas* „t.p.“) kildintinas, manyčiau, iš (subst.) **„tai, kas prakirsta (išskobta)“* resp. laikytinas fleksijos vediniu (su šaknies vokalizmo apofonija) iš verb. balt. **prakert-* (: **prakirt-*) „prakirsti“ (> lie. *prakert-/prakirt-* „t.p.“) = balt. praef. **pra-* „pra-“ (žr. s.v. *pra*) + verb. **kert-/kirt-* „kirsti“ (žr. s.v. *kyrtis*). Dėl subst. balt. dial. **prakartas* darybos plg. pvz. lie. (verb. *praskėl-ti* →) subst. *prāskalas* „pagalys įskeltu galu; įskilusi vieta“ (LKŽ X 545).

Dėl pr. (E) *pracartis* ir lie. *prākartas* kilmės plg. T r a u t m a n n AS 408 bei BSW 119 (s.v. **karūta*), V a s m e r II 343. Kitaip – E n d z e l i n s l.c., J ē g e r s KZ LXXX 38 (plg. F r a e n k e l 222, 258), ESSJ XI 125, P o k o r n y I 573.

pralieiton „vergossen (vergossen) – pralietas“ III 75₁₁ [49₁₃] (= *pralietas* VE 31₁₅), *prolieiton* „t.p.“ III 79₁₇ [49₁₇] (= *pralietas* VE 32₂), III 77₁₅ [51₁] (= *pralietas* VE 33₁), *proleiton* „t.p.“ III 77₃

[49₂₆] (= *pralietas* VE 32₁₂) partic. praet. pass. nom. sg. neutr. Turime a) lyti (III 75₁₁) pr. **prāleitan* „t.p.“ (čia dėl -on = pr. **-an* žr. E n d z e l i n s FBR XI 194 tt., M a ž i u l i s PKP II 252) su nekirčiuotu (ir kirčiuotu) praef. pr. (III) **pra-* = (III 75₁₁) *pra-* ir b) lyti (III 79₁₇, III 77₁₅, III 77₃) pr. **prāleitan* „t.p.“ su (matyt okazionaliai) kirčiuotu praef. pr. (III) **prā-* [≈ (III 79₁₇, III 77₁₅, III 77₃) *pro-*]; dėl praef. pr. **pra-* (nekirčiuoto ir kirčiuoto): **prā-* (kirčiuoto) žr. s.v. *pra*.

Lytis (partic. praet. pass. nom. sg. neutr.) *praliten* „vergossen (vergossen)“ II 13₁₉ [13₂₉] = pr. (II) **prālitan* yra matyt „p r a s i l i e j e s, pralietas“ (žr. toliau). Šita (II 13₁₉) *praliten* yra II kat-mo vertėjų „pataisyta“ iš lyties (taip pat partic. praet. pass. nom. sg. neutr.) *palletan* „vergossen (vergossen)“ I 13₁₉ [7₂₈], kurią T r a u t m a n n a s (AS 389) skaitė pr. **pālitan* [su pr. **ī-* (ilguoju!)]]; bet taip skaitant sunku paaiškinti, kodėl čia pr. **ī-* (ilgasis!) perteiktas raide -e- (o ne raide -i-). Atsižvelgdamas į pastarąją aplinkybę, E n d z e l y n a s (SV 219) lyti (I 13₁₉) *palletan* mėgino taisyti į **palleitan* = pr. **paleitan* („palietas“). Manychiau, kad (I 13₁₉) *palletan* yra pr. (I) **pālitan* [su pr. **ī-* (trumpuoju!)], perteiktu raide -e-] < **pālitan* „p a s i l i e j e s, palietas“ (žr. toliau), t.y. su okazionaliai (I kat-mo vertėjų) kirčiuotu pr. (I) *pā-* resp. ne kirčiuotu pr. (I) **ī-* > **ī-* (dėl pr. kat-mų nekirčiuoto pr. **ī* > **ī* žr. PKP II 251 t.).

Iš tų partic. lyčių (nom. sg. neutr.) pr. (III) **praleitan* (ir **prāleitan*) „p r a l i e t a s“, pr. (II) **prālitan* „p r a s i l i e j e s, pralietas“ ir pr. (I) **pālitan* „p a s i l i e j e s, palietas“ galima atstatyti verb. (inf.) pr. (III) **lei-tvei* „lieti (gießen)“ (= „pa-, išlieti“; žr. dar *islūns*) resp. pr. (II, I) **li-tvei* „lietis (sich ergießen)“ (= „pa-si-, išsilieti“), kurių artimiausi giminaičiai yra verba: a) lie. (praes.) *lēj-a* / (praet.) *lēj-o* (plg. s.v. *islūns*) / (inf.) *l i ē -t i* „lieti“ (LKŽ VII 438 tt.) bei la. *lej-u/lēj-u/l i ē -t* „lieti (gießen); liėti (gießen von Metallen, namentlich Zinn)“ (ME II 505) ir lie. *lēj-a/liēj-o/li ē -t i* „liėti (gießen von Metallen u. dgl.), glieti (tepti, lipdyti, glaistyti)“ (LKŽ VII 444 t.; žr. F r a e n k e l 368 ir liter.) resp. b) lie. *līj-a* (*līj-a*)/*līj-o/l i j -t i* „lyti (regnen)“ < „lietis (sich ergießen)“ bei la. *lij-u* (*līstu*)/*lij-u/l i -t* „lietis; lyti“ (ME II 491).

Plg. verb. s. sl. (praes.) *lěj-ō* / (inf.) *li-ti* „lieti“, serb.-chorv. *li-ti* „lieti (gießen); liėti (gießen von Metallen u. dgl.)“ ir kt.

Visa minėta baltų ir slavų dialektų medžiaga suponuoja matyt tokį balt.-sl. verb. – tokias jo lytis: a) verb. (t r a n s.) balt.-sl. **lěi-*/(inf.) **lī-* „lieti; glieti, liėti“ ir b) verb. (i n t r a n s.) balt.-sl. **līj-*/(inf.) **lī-* „lietis; glietis, liētis“; čia dėl inf. (trans. ir intrans.) balt.-sl. **lī-* plg. tai, kas s.v. *krūt* pasakyta dėl inf. (trans. ir intrans.) balt.-sl. **krū-*.

Tas verb. balt.-sl. **lěi-/lī-* „lieti(s); glieti(s), liėti(s)“ yra, man rodos, iš seniausio verb. balt.-sl. **(s)lěi-/*(s)lī-* „t.p.“, turėjusio t r u m p a j i (ne ilgajį!) šaknies vokalizmą (plg. s.v. *krūt*), kurį geriausiai turbūt atspindi to balt.-sl. verb. (trans.) veldinys verb. (trans.) lie. *lēj-a/liēj-o/li ē -t i* „liėti, glieti“ (žr. anksčiau) savo formų šaknies v o k a l i z m u (tik perdirtu inf. ir praet. formose), aiškiai c i r k u m f l e k s i n i u (istoriškai t r u m p u o j u!). Tas (seniausias) verb. balt.-sl. **(s)lei-* [: **(s)li-*] „lieti(s); glieti(s), liėti(s)“ (polisemiškas) kildintinas iš verb. (irgi polisemiško) ide. **(s)lei-* [: **(s)li-*] „t.p.“ [dėl jo plg. P o k o r n y I 664 t. (s.v. 4. *lěi-*), 662 tt. (s.v. 3. *lei-*), M a ž i u l i s PKP II 291], kurio reikšmės bei jų santykius galima detalizuoti maždaug taip (plg. M a ž i u l i s l.c.): a) „l i ē t i“ (pamatinė reikšmė) = „išlieti, išleisti (vandenį ir pan.), drėkinti“ = „daryti, kad tekėtų, drėktų“ [kauzatyvas (ne formos, o reikšmės atžvilgiu), žr. T r u b a č e v ESSJ XV 159], b) „daryti, kad drėktų“ → „daryti, kad būtų drėgnas, glitus (schleimig)“ → „g l i e t i“ = „tepti, glaistyti“, c) „glaistyti“ → „l i ē t i (daryti ką iš molio ir pan.)“. Tokios semantikos šitą verb. ide. **(s)lei-* [: **(s)li-*], skirtingais laikais (vienur ide. prokalbėje, kitur vėliau) išplėstą determinatyvų resp. sufiksų, atspindi gana didelis žodžių skaičius, žr. s.v.v. *laydis*, *laygnan*, *lailisnan*, *laipinna*, *laipto*, *-lāiskas*, *layso*, *liede*, *polīgu*, *slayx*.

praliten, žr. *pralieiton*.

pramadlin „fūrbit (Fürbitte) – malda (maldavimą) dėl ko“ III 91₁₃ [57₂₈] (= *praschimai* „prašymai“ VE 39₁₁) acc. sg. galėtų būti fem. vietoj (acc. sg.) **pramadlan* „t.p.“ [plg. *madlin* (III 49₂) greta (III) *madlan*, žr. *maddla*], suponuojančio subst. (*ā*-kamienį, nom. sg. fem.) pr. (III) **pramadla* „malda (maldavimas) dėl ko“

(su nekirčiuotu *-a iš *-ā, plg. s.v. *maddla*). Jis – kalkė (turbūt paties Abelio Vilio sukurta) iš vok. (III 90₁₃) *fürbit* „Fürbitte – prašymas, užtarimas“, suvokiant šį kaip vok. *für* „für – dėl“ [→ pr. **pra-* „t.p.“ (dėl tokios jo reikšmės žr. s.v. *pra*)] + vok. *bit* „Bitte – malda (maldavimas)“ [→ pr. (III) **madla* „t.p.“ (< *-ā), žr. *maddla*] ir atsižvelgiant į grynai prūsiškų prefikso **pra-* vėdinų darybos modelį.

prapolis „wedehoppe (Wiedehopf) – kukutis (Upupa epops L.)“ E 747 nom. sg. masc., kurį taisau į **parpolis* „t.p.“ (plg. s.v.v. *grabis*, *prastian*) = (o-kamienis) pr. **parpal's* (ar **parpu's*) < **parpalas* „t.p.“ (arba jo-kamienis pr. **parpalis* „t.p.“). Jis yra iš (subst.) **tas*, kuris parpia (skleidžia tam tikrą garsą) (dėl kukučio balso žr. I v a n a u s k a s III 28) – sufikso **ala-* vedinys iš verb. pr. **parp-* „parpti (skleisti tam tikrą garsą)“ (plg. PKP II 44, išn. 182) < **balt. *parp-* „t.p.“ > lie. *pařp-ti* „t.p.“ (→ *pařp-ala-s* „tas, kuris parpia“ LKŽ IX 425 t. s.v. 1 *pařpalas*), la. *pařp-t* „t.p.“ (→ *parp-ala* „Brummbär“ ME III 91) → *parp-inât* „schwätzen“ (ME III 92). Tas verb. balt. **parp-* yra matyt onomatopėjinės kilmės (plg. ir pr. *penpalo*, žr.); vadinasi, pr. **pařpalas* bei lie. *pařpalas* ir la. *parpala* (žr. anksčiau) gali būti s a v a r a n k i š k i dariniai. Taigi hipotezė, kad pr. (E 747) *prapolis* sietinas su verb. lie. *prapuo-lu* „ich verschwinde“ [E n d z e l i n s SV 234 „laikam“ ir liter.], yra nepatikima, žr. ir pvz. F r a e n k e l 666 s.v. *pulti* (nei čia, nei kitur pr. *prapolis* neminimas). T r a u t m a n n u i (AS 408) šito pr. žodžio kilmė visiškai neaiški, plg. ir B ū g a RR (Rodyklėse to pr. *prapolis* nėra). Apskritai pr. *prapolis* nėra įjęs į baltų (ir indoeuropiečių) etimologinę literatūrą.

prassan „herse (Hirse) – sora“ E 266 nom. sg. neutr. = pr. **prasan* – matyt skolinys iš lenk. *proso* „t.p.“ (T r a u t m a n n AS 408 ir liter., E n d z e l i n s SV 234, V a s m e r III 378, L e v i n SE 98).

prastian „ferkel (Ferkel) – paršas“ E 686, taisytinai į **parstian* „t.p.“ (plg. pvz. **garbis*, žr.) nom.(-acc.) sg. neutr. = pr. **parst'an* iš subst. (neutr. diminut.) pr. **parsist'an* „paršelis“ (plg. pvz. *camstian*, žr.) < vak. balt. **parsistjan* „t.p.“ [= jotv. **parsistjan* „t.p.“ > lie. dial. *pařšiščias* „t.p.“ (LKŽ IX 432)] – sufikso (diminut.) **-istjan* (žr. s.v. *camstian*) vedinys iš subst. (o-kamienio, masc.) pr.

**parsa-* „paršas“ < balt.-sl. **parša-* „t.p.“ (> lie. *pařsas* „t.p.“ ir kt., žr. pvz. T r a u t m a n n BSW 207, V a s m e r III 332, F r a e n k e l 542) < ide. **porko-* „t.p.“ < **porko-* „t.p.“ > lo. *porcus* „t.p.“ ir kt. (žr. P o k o r n y I 841, B e n v e n i s t e Vocab. I 27–36, G a m k r e l i d z e-I v a n o v II 594). Žr. dar s.v. *seweynis*.

prātin „rath (Rat) – protą, samprotį“ III 51 [35₂₉] (= *roda* „sumanymą, samprotį“ VE 20₁₁) acc. sg. [dėl vok. (III 50₁₂) *rath* „samprotis“ plg. vok. (Liuterio) *rat* „Ergebnis einer Beratung oder Überlegung“, žr. P a u l DW 468] yra matyt vietoj masc. (acc. sg.) **prātan* „t.p.“ [plg. *wijrin* (III) greta (III) *wijran*, žr. s.v. *wijrs*], suponuojančio subst. (o-kamienį, nom. sg. masc.) pr. (III) **prāts* „protas, samprotis“ < pr. **prātas* „t.p.“ < balt. **prāta-* „t.p.“ (> lie. *prōtas* „t.p.“ = la. *prāts* „t.p.“) < *,(su)pratimas“, kuris – fleksijos vedinys (su šaknies balsio kiekybine apofonija) iš „perfektinio“ verb. balt.-sl. **prat-* „su-, priprasti“ (dėl jo žr. s.v. *is-sprestun*).

prawedduns „hindurch geführt (durchgeführt) – pravedęs“ III 119₁₈ [75₃] (= *perwedei* VE 59₁ praet. 2 sg.) partic. praet. act. nom. sg. masc. = pr. **praveduns* [kirčiuotas skienuo – *-vė- (dėl raidžių -dd-!)], kuris suponuoja verb. (inf.) pr. **pravēstvei* „praveisti“ (plg. lie. *pravēsti* „t.p.“) = pr. praef. **pra-* „pra-“ (žr. *pra*) + verb. (inf.) **vestvei* „vesti“ (žr. *west*).

prawilts „verrathen (verraten) – išduotas, apvilts“ III 75₂ [49₆] (= *ischdūtas* VE 31₄₋₅) partic. praet. pass. nom. sg. masc.; praet. 3 pl. *prowela* „verraten wardt – išdavė, apvylė“ I 13₄ [7₁₉], II 13₄ [13₂₀]. Lytis (III 75₂) *prawilts* atspindi pr. (III) **pravilts* (su nekirčiuotu pr. **pra-* resp. su kirčiuotu šaknies vokalizmu), o lytis (I 13₄, II 13₄) *prowela* – turbūt pr. (I, II) **prōvila* [su kirčiuotu **prō-*, kuris – vietoj senesnio pr. (**pro-* =) **prā-*, žr. s.v. *pra*] < pr. **prāvilā*.

Rekonstruotinas verb. (inf.) pr. (I, III) **pravil-tvei* „išduoti (verraten), apvilti (nuvilti)“ < „apvilti (nuvilti)“ = pr. praef. **pra-* „pra-, per-“ (žr. *pra*) + verb. **vil-* „apvilti“ < balt. **vil-* „norėti, turėti vilties; apvilti“ [> lie. *vil-ti(s)* „t.p.“ = la. *vīl-t/vil-tiēs* „t.p.“] < verb. balt. **vél-/vīl-* „norėti ir pan.“ (> lie. *vel-mi* „ich wünsche, lieber wolle“ ir kt., žr. B ū g a II 53 tt., T r a u t m a n n

BSW 348 t., Vasmer I 288, Fraenkel 1220 ir liter.) < ide. *uel- (: *ul- „t.p.“ [žr. Pokorny 11137, 1140 (s.v. 5. uel-)].

pre, prē, žr. prei.

preartue „reutel“ E 249 nom. sg. fem. = pr. *prē(j)artuvē < *prēi(j)artuvē [t.y. su cirkumfleksiniu pr. *-ēi- > (E) *-ē-, plg. s.v. *semo*], kuris buvo matyt „plūgo peilis, pirm norago rėžiantis žemė“. Dėl vok. (E 249) *reutel* plg. v.v.a. *riutel* „Pflugreute, Stab zum Beseitigen der sich an das Pflugbrett hängenden Erde“ (Lex 170), plg. dar Trautmann AS 409, Endzelīns SV 234. Subst. pr. *prēi(j)artuvē „plūgo peilis, pirm norago rėžiantis žemė“ yra iš pr. *,tai, kas (tarsi pridėta) prie arimo įrankio“ – prefikso *prēi- „prie-“ (žr. *prei*) vedinys turbūt iš subst. (neutr.) pr. *artuvan „arimo įrankis“ [plg. pvz. lie. subst. (desubstantyvinį) *prīvarpstē* „tam tikra verpiamojo ratelio lentelė“ LKŽ X 729], o šis – sufikso *-tuva- vedinys iš verb. pr. *ar-tvei „arti“ (žr. s.v. *artōys*).

predikkausnan „predig (Predigt) – pamokslavimą, pamokslą“ III 29₁₃ [23₂₅] (= *kozōnies* „pamokslo“ VE 10₈) acc. sg. fem. = pr. *predikausnan – sufikso *-snā- (žr. s.v. *bousennis*) vedinys iš verb. (inf.) pr. *predikau-tvei „pamokslauti“ ← v.v.ž. *prediken* „t.p.“ (Trautmann AS 409, plg. Endzelīns SV 234).

predickerins „pfarherr (Pfarrer) – klebonus“ III 17₁₃₋₁₄ [19₁₃₋₁₄] (= *Plebonu* „klebonų“ VE 1₄), *predickerins* „predigern (Prediger) – pamokslininkus“ III 85₂₄ [55₈] (= *koznadejems* „pamokslininkams, kunigams“ VE 36₂₄) acc. pl. masc. = pr. *predikerins „pamokslininkus, klebonus“. Suponuojama subst. (jo-kamienį, nom. sg. masc.) pr. *predikeris (< *-īs) „pamokslininkas, klebonas“ ar subst. (o-kamienį, nom. sg. masc.) pr. *predikers „t.p.“ Jis – skolinys iš v.v.ž. *prediker* „pamokslininkas“ (žr. Trautmann AS 409).

Pregora 1273, *Prigora* 1302, (be fleksijos) *Pregor* 1359, (su disimiliuotu *-r- į *-l-) *Pregoll* bei *Pregel* 1331 (žr. Gerullis ON 135, žr. dar Pēteraitis ML 141 t.) – dk. variantai vardo žymiausios prūsų krašto upės (dab. vok. *Pregel*, lie. *Priėglius*), kuri (ilgis – 125 km) už Karaliaučiaus (žr. *Königsberg*) įteka į Aismares, o prasideda ten, kur į ją suteka *Įsrutis* (žr. *Instēr*), *Pisā* ir *Vangrāpē* (žr. *Wangrapia*). Iš lyties vok. *Pregel* (ji žinoma nuo

XIV a.) – turbūt per jos aplenkintą formą – atsirado lie. *Priėglius* (*Prėglius*).

Atrodo, kad lytyje dk. (1273 m.) *Pregora* (su fleksija lo. -a!) slypi upėvardis pr. (semb.) *Prēgarā (taip iš pradžių vadinosi turbūt Priegliaus žemupys, o jo aukštupys – pr. *Skarā, žr. toliau): jo balsį pr. *-ē- (ne *-ē-!) gali rodyti lytis dk. (1302 m.) *Prigora* [čia suponuojant -i- (kirčiuotą) = pr. semb. *-i- < pr. *-ē-], plg. dk. (1258 m.) *Velowe* (su -e- = pr. *-ē-) bei (su -i- = pr. semb. *-i- < *-ē-) dk. (1326 m.) *Wilaw* (žr. Gerullis ON 198 t. s.v. *Velowe*).

Tokį pr. (up.) *Prēgarā kildinčiau iš appell. (subst., fem.) balt. dial. *prēgarā „ta (upė), kuri (jos paviršius) tvyksčioja, švysčioja“, laikydamas jį sufikso balt. *-ar- (dėl hidronimų su balt. *-ar- žr. Vana gas HD 94) vediniu iš verb. balt. *(s)prēg-/*(s)preg- „tvyksčioti (zucken), švysčioti; purkš(čioti) (spritzen)“ ← verb. balt.-sl. *(s)preg- „t.p.“ [dėl jo (bei dėl jo reikšmės) žr. s.v. *prog-lis*]. Tą subst. balt. (dial.) *prēg-arā dėl darybos plg. pvz. su lie. (verb. *žiez-ti* „pykti, urgėti“ →) subst. *žiez-ara* „ta, kuri pyksta“ (Skardžius ŽD 303).

Taigi manyčiau, kad upėvardžio pr. *Prēgarā „Prieglius“ etimonas (pirmą kartą reikšmė) buvo *,tvyksčiojančioji, švysčiojančioji (upė)“, o ne (kaip mano Pēteraitis l.c.) *,greitaitė kančioji (upė)“ (Prieglius – iš tikrųjų gili ir lėta i tekančioji upė!). Yra dar kitas Priegliaus vardas – dk. (1584 m.) *Skarra* (žr. Pēteraitis ML 154 ir liter.) = pr. (up.) *Skarā, kuris kildinamas iš *,greitaitė kančioji (upė)“ (žr. Vana gas HŽ 301 ir liter., Pēteraitis l.c.); tuo bandoma remti hipotezę, kad pr. (dk.) *Pregora* „Prieglius“ esąs iš *,greitaitė kančioji (upė)“ (Pēteraitis ML 142). Tačiau pr. (up.) *Skarā, iš pradžių tam tikra upės (gilios ir lėtai tekančios) pr. *Prēgarā „Prieglius“ dalis (turbūt Priegliaus aukštupys), yra veikiausiai ne iš *,greitaitė kančioji (upė)“, o iš *,verpetų (sūkurių) turinčioji (upė)“ [ir gilioje bei lėta i tekančioje upėje (tokia yra Prieglius) būna verpetų!].

Upėvardį pr. (dk.) *Pregora* „Prieglius“ kitaip rekonstruoja ir jo kilmę kitaip suvokia Būga I 511, Gerullis l.c., Mažiulis PKP II 241, Pēteraitis ML 141 tt.

prei (*prēi*, *prey*, *pray*, *prē*, *pre*, *pri*) praep. (su acc. ir dat.):

- 1) „zu – prie, pas“: *prei* „zu – t.p.“ I 7₁₈ [53₁], I 9₂ [53₂], *prey* „t.p.“ I 11₉ [7₁₃], I 13₁₀ [7₂₃], II 7₁₈ [11₃₀], II 9₂ [11₃₁], II 11₁₁ [13₁₂], II 15₃ [13₃₁], II 13₁₉ [13₂₉], *pre* (sk. *prei*) „t.p.“ II 13₁₀ [13₂₄], *pray* „t.p.“ I 15₁ [7₂₉], I 15₃ [7₃₀], *prēi* „t.p.“ III 33₁₁ [27₃], III 41₆ [29₃₃], III 45₁₁ [33₆], II 49₃ [35₁], III 49₁₈ [35₁₄], III 51₁₀ [35₂₇], III 57₁₁ [39₁₆], III 67₁₃ [45₄], III 79₁₀ [51₁₅], III 81₁₀ [51₃₃], III 101₁ [63₁₁], III 101₁₇ [63₂₄], III 105₂₆ [67₇], III 109₇₋₈ [69₁], III 115₁₅ [71₂₆], III 123₁₅ [77₄], III 131₇ [79₃₁], *prēi* (sk. *prēi*) „t.p.“ III 63₁₁ [41₃₃], *prē* (sk. *prēi*) „t.p.“ III 119₃ [69₃₁], *prei* „t.p.“ III 17₁₇ [19₁₇], III 17₁₉ [19₁₉], III 35₄ [27₁₄], III 43₂ [31₁₅], III 43₄ [31₁₆], III 53₁₁ [37₁₂], III 59₁₃ [41₁], III 59₁₈ [41₅], III 61₁₃ [41₁₆], III 63₃ [41₂₆], III 63₂₃ [43₈], III 69₁ [45₁₅], III 69₁₂ [45₂₃], III 73₄ [47₂₅], III 75₆ [49₉], III 75₁₁ [49₁₃], III 75₁₂ [49₁₄], III 75₁₇ [49₁₇], III 77₃ [49₂₇], III 77₁₅ [51₁], III 81₁ [51₂₉], III 83₉ [53₁₅], III 83₁₆ [53₂₀], III 89₂₇ [57₁₆], *pri* (sk. *prei*) „t.p.“ III 93₁ [59₄], *prei* „t.p.“ III 93₂ [59₅], III 93₁₉ [59₁₉], III 93₂₀ [59₂₁], III 95₁₂ [59₃₄], III 97₇ [61₁₇], III 99₆ [61₃₅], III 99₇ [61₃₆], III 99₁₀ [63₂], III 101₂₅ [63₃₁], III 103₂₇ [65₁₈], III 105₁ [65₂₀], III 105₆ [65₂₅], III 105₁₅ [65₃₂], III 105₁₇ [65₃₄], III 105₁₈ [67₁], III 105₂₃ [67₅], III 107₁₅ [67₂₂], III 107₁₇ [67₂₄], III 111₂₁ [69₂₅], III 113₂ [69₃₀], III 115₅ [73₄], III 115₁₉ [71₂₉], III 117₁₃ [73₁₀], III 119₂₄ [75₆], III 127₁₂ [79₁], III 127₁₄ [79₃], III 129₂₀ [79₂₀], III 133₃ [81₁₁], III 133₄ [81₁₂];
- 2) „bei – pas, prie“: *prei* „bey (bei) – t.p.“ III 49₃ [35₁], III 51₁₀ [35₂₇], *prei* „t.p.“ III 45₁₇ [33₁₁], III 61₁₇ [41₁₉], III 93₅ [59₈], III 133₃ [81₁₁];
- 3) „an – pas, prie“: *prei* „ahn (an) – t.p.“ III 33₁₁ [27₃], *prei* „an – t.p.“ III 51₁₉ [35₃₄], III 79₂₃ [51₂₅];
- 4) „zu“ (su inf. – germanizmas): *prei* „zu“ I 9₄ [53₃], III 17₁₄₋₁₅ [19₁₄], III 17₁₅₋₁₆ [19₁₅₋₁₆], III 35₁₄ [27₂₃], III 39₁ [29₁₀], III 41₁₅ [31₅] (2X), III 41₁₆ [31₆], III 43₆ [31₁₈], III 57₁₈ [39₂₁], III 67₁₂ [45₃], III 73₄ [47₂₅], III 73₁₇₋₁₈ [47₃₆] (2X), III 85₂₁₋₂₂ [55₆₋₇], III 87₁₀ [55₁₇₋₁₈], III 87₁₅₋₁₆ [55₂₁], III 99₁₁₋₁₂ [63₃], III 99₁₃ [63₄], III 99₁₄ [63₅], III 107₁₇ [67₂₃], III 113₁₃ [71₃], III 121₁₇ [75₂₅], III 123₂₁ [77₈], III 127₁₅ [79₄];
- 5) „für – dėl“: *prei* „für (für) – t.p.“ III 77₂ [49₂₆], *prei* „t.p.“ III 97₁₈ [61₂₆].

Rekonstruotinas praep. pr. **prēi* „prie ir pan.“ (su cirkumfleksiniu **-ēi-*), kuris buvo ir praef. pr. **prēi-* „prie- (pri-) ir pan.“ (žr. toliau pateikiamus žodžius su praef. pr. *prei-/prēi-*). Turime pr. praep. **prēi/* praef. **prēi-* < balt.-sl. **prēi/*prēi-* [> lie. *priē/prie-* (*pri-*), la. *prie-*, s. sl. *pri/pri-* ir kt.], žr. pvz. Trautmann BSW 230, Endzelīns SV 100 t., Endzelīns BVSF 247 t., Vasmer III 362, Fraenkel 652 t. (ir liter.), Pokorny I 812.

preibillisnā „verheyssung (Verheißung) – prižadėjimas“ III 61₇₋₈ [41₁₂] (= *βadeghimai* VE 24₂₀), taisyti *preibillisna* „t.p.“ (Endzelīns SV 235) nom. sg. fem. [kaip vok. (III 60₈) *verheyssung!*]; nom. pl. fem. (inovacinė forma) *preibillisnai* „verheyssunge (Verheißungen) – prižadėjimai“ (eina po *wirdai*) III 61₆ [41₁₀] (= *βadeghimas* VE 24₁₈₋₁₉ nom. sg.).

Turime subst. (*ā*-kamienį, nom. sg. fem.) pr. (III) **preibilisna* (< **-ā*) „prižadėjimas“ – sufikso **-snā-* (žr. s.v. *bousennis*) vedinį iš verb. (inf.) pr. (III) **preibilti-(tvei)* „prižadėti, prikalbėti“ = pr. (III) praef. **prei-* „pri-“ (žr. *prei*) + verb. (inf.) **bilti-(tvei)* „kalbėti, byloti“ < **bilti-(tvei)* „t.p.“ (žr. *billū*).

preidinkaut, žr. *dinkaut*.

preigērbt „fūrhalten (vorhalten, zeigen sc. vorsprechen) – išsakyti, iškalbėti, prikalbėti“ III 27₄ [23₄] (= *mokinti* VE 9₄) inf. = pr. **preigērbt* = pr. praef. **prei-* „pri-“ (žr. *prei*) + verb. (inf.) **gērbt* „kalbėti“ (žr. *gērbt*). Čia (III 26₃) vok. *fūrhalten* „vorhalten, zeigen“ = n.v.a. *fürhalten* „t.p.“ (Götze 92). Žr. dar *preilaikūt*.

preigerdawi „verheyst (verheißt) – prižada“ III 39₅ [29₁₄] (= *βada* „žada“ VE 14₁₀) praes. 3 sg. = pr. **preigerdau(j)i*. Suponuoja verb. (inf.) pr. (III) **preigerdau-tvei* „prižadėti“ „prisakyti“ (žr. PKP II 119, išn. 106) = pr. (III) praef. **prei-* „pri-“ (žr. *prei*) + verb. (inf.) **gerdau-tvei* „sakyti“ (žr. *gerdaut*).

prēigimnis „Art – prigimimo (prigimties)“ III 115₂₁ [71₃₁] gen. sg. fem. ir *pērgimnis* „Natur – atgimimo“ III 115₂₂ [71₃₁] gen. sg. fem. – abi lytys yra toje pačioje frazėje: *swaias prēigimnis bhe pērgimnis* „seiner Art vnd Natur“ III 115₂₁₋₂₂ [71₃₁]. Manychiau, kad: a) *prēigimnis* yra klaida (Abelio Vilio), taisyti **prēigimnis*, b) ši klaida atrakciškai paveikė *g r e t a* (!) esantį **pērgimnis* – jį (be to, rimuojamą su **prēigimnis*!) Abelis Vilis perdirbo

į *pėrgimnis*. Pr. (III) *prėigimnis*, *pėrgimnis*, taip pat *pėrgimie* (žr. toliau) segmentus *-gimn-* resp. *-gim-* kitaip interpretuoja T r a u t m a n n AS 395, E n d z e l ī n s SV 223, S c h m a l s t i e g OP 73, M a ž i u l i s PKP II 221.

Pr. (III) *prėigimnis* „prigimimo“ (gen. sg. fem.) ir *pėrgimnis* „atgimimo“ (gen. sg. fem.), taisant juos į **prėigimnis* resp. **pėrgimnis*, gali suponuoti *e*-kamienį subst. (nom. sg. fem.) pr. (III) **prėigimi* „prigimimas“ (< **-ī* < **-ē*) resp. **pėrgimi* „atgimimas“ (< **-ī* < **-ē*). Pastarąjį turbūt suponuoja ir štai kas: tame pačiame III kat-mo puslapyje yra frazė *en swaiai pėrgimie* „in seiner Natur“ III 115₂ [71₆] su *pėrgimie*, taisytinu į (dat. sg. fem., *e*-kamienį) **pėrgimei* „atgimimui“ = pr. (III) **pėrgimei* „t.p.“ arba (acc. sg. fem., *ē*-kamienį) **pėrgimiē* „atgimimą“ ← **pėrgimien* „t.p.“ = pr. (III) **pėrgimen* „t.p.“ (dėl šių formų plg. T r a u t m a n n l.c., E n d z e l ī n s l.c., S c h m a l s t i e g l.c., M a ž i u l i s l.c.).

Subst. (*ē*-kamienis, nom. sg. fem.) pr. (III) **prėigimi* „prigimimas“ < pr. **prėigimē* „t.p.“ – fleksijos vedinys iš verb. pr. **prėigim-* „prigimti“ = pr. praef. **prėi-* (žr. *prei*) + verb. **gim-* „gimti“ (žr. *gemmons*); plg. pvz. lie. verb. *prigul-* „prigulti“ → subst. *priegulė* „naktigonė“ (LKŽ X 638) < „prigulimas“. Panašus darinys – subst. (*ē*-kamienis, nom. sg. fem.) pr. (III) **pėrgimi* (< **-ī* < **-ē*) „atgimimas“: jis – vedinys iš verb. pr. **pėrgim-* „atgimti“ (matyt šitokia jo reikšmė) = pr. praef. **pēr-* „at-“ (žr. s.v.v. *perēt*, *per-*) + verb. **gim-* „gimti“.

preicalis, žr. *preitalis*.

preiken, žr. *priki*.

preilaikūt „fūrhalten (vorhalten, zeigen) – išsakyti“ III 39₁₄₋₁₅ [29₂₂₋₂₃] (= *mokinti* VE 14₁₆), III 47₅ [33₂₃] (= *mokinti* VE 18₇), III 59₅ [39₂₉] (= *mokinti* VE 23₂₂), III 73₁₂ [47₃₂] (= *mokinti* VE 30₁₆) inf. (kalkė iš vok.) < „prilaikyti“ = pr. (III) praef. **prei-* „pri-“ (žr. *prei*) + verb. (inf.) **laikūt* „laikyti“ (žr. *laikūt*).

preipaus „hin – šalin“ III 71₂₂ [47₂₀], esantis frazėje *ieis preipaus* „gehe hin – eik šalin“ III 71₂₂ (= *eik* VE 30₆), yra adv. pr. **preipaus*, kurį kildinu iš adv. pr. **preipausi* „šalin“ = praep. konstr. (prepozicinė konstrukcija) pr. **prei* **pausi* „šaliespi (į prie šalies)“ (alatyvine reikšmė) < praep. pr. **prei* „prie“ (žr. *prei*) +

forma pr. **pausi* (plg. pvz. s. lie. *prieg dwari* „prie dvaro“ DP 434₁₈, 437₁₅) substantivo pr. **pausan* „pusė; šalis“ (žr. s.v. *pausan*); dėl praep. konstr. formos su fleksija pr. **-i* žr. s.v. *pagār* (ir liter.).

preipirstans „ringe (Ringe) – žiedus“ III 107₁₁ [67₁₈] acc. pl. masc., kurio segmente *-pirstans* kirčiuotas *-ir-* atsirado (okazionaliai) iš asociacijos su pr. **pirsta-* „pirštas“ (žr. toliau), yra pr. (III) **prėipirstans* „žiedus“ (acc. pl. masc.), suponuojantis prefiksinį subst. (*o*-kamienį, nom. sg. masc.) pr. (III) **prėipirsts* „žiedas“ = „tai, kas prie piršto“. Tačiau gyvajai pr. (semb.) kalbai būdingesnė matyt buvo lytis subst. (*io*-kamienis, nom. sg. masc.) **prėipirstis* „žiedas“ (= „tai, kas prie piršto“), kuris – prefikso pr. **prei-* „prie-“ (žr. *prei*) vedinys iš subst. pr. (semb.) **pirsts* (< **-as*) „pirštas“ (masc.) ← pr. **pirstan* „t.p.“ (neutr., žr. *pirsten*). Dėl tų lyčių pr. (III) **prėipirsts* (nepakeistas pamatinio žodžio kamienas!) ir pr. (semb.) **prėipirstis* santykio plg. pvz. lie. *prė-anga* „prieangis“ (: *angà*) ir *prieangis* (< *-īs*) „t.p.“ (žr. LKŽ X 620), *prėpelnas* (: *peľnas*) ir *priepeľnis* (< *-īs*; žr. LKŽ X 666) ir kt. santyki. Tokie lie. faktai prieštarauja S m o c z y ŋ s k i o (IF LXLVII 178 tt.) hipotezei (dėl pr. *prėipirstans* kilmės), kuri ypač nepatikima dėl to, kad ji frazę *stans prėipirstans* „die Ringe“ (III 107₁₁) visai be reikalo rekonstruoja į (išretinta mano. – V.M.) *stans *pirstinins* [‘Ringe’].

preipist „fūrtragen (vortragen) – prinešti“ III 117₄ [73₄] inf. = pr. **preipist* = pr. (III) praef. **prei-* „pri-“ (žr. *prei*) + verb. (inf.) **pist* „nešti“ (žr. *pijst*).

preisiks „feindt (Feind) – priešas“ III 79₂₀ [51₂₃] frazėje (III 79₂₀) *stas wargs preisiks* „der böse Feindt“ (= *velnas* „velnias“ VE 34₄), *preisicks* „t.p.“ III 81₂₀ [53₆] frazėje (III 81₂₀) *stas wargs preisicks* „der böse Feindt“ (= *velnas* „velnias“ VE 35₃), nom. sg. masc.; dat. sg. masc. (bet žr. E n d z e l ī n s SV 235) *preisiki* „(dem) feinde (Feinde) – priešui“ III 117₁₁ [73₉]. Iš čia galima rekonstruoti subst. (*o*-kamienį, nom. sg. masc.) pr. **preisiks* „priešas“, kuris – sufikso **-ik-* vedinys matyt iš adj. pr. **prėisa-* „priešinis, priešingas“, plg. pr. (adj. **svinta-* „šventas“ →) subst. **svint-ika-* (žr. *swintickens*), lie. (adj. *dīdis* →) subst. *did-ikas* ir pan. (žr. dar E n d z e l ī n s SV 49).

Adj. pr. **prēisa-* „priešinis, priešingas“ kildinu iš adj. balt. **preiša-* „t.p.“ (žr. toliau), o ši – iš pirmųkščio adj. balt. **preiša-* „t.p.“ (sufikso **-sa-* vedinys iš praep. balt. **prei*, žr. *prei*): čia **-s-* (po **-i-*!) išvirto į **-š-* (plg. *K a r a l i ū n a s* Baltistica I 115 tt.).

Greta balt. adj. (nom. sg. masc.) **preisas* „priešinis, priešingas“ > **preišas* „t.p.“, iš kurio yra subst. lie. *prīešas* „Feind“ (žr. LKŽ X 689 s.v. *prīešas* 1), bus buvęs balt. [adj. neutr. **preisa(n)* „priešinis, priešingas“ →] subst. (neutr.) **preisa(n)* „tai, kas priešinga“ (dėl adj. neutr. → subst. neutr. žr. pvz. s.v. *giwan*) > **preiša(n)* „t.p.“ > subst. (neutr.) ryt. balt. **priešā* „t.p.“ > lie. subst. (neutr.) **priešā* „t.p.“ → subst. (masc.) *prīešas* „tai, kas nors priešiška“ (žr. LKŽ X 689 s.v. *prīešas* 9).

Iš adj. balt. **preisa-* „priešinis, priešingas“ lyties adv. balt. **preisai* „priešingai“ > **preišai* „t.p.“ yra adv. (ir praep.) lie. dial. *prīešai* „prieš“ (žr. LKŽ X 685 t. s.v.v. 1 *prīešai* ir 2 *prīešai*; žr. dar *F r a e n k e l* 654). Praep. lie. *prīeš* „prieš“ (žr. LKŽ X 681–685 s.v.v. 1 *prīeš* ir 2 *prīeš*) išriedėjo matyt iš adv. (= adj. nom.-acc. sg. neutr.) lie. **priešā* „priešingai“ < balt. **preiša(n)* „t.p.“ < **preisa(n)* „t.p.“ [dėl tokio adv. (= adj. neutr.) plg. pvz. s.v. *aina-wīdai*]. Iš subst. (neutr.) balt. **preiša(n)* „tai, kas priešinga“ (žr. anksčiau) > subst. (neutr.) la. **priesā* „t.p.“, turbūt kontaminuojamo su subst. (neutr.) la. **priekjā* „priešingumas, priekis“ (žr. s.v. *prīki*), galų gale, išriedėjo praep. la. *prīekš* „prieš“ (kitaip jo kilmę suvokia *E n d z e l ī n s* LVG 683).

preistalliwingi „billich (billig) – priderama (prideramai)“ III 93₂₄ [59₂₄] (= *tīkr* „tikra“ VE 40₂₁) nom.-acc. sg. neutr. (= adv.) = pr. **preistalīvingi* – sufikso **(i)ving-* (sudurtinio) vedinys iš verb. pr. **preistalī-tvei* „zustehen – priderėti“ (kalkė iš vok. *zustehen* „priderėti“) = pr. praef. **prei-* „pri-“ (žr. *prei*) + verb. **stalī-tvei* „stovėti“ (žr. *stallit*).

preistattinnimai „fürstellen (wir stellen vor) – pristatome“ III 111₁₅ [69₂₁] praes. 1 pl. (žr. dar PKP II 213, išn. 681) = pr. **preistatīnīmai*, kuris suponuoja verb. (inf.) pr. (III) **preistatīn-tvei* „pristatyti“ = pr. (III) praef. **prei-* „pri-“ (žr. *prei*) + verb. (inf.) **statīn-tvei* „statyti“ iš senesnio verb. (inf.) pr. **statī-tvei* „t.p.“ (dėl

tokios kilmės plg. ypač s.v. *wartint*) < verb. (inf.) balt. **statī-* „t.p.“ (> lie. *statyti* „t.p.“ = la. *statī-t* „t.p.“).

Verb. (inf.) balt. **statī-* „statyti“ gali būti vedinys iš subst. (neutr.) balt. **stata(n)* „statumas“ < **tai*, kas stovintis“ [> subst. lie. *stātas* „statinis...“ (LKŽ XIII 672) = la. *stats* „Pfahl...“], plg. pvz. lie. (subst. *maīnas* →) verb. *maīnī-ti* (žr. *S k a r d ž i u s* ŽD 535). Tą subst. (neutr.) balt. **stata(n)* nesunku kildinti iš adj. (neutr.) balt. **stata(n)* „stačias, stovintis“ (> lie. dial. *stāta-* „t.p.“ LKŽ XIII 672); čia dėl adj. neutr. → subst. neutr. plg. pvz. s.v. *giwan*.

Adj. balt. **stata-* „stačias, stovintis“ yra iš adj. ide. **st(h)ato-* „t.p.“ (> s. ind. *sthitāh* „t.p.“ ir kt. žr. *P o k o r n y* I 1006) – sufikso **-to-* vedinys iš verb. ide. **st(h)ā-/st(h)ā-* „sto(vė)ti“ (žr. s.v. *postāt*).

preitalis „anebōs (Amboß) – priekalas“ E 517 nom. sg. masc. taisytinas į *preicalis* = pr. **preikal's* < **preikalas* „t.p.“ [turbūt iš čia lie. dial. *preikālas* „t.p.“ (LKŽ X 597), žr. *E n d z e l ī n s* SV 235 ir liter.], kuris kartu su lie. *priekālas* (*priekalas*) „t.p.“ (LKŽ X 644) suponuoja subst. balt. dial. **preikala-* „t.p.“ – fleksijos vedinį iš verb. balt. **preikal-* „prikalti“ = balt. praef. **prei-* „pri-“ (žr. *prei*) + verb. **kal-* „kalti, mušti, kirsti“ (žr. s.v.v. *kalmus*, *kalopeilis*, *kalpus*, *kalte*, *caltestisklokis*). Plg. *T r a u t m a n n* AS 410, *E n d z e l ī n s* l.c.

preitlāngus „gelinde – švelnoka“ III 87₅ [55_{13–14}] (= *lengwas* VE 37₅) nom. sg. masc., kurio nei rekonstrukcija, nei kilmė nėra aiški (plg. *T r a u t m a n n* AS 410, *E n d z e l ī n s* SV 236 ir liter.).

Manychiau, kad pr. (III 87₅) *preitlāngus* „gelinde“ taisytinas į **preitlāngus* ir buvo ne „gelinde“ [t.y. vok. (III 86₅) *gelinde*] = „švelnus, lengvas“, o „švelnoka, lengvoka“ – prefikso pr. **prei-* „pri-“ (žr. *prei*) vedinys iš adj. pr. **langus* „lengvas, švelnus“. Apie visa tai plačiau žr. PKP II 174, išn. 414.

Tą adj. (nom. sg. masc.) pr. **lāngus* „lengvas...“ kildinu iš pr. **lēngus* „t.p.“, dėl kurio kilmės žr. s.v. *lāngiseiliskan*.

preiwickē „berufft (beruft) – prišaukia“ III 45₁₆ [33₁₀] (= *wadin* „vadina, šaukia“ VE 17₁₈) praes. 3 sg. = pr. **preiwickē*, kuri supo-

nuoja verb. (inf.) pr. (III) **preivakī-tvei* „prišaukti“ = pr. praef. **prei-* „pri-“ (žr. *prei*) + verb. (inf.) pr. (III) **vakī-tvei* „šaukti“ (žr. *wackītwei*).

preclantyts „verdampť (verdammt) – pasmerkťas“ II 11₁₈ [13₁₆] partic. praet. pass. nom. sg. masc. = a) pr. **praklantīts* (B e z z e n b e r g e r KZ XLIV 306, plg. E n d z e l ī n s SV 236) arba b) pr. **perklantīts* (taisant segmentą *pre-* į **per-*, plg. E n d z e l ī n s l.c.); plg. tame pačiam kontekste esančias to paties verb. lytis (prefiksines): a) *proklantītz* (I 11₁₇) = pr. **prōklantīts* (su kirčiuotu **prō-* resp. su nekirčiuotu **-i-* < **-ī-*) – okazonaliai vietoj pr. (I) **prāklantīts* (žr. *proklantītz*) ir b) *perklantīts* (III 61₁₂; žr. s.v. *perklantemmai*).

Pr. (II 11₁₈) *preclantyts* = pr. **praklanītis* (ar **perklantīs*) suponuoją verb. (inf.) pr. (II) **praklantī-tvei* (ar **perklantī-tvei*) „pasmerkťi ir pan.“ = pr. praef. **pra-* „pra-“ (žr. *pra*) + verb. (II) **klantī-tvei* „keikti, smerkťi“ (žr. s.v. *klantūns*).

-presnā, *-pressennien*, žr. *ispresnā*, *isspressennien*.

-prestemmai, žr. *poprestemmai*.

prestors „konigelyn (Zaunkönig) – kareitaitė“ E 707 nom. sg. masc. [dėl vok. (E 707) *konigelyn* „t.p.“ plg. v.v.a. *kungelin* „t.p.“ Lex 118]. Jo rekonstrukcija ir etimologija visiškai neaiški [T r a u t m a n n AS 410 („Unklar“), E n d z e l ī n s SV 236 („bez etimologijas“)].

Manychiau, kad pr. (E 707) *prestors* „kareitaitė“ taisytinąs į *prescors* „t.p.“ (šitai pataisyti visai lengva, žr. pvz. s.v. *batto*) = pr. **preskars* „t.p.“ < **preskaras* „t.p.“ < **tas* (paukštis), kurio balsas tarškantis (tarškiantis), traškantis“ – sufikso **-ara-* vedinys iš verb. pr. **presk-* „tarškėti (tarkšti), traškėti“ (plg. pvz. lie. verb. *plep-ėti* → subst. *plēp-aras* „plepys“ S k a r d ž i u s ŽD 302) ← **persk-* „t.p.“, žr. toliau.

Tą pr. (E 707) žodžio etimologiją grindžiu štai kuo. Greta lie. *kareitaitė* „Zaunkönig“ yra lie. *t r a š k ū t i s* „t.p.“ (plg. lie. *tarškūtis* „barškutis“) < (subst.) „tas (paukštis), kurio balsas tarškantis (tarškiantis), traškantis“ [plg.: „Kareitaitė ... nuolat šaukdama t a r š k i a m u b a l s u: *trr-trr* ... dėl to ir gavo t r a š k ū č i o v a r d ā“ I v a n a u s k a s III 289 (išretinta mano. – V.M.)] – su-

fikso *-utis* vedinys iš verb. lie. *trašk-ėti* ← verb. balt.-sl. **tresk-* „tarškėti (terškėti), tarkšti (terkšti), traškėti“ [dėl jo žr. T r a u t m a n n BSW 329, V a s m e r IV 100, plg. F r a e n k e l 1113 (s.v. *traškėti*), 1120 (s.v. *treškėti*)].

Verb. balt.-sl. **tresk-* „tarškėti ir pan.“ yra, man rodos, vietoj senesnio verb. balt.-sl. **tersk-* „t.p.“ [jį išlaikė lie. *teĩšk-ti*, *teršk-ėti*, *taršk-ėti* ir pan., dėl medžiagos žr. F r a e n k e l 1063 (s.v. *tarškėti*), 1083 (s.v. *terškėti*)], o šis – matyt onomatopėjinis žodis, atsiradęs iš interj. balt.-sl. (**trr* =) **tr* (: **ter* : **tar*), greta kurios buvo ir panašią reikšmę turėti galėjusios interjekcijos balt.-sl. (**brr* =) **br* (→ lie. *bar-šk-ėti* ir kt., žr. F r a e n k e l 35), (**pr* =) **pr* (žr. s.v. *prusnas*) ir kt. Kitaip sakant, greta balt.-sl. (interj. **tr* →) verb. **tersk-* „tarškėti ir pan.“ galėjo atsirasti pvz. balt.-sl. dial. (interj. **pr* →) verb. **persk-* „t.p.“ ir vietoj jo – verb. balt.-sl. dial. **presk-* „t.p.“ (plg. minėtą verb. balt.-sl. **tresk-* „t.p.“ → **tersk-* „t.p.“) > verb. pr. **presk-* „t.p.“ → subst. pr. **preskaras* „kareitaitė“ (žr. anksčiau).

-prestun, žr. *issprestun*.

-prettingi, žr. *isspretūgi*.

preweringskan „notturfft (Notdurft) – reikmė, reikalingumą“ III 41₉ [29₃₅] (= *privalimais* „privalėjimais“ VE 15₉), III 121₁₈₋₁₉ [75₂₆] subst. acc. sg. fem. = pr. **praveringskan* (dėl *pre-* = pr. **pra-* žr. s.v. *prewerisnan*) suponuoją adj. (fem., nom. sg.) pr. (III) **praveringsku* „reikalinga“ (< **-ū* < **-ā*) – sufikso **-isk-* vedinį iš adj. pr. **praveringa-* „reikalingas, pravartus“ (plg. adj. lie. žem. *praveringas* „t.p.“ LKŽ X 590), o šis yra sufikso **-ing-* vedinys iš adj. pr. **praveru-* „t.p.“ (dėl jo žr. s.v. *prewerisnan*) arba (?) iš verb. pr. **praver-* „darytis reikalingam, pravartiam“ (dėl tokio pr. verb. žr. taip pat s.v. *prewerisnan*). Dėl adj. pr. **praveringsk-* darybos plg. pvz. *drücktawingskan* (žr.).

prewerisnan „notturfft (Notdurft) – reikmė“ III 53₁₁₋₁₂ [37₁₂] (= *reikmenes* VE 21₈) acc. sg. fem. = pr. **praverisnan* (žr. B e z z e n b e r g e r KZ XLIV 306, E n d z e l ī n s SV 236 ir liter.) resp. (nom. sg. fem.) pr. (III) **praverisna* „reikmė“ (su **-a* < **-ā*) < **buvimas* reikalingam – sufikso **-snā-* (žr. s.v. *bousennis*) vedinys iš verb. (inf.) pr. (III) **praveri-tvei* „būti reikalin-

gam“ < pr. **praverē-tvei* „t.p.“ Jis kartu su verb. lie. žem. *praverē-ti* „būti reikalingam, naudingam“ (dėl jo žr. B ū g a III 75, F r a e n k e l APh II 60 tt., F r a e n k e l 650 ir liter., E n d z e l i n s l.c.), matyt kuršizmu, gali suponuoti verb. (intens., inf.) vak. balt. (pr.-kurš.) dial. **praverē-* „būti reikalingam“, laikytiną vediniu iš verb. (ne intens., inf.) vak. balt. (dial.) **praver-* „darytis reikalingam“ (plg. pvz. lie. verb. *kiūr-ti* „darytis kiauram“ → *kiūrē-ti* „būti kiauram“), kurio vedinys – adj. vak. balt. (dial.) **pravaru-/praveru-* „pravartus (reikalingas, naudingas)“ (žr. dar s.v. *prewerīgiskan*) > lie. dial. *pravarūs/praverūs* „t.p.“ (LKŽ X 590, 591). Plg. jo giminaitį adj. lie. *pravartūs* „t.p.“ (LKŽ X 590) – vedinį iš verb. (ne intens., inf.) lie. *praverēt-* (*praverēsti*) „darytis reikalingam, naudingam“ → verb. (intens., inf.) lie. dial. *praverētē-ti* „būti reikalingam, naudingam“ (dėl jo žr. F r a e n k e l APh II 58 tt., F r a e n k e l 650 ir liter.).

Verb. (ne intens., inf.) balt. dial. **pravert-* „darytis reikalingam“ < **„darytis verčiamam nors turėti“* < **„darytis verčiamam“* < **„darytis kreipiamam, sukamam“* kildintinas iš balt. praef. **pra-* [(žr. *pra*) čia dėl jo reikšmės plg. F r a e n k e l APh II 60] + verb. balt. **vert-* „kreipti, sukti...“ (žr. s.v.v. *enwertinnewingi*, *wartint*, *wirst*), kuris egzistavo greta jo varianto (archaiškesnio) verb. balt. **ver-* „t.p.“ (dėl jo žr. s.v. *etwēre*). Šį verb. balt. **ver-* panašiu būdu (žr. anksčiau), galų gale, suponuoja minėtas verb. (ne intens., inf.) vak. balt. (dial.) **praver-* „darytis reikalingam“.

pri, žr. *prei*.

Prigora, žr. *Pregora*.

Prieglius (lie.), žr. *Pregora*.

priki „gegen – prieš“ III 71₅ [47₅] frazėje (III 71₅₋₆) *priki stessemu Klausīweniki* „gegen dem Beichtiger – prieš tą nuodėmklausį“ (= *po akimis Plebona* VE 29) – praep. „prieš“ su dat. (kaip vok.); visais kitais atvejais – praep. „prieš“ su acc.: *priki* „gegen – prieš“ III 113₁₁ [71₂], „für (vor) – prieš“ III 91₁₉ [57₃₂] (= *poakimis* VE 39₁₆), *kriki* (sk. *priki*) „t.p.“ III 93₁₀ [59₁₂] (= *priesch* VE 40₈), „wider – t.p.“ III 39₄ [29₁₂] (= *priesch* VE 14₈), III 69₄₋₅ [45₁₈] (= *priesch* VE 28₁₅), III 89₂₁ [57₁₂], *prijki* „t.p.“ III 33₁₆ [27₆] (=

priesch VE 12₇), „für (vor) – prieš“ III 41₁₁ [31₂] (= *nūg* „nuo“ VE 15₁₂), *priki* (*stansubban*) „dawider – prieš (tai pat)“ III 99₁₃ [63₅], *prikin* „gegen – prieš“ III 95₂₁₋₂₂ [61₇], *prikan* „wider – t.p.“ III 69₁₇ [45₂₇] (= *priesch* VE 29₂), *preiken* „t.p.“ I 5₂₂ [5₁₈], *preyken* „t.p.“ II 5₂₂ [11₁₇].

Minėtos III kat-mo lytys praep. *priki*, *prijki*, *priki* ir *prikin* rekonstruotinos į praep. pr. (III) **priki* „prieš“ resp. **prikin* „t.p.“; lytis praep. pr. (III) *prikan* (hapax!) yra matyt vietoj praep. pr. (III) *prikin* (arba atspindi pr. **prikan*?). Lytys praep. *preiken* „t.p.“ (I) ir *preyken* „t.p.“ (II) gali būti praep. pr. (I, II) **preikin* „t.p.“ [ar **preikan* „t.p.“ (< **preikjan* „t.p.“)?].

Lytį praep. pr. (III) **priki* „prieš“ kildinu iš adv. pr. (III) **priki* „priešingai“, o ši – iš *io*-kamienio adjektyvo neutr. (nom.-acc. sg.) formos pr. (III) **priki* „priešinis, priešingas“ [su *i*-kamiene (čia – inovacine!) fleksija pr. (III) **-i*, plg. pvz. s.v.v. *ainawīdai*, *brewingi*]. Greta šio (*io*-kamienio) adj. (neutr., nom.-acc. sg.) pr. (III) **priki* „priešinis, priešingas“ bus buvęs iš jo atsiradęs subst. (*io*-kamienis neutr., nom.-acc. sg.) pr. (III) **priki* „priešingumas, priekis“ (dėl adj. neutr. → subst. neutr. žr. pvz. s.v. *giwan*), kurį atspindi adv. pr. (III) **empriki* „prieš(ais)“ (žr. *empriki*) < **„priešingume (resp. į priešingumą)“* = praep. pr. **en* (žr. *en*) + subst. (*io*-kamienis neutr., acc. sg.) pr. (III) **priki* „priešingumą, priekį“ (plg. s.v. *empriki*). Iš to, kas pasakyta, reikia atstatyti pirmąsį adj. (*io*-kamienį, nom.-acc. sg. neutr.) balt. dial. **priki(n)* „priešinis, priešingas“ resp. subst. (*io*-kamienį, nom.-acc. sg. neutr.) balt. dial. **priki(n)* „priešingumas, priekis“.

Lytis praep. pr. (III) **prikin* „prieš“ (žr. anksčiau) suponuoja senesnę praep. pr. (III) *priki* „t.p.“ (plg. s.v. *musīgin*). Panašiu būdu ir lytis praep. pr. (I, II) **preikin* „t.p.“ (žr. anksčiau) yra matyt vietoj senesnės praep. pr. (I, II) **preiki* „t.p.“ < adv. **„priešingai“* = adj. (*io*-kamienis neutr., nom.-acc. sg.) **preiki* „priešinis, priešingas“ [su *i*-kamiene fleksija pr. (I, II) **-i*], atsiradusio iš pirmąsčio adj. (*io*-kamienio neutr., nom.-acc. sg.) balt. **preikja(n)* „t.p.“, iš kurio išvestas subst. (*io*-kamienis neutr., nom.-acc. sg.) balt. (dial.) **preikja(n)* „priešingumas, priekis“. Iš pastarojo bus išriedėję: a) lie. subst. (neutr.) **priekja-* „t.p.“ → *prie-*

kis „Vorderteil“ (masc.) ir b) la. subst. (neutr.) **priekja-* „priešingumas, priekis“, kuris turbūt kontaminuodamasis su la. subst. (neutr.) **priesa* „t.p.“ (žr. s.v. *prėisiks*), galų gale, davė praep. la. *priekš* „prieš“ (žr. dar s.v. *prėisiks*).

Tiek lytis adj. balt. **preikja-* „priešinis, priešingas“, tiek ir jo apofoniška lytis adj. balt. dial. **prikja-* „t.p.“ turėjo matyt akūtinę šaknį: tai rodo a) lie. *priekis* ir b) lytis adj. balt. dial. **prikja-* (su **-ī-*, o ne su **-i-*!).

Adj. balt. **prėikja-* „priešinis, priešingas“ laikytinas fleksijos vediniu [su akūtinu **-ėi-* (metatoniniu) iš cirkumfleksinio **-eī-*] iš adj. balt. **prėika-* „t.p.“, o šis – sufikso **-ka-* vedinys iš praep. balt. **prėi* (žr. s.v. *prėi*); plg. E n d z e l i n s FBR II 13 t., S k a r d ž i u s ŽD 124.

prio „lantwer (Umfriedigung zur Verteidigung) – gynybinė užtvara“ E 414 (dėl reikšmės plg. T r a u t m a n n AS 411, E n d z e l i n s SV 236; plg. v.v.a. *lantwer* Lex 122). Jo kilmė neaiški. Buvo mėginta jį taisyti į **piro* [B e z z e n b e r g e r BB XXIII 320, plg. T r a u t m a n n l.c. („vielleicht“); E n d z e l i n s l.c. („varbūt“)], kurį T r a u t m a n n a s (l.c.) bandė gretinti su pr. (III) *pijrin* (žr.). Tačiau tokiu gretinimu nelabai tikėjo ir pats Trautmannas, kadangi jam buvo neaiški pr. (III) *pijrin* kilmė (žr. T r a u t m a n n AS 396 s.v. *perōnin*). Ir taip pr. E 414 žodis pasiliko „neskaidrus vārds“ (E n d z e l i n s l.c.).

Pr. (E 414) *prio* „gynybinė užtvara“ iš tikrųjų gali būti taisomas į **piro* „t.p.“ (dėl E raidžių *-ri-*, taisytinų į *-ir-*, žr. dar s.v. *nagepristis*, be to, žr. E n d z e l i n s FBR XV 101) = pr. **piro* (ar **piro*?), t.y. **pirā*. Manychiau, kad pr. (E) **pirā* „gynybinė užtvara“ yra iš (subst.) **gynimasis* < **mušimasis* (atsimušimas) – fleksijos vedinys iš verb. pr. **pir-* „mušti“ [plg. lie. (verb. *spind-* →) subst. *spindā* „spindėjimas“ ir kt., žr. S k a r d ž i u s ŽD 38 t.] < verb. balt. **per-* **pir-* „mušti(s)“ (žr. s.v. *perōni*). Plg. PKP II 202 (išn. 608).

-pristis, žr. *nagepristis*.

pro, žr. *pra*.

pro-, žr. *pra*.

proglis „brantrute“ E 224 nom. sg. masc. = **proglīs*, t.y. **prāglīs*, kuris buvo turbūt „prakuras (virbas, skala)“ (žr. toliau).

Žodžiui pr. (E 224), tiksliau tariant, žodžiui vok. (E 224) *brantrute* įprasta suteikti reikšmę „Brandbock“ – tokią, kurią turi a) žodis vok. *B r a n d b o c k* „kleines eisernes Gestell mit vier Füßen, das in Oefen, auf Herde und Kamine gestellt wird, um das Holz darauf zu legen, damit dieses besser brenne“ (N e s s e l m a n n Thes. 143 ir liter.), arba b) žodis v.v.ž. *brant rode* „Brandbock, ein eiserner Bock zum Auflegen der Holzscheite auf dem Herde“ (T r a u t m a n n AS 411 ir liter., žr. ir E n d z e l i n s SV 411), plg. vok. (Ryt. Pr.) *Brandrute* (*Brandrode*) „Eisernes Gestell für den Herd oder Kamin zum Auflegen des Holzes“ (Z i e s e m e r I 762, žr. dar F r i s c h b i e r I 103). Tačiau man rodos, kad pr. (E 224) *proglis* – ne „Brandbock“ (= „tam tikras geležinis židinio pastovas malkoms džiovinti“), o „p r a k u r a s (balana, virbas ir pan.)“: E originalo autorius galėjo nežinoti žodžio vok. (E 224) *brantrute* reikšmės „Brandbock“ resp. jį, einantį po vok. (E 223) *hert* „Herd – židiny“, galėjo suprasti kaip vok. *brant-* „(už)degimas“ + *-rute* „virbas, skala ir pan.“ = „(už)degimo virbas, skala“ → pr. **prāglīs* „p r a k u r a s (virbas, skala ir pan.)“.

Subst. (įo-kamienis, nom. sg. masc.) pr. **prāglīs* „prakuras“ [= „tai (virbas, balana ir pan.), kas (išdžiūvęs!) tinka ugnį užkurti“] gali būti iš (ekspresyvinio subst.) **tai, kas yra t r a š k a n č i a i* sausas ir (uždegtas) greit ima sprag(s)ėti (t r a š k a n č i a i degti)“ [l a b a i (t r a š k a n č i a i) s a u s o daikto degimui būdingas s p r a g (s) ė j i m a s!] – sufikso **-līs* vedinys iš verb. pr. **prāg-* / **prag-* „sprag(s)ėti, sprog(inė)ti, tvyksčioti ir pan.“ (plg. pvz. lie. verb. *dieg-ti* → subst. *dieg-līs* „tai, kas diegia“).

Verb. pr. **prag-* / **prāg-* „sprag(s)ėti, sprog(inė)ti, tvyksčioti ir pan.“ < verb. balt.-sl. **(s)prag-* / **(s)prāg-* „t.p.“ [> lie. *sprag-ėti*, *sprōg-(inė)ti*, la. *sprāg-t* „bersten“ ir kt., lenk. *praż-yć* „kepinti“ ir kt., žr. pvz. T r a u t m a n n BSW 276 t., F r a e n k e l 877, 882 t. ir liter.] kildintinas iš senesnio verb. balt.-sl. **(s)preg-* [: **(s)prēg-*] „tvyksčioti (zucken), švysčioti (spritzen), sprag(s)ėti ir pan.“ [greta **(s)perg-* „t.p.“ (žr. s.v.v. *sperglawanag*, *spurglis*)] → lie. (subst.) *spreng-tūvas* „žiebtuvas“, *sprēg-tis* „sprigtas“ ir pan. (žr. LKŽ XIII 501), la. *sprēg-t* „sprogti“ ir pan. (žr. ME III 1017 s.v. *sprēgt*, žr.

dar *T r a u t m a n n* l.c., *B ū g a* II 474); žr. dar s.v. *Pregora*. Tas verb. balt.-sl. **(s)preg-* „tvyksčioti, švysčioti, sprag(s)ėti ir pan.“ [resp. **(s)perg-* „t.p.“] išriedėjo iš verb. ide. **(s)p(h)(e)r(e)g-* „t.p.“ (dėl jo plg. *P o k o r n y* I 997 tt.).

proklantitz „verdampt (verdammt) – pasmerktas“ II 11₁₈ [7₁₇] partic. praet. pass. nom. sg. masc. = pr. (II) **prōklanītis* (su okazionaliai kirčiuotu **prō-* resp. nekirčiuotu **-i-* < **-ī-*) matyt vietoj pr. **praklanītis* [su kirčiuotu **-ī-* resp. su nekirčiuotu kirčiuoto **prō-* variantu **prā-* (žr. s.v. *pra*), dėl kurio žr. s.v. *preclantys*].

-proly, žr. *noseproly*.

prolieiton, žr. *pralieiton*.

prowela, žr. *prawilts*.

Prūsa (Prūsija), žr. *prūsiskan*.

prūsiskan „prūsišką“ III 17₂₁ [19₂₁] adj. nom. sg. fem. frazėje (III 17₂₁) *en prūsiskan tautan* „im Land zu Preussen – prūsiškame krašte“; adv. *prūsiskai* „preussisch – prūsiškai“ III 17₁₃ [19₁₃], „prūsiškai“ III 111₃₋₄ [69₁₃].

Turime adj. pr. (III) **prūsiska-* „prūsiškas“ – sufikso **-isk-* vadinį iš etnonimo „prūsas“, kuris bus buvęs (nom. sg. masc.) arba *īo*-kamienis [plg. pvz. s.v. *Galindo* (dėl **galind'ai*)] pr. (III) **prūsis* (< **-īs*) „prūsas“ (plg. la. *prūsis* „t.p.“), arba *o*-kamienis pr. (III) **prūss* „t.p.“ (plg. lie. *prūsas* „t.p.“, la. *prūss* „t.p.“) < pr. **prūsas* „t.p.“

Tos lytys „prūsas“ suponuoja kraštavardį pr. **Prūsā* „Prūsija, Prūsa“ (> s. lie. *Prūsa* „t.p.“, žr. PKP I 15, išn. 35). Tokį vardą, dėl kurio kilmės yra keletas hipotezių (jų kritinę apžvalgą pateikia *K a b e l k a* BFI 41 t.), turėjo iš pradžios ne visa Prūsija, o tik jos dalis – turbūt Pagudė (*B ū g a* III 120, PKP I 15). Esu linkęs manyti (žr. jau PKP I 15, plg. liter. apud *K a b e l k a* l.c.), kad kraštavardis pr. **Prūsā* atsirado iš pr. (vv. <) up. **Prūsā* < appell. (subst., fem.) vak. balt. *prūsa* „purškimas, tryškimas ir pan.“ (semantika – hidroniminė!) ← verb. balt. **prus-* „purkšti ir pan.“ (žr. s.v. *prusnas*); plg. lie. up. *Mūšā* (Mūšą, latviškai – la. *Mūsa* *E n d z e l ī n s* LV I 2 462 t.) < appell. (subst.) **mūšā*, kuris – galbūt **,bangų mušimasis...“* = lie. *mūšā* (*mūšq*) „t.p.“ ← verb. *mūš-ti* (*V a n a g a s* HŽ 222, bet visgi žr. *E n d z e l ī n s* l.c.).

Pagal modelį minėto lie. (verb. *mūš-ti* →) subst. (su cirkumfleksiniu *-ū-*) *mūšā* (dėl tokio tipo darinių žr. *S k a r d ž i u s* ŽD 47) norėtuši laukti pr. up. **Prūsā* (← verb. **prus-*, žr. anksčiau) → pr. **Prūsā* „Prūsija“ (su cirkumfleksiniu **-ū-*). Remiantis lie. *prūsas* (la. *prūss* ir pan.) suponuoti, kad buvo pr. **Prūsā* „Prūsija“ ← pr. up. **Prūsā* (t.y. su a k ū t i n i u **-ū-*), nėra negalima (žr. ypač s.v. *prusnas*). Apie tas intonacines problemas (jos gana sudėtingos) – kitąkart.

prusnas „(zum) bilde (Bilde) – išvaizdos“ III 105₂₃ [67₅] (= *ant weida* VE 51₁₀) gen. sg. fem.; acc. sg. (fem.) *prusnan* „(zum) bilde (Bilde) – išvaizdą“ III 105₂₂₋₂₃ [67₅] (= *ant weida* VE 51₉₋₁₀), *prosnan* „angesichts (Angesichtes) – veidą“ III 105₁₄ [65₃₁] (= *weida* „veido“ VE 50₂₁) „angesicht (Angesicht) – t.p.“ III 111₁₅ [69₂₁], „angesichte (Angesicht) – t.p.“ III 133₁₅ [81₁₉], „angesicht (Angesicht) – t.p.“ III 133₁₈ [81₂₁].

Rekonstruotinas subst. (fem.) pr. (III) **prusna* „išvaizda, veidas“ < **prusnā* „veidas, burna“ [baritonas (plg. lie. *prusnā*, žr. toliau), t.y. su kirčiuotu **-u-* resp. nekirčiuotu **-ā*]. Jis bei lie. (baritonas!) *prusnā* (ppr. – pl.) „karvės, arklio snukis; (pejoratyv.) burna“ (LKŽ X 828 t.) ir la. *prusnas* (pl.) „lūpos, burna“, kurie visi siejami su verb. lie. *prausti* ir pan. (*T r a u t m a n n* AS 412, ME III 400, *E n d z e l ī n s* SV 237 ir liter.), suponuoja ekspresyva subst. balt. **prusnā* „burna“ < **,tai, kas prausiama“* – matyt sufikso **-snā-* vadinį iš verb. balt. **prus-* „prausti(s)“, plg. pvz. lie. verb. *lūž-ti* → subst. (**lūž-snā* „tai, kas sulūžę“ >) *lūšnā* „zerfallene Hütte“ (dėl jo žr. *S k a r d ž i u s* ŽD 220).

Ta lytis verb. balt. **prus-* „prausti(s)“ < **,purkšti(s)“* – turbūt praet./inf. (trans. resp. intrans.) greta praes. (trans.) **praus-* (< **preus-* → lie. dial. *priāus-ėti* „čiaudėti“ LKŽ X 608; < **,purkšėti“*) resp. (intrans.) **prus-* (plg. s.v. *krūt*); iš čia išriedėjo verb. lie. *praūs-ti* „plauti (veidą)“ (trans.) resp. (intrans.) *prūs-ti* „išsi-puošti ir kt.“ (LKŽ X 830 s.v. 1 *prūsti*) < **,išsi-prausti“* [plg. *B ū g a* II 633, *K a r a l i ū n a s* BKS 86 t. (čia ir apie verb. la. *prausties*)].

Greta verb. balt. < balt.-sl. **preus-* (: **praus-*) / **prus-* „purkšti(s)“ bus buvusi jo lytis verb. (matyt intens.) balt.-sl. (dial.) **prēus-*

**prūs-* „purkš(ė)ti“, plg. lie. dial. *priáus-ėti* „čiaudėti“ [LKŽ X 608 (su akūtininiu *priáus-*!); < * „purkšėti“], lenk. *prys-kać* „purkš-ti“ (< **prūs-*, matyt su akūtininiu **-ū-*, žr. D y b o Slav. akc. 209) ir kt.; plg. verb. lie. (*siaūsti* →) *siáut-ėti* resp. [(*daūž-ti-*) *dūž-ti* →] *dūž-ėti* ir pan. Žr. dar s.v. *prūsiskan*.

Verb. balt.-sl. **preus-* (: **prus-*) „purkšti(s)“ gali būti iš verb. ide. *(s)*preus-* [: *(s)*prus-*] „t.p.“ [tiksliau – * „purkšti(s), švirkti, trėkšti (trykšti) ir pan.“] > s. ind. *pruṣ-nóti* „purškia“ ir kt., žr. P o k o r n y I 809 (s.v. *preus-*), 995 [s.v. (s)*preus-*]; iš to paties ide. verb. „purkšti(s)“ matyt išriedėjo dar s. ind. *pruṣ-vā* „šerkšnas, šalna“ [„šerkšnas“ (→ „šalna“) < * „tam tikras apipurškimas“], go. *frius* „šalna, šaltis“ ir kt., žr. M a y r h o f e r II 381, kitaip – P o k o r n y 1846 (s.v. *preus-*).

Verb. ide. *(s)*pr(e)us-* „purkšti(s)“ – formanto *-s- išplėstas verb. ide. *(s)*pr(eu-)* „t.p.“, o šis – determinatyvo *(e)*u-* vedinys iš verb. ide. *(s)*pr-/*(s)per-* „t.p.“, kuris, man rodos, gali būti iš purškimo (prunkštimo) onomatopėjos (plg. M a y r h o f e r II 381 s.v. *pruṣnóti*), t.y. iš interjekcijos ide. *(s)*pr* (garsų **p* ir **r* kompleksas su tam tikrais tarp jų pereinamaisiais balsiais) resp. (quasi verbum) ide. **pr* „purkšti, prunkšti“ (dėl quasi verbum, žr. s.v.v. *geeyse, geguse, gerwe*).

Ta (onomatopėja) ide. **pr*, kaip tam tikra u n i v e r s a l i j a, vienais atvejais buvo anksti sumorfologinta (žr. toliau), kitais atvejais ilgai išliko, plg. net pvz. verb. lie. *pr-uñkšti* „prusten“, *puñ-kšti* „spritzen“, vok. *pr-usten* ir pan., kuriuose slypi onomatopėja (universalinė) **pr/p(u)r*, plg. F r a e n k e l 659 (s.v. *pruñkšti*), 673 (s.v. *purkšti*), K l u g e 568 (s.v. *prusten*).

Onomatopėja ide. **pr* [(s)*pr*] skirtingais laikais (ir skirtinguose ide. dialektuose) buvo morfologinama, ir taip atsirado: a) verb. ide. dial. [**pr* (interj.) + *(e)*u-* >] *(s)*pr(e)u-* „purkšti“ → [(s)*pr(e)u-* + *-s- >] *(s)*preus-* „t.p.“ (žr. anksčiau), b) verb. ide. dial. [**p(e)r* (interj.) →] **per-* „t.p.“ resp. [**pr* (interj.) + *-ě- >] **prě-* „t.p.“ (žr. toliau). Pastaroji lytis (t.y. verb. ide. dial. **prě-* „purkšti, prunkšti“) pvz. balt.-sl. dialektuose, veikiama segmento (inf.) balt.-sl. *-ě-ti [> s. sl. (um)-ě-ti „(mok)-ė-ti“ ir pan.], galėjo išvirsti į verb. (inf.) balt.-sl. dial. (sl.) **prě-ti* „purkšti“ >

* „skleisti(s) garus (garams), garuoti“ > „kaisti“ (> lenk. *przeć* ir kt., žr. anksčiau), žr. dar s.v. *pore*.

Iš minėtos lyties verb. ide. dial. **pěr-* „purkšti“ galėjo atsirasti pvz. verb. vak. balt.-sl. **pěr-* „t.p.“ > „skleisti(s) purškalus (purškalams), garus (garams), garuoti“, o iš jo – dariniai (su šaknies vokalizmo apofonija) subst. vak. balt. **pārē* „garavimas“ > „gargas“ [plg. lie. verb. *gerb-ti* → subst. *garbė* (*garbė, gárbė*) < „gerbimas“] ir sl. *para* „t.p.“ (> s. sl. *para* „t.p.“ ir kt.), žr. *pore*.

pūdauns „getragen – nešiojęs“ III 115₁₁ [71₂₃] partic. praet. act. nom. sg. masc. [jis buvo ne „nešęs“ (sic PKP II 219), o „nešiojęs“ (iterat.), žr. toliau] = pr. (III) **pūda(v)uns*.

Pr. (III 115₁₁) *pūdauns* taisyti į **pįjdauns* (B e z z e n b e r g e r BB XXIII 300, KZ XLI 94, T r a u t m a n n AS 398, plg. E n d z e l i n s SV 225) arba į **pīdauns*/**pįjdauns* (S c h m a l s t i e g OP 171, M a ž i u l i s PKP II 219) nereikėtų jau vien dėl jo morfologijos: jį laikant verb. infiniti forma iš verb. (inf.) pr. (III 105₁₃) *pįjst* (taip įprasta daryti!), būtų pr. (III 115₁₁) **pūduns*, o ne *pūdauns*.

Pr. (III) **pūda(v)uns* „nešiojęs“ yra veikiausiai iš senesnio pr. semb. **pūdā(v)uns* „t.p.“ [su kirčiuotu *-ū- resp. su nekirčiuotu *-ā- (išvirtusiu į *-ā-)], kuris suponuoja verb. (iterat.) pr. semb. **pūdā-* (praet.) su (inf.) **pūdā-tvei* „nešioti“ < verb. (iterat.) pr. **pādā-tvei* (ar **pōdā-tvei*) „(at)nešioti“ (su kokybine šaknies balsio apofonija) iš verb. pr. **pēd-* „(at)nešti“ (žr. s.v. *pįjst*), plg. pvz. verb. lie. *beĩd-* „belsti“ → (iterat.) *baldó-ti*.

pure „trespe (Trespe) – dirsė (Bromus secalinus L.)“ E 273 nom. sg. fem. = pr. **pūrē* yra iš adj. *,kvietinė“ = *,ta (piktžolė), kuri auga kviečiuose ir pan.“ – fleksijos *-ē- vedinys iš subst. (neutr. ar masc.) **pūra-* „žieminis kvietys (Triticum)“; plg. pvz. lie. *piėnė* „tokia piktžolė (Sonchus)“ < adj. *,pieninė“ [= *,ta (piktžolė), kurios syvai panašūs į pieną] – fleksijos -ė- vedinį iš subst. lie. *piėnas* „Milch“ (plačiau žr. S k a r d ž i u s ŽD 73).

Subst. (neutr. ar masc.) pr. **pūra-* „kvietys (žieminis)“ (jį vėliau pakeitė pr. **gaidis* „t.p.“, žr. *gaydis*) yra iš balt.-sl. **pūra-* „t.p.“ > lie. (žem.) *pūrai* „žieminiai kviečiai“ (sg. *pūras*), la. (dial.) *pūri* (*pūri*) „t.p.“, rus.-bažn. sl. *pyro* „kvietys spelta“, serb.-chorv. *pīr*

„t.p.“, ček. *pyr* „varputis (Agropyrum)“ ir kt. (žr. E n d z e l i n s SV 237, V a s m e r III 419, F r a e n k e l 671, S a b a l i a u s k a s RKEndz. 221 tt.). Tuo, kad balt.-sl. **pūra-* buvęs „varputis (Queke)“ (T r a u t m a n n BSW 232), nelengva patikėti: jis tokios piktžolės reikšmę gavo vėliau (atskiruose sl. dialektuose), plg. minėtos pr. piktžolės „dīrsė“ semantinę kilmę. Subst. balt.-sl. **pūra-* „kvietys“ kildintinas iš ide. **pūro-* „t.p.“ (> gr. *πυρός* „t.p.“ ir kt.), žr. G a m k r e l i d z e-I v a n o v II 657 (plg. P o k o r n y I 850).

pusne „stefel (Stiefel) – pušnis“ E 499 nom. sg. fem. = pr. **pusnē*, kuris (ē-kamienis) yra matyt vietoj senesnio subst. (*i*-kamienio, nom. sg. fem.) pr. **pusnis* „t.p.“ (plg. pvz. s.v. *blusne*); iš čia bus atsiradęs lie. dial. (Kuršių marių žvejai) *pušnīs* „t.p.“ (plg. T r a u t m a n n AS XI, S a b a l i a u s k a s LKK VIII 112) su lie. -š-, transformuotu iš pr. **-s-* [plg. lie. dial. *dūmšlė* su -š-, transformuotu iš vak. balt. (kurš. ir pan.) **-s-*, žr. s.v. *dumsle*]. Subst. (*i*-kamienį, fem.) pr. **pusni-* „pušnis“ kildinu iš subst. **pūstumas*, laikydamas jį fleksijos vediniu iš adj. pr. **pusna-* „pūstas (išsipūtęs)“ [plg. pvz. lie. adj. *drūtas* → subst. (*i*-kamienis) *drūtīs* „drūtimas“, žr. S k a r d ž i u s ŽD 53], o ši – sufikso **-na-* vediniu iš verb. balt. **pus-* „pūstis“ (žr. s.v. *pausan*); plg. lie. (verb. *bál-ti* →) adj. *bál-nas* „baltas“ ir kt. (žr. S k a r d ž i u s ŽD 215 t.). Lie. dial. *pušnīs* kilmę, visai neminėdamas pr. *pusne*, kitaip suvokia F r a e n k e l 680.

pūton „trincken (trinken) – gerti“ III 41₆ [29₃₃] (= *gierimu* „gèrimu“ VE 15₇; žr. PKP II 121, išn. 113), *poūton* „t.p.“ III 75₂₄ [49₂₂] (= *gerimas* „gèrimas“ VE 32₈), III 77₁ [49₂₅] (= *gerimas* „gèrimas“ VE 32₁₀; žr. PKP II 161, išn. 330), III 77₅ [49₂₉] (= *gerima* „gèrimo“ VE 32₁₅; žr. PKP II 161, išn. 337), *poutwei* „t.p.“ III 73₁₇₋₁₈ [47₃₆] (= *gerima* „gèrimo“ VE 30₂₁), *poūt* „t.p.“ III 53₁₂ [37₁₃] (= *gierimas* „gèrimas“ VE 21₉; žr. PKP II 133, išn. 185); imperat. 2 pl. *poieiti* „trincket (trinkt) – gerkite“ III 75₉ [49₁₂] (= *gerkite* VE 31₁₂), III 87₁₇ [55₂₂] (= *gierkit* „gerkite“ VE 37₁₅), *pogeitty* „trinckt (trinkt) – t.p.“ I 15₃ [7₃₀; žr. PKP II 78, išn. 64], *pugeitty* „trincket (trinkt) – t.p.“ I 13₁₆ [7₂₆], *puieyti* „t.p.“ II 13₁₆ [13₂₇], *puietti* (sk. *puieyti*) „t.p.“ II 15₂ [13₃₁]; imperat. 2 sg. *pogeis*

„trincken (trink) – gerk“ GrG 35, „trinck (trink) – t.p.“ GrA 14, „potus – t.p.“ GrF 34 (žr. PKP II 53, išn. 33).

Turime verb.: a) pr. (III) **pūton/*pūton* „gerti“ (inf. < sup.) ir pr. (III) **pūtvei/*pū* „t.p.“ (inf.), b) pr. (I, II, III) **pūjaiti* „gerkite“ (imperat. 2 pl.) ir pr. (Gr.) **pūjais* „gerk“ (imperat. 2 sg.). Pāstarosios formos (imperat.) pr. **pūjaiti*, **pūjais* buvo matyt nebaritoninės ir todėl jų balsis **-ū-* (parašytas ne tik raide *-u-*, bet ir *-o-*!) yra veikiausiai iš nekirčiuoto pr. (semb.) **-ū-* < pr. **-ō-* (kitaip – E n d z e l i n s StB IV 141, E n d z e l i n s SV 29). Iš tų imperatyvinių pr. (semb.) formų galima rekonstruoti praes. pr. **pōja-* „geria“, buvusį matyt greta praes. pr. dial. **pōda-* „t.p.“ (žr. s.v. *poadamynan*), plg. E n d z e l i n s StB IV 140. Žr. dar *poūis*.

Verb. pr. (I, II, III, Gr.) **pū-* (resp. **pū-*) „gerti“ yra iš verb. balt. **pō-* „t.p.“ (su akūtininiu **-ō-*, plg. pvz. gr. dor. *πώ-νω* „geriu“). Iš jo – sufikso **-ta* vedinys (partic. =) adj. (*ā*-kamienis) balt. **pōtā* „geriama“ (su akūtininiu **-ō-*) → subst. balt. dial. **pōtā* (su c i r k u m f l e k s i n i u **-ō-*) „tai, kas geriama“ [metatonija balt. adj. (su a k ū t u) → subst. (su c i r k u m f l e k s u) nėra negalimà, plg. B ū g a II 396] > lie. *puotā* (*puōtā*) „Trinkelėgelė“; dėl minėto balt. adj. (*ā*-kamienio) → subst. (*ā*-kamienis) plg. pvz. s.v.v. *gasto*, *corto* (plg. dar S k a r d ž i u s ŽD 323–324). Hipoteze, kad lie. *puotā* ir pr. *pūton* „gerti“ (jo reikšmė – neekspresyvi!) iš kilmės sietini su lie. *put-* (*pūsti*) „pūstis; daug valgyti, gerti“ (bet jo reikšmė „daug valgyti, gerti“ – aiškiai e k s p r e s y v i!) ir pan. (K a r a l i ū n a s ABSI XII 73–79), sunku patikėti (žr. ir S a f a r e w i c z ABSI XII 79–80).

Tas verb. balt. **pō-* „gerti“ kildintinas iš verb. balt.-sl. **pō-/pī-* „t.p.“ < ide. **pō/pī-* „t.p.“ (> gr. dor. *πώ-νω* „geriu“ ir kt.), žr. pvz. T r a u t m a n n BSW 228, F r a e n k e l 669 t., P o k o r n y I 639 t. [s.v. 2. *pō(i)*].

Mažiulis, Vytautas

Ma 736 Prūsų kalbos etimologijos žodynas = Altpreussisches Etymologisches Wörterbuch / Vytautas Mažiulis. – Vilnius, 1988 – .

ISBN 5-420-00109-8

[T.] 3: L–P. – Mokslo ir enciklopedijų 1-kla, 1996.– 365 p.–Bibliogr. sutrump., p. 5–7. ISBN 5-420-01323-1

UDK 801.3:801.54=881

Vytautas Mažiulis. PRŪSŲ KALBOS ETIMOLOGIJOS ŽODYNAS, t. 3. Redaktorė Virginija Bogušienė. Dailininkas Eugenijus Karpavičius. Techninė redaktorė Elvyra Volkienė. Korektorės: Aldona Sidarkevičienė, Danguolė Baliukynienė

SL Nr. 256. 1996 12 05. 22,61 apsk. leid. 1. Tiražas 700 egz. Užsakymas 1488
Mokslo ir enciklopedijų leidykla, L. Asanavičiūtės 23, 2050 Vilnius. Spaudė „Aušros“ spaustuvė, Vytauto pr. 23, 3000 Kaunas.